

باسمه تعالی

فهرستبرگه منابع چاپ سنگی - اداره مخطوطات

شماره ثبت: ۲۵۵۲۷

رده‌بندی دیویی: ۴۹۲٫۷۳۴ فا / ۵۵۱م ☐ مرجع

سرشناسه: رشیدی، عبدالرشید بن عبدالغفور، قرن ۱۱ق

عنوان قراردادی:

عنوان: منتخب اللغة شاهجهانی

شرح پدیدآور:

کاتب: تاریخ کتابت:

محل نشر: تهران ناشر: تاریخ نشر: ۱۳۲۶ق

صفحه شمار: ۴۶۴ مصور☐ درسی☐ گراور یا افست☐

زبان: فارسی، عربی ابعاد: ۱۷×۲۵٫۵ نوع خط:

روش تهیه: وقفی☐ اهدایی☐ خریداری☐ ارسالی☐

واقف: تاریخ ثبت:

یادداشتها:

موضوع(ها):
۱. زبان عربی - واژه‌نامه‌ها - فارسی

شناسه(های) افزوده:
الف.

فهرستگار: رسی تاریخ فهرستگاری: ۸۶/۷/۱

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله خالق العباد وملهم السداد والنطق للإفصاح عن المراد والصلوة والسلام على أفصح من نطق بالضاد وأكمل من نحا نحو الصواب والسداد والرشاد وعلى آله النقباء النجباء الأمجاد ما كانت الكلمات دالة على المراد **وبعد** لما كان بعد المعرفة الربوبية الموجبة للسعادة الأبدية والحيوة السرمدية من أجل العلوم خطرا وشأنا وأعظمها منزلة ومكانا هو العلم بالأحكام الشرعية الفرعية المستنبطة من آثار النبوية والمقتبسة من مشكوة الولوية ولا يخفى أنه يتوقف على الاطلاع على موارد لغات العرب بموارد استعمالاتها وقد خاض جم غفير من العلماء في لجج قاموسها وسبح جمع كثير من الفضلاء في تلاطم أمواج نواميسها فأبرزوا من قعر بحارها أصدافا مملوة من صحاح الفرائد من صراح الفوائد وأظهروا ما كمن من الحقائق ونهاية الدقائق وكان من أحسن الكتب المؤلفة في علم اللغة ترتيبا وتصنيفا وأحسنها تبويبا وأنفعها تصنيفا وأكثرها جمعا وفائدة وأشملها صحة وعائدة هو الكتاب المسمى بمنتخب اللغات شاهجهاني تصنيف العالم الفاضل والأديب الأريب الكامل المؤيد المسدد السيد عبد الرشيد الحسيني المدني أصلا والتتوي مولدا وكان فائقا على أقرانه في جميع الفنون وبارعا في كافة العلوم سيما علم اللغة العربية والفارسية وكان هذا الكتاب المستطاب لأبواب اللغات جامعا لشواردها موضحا لها للطلاب وغنية للعرب من كل باب فاهتممت لطبعه لعموم نفعه وبذلت الجهد في تصحيحه وتنقيحه لكيلا يتوعر سبيله وفهمه وأوردت في الحواشي في بعض المقامات المشكلة من اللغات المعضلة الفارسية عبارات كتاب برهان القاطع لئلا يحتاج الطالب في فهم اللغات إلى غير هذا الكتاب ولا يقرع للدخول في عالم المعنى غير هذا الباب فجاء بحمد الله منتهى منية الأديب وغنية الأريب اللبيب وعلى في الطبع بعض من الأعاظم الأعلام والأفاخم الكرام زاد الله تأييده وتسديده وأنا أقل الحاج والفقراء المحتاج الحاج الشيخ أحمد الشيرازي

أحمد أصلح الله حاله ونوّر قلبه

في استيذان زينب بنت البتول مقام في الشام والذهاب الى مدينة الرسول

واذن في اقامة تعزية سيّد شباب اهل ال...
التعزية كما اردت بالجملة فانّ ما في هذ...
بالنسبة الى هذا الشان فكيف لا فانّ نفس...
اعتذر به في باب قتل آل الرسول وسبي ع...

المجلس الثاني والاربعون

ويكون في المعنى من متمماته ومكملاته ويع...
حين اطلاق آل الرسول عن الحبس والسجن وهك...
وغير ذلك من جملة من الامور فاعلم انه...
يتغشّى حتى يحضر علي بن الحسين الى ان قال وق...
تربي وجه سيدك وابي ومولاي الحسين ف...
ان كنت عرفت على قتلى ان توجه مع هو...
قتلك فقد عفوت عنك واما النشاء...
الامام عليه السلام اما مالك فما زيد وهو موفّر عليك انما طلبت ما اخذ منا لان فيه مغزل فاطمة بنت محمد صلوات الله
عليه وآله وقلادتها وقميصها فامر بردّ ذلك وزاد عليه مائتي دينار فاخذها زين العابدين وفرّقها في الفقراء والمساكين
ثم امر بردّ الاسارى وسبايا البتول الى اوطانهم بمدينة الرسول وقال المفيد صاحب المناقب وروى ان يزيد عليه اللعنة

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله خالق العباد وملهم السداد والمنطق
للافصاح بما المراد والصلوة والسلام على افصح من نطق بالضاد
واكمل من تحمل اعباء التبليغ والارشاد وعلى آله النقباء النجباء الامجاد لما كانت
الكلمات دالة على المراد **وبعد** لما كان بعد المعرفة الربوبية الموجبة
للسعادة الابدية والحيوة السرمدية من اجل العلوم خطرا وشانا واعظمها منزلة
ومكانا هو العلم بالاحكام الشرعية الفرعية المستنبطة من آثار النبوية والمقتبسة
من مشكوة الولوية ولا يخفى ان ذلك يتوقف على الاطلاع على موارد لغات العرب
بمواقع استعمالاتها وقد خاض جم غفير من العلماء في لجج قاموسها وسبح جمع كثير
من الفضلاء في لطام امواج اقيانوسها فابرزوا من قعر بحارها اصدافا مملوة من صحاح
الفرائد من صراح الفوائد واظهروا ساير الحقايق ونهاية الدقايق وكان من اجل الكتب
المؤلفة في علم اللغة ترتيبا وتصنيفا واحسنها تهذيبا وترصيفا واكثرها جمعا وفائدة واشملها
صحة وعائدة هو الكتاب المسمى بمنتخب اللغات شاهجهاني تصنيف العالم الفاضل
والاديب الاريب الكامل المؤيد المسدد السيد عبد الرشيد الحسيني المدني
اصلا والتتوي مولدا وكان فائقا على اقرانه في جميع الفنون وبارعا في
كافة العلوم سيما علم اللغة العربية والفارسية وكان هذا الكتاب
المستطاب مشتملا على لغات وجامعا لشواردها موضحا لها للطلاب ومفيدا لعبرها
من كل باب فاهتممت لطبعه لعموم نفعه وبذلت الجهد في تصحيحه وتنقيحه
لكيلا يتوعر سبيله وفهمه اوردت في الحواشي في بعض المقامات المشكلة من اللغات
المعضلة الفارسية عبارات كتاب برهان القاطع لئلا يحتاج الطالب في فهم
اللغات الى غير هذا الكتاب ولا يقرع للدخول في عالم المعنى
غير هذا الباب فجاء بحمد الله منتهى منية الاديب وغنية للاريب
اللبيب وساعدني في الطبع بعض من الاعاظم الاعلام و
الافاخم الكرام زاد الله تاييده وتسديده
وانا اقل الحاج والفقير المحتاج
الحاج الشيخ احمد الشيرازي

اسعده اصلح الله
حاله
ونور قلبه

بسم الله الرحمن الرحیم

ستایش و سپاس مالک الملکی که هنگام الائی بی احصا و نعمای بی منتهایش و تعداد سوابق فیض و لواحق عطایش در دایرهٔ حصر نگنجد و خرد خورده‌دان بمیزان دریافت نسنجد و اگر مثل ابر نیسان مداد و شاخ و برگ اشجار کاغذ و قلم شود و تمام بشر و اصناف ملک تا ابد بر صحیفهٔ روزگار و جریدهٔ لیل و نهار ثبت کنند هنوز حرفی از آن کتاب و شمه‌ای از آن حساب نتوانند نگاشت و قطره‌ای از آن دریا و ذره‌ای از آن صحرا نتوانند برداشت بکدام زبان و بیان ادا توان نمود کنگرهٔ قصر کبریای جلالش رفیع‌تر از آنست که کمند آرای خواص و اوهام عوام بآنجا توانند رسید و فضای بیدای کمالش وسیع‌تر از آنست که مرغان اولی اجنحهٔ نفوس فلکی و عقول ملکی ببال افکار و جناح اندیشه‌های نا هنجار در آنجا رخت بسر منزلی توانند کشید عقل دوربین شاه راه حکم خود نست و وهم دوربین خیره نگاه دور کون سبحان الله جائیکه حبیب الله و رازدان لی مع الله بعجز اعتراف نماید و زبان بکلمهٔ لا احصی کشاید هرزه درایان کوی نادانی و بیسروپایان بادیهٔ حیرانی را جز خاموشی چه مجال و گفتگو کردن زهی خیال محال از بی حادث را با قدیم چه کار و ممکن را با واجب چه شمار مخلوق را با خالق چه نسبت و مملوک را با مالک چه مناسبت آلودهٔ لوث امکان را از مقدس مطلق چه آگاهی و محبوس را و به عدم را با وجود چه همراهی **بیت**

دل بکجا و این پر و بال از کجا … منکر و تعظیم جلال از کجا
وهم سبکپای بسی ره نوشت … هم ز درش دست تهی باز گشت
پای بخواهد گرد راز است دست … سنگ سراپردهٔ او سر شکست
پرورش آموختگان ازل … مشکل این حرف نکردند حل
کز ازلش علم چه در باست این … تا ابدش ملک چه طرح است این

غایت

بسی عقل

دیباچهٔ کتاب

سعی عقل دوربین و نهایت درک ذهن متین در مقام استدلال است از اثر بمؤثر و از سبب بمسبب و انتقال
بعلت از معلول و از محسوس بمعقول و چون عقل در این راه باریک و تاریک حیران و سراسیمه است چراغ شرع
بدستش داده از صفات خود و آنچه او را بآن توان شناخت آگاه گردانید انبیا را که طبیبان ارواح انسانند بفرستاد
از افعال و اقوال آنچه موجب قرب و اتصال بحضرت ذو الجلال باشد امر فرموده و از آنچه موجب حرمان از آستان
و سبب تلوث بالواث امکان باشد نهی نموده نخست آدم خاکی نژاد را تعلیم خانه وعلم آدم مؤدب و مهذب ساخته
خلعت نبوت و تشریف سلطنت پوشانید و سلسلهٔ انتظام مهام عالم ابد پیوند و دوام مربوط گردانید و چون حفظ
صورت و معنی و ضبط ظاهر و باطن از نوع بشر متعسر و جمع میان این دو مرتبه از اغلب افراد انسانی متعذر بود
اکثر اوقات جمعی را بنبوت و جمعی را بسلطنت مشرف ساخته و بعد از انقطاع سلسلهٔ رسالت و انقراض دور تشریع
پادشاهان ذوی الاقتدار و سلاطین عالی مقدار را بنیابت امر خلافت و ترتیب حکم سلطنت مقرر داشته
بنای عقل و شرع مؤید گردانید بسیف قاطع و رای ساطع محکم داشته کارگاه معنی و صورت و بارگاه وحدت
و کثرت را از ایشان زینت داد تا جمهور انام و کافهٔ اهل اسلام تحصیل منافع و مصالح نشأهٔ معاش نموده مستعد تکمیل امور معاد
شوند فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء و الیه ترجعون و درود و سعادت و رود بر برگزیده مکرمی که از دیباچهٔ عالم
ثنای او گفته و نامش قرین نام خود داشته و او را خاتم رسل و بهترین انبیا گردانیده و دین او را ناسخ جمیع ملل و ادیان ساخته
و باصحاب اخیار و اهل بیت اطهار از مهاجر و انصار مؤید گردانیده و بیشارت و اظهار دین مبین و استیلای مؤمنین بر مشرکین
اعلام اسلام و الویهٔ شریعت آن خیر الانام تا قیام قیامت برافراشت که ما استعداد استحقاق آن هرگز نتوان داشت زهی والی
ولایت نبوت و ولایت که نوای لا اله الا الله شکر پنج نوبت فرستاد آوازهٔ محمد رسول الله طنطنهٔ کوس دولت او تا کران
والی که گاهی فرمان عزل بنامش بشارت کرد و دو نیر اسلطانی که از قلت سپاه ضعف پی نبرد و از کثرت غوغا هر بیت کبری دقیقی
که بسیف قاطع برهان قرآن سر دعوی گردنکشان فصحای عرب را برید و بعبارت مختصر خود در یک سوره از سور قرآن کرد
پندار بلغای مکه و بطحا در کمند کشیده فصیحی که حدیث انا افصح او را سزاست بلیغی که کلمهٔ اوتیت جوامع الکلم او را روا
کاملی که قبای کلموا الناس علی قدر عقولهم بر قامتش راست و دعوی انا سید ولد آدم و لا فخر مر او را بجاست بلند رتبه
که تنزیل احکام و آیات جهت رعایت مصالح و غایات مخصوص نبوت اوست و ختم رسالت و اختتام دعوت خاصه شریعت و بعثت
او ستوده صفاتی که عظمت شانش بپایهٔ بلند وانک لعلی خلق عظیم در شان او و جامع جمیع فواید و قسم الهی در کتاب مجید بعمر
شریفش مهر زبان ستایشها **بیت** شحنهٔ مسند مفتخران ختم رسل خاتم پیغمبران احمد مرسل که خرد
خاک اوست هر دو جهان بستهٔ فتراک اوست امی گویا بزبان فصیح از الف آدم و میم مسیح همچو الف راست بعهد
و وفا اول و آخر شده بر انبیا بود درین گنبد فیروزه خشت تازه ترنجی ز سرای بهشت رسم ترنج است که در روزگار

پندار بکسر اول [illegible]
برهان

دیباچه کتاب

پس از حمد و ثنای بی نهایت اللهم صل علی محمد و علی آله الاطهار و صحبه الاخیار صلوة لا تنقضی بانقضاء الشهور
والاعوام ولا تنقطع بانقطاع الدهور والایام وسلم علیه وعلیهم تسلیما کثیرا کثیرا دعای و ثنای پادشاه اسلام خلد الله
ظلاله علی مفارق الانام وابد ملکه الی یوم القیام چون حق جل شانه در کتاب مجید بعد از طاعت خود و اطاعت رسول بر حق اطاعت
اولی الامر که فرقه اهل اسلام بلکه جمهور انام واجب و لازم گردانیده و مناسب ایشان در اعلای دین محمدی و شریعت احمدی مفترض و
واجب شمرده بنابرآن بر هر طبقه از طبقات زمانه و بر هر طایفه از طوایف دوران لازم است که پادشاه وقت و سلطان زمان
خود را که در سایه حمایتش از نائبات قضا و حوادث آسوده اند بظاهر و باطن انقیاد و اطاعت نمایند و در جهر و سر دعا و
ثنای او گویند والحمد لله والمنة که درین ایام سعادت فرجام بوجود پادشاهی زیب و زینت یافته که قدوه سلاطین روزگار است
و صفوه خواقین نامدار کعبه آمال و امانی و قبله اصحاب فضل و ارباب معانی نسبت دین پروری که پاس شریعت غرا و ملت بیضا
در دفع مناهی و رفع ملاهی آتش غیرتش افروخته لاله از باده ارغوانی و ساغر دوستکامی جز داغ سیاه و دل پر خون
ندارد و از عموم احسان و خصوص اکرامش خاص و عام آزاد و حلقه بندگی در گوش کرده سرو و سوسن از آزادی سر پیچیده و نرگس بهمن
آنکه شوخ چشم و بیحیاست از بیم سیاستش مژگان ریخته و بولهوس بقصد مخالفانش خنجر براق تیز نموده حکم قاضی تقدیر
امضای امور نیز اوست که در حال مستقبل احوال ماضی سازد و بساط افلاک عرصه خانه را از مهره انجم و نقش مردم چون
رقعه شطرنج بپردازد باز و تیهو و شیر و آهو از خوف عدالت و حکمش با هم آشنا و هم کام و اوضاع زمان و احوال جهانیان
بیمن عدالتش چون بنفشه سرسبز و دل آرام در عهد دولتش حکایت ملکشاه و سنجر ماضی و در دوره انصافش قصه عمر و نعمان
بر خود شاهد و قاضی دریا دلی که خمس نهار و دریا بار در سبش در لحظه سال آخر لوا ان ابر یکشنبه را بجهان نداده و نتیجه مروت
و مردمی از خاندان فتوت و دودمان مروتش زاده کف دریا کفش با جود توام بلکه جود پیش مجسم و گوهر کردن صدف
چون روح مقدس ملکه و چشم انداز هستی بحر محیط در جنب تلاطم بحر فهمش جلوه سراب کند گردون با وسعت و رفعت
قصر دولتش گنبدی حباب طبعش اگر باد بهاری و ابر آذری با تعلیم چمن آرائی کند قطره شبنم لؤلؤ عمان و دانه انار یاقوت
رمانی گردد فروغ رایش اگر آفتاب را پرتوی بخشد سنگ سیاه لعل بدخشانی و خاک تیره طلای کانی شود ماه اگر کسب
نور از رایش کردی از کلفت کلف و ظلمت خسوف ندیدی و دعوت مسیحائی این بودی بر طرف چمن که از عطر خلقش نکهتی رسد
گلستان از خجالت در خوی گلاب فرو رود افلاس فلک از عهدش از معامله فهمی و کاردانی صاحب عقل معاش و دولت
و سعادت با خدمت کیمیا خاصیتش خواجه تاش هر بار و بنازی که بر سمند عرب پشطان در گاهش کنند چون سجده بت
در دود و هر مراد که از منتظران بارگاهش جویند چون کبریت احمر و اکسیر اعظم مفقود معدوم و اکنون بر کره مرکز دولتش
دور متکور از چرخ بیقراری ممثل اگر نه دامنش الا مرش منتظر میشدست از بطن عدم تزادی قطب فلک که به ثبات ذات
و سکون اصل مشهور است نزد عزم راسخ و حزم ثابتش نقطه ایست و هو و نسبت قطر محیط و مسلحت ابعاد اجرام

حکام ایشان رو از احکام ایران

بسیط

بسیط و حل ما لاینحل افلاک که معرکهٔ امتحان اهل ادراک است پیش ذهن نافذ فکر صایبش امری بس معلوم و مدار آفتاب جهانتاب
گردش کنندهٔ غالهٔ اجلال و با تقاضای ارباب اشراق نور دهندهٔ اجرام است و آسمان ضمیر انورش کوکبها منخسف و خط محور در
که بقول اختر شناسان هفت کشور باشند تقسیم مستوا شده که و راست پیش رای عیب نمایش قوس نهار انتخاب داده سند دو ممر را
منحرف انوار نیر ماثار طرز حسن سعادات اولیا و شفاعت اعدایش نشانهٔ ذو شوکت سکندر و حشمت سلیمان از بزم و رزمش
ذات کتا روز هیجا اگر آفتاب دولت از مطلع جلال و منزل اقبال نور شها بقصد نیمرخ خاکتابه معرکه کارزار اشکال دشوار خصم
تیره درون چون شب تار رو و ادبار بمغرب زوال انهدام و لشکر مخوف اشتر چون انجم در شعشعهٔ نور نیر اعظم محو و منعدم
گردد نیم طلعت و جلال و حشمت دولت و اقبال مصرع الشکوه در بلندی و کشور در بلندی دت شمشیر
هندسهٔ هند منبت حساب دانان که بعضی مفرد و مرکب اعداد اعدا از قسمت و طی حاصل تنصیف و تضعیف و تخته
خانه ظاهر ساخته شارح اسن خاذ متعلق که بعلم تشریح متن مخالفان را شرح شرح کند طبیبی سنج مزاج شناسان
که ابی مثن بدم آبی سده مستسقیان عناد کشاید هلال تیغ که چون در شب ظلام برای انتقام از افق نیام طالع شود عدو
ناهنجار را علامت روز قیامت باشد اگرچه دیدن هلال دیوانگان را سودا افزاید این هلال بعکس آن سودای خام و پختگی
تمام از کاسهٔ سر خصم مغرور و نابود بر نشست سراسر بیکران تنبار بر قلیست تمام ضیا اما صاعقه و ارکمانش پیکر کوثر
بشنکه تیرش چون نصیحت روشن دلان از غایت تاثیر در دل اعدا جای گیر است و چنگی است بزم و رزم را که هر که نواله
فتح و نصرت برای اولیای دولت قاهره مینوازد و از هر گوشهٔ آوازهٔ بگوش هوش میرساند چون هلال عید مسوقامیه صد
نشاط حبیب چون قوس قزح دلیل باران رحمت و چون قوس النهار مدار آفتاب سعادت تیرش از دهان که باشیان
لقای تیر از غایت شعف دهان باز کرده بلکه برای استقبال وصالش پر باز نموده کاهی که شهنشاه کواکب سپاه چون
آفتاب جهانتاب بجانب کمان درآید روز عمر بدخواه کوتاه و شب غم وهش دراز کردد اگرچه تیر را بد قوس و بال است اما
او را صد شرف و جلال است و عجب که چتر چو سپاه دولت و ستون خیمهٔ سلطنت است چون عصای کلیم اسپاغ و رد دشمن بی
نور را بیکدم منعکس و متلاشی نماید و کرهٔ مجره را چون سحرهٔ فرعون بی عون بلقمهٔ ایمان و دایرهٔ اطاعت در سماک
رامح از دیر د و کره بان رمح منسوب است بر سماک الرامح تقدم دارد در دانش هر جا زبان سنان سوی فتح برخواند فتح کارها
پدیدار علم تیر پیکرش هر گاه نمایان شود خصم روباه صفت راه گریز پیماید **بیت** اگر ز مست نکبن از حسامش
و کوه هست شکن از کلامش   مه نو حلقه در گوش ز کابش   یکی از نیزه داران آفتابش   سنانش چون علم
سازد سرانگشت   شود تسبیح سان از مهره پشت   بکین چرخ اگر رخ بر فروزد   نگر در چشم مهر و مه بدوزد
زهی شهنشاه سلیمان جاه احمد حلم ادریس علم یحیی حیا یوسف لقا خضر قدم مسیحا دم خلیل مقام کلیم کلام فرشته خصال
در ناموال بسملهٔ مصحف جمال طراز شیر بیشهٔ معارک و مغازی ابوالمظفر شهاب الدین محمد صاحب قران ثانی شاهجهان

انجمی ... بوتها

تیر ستارهٔ عطارد را گویند

سماک رامح ستاره ایست ۱۲

دیباچهٔ کتاب

پادشاه غازی خلد الله ظلاله و ابد جلاله **بیت** سرور شاهان بنوا تا نوی   تا شود هر یک از آن زینت یک
شش طرف و هفت خوان   مرکز نه دایرهٔ شاه جهان   دین ملک و دولت از او محترم است   ملک صد جا کند از شکوه هراست
چند بلند از اثر همای کند   سر بهوش همه جوی پای کند   خامه سحار اگر کفش سلفی است   بازی بازار کر همین با ذهبیست و
زحسن اتفاقات این دولت غالبه آنکه تاریخ ولادت سراسر سعادتش صاحبقران ثانی ما نشود و سبب اندر جمیع فتوحات
و جامع اوراق این تاریخ شریف را چنین در سلک نظم کشیده **بیت** شاهنشه نامدار دانشور یگانه   اسکندر
تخت نشین صاحبقران ثانی   دین پرور معظم شاه جهان که باشد   از جبهه اش هویدا فر جهان ستانی   روزیکه
عالم پیر از مقدمش جوان شد   میتافت از جبینش نور خدایگانی   از چار و نه بیابد هر چار و خدیوی کامل
و ز پنج حکمش تا پیدا نشانی   از چار و نه کند رکن تا عقل پیر نو خواند   تاریخ مولدش را صاحبقران ثانی   و این
دلیلی است لایح و حجتی است واضح بر اینکه زنده صاحبقران ثانی نزدیک بدرجهٔ طالع این پادشاه ظل الله بوده و تاریخ
دانی و استعداد فطری ملقب باین لقب کرده بودند و تاریخ جلوس همایونش که نیز راقم این حروف بدان ملهم شده و بنظم در
آورده **بیت** بر مسند بر تخت با اقبال و بخت   شاه جهان ثانی صاحبقران   الله دین پرور که بهتر او
گشت جهان عنبرین باغ جنان   باغ جهان خرم و سرسبز شد   از کرم پادشه کامران   خضر لقا یوسف مصر وجود
عالم پیر از نظر او جوان   آمده تاریخ جلوسش ز غیب   شاه جهان باشد و شاه جهان   دلالت تام دارد بر آنکه در ازل
از جامه خانهٔ غیب خلعت شاه جهانی باین پادشاه دین پناه حواله شده بود و درین زمان بسعادت عنوان جلوهٔ ظهور
نموده و از اینجا که این پادشاه دین پناه در اظهار شعائر شرع محمد صلی الله علیه و آله اجازم است و در استیصال اهل بدع
احدی عادم حق تعالی بیمن این صدق نیت قصد و عقیدت چهار پسر سعادت اثر کرامت نموده که هر چهار چون چهار یار رسید
الابرار این پادشاه کامکار اند هر چهار چون چهار عنصر ضروری الوجود و چون چهار فصل مطلوب و مقصود و چون چهار
مرتبهٔ اعداد ناگزیر عالم و چون دو چشم و دو گوش مایهٔ سرور بنی آدم هر چهار مرکز دایرهٔ دولت و قطب آسمان ابهت و
بدر دروهٔ عظمت و خورشید اوج سعادت **بیت** هر چهار رکن تمکین   بل چار حد و کعبهٔ دین   نخستین
شاهزادهٔ کامکار مظهر الطاف نیک کار عنوان صحیفهٔ دولت دیباچه کتاب کرامت مردم چشم مردمی و مردم پروری دستیار
دلبری و دلاوری انیس بزم و رزم شهنشاهی محرم اسرار ظل الهی دین پرور دانش پژوه سلطان دارا شکوه دوم
شاه زادهٔ عالی مقدار آرایش ایوان خلافت سرایش گلستان جلالت شمع شبستان دانائی فروغ دیدهٔ بینائی دولت
و اقبال مطاع سلطان شاه شجاع سیم شاه زاده گردون وقار منظور الطاف الهی زیب اورنگ شاهی سعادت نصاب
دولت قبیل سلطان اورنگ زیب چهارم شاه زادهٔ گرامی قدر نور حدقهٔ دولت نور حدیقهٔ سلطنت خورشید
رایت فلک درخش سلطان مراد بخش الهی تا قیام قیامت از این پادشاه جوان بخت و از این شاهزادها زینت افسر و تخت

دیباچهٔ کتاب

گلزار جهان خرم و شاداب باد و پیوسته خداوند بهاران جوان بخت که تا هست آسمان چرخ و زمین سخت
بر تخت شاهیش باد بنازد چتر ظل اللهیش باد خراب باد عالم باد معمور با اولاد کرامش تا دم صور
و بعد چنین گوید بندهٔ افقر و ذرهٔ احقر عبد الرشید الحسینی المدنی اصلاً والتتوی مولداً که این کتابیست در تحقیق
بیان لغات ضروریه کثیرة الاستعمال منتخب از کتب معتبره چون قاموس و صحاح و صراح بعبارات فارسی عام فهم
خاص پسند در تحقیق الفاظ و تنقیح معانی و اعتبار حروف ملفوظه مکتوبه در عنوان باب و فصل با رعایت حرف اول
و دوم و آخر چنانچه حرف اول باب و حرف آخر فصل باشد بی رعایت ماخذ اشتقاق و اسقاط حروف زواید تا هر
قاصر و دانی از آن بهره ور شود و کتاب قاموس که مدار و معتمد علیه جمهور است و در میان مردم بتحقیق و تنقیح مشهور
اگر چه بحریست بی پایان و محیطی است بی کران اما مشتمل است بر اموریکه ملایم طبع ابنای زمان و پسند خاطر اهل این
دور زمان نیست و این کتاب که قطره ایست زان عمان و گلی است از آن گلستان عاریست از آن اول آنکه بیان لغت بعباراتی
کرده که مغلق تر و مشکل تر از اصل لغت است چنانکه فضلا در حل آن به تتبع دیگر محتاج میشوند دوم آنکه اکثر
بیان لغت بلفظ مشترک کرده و معلوم نمیشود که کدام معنی از آن معانی مراد است سوم آنکه در بعضی جاها بیان لغت
بلفظی کرده باز جای دیگر آن لفظ را بهمان لغت تفسیر نموده چهارم آنکه در بعضی جاها اطناب کرده و آنچه بتحقیق لغت دخل
ندارد آورده چون بیان خواص ادویه که وظیفهٔ فن طب است نه وظیفهٔ لغت و با وجود اطناب در مقامیکه شرح و
بسط میخواهد اختصار مخل بکار برده پنجم آنکه بر طبق صاحب صحاح رعایت ماخذ اشتقاق کرده و جمعی کثیر که در
فن صرف مهارت ندارند بدریافتن لغت درمانند ششم آنکه علامات و اصطلاحات چند در اول ذکر کرده که تا از آن [illegible]
در بیان بعضی لغات عاجز میشود هفتم آنکه یک لفظ که بچند معنی میآید گاهی هر یک معنی را علاحده ذکر میکند و در
تا بین ایراد لغات می نماید با آنکه اختصار و ضبط تقاضا میکند که همه معانی را یکجا ذکر کند هشتم آنکه در بعضی جا ترک
لغتی و سهوی و نسیانی که لازمهٔ انسانست در آن واقع شده نهم آنکه بیان حرکات اول کلمه بنا بر قاعده که قرار داده همه جا
درست نیامده و اعتذار او با آنکه بعضی جا ترک شده بواسطهٔ شهرت فتح و ضم و کسر است در آن کلمه مسموع نیست چه
شهرت مختلف میشود بنسبت اشخاص دهم آنکه بیان اعراب بعضی کلمات بکلمات دیگر می نماید که اعراب آن کلمات نیز بر
هر کس معلوم نیست و در این کتاب هر جا اشارتی بدان خواهد رفت و بعد از صورت اتمام و اختتام بمنتخب اللغات شاه
جهانی موسوم نموده تا بجناب درگاه عرش اشتباه ساختم اگر چه تحفهٔ حقیر لایق آن چنان درگاهی نباشد که مرجع سلاطین
نامدار و خواقین کامکار و مجمع اماثل و افاضل و منبع فواضل و فضائل است نباشد اما چون این درگاه درگه
نومیدی نیست کاهی از بحر میبرد و خاری از گلشنی و خزفی از معدن و دری از بحری قبول میکند امید که قبول افتد پای
پای ملخی نزد سلیمان بردن * عیب است ولیکن هنر است از موری * و بر متتبعان کتب تواریخ پوشیده نیست

که چون شیخ مجد الدین محمد بن یعقوب فیروزآبادی بخدمت کثیر الدعوات برکزیدهٔ سبحانی مظهر تجلیات ربانی حضرت امیر کبیر
صاحبقرانی انار الله برهانه مستعد کردید کتاب قاموس را بنظر کیمیا اثر ایشان در آورده بانعامات وافره و الطاف متکاثره
سرافراز کشت و این کتاب اکرچه در جهان کتابیست و این مؤلف هندی بر ایران مؤلف اما حضرت شاهنشاهی ظل الهی در قوت
اقبال و افزونی جلال و تایید فتح و ظفر و تابید دولت و اثر دوم ان امیر کبیر و ثانی ان صاحبقران است و عنقریب بعنایت
ایزد یکتا چون صاحبقران کامکار مصدر فتوحات عظیمه و مظهر امور جسیمه خواهد کردید اللهم خلد ظلاله و ابد جلاله
وحصل آماله بحق النبی وآله والحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وبحول الله وقوته نبتدئ

باب الالف مع الالف

ابتدا آغاز کردن **ابتغا** خواستن **ابتلا** آزمودن و در بلا و رنج
افکندن **ابتنا** بنا کردن **ابدا** بالکسر آشکارا کردن و آفریدن **ابرا** بیزار کردن و درست کردن از بیماری و رهانیدن
از بیماری بهتر شدن **ابطا** درنگ کردن **ابقا** باقی داشتن **ابلا** بالکسر فرسوده کردانیدن و آشکارا کردن و کفایت نمودن
و آزمودن **اباء** بالفتح نی که بتازی اباءه واحد و بالضم نکوهیده داشتن چیزی را و بالکسر باز ایستادن از چیزی و سرکشی کردن
ابا بالفتح بمعنی آش و این فارسیست که لکوید بیت در مطبخ تو چوب بود تا ابا پزد آتش که از تکبر سر تا بپا است
و جای دیگر کفته ع که این ایام بسی خوشکوار میباید و بخت الف نیز میباید چون با کلمهٔ دیکر ترکیب یابد مثل شوربا و سکبا و زیربا
آباء بالمد پدران جمع اب است که در اصل ابو بوده واو را همزه کردند **ابناء** بالکسر بنا فرمودن و بالفتح پسران و پسرزادگان
در اصل ابناو بوده جمع بنو بفتحتین که بقاعدهٔ صرفی ابن شده است جمع ابن چنانچه مبادا به بنهم ملتبس شود و بمعنی بنا کنندگان
نیز آمده جمع بانی چنانکه عرب کوید ابناء ها اجناء ها یعنی بنا کنندگان این خانه کنندگان او بیند و صاحب صحاح کوید افعال
جمع فاعل نیامده و کمان میبرم که کلام عرب چنین باشد بناتها جناتها و اصحاب نیز جمع صاحب نیست بلکه جمع صحب است اما صاحب
قاموس و صاحب کشاف رد قول او نموده اند و این کلام را درست شمرده اند **ابوا** بالکسر جا دادن و بالفتح موضعی است
ما بین مکه و مدینه مولد امام محمد باقر ع و مدفن مادر حضرت رسالت صلعم و حضرت شهود انجا زیارت ایشان نموده اند و صاحب
قاموس کوید دار رابعه بیای حطی و عین مهمله سرائیست در مکه که مدفن مادر حضرت پیغمبر صلعم است و ابوا مدفن پدر حضرت نیست ولیکن
از بعضی احادیث آنچه اولا مذکور شده مفهوم میکردد **ابهی** بالفتح زیباتر **اتوا** بالکسر هلاک کردن **اتکا** بالکسر
و تشدید تای مکسوره تکیه کردن **اتقا** بالکسر و تشدید تای مکسوره پرهیز کردن **اتقیا** بالفتح پرهیزکاران
اثوا بالکسر مقیم شدن و مقیم کردانیدن **اثنا** بالکسر ثنا کردن و بالفتح شکنها و میانهای چیزی جمع ثنی بالکسر
اجبا بالکسر و بای مهمله راندن **اجزاء** بالکسر و زای معجمه و همزهٔ مبدله از یاء جزیه دادن و بی نیاز کردن و بی نیاز
کردانیدن و بی نیاز شدن و جزا دادن **اجزا** بالکسر و همزهٔ اصلی جزو جزو کردن و بی نیاز کردن و خو کردن
در قیر زاد سبز کردن و خرد شدن و سبز کردن و سبز شدن و بالفتح پارها جزو جمع جزو **احثا** بالکسر از خانمان

فرسوده نقصان آوردن
تمام و رسیدن بچیزی
برهان

باب الالف مع الالف

بیرون کردن و بیرون شدن اجتبا برگزیدن و فراهم آوردن اجتزا دلیر شدن اجتزا جزای بعضی از چیزی کرده اینجا
بینون مبنوجید الجلی بالفتح دوش بز احسا بالکسر شامیدن احشا بالفتح و شین معجمه آنچه در شکم باشد از دل و
جگر و سپرز و مانند آن جمع حشا احصا بالکسر شمردن و ضبط کردن احنا بالفتح اطراف و جوانب جمع حنو بالفتح
احیا بالکسر زنده کردن و در نواحی نعمت شدن و در باران شدن و بالفتح زندها و قبیلها جمع حی احفا بالکسر در
سؤال مبالغه کردن و در پیش را اصلاح کردن و بردن را لبیستا گرفتن و پا برهنه گردانیدن احما بالکسر شیر گردن
حنظا بالکسر و بظاء معجمه بهره مند شدن احتما خود را از چیزی نگاه داشتن احتوا گرد گرفتن و جمع کردن احتیا
بالفتح شبر بن نواحوی بالضم سزاوار تر احوی بالفتح سبز و گیاهی که بسیار سبز باشد و زند و کوه و گرنده تر اخا بالکسر برادری
کردن مصدر است از آخی یواخی و اصل اخای بوده یا را همزه کردند قال الشاعر دعوی الاخاء علی الرخاء کثیرة و اخاء با...
جمع اخ نیز و بوین بتقدیر همزه آخرش مقلوب است از واو اخفا پنهان کردن و آشکار کردن اخزا بزای معجمه خوار کردن
و رسوا شدن و هلاک کردن اختصا خایه کشیدن اخلا خالی کردن اخطا خطا کردن و خطا گرفتن بر کسی ادعا
بالکسر و تشدید دال دعوی کردن و دروغ کردن و اعتراف نمودن ادنا بالکسر نزدیک آوردن ادغا بالکسر
کم ساختن ادلا بالکسر فرو گذاشتن و انداختن دلو در کسی دیگر بندی و فرو هشتن ادا بالفتح رسانیدن و رسانیدن
و این صیغه مصدر نیست اما بمعنی مصدر میآید چون نبات بمعنی رویانیدن و رستنی و عطا بمعنی دادن و دهش و
کلام و بنا بمعنی سخن کردن و سخن و بنا کردن و بنا کرده و بعضی ادا که بمعنی مصدر میآید بکسر اول و تشدید دال
خوانده اند از ادی یودی تادیه و اداء چون کذب یکذب تکذیبا و کذابا و غالبا مصدر از ناقص بر این وزن بنا مده
و اگر آمده باشد مخصوص از این باب مصدر بر این وزن مسموع نشده و اسم بمعنی مصدر شایع است پس احتیاج باین تکلف
نیست و ادا در عرف فقها عبادتیرا گویند که در وقت خود واقع شود و قضا عبادتی که بعد از گذشتن وقت کرده شود
ادنی بالفتح نزدیکتر و زبون تر و بتقدیر اول از دنو و بتقدیر ثانی از دنائت ادهی بالفتح زیرکتر داهی و معاش
و مکروه تر و دشوار تر اذی بفتحتین رنجه کردن و رنجه شدن و رنجش و چیز بکراز رد هد و فی الحدیث ادناها اماطة
الاذی عن الطریق یعنی ادنی شعبه ایمان دور کردن چیزیست از راه که خلق الله را آزار دهد اذرا بالکسر پیچیدن و بردن اشیاء
چیزها و انداختن تخم در زمین و انداختن مستو کیلر اذکی بالفتح زیرکتر ارجا بالکسر واپس داشتن و در حبس کردن و بالفتح
کنارها جمع رجا بی همزه بمعنی کنار ارخا بخای معجمه فرو گذاشتن و سست دیدن ناسب ارسا ثابت کردن اروا
سیراب کردن اردا بالکسر تباه کردن و یاری کردن و یار شدن کبلر ارذا بالفتح مصدرها ارذال دایر دور
افکندن ارتشا رشوت گرفتن ارتضا پسندیدن و خوشنود شدن ارتقا بالا رفتن ارا بالمد و کرها
جمع رای اریحا بالفتح نام شهریست در شام که حضرت یوشع فتح کرد ارعوا بالکسر کشیده شدن از جهل و نیکو کشتن

جرعه ن ستر و شنا برهان

دهش بکسر اول و فتح ثانی همت و بخشش و عطا برهان

وزان ازدر والحقیر پوشش ازا بالکسر برابر شدن چیزی با چیزی مصدر است از موازات که در اصل وزاء بوده واو
همزه کردند و بمعنی مقابل و برابر نیز آمده ازرا معیوب کردن کسی و پوشیدن چیزی بر کسی و ستم کردن کار ازکی بالفتح
پاکتر آسی بفتحتین اندوهگین کردن و علاج کردن و درمان علاج اسما بالکسر نام کردن و بالفتح نامها اسما و ازواسامی
بتشدید یا و تخفیف آن جمع الجمع و دزن صاحب حسن و نام زنیست که در عرب بحسن معروف بوده واسما بر تقدیر اول جمع اسم است
که در اصل سمو بوده ۲ الف لذالدو ثانی مقلوب از واو است و بر تقدیر ثانی و ثالث مفرد است ماخوذ از وسامه بمعنی حسن و
همزه اول مقلوب است از واو و همزه ممدوده در آخر زائد است اسرا بالکسر بشب رفتن استوا راست شدن و تمکن کردن
بر چیزی دست یافتن و برابر شدن و بکمال جوانی رسیدن استیفا تمام فرا گرفتن استیلا دست یافتن استفتا
فتوی خواستن استنجا پاک کردن خود را از نجاست شستن و رهائی خواستن استرخا سست شدن و فرو گذاشتن
شدن استهدا هدیه خواستن استقرا گرد کردن ۲ب جزان و پیروی جستن و جوی پیدا کردن و فربه فربه گشتن
استقصا تمام در کردن و بنهایت چیزی رسیدن استرضا خوشنودی خواستن اسدلا لقا کردن تو اسدی
لیلی احسن استدعا خواندن و در خواست کردن استحیا زندگی خواستن و شرم داشتن استسقا آب خواستن
و مرضیست مشهور استحلا شیرین آمدن بذائقه استلقا بر پشت افتادن استثنا بیرون کردن و در اصطلاح
نحویان بیرون کردن چیزی از حکم ماقبل بکلمه الا و بانچه در معنی الا است و گفتن کلمه انشاء الله تعالی را نیز استثنا گویند
استهوا سرگشته کردن استغنا بی نیاز شدن استبرا پاکی خواستن استمرا گوارا شدن استهزا مسخره کردن
اسنی بالفتح بلندتر و روشن تر و بر تقدیر اول از سنا است بهمزه و بر ثانی از سنا با همزه اشترا خریدن و فروختن اما
بمعنی اول شایع است چنانچه شرا بمعنی ثانی اشتکا گله کردن و نالیدن از کسی اشتها آرزو کردن اشفا
دانشمند بر چیزی و بکناره چیزی رسیدن و بخشیدن چیزی بکسی که بآن شفا یابد و شفا یافتن و سبب شفا گردانیدن
مر چیزی را اشفی بالکسر درفش و بالفتح شفا دهنده تر اشقا بقاف بدبخت گردانیدن و دیغ آوردن اشقیا
بالفتح بدبختان جمع شقی اشقی بدبخت تر اشهی بالفتح آرزو آورنده تر اشیا چیزها جمع شی یا بمعنی جمع شی
اصغا بالکسر گوش داشتن اصطفا برگزیدن اصفی بالفتح صافی تر اصفیا بالفتح برگزیدگان جمع صفی
اصما الجام کردن تا ستور و شکار را بر جای خود کشتن لقوله علیه الصلوة والسلام کل ما اصمیت ودع ما انمیت اطرا
بالکسر نهایت کردن در ستایش اطفا کشتن آتش و چراغ اطغا گمراه کردن و از حد بردن اعیا مانده شدن
و مانده کردن و دشوار شدن کار و در مانده کردن کسی را در کار اعما بالکسر کور کردن چنانچه گفته اند حبک
الشی یعمی ویصم یعنی حب تو چیزی را کور و کر میگرداند ترا اعتدا از حد در گذشتن و بیداد کردن اعتنا
تیمار داشتن و اهتمام کردن اعبا بالفتح گرانیها و بارها اعترا در رسانیدن و در گرفتن اعتزا برای معجمه

محنت راه نمودن حج

بنهاد خود پیوستن
برهان

خود را

خود را بکسی نسبت کردن اعتلا بلند شدن و بزرگوار شدن و غالب شدن و برزبر چیزی شدن اعلا بلند
کردن و بر جای بلند بر آمدن و بزرگوار کردن اعشی بالفتح شب کور و نام شاعر هست صاحب قاموس گوید اعشیه ده
شاعر استند و قبیله عرب اعفا بالکسر از گناه در گذشتن اعلی بالفتح بلندتر اعرا بالکسر برانگیختن و
بر خلانیدن اغنا توانگر کردن کسیرا بی نیاز کردن و کفایت کردن اغنی بالفتح بی نیازتر اغما بالکسر بیهوش
کردانیدن اغوا گمراه کردن افتا فتوی دادن افشا فاش و آشکارا کردن افنا نیست کردن افضا رسانیدن
و بصحرا رفتن و راز خود بکسی گفتن و کف دست بر زمین نهادن در وقت سجود و بازن مباشرت کردن و هر دو راه
زن را یکی کردن افترا دروغ گفتن بر کسی اقصا بالکسر بنهایت دور کردن و بپایان رسانیدن و بالفتح کنارها
جمع قصو بالضم بمعنی طرف اقرا بالکسر حایض شدن زن و از حیض پاک شدن و قران و غیره خوانیدن و بالفتح جمع
قرء بالفتح والضم که بمعنی حیض و طهر هر دو آمده است و قروء بر وزن خروج نیز جمع قرء است صاحب قاموس
گوید که اقرا در حیض استعمال یافته و قروء در طهر اقسا سخت کردن دل اقعا بهم وافشردن سگ چنانچه
هر دو دست و قایم باشد و بکون نشستن آدمی چنانکه هر دو ساق او قایم باشد و هر دو طرفند بر هر دو پاشنه
نهادن در میان دو سجده و این هر سه منهی است در نماز علی اختلاف الاقوال اقوا بالکسر خالی شدن منزل و محتاج
و درویش گردانیدن و مختلف گردانیدن قافیها بحرکات تا نیستی حرفی از عروض شعر و در منزل خالی فرود
آمدن و مسافرت کردن و بی توشه شدن و خالی شدن شکم از طعام و بسیار مال شدن و بی مال شدن
اقتدا پیروی کردن و پس امام نماز کردن اقتفا از پی رفتن و بر گزیدن اقتنا سرمایه گرفتن و کسب کردن
و گرفتن چیزی و نگاه داشتن آن برای خوردن و بجارت اقنی بالفتح سرمایه دارتر اقصی بالفتح دورتر و نهایت
رسنده تر اقضی بضاد معجمه حکم کننده تر اقلیما بالکسر بی همزه دختر آدم علیه السلام و جهت دروشیم که
که وقف کدخشن بالابد اکرا بکرایه دادن اکتسا پوشیدن اکتفا بس شدن و برگردانیدن و نگون کردن
ظرف آب و مانند آن اکوا داغ کردن اکفا بالفتح همسران و مانند آن جمع کفو بالضم و بالکسر نوعی از عیوب قافیه
که بعضی ابیات را حرف روی بکر باشد و بعضی بکرو کج کردن ظرف تا آنچه در وی باشد بریزد و خم دادن
کمان را و بالفتح و کسر کاف و تشدید فا منع کنندگان جمع کاف بتشدید فا الجا بالکسر پناه داشتن از بهر
انداختن کار خود را بخدا الغا بالکسر بغین معجمه افکندن و باطل کردن الفا بالکسر بفا یافتن الفا افکندن
الها مشغول کردن و در دهن آسیا غله یاد کردن الحا بحاء مهمله دشنام دادن النجا بهم رسیدن و یکدیگر را التجا پناه آوردن ع
دیدن الوا پیچیدن الالا بالمد نعمتها جمع الی بالفتح والکسر و فتح لام و سکون نون و جمع الو بالفتح و سکون لام آلا
حرف تنبیه بالکسر و تشدید لام حرف تخصیص امرا بالکسر گوارا شدن طعام و بالضم و فتح میم جمع امیر امرا بالفتح

کوارا نرو بالکسر مردا امعا بالفتح رودها جمع معی بالکسر امسا شبانگاه کردن و گردیدن از حالی
امضا بگذرانیدن و روان کردن املا فرو گذاشتن و مهلت دادن و از یاد چیزی نوشتن و پر کردانیدن
امتلا پر شدن امترا در شک افتادن امنا بالکسر خبر دادن و بالفتح خبرها جمع نبا که بوزن و معنی خبر
است انتخا بالکسر مخصوص کردانیدن کسی را از کوئی انجلا واشدن غم و ابر و باز ماندن و از خانه و
وطن بیرون رفتن انحنا خمیده شدن انزوا یکسو شدن از خلق و فراهم آمدن انطوی در نوردیده
شدن انبغا سزاوار شدن و خواسته شدن انطفا مردن چراغ و آتش انقضا بر آمدن و تمام شدن
انما بکسی نسبت یافتن انتها بپایان رسانیدن و بچیزی رسیدن و باز ایستادن انها بالکسر خبر
دادن انما افزون کردن و دور از نظر شکاری شکار کشته شدن انسا فراموش کردانیدن انشا
افریدن و اغاز کردن و از خود چیزی گفتن اناء بالکسر ظرف آنیه بالمد جمع اوانی جمع الجمع انا بالکسر
و بی همزه در یافتن و وقت چیزی و رسیدن وقت در یافتن قال الله تعالی غیر ناظرین اناه انثی بالضم ماده اناث
بالکسر جمع اولی بالفتح صوابتر و سزاوارتر و بمعنی وای نیز آمده کقوله تعالی اولی لک فاولی و بالضم بمعنی
نخستین مونث اول اهوا بالکسر منحرف کردن و انداختن و اشاره کردن و دوست داشتن و بالفتح آرزوها
نفس جمع هوی اهدا هدیه فرستادن و قربانی بمکه بردن اهتدا راه راست یافتن اهرا در سختی سر با
افتادن و بد گفتن و گوشت نیک پختن اهنی بالفتح گواراتر و خوش آینده تر ایذا آزردن ایرا آتش زدن
و از آتش زنه آتش بیرون آوردن ایصا اندرز کردن و وصی کردانیدن ایطا بالکسر مکرر کردن قافیه
در شعر و پامال نمودن کسی را ایفا بالکسر بعهد وفا کردن و تمام دادن و مشرف شدن بر چیزی و تمام
کردن ایلا بخشیدن و نزدیک کردن و نزدیک شدن و سوگند خوردن و بمعنی اخیر یا از همزه مقلوبست
و بمعانی مذکوره از واو مبدل است و ایلاء در شرع سوگند خوردن مرد است از زن که نزدیکی با او نکند
و حکم این سوگند چنانست که این مرد را مدت چهار ماه فرصت است اگر رجوع درین مدت بزن کرد و کفاره داد
حقتعالی از سر تقصیر او در گذرد و زن برو حلال شود و اگر درین مدت که فرصت داده شده بود از گذشت و رجوع با
بزن رجوع نکرد پس عزم طلاق و جدائی داشت و با نقضای مدت چهار ماه طلاق بائن افتاد و نکاح مرتفع
شد و این مختار حنفیه است و شافعیه و مالکیه و حنبلیه گویند که مرد را چهار ماه فرصت است و زن را نمیرسد
که درین مدت مطالبه شوهر کند و بعد از گذشتن چهار ماه اگر مرد کفارت سوگند داده بزن رجوع نمود حق
تعالی بکرم خود گناه او میبخشد و اگر رجوع نکرد زن او را پیش قاضی میبرد تا بسوی او رجوع میکند یا طلاق
میدهد حقتعالی این حکم را در سوره بقره چنین بیان کرده الذین یؤلون من نسائهم تربص اربعة

انتفا نیست شدن ع

اشهر

باب الالف مع الباء

اَشْهُرٍ فَاِنْ فَاؤُا فَاِنَّ اللهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ايما اشارت كردن ايوا بالكسر جا دادن اينما بفتح الف و نون يعني هر جا ايامى بالفتح مردان بى زن ايليا بالكسر و بغير همزه نام شهرى بود خليل عليه السلام **باب الالف مع الباء** اب نام يكى از ماههاى رومى كه بغايت گرم ميشود اباب بالفتح آماده گى سفر كردن اب بالفتح پدر و بفتح اول و تشديد با چراگاه و علف و آنچه از زمين رويد و آرزومند گرديدن وطن و شهريست بيمن و بالكسر نام دهيست بيمن اتراب بالكسر توانگر شدن و خاك آلوده شدن و خاك بر چيزى فشاندن و بالفتح همسالان و دوستان جمع ترب بالكسر اتعاب بالكسر در تعب انداختن و مانده كردن اجناب بالكسر جنب شدن و در باد جنوب در آمدن اجتناب دور شدن و جنب شدن اجوب بالفتح گريبان اجباب بالكسر دوست داشتن و بر كندن و مانده شدن شتر و دانه بر آوردن كشت و بالفتح دوستان جمع حب احتساب نهى كردن از چيزهائى كه در شرع ممنوع باشد و بشمار آوردن و چشم مزد داشتن از كسى احزاب بالفتح گروهها جمع حزب بالكسر احقاب بالفتح سالهاى هشتاد هشتاد و زمانهاى دراز پى در پى جمع حقب بالضم اخطب بالفتح آنكه نيكو خطبه خواند و خربزه تلخ كه آنرا حنظل گويند و خربكه بر پشت و خط سياه باشد يا بسبزى مايل باشد و مرغيست كه آنرا شقراق و اخيل نيز گويند ادب بفتحتين طور پسنديده و فرهنگ و دانش و بمعنى خواندن و شگفت و نگاه داشتن حد هر چيزى آداب بالمد جمع علم عربيه را علم ادب از آن گويند كه بدان نگاه داشته ميشود خود را از خلل در كلام عرب از روى لفظ يا كتابت و آن دوازده قسم است علم لغت و علم صرف و علم اشتقاق و علم نحو و علم معانى و علم بيان و علم عروض و علم قافيه و اين هشت اصول اند و علم رسم الخط و علم قرض الشعر و اين علميست كه امتياز كرده ميشود بدان ميان شعرى كه سالم از عيوب است و غير سالم از عيوب و علم انشاى نثر از خطب و رسايل و علم محاضرات بمعنى علم تواريخ و مانند آن و اين چهار فروع اند اديب خداوند ادب و ادب آموزنده ادباء بضم اول و فتح ثانى جمع ادآب بكسر همزه اول و مد همزه ثانى در تعب و رنج انداختن اذناب بالكسر گناه كردن و بالفتح دمها جمع ذنب بفتحتين ارب بالكسر عضو و حيله و عقل و دين و فرج و شر و بدى و بفتحتين حاجتمند شدن و زيرك شدن و افتادن اعضا و سخت شدن روزگار اريب بالفتح و ارب بفتح اول و كسر ثانى دانا ارنب بالفتح خرگوش ماده باشد يا نر و ارنب خرگوش ماده و بعضى گفته اند ارنب ماده است و خزز بروزن زفر نر و نوعى از زيور و نام زنيست و پشته ريگ كاهيست ارتياب بالكسر در شك افتادن ارتقاب چشم داشتن ارتكاب گناه كردن و شروع بكارى نمودن و سوار شدن بر چيزى اردب بالكسر و فتح دال و تشديد با پيمانه ايست بزرگ بمصر بعضى گفته اند كه بيست و چهار صاع است يا شش

دبه است و هر دبه پوست چهار مد باشد و دو مد و نیز کاریز آب بزمانینها بالوعه و سبع که از سنامال
و خشت بزرگ ساخته باشند اسغاب بالکسر گرسنه شدن و بالفتح گرسنگیها جمع سغب بفتحتین اسهاب
بالکسر بسیار گفتن و در بیابان رفتن و پیش رفتن اسب و رفتن هوش از گزیدن مار اسحاب بسوی
خود کشیدن استرهاب ترسانیدن استکتاب طلب نوشتن چیزی کردن استنجاب سزاوار شدن
استیعاب از بیخ برکندن و همه را فرا گرفتن استصواب صواب شمردن استحباب دوست داشتن و نیکو
شمردن چیزی را استصحاب طلب صحبت چیزی کردن و باقی داشتن چیزی بر حالی که پیشتر داشته اسباب
بالفتح رسنها و چیزها که بدان بچیزهای دیگر پیوسته شود و پیوندها و خویشها و اسباب السموات اطراف آن
و درهای آن و راههای آن که از آنجا بالا روند اسلوب بالضم گونه و روش و راه و کردن شتر درنده
و اسالیب کلام یعنی انواع کلام اشباب بالفتح عیب و ملامت کردن و درآمیختن چیزی بچیزی اشهب بالفتح
چیزی سیاه و سفید که سفیدی او غالب باشد و ازینجا گویند عنبر اشهب و فرس اشهب یعنی سپر خنگ و یوم اشهب
روز سرد اشعب بالفتح آنکه شاخهای او از یکدیگر دور باشد و نام مردی است مشهور بطمع و مثل است لا تکن اشعب
فتتعب یعنی اشعب طماع مباش تا در تعب و رنج نیفتی و در بعضی کتب لغت بثاء مثلثه بجای بای موحده تصحیح یافته
و آن غلط است اشراب بالکسر آمیختن و اعلام کردن و دعوی کردن کاری که کسی نکرده باشد و در دل
انداختن و خوردن جامه رنگ را و خورانیدن رنگ جامه را و رنگی که برنگ دیگر آمیخته باشد اضراب بالکسر
روگردانیدن و مقیم شدن بیکجا و سر فرو افکندن و بز بر ماده انداختن و بالفتح مانندها جمع ضرب بالفتح بمعنی
مانند اضطراب خلل یافتن کار و پریشان شدن و جنبیدن اطراب بالکسر بشادی در آوردن اطناب
بالکسر دراز کردن سخن و بسیار گفتن و بالفتح جمع طنب بضمتین بمعنی طناب اطیب بالفتح خوشبوتر و پاکیزه‌تر
اعجاب در عجب و خویشتن بینی انداختن و تکبر کردن و چیزی عجیب آوردن اعراب بالکسر بیان کردن و سخن با اعراب
گفتن و عربی کردن عجمی فحش گفتن و بالفتح عربان صحرا نشین اعقاب بالکسر پاداش دادن و از پی درآوردن
و بالفتح فرزندان که از پس پدر باشند و پاشنها جمع عقب بفتح اول و کسر ثانی اعصاب بالفتح پیها جمع
عصب بفتحتین اغتراب بغربت شدن و از غیر اقارب خود زن خواستن اغراب چیزی غریب آوردن و
غریب شدن و پر کردن مشک را اغرب بالفتح غریب‌تر و عجیب‌تر اغتیاب بد گفتن کسی را بعد از وی
اکباب بالکسر بروافتادن و بروافکندن لازم و متعدی است اکواب کوزهای بی دسته و بی لوله
اکتساب حاصل کردن چیزی بسعی خود و ورزیدن و گرد آوردن العاب بالکسر بازی کردن والهاب
افروخته شدن و زبانه کشیدن آتش الباب بالکسر مقیم شدن و بالفتح عقلها جمع لب بالضم و تشدید باء

فنک بکسر اول و فتح ... سمند خصوصاً ... سفید. بران

الب بالفتح

الب بالفتح گرد کردن و راندن شتر القاب بالفتح نامها که دلالت بر مدح یا ذم کند انجاب بجیم برگزیدن
انتخاب بخای معجمه بیرون کشیدن نخبه و برگزیدن انتخاب آب کوزه پشت شدن انجذاب کشیده شدن
و نیز رفتن انتساب نسبت داشتن بکسی انتصاب بر پای خواستن و دشمنی داشتن انسحاب کشیده شدن
انقلاب واگردیدن انصباب ریخته شدن انتهاب غارت کردن انصاب بالفتح بتها و بتها که گرد کعبه
از آنرا معبود داشتند و میپرستیدند جمع نصب انیاب بالفتح دندانهای پیش اشتر انساب بالفتح نسبها
انابیب بالفتح و انبوب بالضم بندهای نی هر دو جمع انبوبه است اوب بالفتح باز گشتن و گرائیدن و سرعت
و ابر و باد اواب بالفتح و تشدید واو تسبیح کننده و باز گردنده بخدا بمعنی اهاب بالکسر پوست دباغت ناکرده
یا پوست مطلق اهداب بالفتح درازی مژگان ایاب بالکسر باز گشتن و بوطن رفتن باب الالف مع التاء
اباحت حلال کردن و جایز داشتن اباحیه بتشدید یاء جماعه ملحده که همه چیز را مباح دانند اباده
و اباره بالکسر هلاک کردن ابره بالکسر نیش کژدم و هر نیشی که باشد و سوزن و طرف باریک ذراع
دست اباله بالکسر و تشدید لام با آب گروه و بسته هیزم ابابیل جمع ابله بالکسر هلاکت و بالضم ثقل و مرض و بالفتح
و بفتحتین گرانی و ناگواری و گناه و بالفتح و کسر باء مطلوب و حاجت و فرزند مبارک و بضمتین و تشدید لام خرما
که مادوست نمک خورد کنند و بران شیر دوشند و پارچه از خرمای و مقبله و باران و موضعی است به بصره
که یکی از چهار بهشت دنیا است منها سپاه بن و فتح الاول اتهمت بالضم و تشدید با مفتوحه بزرگی ابانه
روشن کردن و روشن گفتن و جدا کردن ابتر بالکسر دختر و بالضم کوهیکه در خوم سینا باشد و علتی است که
از اعلت پشت و علتی مشابه که بند و صاحبش را ابون گویند اثره بفتحتین و اثاره بالفتح بقیه چیزی
که مانده باشد اثفیه بالضم و کسر فاء و تشدید یاء دیگپایه اثبات بالکسر قرار دادن و نوشتن و بالفتح
مستحکمان و ثبات دارندگان در کار جمع ثبت اثابه پاداش دادن و اعتدال مزاج باز آمدن اثاره بالکسر
گرد برانگیختن و برخیزانیدن و زمین را شخم زدن برای زراعت و ابر آوردن باد اجانه بالکسر و تشدید جیم
مرتبان سفالین که در آن سرکه و دوشاب و جز آن کنند اجاجین جمع و اجانه نیز آمده که بجای یاء جیم نون باشد
اجاءت آوردن و پناه دادن اجابت جواب دادن اجاده نیک کردن و نیک گفتن و روان کردن اجاره
زنهار دادن و بمزد دادن رسیدن و رهانیدن و بمزد دادن خانه و جز آن اجره بالضم مزد کار اجازه بزای
معجمه روا داشتن و فرو گذاشتن و صله دادن و بریدن مسافه و از پس افکندن و گذاشتن جای و گذرانیدن
و دستوری دادن و تمام کردن مصراعی که کسی دیگر گفته باشد و بات فا بفتح طاو یکی دال آوردن اجاله
بالکسر گردانیدن و جولان دادن اجنحه بفتح همزه و کسر نون بالهای مرغان و بازوها و پهلوها است جمع جناح

باب الالف مع التاء

بالفتح **اجنّه** بفتح همزه و کسر جیم و تشدید نون بچها ئیکه در شکم مادر باشند و در گور کردها جمع جنین
و عوام اجنه زاده جمع جن استعمال کنند و آن غلط است **احاطه** گرد فرو گرفتن و دانستن **احاله** بالکسر حواله
کردن وام و حیله کردن و محال گفتن و بر پشت سپ جستن و بحال شدن **احاره** بالکسر و رای مهمله جواب
باز دادن **اِحنه** بالکسر و فتح نون کینه داشتن و خشم گرفتن لحد و ثه بالضم افسانه **اجنان** بالکسر فرو نهی
کردن و آرام گرفتن دل **اجبّه** بفتح همزه و کسر با و فتح با جمع خبا پشمین و منزل سیند زمنازل قمر جمع مفرد
هر دو آمده **اخاصه** بالکسر با برادر دن ستور را **اخوة** بضمتین و تشدید واو برادری و بکسر اول و سکون
خاء و تخفیف واو برادران و صاحب مجمع البیان گوید اخوه برادران که از یکمادر و یک پدر نباشند و اخوان
برادران یکمادری و یک پدری **اخت** بالضم خواهر و همانندان **ادره** بالضم علتیست که در خایه پیدا
شود بواسطه نزول باد و رطوبت در کیسه خایه **اداوه** بالکسر مطهره آب **ادمه** بالضم رنگ گندم گون
و رنگ سپید که در شتر باشد و پیشوا و دستور و بفتحتین باطن پوست **داة** بالفتح آلت حصول
چیزی ادواة جمع **اذابه** بالکسر گداز انیدن **اذاغه** بالکسر آشکارا کردن و پراکنده کردن و پاشیدن
بول و تمام استان حوض و کوزه **اذاقه** بالکسر چشانیدن **اراته** کسر بگمان افکندن و شك آوردن
اراحه آسودن و آسایش دادن و بجای نگاه آوردن شور و شب چرانیدن چاروا و گندیده شدن
و مردن و خوی مستخوی سانیدن و نفس کشیدن و بوی چیزی دریافتن **ارائه** نمودن و شناسانیدن **اراده**
خواستن **ارافه** بمعنی آب و مانند آن ریختن **اربکه** بالفتح تخت **ارجوحه** بالضم ریسمانی که هر دو سران ببدرخی یا
جائی بندند و کودکان در آن میان نشینند و از این طرف بدان طرف کشند **ارضه** بفتحتین کرمیست چوب
خوار **اریحیّه** بفتح الف و یای اول و سکون راء و کسر حاء و تشدید یاء ثانی خوشحالی که در وقت دهش و عطا
دادن **اراحه** و **ازاله** دور کردن **ازمّه** بالفتح و کسر زاء و تشدید میم مهارها جمع زمام **اسامه**
بالکسر چرانیدن و بالضم شیر درنده و نام یکی از صحابه رسول صلعم **اساله** روان کردن **اسائه** بدی کردن
استجابه قبول کردن و جواب گفتن **استعانة** یاری خواستن و زنهار پاک کردن **استغاثة** بغین معجمه
و ثاء مثلثه فریاد خواستن **استعاده** باز گفتن سخن و باز آمدن و باز کردن و خواستن **استعاذه** بذال
معجمه و امداد خواستن و پناه خواستن **استفاده** فایده گرفتن **استجاره** بجیم پناه خواستن **استخاره**
بخای معجمه بهتری خواستن **استداره** گرد شدن **استزاده** طلب زیادة کردن **استشاره** طلب
مشورت کردن و کنکاش کردن و فربه شدن **استطاره** پراکنده و فاش شدن و پرانیدن **استعاره**
بعاریت خواستن **استناره** روشن شدن **استماره** برای معجمه عطا خواستن و آب خواستن

ومن اخوه و اخوان ١٢

اداره
بالکسر گردانیدن
و گرد کردن اداکنز بالکسر
وام دادن و بوعده
چیزی فروختن و جزا
دادن ح

استفاضه چیز خواستن و پراکنده شدن استحاضه دایم خون روان شدن زن بواسطهٔ مرضی
استفاقه بهوش آمدن استحاله محال شمردن و محال شدن و از حال بگردیدن استطاله کردن کشیده
کردن و دراز شدن استماله بسوی خود میل دادن کسی را بسخن خوش استقامه راست شدن و راست ایستادن
استکانه فروتنی کردن و زاری کردن و گردن نهادن اسوه بالضم و الکسر پیشوا و مقتدا و خصلتی که بدان
اقتدا کرده میشود قال الله تعالی لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة اسطاره بالکسر و اسطوره
بالضم سخن باطل و افسانه و اساطیر جمع اسطوانه بالضم ستون اساطین جمع اسکفه بضم اول و ثالث و
تشدید فاء چوبهای پایین آستانه که مردم بدان پا نهند و چوب بالا را اسکفه گویند اساوره دست برنجها
و سواران سپاه و نام قومی منسوب از عجم در بصره اسفنجه بکسر همزه و فتح فاء و سکون نون و فتح جیم چیزیست که
مان آب بگیرد و در دوات کنند و آن را ابر کهن و ابر مرده خوانند و گویند جانور دریاییست که چون دست برو
نهند خود را در کشد و چون بمیرد آب او را بساحل اندازد اسله بفتحتین سر نیزه و سر زبان و سر مرفق اسکرجه
و اسکره بالضم ظرفی کبیر که پنج مثقال آب بگیرد مقدار است بالکسر مقعد و حلقهٔ دبر اشتات بالکسر پراکنده
کردن و بالفتح چیزهای پراکنده جمع شتیت اشاده بالکسر بلند کردن بام و بر افراشتن بنا و شناسانیدن و بآواز
بلند خواندن اشاره بالکسر رمز گفتن و رمز فرمان اشاعه آشکارا کردن و پراکنده کردن و پاشیدن
و انداختن و بخشش کردن و باز گردانیدن اصابه رسیدن بامر و صواب خواستن و صواب گفتن اضاعه
از بهر انداختن و تباه شدن ضباع اضحیه بالضم گوسپندی که روز اضحی قربان کرده شود اضحوکه
بالضم چیزی که مردم را بخنده آرد اضائه روشن کردن و روشن شدن اضافه مهمانی کردن و میل دادن
و مضاف کردن کلمه بکلمه و ترسیدن و حد کردن و افزون کردن بر چیزی و نسبت کردن و گرد فروگرفتن و ملجا
کردن کسی را بکار دیگری و اگذاشتن کار خود را بخدا و پناه دادن اطاعه فرمان بردن و رسید شدن میوه درخت
اطاحه هلاک کردن و انداختن اطابه خوش کردن و خوشبو گردانیدن و استنجا کردن اعاده باز
گردانیدن اعاذه بذال معجمه در پناه گرفتن اعاره عاریت دادن اعاله بسیار عیال شدن و درویش شدن
و فرائض را کم کردن و بخش کردن میراث اعانه یاری دادن اعنات بالکسر هلاک کردن و در کار دشوار
افکندن که از آن بیرون شدن میسر نباشد اغاثه بفریاد رسیدن و باران دادن اغاره غارت کردن
و بغور بعضی بزمین نشیب رفتن و سخت شتافتن و بشتاب رفتن و فرو رفتن چشم در مغاک و بتک تابیدن ریسمان
اغلوطه بالضم مسئله که بدان کسی را در غلط اندازند افاده فائده دادن افاضه بسیار کردن و
فرو ریزانیدن آب و خبر را شایع کردن و گفتگو کردن و در حدیثی و قصه شروع کردن و باز گردیدن و بر گردیدن

اساکفه بالفتح کفشگران و صنعت کاران جمع اسکاف بالکسر

ظرف و ریختن اشك و آب بر خود ریختن و بیکبار روان شدن مردم از عرفات افازه فیروز کردانیدن افاقه
بهوش آمدن افقر اسب و بخمت و بفارسی اکفت کویند افاقات جمع اقاله فسخ بیع کردن و درگذشتن از گناه اقامه
بپا داشتن و بر پا کردن و بر پا داشتن و راست داشتن و راست کردن و مداومت کردن و اقامت نماز و خوی چیزی
کذاردن اکمه زمین پشته بلند اکاسره بالفتح جمع کسری بالکسر و فتح راء معرب خسرو و کسری لقب نوشیروان و
اولاد او اکنه بالفتح و کسر کاف و تشدید نون پردها جمع کن بالکسر و تشدید نون البته قطعا و جزما مصدر
مره است از برای تاکید و مبالغه یعنی یکبار بریدن و لام لام تعریف است و صیغه بته است الفت بالضم خو کر شدن
الانه بالکسر نرم کردن الیه بالفتح دنبه کوسفند و کناره مقعد آدمی کوشت بیخ انکشت بزرك و کوشت بن
ران آله بالمد حالت و جنازه و چیزی که سبب حصول چیزی شود و چوبی که خیمه الاجوف بدان بر پا کنند امانت آنچه
بکسی سپارند و امین بودن اماره بالکسر امیر شدن و امیری و بالفتح نشان و علامت و وقت و هنگام و عده
امارات جمع و بالفتح و تشدید میم امر کننده و نفس اماره یعنی امر کننده ببدی امره بالکسر امیری امراة بالکسر و فتح
الثالث زن امت بالفتح کج شدن و سراشیب و سرا بالا شدن و اندازه کردن و وقت چیزی پدید کردن و وزن
و پشتها خورد و جاها بلند امامت بالکسر پیشوایی کردن و پیشنمازی کردن و بالضم نام زنیست امت
بفتحتین کنیز و بضم اول و تشدید میم کروهی از انسان و دیگر حیوان و پیروان انبیا و مرد یکجا مع خیر و مقتدا
مردم باشد و دین و وقت و مدت و قد و قامت و مادر و وجه و همتا زدر دین و بالکسر و تشدید میم نعمت و
طریق و دین و وقت و مدت امنیه بالفتح و تشدید یاء آرزو و بالضم و تشدید یاء دروغ و آرزو و مراد
و کار بخواندن امانی جمع اماته میرانیدن و فرزند مرده شدن اماطه دور کردن و سوزانیدن اماله
میل دادن انبات رویانیدن و رویانیدن انصات خاموش بودن انابه باز کردیدن بسوی خدا تعالی
و باز کشتن از کارهای بد اناره روشن کردن و روشن شدن و جامه را علم کردن و شکوفه آوردن درخت اناخه
بالکسر و خای معجم خوابانیدن اشتر انانیه بالفتح منی و خویشتن بینی اناه بالفتح آهستگی و زن آهسته آنیه
بالمد و کسر نون ظروف جمع انا و چیزی بغایت کرم انفحه بکسر الف و فتح فاء و کسر آن و تخفیف حای مهمله و تشدید
آن پنیر مایه و صاحب قاموس کوید که چیزی است زرد که از شکم بزغاله شیرخواره که هنوز کاه و دانه نخورده باشد
بیرون آرند و در صوف و غیر آن بیفشرند و چون غلیظ شود نکاه دارند و بکار برند و هرگاه که آن بزغاله شیر
خوار کاه و دانه خورد آن انفحه را کرش کویند پس تفسیر صاحب صحاح انفحه را بکرش خطا است و عرب کوید استکرش
الانفحه یعنی انفحه رفته کرش شده و صاحب صحاح کوید انفحه شکنبه بره و بزغاله که هنوز علف نخورده
باشد و ازین کلمات ظاهر شد که انفحه شیردانست که بعد از خوردن علف جای سرکین میشود نه پنیر مایه کردد

اقاله
خلاص شدن و رها کردن لازم و متعد
مص

شیردانرا از شیر هم میرسد پس اطلاق انفحه بر پنیر مایه چنانچه مشهور در کتب اطباء مسطور است از قبیل
اطلاق محل است و اراده حال چنانکه سهو نیا گیاهیست که عصا مسهله دارد و در کتب طب عصاره آن اطلاق
کرده اند و غالبا لفظ علاحده در کلام عرب برای این معنا نیامده اند انفحه بالفتح تنگ دهان انمله بفتح اول
وکسر میم سر انگشت انامل جمع صاحب قاموس گوید انمله به هر سه حرکت الف به هر سه حرکت میم آمده و بوزن بقدر بر
انمله سه روش توان خواند اما مشهور اول است انبوبه بالضم بندنی انافه بالکسر زیاد شدن و بلند شدن
انطاکیه بالفتح والکسر و سکون النون و کسر الکاف و فتح یای مخفف شهریست عظیم در ملک روم که دوران
دوازده میل است و مشتمل است بر پنج کوه و چشمه بسیار اوقیه بالضم مقدار ده درم و پنج سبع درم
و از حدیث مستفاد میشود که اوقیه چهل درم است چه مضمون حدیث اینست که در پنج اوقیه زکوة واجب میشود
و باتفاق زکوة واجب نمیشود الا بدویست درهم اوعیه بالفتح ظرفها جمع وعا بالکسر اوارجه بالفتح
دفترهای مال و خراج و مانند آن معرب آواره اولات بالضم بواو غیر ملفوظ خداوندان و این صیغه مؤنث است
چنانچه اولو بالضم و بواو غیر ملفوظ برای مذکر اهبه بالضم ساز و براق و زین اسب اهانه بالکسر خوار کردن
ایاله بالکسر سیاست کردن و نگاه داشتن باب الالف مع الثاء اث بالفتح و تشدید ثاء بسیار
شدن و انبوه شدن گیاه اثاث بالفتح بسیار شدن و انبوه شدن گیاه و رخت و متاع خانه واحد آن اثاثه
احداث بالفتح نوها جمع حدث بفتحتین احداث بالکسر نو پیدا کردن و حدث کردن و حدیث کردن
و بالفتح مردم نوخاسته و چیزهای نو پیدا شده و شکننده‌ها وضو جمع حدث بفتحتین احادیث خبرها و
افسانه‌ها بمعنی اول جمع حدیث و بمعنی ثانی جمع احدوثه است ارث بالکسر میراث بردن و میراث و اصل و کار
قدیم که بوراثت بدیگری رسد و خاکستر و بقیه چیزی و بالفتح افروختن آتش و برانگیختن فتنه میان قوم و
بالفتح خاربست استحداث چیزی نو پیدا کردن و نو آوردن اشعث بالفتح آشفته موی و گرد آلوده
موی اضغاث بالفتح دسته‌های گیاه خشک و تر با هم آمیخته جمع ضغث بالکسر و اضغاث احلام خوابهای
پریشان که تعبیر درست ندارد بجهت خلط اکتراث باک داشتن از کسی انبعاث برانگیخته شدن
انتکاث عهد شکستن و تاب باز کردن ریسمان و باز گشتن انبثاث پراکنده شدن اناث بالکسر
و انث بضمتین ماده‌ها هر دو جمع انثی انبث آهن نرم ایناث بالکسر بتقدیم یاء بر نون بمعنی ماده و ماده
زادن باب الالف مع الجیم ابلج بالفتح روشن و آشکارا کردن و درخشان و شخص گشاده ابرو
ابرج بالفتح چشم سخت سفید و سیاه و نیکو چشم ابریج بالکسر چوبیکه بان مسکه از ماست جدا کنند
و آنرا مخضه بکسر میم و فتح خاء معجمه و ضاد معجمه نیز گویند و بفارسی شیرزنه اش گویند ابتهاج بالکسر شاد

باب الالف مع الثاء

باب الالف مع الجیم

شدن أنُجّ بالضم وتشدید جیم معرب ترنج اجوج بالفتح تلخ شدن بالفتح روشن کردن اجاج بالضم
تلخ وبالکسر سختی هاکرما جمع اجاجة بالضم اجیج بالفتح زبانه زدن آتش اجواج بناز منده کردن احتیاج
بناز مند شدن احوج بناز مندتر اخناج سپانزه ترنجیده بودن و کشیدن و بجهر از شیر باز کردن
اخراج بیرون کردن ادلاج بتخفیف دال اول شب رفتن و بتشدید دال آخر شب رفتن ادماج بالکسر درهم
پیچیدن و بالفتح راهها ادعج بالفتح سیاه چشم ادماج بالکسر در آوردن چیزی از چیزی ارج
ارج بفتحتین برانگیخته شدن بوی خوش بوی خوش دادن و داروی خوشبو که در طعام کنند هر چیز
بویا ارج بالفتح قدر و اعتبار و از اینجا گویند ارجمند و این فارسیست ارتجاج جنبیدن و لرزیدن
ازدواج جفت شدن با هم ازعاج جنبانیدن و برخیزانیدن و حریص گردانیدن و بگناه دلالت
کردن کسیرا ازج بالفتح و تشدید جیم باریک و دراز ابرو و گشاده ابرو و جانور فراخکام و بالتخفیف
نوعی از بناها که بطرز پیشطاق جنبه میسازند آزاج وازج بالمد جمع ازواج بالفتح جفتها و صنفها و
جنسها استدراج اندک اندک نزدیک گردانیدن بعذاب و فراوان دادن نعمت در حال معصیت اسفیج
بالکسر همان اسفنج که مذکور شد استخراج بیرون آوردن و از خود چیزی بیرون آوردن خواستن
استعلاج سخت شدن پوست و طلب علاج کردن استمزاج مزاج دانی کردن اشجّ بالفتح و تشدید
جیم شکسته سر اشرج انکه یک خایه ندارد اعوجاج بالکسر کج شدن اعرج بالفتح لنگ اعوج
کج اهواج بالفتح کروهها جمع فوج الحاج بالکسر حریص شدن شتر بچه بخوردن شیر نام الهیجاج
غلیظ و بسته شدن شیر امشاج بمعنی آبها و خونهای بهم آمیخته جمع مشج املج معرب امله و صاحب بغیر مد بر وزن
افضل آورده امتزاج آمیخته شدن چیزی بچیزی انبج بالفتح معرب انبه انموزج بالضم معرب نمونه و صاحب
قاموس گوید صحیح نموزج است بحذف الف و فتح نون اوداج رگها جمع ودج بفتحتین اوج طرف بالای چیزی
معرب اوک که کلمه هندیست چنانچه مولانا عبد العلی برجندی در حاشیه شرح چغمینی گفته و بعضی گفته اند معرب
اوج است و این نسبت ابلغ اشهر است اهوج احمق نادان بکار بزرگ جثه دراز بالا ایارج بالکسر و فتح الراء
معجونیست مسهل مشهور معرب یاره بمعنی دوای الهی ایارجه واحد ایج بالکسر شهریست از شهرهای فارس معرب
ایک از اینجا است قاضی عضد الدین صاحب مواقف و شارح مختصر منتهی باب الالف مع الحاء ابطح
رفتن گاه آب و سیل که در آن سنگ ریزه بسیار باشد و زمین فراخ بسیار هموار اباطح جمع ابراح بزرگ
گردانیدن و بشگفت افکندن و بسختی افکندن انضاح بالکسر و تشدید ضاد ترش شدن اشتراح آگشتا
کردن اجلح بالفتح آنکه از دو سوی سر او موی رفته آخ بالفتح و تشدید الحاء سرفه کردن ارتیاح بالکسر

انبه مخفف انبوه

باب الالف مع الحاء

شاد شدن **ارباح** بالکسر کسی را سود مند کردانیدن و بالفتح سودها **استصباح** چراغ فرا کرفتن **استفتاح**
یاری خواستن و کشودن **استرواح** راحت یافتن و بوی کرفتن **اشباح** بالفتح شخصها و کالبدها **اشاح** بالکسر
والضم حامله و نیز بوی که زنان در کردن اندازند در اصل وشاح بوده **اصباح** بالکسر کشتن از حالی بحالی و در
صباح رفتن و بامداد کردن و بالفتح بامدادها جمع صبح **اصبح** خوب روی و شیر درنده و سرخ رنک و نام ملکی
از ملوک یمن که از اجداد امام مالک است و تازیانهای اصبحی بدان منسوب است **اصح** درست‌تر **اصفاح** بالکسر
سائل را رد کردن و پهن کردن چیزی و میل دادن لقوله ع قلب المؤمن مصفح علی الحق یعنی دل مؤمن مایل کرده
شده است بحق **اصلاح** بصلاح آوردن **اصطباح** بامداد شراب خوردن **اصطلاح** با همدیکر صلح
کردن و بصلاح آوردن کار و پیشه و چیزی قرار دادن **اطراح** انداختن **افلاح** فیروزی یافتن و رستن و
باقی ماندن **افصاح** تازی زبان و فصیح زبان شدن و آمدن عید ترسایان و روشن شدن صبح و خالص شدن
شیر از فلیو **افتتاح** کشودن و آغاز کردن **افتضاح** رسوا شدن **افطح** بالفتح پهن سر **افلح** آنکه لب زیرین
او شکافته باشد **اقتراح** بی اندیشه سخن کفتن و خواستن چیزی بی تامل و تفکر **افراح** بفتح اول شادیها و بالکسر
شاد کردن و کرانبار کردن و ام **کسرا کسح** لنک و زمین کیر **الحاح** مبالغه کردن در کاری و ابستادن ابر و
دایم باریدن **الواح** چیزهای پهن از استخوان و چوب و غیر آن و نام کتابیست در حکمت تصنیف شیخ مقتول **والواح**
السلاح چیزهائی که لایح باشند از سلاح چون شمشیر و سپر و نیزه **القاح** بهره دادن و باردار و آبستن کردانیدن
املح کبود رنک و نمکین **انجاح** روا کردن و روا شدن حاجت **انفساح** فراخ شدن و کشاده دل شدن
انشراح کشاده شدن دل **انصاح** نصیحت پذیرفتن **انضاح** بضاد معجمه پاشیده شدن آب و مانند
آن **اوضح** روشن‌تر **ایضاح** روشن و آشکارا کردن **باب الالف مع الخاء** **اخ** بالفتح برادر و بتشدید
خاء کلمه افسوس و پلیدی و بمعنی برادر نیز آمده و بالکسر آواز نشاندن شتر و بمعنی پلید نیز آمده و بدین معنی
مرادف کخ بکسر کاف و خاء معجمه است **ابطاخ** بالکسر خربزه دار شدن زمین **ابتاخ** بالکسر و تشدید
تاء چرکین شدن **اسناخ** بن دندان **اسفاناخ** بالکسر تره ایست معروف معرب اسفناخ بالخاء المعجمة والجیم
استنساخ نسخه کرفتن خواستن **اسلخ** بالفتح مرد کل و جیبا سرخ **انتساخ** نسخه کرفتن **انتفاخ**
باد کرفتن و آماسیده شدن **انفشاخ** تباه شدن و از هم رفتن **انسلاخ** بیرون شدن چیزی و کذشتن
ماه **باب الالف مع الدال** **ابد** بفتحتین همیشه و زمانه که نهایت ندارد و فرزند یکساله **اباد** بالمد
... وحشم کرفتن و رمیدن و بکسرتین کیزک و ماده خر و زن بسیار زاینده **ابراد** بالکسر در خنکی کاری کردن
جنبانیدن سوم ستادن و آب خنک دادن **ابعاد** دور کردن **ابعد** دورتر و خائن **انداد** بالکسر خداوند

باب الالف مع الحاء

باب الالف مع الدال

مان کهنه شدن اتحاد بالکسر و تشدید تا یکی شدن و یگانگی داشتن اتقاد بالکسر و تشدید تا برافروختن
آتش اثمد بکسر الف و میم سنگ سرمه بفتح هردو جاییست و بضم میم نیز آمده اجتهاد جهد کردن و راه صواب
جستن اجرد صحرای بی گیاه و مرد بی موی اجلاد زمین سخت احقاد بالکسر کینه ورزیدن کسی را و بالفتح
کینها احفاد بالفتح نبیرکان و خادمان احد بضمتین کوهیست نزدیک مدینه و بفتحتین یکی و کسی و نام
روز یکشنبه و یگانه و با یمعنی خفتگان را احد گویند و بتشدید دال نیز آید احمد ستوده تر احماد بستایش
رسیدن و کردن کاری که موجب ستایش گردد و یافتن کسی را محمود و پسندیده و ستوده نافعل و مذهب کسی را و اشکار نکردن
آن و مردم و کردن کاری پسندیده و ستوده پیش کسی اخلاد بالکسر میل کردن و ملازم شدن و جاوید
کردن اخماد فرو نشاندن آتش اخدود بالضم شکاف زمین ازدیاد بالکسر و الفتح و تشدید دال
عجب و شکفت و کار شنیع و حادثه زمانه و بلا و بالضم غلبه و قوت ادد بضم اول و فتح ثانی و بضمتین قبیله ایست
ارشاد راه بحق نمودن ارصاد بالکسر چشم داشتن و نگاهبان داشتن در راه و بالفتح جمع رصد ارتداد
برگشتن از مسلمانی و جز آن ارتعاد لرزیدن ارتیاد جستن و طلب کردن بجای نرم از جهة بول کردن قال علیه السلام
اذا بال احدکم فلیرتد لبوله مکانا لینا او مجددا ارمد بالفتح کسی که چشم او درد کند و خداوند درد چشم ازهاد
پرهیزکار شدن و رغبت و خواهش نکردن و اندک مال شدن قال ع وافضل الناس مؤمن مزهد ازدیاد
زیاده شدن ازدراد بگلو فرو بردن ازد بالفتح پدر قبیله ایست در یمن که قبیله را بدان میخوانند اسد
بفتحتین شیر و نام برجی است و پدر قبیله ایست که قبیله را بدان میخوانند و ترسیدن و مدهوش شدن از دیدن
شیر و خشم کردن و شیر نمودن اسدآباد نام شهریست نزدیک همدان و دهی است به نیشاپور اسود
بالفتح سیاه و مار سیاه و گنجشک و مرد بزرگ و عرب قال ع بعثت الی الاسود و الاحمر و اسودان آب و خرما
و مار و کژدم و صاحب قاموس گوید اسوده مار بزرگ اما ظاهر آنست که اسود مار سیاه باشد صاحب صراح گوید
اسود مار سیاه بزرگ اسعاد بالکسر یاری دادن و نیکبخت کردن اسناد بالکسر پشت بچیزی دادن و
تکیه دادن چیزی را بچیزی و پناه بکسی بردن و حاضر گردانیدن و نسبت کردن حدیث بکسی و بالفتح جمع سند بفتحتین
و سند چیزیکه بآن تکیه کنند استناد پشت بچیزی دادن و پناه بکسی بردن و حاضر گردانیدن استس...
بالکسر نیک بختی جستن و نیکبخت شمردن و یاری خواستن استعداد ساختن و آماده شدن از برای کا...
استبعاد دور شدن و دوری جستن و دور شمردن استشهاد گواه خواستن و حاضر آمدن و
شهید شدن استطراد طلب راندن چیزی کردن برای فریب دشمن و هزیمت دادن خود را برای فریب دشمن
استعباد به بندگی گرفتن استبداد تنها بکاری ایستادن و منفرد بکاری شدن استرداد

طلب یاری دادن چیزی کردن استمداد مدد خواستن استنقاد دانش فروختن استحداد چیزی را تیز
کردن و موی زهار را تراشیدن اشهاد بالکسر گواه گردانیدن و حاضر گردانیدن و منی و مذی از مرد جدا شدن
و بالفتح جمع شاهد اشتداد سخت کردن و سخت شدن و سخت گرفتن و دویدن اشد بفتحتین و تشدید دال سخت تر
و بضم شین منتهی قوت چیزی قال الله تعالی حتی اذا بلغ اشده یعنی قوته و آن مابین هجده سالگی و سی سالگی بود
اصطیاد شکار کردن اصفاد بالکسر بخشیدن چیزی و بند سخت بر نهادن و بالفتح بخششها و بندها
اطراد بالکسر و تشدید طا راست شدن کار و پی یکدیگر شدن و بالتخفیف راندن و فرمودن اعتضاد در
ازو خود کردن چیزی را و یاری گرفتن از کسی اعتماد کار بکسی باز گذاشتن و تکیه کردن بر چیزی و قصد کردن
اعتیاد باز آمدن و عادت گرفتن اعتقاد در دل گرفتن و قرار دادن در دل و سخت و محکم شدن چیزی
اعتداد بشمار آوردن و شمرده شدن و عده داشتن زن اعتباد بنده خود کردن اعداد بالکسر
ساختن و آماده کردن و بالفتح جمع عدد افراد بالکسر تنها کردن و بالفتح جمع فرد افقاد گم کردن و نا یافتن
اقتصاد میانه رفتن در هر چیز و راه راست رفتن اقلید بالکسر مهر بکلید الحاد میل کردن و مجادله کردن
و گور را لحد ساختن و غله نگاه داشتن تا گران شود و شرک نمودن در حرم و از دین حق برگشتن و در لحد نهادن
و در حرم ظلم کردن و ستم کردن التحاد میل کردن و پناه بردن و از دین برگشتن الد بفتحتین و تشدید
دال مرد سخت خصومت امداد بالکسر مدد کردن و مداد در دوات کردن و بکسر قلم مداد دادن بکسی و زیر
او دادن چراغ روغن و آب دادن چیزی را و بالفتح جمع مدد جمع مد بالضم پیمانه ایست امتداد کشیده شدن و بلند
الاشدن و افزون شدن آب امد بفتحتین غایت مدت و نهایت عمر و دور و نیز غایت و غضب امدان المد
کسر میم بسیلجیر یا بیبیا شر و کشتی را شهر بستی نزدیک بدیار بکر الحال از کره حمیده کو بندار انجا است
سیف الدین آمدی صاحب احکام الاحکام امرد جوان بی ریش و شاخ درخت بی برگ و اسبی که موی زهار در
ناف و ذکر را کم او موی نیامده باشد و مرد بالضم جمع امجد بزرگ تر امجد و امجاد بزرگان
انسداد بسته شدن انقیاد رام شدن و فروتنی کردن و کشیده شدن انقاد نقد ستاندن و انعقد نقدرا ح
خار بیرون کردن و بر نقد بر علم جنس است چنانچه اسامه علم جنس شیر درنده انکد شوم و نا مبارک انداد
بالفتح همتایان اود بالفتح برنج آوردن و گرانبار کردن و کج کردانیدن و نزد اهل عرب سبد اما بعد و خشم کردن ح
نام مردیست و بفتحتین کجی او و صلابت انه اوتاد میخها جمع وتد اوراد دعاها که لازم بوقت خود خوانند
اولاد فرزندان اوابد وحشیان و قافیهای مشهور و متعارفه ابد بالفتح سخت شدن قوت و از بن جای
است تا ابد بتنوین و بکسر دال ابد سیها جمع ایاد بالکسر خاک که گرد اگرد حوض و خیمه انباشته باشند و معنی

لحسبهاے شتران وچیزیکہ محکم کردہ شود باو چیزے وپردہ وکوہ محکم وبنیلہ از معد بستہ ذال وفتح میم ایصاد بالکسر بندہ بر در چیزے افکندن ودر بستن قال اللہ تعالیٰ انہا علیہم مؤصدۃ ایکاد استوار کردن ایراد فرود آوردن وچیزے بر کسے وارد کردن ایجاد در وجود آوردن وتوانگر گردانیدن ایعاد وعدہ دادن وترسیدن وترسانیدن ایقاد آتش افروختن باب الالف مع الذال اتخاذ بالکسر وتشدید تاء مکسورہ فرا گرفتن اجذاذ واجذاذ بریدن اخذ بالفتح گرفتن وشروع کردن ورفتن وبضمتین درد چشم وبفتح اول وکسر ثانی آنکہ درد چشم دارد وبفتحتین ناگواری شتر بچہ از شیر اخذ باشیر گرفتہ شدہ اخاذ بالکسر بادۂ ارباب سبیل کہ در جاے ماندہ باشد وزمینی کہ جہت خود یا جہت پادشاہ گرفتہ باشند وابکرے کہ در بیابان باشد اذ بکسر الف وسکون ذال از ملک وبراے آنکہ استحواذ غالب شدن وبستانیدن استنقاذ رہانیدن استلذاذ مزہ یافتن وخوش شدن التذاذ مزہ یافتن انفاذ روان کردن وروا داشتن وفرستادن وشمشیر وخنجر وچیزے بکند نبید انقاذ بنقاد رہانیدن انبذاذ بکوشہ رفتن باب الالف مع الراء ابرار بالکسر غلبہ کردن وبلند شدن برکسے وسوگند راست کردن وقبول کردن حق تعالیٰ حج کسیرا ودعا یافتن سبز کردن وبالفتح نیکوکاران جمع بار وبستہ بدناء ابر بالفتح نیش زدن کژدم ونیش دادن نسک در طعام وبیدار ختن خرما را گشن دادن وبالکسر جمع ابرکہ بمعنی آنند کہ ذکر شد ابار بکسر کشن درخت خرما ابہر بفتح اول وفتح ثانی کمان وور کہ در لکر پیشتن بمعنی مشہور است بفتح اول وبا وسکون ہاء شہریست صاحب قاموس گوید ابہر پشت ورکی است دو پشت رگ کردن ورگ ہفت اندام وجانب کوتاہ از پر وبکا مخشک وزمین پاک ونیکو کہ سیل بران بلند شود ودیگر موضع کوفتن کمان وشہریست بزرگ میان قزوین وزنجان وشہریست بنواحی اصفہان معرب بہر یعنی ماء الرحی کو ہیستن مجاز ومشہور آنست کہ ابہر کہ بمعنی شہر است بفتح باء است وسایر معنی بسکون باء است ابتر دم بریدہ وبے فرزند ومادینکہ ستہ وزبان کاد وایچہ عروہ ندارد از نوشہ دان وہر چیزیکہ منقطع از چیزے باشد وبیت چہارم از مثمن متقارب ولقب مغیرۃ بن سعید کہ بتریہ بالضم کہ جماعۃ از زیدیہ اند بدان منسوب اند ابخر بخاء معجمہ گندہ دہن ابحر بضم خاء مہملہ در یاہا ابزار وابار بزور آلہ کہ در طعام میکنند ابکار بالکسر بامداد کردن وشبگیر رفتن وشتاب نمودن واول روز ودختران دو شیزہ وبیکار بریدن ہا ہر دو جمع بکر است فی الحدیث فی مناقب علی رضی اللہ عنہ کانت ضربات علی ابکارا اذا اعتلی قد واذا اعترض قط یعنی زخمہاے علی بن ابی طالب بیکار بریدہ اند اگر بر سر زد تمام مطلق ابقشید واگر بر پہلو زد سراسر بعرض میشگافت ابصار بالکسر دیدن ودیدہ در کردانیدن ودرشت دیدہ شد وبالفتح دیدہا وبیناییہا جمع بصر ابتکار نو زاد چیزے فرا گرفتن وبا ول چیزے رسیدن وبامداد کردن

وبامداد

و با مد از جای رفتن ازور بالضم کوتوال و کودک رسیده بلوغ اترار بالضم شهریست در ترکستان که میر کبیر صاحبقران انار الله برهانه در آنجا از این عالم فانی رحلت نمودند و بعضی گفته‌اند فاراب که مولد ابونصر فارابی است همین است و بالکسر انداختن دست از زخم شمشیر و دور انداختن کسی از جای خود و انداختن کودک بچه خود را بچوب دراز و آن بازی طفلانست اثر بالفتح جوهر شمشیر و نقل کردن سخن و بالکسر نشان و پی چیزی و خلاصه سکه و بفتحتین نشان و نشان زخم و سنت رسول صلی الله علیه و آله آثار جمع شروع کردن در کار و عزم کردن و بالضم و بضمتین ابرو و نشان جراحت که بعد از به شدن ماند اثمر بالفتح الف برگزیده اثمار بالکسر میوه دار شدن و میوه آوردن درخت و بالفتح میوه‌ها اجر بالفتح مزد دادن و مزدور بودن و استخوان شکسته پیوستن و مزد کابین و مهر زن دادن اجر بضمتین حرف لغت پهاسک جمع جو و اجیر مزدور و آجر بالمد و ضم جیم خشت پخته و بفتح جیم مادر اسماعیل هم مرادف آجر اجهر آنکه در روز چیزی نبیند اجدر سزاوارتر اجبار بکسر بر چیزی جبر کردن اجزار کشیدن و نشخوار کردن شتر و چریدن احرار آزادگان و احرار البقول تره‌هائی که خام خورده شوند احبار بالفتح مدادها و دانشمندان و احبار یهود علمای ایشان احور آنکه سپید چشم او بسیار سپید باشد و سیاهی او بسیار سیاه باشد و سپیده او و سیاه سپید باشد و نام شتری احمر سرخ و عجم و جمع احامر و مونث حمرا و فعل احضار حاضر کردن و دویدن اسپ احصار شمردن و در حصار کردن و باز داشتن و از حج باز ماندن احتکار انبار کردن و نگاه داشتن غله و خوردنی برای گرانی احتضار نزدیک شدن و حاضر شدن مرگ و دویدن اسپ و حاضر آمدن احتقار خوار شدن و خوار شمردن احتجار حجره ساختن احجار سنگها جمع حجر احتصار کوتاه کردن و نزدیکتر راه رفتن اخبار بالفتح سنگوتران و بنگان اخضرار سبز شدن اخضر سبز و سیاه و اسپ تیره رنگ که بفارسی بزادینه گویند و آدم گندم گون اخبار بالکسر خبر دادن و بالفتح جمع خبر اخطار بالکسر خود را در خطر انداختن و بالفتح بلاها و فعلها و منزلها اخسار بالکسر کاستن و زیان یافتن آخر بالمد و کسر الخا پسین و همچنین اخر بفتح و بالمد بمعنی دیگر اختیار برگزیدن و بخواهش خود دل بر کاری بستن اختبار به باء موحده آزمودن اختفار عهد شکستن ادبار بالکسر پشت دادن و از پشت در آمدن و پشت سوی در کردن و در پشما آنچنان نا باشد که دست ها بسوی سینه نیاید بلکه بیالا رود و بالفتح جمع دبر و بضمتین بمعنی پس و از پس آینده ادخار ذخیره کردن ادوار گردشها ادرار بالکسر بمعنی باران شدن و بول کردن پیاپی و بوسه کردن بخشش و روان شدن شیر ازدجار زجر یافتن و باز ایستادن و بانگ بکسی زدن و باز داشتن استعار افروخته شدن آتش و برانگیخته شدن استبصار بینا شدن استمخار بینی فرا بوی داشتن که از کجا می آید و طلب باد کردن که از کدام طرف می آید قال ع اذا اراد احدکم البول فلیستمخر الریح استثفار دنبه در چیزی درو سط خود و بعد از آن حرفه هر موضع مخصوص کردن

چادرش و پیاده هم

کوتوال آنکه دارنده قلعه و شهر و او را اسم هندی هم گویند بعضی گویند از لغت هندیست بر تما

برای دفن چون خبر استحسار مانده شدن اسرار بالکسر نهان کردن و آشکارا کردن و رسانیدن سخن بکسی
و بالفتح نهانیها و خطهای که بر کف دست باشد اسارير خطهای که بر پیشانی باشد اسر بالفتح همه آفرینش و بکینه
و اسیر کردن و او بمعنی بند ال البنین الان اسار بالکسر دو آل اسیر بالفتح بندی استکثار بسیار خواستن و
بسیار انگاشتن و بسیار یافتن چیزی استنکار کردن کشتی کردن استفسار پرسیدن و طلب بیان کردن استظهار
یاری خواستن و یاد کرفتن و پشت و پناه شدن و قوی پشت شدن و از بر خواندن و احتیاط کردن استنصار
یاری خواستن استعمار آبادانی خواستن و زندگانی کردن استغفار آمرزش خواستن استدبار از پس فرا
کرفتن و آخر کار اندیشیدن استقرار آرام کرفتن و ثابت شدن استمرار استوار شدن و روان شدن و
پوشیده کشتن استسرار پنهان شدن ماه استبشار شاد شدن و طلب مژده رسانیدن استتار در
پرده شدن استطار نوشتن قال الله تعالی و کل صغیر و کبیر مستطر استشعار پنهان داشتن ترس در دل
استنثار بالکسر و با و نون و ثای مثلثه افشاندن بینی اسوار بالفتح دستینه جمع اساور و جمع سوار جمع سُور
بمعنی باره شهر نیز آمده اساطیر افسانها و سخنهای نوشته باطل جمع اسطوره بالضم یا اسطاره بالکسر
اسعار بالکسر نرخ کردن و بالفتح نرخها جمع سعر بالکسر اسمار بالفتح افسانها جمع سمر اسمر گندم گون اسکار
مست کردانیدن اسفار بالکسر روشن شدن و بر روشنی صبح کردن و بالفتح سفرها و کتابها استار بالفتح
پردها و بالکسر چهار عدد و از هر چیزی و چهار مثقال و نیم و بعضی گفته اند که وزن سنگی باشد و شش درم و نیم نیز گفته
اند اشتهار شهرت دادن و شهرت یافتن اشهر بفتح الف و ها مشهورتر و بضم ها ماهها جمع شهر اشعر
شاعرتر و بالفتح نیز و موی کرد اکرد سم ستور و آنکه بدن او پر مو باشد و نام شاعری است ادخار بالکسر و تشدید
دال مهمله ذخیره کردن یعنی ذخیره کردن اذکار بالکسر و تشدید ذال مهمله بیاد آوردن و پند کرفتن اذکار بالکسر
و ذال معجمه یاد دادن و پیر زادن و بالفتح یاد کردنها اذخر بالکسر کیاهی است خوشبو اذار بالمد ماه ششم
از ماههای رومی اذفر بالفتح تیز بوی آزر بالفتح یاری کردن و نیرو و قوت و ضعف و مخالطه کردن و پشت و
بالضم جای بستن ازار و بالکسر اصل هر چیزی آزر بالمد پدر یا عم خلیل الرحمن و ظاهر قرآن دلالت میکند
که نام پدر ابراهیم ع است و اهل تواریخ گفته اند که آزر عم ابراهیم است و نام پدرش تارخ است و عرب بسیار است
که عم پدر را گویند و احتمال دارد که آیت قرآن بمعنی عم باشد بنا بر این قول اهل تواریخ مخالف نص کتاب نیست
ازرار بالکسر تکمه ساختن و تکمه بر جامه دوختن و بالفتح تکمها ازهار بالکسر روشن کردن چراغ و شکوفه
آوردن درخت و کیاه و بالفتح شکوفها و همچنین ازاهیر جمع ازهار ازهر سپید رنگ و از کرم و جوان مرد و
روشن تر و ماه و کاو نر دشتی ازار بالکسر چیزی که بر میان بندند و شلوار و زن و پوشیدنی و عفت و ملبس

شعر انکه بدن او پر موی باشد و نام شاعری است و قبیله ایست از قبایل سبا از آن قبیله است ابو موسی اشعری رضی الله عنهما اشعار بالکسر خون آلوده کردن کوهان شتر که هدیه فرستند برای قربانی و آگاه کردن و شعر ساختن و بر سر دردل انداختن و جامه اندرونی پوشانیدن و عضو پر مو گشتن و مو بر آوردن عضو لقوله ع زکوة الجنین ذکوة امه اذا اشعر یعنی وقتیکه مو بر آورده باشد و برای کارد و شمشیر شعیره کردن یعنی پارهٔ آهن بر دنباله غلاف کارد و شمشیر کردن تا او را نگاه دارد و بالفتح نظمها و موها و بر تقدیر اول جمع شعر است بالکسر و بر تقدیر ثانی جمع شعر است بالفتح اشقر سرخ و سپید و اسب بالعدم سرخ و شتر سرخ موی اشتر بالفتح آنکه پلک چشم او باز کرده باشد و لقب مالک بن حارث نخعی از خواص اصحاب امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه که در بعضی جنگها شمشیر بر پلک چشم او رسیده و نخعی و آنست که در اصل خلقت موی مژگان بالا و کردیده بود اشبار بالفتح جمع شبر که از ابدیست و جیفز گویند اشر بالفتح و کسر ثانی متکبر و از حد بدرکننده و بسیار شادی کننده و بفتحتین بسیار شادی کردن و بفتحتین و تشدید بد اسیار بدکار اشرار بالفتح بدان و بدتران اشمخرار دراز شدن و بلند شدن اصفر زرد و بمعنی سیاه نیز آمده و خالی از هر مرغ آواز کننده و نام پسر روم بن عیص بن اسحق که روم از اولاد او بند اصفار بالکسر تهی دست و محتاج شدن و بالفتح جمع صفر بالکسر اصطبار بالکسر شکیبائی کردن اصر بالکسر عهد بار گناه و بالفتح شکستن و میل دادن و بند کردن و باز داشتن اصفرار بالکسر زرد شدن اضمار بالکسر در دل داشتن و لاغر کردن و ضمیر در کلام آوردن اضرار کوند رسانیدن و زن را وسنی بهم رسیدن و زن بر سر زن آوردن و سخت نزدیک شدن و بدندان کوفتن و لجام خائیدن اسب و شتاب نمودن و دویدن اضطرار بیچاره شدن و بیچاره کردن اصطهار سیر علف سالن جوان و با چیزی آزمودن در و مرجان و غیره اطوار بالفتح نوعها و حالها و بارها قال الله تعالی ما خلقکم اطوارا ای نطفة ثم علقة ثم مضغة اطهار بالکسر پاک کردن و بالفتح پاکها و پاکان اطهر بالفتح پاکتر اطرار ناز کردن و روان شدن و غضب کردن در غیر محل اظهار در وقت نماز پیشین شدن و غالب گردانیدن و پیدا کردن اظفار بالکسر ظفر دادن و بالفتح ناخنها و فیروزیها و بر تقدیر اول جمع ظفر بالضم و بر تقدیر ثانی جمع ظفر بفتحتین و میمونها بزرگ و ستاره‌ایست خورد اظفر دراز ناخن اعتبار بالکسر پند گرفتن و بعبرت نگه کردن و برانداز شدن از پی چیزی رفتن و چیزی را نیک نگاشتن اعتذار عذر خواستن و بکارت بردن اعتصار پناه بچیزی بردن و فشردن و بهره نکردن مال از دست کسی و باز داشتن مال از کسی اعتسار ستم بر کاری داشتن و تاوان کاری در وقت تنگدستی گرفتن و ستم و قهر کردن اعتوار بالکسر دست بدست گرفتن چیزی اعتمار عمره کردن و زیارت کردن

وابو الحسن اشعری ع

ملبنت وجب برهان

وسنی هوو برهان

و فصد

وضد کردن و دستها بر سر پیچیدن اعصار بالکسر بالغ شدن دختر و نزدیک شدن ابر بباریدن و گرد باد
و باد شدن و باد بکرار ابر برانگیزد و باد گرد و غبار انگیخته و باد گرم آتشین و بالفتح زمانها اعسار دشوار نزاعسار
بالکسر درویش شدن اعور یکچشم و زاغ و آنکه بمطلوب خود نرسد و بون و ترکان هر چیز قوی لوکند فهم و سخن
و راه بر کرد هر چه خوب نکند و کتاب کهنه و آنکه نانرا بانمک ندارد و آنکه برادر از پدر و مادر نداشته باشد و آنکه نشان
نداشته باشد اعشار بالکسر خیل العدد یک ده نر شدن و بالفتح ده یکهای و ده انبهای و نصیبها فارواز
شتران کشته و فواد مرغ و برمنه اعشار دیگ ده پاره شده جمع عشر بالضم اعمار بالکسر بخشیدن چیزی بکسی
وجه تا عمر من باشد یا عمر تو ان حق تو باشد و بالفتح عمرها اعذار بالکسر عذر آوردن و ختنه کردن و طعام
ختنه یعنی برای کردن و سرکین ناک شدن خانه و بسیار عیب و گناه شدن و نشان نهادن بر مرکب و زردن باجرا
کردن کسیرا و مبالغه کردن در کار و بهلاک نزدیک شدن و بالفتح عذرها اغبر بالفتح گرد آلود اغبار گرد آلود
شدن اغمار بثاء مثناه فوقیه سر شدن و ناکر کردن اغر بالفتح در نشنده راه سپید و سپید پیشانی و شریف
مشهور اغبار سبکان کان افتخار نازیدن افتقار درویش و محتاج شدن انفجار بالکسر در و فجر شدن
انفطار درو زه کشاده اقرار کره بهاندن پسیت ماده مکروه که بد و پیش ارد و شکافتن سر کسی بشمشیر اقفار
بالکسر بصحرا بی مردم شدن و خالی شدن جا و بی نان خورش شدن طعام اقبار بگور کردن فرمودن و از اهل
دفن کرداندن اقتار بالکسر بسیار نیو فاینه رو پیش شدن و تنگ گردانیدن اقرار ثابت کردن بر خود چیزی را
و آرام دادن و خنک گردانیدن و بفرا آوردن کار را اقطار و اقتار بالفتح کنارها اقصار بالکسر
بچکان کوتاه قد زادن کما مثل ان الطویلة قد تقصر و ان القصیرة قد تطیل و صاحب صحاح این قول را حدیث گمان برده
و این خطا است اقتصار بر چیزی ایستادن و کوتاه کردن و پی کسی رفتن اقتدار توانا شدن و در دیک چیزی
پختن اقتسار بزور کسیرا بکاری داشتن امر سفید اقمار بالکسر درخشیدن و در مهتاب گشتن و سرما
خوردن پیش از رسیدن سرما و بالفتح قمرها یعنی ماهها اقشعرار موی بر اندام خاستن و دانها بر پوست اعضا
بر آمدن از سرما یا از لرزه یا از ترس اقذار بالفتح پلیدیها اکفار بالکسر کافر گردانیدن و کسیرا کافر گردانیدن
خواندن چنانکه گفته اند که لا نکفر اهل القبلة و بکفر بدین معنی روایت شده اگرچه از روی قیاس درست
و در کلام فارسی استعمال یافته چنانکه صاحب مغرب بدان تصریح نموده و در قاموس نیز بدین معنی آورده
اکثار بالکسر بسیار گفتن و بسیار کردن و بسیار مال شدن و بسیار مال گردانیدن و شکوفه کردن درخت خرما
اکدر تیره رنگ اکثر بسیار تر اکبر بزرگتر اکابر جمع اکار بالکسر کندن چاه کن و برزگر اکره بضم
اول و فتح ثانی کرها جمع اکره بالضم بمعنی کره امر بالفتح کار و واقعه و حادثه امور جمع فرمودن و فرمان اوامر جمع و

بفتحتین

بفتحتین نشانها بسنگ کردن پیاپی باشد جمع امره و بفتحتین و تشدید ثالث نیز و شکسته رودها کردن ازان سنگین
باشد و گویند هذا فی نفس الامر ای فی نفسه یعنی این چیز ثابت و واقع است در حد ذات بی وجود بی اعتبار معتبر ضمیر
حذف کرده بجای او لفظ امر آورده اند و این دلالت میکند که امر بمعنی شی مطلق نیز می آید و بحث مو غامض نیز دلالت
میکند که امر بمعنی شی مطلق می آید بالکسر عجب و شگفت بفتح اول و کسر میم بمعنی سبب **امصار** بالفتح شهرهای
بزرگ جمع مصر **امتصار** بالکسر دوشیدن تمام و بن شیر انگشتان **امیر** پادشاه و کار فرما **امر** بالمد و کسر میم
و نماینده **امطار** بالکسر باران باریدن و بالفتح بارانها **انذار** ترسانیدن و ترسیدن و آگاه کردن و آگاهانیدن
و وسانیدن **انظار** بالکسر مهلت دادن و بالفتح نظرها **انکار** ناپسند داشتن و نشناختن و ناشایسته و نا
پسندیده داشتن **انتشار** پراکنده شدن و برخواستن قضیب یا ماسیدن یاد و دشنجار دوا **انتصار** داد ستاندن
و کینه کشیدن و باز داشتن مکروه **انتظار** چشم داشتن **انزجار** واز زده شدن و باز ایستاده شدن **انعصار**
فشرده داشتن **انفجار** بر آمدن آفتاب **انفطار** شکافته شدن **انکسار** شکسته شدن **انهمار** ریزانیدن
آب و جوان و ریزان شدن **انجرار** کشیده شدن و مجرور شدن حرف **انجبار** بالکسر بسته شدن شکسته
و بفتح اول و ضم سوم گیاهیست کثیر النفع که ازو شربت سازند **انحصار** کوتاه شدن **انعفار** خاک آلوده شدن
انمار بالفتح پلنگان و نام قبیله ایست **انتهار** بانگ بر زدن و بجور بر کندن **انکر** زشت تر **انوار** روشنیها
و شکوفها بر تقدیر اول جمع نور بالضم و بر ثانی جمع نور بالفتح **انصار** یاری کنندگان **انهار** بالکسر روان
کردن آب و جوان و فراخ کردن کندن گاه آب و ماننده آن و روز کردن و زخم فراخ زدن به نیزه و بالفتح جویها
انبار بالفتح غلها و ارتفاعات سیاکه یکجا جمع شده باشد و خانه سوداگر که در او متاع بیکدیگر چیده باشند
جمع نبر بالکسر و دهیست ببلخ و از آنجاست محمد بن علی الانباری و شهریست بعراق **انند** رجای حزم اناد د جمع د
شهریست در شام و نادر تر **اوتار** زهها کمان و تارها ساز و چیزهای طاق و بر تقدیر اول و ثانی جمع وتر
بفتحتین و بر تقدیر ثالث جمع وتر است بالکسر **اوزار** گناهها و سلاحها **اوفار** خوارها **اوار** بالضم گرمی
آتش و گرمی آفتاب و گرمی تشنگی **اهجار** فحش گفتن **اهدار** باطل و مباح کردن خون و باطل کردن حق
اهدار دیبا گفتن **اهرار** بفریاد آوردن سگ را **ابتار** ناتمام و بی بر کردن و طاق کرده ماندن و زه بر کمان افگندن
ایسار توانگر شدن **ایثار** برگزیدن **ایزار** ازار پوشیدن **ایمار** بالکسر با یکدیگر فسون کردن و کار ساختن
کردن و فرمان بردن **ایقار** گرانبار کردن **ایغار** گرم کردانیدن از خشم کسی را و جوشانیدن شیر و آب و
ضامن شدن خراج را و تمام ستاندن خراج و زمین دادن پادشاه بکسی بی خراج **ایر** بالفتح مضبوط و
بالکسر باد کوه ماخوذ است از اوار بالضم و باد شمال و بدین معنی نیز آمده بفتحتین **باب الالف مع الزاء**

باب الالف مع الزاء

برازبیرون آوردن ابریز بالکسر خالص از زر و نقره ابرویز بفتح الف و واو و کسر ان وابرواز نام پادشاه هست
معروف از پادشاهان عجم معرب پرویز ابوز بالضم جستن آهو بره بدو دویدن اجهاز شتاب بکشتن مجروح نمودن
جلو از شرعه رفتن اجتیاز بگذشتن اجتزاز درو کشتن و بریدن پشم اجزاز درو کشت
نمودن و بریدن آمدن پشم احتراز پرهیز کردن و خود را نگاهداشتن احراز استوار کردن و جمع کردن
احتیاز جمع شدن احتجاز بحجاز رفتن و فوطه بر میان بستن احتزاز بریدن احتفاز بر سر پا نشستن
و فراهم آمدن و خویشتن را درچیدن و فی الحدیث از علی رضی الله عنه اذا صلت المراة فلتحتفز ای تتضام
اذا جلست و تضامت و لاتخوی الرجل اخبار زنان بختن و سختن دادن ارتجاز از بحر رجز شعر خواندن
و شعر گفتن ارتماز پریشان حال شدن از زخم و طپیدن و اضطراب کردن ارز بضمتین و تشدید زای بروزن
و بفتح اول نیز آمده ارتزاز استوار شدن چیزی در چیزی و بخیلی بودن و در نشستن تیر بر نشانه ارتکاز
گوشه کمان بر زمین نهادن برای خواستن و تکیه کردن ارکاز بگنج و کان رسیدن و یافتن مال پنهان
ارجز بالفتح شتر که پایش با سرین بلرزد بوقت برخواستن اروز بالضم استوار شدن درخت و جوان در
زمین و خود را در هم کشیدن و گرفته شدن بخل و ثابت شدن و قوی شدن و سرد شدن ازاز بفتح اول
و تشدید زاء فراهم آوردن و … لاتنگ کردن و از جای جنبانیدن و انگیختن و جوش کردن دیگ و افروختن
آتش ازیز بروزن عزیز آواز کردن رعد و آواز جوش دیگ و جوشیدن دیگ و اضطراب کردن دیگ و تند کردن
زخم و ریش و جماع کردن بعد و شیدن … و … و جوشانیدن آن استفزاز سبک گردانیدن
کسی را ولغزانیدن استنهاز بنون بعد از تاء فوقانیه روائی کردن استیفاز بر سر پا نشستن استجزاز
بجیم و زاء معجمه بدرو آمدن کشت اشمئزاز رمیده شدن و گرفته شدن اضراز بضاد و زاء معجمه لجام
کردن اسب اعجاز بالکسر عاجز ساختن و عاجز یافتن و درگذشتن چیزی از کسی و بالفتح سرینها اعواز
درویش و محتاج شدن و خطا جستن کسی را امیدن و دشوار شدن کار اعتزاز عزیز شدن اعزاز گرامی
داشتن و قوی شدن و تنک شدن سوراخ پستان شتر ماده و دشوار برداشتن کار و پا بر او برزمین سخت
رسیدن و بزرگ آمدن غم بر کسی اعجز بالفتح بزرگ سرین و عاجز تر اعزز عزیزتر اعتناز بیکسو شدن
و دور شدن از جائی بجائی اغتماز بغین معجمه کار کسی را عیب کردن اغماز عیب کردن و کم حرمت کردن
و شکستن کرما و دست نهادن بر پهلو گوسپند تا فربهی و لاغری او معلوم شود افراز جدا کردن چیزی از چیزی
افراز برسانیدن و جنبانیدن و سبک داشتن اکتناز آکنده شدن استخوان به مغز و تن بگوشت و خوشه
بدانه و مانند آن و جمع شدن و پر شدن اکواز بالفتح کوزها الغاز بالکسر چیستان و بالفتح

چیستانها

چلپسنا نیها **الواز** بالفتح باد امها **الوز** بالفتح لازم شدن چیزی بچیزی و بفتحتین اضطراب کردن **امباز**
جدا کردن **انتهاز** فرصت یافتن و فرصت غنیمت شمردن و فرصت چشم داشتن **انباز** بالفتح لقبها جمع نبز
بفتحتین و انباز بفارسی شریک را گویند **انجاز** بالکسر وفا کردن وعده و روا کردن حاجت **انشاز** از جای بر داشتن
و بلند نشاندن و استخوانهای بجای خود نگذاشتن و بعضی را بعضی ترکیب نمودن قال الله تعالی کیف ننشزها
انفاز بالفاء تیر بر سر ناخن کردانیدن **اوز** بکسر اول و فتح واو و تشدید زاء بط و مرغابی **اوفاز** شتابها
اهتزاز جنبیدن و درخشیدن ستاره بوقت فرو شدن و جنبیدن مرکب شتر با واز حدی **ایجاز** کوتاه کردن
سخن **ایعاز** اشارت کردن و فرمان دادن و پیش آمدن بکاری **باب الالف مع السین** **ابس** بالفتح
با کسی درشتی کردن و شکستن و خار شدن **ابلاس** نا امید شدن و مرید حجت شدن و غمگین شدن
ابلیس نا امید از رحمت خدا و نام شیطان **ابساس** رها کردن ستور را و بس بس گفتن ناقه را **ابو قبیس** دو شیدن
ابو قبیس کوهیست بمکه و در اصل نام آهنگریست از بنی مذحج که اول در انکوه خانه ساخت و این
کوه بنام او مشهور گشت و نیز قلعه ایست از اعمال حلب **ابو قابوس** کنیت نعمان بن منذر است **اجراس**
آواز کردن منقار مرغ در وقت چیزی خوردن و آواز کردن مرغ بوقت تیز کردن شتن و آواز زنبور و آواز کردن
حادی در هنگام شتر راه رود و آواز نرم کردن **اجلاس** نشاندن **اجناس** بالفتح گونها **احتراس**
خود را از چیزی نگاه داشتن و در شب گوسفند دزدیدن **احراس** بجائی مقیم بودن **احساس** دیدن
و یافتن و دانستن و بسیار چاره روا کردن و بال استیصال شانه کردن **احوس** بالفتح آنکه از هیچ کس نترسد و
دلیر **احباس** وقف کردن چیزی و در بند نگاه داشتن و بستن اسب بجائی در راه خدا **احتباس** باز
داشتن و باز داشته شدن و باز ایستادن بول **احمس** بجا سخت و مرد دلیر در جنگ و در دین **اخلاس**
دبودن **اخراس** گنگ کردن **اخناس** پس بردن و پس داشتن و پس چیزی پنهان کردن **اختلاس**
خوار و زبون کردانیدن و خوار و زبون یافتن کسی را **اخرس** بالفتح گنگ و لبن اخرس شیر بسته و جبل اخرس
کوه بی صدا **اخنس** پشت سبز زبون تر **ارتماس** در آب غوطه خوردن **ارتکاس** باز گشتن بچیزیکه
از وی خلاص یافته باشد **ارتجاس** بجنبیدن بانک کردن **ارکاس** باز کردانیدن **ارس** بالکسر بیخ و اصل
بنک **ارس** بالفتح و کسر راء مخفف و بکسر و تشدید راء برزگر و بزارس اهل بیت عیسیٰ **اروس** روشن
وصافی و صیقل زده **استفواس** کوژ پشت شدن **استیناس** خو گرفتن بچیزی **اساس** بالفتح
بنیاد **اسس** بضمتین جمع اسس بفتحتین بنیاد **اساس** بالمد جمع اس **اس** بالمد درختی مورد را گویند
عصا موسی ع ازان درخت بود و بقیه خاکستر داشته اند و بقیه عسل که در دهانه مگس انگبین شد

چلپسنا نیز سبستان
بمعنی پوست بنا باشد
وازالغرهم گویند
بمرض اطلوطرخی اند
و بمعنی ماهیتیزه هم
بردن

باب الالف مع السین

ونشانهای سراوکو و هرنشانی خفی اس بهر سه حرکت و نشد بدبستن وشهو طی اسن بهنبا و اصل هر چیز

اشماس امنا بناك شدن روز اشوس شجاع وانکه بکوشه چشم نکرد از تکبر اطلس سرخ بسیاهی مایل

وکرك دیزه یعنی سرخ تیره رنك و نوعی از جامهها و جامه ساده و کهنه و درم بیسکه اعتاس شب کردیدن

ازبرای دزد و بدکارا اعراس بالکسر داماد شدن و عروس شدن و سور کردن و جماع کردن و درآخر شب

فرود آمدن و بالفتح زنان تازه شوی کرده جمع عرس بالکسر اغتماس باب فرو رفتن افلاس تنکدست

شدن افراس استخوان کردن شکستن و کشتن بنشاندن دباقتن چیز براو سوار شدن افراس بالفتح

اسپان افطس بالفتح پهن بینی اقنوس بالضم شهر دقیانوس اقعس بالفتح سینه که پس او بلندتر از پیش

باشد و شتر بکه سر و کردن او بسوی پشت مایل باشد و ثبت راز و مرد بکه پشت او درون رفته باشد

و سینه اش بیرون زده باشد و نام کوهستان اقلیدس بالضم نام مولف کتاب اصول مشهور هندسه و بعضی

کفته اندکه اقلیدس نام آن کتابست و آن غلط است و در ولدیس نیز آمدی و او نیز آمده است و مشهور نعبر و او است اقباس

اتش دادن و علم آموختن بکسی اقتباس علم آموختن از کسی و آتش فرا کرفتن و فایده فرا کرفتن اقباس قیاس

کردن و پیروی کردن اقواس باب فرو بردن اقتاس انکور و مانند بی باز شدن و کهنه کردن اکیاس زیرکان و

کیسها الباس جامه پوشانیدن البتاس پوشیده شدن و آمیخته شدن التماس درخواستن املاس

بدست سودن چیز را و سانانیدن امتراس مستره کردن و کاویدن و خود را بچیزی سانیدن املس هموار

و درست چشت املیس بالکسر بیابان خشك و رمان املیس نسوب به تاملاس دی و وقت نزدیك

قال الله تعالی کان لم تغن بالامس انکاس سر نکون کردن و واکردانیدن استکاس سرنکون شدن انفس

بفتح اول و ثالث کرانمایه تر ین چیزها و بضم ثالث جمع نفس انیس بفتح اول و ثالث در شك و این کلمه

رومیست و طبرنار دیس هم نیز آمده انیس همدم و خوکرفته انس بالکسر مردمان و همچنین ناس و بالضم خوکرفتن

و آرام کرفتن بچیزی و بفتحتین مردم و قبیله که بکجا مقیم باشند و نام صحابه رسول صلعم و خوکرفتن انس بالمد

وفتح نون خوکیرنده و بکسر نون ناشکرنده اندراس نابود و کهنه شدن انبجاس بیرون آمدن آب اندك

اندك و تراویدن و انفجار بیرون آمدن آب بشدت و کثرت قال الله تعالی فانبجست منه اثنتا عشرة عینا

در سوره دیکر میفرماید فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا و جمع میان این دو آیه بر این وجه نموده اند که اول از آن

سنك اندك اندك میتراوید و بعد از آن سبب شدت میامد و از هر طرفی از چهار طرفش سه جوی آب

روان شد انطماس ناپدید شدن انغماس باب فرو رفتن و فرو رفتن ستاره اندساس پنهان شدن

در خاك انهاس کوشت بدندان کرفتن انجاس بالکسر پلید کردن و بالفتح پلیدیها انفاس بالفتح

فرق مابین انبجاس و انفجار است

وبغاف

وبقاف مقلوب آنها انفاس بالکسر راغب کردن بکسی را و برگزیدن و نفیس شدن و بالفتح دمها جمع نفس انماس
پنهان شدن اوطاس نام جائیست اوس بالفتح گرگ و پدر قبیله از یمن و عطا دادن و عوض دادن از چیزی
اویس بالضم گرگ که مصغر اوس و نام بزرگیست مشهور و تحقیق آنست که اویس اگرچه بصورت صیغه تصغیر است
اما معنی تصغیر مراد نیست بمعنی گرگست مرادف اوس اوجس بفتح جیم چیزی اندک و بالضم روزگار و همیشه و
هرگز اهلاس سست شدن و سست خندیدن و راز گفتن اهوس هوسناک اهلیس دلیر ایجاس
در دل گرفتن ترس قال الله تعالی فاوجس منهم خیفة ایناس خو گرفتن و دانستن و شنیدن و دیدن ایراس
زرد شدن برگ درخت و ورسناک شدن و ورس گیاهیست که در یمن میباشد و بدان رنگ زرد میکنند
جامه را ایاس بالکسر نومید شدن ایس بالفتح نومید شدن و آن مقلوب یاس است و بمعنی بودن و وجود
نیز آمده خلاف لیس آیس بالمد و کسر یاء نومید و مایوس بمعنی نومید کننده استعمال در کلام عرب نیامده
چه این باب متعدی نیامده ایئاس نومید کردن باب الالف مع الشین ابرش اسبی که بر اعضای
او نقطها باشد برنگ مخالف رنگ اعضا و لقب جذیمة بن مالک و آن ابرص بود بواسطهٔ مهابت او بجای
ابرص ابرش میگفتند ابو براقش مرغیست نگارنگ و ملون اجهاش برای گریستن آماده شدن و آهنگ
کردن بکسی اجشاش کوفتن و کوفته فرمودن اجش بفتحتین و تشدید شین مرد درشت آواز انجواش
نیم کوفته احشاش خشک یافتن زن بچه را در شکم مادر و خشک شدن بچه در شکم و خشک شدن
دست و طلب کردن حشیش و جمع کردن آن احتشاش گرد آوردن و جستن گیاه احتواش رمانیدن
صید و درمیان کردن چیزیرا احتماش برافروختن از خشم و جنگ کردن دو خروس باهم و همچنین استحماش
احمش بالفتح باریک ساق احوش بالفتح سوسمار و دینار درشت مهر احناش بالفتح و بالنون شکارها
و مارها احبوش بالضم مردم از هر جنس و از قبیلهای متفرق اخراش چیزی را خراشیدن اخفش خورد
چشم و ضعیف بصر و کسیکه در روز کم بیند که بروشنائی و لقب سه کس از ائمهٔ نحو یکی اخفش کبیر استاد
سیبویه دوم اخفش وسط معاصر سیبویه سیم صغیر شاگرد سیبویه ادهاش حیران کردن ارشاش
خورد باریدن باران و خون و اشک چکانیدن ارعاش لرزانیدن ارتعاش لرزیدن ارتهاش
سم بر یکدیگر زدن ستور و مجروح شدن آن در رفتن ارتیاش نیکو شدن حال ارش بالفتح اختلاف
و خصومت و برانگیختن فتنه و جنگ و دیت جراحت و بفتحتین مقدار دو دست دیتی که برابر ماند
و بدین معنی فارسیست آرش بالمد و کسر الراء کوهیست و نام پهلوانیست مشهور در عجم که بحکم تیری
بود که از شهر آمل انداخته بمرو رسید و درینجا مسامحت بسیار است استیحاش ناخوش شدن و

باب الالف مع الشین

رمیدن وغمگین شدن وگرسنه شدن استغشاش کبرا خایۀ نادان واشمردن استاش بالفتح ستادن
کردن اطروش بالضم کراعطاش تشنه کردانیدن اعشاش منزل بیکران فرود آمدن تاجای بر
ایشان تنگ شود وازانجا کوچ کنند اغشاش طعام اندک برای حیال یا برای فرو نشاندن اعمش
انکه ازچشم او آب میرود وبیجهت بیماری ولقب عالی مشهور که او را سلیمان بن مهران گویند اغطاش تاریک
کردن وتاریک شدن شب وتاریک کردن چشم اغطش ضعیف چشم افحاش نامنزا وبیهوده گفتن افراش
باز ایستادن وغیبت کسی کردن وگستردن افراش دو ذراع دست بر زمین گستردن وگسترده شدن
وسپردن افراش بقصد کسی وعیب وبدگوئی کردن اکاش هم سر بخا ایستادن مادۀ شتر بشتر اهراش
بر بود نوشاندن امحاش سوختن آتش وکیاه چیزی را امتحاش سوخته شدن انفاش شتر را گذاشتن
که سفید وایستادن انغماش شتر را گذاشتن چاروالی شبان واز نو برخواسته شدن موی انتعاش
صورت شدن وغبار از نو پراکنده شدن ودست بر زمین زدن شتر تا سنگ یا خار یکه در دستش باشد
بیرون افتد وبرکندن موی وچیزه انتعاش بلند شدن ونیکو شدن وبرخواستن انکماش شتافتن
انتباش بباء دو نقطه شدن وگرفتن چیزی را انتشاش همه پیراندن اوباش مردم فرومایه وزبون
کشتن ودرآمیخته از هر طایفه اوخاش زبونان وفرومایها اوحاش گرسنگان انحاش فرومایه
وزبون گشتن وبازگردانیدن سهام بر بابر وان تیرزنان سهام مداح است انحاش اندوهگین کردن
ودرماندن وبی توشه شدن وگرسنه شدن وبی کیاه ومردم یافتن زمین وشهر را ایباش روبانیدن

باب الالف مع الصاد ابرص پیس ونام ابرص ونوع بزرک باشد که بپارسی از آفتاب پرست
گویند وتحقیق آنست که از انواع کربنده وبغایت قتال است ابراص محکم واستوار کردانیدن
وبرابر کردن اجاص بالکسر وتشدید الجیم آلو واین معرب است چه در کلام عرب جیم وصاد جمع نمیشود احصاص
حصه دادن احوص تنگ چشم ونام کسیست احاوص تنگ چشمان وفرزندان کسیکه مستی بود بلحوص
احص بحای مهمله وتشدید صاد شوم وبی خیر وانکه موی سرش بخته باشد بعلت خاصه که از آن موی سر
میریزد اخلاص پاک وخالص کردن دوستی وعبادت وطاعت برای او سمعت کردن وبی ریا
داشتن اختصاص وابسته وخاص شدن بچیزی وخاص کردانیدن اخمص پای بلند میانه وسیان
کف پای که بر زمین نرسد ارخاص ارزان کردن ارقاص برقصانیدن وبیازی داشتن
کودک را وبیوبه دوانیدن شتر را ارتخاص ارزان خریدن استخلاص رهانیدن جستن وخالص
کردن استرخاص ارزان شمردن وارزان خریدن استقصاص طلب قصاص کردن اشخاص

باب الالف مع الصاد

یویه رفتار متوسط برآن

بالکسر فرستادن چیزی را و بیرون کردن کسی را و بردن و رسیدن بوقت سفر و گذشتن تیر از بالای نشانه
و ضبط کسی کردن و بالفتح شخصها اعتیاص دشوار شدن کار بر کسی و بار نا کرفتن میش با نر و جوان و
بطانت شدن ماده یان با شتر ماده از جماع اعواص دشوار کردن کار بر خصم اعصاص در
گلو گیرانیدن اغتصاص غم و غصه خوردن و در گلو گرفتن اغمص بیشرا افراص وقت کاری
یافتن افتراص وقت چیزی را چشم داشتن افتحاص کاویدن و پرسیدن افحوص بالضم خفتن گاه
مرغ سنگخوار افتصاص جدا کردن چیزی از چیزی و بیرون کشیدن افضاص بیرون کرفتن چیزی را
و همچنین استفصاص اقتناص بنون شکار کردن و کسب کردن اقتصاص روایت کردن سخن و از
پی رفتن اقصاص کشنده را کشتن و آبستن شدن گوسپند و اسب و جا نشاندن و بمرگ نزدیک کردانیدن
کسی را از برای زدن افعاص چیزی را در حال کشتن بر جا خود افلاص فربه شدن شتر در زمستان
و کوهان شتر پیدا شدن التخاص بیچاره کردن کسی را در کاری امغاص پیدا آوردن روده و در پیچش
آوردن امتصاص مکیدن امصاص کسی را بر مکیدن نداشتن انتقاص کم کردن و کم شدن
انملاص از دست لغزیدن چیزی و افتادن انقض کمتر و عیب ناکتر اوقص کوتاه گردن تیز و بر هله
شکسته شدن و افزونی نصاب بر آن افزونی در زکوه واجب نشود ایقاص کوتاه کردانیدن گردن را ایباص
درخشیدن زمین سپید شدن گیاه و درخشیدن آتش باب الالف مع الضاد ابض بستن مو
و دست شتر بر ران و نهادن تا از زمین بر ندارد و کشیده شدن عرق النسا بالضم روزگار اباض بالمد جمع
ابیضاض سپید شدن ابغاض دشمن داشتن ابیض سپید و شمشیر اباض بالکسر ریسمانی که بآن
دست شتر بر بازو بندند تا دستش از زمین بر ندارد و بالضم نام جائی و بالکسر و تشدید یا نام شخصی و اباضیه
گروهی از خوارج منسوب بدان اجهاض غالب کردن و رهانیدن و شتابانیدن و بچه افکندن شتر
احراض بیمار و لاغر کردانیدن عشق کسی را و بیکار ناخلف فرزند شدن و بالفتح مردم ضعیف که کارزار
نتوانند کرد احباض بیای موحده تیر از اماج در نگذرانیدن و حق کسی باطل کردن و آب چاه کشیدن
چنانچه در آن هیچ آب نماند احمض ترش مزه اخفاض نرا خفض کردن و رفتن نرم و آسانی کردن
اخاض بالکسر بآب در آوردن ستور را ادحاض باطل کردن حجت و جز آن و مغلوب کردن و قرعه انداختن
و لغزانیدن و کردانیدن آفتاب بمغرب از وسط سما ارمضاض سوخته شدن از درد و اندوه و سیاه
شدن جگر و دل و غیر آن و نافه کردن کسی را ارتیاض سخن پذیرفتن و رام شدن بتعلیم ارکاض
جنبیدن بچه در شکم مادر و بزرگ شدن بچه در شکم مادر و همچنین ارتکاض و اضطراب کردن

باب الالف مع الضاد

اماج نشانه تیر برهان

درکاری ارماض سوزانیدن ریگ گرم چیزی را و سوزانیدن اندوه و درد و غضب کسی را ارض بالفتح
زمین و هر جائی پست و دست و پای ستور و لرزه و زکام و خوردن کرم ارضه چوب را و بفتحتین تباه شدن جراحت
و ریم ناک شدن اراض بالکسر بساط سطبر که از موی یا از پشم باشد اریض بر وزن عریض سزاوار و خیر و
متواضع و پاک و جوان فربه استیفاض بشتاب رفتن و راندن و شتابانیدن استحواض جمع شدن
آب در حوض اض بالفتح و تشدید ضاد مضطرب کردن و بالکسر اصل اضاض بالکسر پناه گاه اعراض
بالفتح بالکسر روی از چیزی گردانیدن و آشکارا کردن و پهن کردن و بچه پهن زادن و خایه بزغاله کندن
و دشنام دادن نکوئی و راست ایستادن شکاری برانداختن را و بطول و عرض رفتن و بالفتح بیماریها
و چیزهای نوپیدا شده و چیزهائی که بخودی قائم نباشد و شهرها و دهها حجاز و جیدها مردم اعتراض پیش
ایستادن و حایل شدن پیش چیزی و سرکشی کردن اسب و میل کشیدن و بر شتر نوسن (غیر رام) سوار شدن و پیش
آمدن چیزی را بقصدی و عرض دادن لشکر را بخود را و از میان نهای ماه آغاز کردن کاری را و عیب و
عیب کردن کسی را و مانع شدن اغتباض عوض گرفتن اعضاض بشمشیر زدن کسی را و درخت خار
دار خوردن شتر و خار ناک شدن زمین و گزانیدن و خداوند شتران خار خوار شدن اغماض چشم پوشیدن
و آسان گرفتن در معامله و باریک کردن دم شمشیر اعراض بالکسر تنگ دل کردن و تنگ بر شتر بستن
و بالفتح غرضها اغتماض غنودن افراض عطا دادن و بحد نصاب رسیدن مال و مواشی در عدد
افتراض واجب کردن افراض فرض دادن اقتراض وام گرفتن اقباض دست چیزی ساختن امحاض
شیر خالص بچیزی نیامیخته خوردن امراض بالکسر بیمار کردن و نزدیک شدن بفکر صواب و اقبال
رسیدن و خداوند ملک فن رسیده شدن و بالفتح بیماریها امضاض سوزانیدن اندوه و جراحت کسی را
بدرد آوردن امتضاض سوخته شدن و سوخته گردانیدن انهاض برانگیختن و برخیزانیدن
امتهاض برخاستن انفاض بفا افشانده شدن انتقاض شکسته شدن عهد و جز آن و ویران
شدن بنا و باز شدن ریسمان از تاب انخفاض کسره آمدن کلمه و افتاده شدن و بنشیب افتادن
انقباض گرفته شدن انقراض بریده شدن و باخر رسیدن مدت انقضاض شکسته شدن
و پراکنده شدن انقضاض بقاف افتادن بنا و تباه شدن و فرود آمدن مرغ از هوا و در رسیدن
انهضاض شکسته شدن انقاض گران کردن بار پشت را و بانگ کردن جوزه و بچه شتر و عقاب
و هر مرغی و بنر انقاض او از شتران خورد سال و بمعنی اول است قوله تعالی انقض ظهرک اوفاض
بالفتح و بفا شتاب و گروه مردم در آمیخته جمع و مفرد هر دو آمده و فی الحدیث انه امر بصدقة ان توضع

امحاض خالص کردن و نیامیختن چیزی ع

چیزی بر چیزی فرود آمدن ع

باب الالف مع الطاء

الاو فاض ایفاض شتابانیدن و برخیزانیدن ایماض نرم جستن برق و بدزدیده نگاه کردن زن
چیزی را ابض بالفتح کشتن و بازکشتن **باب الالف مع الطاء** ابط بالکسر و بکسرتین بغل ابساط
بالکسر با بچه بازگذاشتن شتر ماده و بالفتح شتران ماده که با بچه ها کرده باشند واحد و جمع بسط است بالکسر
احباط باطل کردن احتباط استوار کردن و فرو گرفتن و فرو گرفتن چیزی را تمام و بهوشکاری کردن
احتیاط فرو افتاده تر احوط فرو گیرنده تر اختلاط آمیختن و شوریده و تباه شدن عقل اختباط
خواستن چیزی را از کسی بی وسیله و سابقه معرفت و در شب سؤال کردن از جهت شرم و عار اخترط شمشیر
از نیام بدر کشیدن اخلاط بالفتح گروهها مختلفه و نام شهریست و داروهای خوشبو و خلطهای بدن
ارتباط بستن و ربط یکسی کردن بدو شئ و عاد کردن هر شئ ارقط آنچه برا و نقشهای سیاه و سپید
باشد اسخاط بخشم آوردن و ناخوشنود کردن اسعاط دارو در بینی کردن و نیزه بر سینه زدن
اسباط بالفتح فرزندان فرزند و گروهها و فرزندان یعقوب و اسباط در فرزندان یعقوب چون
قبائل است در فرزندان اسمعیل علیه السلام استنباط بیرون آوردن آب و علم و مانند آن اسماط بالفتح شلوارها
بی پنبه و کفشهای بی کهنه و بی گو اسواط بالفتح تازیانها اسقاط بالکسر انداختن بچه و خطا کردن
در سخن و بالفتح رختها و متاعها زبون جمع سقط بفتحتین اشتطاط ستم کردن و از حد در گذشتن و دور
رفتن ستور بچرا و شتافتن بطلب چیزی اشتراط شرط کردن اشراط نشان کردن شتر و گوسفند
بجهة فروختن و آماده کردن خویشتن را بکاری و بالفتح نشانها و زبونترین قوم و بزرگان و مالهای
زبون اشواط بالفتح کشتها و طاف بالبیت سبعة اشواط یعنی هفت گشت طواف کرد اطبط آواز کردن
پالان شتر و زبیر و آواز کردن شتر از گرانی بار و آواز کردن مانند آن شکم و آواز کردن درخت خرما اعتباط
بالکسر شتر کشتن بی علتی و مرضی اغلاط بالکسر در غلط افکندن و بالفتح غلطها اغالیط غلطها و
چیزها که بدان کسی را در غلط اندازند اغتباط شاد شدن و رشک بردن بر نیکوئی حال تا او را
مثل آن حال کند افراط از حد در گذشتن و از حد در گذرانیدن و ناخبر کردن و شتاب کردن و کذاشتن
و فراموش کردن و شتابانیدن و پیش فرستادن و پر کردن نوشیدن از نوشیدن و حوض از آب افط
بالفتح ماست ساختن و بالکسر و بکسرتین کشک که آن را پلنو نیز گویند افتحاط در تحظ افتادن و باران
و اکر فتن افساط عدل کردن افعاط دستار بستن بی تحت الحنک وفی الحدیث نهی عن الاقتعاط
و امر بالتلحی و تلحی پیچ دستار در زیر زنخ در آوردن اقسط عادل تر التقاط برچیدن و ناگاه بر
سر چیزی رسیدن بی سبب التباط بوسیدن و چسبیدن امتخاط بینی پاک کردن و شمشیر از نیام بر کشیدن

کسی هم

پلنو بها فارسی گستک ماش چکیده بریان

واندودن کسی موی چیزی را **امتشاط** موی را شانه کردن **امراط** و **امعط** و **املط** بنجم موی و
آنکه موی در تن او کم باشد و امرط تیر بی پر و دزد **انبساط** گستاخی کردن و گشاده روشدن و گسترده
شدن **انحطاط** بالکسر افتادن و شتابیدن و فرود آمدن نرخ هر چیزی **اوسط** میانه و میانه تر
و بهتر و فاضلتر **اهباط** فرو فرستادن

باب الالف مع الظاء

انعاظ برخاستن ذکر **استحفاظ** یاد گرفتن خواستن و نگاهداشتن **استیقاظ** بیدار شدن **استغلاظ** سطبر
شدن و سطبر شمردن چیزی را و ترک کفتن آن بسبب سطبری **اغلاظ** درشت گفتن و جامه درشت خریدن
اغتیاظ خشم گرفتن **الحاظ** بالکسر بگوشه چشم نگریستن و بالفتح نظرهای گوشه چشم **ایقاظ** بالکسر
گرد و غبار برانگیختن و بیدار گردانیدن و آگاه کردن و در پی کردی کسی رفتن و بالفتح بیداران

باب الالف مع العین

اتباع بالفتح پیروان و بالکسر در پی رفتن و در پی فرستادن و در رسیدن و رسانیدن و در
سخن دو لفظ پی یکدیگر آوردن که هر دو مسجع باشد و لفظ ثانی معنی غیر از تاکید لفظ اول نداشته باشد
چون حسن بسن و شیح بیح **اتّباع** بالکسر و تشدید تاء مکسوره پیروی کردن **ابداع** نو آوردن و بطرز
نو شعر گفتن و مانده شدن شتر در سواری و کند شدن مرکب در رفتار **ابضاع** چیزی را سرمایه کردن
و چیزی را سرمایه دادن و سیر گردانیدن و سؤال را شافی جواب گفتن **ابلاع** چیزی را در حلق کسی فرو
بردن **ابتداع** چیزی نو آوردن **ابتلاع** بگلو فرو بردن **ابتیاع** خریدن **ابقع** جانور سیاه
و سپید و غراب ابقع زاغ پیسه **اتراع** پر کردن **اتلاع** کردن برافراشتن آهو از جای خود **اتساع**
بالکسر و تای مکسوره فراخ شدن **اجزاع** بناشکیبائی و زاری واداشتن **اجماع** اتفاق کردن و
فراهم آوردن و عزم کردن و همه پستان ماده شتر را بستن و دو شیدن و در عرف شرع اجماع اتفاق جمیع
علمای یکزمانست بر حکمی از احکام شرعی و اتفاق چنین در هر عصر البته حق باشد لقوله عم لا یجتمع امتی
علی الضلالة اما این چنین اتفاق در زمانه صحابه و تابعین واقع میشد بعد از آن بواسطه انتشار علما
در بلاد معلوم نیست که بحصول پیوسته باشد **اجتماع** فراهم آمدن و سازگاری نمودن و بحد مردی
رسیدن **اجدع** گوش بریده و بینی بریده و دست بریده و لب بریده **اجذاع** پنهان کردن و در خزانه
کردن **اختداع** فریفتن و فریفته شدن **اخدع** رگ پشت در پشت گردن و فریبنده تر **اخضع**
فروتن و پست گردن عرب گویند فرس اخضع و ظلیم اخضع یعنی اسب پست گردن و شترمرغ پست گردن
اخضاع و **اخشاع** و **اخناع** بون فروتن گردانیدن **اختشاع** و **اختضاع** فروتنی
کردن **اختلاع** واخز بدن زن خود را بمهر و جز آن **اختراع** شکافتن و نو بیرون آوردن و سخنی در و

باب الالف مع الظاء

وشتر بالفتح معرب آن سطبر است برهان

باب الالف مع العین

وتشدید جیم

یافتن اختراع بریدن ارتاع چرانیدن ستور و پاینده یافتن از علف ارباع بالکسر در بهار رفتن و در بهار
چرانیدن و چهار شدن و نتیج آمدن و دندان رباعیه انداختن و درست پیرے کسبرا فرزند شدن و در
خانه بهاری منزل کردن و بالفتح منزلها و محلتها ارتباع در بهار بجائی بودن و گیاه بهار چریدن
ستور و کوتاه اندام شدن و بهره شدن چیزے و سنگ برافراشتن و سخت دویدن شتر اربع چهار عدد
و چهار زن چنانکه اربعه چهار مرد و بالضم باسرها جمع ربع بالفتح ارتجاع شتر فروختن و بعوض آن چیزے
خریدن و بخشیده باز ستاندن و واگردانیدن ارتداع آلوده شدن و از کاری باز ایستادن و اثر گرفتن
از رنگ و بوی چیزے ارضاع شیر دادن ارتفاع بلند شدن و از جای برآمدن ارتضاع
شیر خوردن ارتناع نرسیدن اروع بالفتح خوبرو و بی شکفت و در کسر از جانب حسن و کمال خود ارفع
بلندتر ازماع برای معجمه عزم کاری کردن و دل بر کاری بستن و دویدن خرگوش اسباع در گذاشتن
و هفت شدن و گوشت سبع بخورد کسی دادن و کودک را بدایه دادن و صاحب دد سبع شدن و بکرانیدن
گوسفند را و بیکار گذاشتن بنده را اسراع شتافتن و صاحب ستور تیز رو شدن اسماع بکسر شنوانیدن
و دشنام دادن و مسمع ساختن یعنی گوشه ساختن دلو را و مدور کردن و بالفتح گوشها اشماع گوش داشتن
استبشاع ناخوش آمدن و ناخوش و بدمزه شمردن استبضاع چیز را سرمایه کردن استتباع
پیروی کردن خواستن استرجاع داده را واپس گرفتن و واگرفتن خواستن و باز گشتن و انا لله و انا
الیه راجعون گفتن استنقاع سیراب کردن و در آب خیسانیدن دارو و میوه و جزآن و ایستادن
آب در جائے و گرد آمدن آب بلند شدن آواز و بچشم فرود آمدن و غسل کردن استشفاع شفاعت
خواستن استطلاع طلب دیدن و طلب آگاهی کردن استمتاع برخوردن از چیزے استیداع
بپای مشانه مختانه چیزے بامانت بکسی دادن و امانت نهادن استبداع چیزے بدیع و نو شمردن
استبساع فراخ شدن استرضاع طلب شیر دادن فرزند کردن اسجاع بالفتح و اساجع
سخنهاے با قافیه و آوازهای کبوتر اندشتران مرد و جمع سجع اسروع بالضم نقش و حلی که بر کمان
میباشد و گیاهیکه از بیخ درخت و شاخی که از بن درخت روید و کرمک سرخ که در توده میباشد و در
میان پوست چون از پوست برون آید پروانه شود و بپرد و گفته اند کرمیست سرخ و تن سپید که در ریگ
میباشد و بدان تشبیه کنند انگشتان زنان را اساریع جمع اسبوع بالضم هفت بار و هفته اسابیع
جمع اسطع بالفتح دراز کردن و بلندتر اشراع در کشادن خانه را بسوی راه و نیزه بر کسی راست
کردن اشباع سیر کردن و رنگ سیر خورانیدن جامه را اشعاع درخشیدن چراغ اشعاع

باشیدن شتر بول را و خوشه برهنه آوردن کشت و پراکنده شدن شعاع آفتاب و خار برآوردن نخل
شباع بالفتح پیروان و یاران و مانندان و مقدارها اشجع دلیرتر و بن انگشت که بر کف دست پیوسته است
و نام قبیله ایست و یکنوع مار دبیت و مردم سبک سر نادان و شیر درنده اشنع زشت‌تر و زشت افعل تفضیل
و افعل صفت است اصطناع بنکوئی کردن و برگزیدن قوله تعالی واصطنعتک لنفسی اصلع بالفتح
آنکه موی پیش سر نداشته باشد اصمع بالفتح خورد گوش و تیز خاطر و دل آگاه و شمشیر تیز و درنده به
بلندترین جاها و جوان و گیاهیکه برش ظاهر شود و هنوز شگافته نباشد و برگ نازک و لقب جد ابو سعید
عبدالملک مشهور باصمعی اصبع بکسر اول و فتح ثالث انگشت و نشانه نیک و اصابع جمع و نزد صاحب
قاموس اصبع هر سه حرکت همزه و هر سه حرکت با است بنا بر این اصبع به نه وش توان خواند اما مشهور اول است
اضطباع ردا از زیر بغل راست بدر آوردن و بر دوش چپ انداختن اضطلاع نوشته‌اند در کار
اضطجاع بر پهلو خفتن اضلاع میل دادن و گرانبار شدن و بالفتح استخوانهای پهلو اضراع
شیر فرود آوردن گوسپند پیش از زائیدن و خوار و زار کردن اطلاع بالکسر و سکون الطاء دیده
ور گردانیدن و وقوف دادن کسیرا بر چیزی و دفع کردن آدمی و شکوفه کردن درخت خرما و نیز از سراماج
در کار رانیدن و بتشدید الطاء دیده ور شدن و بر بالای چیزی برآمدن اطماع در طمع انداختن
اطباع بالفتح مهرها که بدان شمع و زر را مهر کنند و سرشت مردم که بدان مخلوق شده اند و جوهرها و
بر تقدیر اول جمع طبع است بفتحتین و بر تقدیر ثانی جمع طبع است بالفتح و بر تقدیر ثالث جمع طبع است بالکسر
که بمعنی رود خانه است افراع براء معجمه رسانیدن و بفریاد کسی رسیدن افرع بالفتح بسیار موی
التماع درخشیدن و گونه روی بگردانیدن و دور بودن افظاع بفا و ظاء معجمه دشوار و شنیع آمدن
کار اقطاع بالکسر چیزیرا از چوب بریدن و بکسی دادن و بجارت دادن ببریدن و بالفتح پیکانهای
خورد و اطراف زمینها اقراع قرعه انداختن و بهتر مال بکسی دادن و بکشتی دادن کشتی را و بسوی
راستی باز گشتن و نرم شدن و عنان کشیدن ستور را تا باز ایستد باز داشتن از کاری و مشورت قبول
ناکردن کسی اقلاع کشتیرا بادبان کردن و باز ایستادن چیزی و باز ایستادن تب و باز داشتن از
کاری لازم و متعدی قوله تعالی و یا سماء اقلعی اقماع خوار و شکسته گردانیدن اقناع خورسند
گردانیدن و خشنود کردن و سر چشم در دو بسوی چیزی کردن و سر بر داشتن و میل دادن نظر را
تا آنچه در اوست بیند و میل دادن چیزیرا بسوی چیزی و دست بدعا برداشتن و گردن دراز کردن
شتر برای آب خوردن و گردانیدن ستور بسوی چراگاه افزاع برکندن و فزع دادن اقلاع

کشتی بخورکی کردن برهان

برکندن

برکندن اقتطاع پاره از چیزی جدا کردن اقطع بریده دست اقرع کل یعنی آنکه موی سر ندارد و نوعی
است از مار و نام شخصی است التیاع آرزومند شدن و سوخته دل شدن از اندوه عشق التماع
درخشیدن و گونه دیگر گردانیدن و ربودن و همچنین است التماع امتاع نفع گرفتن از مال و برخوردار کردن
کسی را از چیزی و بی نیاز شدن امتناع ایستادن و قوی و استوار گشتن انتقاع در آغشتن و خیسانیدن
و سیراب گردانیدن و پروردن و گرد و غبار برانگیختن و هدیه را از کسی دریافتن و ایستادن آب بجائی و همچنین
استنقاع انتجاع گیاه و آب جستن و نزد کسی رفتن از برای طلب نیکوئی انتزاع بیرون کشیدن و برکندن و
برکنده شدن لازم و متعدی انتفاع سود گرفتن انخداع فریفته شدن انخراع براء مهمله شکافته
شدن و بیرون آمدن عضو از جای خود انخزاع بزاء معجمه بریده شدن انخلاع برکنده شدن اندفاع
دور شدن و باز داشته شدن و شتاب رفتن اسب و شتاب کردن در سخن انصداع شکافته شدن انطباع
نقش شدن چیزی در چیزی انقطاع بریده شدن انقلاع برکنده شدن انقماع ذلیل و خوار شدن
انواع بالفتح گونها انزع آنکه موی هر دو جانب پیشانی او رفته باشد و فی الاثر ابوبکر انزع و عمر اصلع و علی
انزع اوجاع دردها اوسع فراختر اوضاع جایها اوزاع گروههای مردم و نام طایفه از قبیله
همدان و اوزاعی از آن طایفه است اهراع لرزیدن از خشم و ترس و شتاب رسانیدن و شتافتن قوله تعالی
وجاءه قومه یهرعون الیه ایداع امانت نهادن و امانت دادن ایلاع سخت حریص کردن و مولع بفتح لام حریص
اینیاع رسیده شدن میوه ایفاع بلند شدن و بحد مرد رسیدن کودک ایجاع بدرد آوردن
ایزاع در دل انداختن و باز داشتن و برغلانیدن و برانگیزانیدن و در قید نگاه داشتن و بمعنی اول است
قوله تعالی رب اوزعنی ان اشکر نعمتک و بمعنی الهام است قوله تعالی فهم یوزعون ایساع توانگر شدن
و تمام فراده شدن و فراخ گردانیدن نعمت بر کسی و توانا شدن و از اینجاست قوله تعالی وانا لموسعون
ایضاع زبون گردانیدن و پیدا آمدن و شتابانیدن و زیان زده شدن مردم در تجارت ایقاع بجنگ
در انداختن و مبالغه کردن در کارزار و شبیخون آوردن و واقع کردن الحان سرود بنوعیکه میان آنها
فاصله یکنهج باشد باب الالف مع الغین ابلاغ رسانیدن ارساغ بالفتح سر بندهای
دست اسباغ بالکسر تمام کردن و زره فراخ پوشیدن و تمام دادن وضو استفراغ تمام توانائی
خود را بکاری صرف کردن و قی شدن بدر از فضلات خواستن و قی کردن بدن از افزونیها اصماغ
صمغ از درخت بیرون آوردن اصبغ بالفتح اسپی که طرف دم او سپید باشد و اسپی که پیشانی او سپید باشد
و مرغی که دم او سپید باشد و نام یکی از اصحاب خاص علی بن ابی طالب کرم الله وجهه که او را اصبغ بن نباته گویند

بجلانیدن
بحرص کردن و در
عربی اغرا گویند
بهار

باب الالف مع الغین

اصباغ

اصباغ بالفتح رنگها اصلاغ بالفتح مویها یا گوش و سبلت چشمها گوشها و مویها کریزن مواضع باشد
جمع صلاغ بالضم افراغ ریختن آب و خون و جز آن و ریختن حلقه آن و طلا و نقره در قالب و تنها کردن ظرف و
واکردن چیزها امراغ ریختن آب دهن و چسبانیدن آب دهن بر چیزی نرم کردن خمیر را و تنک کردن نان بسیار آب ابداغ
دباغت یافتن پوست

باب الالف مع الفاء

اتحاف تحفه دادن اتراف نعمت بسیار دادن و گرام
گردانیدن نعمت کسی را و بمعنی [illegible] قوله تعالی واترفناهم فی الحیوة الدنیا و بمعنی ناز [illegible] قوله تعالی مترفیها
مترفیها اتلاف نیست کردن اتصاف صفت کردن و بصفتی موصوف شدن اجلاف بالفتح مردم فرومایه
و ستمکار اجوف میان تهی احصاف استوار کردن و دویدن و استوار بافتن رسن را اجحاف
نقصان کردن و کار بر کسی تنگ گرفتن و بردن چیزی و نزدیک شدن احنف کج پای که سر انگشتهای پای او سوی
یکدیگر باشد و آنکه هر دو انگشت بزرگ پای او خمیده باشد و نام تابعی بزرگ که بنیه معروف احتراف صاحب حرفه
شدن احلاف بالکسر سوگند دادن و بالفتح هم عهدان و قومی از قبیله ثقیف احقاف بالفتح ریگ خمیده
کج شده و میل کرده و بدیار عاد قال الله تعالی اذ انذر قومه بالاحقاف احراف بالکسر لاغر کردن ستور را
و نیکو مال شدن و افزون کردن مال اطراف بالفتح طرفها و جانبها و شتران ماده لاغر اخلاف
بالکسر دست [illegible] ستبر بودن و دو پاره شدن و وعده خلاف کردن و خلاف یافتن وعده را و آب
برکشیدن و بوی دهن متغیر شدن و نیکو کردن جامه کهنه را و چیز رفته را بدل آوردن و اخلف الله علیک
گفتن کسی را که مال او و پدر رفته باشد یعنی بدهد خدا تعالی ترا مانند آنچه رفته باشد و اگر پسر یا برادر
مرده باشد خلف الله علیک گوید بغیر الف یعنی حق تعالی خلیفه باشد کسی که از تو رفت و بالفتح پسر ماندگان
و سرهای پستان اخصاف بالکسر سبکبار شدن و سبک حال گشتن و بالفتح موزهها و سمها و زانوی
شتر اختلاف ناموافقی کردن و پیش کسی آمد و شد کردن و باهم در رفتن و نوعی شکم رفتن اخطاف
دویدن اخیف آنکه یک چشمش سیاه باشد یکی کبود اخیاف انواع آدمیان و برادران که از یک مادر باشند
و پدران مختلف اذیاف لاغر کردن و لاغر شدن و بیمار گران شدن و بیمار کردن و نزدیک شدن بمرگ
از مفاوف و نزدیک شدن آفتاب بغروب ارجاف بالکسر چیزها دروغ افکندن و در چیزی شروع
کردن و بالفتح چیزهای دروغ اراجیف جمع ارداف از پی در آمدن و از پی در آوردن و کسی را عقب خود
سوار کردن ارعاف خون از بینی در آوردن و شتابان شدن و پر کردن مشک را ارهاف باریک
و تیز کردن دم تیغ ارذاف از پس کسی در آمدن و در پس کسی سوار شدن اساف راندن با قید
شتر را ارتشاف مکیدن ازلاف نزدیک آوردن و فراهم آوردن ازحاف مانده شدن و

باب الالف مع الفاء

مانده کردن

مانده کردن ازراف شتاب رفتن و بر غلانیدن و بر انگیزانیدن ازهاف سخن دروغ آوردن و
بر بند افکندن ستور کسیرا ازدهاف شتابانیدن و بعنف دور شدن ازدلاف نزدیک شدن و پیش شدن و (شتافتن ۱۲)
گرد آمدن ازدفاف زن بخانه آوردن و زن بخانه شوهر فرستادن و همچنین ازفاف ازف بفتحتین وازوف
بالضم نزدیک آمدن و شتاب نمودن اسداف تاریک شدن شب و روشن شدن صبح و روشن کردن چراغ
و گشودن در تا خانه روشن شود و فرو گذاشتن مقنعه و پرده اسراف بی اندازه خرج کردن و بی کرانه
کاری کردن اسعاف حاجت روا کردن اسلاف بالکسر پیش فرستادن و چیزی به بیع سلم دادن و بالفتح
پیشینیان استحصاف استوار شدن و تنک شدن روزگار بر کسی استحلاف طلب سوگند
کردن و سوگند دادن استخلاف بجای خود کسیرا خلیفه کردن و آب کشیدن استرداف از پی خود
سوار کردن خواستن استشراف سر برداشتن از برای نگریستن بچیزی و دست بر ابرو نهادن تا آفتاب
چشم نتابد و چیزیرا نیکو مشاهده توان کرد و پیش چشم کردن ستور و بالکسر اکرم دانستن خواستن
استضعاف ضعیف یافتن استطراف طرفه شمردن و نو کردن استعطاف مهربانی خواستن و (استصراف صح)
دل بدست آوردن استنظاف پاک شمردن و همه را ستاندن استهداف نشانه شدن و نشانه
کردن خود را و راست شدن و بلند شدن استنکاف ننگ داشتن از چیزی استخفاف سبک
شمردن و خوار داشتن و سبک گردانیدن استعفاف پرهیزکاری کردن و باز ایستادن از خواستن
حرام استیناف از سر گرفتن چیزی را و آغاز کردن اسیف بالفتح و کسر سین بنده و پیر و مزدور و خشمناک
و اندوهگین و ضعیف و لاغر که همیشه ضعیف و لاغر باشد و مطلق فربه نشود اسف بفتح اول و کسر دوم
غضبناک و بفتحتین اندوه سخت و اندوهگین شدن و خشمناک شدن اساف بالکسر نام منی که در دو کنار
زمزم بود و نام بتی است که در ایام جاهلیت بر کوه صفا نصب کرده بودند و گویند اساف نام مردی بود که با نایله
نام زنی در کعبه زنا کرده بود حق تعالی هر دو را مسخ کرد و سنگ شدند و عرب که اساف را بر کوه صفا آوردند
و نائله را بر مروه شبیه صورت خلایق بعد از آن عوام الناس پرستش کردند اسقف بفتح اول و ثالث و جر دوم
حمید و بضم اول و ثالث و تشدید فا عالم و پیشوای ترسایان و قاضی دین ایشان و او فوق قسیس است و دون
مطران اسیاف بالفتح شمشیرها و کارکنان در لغا بمعنی اول جمع سیف است بفتح سین و بمعنی دوم جمع
سیف بالکسر اسکاف بالکسر کفشگر و صنعتگر و صاحب قاموس اسکف بالفتح و اسکاف بالکسر و اسکوف
بالضم موزه دوز باشد و اسکاف درودگر و هر صانعی که بالات آهنی کار کند اشراف بالکسر (بالکسر اسکف موزه دوز صح)
بر سر چیزی و دافقش زن چیزی را و از بالا بزیر نگریستن و بلند شدن و بر بالای بلندی بر شدن و بالفتح

بزرگان و جایهای بلند استشراف سر بلند برداشتن و نگریستن و بر چیزی نگه کردن اصطفاف صف
بستن اصناف گروهها اصف بفتحتین کبر و آن نباتیست که از آن اچار سازند آصف بالمد وزیر
حضرت سلیمان علیه السلام است که بیک طرفة العین تخت بلقیس را آورده بود اضیاف بالفتح مهمانان اضعاف
بالکسر ضعیف ساختن و دو چند کردن و خداوند افزونی شدن و بالفتح مانندها و دو برابرها و
میانهای سطور کتاب و چیزی که از اینها اضعاف نیز گویند اطراف بالکسر نو و خوش آیند آوردن و اطلاع
بر چیزی و بالفتح کنارها و اطراف الرجل پدر و برادران و اعمام و سایر خویشان و بالکسر و تشدید چیزی
نو گرفتن از مال و هرچه باشد اظراف بالکسر پسر ظریف زادن اعفاف پرهیزگار گردانیدن اعتراف
اقرار کردن و صبر کردن و رسیدن خبر و شناختن اعتلاف علف خوردن اعتکاف در مسجد توقف
کردن برای عبادت و باز ایستادن از چیزی اعتساف بی راه رفتن اعجف بالفتح لاغر اعراف بالکسر
وشناختن و شناسنده را اعراف بالکسر دراز شدن عرف یعنی یال و بالفتح نوعیست از درختهای
خرما و پشتهای بلند بالهای اسپان و تاجهای خروسان و منزلهائیست میان بهشت و دوزخ و گویند کوهی
است میان بهشت و دوزخ و تحقیق آنست که اعراف اعالی سور است که حجاب شده میان بهشت و دوزخ تشبیه
داده شده از اعالی یالهای اسپان و تاجهای خروسان چه اعراف در اصل جمع عرف است و عرف یال اسپ و تاج
خروس را گویند چنانکه بیضاوی گفته و ازین تحقیق ظاهر میشود که اعراف کنگرهای آن سور باشد
که حجاب بهشت و دوزخ است نه منازل مفرده که جمعی همیشه در انها باشند چنانکه مشهور است اعطاف بالفتح
مهربانیها و دوشها اغلاف بالکسر در غلاف کردن چیزی و غلاف چیزی کردن اغلف ختنه ناکرده
و علف فراخ و هرچه در غلاف باشد و آنکه چیزی حفظ نکند اغراف بغین معجمه آب برداشتن بدست اف
بالضم و تشدید فا کلمه ایست که در وقت تنگدلی و ضجر گویند اقراف به اصل شدن و تهمت و عیب کردن و
نزدیک شدن اقتراف ورزیدن و کسب کردن اقطاف نزدیک شدن میوه چیدن اقلف بقاف ختنه نا
کرده اکشف آنکه از دو طرف سر او موی رسته باشد یا موی نباشد و آنکه بی سپر بجنگ رود اکاف بالکسر
والضم پالان و بالفتح و تشدید کاف پالانگر اکتاف دوشها و شاپور ذو الاکتاف پادشاهی بود که هنگام
غضب استخوان شانه مردم بیرون میکرد یا آنکه دوشهای بزرگ داشت اکناف بالکسر پناه خود آوردن
و یاری دادن و بالفتح پناهگاهها و جوانب اکتناف گرد چیزی در آمدن الحاف مبالغه و لجاج کردن
الطاف بالکسر لطف نمودن و بالفتح نوازشها التحاف چادر در سر گرفتن و خود را بجامه پوشیدن التفاف
خود را در جامه پیچیدن و بسیار شدن گیاه الف بالفتح هزار دادن و هزار الاف و الوف جمع و بالکسر خوگرفتن

اچار انواع ترشی الاوز گویند برهان

و دوستی

و دو شیء و یار و دوست و بفتحتین خو کرفتن و دوستی کرفتن الیف یار و دوست و همراه الف بالمد و کسر لام
خو کیرنده و همراه شده الفاف بالفتح درهم پیچیده و درختان درهم پیچیده الطف خوشتر و نازکتر و باریکتر
انزاف بزاء همله بیخ آب برکشیدن و در سر یافتن و در سر دادن و سست کردن و به همین معنی است قوله تعالی
لا یصدعون عنها و لا ینزفون بفتح زاء انزف القوم و فی کویند که بلغز رسید شراب یا چاه ایشان و از اینجا
خوانده اند و لا ینزفون بکسر زاء یعنی با خر رسد شراب ایشان انصاف بالکسر داد دادن و راستی کردن
و به نیمه رسیدن و بالفتح مثنیه سالان و بنیها انصف بالفتح داد دهنده انصاف نیمه شدن و داد یافتن
و منعبر و سر انداختن انخساف پوشیده شدن و کرفته شدن آفتاب و ما انکساف کرفته شدن ماه و
آفتاب و در عرف انکساف کرفتن آفتاب را کویند انحراف خم شدن و میل کردن و برکشتن انصراف باز
کشتن انعطاف خم کردیدن و در کردیدن انکشاف واشدن انف بینی و اول هر چیزی و پاره هر
چیز و پاره کوه که پیش آمده باشد و سخن زبن چیز و پیشوای قوم و بربینی رسیدن چیزی و بدرد آمدن بینی و بیکسو
ایستادن و بفتحتین ننک و عار داشتن و بضمتین چراکاه که بچریده باشند و کاسه که از او آب نخورده باشند
و چیزی نو و مستانف آنف بالمد و کسر نون اول وقت آرام و آهسته و سابق و آنکه بینی او درد کند اوف
بالفتح زحمت و آفت رسیدن اوقاف ملکها که بر فقرا و مساجد و مزارات وقف کرده باشند ایجاف راندن
ستور بشتاب و کار بستن بر چیزی قال الله تعالی فما اوجفتم و در دل کرفتن قوله تعالی فاوجف فی نفسه خیفة
موسی ایلاف خو کرفتن و همراه کردن و همراه شدن و الفت دادن قوله تعالی لایلاف قریش ایلافهم یعنی
هلاک کردیم اصحاب فیل را تا الفت دهیم قریش را بمکه ایتلاف خو کرفته شدن و سازوار آمدن با هم
ایتناف از نو کرفتن و از سر کرفتن کاری باب الالف مع القاف اباق بالکسر کریختن بنده ابریق
بالمد و کسر باء کریزنده ابریق کوزه با لوله و با دسته و این معرب آبریز است اباریق جمع و شمشیر بسیار درخشنده
ابرق خاک با سنک و ریک و کل در آمیخته براق برق افتادن بر کسی و برداشتن نا مردم را برای آبستن
و ریختن آب برد و غیره ابلق سیاه و سفید و نام قلعه ذیب اشتاق بالکسر و تشدید تاء فراهم آمدن
و تمام شدن کقوله تعالی والقمر اذا اتسق و ترتیب دادن اتفاق همدیگر موافقت کردن و بموجب کاری
واقع شدن و یکی شدن احداق بالکسر کرد چیزی در آمدن و بالفتح سیاهی های چشم جمع حدقه بفتحتین
احراق سوزانیدن احتراق سوخته شدن و باتفاق اهل نجوم احتراق پنهان شدن کواکب سیاره
زیر ماه زیر شعاع آفتاب است انوری کوید بیت نه از آن طایفه که نشناسند معنی احتراق
احراق احق سزاوارتر و چارپایی که پای بجای دست نهد دستار احقاق واجب کردانیدن

و بوحی

هو خو و بخفیف ناداستن احموق بیعقل اخراق حیران کردانیدن اخلاق بالکسر کهنه کردن و کهنه پوشانیدن و کهنه شدن و بالفتح جامهای کهنه و خوها و بر تقدیر اول جمع خلق بفتحتین و بر تقدیر ثانی جمع خلق بالضم اخنزاق سخت ورنیدن باد و سخت یافتن در دوغ و دریده شدن اختلاق یافتن دروغ و معتدل شدن و تمام خلقت شدن و از نو کاری کردن و نو کرفتن و خوشبو شدن اختناق گلو کرفتن اخوق بالفتح دان و دریده گوش اخلق خوش خلق و هموار و غیر مجوف الحاق بالکسر پر کردن و ریختن ادفاق باریک کردن و نیکو کفتن وارد نرم کردن و همچنین ندقیق ارشاق تیز نکه کردن و کردن دراز کردن ازهاق رسانیدن بحد بلوغ یا بچیز دیکر و تاخیر نماز تا بوقت نماز دیکر و تکلیف کردن و شتابانیدن بر دشواری داشتن و دشوار کردن ازفاق تنگ کردن و بنده کردانیدن و نیکو کردن صحن را ارتفاق بمرفق تکیه کردن و بر مرفقه یعنی بر ناز بالش تکیه کردن قوله تعالی آارق بفتحتین بیخواب شدن و بیخواب شدن بنده فنار بکسر و شفاف ازرق کبود چشم و چیز صاف ازلاق لغزانیدن و سترد موی و بچه افکندن ناقه ازهاق هلاک کردن اسحاق دور کردن و کهنه شدن جامه و ساییده شدن و خشک شدن پستان از شیر و بر سینه شکم چسبیدن و نام پیغمبر است و این اسم عجمی است که عرب در کلام خود آورده اند و اسحق بمعنی مصدری منصرف است و بمعنی اسم غیر منصرف و اگر بمعنی اسمی نیز اعتبار نقل از معنی مصدری کنند منصرف باید خواند چرا که عجمی نخواهد بود استباق راندن استراق دزدیده کوش فرا داشتن اسبناق پیشی کرفتن و با یکدیکر تیر انداختن استرزاق روزی خواستن استطلاق رفتن شکم استغراق همه را فرا کرفتن و بتمام نوعی خود کاری کردن و غرقه شدن استلحاق دعوی فرزند کردن که از من است استنشاق آب و هوا بینی کشیدن استنطاق سخن کفتن خواستن و از کسی سخن بیرون کشیدن استیساق فراهم آمدن و تمام شدن استبرق بالکسر دیبا سطبر معرب ستبره استبرق ستبر اشراق روشن شدن و درخشیدن اشفاق مهربانی کردن و ترسیدن اشتیاق آرزومند شدن اشتقاق کرفتن کلمه از کلمه و نیمه کرفتن هیزم و جز آن و شکافتن و سخن را هیچ و راست بودن در خصومت بی قصد و بیچ و راست رفتن در اطفال اشق بالضم و فتح شین شدید صمغ درختی است که مانند استنجبار از روی شکل و بفتحتین و تشدید قاف دشوار تر اشداق فراخ دهن اصلاق کابین دادن کردن اصعاق بیهوش کردانیدن و بیهوش کردن اصفاق در فراز کردن و فراز آمدن مردم در کاروان و کوسفند را بکار دوشیدن اصطفاق بهم زدن و جنبیدن درخت از باد و ابریشم از زخم و آواز دادن چیزی اضبق بالفتح تنگ تر اطراق بعاریت دادن نر برای کشنی و خاموش بودن و سر در پیش افکندن و رفتن شتران در پی یکدیکر و فراز آمدن اطلاق از بند رها کردن و روان کردن

حشیش نیز ... ستردن نراشیدن برهان

و تراشیدن

فراز در بستن و کشادن ضد است و جمع و فراهم برهان

وکشادن

وکشادن وکفتن وشکم زاندن اعتاق آزاد کردن اعتناق دست بکردن همدیکر کردن وبرکردن
کرفتن کاری اعراق بیخ دار شدن وبیخ بزمین بودن درخت وبعراق رفتن وآب اندک در شراب آمیختن اعلاق
در چیزی آویختن وناخن در چیزی فرو بردن وچیزی را علاقه کردن اعناق بالکسر فراخ رفتن وکردن بند کردن
وکردن بند ساختن وبالفتح کردنها وبزرکان قوم اعلاق عاشق شدن وبچیزی بسته شدن اغباق
باز داشتن اعنق بالفتح دراز کردن وچیزیکه بلند باشد وسکی که در کردن او حلقه باشد اغراق غرق کردن
ومبالغه کردن وکمان سخت کشیدن اغلاق در بستن افق بالفتح بغایت رفتن وبغایت کریم شدن وپوست را
دباغت کردن وبضمتین کرانه آسمان وهر کرانه که باشد افتراق از همدیکر جدا شدن افوق بفتح همزه وبکسر [illegible]
کرد با غنا وتمام نشده باشد افلاق بالکسر چیزی عجیب آوردن افلاق بالکسر آرام کردن الوق بالفتح [illegible]
کردن ودروغ کفتن وبالکسر کرک وفتح لام مشدد درخشنده الاق بالکسر دروغ کفتن وبرقی که بدروغ
درخشد وباران وباد نباشد وبالضم کوهیست بمصر وبالفتح وتشدید لام دروغکو الحاق در رسانیدن
ودر رسیدن وباز چیزی پیوستن وپیروی کردن وچیزی پیوستن بچیزی وبچیزی وابستن ودر رسیدن الزاق
والساق والصاق بچیزی چسبیدن وچسبانیدن املاق درویش شدن ودرویشی امهق بالفتح
سخت سپید انق بفتحتین شاد شدن وبغایت خوب شدن انیق بفتح همزه وکسر نون خوب عجیب انطاق بسخن در
آوردن انفاق خرج کردن وچیزی را رواج رسانیدن بازار مردم ودرویش شدن وآخر شدن مال قال تعالی
خشیة الانفاق انسحاق سائیده شدن انخراق دریده شدن اندفاق ریخته شدن وبرجسته شدن
آب وجز آن انطلاق رفتن انفلاق شکافته شدن انملاق درستی نمودن وچاپلوسی کردن ولطف
نمودن وهموار شدن وخلاصی یافتن انسیاق روان شدن اندقاق کوفته شدن انشقاق شکافته شدن
انفتاق واشدن ابر وشکافته شدن اوق بالفتح کران شدن بر زن وکرانی اورق بالفتح خاکستر
رنک وسلی که بارانش در وی نبارد آوق موافق ایثاق استوار بستن واستوار کردن بند واستوار
کرفتن ایراق برک آوردن درخت باب الالف مع الکاف احتباک ازار بر میان بستن واستوار
کردن چیزی ونوار بستن بشد وساق خود بفوطه وپشت ساق نیز هم کشیده نشستن احتناک استوار
شدن وخوردن ملخ کیاه را وازموی وازبیخ برکندن وغالب شدن ورسن در دهن اسپ در بستن وبفارسی آن
رسن را لویشه ولبیشه کویند قوله تعالی لاحتنکن ذریته احتکاک خویشتن را بچیزی در مالیدن و[illegible]
با کسی ادراک بالکسر دریافتن ورسیدن بچیزی ورسیدن کودک ببلوغ ودیدن ورسیدن میوه وجز آن
ادّارک بالکسر وتشدید دال مفتوحه ورای مهمله مضمومه بهم دکر رسیدن در اصل تدارک بود قال الله

اعتناق دست بکردن بکدیکر کردن وبکرد کرفتن کاری هم

کرانه کار وانتهاء کران

باب الالف مع الکاف

تعالى حتّى اذا ادّاركوا فيها جميعا اروك بالضم فرو نشستن اماس جراحت اربك بالفتح نام وادی است
اراك بالفتح خوردن شتر درخت اراك را و مقيم بودن بجائی و بفتحتين بيماری شتر از خوردن اراك و بضمتين
نام موضعی است اراك بالفتح درختيست شوكه ازان مسواك سازند و پاره زمين و موضعی بعرفه و كوهيست
بشهر هری ارايك تختهای آراسته جمع اريكه است سلاك در آوردن چيزی در چيزی استياك مسواك
كردن استدراك طلب دريافت چيزی كردن استمساك چنگ در زدن استهلاك نيست كردن اشواك
بالكسر پرخار شدن درخت و غيران و بالفتح خارها جمع شوك بالفتح اشراك شريك آوردن بالخدا و انباز
كردن با كسی و بالفتح انبازان جمع شريك اعتراك جمع شدن اشتباك بهم در رفتن اصطكاك بطا
حطی بهم واكوفتن اضحاك خندانيدن افتكاك جدا شدن افك بالفتح بر گردانيدن و باز گردانيدن
از چيزی قوله تعالى لتافكنا عن آلهتنا و بغير و بمعنی نارسيدن و بالكسر دروغ گفتن و دروغ گفتن و دروغ بربستن
افائك دروغها افّاك بالفتح و تشديد بسيار دروغگوی الوك بالضم پيغام رسانيدن و پيغام امساك
وا ايستادن و نگاه داشتن و چنگ در زدن امتساك چنگ در زدن امتكاك يكيدن املاك
بالكسر زن دادن و خداوند چيزی كردن و ملك سرشتن اردو بالفتح ملكها و پادشاهان جمع ملك و مليك
و جمع ملك يعنی فرشته نيز گفته اند آنك بالمد و ضم نون اسرب و قلعی زبر بن و نزند در عربی اسمی ديگر مفرد غير
اشد بضم شين و تشديد دال بنا مد چرا كه اين صيغه زبنا هاء جمع است چون كليب و الم انهاك ضعيف و لاغر
كردن و عقوبت كردن انتهاك حرمت كسی بردن انسلاك در آمدن چيزی در چيزی انهتاك دريده شدن
پرده انهماك كوشيدن در كار و مبالغه كردن دران انفكاك از هم جدا شدن و ازاد شدن اولئك
يعنی ايشان اهلاك بالكسر هلاك كردن ابك بالفتح بيشه باب الالف مع اللام ابخال بخيل
يافتن كسيرا و بخيل شدن و بخيلی نسبت كردن ابسال بجاری گذاشتن و گرو كردن و گرو دادن و حرام كردن
و سلامت داشتن و هلاك سپردن كسيرا قوله تعالى ان تبسل بما كسبت ابطال بالكسر باطل كردن و بالفتح دليران
ابتذال صرف كردن چيزی و بسيار بكار داشتن جامه و غيران و در باختن و نگاه داشتن چيزيرا ابتهال
زاری كردن و نفرين نمودن و اخلاص ورزيدن در دعا اباطيل باطلها ابول و ابيل و ابال
بالكسر و تشديد با گروها ابابيل جمع قال الله تعالى طيرا ابابيل ابل بكسر نيز اشتران واحد ندارد و بمعنی جمع است
آبال بالمد جمع ابول بالضم بعلف بسنده كردن شتر از آب و باز ماندن مرد از جماع و ابل هم چنين
ايهل بضم همزه و ها نام سرو و صاحب قاموس گويد ايهل دار درختيست بزرگ كه برگهاش برگ درخت گز
مانند و بارش مانند بار درخت عرعر نيست چنانكه جوهری توهم كرده است ابدال بالكسر بدل كردن

اشتراك انبازی كردن ع

باب الالف مع ...

و بالفتح

و بالفتح بد لها و گروهی از بندگان که خفتعالی زمین را بوجود ایشان قایم دارد و ایشان هفتاد نفرند چهل نفر در
شام میباشند و سی نفر در جاهای دیگر یکی از ایشان چون بمیرد دیگری از مردم بجای او بگیرد **انکال** بشدت تا
عتماد کردن **اتبال** فانی کردن و فاسد و بیمار کردن دوستی کسی را و دشمن داشتن **اتصال** پیوسته شدن
اثقال بالکسر گران کردن بوزن و گران شدن و گران بار کردن و گران بار شدن و بالفتح اسباب و رختها و بارهای
گران و اثقال الارض گنجهای زمین و جسد مردها قوله تعالی و اخرجت الارض اثقالها **اثل** بالفتح شوره گز اثیل
بوزن و معنی اصیل **اجل** بالفتح گناه کردن و برانگیختن و بمعنی بر انیز آمده چنانکه گویند من اجلک یعنی از
بهر تو و بالکسر ماده گاو دشتی و درد گردن کردن از ناهواری بالین و درد ناک شدن کردن و بفتحتین نهایت
زمان عمر و مدت مهلت و وقت ادای قرض اجال بالمد جمع و بفتحتین و سکون لام حرفیست بمعنی آری و بفتحتین
و تشدید لام بزرگتر و همچنین اجلال هردو لام مفتوحه اجل بالمد و کسر جیم ان جمله و هر چه با مهلت باشد و ضد
ان عاجل هردو و معنی باشد **اجزال** بالکسر بسیار دادن **اجمال** بالکسر جمله کردن حساب و جمع کردن چیزی
و نیکوئی کردن و نیکو کردن کار و پیه گداختن و بسیار شدن شتر و بالفتح شتران جمع جمل بفتحتین **اجفال**
دویدن شتر مرغ و گریختن بشتاب و شتاب کردن و بردن باد چیزی را **اجمل** نیکوتر **اجبال** ابستن کردن
احبال صید کردن بدام **احلال** فرود آوردن و حلال کردن و بیرون گردن و رفتن و از ماههای حرام
و از احرام بیرون آمدن و سزاوار عقوبت شدن و در آمدن شیر به پستان گوسپند پیش از زاییدن **احبال**
حبله ساختن و حواله پذیرفتن **احوال** بالفتح حالها **احلیل** بالکسر سوراخ پستان و سوراخ قضیب
احمال بالکسر باری دادن و بر داشتن و بالفتح و بالفتح بارها **احول** حیله کننده تر و کجشم که از ابتدا چنین
که تر برای فارسی گویند و اینکه مشهور است که احول قطره یکی را دو بیند غلط است مگر آنکه بنادر باشد
سو دا اما احول که بتکلف چشم را کج کند اکثر اوقات یکی را دو بیند **احتمال** بر داشتن و بار دار شدن و بار
نهادن و حمله بردن و ناملایم را از کسی برداشتن و از منزل رفتن **احضال** تر کردن **اخمال** گمنام نمودن
اخلال محتاج کردن و محتاج شدن و زبان درست بگو و بار بنا ماوردن نخل و گذاشتن مردم جای
خود را و بگاه شیر دادن شتر را **اخبال** گر کردن کنگ کردن و خبال کردن **اخلال** زبان نشدن
و بهم و اد و ختن و بنا زمند گشتن و لاغر شدن **اخطل** آنکه گوش او سست شده و او بجنبه باشد آن
کرما و لقب شاعریست مشهور در عرب **اخیل** خال دار و نام مرغیست که خال سبز بر بال و پر دارد و
از را شقراق نیز گویند **ادمال** بهر کردانید و جراحت و پوست بر سر آوردن جراحت **ادلال** ناز
کرشمه کردن و حمله بردن **ادخال** در آمدن و تشدید دال در رفتن بچیزی **ادبال** بر گردیده کردن و کار

[illegible]

کردانیدن و لاغر کردن ازهال غافل کردن ازلال خار کردن اذبال بالفتح دامنها و اواخر هر چیز ارتجال از جا
بی اندیشه چیزی گفتن ارتحال چیزی را از جای برداشتن و بجائی رفتن ارسال فرستادن و فرو گذاشتن
و صاحب شیر شدن از مواشی خود ارذال بالکسر فرومایه کردن و بالفتح فرومایه گان اراذل زبونان و
ناکسان ارذل زبون تر و ناکس تر و ارذل العمر که در کلام مجید واقع است یعنی زبون تر عمر که آن زمان
پیری است ارغل و اغرل هر دو بغین معجمه و را مهمله آنکه او را ختنه نکرده باشند و اغرل عیش فراخ نیز گویند
ارمل بی توشه و مسکین و گوسپند که چهار دست و پای او سپید باشد و مرد بی زن و سال کم باران ارامل جمع
ارجل مرد بزرگ پای و اسپی که یک پای او سپید باشد انوری گوید مصرع اشهب روز کند ادهم شب را ارجل
اربل بکسر همزه و کسر بای موحده شهریست نزدیک موصل و از آنجاست علی بن محمد بن حبیشی صاحب کشف الغمه
ازلال لغزانیدن و بنکوئی کردن و بخشیدن ازل بالفتح تنگ شدن و باز داشتن و عیب کردن و تنگی و سختی
افتادن و بالکسر تنگ و شدت و دروغ و بفتحتین زمانی که آن را ابتدا نباشد و ازل بتشدید لام آنکه رانها و
سرینش لاغر باشد ازمیل بالکسر نشکرده که نشکر بدان چوب را میتراشند آهن پاره که در طرف نیزه کنند تا
سبد کردن کاه و تیز و مر اسپ و مرد ضعیف اسبال بالکسر فرو گذاشتن شلوار و غیران و باریدن باران
و ریختن اشک و بر آوردن زرع خوشه را و بالفتح بارانها و خوشها و لوتها اسمال بالکسر کهنه شدن جامه و
صلح دادن میان دو کس و پاک کردن حوض از گل و لای و اصلاح کردن کار مردم و بالفتح جامهای کهنه اسلال
بالکسر فرو گذاشتن و بالفتح پرده ها و جامها که بر هودج اندازند اسهال شکم راندن و بزمین نرم رسیدن
اسنجال برابر کردن چیزی را و بخشیدن و مباح کردن اسلال دزدیدن و علت سل آوردن و شمشیر
کشیدن و رشوت دادن استلال بر کشیدن شمشیر از نیام استبدال بدل کردن چیزی استرجال
پیاده شدن خواستن استجهال نادان شمردن استرسال انس گرفتن و گستاخ شدن و گستاخی کردن
و فرو هشتن موی سر و غیران استسهال آسان شدن و آسان داشتن استعجال شتافتن و شتاب کردن
خواستن استعمال طلبکاری کردن استقبال پیش باز رفتن و روی بچیزی آوردن و پیش آمدن
استکمال تمام کردن و تمام شدن خواستن و انتظار کشیدن استنزال بنون معجمه فرود آمدن استیصال
از بیخ بر کندن و موی کسی بموی خود بستن و در تقدیر اول یا دراصل همزه بوده و بر تقدیر ثانی دال استحلال — خواستن هم
حلال خواستن استدلال دلیل خواستن و دلیل آوردن استزلال لغزانیدن و لغزیدن خواستن قال
الله تعالی فاستزلهم الشیطان استذلال خوار کردن و خوار شمردن استظلال سایه گرفتن استغلال
غله گرفتن و غله آوردن خواستن و بر کشادن غله داشتن استقلال اندک شمردن و تنها بکاری ایستادن

نشکرده بکسر اول و کاف فارسی شفره برهان

و از جائی

وازجائی بجائی رفتن و پلید برآمدن و رخت بر کرفتن استهلال ماه نو دیدن و بانگ کردن کودک بوقت
زادن و باریدن اول باران و بلند کردن حاجی آواز در وقت لبیک گفتن و تیز کردن شمشیر از نیام اسقیل بالکسر
عنصل یعنی پیاز دشتی اسافل پایین تر و زبون تر و شتر از جوی رد اسرائیل بالکسر نام یعقوب و معنی آن بزبان
سریانی برگزیده خدا و بعضی گفته اند بنده خدا اسمعیل نام پسر حضرت ابراهیم و او ذبیح الله است نه اسحق
چنانکه جمعی بران رفته اند و نام پسر بزرگ امام جعفر صادق که شیعه اسمعیلیه خود را بدان منسوب دارند
و معنی اسمعیل بزبان سریانی فرمان بردار خدا اسل بفتحتین درخت بلند خاردار و نیزه و کل خاردار اشبال
بالکسر مهربانی کردن و بچه زادن شیر درنده جمع شبل و صبر کردن زن شوهر مرده با فرزندان خود که
دیگر شوهر نکند و بالفتح بچهای شیر درنده جمع شبل بالکسر اشکال بالکسر دشوار شدن و رسیدن خوشها
و انگور و بالفتح صورتها مانندها اشتعال افروخته شدن آتش و اشکارا شدن سپیدی در موی اشتغال
بکاری مشغول شدن اشتمال گرد فرو گرفتن و جامه در بر گرفتن و بالای چیزی در آمدن اشکل سرخ چشم
سپیدی آمیخته و درخت کنار کوهی و گوسفند نهنگ ماه سپید که شبنم و خوش صورت و پوشیده و دشوارتر
اشهل میش چشم اشل بفتحتین آنکه دست وی خشک شده یا رفته باشد اشغل مشغول تر اصل بیخ
و نسب و حسب چنانکه عرب گوید لیس له اصل و لا فضل یعنی نیست او را حسب و نه زبان فصیح اصیل شبانگاه
و آن وقتی بعد از عصر است تا فرو رفتن آفتاب و خداوند نسب محکم و بیخ دار اصائل بالفتح و اصل بضمتین
آصال بالمد جمع و بیخ بین و ثابت رای و هلاک و موت و شهری است باندلس اصطبل بالکسر و فتح طاء آخور
و جای ایستادن دواب و این لغت اهل شام است استضلال گمراه گردانیدن و گم کردن و باطل و هلاک
کردن و ضایع کردن و دو دو فکر کردن نمونه اضمحلال نیست شدن اضل گمراه تر اطلال بالکسر مشرف
شدن بر چیزی و باطل کردن خون و بالفتح نشانهای سرای و جاهای خراب شده و بدنها اطریفل بالکسر و فتح
با معجون نیست مرکب از هلیله و بلیله و آمله مفسر و معرب تریهیل یعنی سه میوه و بحذف الف و کسر طا نیز آمده انوری
گوید مصرع سازی طریفلی که کند دبو را پری اظلال بالکسر سایه افکندن و سایه دار شدن و نزدیک
در آمدن بچیزی و بالفتح سایها اعوال بآواز بلند گریستن اعجال شتابانیدن اعمال بالکسر کار فرمودن
و کار آوردن و بالفتح کارها اعتدال راست شدن و میانه شدن اعتزال یکسو شدن اعتقال
بند کردن و بسته شدن و پای گوسفند در میان کردن بوقت بستن و نیزه در میان پای کرفتن اعتمال
کار کردن اعتلال بیمار شدن و بهانه آوردن و باز داشتن کسی از کاری و علت و سبب آوردن برای
چیزی اعدل داد دهنده و راستتر اعزل مرد بی سلاح و اسپ کج دم و ستاره ای است ...

نها واقع است بخلاف سماک رامح که نزد او ده ستاره است آن ستارها نیزه او گویند اعقل خردمندتر
و ستور بکسر پایش کج شده باشد چنانکه هر دو زانوی او در رفتن بهم خورد اعلال بیمار کردن اغزل
بغین معجمه و زاء معجمه آنکه او را ختنه نکرده باشد و عیش فراخ را نیز گویند اغفال بیخبر کردن و فرو
گذاشتن اغلال بالکسر کینه داشتن و خیانت کردن در غنیمت و تشنگی بغایت رسیدن و طعام آوردن
برای عیال و رو باینده زمین که ظاهر کرده او را اغلال خوانند و نیز نگریستن و بند بر کسی نهادن و غله آوردن
زمین و بالفتح غلهای آهنین که بر گردن مردم نهند و آب روان که بر میان درختان رود اغتسال سر شستن
اغتیال ناگاه کشتن و فریب و سطبر شدن کودک افول بالضم فرو رفتن ستاره و ناپدید شدن افضال
بالکسر نیکوئی کردن و افزون کردن و آوردن و بالفتح بخششها و افزونیها افعال کارها افضل افزونتر
افاضل جمع و لقب حکیم خاقانی چنانچه مینماید پیش از این سپی افضل از آزادی و حرف اول
افکل لرزه افتعال بالکسر فعل کردن خشک کردن و ناز کردن اینده و باز داشتن لشکر را از رفتن و
بالفتح فعلها اقلال اندک کردن و بی چیز و درویش شدن و برداشتن اقتال بایکدیگر کارزار کردن
و کشتن بر موکسر را عشق کبیر اقبال نشان کوی قبول کردن و روی بچیزی آوردن و پیش آمدن و چیزی پیش
کسی داشتن و سعادتمند شدن و روی کسی بچیزی کردانیدن اقل کمتر و مرد بی خار اکسال انزال ناکردن
بد مجامعت اکمال تمام کردن اکلال ماند کردن و خداوند ستوران مانده شدن و صاحب عیال و صاحب
خورندگان محتاج شدن اکتیال بالکسر بکیله و پیمانه بستدن اکمل کاملتر اکیال بالکسر بکیل پیمودن
ستاندن آکل بالمد و کسر کاف خورنده و سلطان و مأکول خورده شده و دعبت اکلیل بالکسر تاج و
چیزی مانند آن بلند که بجواهر مرتب کنند اکالیل جمع و منزلیست از منازل قمر و آن چهار ستاره است صف کشیده
اکل بالضم خورده شده و کاسه اکول بالفتح بسیار خورنده اکتحال بالفتح سرمه در چشم کشیدن
اکحل بالفتح آنکه جای رستن پلک چشم او سیاه باشد و سرمه در چشم کرده و رگیست در دست میان قیفال
و اسلیم که فصد آن میکنند و آن را رگ هفت اندام گویند ال بالکسر و تشدید لام خدای تعالی و پیمان و دامان
و خویشی و سوگند و نالیدن در وقت مصیبت و کینه و دشمنی و موضعی است کان زر و فاش کردن و درخشیدن
و خشنه کردن نیزه و شتافتن اسب ألیل بالفتح و کسر لام ناله و الیل الماء آواز آب الیل بروزن افضل شب
نیستان تاریک و بعضی گفته‌اند شب سخت دراز و تاریک و همچنین لیل الیل آل بالمد پیروان و اهل خانه و شخص و فرزند
و اهل دین و سراب که آن را بفارسی نمایش گویند یا سرابیکه در اول و آخر روز دیده میشود و از دور بصورت
سواران در میابد و چوب کوه و اطراف کوه و ستونها که خیمها بدان ایستاده کنند و بمعنی جمع آلة

امل بفتحتین

امل بفتحتین امید داشتن و امید جمع آمال امهیا اختلاف سازد شهود و در خطا افتادن [illegible] الی فرض
و مهلت دادن املال بالکسر از چیزی نوشتن مرادف املا و ملول کردن و اقرار کردن امتثال فرمان بردار
نمودن امثل فاضلتر و برگزیده تر و راست تر اماثل جمع امثال بالکسر قصاص کردن و مثله کردن یعنی گوش و
بینی بریدن و بالفتح داستانهای مشهور و صفتها و پندها جمع مثل مثل امیال جمع میل یعنی آنکه بر پشت [illegible] است
نوازد نشستن و عفو کننده تر آمل بالمد و ضم میم شهریست در طبرستان و از آنجاست محمد بن جریر طبری و شهر
است نیک مبلاراد چنانکه عوام آمل آمو گویند و این خطا است صواب امل است انتحال سخن کسی را بخود بستن
و خود را بمذهبی انتخال بخای معجمه برگزیدن انزال بالکسر فرو فرستادن و فرود آوردن و نزول شدن و
بالفتح چیزها که برای مهمان فرود آیند که آماده کنند از طعام و جز آن جمع نزل انتقال از جای بجای رفتن
اندمال به شدن جراحت انفعال شرمنده شدن و اثر پذیرفتن انفصال جدا شدن انسجال ریخته شدن
انحلال کشاده شدن انهلال ریختن باران انسلال از میان چیزی بیرون آمدن انامل بالفتح سرهای
انگشتان انفال بالفتح غنیمتها که از کفار گیرند جمع نفل بفتحتین انکال بالفتح بندها اول بالفتح و
ایال بالکسر باز گشتن و بصلاح آوردن تاول بتشدید واو تفسیر غار اوعال بالفتح بزهای زمین و
بزهای کوهی نر و مردم قوی جمع وعل اهل بالفتح سزاوار شدن و انس گرفتن و کدخدا شدن و سزاوار و
کسان مردم خانه اهمال فرو گذاشتن اهلال ماه نو دیدن و بلند گفتن حاجی لبیک را و بلند گفتن نام خدا در
وقت ذبح کردن اهوال بالفتح ترسها ایصال رسانیدن ایکال خورانیدن طعام و سخن چینی کردن
ایل بالکسر نام خدا تعالی و از اینجاست جبرئیل و میکائیل یعنی بندهای خدا و نام کوهیست و بالکسر یای مکسوره
و بفتحتین و تشدید یاء شهریست ایلول بالفتح نام دوازدهم ماه رومیست باب الالف مع المیم ابرام
استوار کردن و بستوه آوردن و ملول کردن و جامه را ریسمان دو تا بافتن و [illegible] بافتن ابتسام تبسم
خندیدن ابریسم بالفتح والکسر و ضم سین مهمله و فتح آن معرب ابریشم ابکم گنگ ابهام بالکسر پوشیده
گذاشتن و در بستن و انگشت بزرگ که آنرا بفارسی انگشت نر گویند اتهام بالکسر بگرمای تهامه رفتن و
ناموافق شمردن هوا و بموضع تهامه رفتن و بتشدید تاء تهمت نهادن اتسام بالکسر و تشدید تاء مکسوره
خود را بچیزی نشان کردن و نشان مند شدن اتمام تمام کردن اثم بالفتح گناه کردن و بالکسر گناه و شراب
و قمار اثام بالفتح و [illegible] جزای گناه و بمعنی کسر نیز آمده و همچنین است آثم بالمد و
کسر ثاء مثلثه و اثیم گناهکار اجم [illegible] اجرام [illegible] اجم بفتحتین [illegible]
خوردن از یکنوع طعام و موضعیست بشام و بیشه از درختان بستان و بضمتین قلعه و نام قلعه [illegible]

باب الالف مع المیم

بمد بنه و هر خانه که مسطح و چهار گوشه باشد و بفتحتین و تشدید جیم گوسفند بی شاخ و مرد بی نیزه اجحام
باز داشتن و نزدیک بهلاکت شدن شاید اجمام آسایش دادن ستور را برای سواری و نزدیک شدن کار اجسام
بالکسر کلان کردن و بالفتح تنها اجرام جسدها جمع جرم بالکسر و اکثر استعمال اجرام در لطیف و استعمال اجسام
در کثیف میباشد اجحام بالکسر باز داشتن و باز گردیدن احتجام حجامت کردن احرام نو مسجد کردن
و در حرم شدن و محرم شدن و احرام بستن و حرام کردن و در ماههای حرام در آمدن و آن ذی القعده و
ذی الحجه و محرم و رجب است احرنجام انبوهی کردن و جمع شدن مردم و شتر بعضی بر بعضی و اراده کاری
کردن و بعد از آن برگشتن از آن احکام بالکسر استوار کردن و باز داشتن سفیه را از سفاهت و بالفتح
حکمها و احکام الاحکام نام کتابیست در اصول فقه تصنیف سیف الدین آمدی احمام تب دادن و غمناک
کردن و نزدیک شدن و حاضر شدن و بی آرام کردن کار کسی را و تب زده شدن مردم و گرم شدن زمین و چاه
و آب گرم و آب سرد شستن و آب گرم کردن و سیاه کردانیدن احمرار سرخ گرم شدن و سرخ شدن و افروخته
شدن آتش و از غضب احترام حرمت داشتن احزام بزاء معجمه میان بستن احتشام شرم داشتن و
خداوند حشم و حشم شدن احتشام بالکسر خجل کردن و آزار کردن و بغضب آوردن کسی را و بالفتح چاکران و
غلامان احتلام خواب دیدن و جماع کردن در خواب با انزال منی و بخواب انزال منی مطلق نیز و رسیدن حد احلام
بالفتح خوابها و بردباریها و عقلها جمع حلم بالضم بمعنی اول و جمع حلم بالکسر بمعنی ثانی و ثالث اخدام
خادم دادن کسی را و خدمت فرمودن کسی را اخترام ربودن و از بیخ بر کندن و ربودن و کوفتن مرگ کسی را
اختتام با پایان بردن کاری اختصام جدل کردن با کسی اخرم گوش سوراخ کرده و آنکه میانه دو سوراخ
بینی او زا بریده باشد و لقب پادشاه روم و نام کوهیست اخزم بزاء معجمه مار نر و نام کوهیست بمدینه
و نام جد حاتم طائی که با پدر خود عاق بود و بعد از مردن او پسران نیز با جد خود نافرمانی و عقوق نمودند
و مجروح و خون آلوده نمودند و پدر او در این معنی این شعر گفته بیت ان بنی زملونی بالدم شنشنة اعرفها
من اخزم یعنی بدرستیکه فرزندان من مرا بخون رنگ کردند این عادتیست که میدانم از اخزم و بعضی ازین بیت
و مصرع اخیر مثل شده در آنچه پسران عمل پدر پیش گیرند در نیکی و بدی ادغام فرو بردن سرما و کوما
کسی را و سیاه کردن روی کسی و خوردن چیزی بی جا و بدن تا کسی دیگر در خوردن سبقت نکند و لگام در
دهن اسپ کردن و حرف را در حرفی در آوردن ادغم بالفتح سیاه چرده و سیاه بینی و آنکه از بینی سخن بکند
ادهم سیاه و سمند سیاه رنگ و نام شخصیست و اژدها و نشانه تو و کهنه و بند آهن و اکثر اهل لغت بمطلق
بند تفسیر کرده اند و ظاهر آنست که مخصوص با هر باشد ادم بالفتح نان خورش کردن و الفت و سازگاری

چرده پوست

کردن

ادام
نان خورش
ح

کردن و جاهیست بیک منزلی از مکه و نام زنیست و بفتحتین کور و نوعیست از خرما و نام موضعی است ادیم بالفتح
پوست یا پوست سرخ دباغت کرده و طعام با نان خورش و نام اسپی ست و موضعیست ببلاد هذیل و ادیم الارض
روی زمین و ادیم السما ظاهر آن و ادیم النهار روشنی روز یا اکثر آن و ادیم الضحی اول چاشت آدم بالمد گندم
گون و ابو البشر ع را آدم برای آن گویند که صاحب ادمه است بفتح یعنی گندم گون بود یا آنکه وجودش از ادیم
زمین بود یا آنکه صاحب دمه است بالفتح سزاوار زمامت یا آنکه صاحب آدم است یعنی الفت و اصح آنست
که آدم اسم عجمیست و موافقت این نام با آن معانی از اتفاقات است ارزام رشته بر انگشت بستن بجهة یاد کردن
چیزی ارغام خوار کردن و بخاک رسانیدن بینی ارشام فرمان بردن و نقش کردن چیزی در چیزی
و تکبیر گفتن و دعا کردن ارتکام بر هم بکرشتن چیزها و گرد آمدن و همچنین است تراکم ارم بالفتح
دندان کوفتن و سخت خائیدن دستن را و خوردن تمام آنچه بر خوان باشد و رم کردن و سخت بستن و بالضم
موضعیست در طرسوس و بفتحتین یک سنگ نشان و علم که در بیابان بجهة راه بر پا کنند و بکسر اول و فتح
دوم نام شهر عاد و نام پدر عاد و یا نام مادر عاد و یا نام قبیلهٔ عاد ارم ذات العماد دمشق است یا اسکندریه
یا موضعی است بفارس و بالضم و تشدید راء مفتوحه دندانهای اطراف انگشتان و سنگریزه و سنگها آرام
بالمد نشانها و گورها قبیلهٔ عاد و آهوان سفید و بر تقدیر آرام قلب ادام است بالفتح و مد همزه ثلثی
و مفردش رئم بالکسر و سکون همزه ارقم مار پیسه قبیلهٔ ایست از بنی تغلب ارقام بالفتح خطها ارحام
بالفتح رحمها و خویشها ازم بالفتح گزیدن و بازایستادن چیزی و لازم شدن بچیزی و سخت خائیدن
دسن را و پرهیز کردن و خشک سال شدن و در بستن و محافظت کردن چیزها و فراهم آمدن و بر بند بندان
و بکار و باز داشتن خود را از خوردن طعام بالای طعام و بفتحتین موضعی است قریب اهواز و ناحیه ایست
بسیراف ازلام بالفتح تیرهای قمار بی پر که جاهلیت بدان بازی میکرده اند و بر یکی از شتران خریده گوشت آن
بر فقیران منقسم میکردند و آن را از ابواب کرم و سماحت دانسته بدان فخر مینمودند و هر که در آن بازی داخل
نشدی از بخیل و لئیم میگفتند و حق تعالی در کلام مجید از آن نهی فرموده ازکام بالکسر زکام دادن ازدحام
بالکسر انبوهی کردن استقام بالکسر بیمار کردن و بالفتح بیماریها اسلام مسلمان شدن و فرو گذاشتن
و گردن نهادن و بیع سلم کردن یعنی بها پیش از رسیدن غله و میوه دادن و کار بکسی سپردن و در صلح در
آمدن استسلام گردن نهادن و پیش دادن بها و بسودن سنگ بلب یا بدست خوش براوردن گشت
استلام بوسه دادن و بسودن سنگ بلب یا بدست و در بر کردن حجر الاسود اسیلم بالضم و فتح
سین و سکون یا رگیست در میان انگشت خنصر و بنصر اسلم سالم تر اسهام و استهام بالکسر قرعه

پلسه
چه کبسه ابلق
سیاه و سفید
برهان

دهدان
دهم فیچه دان
برهان

انداختن در پیش خود استفهام خبر پرسیدن استنام بالکسر بلند شدن دود و در بانمزدن تا...
روان کردن اشک استبهام پوشیده شدن سخن و غلیظ شدن در سخن استحکام استوار شدن استعجام
عاجز شدن در سخن استعصام چنگ در زدن و ایستادن و مشکل و دراز ساختن و ملازم رفیق و یار بودن
استعظام بزرگ شمردن و بزرگی کردن و اکثر بمعنی ادخیر کرفتن استعلام آگاهی خواستن و خبر پرسیدن
استخدام خدمت خواستن از کسی و باصطلاح ارباب بدیع آوردن کلمه ایست بیک معنی و خواستن
معنی دیگر بضمیری که باو راجع کند خواه هر دو معنی حقیقی باشد و خواه مجازی و این قسم را از قسم محسنات
بدیعی باشد استحمام خود را بآب گرم شستن و عرق کردن خواستن استشمام طلب بوی کردن و بوی یافتن
از چیزی استغنام غنیمت داشتن و غنیمت جستن استفهام فهمیدن خبر خواستن استقدام پیش
شدن و در پیش شدن خواستن اسم بالفتح سفیدا اسم بالکسر والضم نشان و علامت چیزی و باصطلاح
نحویان اسم را بر سه معنی اطلاق کنند اول نام که مقابل لقب و کنیت باشد دوم لفظیکه معنی صفتی نداشته
باشد و باین معنی مقابل صفت باشد سیم لفظیکه معنی ظرف نداشته و باین معنی مقابل ظرف است چهارم لفظی
که بمعنی حاصل مصدر باشد و از اینجهت است که در برابر مصدر استعمال کنند پنجم کلمه که بذات خود بی انضمام کلمه دیگر
بر معنی دلالت کند و یکی از سه زمان ماضی و حال و استقبال مقارن نباشد و باین معنی مقابل فعل و حرف
باشد اسما جمع و اسماوات و اسامی بتشدید یا و تخفیف آن جمع الجمع اشمام بوی یا بینی و حرف ساکن را بوی
ضم یا کسر دادن بطوریکه شنیده نشود و حرکت لب دیده شود و پیچیده راست برگشتن و سر را بلند کرده رفتن
اشم بفتحتین و تشدید میم بلند بینی و پیشوای و خداوند شرم و ننگ اصطلام از بن برکندن اصرام
بالکسر درویش شدن و وقت بریدن خرما شدن و بالفتح پوستها و چرم جمع صرم معرب چرم اصمام بالکسر
کر کردن و کر شدن و کر یافتن کسی را اصم بفتحتین و تشدید میم کر و سنگ سخت و ماریکه در او افسون اثر
نکند و مردیکه در او امید بهی نباشد و آن هوای نفس را ندانسته نشود و حاتم اصم نام بزرگیست و شهر الله
الاصم ماه رجب را گویند و قتال حرام بود و آواز داد خواه و آواز سلاح شنیده نمیشد اصنام بالفتح
بتها اضم بالکسر و بفتح ضاد معجمه نام کوهیست در زمینی که در وقتیکه بمعظم واقع شده و بفتحتین کینه و
حسد و خشم کردن اضرام آتش فروزانیدن اضطرام زبانه زدن آتش اطعام طعام دادن اطم
بالفتح خشم کردن و بضمتین حصار سنگین و قصر خانه چهار گوشه اطام بالضم و الکسر بند شدن شاش
اطلام بالکسر تاریک شدن و تاریکی در آمدن و شم کشیدن و درخشیدن دندان اعتام بالکسر نیمه
گفتن در آمدن و رفتن در آنوقت و درنگ کردن و باز ماندن از چیزی و باز داشتن کسیرا از چیزی بعد

از معنی معانی اسم ج

اشیام بالکسر بیخ خوابانیدن و خداوند بیشه شدن اشحام بچاه معجمه ناشسته شدن متغیر شدن شیر طعام صح

ازدرآمدن دزدان و کذشتن پاره از شب اعلام نبشت کردن و نیافتن چیزی و منع کردن کسی را
اعظام بزرگ کردن و بزرگ داشتن اعصا بند ساختن مشک را و بر زین یا پالان شتر چیزی ساختن که
سوار دست در وی زند تا نیفتد و دست بند دزدان از بیم افتادن اعتصام چنگ در زدن و باز ایستادن از کار
و بمعنی اعصا نیز آمده اعزام دل بر کاری نهادن اعلام بالکسر آگاه کردانیدن و نشان در جامه بافتن
و بالفتح کوهها و نیز علمها جمع علم بفتحتین اعما بالکسر خداوند عم بسیار شدن و بالفتح برادران پدر جمع عم بالفتح
و تشدید میم اعتمام عمامه بر سر بستن اعوام بالفتح سالها اعم فراگیرنده مر همه را اعجام بالکسر نقطه
کردن حروف را و عجمی کردن سخن را و حروف المعجم حروف و خطی که اکثرش نقطه دار است و آن خط عرب است اعجم آنکه
سخن فصیح نگوید اگر چه از عرب باشد و آنکه بر سخن قادر نباشد اعصم زاغی که نول یا پای او سپید باشد و آهوی
که یکدستش یا هر دو دستش سفید باشد و دیگر اعضا او سیاه و سرخ باشد اعلم داناتر و آنکه لب بالای او
شکافته باشد اغرام هلاک کردن و حریص شدن و تاوان زده کردن و زن را بنکاح کردانیدن اغلام غلام
بارگی کردن و نیز شهوت شدن اغمام ابرناک شدن آسمان اغتمام اندوهگین شدن اغتنام غنیمت
کرفتن از کفار و غنیمت شمردن افحام خاموش کردانیدن بحجت و فرو ماندن یافتن از سخن کسی را افخام بجای معظم بزرگ
کردانیدن افدام بسوراخ لوله ابریق پارچه پنبه نهادن تا ابریق صاف بر آید و سیر کردن رنگ سرخ جامه را
افعام پر کردن افهام فهمانیدن اقام بالکسر بر پا داشتن اقحام در انداختن چیزی را در چیزی اقتحام
در آمدن در چیزی و حقیر داشتن و تنها داشتن شدن ستاره اقدام در کاری پیش کرفتن و دلیری اقدم پیشتر
اقسام بالکسر سوکند خوردن و بالفتح بخشها و سوکندها اقتسام بخش کردن و سوکند خوردن
اقلیم و اقلام بالکسر بخشی از هفت بخش زمین اقالیم جمع و موضعی است بمصر اقلام بالفتح تیرهای قمار و
قلمها یا قلمها تراشیده یعنی خامها اقنوم بالضم اصل هر چیز اقانیم جمع و اقانیم ثلث باصطلاح ترسایان وجود و
حیوة و علم است و از آب و ابن و روح القدس نیز گویند اقوم راست تر و درست تر اهضم آنکه نیمه دندان او شکسته
باشد و آنکه یکشاخ او شکسته باشد اکرام گرامی کردن و بزرگ داشتن و نواختن و بخشش کردن و فرزند کرام
زادن اکرم کرامی تر و بخشنده تر اکتم بتاء دو نقطه بزرگ شکم و سیر پوشنده تر اکثم بثاء مثلثه فراخ شکم
و سیر و داه فراخ و ستر و فربه و یحیی بن اکثم قاضی دانشمند معروف است اکشم بشین معجمه ناقص خلقت و ناقص حسب
اکم بفتحتین زمین پشته بلند اکمام بالکسر غلاف شکوفه بر آوردن درخت و جامه را آستین کردن
و بالفتح آستینها و غلافها و شکوفها الجام لگام بر اسب کردن التحام گوشت خورانیدن و گوشت آورده
شدن و گوشت کرفتن ستور و بو کرفتن جامه و سر جراحت استوار کردن و کشش کردن بجنگ الزام لازم کردن

نول
بریدن تعزل
منقار مرغان
برتها

غلام بارگی
دوستی
پسران

وکاری بر کسی انداختن **التزام** بر خود لازم کردن و بر کردن گرفتن کاری را **الهام** در دل افکندن آنچه در دل افکند
خدا تعالی خیر باشد یا شر اما اکثر استعمال او در خیر باشد **الم** بفتحتین درد کردن و درد **الآم** جمع الم **الیم** دردناک
المام فرود آمدن و گناه صغیره کردن و نزدیک ببلوغ شدن **التقام** لقمه کردن و فرو بردن چیزی را **التثام** در
بستن لثام بعوض دهان بند و بوسه دادن **التئام** با همدیگر پیوسته شدن و بهم آمدن و استوار کردن سر زخم **ام**
بالفتح و تشدید میم آهنگ کردن و سر شکستن چنانچه نزدیک دماغ رسد و امامت کردن و بالضم اصل
چیزی و مادر و ام القری مکه و ام الطریق راه بزرگ و ام الدماغ و ام الراس پوست مغز سر و ام الکتاب لوح محفوظ
و سوره فاتحه و آیات محکم که اصل آیات یکدیگر باشد و ام الخبائث شراب و ام القوم سردار قوم و ام الجیش علم
لشکر و ام النجوم کهکشان و ام البیض شترمرغ **ام** بالفتح و سکون میم حرف عطف است بمعنی یا و نزد بعضی **امم** بفتحتین
نزدیک شدن و اندک چیزی و چیزی که نزدیک باشد و نیز دور و بالضم و فتح میم گروهها و قومها منها **امام** بالفتح
پیش و بالکسر پیشوا و پیشوایان در راه و آنچه بدان حدی کنند و جانب قبله و نیز کرانه زمین و کتاب سماوی و لوح
محفوظ و منظر چوبی رشته معمار که بدان بنا را راست کنند و بفارسی آنرا [illegible] گویند و صاحب قاموس گوید چوبی
که بدان بنا را راست کنند **انتظام** راست شدن و در رشته کشیده شدن **انتقام** کینه کشیدن از کسی **انثلام**
رخنه شدن **انجذام** بجیم و ذال معجمه بریده شدن **انحطام** و **انحصام** بحا و صاد مهملتین شکسته شدن
انجمام بجیم وا شدن اشک و آب **انصرام** بریده شدن **انقصام** بقاف شکسته شدن چیزی چنانچه از
هم جدا شود **انهدام** ویران شدن **انقحام** بزور در آمدن **انهضام** گوارا شدن **انضمام** فراهم شدن
انهمام گداخته شدن **انهزام** شکسته شدن لشکر **انفصام** بجیش کریه شدن **انعام** بالکسر نعمت دادن
و نازک کردن دو چشم روشن گردانیدن و فزیاده شدن و بالفتح چهارپایان جمع نعم بفتحتین و اکثر اطلاق آن بر
شتر باشد اناعم جمع الجمع و انعام گاهی مفرد نیز میاید چنانکه صاحب کشاف از سیبویه نقل کرده و بدین آیه
استدلال نموده و ان لکم فی الانعام لعبرة نسقیکم مما فی بطونه اما احتمال دارد که انعام درین آیه بمعنی جمع باشد
و ضمیر بطونه راجع باشد بنعم که از انعام مفهوم میگردد چنانچه درین قول است که المرفوعات هو ما اشتمل
علی علم الفاعلیة گفته اند که ضمیر هو راجع است بمرفوع که مرفوعات دلالت بران میکند چنانچه گفته اند در
قوله تعالی اعدلوا هو اقرب للتقوی ضمیر هو راجع است بعدل که از اعدلوا مفهوم میشود **انجم** ستارها
انام بالفتح جمع آفریدگان یا جن و انس و بمعنی آمده و **اینم** نیز بمعنی آمده **اوام** بالضم تشنگی یا حرارت و
دود و گردش سر و درد ستان **اهرام** بالکسر سخن پر کردن و بالفتح بناهای دیرینه جمع هرم بفتحتین و تحقیق
آنست که هرم بمعنی گنبد است اهرام گنبدها و هرمان دو گنبد است مشهور بمصر **اهتمام** غمناک و بی آرام کردن

کاکسر

باب الالف مع النون

کار کسی را اهتمام غمخوارگی کردن اهتم بفتحتین و تشدید میم ضرورت ابهام در غلط و گمان انداختن و نوک
کردن چیزی و باصطلاح ارباب معنی کلمه ایست که دو معنی داشته باشد یکی قریب و یکی بعید و اراده کردن معنی بعید
ازان کلمه نه قریب ابلام دردمند کردن و بطعام عروسی کسی را بردن و بر تقدیر اول یا از همزه مبدل است و بر تقدیر
ثانی از واو ایتمام اقتدا کردن بکسی ایتام بالفتح بی پدران نابالغ از انسان و بی مادران از حیوان و یتامی مانند
ازواج جمع یتیم ایم بالفتح بی زن بودن و بیشوهر بودن و بکسر یاء مشدده مردی بی زن و زن بیشوهر جمع اول ایامی
و جمع ثانی ایائم و مار سپید سفید باریک ایام بالفتح و تشدید یاء روزها و مراد بایام معلومات که در قران
واقع است ده روز اول ذی الحجه و مراد بایام معدودات ایام تشریق است و آن پنج روز است دو روز پیش از اضحی
و روز اضحی و سه روز بعد از اضحی باب الالف مع النون ابن بالفتح متهم کردن بچیزی و بالکسر پسر و بفتح
اول و کسر ثانی طعام و شراب غلیظ و سطبر و بفتحتین دشمنی و عیب کینه و گرهها که در چوب میباشد ابن یامین پسر
یعقوب و صاحب قاموس گوید صحیح بن یامین است بحذف الف بوزن یاسمین چنانکه در باب میم بیاید ابزن هر سه
حرکت الف و فتح زاء حوضی که دران غسل کنند و گاهی از مس و سفال و غیره مانند آن سازند و ابرها ادویه کوفته
کرده دران ریزند و بیمار را دران نشانند و هنود و اطبا آنرا ابزن گویند معرب آبزن بالمد ابطان جامه را آستر
کردن و شمشیر زیر بغل گرفتن و تنگ بر گرفتن ستور را خاصه محکم کردن کسی را ابان بالکسر و تشدید باء هنگام
و وقت و اول هرچیز ابردان صبح و شام ابیضان شیر و آب دورکی است و پستان شتر اتقان استوار
کردن اتزان بالکسر و تشدید تاء مکسوره سنجیده شدن اتان بالفتح ماده خر اتن بضمتین جمع و آبخور
سرچاه و پایه حوض و سنگ نزدیک سرچاه اتن بالفتح و اتون بالضم مقیم بودن بجائی و ثابت شدن اتون
بالفتح و تشدید تاء و تخفیف نیز آمده تون که نونان پزو صاحب صراح گوید آتشدان آهنین اتیان بالکسر
آمدن اثخان بسیار کشتن و غالب شدن و سست کردن جراحت کسی را قوله تعالی اذا اثخنتموهم فشدوا الوثاق
اثمان بالکسر هشت یک شدن و خداوند شتران ثمن شدن یعنی شتران که در هشتم روز یکنوبت آب یابند
و بها کردن متاع را و بالفتح بهاها اجواف شکم و فرج اجفان پلکهای چشم اجن بالفتح بر گشتن مزه
آب و همچنین اجون بالضم و کوفتن قصار جامه را آجن بالمد و کسر جیم آب متغیر شده بمزه و رنگ احن بحاء
مهمله بالفتح کینه داشتن و خشم گرفتن و بالکسر و فتح حاء جمع احنه یعنی کینه و غضب و مواحنه با هم دشمنی کردن
احزان بالکسر اندوهگین کردن و بالفتح اندوهها احسان نیکوئی کردن و نیکو داشتن چیزی احصان
زن خواستن مرد و شوهر کردن زن و باردار شدن زن و پارسا شدن زن و استوار کردن و حصانت کردن
احضان در کنار گرفتن احضان بالفتح کنارها احقان حقنه کردن احتقان بالفتح گرفتن

واز بیخ بر کندن درخت اجبان و فتحها اختتان ختنه کردن اختزان مال بخزینه نهادن اخدان
بالفتح دوستان و معشوقان اخبثان بول و غایط اختان بالفتح دامادان اخبان پیوسته ناراستی
و خیانت کردن ادهان بالکسر پوشیدن و خیانت و نفاق کردن و دروغ گفتن و خوار داشتن قال الله تعالی
افبهذا الحدیث انتم مدهنون بالفتح روغنها و بالکسر نشد بید الچرب شدن و روغن مالیدن ادمان پیوسته
شراب خوردن ادیان بالفتح دینها و نود نهاده است که ادیان شش است یکی دین رحمانیست و باقی دینها
شیطانی دین رحمانی اسلام است و ادیان شیطانی یکی دین صابئین است که پرستندگان ملائکه اند و خوانندگان زبور
و متوجهان قبله داود دوم دین مجوس که پرستندگان آفتاب و ماه و آتش اند سیوم دین مشرکین که بت پرستان اند چهارم
دین یهود که قوم موسی ع اند پنجم دین نصاری که قوم عیسی ع اند اذن بالضم گوش و دستهٔ هر چیزی و گوش بسته
و بالکسر دستوری دادن و گوش داشتن و بضمتین گوش و مرد سخن شنو و بالکسر و فتح ذال و سکون نون حرفیست بمعنی
آنگاه اذان بالفتح بانگ نماز و آگاه کردن و خبر بگوش رسانیدن و گوش بچیزی داشتن قوله تعالی و اذنت لربها
و حقت یعنی گوش داشتن امر پروردگار او و واجبست او را گوش داشتن امر خود را اذین بالفتح بانگ نماز و جای
که از هر طرف بانگ نماز در اینجا شنوده میشود و مؤذن آذن بالمد و فتح ذال دراز گوش و بکسر ذال در زبان آذریون
معرب آذرگون و آن گلیست زرد و بستان خالی میشود و در قدیم اهل هند از تعظیم میداشتند اذعان کردن نهادن
و فروتنی نمودن و خوار شدن و شتافتن باطاعت کسی اذقان بالفتح زنخدانها اذهان بالفتح جمع ذهن
یعنی تیزی خاطر و یاد داشت ارسان بالکسر رسن بستن برسن و بالفتح رسنها ارصان استوار کردن ارطبان
السعال و الضرطه ارغان گرو گرفتن ارزن درختیست که از چوب آن عصا کنند و دانهٔ ارزن موضعیست
بیشه فی حی از شیراز ارعن بالفتح نادان و سست در عنا مؤنث آن ارکان بالفتح جوانب قوی از جوانب دیگر اروان
بالفتح و بالکسر ستبر کردن جامه و استبها جمع رون بالضم ازمان بالکسر دیرینه شدن و بر جا مانده شدن
و بالفتح و فتحها و نام زنیست مشهور بحسن و جمال در عرب ازهران آفتاب و ماه اسون بالضم خرزه که بوی کرد ابند
و درنگ کردن و بهانه جستن بر کسی و خوی در وش بد گرفتن پیراسن بکسر و فتح اول و سین و آسن بالمد آبی که مزه
و بوی گردانیده باشد و بعضی بتخفیف و تشدید نون سال دراز تر اسنان بالکسر به سال شدن و بالفتح دندانها
و بالضم دهنبست بهراة اسمان بالکسر خداوند شدن و فربه شدن و فربه کردن اسمن فربه تر اسکان آرام
دادن و بیحرکت ساختن حرف استسمان فربه شمردن خواستن و روغن خواستن استحسان نیکو شمردن
استرهان گرو ستاندن خواستن استعلان آشکارا کردن استیمان امان خواستن اساطین
ستونها جمع اسطوانه اسغراین بکسر همزه و با شهریست بخراسان اسارون بالفتح دارویست اسون

خوشنما و آب و مار و عقرب اسمران کنم و ابشنان بالضم والکسر گیاهی مبشت شود که چون او را ببویند چنگاله
در زمین کند و زنان از بخار شوکه ازان مبارون نشانند و بدان پارچه صاف کنند اصنان بکر کردن و کندن نیل شدن
و پوشیدن از خشم اضعان بالفتح و بضاد معجمه کینها اطبان خوردن و جماع کردن اطمینان آرام گرفتن شدن
اعلان بالکسر آشکار کردن و بالفتح خبرها آشکارا اعین بفتح اول و ثالث فراخ چشم و نام مرد بسنه و بضم
ثالث چشمان اعیان بزرگان و چشمها و ذات اشیا و ذوات موجود در خارج اعوان یاران و یاوران اعطان
بالفتح خفتن گاو و شتر در کنار آب جمع عطن بفتحتین اعن بفتحتین و تشدید نون آنکه سخن در بینی کند اغصان
بالفتح شاخهای درخت افنان بالکسر گوناگون آوردن و بالفتح شاخهای درخت جمع فنن افن بالفتح و شین
نام مرغی بغیر وقت و خوردن شیر بچه تمام شیر که در پستان باشد و فاسد کردن طعام و ضعیف رای و عقل گردانید
خدا تعالی کسی را و بفتحتین کم شدن شیر تا مه و پوشیده شدن چار مغز افین ضعیف رای و بی عقل و همچنین مافون
و شیر بچه اقحوان بالضم بابونه اقران بالفتح همسران و بالکسر برداشتن چیزی و تر در باب آمدن آنکه در مل سه کنند و
دبیباشد خون در رگ و توانائی و فرزند دادن اقرن بالفتح پیوسته ابرو اکنان بالکسر در دل پنهان داشتن
و بالفتح نهانخانها و پوششها که تن را پوشند و نگاه دارد از گرمی و سرما الوان رنگها الحان بالکسر
خوش خواندن قران و خوش خوانی کردن و بالفتح آوازها الیاسین یعنی الیاس پیغمبر و پیروان او و بعضی گفته اند
که الیاسین لغتی است در الیاس چون میکال و میکائیل در میکال و قال الله تعالی سلام علی الیاسین و بعضی قراء در این آیه
آل یاسین بمد الف خوانده اند یعنی آل محمد صلعم و بعضی گفته اند یاسین اجداد الیاس بوده و او بدان نسب شد و وجه
سابق الآن بفتح الف اول و مد الف ثانی اکنون الکن بالفتح آنکه هنگام سخن کردن زبانش گیرد امن بالفتح
بیهراس شدن امان ایمن بودن و ایمنی و زنهار آمن بالمد و کسر میم ایمن شونده امین امانت دار قوی و
کسیکه برا و اعتماد کنند و از او ایمن باشند و بی ترس شده و اسمیست از اسمای حق تعالی و لقب پیغمبر صلعم که پیش
از نبوت بدان مشهور بود و بلد الامین مکه معظمه است امون بالفتح شتر استوار آمین بالمد کلمه ایست که در
اجابت دعا استعمال کنند یعنی قبول کن دعا را یا چنین باد و بتشدید نیز هم قصد کنندگان امتحان آزمودن
و تامل کردن و در رنج روش کردن و فراخ کردن حق تعالی دل را بایمان امکان دست دادن و بیضه در
زیر سو نها کردن و ملخ نهادن و بیضه در زمین خود کردن و سوسمار و ملخ و فا نندان امعان بدر رفتن آب
در دو بدن و روان شدن و روان کردن آب و در رفتن در کار و بسیار شدن زمین و گیاه و رسیدن
ان بحد کمال و خو کسی را بردن و خو کسی را از او کردن و بسیار شدن مال و کم شدن مال و پنهان شدن
سوسمار در سوراخ خود امتنان نعمت دادن و منت نهادن امتهان بدل کردن چیزی و خوار و ضعیف

اشغار
چه شلوار سنگ
زلیلا که بر اعضا بوند
و جیزه بکار زنانه
بمعنی فرشادر
برهان

چار مغز گردکان
که چهار مغز باشد
برهان

افیون
بالفتح شیره خشخاش
سبیا افانین شا
خهای درخت و انواع
سخن صح

اکنون
الحال و این زمان
برهان

استوار
محکم و مضبوط
برهان

داشتن وخوار وضعیف شدن انین وانان بالضم ناله وناليدن انان بالفتح وتشديد نون مرد بسيار ناله
کننده ان بالفتح وتشدید نون بودن وناله کردن و بالفتح والکسر وفتح نون مشدد کلمه ایست که برای تحقیق کلام ارند
وگاهی بمعنی نعم یعنی اری نیز میگویند ان بالمد اندک زمان ان بالمد بلنون وکسر خرما رسیدن وبغایت
گرم اخن بالفتح کوزپشت اون بالمد اندک بفتح نیز اسایش وارام ونرمی وآهسته رفتن اوان بالفتح والکسر هنگام
وبالکسر صفه بزرگ وثان بالفتح بتها جمع وثن اهون بالفتح اسان تر اهان بالکسر بنه درخت این
بالفتح وقت آمدن وماندن شدن وحیران شدن ورفتن بالفتح وفتح نون سؤال باشد از جا ومکان ایوان
بالکسر صفه بزرگ او اوین جمع در فارسی بفتح الف استعمال کنند ظاهرا در اصل فارسیست که معرب کرده اند ایقان
بیگمان شدن ایهان سست کردن ایذان اگاه کردن ایمان بالکسر گرویدن وایمن کردانیدن وامان
دادن وبالفتح سوگندها وقوتها ایمن طرفیست از سوگند وموضعیست که وادی ایمن بدانجاست وام ایمن
نام دایه حضرت رسالت [illegible] ایمن بکسر میم بجنوس ایتمان امین داشتن کسیرا ابان بالفتح وبالکسر وتشدید
باء سؤال از زمان چیزی باب الالف مع الواو انو بالفتح بلا وتمامی شب ومرگ وزاه وبخشش الو بالفتح
وبضمتین وتشدید واو تقصیر کردن وترک کردن وتوانستن الو بضمتین وسکون واو خداوندان او
بالفتح حرف تردید است بمعنی یا و بمعنی بلکه نیز امده است باب الالف مع الهاء ابه بالفتح وبفتحتین
در یافتن چیزی یا فراموش کردن و یاد اوردن ابرهوم بفتحتین وضم قاف شهریست نفادس معرب برکوه
یعنی طرف کوه ابله نادان وسلیم القلب بله بالضم جمع ابتاه بالکسر وتشدید تاء متوجه شدن اجبه بفتح
الف وبا موحده بزرگ پیشانی وشیر درنده اجا بالکسر پس انداختن کاری از وقت خود استکراه ناخوش
داشتن بچیزی اشتباه مانند شدن وبالفتح مانندان جمع شبه بالکسر افواه بالفتح دهنها جمع فوه
بالفتح وچیزهای خوشبو که بدان بوی خوش را اصلاح دهند ونیکو سازند چنانکه توابل چیزهائی که بدان
طعام را خوشبو کنند چون گشنیز وجز ان وصاحب قاموس گوید افواه توابل با زار وها خوشبو که بوی خوش را
بدان خوشبوتر کنند واقسام شکوفه وانواع هرچیز را فاویه جمع الجمع اکراه بزور بکاری داشتن اله
بفتحتین سرگشته شدن وزاری بسیار کردن بر کسی اله بالکسر بالفغ مکتوب بعد لام پرستیده شدن
الله نام ذات خدا تعالی ودیگر اسما نامها صفاتند اواه بالفتح وتشدید واو نرم دل ومرد مؤمن وفقیه
ایه بالکسر کلمه که در وقت باز داشتن از چیزی گویند یعنی بس کن ایضا کلمه استزاده واستنطاق یعنی دیگر
بگو باب الالف مع الباء آبی بالمد سرکشی کننده ابی بالفتح وتشدید باء دو نقطه سرکش
ثانی بالفتح دیگرها اجنبی بتشدید باء بیگانه ادانی نزدیکان اری بالفتح کینه ور شدن

بالفتح

کوژ چهره روز چهند بمعنی بهمه وشاخهای درخت

باب الالف مع الواو

باب الالف مع الهاء

چیزی بچیزی پوشیده شدن چیزی بر کسی اشتباه بالکسر مانند کردن

امه بفتحتین فراموش کردن انتباه بیدا شدن اوه بالفتح ناله کردن وشکوه کردن

وعسل

و عسل کردن زنبور و عسل **اسی** بالمد غمگین و پشیمان و طبیب **اسی** بفتح همزه و کسر و تشدید یاء غرفن
وایز و نشانه سر **اسافی** با واو و تاء مفتوح جنگها وان جمع سفا است **اعجمی** انکه تازی زبان نباشد **اعادی**
دشمنان **اغانی** بتشدید یا جمع اغنیه بالضم و تشدید یا و آن نوعیست از سرود **اقاصی** دوران **امانی**
بتشدید یا جمع امنیه بالضم و تشدید یا و معنی آن گذشت **امی** بالضم و تشدید میم آنکه خواندن نتواند یا آنکه نوشتن
نداند یا آنکه بر خلقت آدمی باشد که کتاب نخوانده باشد **انسی** بالکسر آدمی و روی کمان که بطرف کماندار باشد و طرف
چپ هر چیزی و اصمعی گوید طرفی است هر چیزی که از هر دو عضو انسان چون دو ساعد و دو قدم هر چه رو بانسان
دارد انسی است و هر چه پشت بانسان دارد وحشی است **اوانی** ظرفها **اوی** خانه مرغ که در زمین سازند **اوافی**
جمع او منه ولان گذشت **ایادی** دستها و نعمتها اما اول بمعنی دست بسیار استعمال شد و ثانی بمعنی نعمت و اینچه
در قرآن واقع است که ولما سقط فی ایدیهم بمعنی پشیمان شدند

باب الباء مع الالف

باقلا بتشدید لام و بی همزه معروف و آن را فول نیز گویند **باخری** بفتح خاء و راء مهمله نام موضعیست **باحورا** سختی
گرما تموز و آن بیست روز میباشد **بحیرا** نام راهبی که در راه شام بانتظار لقای جمال پیغمبر صلعم مستعد
بود چون ابو طالب حضرت را بسفر شام همراه برد بشرف ملاقات بهره ور گشت **بأسا** بالفتح و همزه
بالضم سختی و ضرر **بریه** مردم و بی فرزند و پیغمبر و خطبه و رساله که در ابتدای آن حمد خدا و نعت رسول صلعم نباشد
بدء بالفتح آغاز کردن **بداء** بالفتح ظاهر شدن و رستن و بخاطر کسی رای خلاف رای اول **بدلا** بالضم
و فتح دال طایفه از بندگان خدا و ایشان هفت نفر اند بعضی ابدال چهل و بعضی هفتاد نفر اند و چون یکی از ایشان
بمیرد دیگری از سایر مردم بجای او گیرند **بذا** بالفتح و بذال معجمه فحش گفتن **برء** بالضم از بیماری به شدن و بالفتح
آفریدن و از بیماری به شدن و رستن از چیزی **براء** بالفتح بیزار شونده و نام چند صحابی است و بالضم و بالکسر
بیزار شوندگان جمع بری و اول هر ماه و آخر هر ماه **برایا** خلایق **برحا** بالضم سختی و زمین **بشرا** بالضم مژده
بصری بالضم نام موضعی است در شام **بعقوبا** بالفتح دهیست نزدیک بغداد که معروف بیعقوبی است منسوب
محدثین منسوب بدانند و گفته اند که در اصل یاعقوبا بنا بر این مرکب باشد از دو کلمه و از ابن جهیر صاحب قاموس
در عقبا آورده والا لفظ یا از حروف زائده نیست **بطحا** بالفتح رفتنگاه فراخ آب سیل که در آن سنگ
ریزها باشد و وادی مکه **بغاء** بالکسر زنا کردن و بالفتح خواستن **بقا** پاینده و باقی شدن **بکاء**
بالضم و همزه در آخر گریه با آواز و بی همزه اشک ریختن **بلاء** بالکسر کهنه شدن و بالفتح آزمودن و آشکارا
کردن و نعمت دادن و مکروه رسانیدن **بلی** بالکسر پوسیده شدن و بالفتح بمعنی آری **بلوی** بالفتح
آزمایش و محنت و تجربه کردن **بنا** بالکسر خانه بر آوردن خانه و زن بخانه او بردن و [illegible]

و گفتار است ج

باب الباء مع الالف

یا معقوبا بوده

و بالفتح

و بالفتح و تشدید نون معنا **بواء** بازکشتن و برابر کردن و برابر شدن و یکسان و جای دادن **بورِیا**
و **باریا** ابچه از کیاه بافند برای کستردن و صاحب فاموس کوید بوریا حصیر باشد و کفته که حصیر بچه بافته
شود از هر چیز **بها** بالفتح خوبی و زیبائی **بیضعا** بالفتح فنا ب و زن سپید پوست و نام شهریست بپارس
و چهار منبست بمصر و خانه ایست در بصره که زند لشکانه عبد الله بن زیاد بوده و ایشان و دو بیک سبو نیازه و سخن
بیداء صحرا که دران درخت و کیاه نباشد و نام موضعیست میان مکه و مدینه **باب الباء مع الباء**
باب در و شهریست بحلب و کوهیست بهجر و باب در بستان و کتاب نهایت چیزی و بند و چیزی باشد و با
الابواب سرحدیست بملک خزر **بواب** بالفتح شد ید دربان **باب الباء مع التاء** **بارخه**
شب کذشته **باصره** قوه بینائی **باز عنر** طلوع کنده و نام زنیست از نسل عاد که بهدا بن یوسف
بمر بنیه معرفه الهی رسید **باسقه** دراز یده **باکویه** نام شهریست در عجم و باکو شهریست نزدیک شیروان
خاقانی کوید بیت باکو بقا شیروان خواهد خزران در ری دره کران را **بافغه** سختی زمانه و در بین
خالی **بارقه** شمشیرهای درخشان و صلاح کوید بازم شمشیر **بادیه** صحرا خلاف حضر **بیت** بالفتح و تشدید تاء
بریدن **بته** و **البته** بکار بریدن و الف و لام زاید است **بنات** بالفتح بریده و نوشته و رسم و طیلسان
خز و صوف و بمعنی خبر بسیار آمده **بثره** بالضم آبله و دانه خورد که بر بدن بر اید **بجبله** بر وزن قبیله قبیله
است و از ایشان است عبد الله بن جریر بجلی بفتحتین **بجوحه** بضم هر دو با میان سرا **بحت** بالفتح
خالص و صرف و خالص کردن **بخت** بالضم شتران قوی و بزرگ که در خراسان میباشند بختی یکی و بالفتح
بهره و نصیب **بدایه** اغاز کردن و اغاز **بدعت** بالکسر چیزی نو پیدا کردن و چیزی نو که در دین
پیدا شود **بداهت** بالفتح بی اندیشه سخن کفتن **بدیهه** سخن بی اندیشه و بی اندیشه کفتن **بدنه** بالضم
شتر فربه **بدره** بالفتح پوست بز غاله که از وی مشک سازند برای شیر و روغن و غیر آن و همیان هزار درم
یا ده هزار درم یا هفت هزار دینار **بذرقه** بالفتح و سکون ذال معجمه و فتح راء رهبر و منذرق بضم میم
و کسر ذال اینکه راه بر و رهبر را دهد نیز بدال مهمله بمعنی راه بر مستعمل است صاحب مغرب کوید بدال مهمله
جماعت که راه بر قافله و نکاهبان آن باشند و این عربی اصل نیست بلکه مولد است **براعت** بالفتح تمام شدن و با
شدن از امثال خود در فضل و هنر **برکه** بالضم مرغان آبی سپید بزرگ که از ابزکی نو کویند و بالکسر حوض آب
و سینه شتر و سینه و برک بالفتح درون سینه و بفتحتین بالیدن و افزون شدن **بره** بالضم و تخفیف راء حلقه
کرد بینی شتر کسته از مس و اهن و طلا و جز آن **برایه** بالفتح بیزار شدن از عیب و دام و مانند آن و بالضم تراشه
چوب که در وقت تراشیدن جدا شود **برود** بالضم سرد **براده** بالضم سونش اهن و مانند آن که در وقت

وقت

باب الباء مع الالف ... باب الباء مع الباء ... باب الباء مع التاء

اندیشه فکر و خیال و بمعنی ترس و بیم برما

مت نزاشند جلا سوما کردن بیفند برده بالضم جامه مخطط و ناگواری و بدین معنی بفتحتین نیز آمده بومه بالضم
دیک سنگین بوهه بالضم و بالفتح نیز آمده زمان دراز یا پاره از زمان برقه بالفتح دهنده طرف واسط
ودهی و نیز والبرمه لقب علی بن ابی طالب رضی الله عنه کرده چنین عباس ابشان ز ابدان لقب ملقب کرد برمه بالفتح
تند یا خالو بره بنکوکاران برده بالفتح دهنده از اعمال نیف و نبیه دان نیز دو برقوی سنت و از ابنجا است نفر
الاسلام بزدوی صاحب اصول فقه حنفی بسطه بالفتح فراخ شدن بسمله بالفتح بسم الله الرحمن الرحیم گفتن بساله
بالفتح دلیری نمودن بسبسه بالفتح بزبان بشاشه بالکسر مژده دادن و مژده کانی و بدین معنی بضم نیز آمده
چنانکه مشهور شده است بشاشه بالفتح کشاده روی و خوش طبع شدن بشاغه بالفتح کاو کبر شدن طعام
و بیمزه و ناخوش شدن بشره بفتحتین ظاهر پوست آدمی و جز آن و کیاه که از زمین بدر آمده باشد بصره بالفتح
سنگ سفید نرم و نام شهریست بصارة بینائی و بصیره بفتح و زبر که و حجت و عبرت و گواه و خون بکرد
اندکی از خون که بود سپید نیز بشکار بدان راه برند بصایر جمع و بیناه بینا و برابر نقد برای مبالغه است نقوله تعالی
بل الانسان علی نفسه بصیرة بضاعه بالکسر سرمایه که بدان تجارت کنند بضع بالکسر بضاعة بالفتح پاره هینت و نه و بعضی
عشره بضعه بالفتح پاره کوشت بطنه بالکسر هلاک شدن و پری شکم و مثل است که البطنة تذهب الفطنة بطاله
بالفتح معطل و بیکار شدن و بالکسر دلیر شدن بطانه بالکسر دوست در ونی و استر هر چیز بطاقه بالکسر
کاسه چشم و پارچه کاغذ یا کرباس که بران نیم بها سه نویسند بعره بالفتح سرکین شتر بعله بالفتح زن بعوله
بالضم شوهران بعثره برانگیختن بعوضه بالفتح پشه خورد بغته بالفتح ناگاه بغیه بالکسر حاجت
و مراد بقعه بالضم زمین جدا و ممتاز باشد از زمین دیگر بقیه بالفتح و تشدید یاء باز مانده قال الله تعالی
بقیت الله خیر لکم یعنی آنچه حق تعالی باقی داشته برای شما از حرام نکرده است بهتر است برای شما باقیه
باز ماندن چیزی باز مانده باقیات الصالحات ساوات حسنات و سبحان الله والحمد لله و لا اله
الا الله والله اکبر و مطلق عمل صالح نیز گفته اند بکره کاو نر یا ماده و ناء وی وحدت است بکوره
نو باوه بکره بالضم با مداد و بالفتح چوبیکه در کنده مثل چرخ و دولاب باشد و شتر ماده جوان بکاره
بالفتح دوشیزه کی و بالفتح و الکسر شتران جوان بکه بالفتح و تشدید کاف مکه معظمه بله بالفتح و تشدید لام نرشدن
و بالکسر تری و نمناکی بلاهه بالفتح بلاکینه بودن بلاده بالفتح کند ذهن شدن بلاهه بالفتح نادانی
و نادان بودن بلغه بالضم آنچه کفایت کند در معاش بلاغه نیز دانای و رسیده بمرتبه کمال در ادای کلام
بلبله بجنبش و بیخ بلده بالفتح شهر و بلاد جمع پاره زمین و یکی از منازل ماه و آن شش ستاره از برج
قوس و صینه و کشاده که مثنا دو ابرو و بدین معنی بفتح باء نیز آمده و صاحب قاموس گوید بلده پاره از آسمان

دوشیزه دختر بی‌شکو برهان

خالی از کواکب باشد سعد ذابح و نعایم که منازل ماه در آنجا نازل میشود و گاهی از آنها مثل کند و ملی بغداد نماید
وان شش کوکب است شبیه بر مانند کمان بلبلة بالفتح اختلاط زبانها و پراکندگی فکرها و سلاح و مهره
سیاه و شدة اندوه و وسواسها و بضم هر دو باء کوزه که لوله اش بهلوی سر او باشد و هوج زدن بنیانه بالفتح
انگشت بنوه بالضم و تشدید واو پسری بنیه بالضم و الکسر بنا کرده شده و بفتح باء و کسر نون و تشدید
یاء کعبه شریفه و جبل است بمعنی مفعول یعنی مبنی بهت بالفتح و الضم ناگاه گرفتن و دروغ بستن بر کسی و
دروغ گفتن و حیران کردن و حیرانی بهتا بخنه شاد شدن و خوش و نیکو شدن بهجت بالفتح خوبی و بهیمه
چارپا اگرچه بحری باشد یا هر حیوانی که تمیز و عقل نداشته باشد بیت بالفتح خانه مکرر از گلیم و خرمن سازند
بیوت و ابیات جمع و شرف مرد و شریف و زن کردن و عیال مرد و کعبه گور و مصرع از شعر و جمع ابیات بیات
بیوتات بیات بالفتح شب کردن و در شب کاری کردن و شبخون و نام شهریست نزدیک واسط بینة
بالفتح و کسر یاء حجت و دلیل روشن و شکارا بیعة بالفتح عهد بستن و بالکسر صومعه ترسایان بیضة بالکسر
زمین سپید و خوار بالفتح تخم مرغ و خود آهنین و حنا و مردمی و میان هر چیز و میان سرا و نام شهریست و بمعنی
بکسر نیز آمده باب الباء مع الثاء بث بالفتح و تشدید ثاء پراکندن و فاش کردن خبر و برانگیختن غبار
و اشکار کردن راز و حال و اندوه سخت بحث بالفتح کاویدن سخن و زمین برث بالفتح زمین نرم بر عوث
بالضم کیک براغیث جمع و شهریست بعث بالفتح برانگیختن و فرستادن و بیدار کردن و لشکر و بدین معنی
بفتحتین نیز آمده و بالکسر هشتی بکنواب بضم بعاث بالضم موضعیست نزدیک مدینه که در آنجا میان
اوس و خزرج جنگی عظیم واقع شده بود و بکسر و فتح عین معجمه نیز آمده و آن روز جنگ را یوم بعاث گویند بغاث
مرغ سرخ کیست مرغیست تیره رنگ که مردار میخورد براغیث برانگیزندگان بوث بالفتح کاویدن و پریشان و ورانه
باب الباء مع الجیم باپونج معرب بابونه بادروج نوعیست از ریحان کوهی که در دامنه کوه میروید
و بعضی گفته اند تره ایست بج بالفتح و تشدید جیم شکافتن ریش و نیزه زدن و فربه کردن بکاه جو و حمرا و جنگ
ابرج بالضم باره و کوشک و یکی از دوازده بخش فلک ثوابت بروج و ابراج جمع و نام شاعریست و بفتحتین
سپیدی چشم که احاطه کرده باشد سیاهی چشم را برجد بفتح اول و ثالث بنده که بغارت آورده باشند معرب برده
و هم نشست شیراز برنج بکسر اول و فتح دوم و نون ساکن دار و ئیست معروف و فصیح بلغم معرب برنک بکسر با
برودج بضم اول و ثانی معرب برودک بسفایج بالفتح ریشه گیاهیست که داخل آن چیزی است مانند پشم
و ...شبه بن بسار ذابح مرد رخشنده معرب بسیاد انه بعج بالفتح شکافتن شکم و انداختن در خم و
اندوه بلوج بالضم درخشیدن بعجه حرد ستنه فتار بلج بفتحتین روشن شدن صبح و کشاده شدن

بهجه بالفتح بوده نیز غاله و بالکسر لره و کار سخن و لشکر یلنو تر بت کند اینجا بلتو نه بالفتح جدا کردن

صح

باب الباء مع الثاء

باب الباء مع الجیم

دیدهٔ
معرب سفانکه
طعم انار
بران

میان

میان دو ابرو بیخ بالکسر اصل و بالفتح گیاهیست که تخم آن را بزر البنج گویند و بهندی بهنگ و بخوانی خراسانی گویند بوسنج بالضم شهریست بهرات که الحال آن را خوشنج گویند و معرب پشنگ است و هیچ بهزیر بهیچ نیکو و شاد شدن بهرج بالفتح ناسره و زبون بهرامج بید مشک معرب بهرام باب الباء مع الحاء بجح بفتح باء و جیم شاد شدن بلح بالفتح زدن بعصا و جز آن و ناگاه پیش او بدن کار بر او شکافتن و بریدن و فرو ماندن ستور از گرانی بار بلاح بالفتح زمین فراخ بذح بالفتح شکافتن بوح بالفتح سختی و گرما و موضعیست یمن باذح بادکرم بوارح جمع و شکار یکه از جانب راست صیاد بجانب چپ کند و در خلاف سانح و اهل عرب بشوم داند بروح بالضم رفتن آهو از سوی راست بسوی چپ ضد سنوح و عرب بروح را بد پندارند و سنوح را نیک براح بالفتح زمین کشاده بی کشت و درخت و آشکار و روشن وای و ولی بدو روشن و آشکار شدن کار و دور شدن و نیست شدن و سخت دشوار شدن بطح بر روی افکندن بلح بفتحتین غوره خرما و عرب پیمد اولا آنچه ظاهر شود طلع بالکسر که پند بعد از ان خلال بکسر خاء معجمه بعد از ان بسر بعد از ان رطب بعد از ان تمر بلدح بالفتح وادیست نزدیک مکه و کوهیست بر راه جده بوح بالفتح آشکار کردن و آشکار شدن راز و بالضم اصل و ابرو اندام زن و جماع و نفس و در هم شدن کارها و نامی از نامهای آفتاب باشد باب الباء مع الخاء بخ بالفتح و تشدید خا چسپنده شدن و بزرگ شدن کار و کلمه ایست که در وقت تحسین گویند بفارسی زهی گویند بذخ مرد عظیم الشان بذخ بفتحتین و ذال معجمه کردن کبر کردن برخ بالفتح افزون شدن و نمو کردن و فهر کردن و پشت کوفتن شکستن و نرخ ارزان برزخ حایل و مانع میان دو چیز و از زمان مرگ تا زمان قیامت و برازخ الایمان ما بین اول الایمان و آخران و ما بین شک و یقین برخ بفتحتین بر آمده که سینه در آمدگی پشت بطیخ بالکسر و تشدید بطاخ خربزه و صاحب قاموس گوید هر چه بر روی زمین پهن شود بلخ بالفتح شهریست مشهور و بالکسر و الفتح متکبر و بفتحتین تکبر کردن بوخ بالفتح ساکن شدن غضب و آتش و مانده شدن مرد و تغیر یافتن گوشت و بالضم درهم شده باب الباء مع الدال بجود بالضم مقیم بودن بجاد بالکسر گلیم مخطط بد بالفتح و تشدید دال پریشان کردن و بالکسر مثل و نظیر و بالضم چاره و عوض و معرب بت و لابد یعنی ناچار و ناگزیر برد بالفتح سرد گشتن و سرد کردن و ثابت شدن و دار و در چشم کردن و نبودن تنها سائید نه همیشه بودن و خفتن و سرما و خواب کردن و منه قوله تعالی لا یذوقون فیها بردا و بالضم جامه مخطط و بالفتح برود جمع و بفتحتین تگرگ و بکسر راء از تگرگ باد زده برود بالضم خفتن و مردن و بالفتح خنک و هر چه خنک کند چیزی را و دارو در چشم

هیرد بفتح خوشبو و خوشدل کلمه تحسین چهره زیر بقیه باب الله برهانا ابر بهل بفتح اوزان آنها برهانا باب الباء مع الخاء بخ بخ بالفتح و سکون خاء و تشدید بعضا و تنوین آن کلمه تحسین که هنگام پسند در چیزی گویند باب الباء مع الدال

تابه برهانا برهان

ودار وی سرد و سائیده بود بایا بالفتح رسته ونده هر چیزی بیزنیب و رسولی که بجائی فرستند و ترتیب داده
شده و مقدار دوازده میل باد و فرسخ واستریکه بهر دوازده میل برای سواری نامه سلطان رسانند
و دم از ابریدن بجهت نشان و بریدن نقد برید برید معرب بریده است و جانوریست که پر و پشتش سرخ و بفارسی
از انبر وانک و سیاپوش گویند بارد سرد و ثابت و عیش خوش برو جرد بضم با و راء و کسر جیم شهریست
است معروف نزدیک همدان بعد بالضم دوری و دور شدن و هلاک شدن و مردن و بالفتح هنوز
و پس چیزی بعید دور باعد دور شونده بعد بفتحتین جمع بلد بفتحتین شهر بلدان بالضم جمع و شهر
مرغ و نشان بلاد جمع و کف دست و سینه و گور و سرا و گشادگی میان ابروها بلید بالفتح کند ذهن
بند بالفتح علم بزرگ بنود جمع و حیلها که بکار برند و پیاده که بفرزین بند کنند و هر شیره که مست کند و
نام موضعی است بنواحی کشنه کان و چیز کمها سرد بید بالفتح غیر و بعله و بالکسر بیابانها جمع بیداء
بالفتح بیود بالضم بسید بالفتح هلاک شدن و برید شدن و رفتن باب الباء مع الذال بذ
بالفتح و دشت بذ الغلبه کردن و شهریست میان ارّان و اذربایجان و از زیر آن نهری عظیم جاریست که
هر صاحب تب کهنه در آن غسل کند شفا یابد بسدن بالضم و فتح سین مشدد مرجان معرب بسد بدال مهمله
باب الباء مع الراء بار بتشدید دال نیکوکار بئر بالکسر و سکون همزه چاه بار بالفتح و سکون همزه
چاه کندن و ذخیره نهادن ببر بالفتح دندان ابن معروف از قسم شیر بود بتر بالفتح بریدن واز بیخ
بر کندن و بفتحتین بریده دم شدن و بی فرزند شدن و بیخبر شدن باتر شمشیر برنده بثر بالفتح بسیار و
کم و زمین سنگلاخ و دبا چسبیده بر زمین و ابله کوچک که از تن بر آید بر آمدن ابله بثور بالضم بر
امدن ابله و ابلهای کوچک جمع بثره بجر بالضم بلای و کار بزرگ و شکفته و بفتحتین بر آمدگی ناف
سطبر شدن ناف بحر بالفتح دریا و جوی بزرگ و مرد صاحب کرم و اسب فراخ گام و عمیق ز هنداب و آهن و نما
بحر یعنی اب شور و شکافتن و گوش دریدن و بفتحتین متحیر شدن از نم و بسیار سیر شدن و نوعی از بیماری
شتر باحر نادان و خون خالص در دو غلو و فضول و خون رحم شدید الحمره باحوری شدت گرمای بحو زد
بوند باحورا بعینه روز بحران بحتر بالضم کوتاه کرد اندام و پدر قبیله است از طی بختر بالفتح بخار بر آوردن
دیگ و جز آن و بفتحتین گند دهن و هر چیزی که از ایجه او نمد باشد بخار بالضم نفی که از چیز نمناک
و گرم بر آید بخور بالفتح آنچه بدان بوی دهند و بخور مریم گیاهیست که از آن بفارسی چنگ مریم و پنجه مریم
گویند بدار بالکسر یکدیگر پیشی گرفتن و شتافتن بیلدر و بالضم شتافتن بسوی چیزی بدر
بالفتح ماه تمام و پیشوای قوم و غلام و کودک شتابنده بهر کار دو طفل و نام موضعیست با نام جاهی آ

ذرّه
چه دو وصف
از انسان و
عبره
برهان

پیاده
و فرزین هر کدام
یکی از مهرهای شطرنج
است
برهان

باب الباء مع
الذال

باب الباء مع
الراء

شکفت
بکسر اول و ثانی
بکاف عربی و فارسی
مرد و بمعنی عجیب
غریب
برهان

کریدمن

کہ بدین ورزش کنند و بود و در حوالی ان بیابان حضرت رسالت پناه صلعم و لشکر کفار جنگ واقع شد و نیز بمعنی
بدر ماه آمده و بیابان کذشته بذر بالفتح تخم کاشتن و تخم کہ ازو غله حاصل شود مانند برنج و ماش و کندم
و کیاهیکه تازه برآمده باشد و برآمدن کیاه از زمین بر بالضم نشاسته کندم و بالفتح بیابان و نیکوکار و دانا
و بسیار خبر و نامیست از نامهای خدا تعالی و بار بتشدید راء نیز بمعنی برآمده ابرار و برره بفتحتین جمع و بالکسر بخشش
و نیکی و راستی و طاعت و قبول کردن حج و خوش بودن داشتن مادر و پدر و راندن کوسپند و بدین معنی بفتح
با نیز آمده و دلو و موش و بچه روباه و مثل عربست کہ فلان لا یعرف هرا من بر یعنی نمی شناسد کربه را از موش یا
بچه کربه را از روباه یا خواندن کوسپند را از راندن یا بد را از نیکی بربر بفتح هر دو با نام کروهیست در
مغرب زمین و نام کروهی دیکر است در حبش و بالضم بسیار آواز کننده و بالکسر خواندن کوسپند بر بار بالفتح
بسیار آواز کننده بخشم برز بالفتح بعصا زدن و توابل در دیک کردن و نور زند و ابی سنی تخمی کہ ازو برزه حاصل | و توابل هم
شود ابزار و ابازیر جمع بسر بالضم پاره از هر چیز و جوان و آب باران تازه باریده و خرمائیکه هنوز پخته و رطب
نشده باشد و بالفتح خاسیده شدن سر ریش پیش از نضج و بی وقت حاجت خواستن و در نبیذ خرما بسر آمیختن
و کشنی دادن درخت خرما را پیش از وقت و کشتی کردن بز پیش از رغبت ماده و نوشیدن شیر از خیک پیش از
آنکه ماست شود در آن و پیش از آنکه مسکران بر آید و خواستن قرض پیش از وقت و عود و آب سنتی و ابتداء هر
چیز بسوق بالضم درازی کردن باسور مرضی است معروف کہ در مقعد و درون بینی پیدا شود بواسیر
جمع بشر بالفتح خوردن ملخ کیاه را و مباشرت و مژده دادن و کردنش پوست را چنانکه بشره ظاهر شود و بالکسر نام | بروئت سنبل برهان
مردیست و روی آدمی و کشاده روئی و نام کوهیست بجزیره و نام زنی است در قبیله بنی تغلب و ظاهر پوست
داشتن و بفتحتین آدمی و ظاهر پوست آدمی و غیر آن مرادف بشره بشیر مژده آور و خوب رو بصر بالفتح بریدن
و کناره دو چرم باهم پیوند دادن و بالضم کناره و سطبری و پری هر چیز و پنبه و پوست چرم و بدین معنی بفتح نیز آمده
و سنک درشت و بدین معنی هر سه حرکت آمده و بضم باء و فتح صاد موضعی است و بفتحتین بینائی و دانائی و دیدن
و دانستن و آنچه در دل خطور کند بصائر بینائیها و حجتهای روشن بصیر بینا و دانا بوصیر دهیست بمصر
و از آنجا است صلب و صبغه برده و کیاهیست بطر بالفتح شکافتن زخم و بالکسر باطل و هدر شده خون و بدین
معنی بضاد معجمه نیز آمده است و بفتحتین سرکشی و دهشت و حیرت و نافرمانی نمودن بواسطه نعمت و سست شاد
شدن و کراهت داشتن چیزیکه کراهت نداشتنی باشد بظر بالفتح بلند کیسار دو لب و لب فرج و بظاره الشفه
بلندی میان لب بالا کہ اندکی دراز شود و امردرا البظر خوانند بعر بالفتح سرکین شتر و کوسپند و سرکین افکندن
بعیر بالفتح و الکسر شتر خواه نر و خواه ماده و بعضی کفته اند کہ هر چه بار بردارد از بعیر کویند بعو بالضم فرو

رفتن پروین و برانگیختن باران و دلیل بودن و باد بدن و باران بغر بالفتح آب خوردن شتر و سیراب نشدن از آب
و بالفتح و فتحتین بیماری و تشنگی شتر که در آن بمیرد و آب بدکه تشنگی فرا بیچ زند ها را و در صراح سخت آگنیز باران
و بد بمعنی بسکون هم نیز آمده بغشور بالفتح شهریست میان هرات و سرخس معرب بکوشور بمعنی حفره مالحه
منسوب بهانرا بغوی گویند محی السنه بغوی صاحب مصابیح و شرح السنه از انجا است بقر بالفتح شکافتن و
فراخ کردن و مانده شدن و شکفتن بازشدن سگ بدیدن گاو و کند شدن چشم مرد از دیدن و نظر کردن هدهد
موضع آب در زمین و بفتحتین گاو و یکی با لسبب ماده با نرینه واحد با قر گاوان با پاسبانان و مرد بسیار علم و
بسیار مال و شیر درنده و بکسینه دوکوشه چشم و لقب ابو جعفر بن علی بن الحسین جهة تبحر در علم بقار بالفتح
و تشدید ثانی صاحب گاو و نام وادیست و هو صنعت بمل عالج که بدرانجا جنیان بسیار می باشند و آهنگ و بانگ
چه آسن گوید که ان عرب را بقیر گاوان و جامه که پیشکافند و بی آستین پوشند و شتر ماده که از زیر او بر آورده
بچه شکم او را شکافته باشند و هر چه او را بشکافند بکر بالکسر دوشیزه و زن و ناقه که یک شکم پیش زاده باشد
و بچه نخستین که پدر را دوی هنوز دیگر نزاده باشد و اوله هر چیز و هر کاری که پیشتر مانند آن نشده باشد و
گاو یکبار بر نداشته باشد و زخم برنده و کشنده ابکار جمع و بالفتح شتر جوان با شتر بچه و نام قبیله است و
بفتحتین بامداد و بیگاه و چونکها ابکار و بالفتح و کسر کاف مرد بگاه خیز بکور بالضم بگاه برخاستن و بامداد
کردن و بامداد رفتن باکور باران اول روز و در رسیدن هر چیز و باکوره میوه نورس و بفارسی نوبر نوباوه
گویند بلور بالکسر و فتح لام مشدد مرد جسیم لبر با پادشاه بزرگ از پادشاهان هند و سنگی است معروف
که آنرا بفارسی بلور گویند و بعضی معنی بفتح با و ضم لام مشدد نیز آمده بلغر بالضم شهریست بسیار سردسیر
در ناحیه شمال که عام آنرا بلغار گویند بالعنبر مخفف بنو العنبر و عنبر پدر قبیله است از بنی تمیم بندر
بالفتح کنار دریا که جای بستن کشتی باشد بندار بالضم تاجریکه متاع نگاه دارد تا بقیمت گران بفروشد
و آنکه خرید و فروخت جواهر مینموده باشد بنصر بالکسر انگشت دوم پهلوی انگشت کوچک بناصر جمع
بور بالفتح آزمودن و کاسد شدن بازار و هلاک شدن و هلاک شدگان و بدین معنی جمع بایر است
و بالضم هلاک شده و فاسد گشته که در او خیری نباشد جمع و مفرد هر دو آمده بوار بالفتح هلاک و کاسد شدن
متاع و میوه بهر بالفتح هلاک و نکونساری و شکفته نمودن و غلبه کردن و روشن شدن و تکلف کردن ندیا ده
از حد طاقت و زیاده فایق شدن بر کسی و گرفته شدن نفس و بالضم زمین فراخ و شهر و میان وادی
تنگی نفس از بسیار ماندگی بهار بالفتح گل بستن خوشبوی زرد که آنرا عرب اقحوان گویند و بفارسی
گاو چشم گویند و هر چه نیکو و روشن و درخشنده و بالضم بتیره شده پرشو ماهیست سپید و نیز دائم

کی و نیز اقل
زمین گشت و
گوی بال
برهان

بیگاه شام
برهان
گاه
وقت صبح
برهان

شکفته نیکو
برهان

برآورده والتی است از آلات وزن وآن مقدار سیصد رطل یا چهارصد یا ششصد یا هزار رطل است ومتاع
در یا وظرفی است مانند ابریق وبالکسر والی است ولایات هند یا هر دوشن وغالب دکن است بیدر شهر ونام
کتابیست در لغت بیزار بالکسر معرب بازیار یا بازبیار بیدر بالفتح خرمنگاه بیطار و بیطر علاج کننده چهار
پایان بیمار بالکسر بلدیست میان سهو و بسطام **باب الباء مع الزاء** باز جانوریست شکاری معروف که
آنرا بازی نیز گویند و بزان بالکسر و بزاة جمع باز شکار و بیرون آمده بروز بالضم بیرون آمدن و آشکار
شدن بزار بالکسر مرادف مبارزه یعنی با کسی بجنگ از میان صف بیرون شدن و نیز غایط و بالفتح زمین
فراخ وکشاده برزه بالفتح پرهیزکار و زیرک که بعقل ورای او اعتماد باشد و بالضم دهستانی و بز بالفتح
وتشدید زاء جامه ومتاع خانه وسلاح و ربودن بزاز بالفتح وتشدید زاء جامه فروش بزز بفتحتین ربودن
بقهر و پنهانی غلبه کردن بزباز بالفتح جوان سبک رفتار و چالاک در سفر بغز بالفتح و سکون غین معجمه زدن
بپا وعصا ونشاط و بازی کردن شتر بهز بالفتح دور کردن و دست و پا بر سینه کسی زدن **باب الباء
مع السین** باس بالفتح و سکون همزه عذاب و سختی و سخت شدن در جنگ بؤس بالضم و سکون همزه سختی
وشدت حاجت و همچنین بؤس بئس بر وزن فعل بس سخت و شیر درنده و مرد دلیر بائس سخت حاجتمند و بدحال
شده از احتیاج باذغیس بسکون ذال معجمه و کسر غین معجمه دهی است بهرات بجس بالفتح و سکون جیم راندن
آب و روان شدن آب و شکافتن ریش و دشنام دادن بخس بالفتح و سکون خاء معجمه کم و اندک و زمینی که
بی آب دادن بروید و کم کردن حق کسی برس بالفتح محکم بودن بر غرم خود و بالکسر پنبه یا چیزیست شبیه
به پنبه و دهیست میان کوفه و حله و قاهر بود ندانه بود در راهنمائی و بد بمعنی نفح نیز آمده برنس بالضم کلاه
دراز که ترسایان بپوشند برجاس بالکسر شتر ماده لیسبا شیر و ستاره مشتری و گویند ستاره دیگر است
معرب برجیس بالفتح برجاس بالضم و جیم نشانه که در هوا بر سر نیزه و مانند آن گذارند و سنگ که در
میان چاه افکنند تا چشمها آب از آن بکشاید و آب از آن شیرین و خوش کند شعد گوید بیلت کسان
مرد را خدا بوده اند که برجاس تیر بلا بوده اند بس بالفتح و تشدید سین نرم راندن و پریشان رها کردن
ستور و راندن شتر و سر دادن آب میان شهرها و طلب کردن و کوشش نمودن و طعام پیشه ساختن و آن
طعامیست که از آرد و پنیر و روغن سازند و گویند شهریست و میله ابنا انجیر و بمعنی بس که در فارسی مستعمل است
نیز آمده بسوس بالفتح شتر ماده که تا کلمه بس بس نگوید شیر ندهد و نام زنیست از بنی اسرائیل که شو
هرش را سه دعا مستجاب شده بود بشومی و حماقت اندن هر سه دعای او بیوم ضایع و هلک شد و نیز نام زنی
است که بواسطه او جنگی عظیم میان دو قبیله واقع شد و از بن جهة میان عرب بشوم ضرب المثل گشت چنانچه

بازیار چه امیاد مرزدع و برزیگر و صیاد و میرشکار برهان

باب الباء مع السین

بمعنی اولی

گویند هذا اشام من جرب بسوس بسلبس بفتح هر دو بابپا یان خشک بسا بین جمع و بسا بین بمعنی سختها باطل
نیز آمده بطلیموس بالفتح با و لام و تقدیم یا بر میم نام حکیم یونانی صاحب کتاب مجسطی و نام پادشاه یونان و
بعضی بتقدیم میم بر یا گفته اند بلس بفتحتین مرد بیچیز و میوه ایست مانند انجیر و بضمتین عدس و نام کوهیست
بتو الهاکه از گاه اکنده باشد و چون کسی از عقوبت نهایند بروی تشهیر کنند و عند او ما بیند بلقیس بالکسر
ملکه ملک سبا زوجه حضرت سلیمان علیه السلام بلاس بالفتح کلیم معرب پلاس بوس بالفتح بوسه دادن معرب
بوسه بهس بالفتح دلیری بهسن بالفتح شیر و مرد دلیر و زن خوش رفتار و نام مردیست که در کینه گرفتن از
دشمن کسی از ضرب المثل عرب است **باب الباء مع الشین** باش بالفتح و سکون همزه گرفتن و انداختن
کسی را برخاش بالکسر شور و غوغا و در آویختن با هم برش بفتحتین نشانهای خورد مخالف رنگ تن و سفیدی
بر تن ظاهر شود و نوس ابرش اسپی که خالها دارد و اندا بفاد سوی رخش گویند برافش بالضم نام سگی است
بش بالفتح و تشدید شین دبشاش بتشدید شین اول مرد خنده روی برفش بالفتح نام مرغیست خورد بطش
بالفتح سخت گرفتن و حمله کردن بوش بالفتح مردم در هم آمیخته و اوباش جمع بتقدیم واو بر با بخلاف قیاس
بهش بالفتح شاد شدن و دست دراز کردن بچیزی و فراهم آمدن گروهی و آماده گریه یا خنده شدن و میوه
مقل نر و بلاد هش حجاز باشد زیرا که میوه مقل در و بسیار باشد بیش بالکسر وادیست برابر تهامه که بیشه شیر است
و گیاهیست مانند زنجبیل که سم قاتل است **باب الباء مع الصاد** بخص بالفتح و بخاء معجمه گوشت برین انگشتان
و گوشت سم شتر و گوشت پاره که در چشم خانه زده بود و مبدلان برص بفتحتین تاپیسی و پیس شدن بصبص
درخش و درخشیدن بوص بالضم میوه درخت بست و بالفتح پیشی کردن و تقدم نمودن و دشتافتن و پوشیدن
و گریختن و رفتار سخت و محنت و سرین زن و زنک و بیدن دو معنی بضم با نیز آمده و نیز بضم با میوه درختی است
بیص بالفتح والکسر سختی و تنگی و عرب گوید وقع فی حیص بیص بفتح اول و کسر هر دو و بکسر و فتح آخر یعنی بد لقا
در جنگ و غوغا **باب الباء مع الضاد** برض بالفتح اندک و اندک دادن بروض بالضم اندک بیرون
آمدن آب از چشمه بضض بالفتح و تشدید ضاد مرد تنک پوست و آگنده گوشت و اندک اندک رفتن آب بعض
بالفتح پاره چیزی بعوض بالفتح پشه بغض بالضم دشمنی بهض بالفتح ونش کردن بیاض سپید بیض بالفتح
خایه کردن مرغ و سخت شدن گرما و آماسیدن دست است و تخمهای مرغ جمع بیضه بالکسر شمشیرها و زنان
سپید جمع بیضا و ایام البیض روزها و شبهای روشن در اصل ایام اللیالی البیض است و این روزهای سیزدهم
و چهاردهم و پانزدهم است **باب الباء مع الطاء** بربط سازیست معروف که آنرا عود نیز گویند معرب
در اصل بر بط بود بکسر را یعنی سینه بط زیرا که شبیه است بان بلاط بالفتح زمین مستوی که با سنگها

اکره یو کوره شیئه برهان

باب الباء مع الشین

باب الباء مع الصاد

باب الباء مع الضاد

خایه تخم مرغ

باب الباء مع الطاء

کرد در سرا فرش کرده شود با آجر یا سنگ و نیز بمعنی مشوار مجاز است سلمة بن علی محدث و محنثی است با مد لقب
و موضعی است بمدینه مابین مسجد و بازار که بسنگها فرش شده است و بلد با بستان و حرش و انطاکیه که نزدیک
است و موضعی است بقسطنطنیه که زندان اسیران سیف الدوله بوده و هم بیت محلیست در زمین بسط بالفتح فراخ
و گسترد و عذر پذیرفتن و دست دراز کردن و فراخ شدن جا بر مردم و زیاده کردن کسی را در فضل و هنر
و بالکسر و الضم ناقه که او را با بچه گذارند و بالکسر دست گشاده انبساط بالفتح زمین فراخ و هموار و بالکسر گسترده
چون حصیر و نهالی و بستر بسیط جای فراخ و گسترده شده و نام بحر سیوم از بحور عروض و وزن آن هشت بار مستفعلن
و فاعلن باسط فراخ کننده و گسترنده و نام خدای تعالی و آب دور از چراگاه بط بالفتح و تشدید طا شکافتن ریش و
کسر و نام مرغیست معروف بطبط شکفت و دروغ باب الباء مع الظاء بهظ رنج کردن و بمعنای
مجهم نیز آمده باب الباء مع العین بتع بالکسر شراب مرد دراز و نبیذ عسل که استوار کنند و جوش
زنند و بدین معنی بکسر با و فتح تا نیز آمده و بفتحتین دراز کردن شدن ستبر بجاع بالکسر زنی است درشت
بخع بالفتح کشتن خود را از غم و اندوه و بالکسر اقرار کردن بحق و کردن طاعت برای حق و بخوع بالضم نیز بمعنی
نیز آمده باخع کشنده و مبالغه کننده در کشتن و اقرار کننده بدع بالکسر نو پیدا شده و بالکسر و فتح دال
چیزهای نو پیدا شده در دین جمع بدعت بدیع نو پیدا کننده و نو پیدا شده و مشک نو و رسنی که شروع
در تافتن آن کرده باشند و مرد فربه بذع بفتحتین ترس و خوف بروع بالضم براعت بالفتح افزون شدن
در فضل و دانش از اقران بارع فایق و افزون از همسران برقع بضم با و قاف و فتح هر دو و ضم با و فتح قاف
روپوش زنان و ستور و بکسر الباء و القاف نام هفتم سما با جهام با اول و بضم نیز آمده بریع بالفتح و براع
بالضم مرد ظریف بشع بفتحتین بلعزه شدن طعام در دهن و بفتح با و کسر شین طعام بمغز گلوگیر و مرد بد
خلق و بدذات و ترشرو بصع بالفتح فراهم آوردن و روان شدن آب و سوراخ مثل کلاب زالتجاء مونور و دو ناحیه
متشابه و وسطی و بالکسر پاره از شب بضع پارهها گوشت بضعه بالفتح واحد و پاره کردن گوشت و
شکافتن جراحت و سیر شدن و بریدن و جماع کردن و زن کردن و بستوه آمدن از کسی و بیان کردن سخن و
بالضم جماع و نکاح و کابین طلاق و فرج زن و بالکسر پاره از شب و از سه تا نه و بالکسر و فتح ضاد پارهها گوشت
بضیع جزیره که در بحر باشد و شریک گوشت و خون روان شدن از آدمی و ستور باضع شمشیر برنده و خون
است بساحل بحرین بقاع بالکسر جمع بقعه یعنی پاره از زمین که از زمینهای دیگر ممتاز باشد بقع بالفتح
سخت گرفتن و بهتان کردن کسر او بجای رفتن و بفتحتین دو رنگی در مرغان و سگان همچنان که ابلقی در سایر
حیوانات بقیع موضع است که درخت و هر نوع درخت باشد و بقیع الغرقد گورستان مدینه است که درخت

باب الباء مع الطاء

شکفت بکسر اول و فتح ثالث و فتح ثانی

باب الباء مع العین

غرفه دیبا دارد بلقع بالفتح زمین خالی بلاقع جمع بلع بالفتح فرو بردن و سعد بلع بضم باء و فتح لام منزلی است
از منازل قمر و آن دو ستاره است یکی روشن بزرگ و دیگر خفی و خورد آنکه روشن است گویا که از کمال روشنی فرو
برد آن دیگر را و بعضی گویند که در حین طلوع آن زمین آب طوفان را بحکم الهی بلع کرد از اینجهت آن منزل را سعد بلع گویند
و بلع بمعنی سوراخ چرخ و دولاب نیز آمده بوع بالفتح همچون بباع یعنی بمقدار کشش هر دو دست و شرف و کرم و کام
فراخ نهادن اسب در دویدن و بالفتح و الضم مقدار دراز کردن هر دو دست بدین دو معنی باع نیز آمده است
بیع بالفتح فروختن و خریدن اما اکثر استعمال بیع در فروختن است چنانکه اشترا در معنی ثانی و بالکسر و فتح یا
عبادتخانهای ترسایان جمع بیعه بالکسر باب الباء مع الغین باغ دهی است بمرو و بمعنی حدیقه
فارسی است اما بعضی معرب نموده و در شعر عربی آورده   نعم الباغ قد یهتک بالکه   برسم خدمته من باغ
المخفا   و باغه دهی است بمغرب و بوغ دهی است بمرو بزوغ بالضم برآمدن آفتاب و دندان و نشتر زدن
حجام و بیطار بازغ طلوع کننده بلوغ بالضم رسیدگی و رسیدن و نزدیک شدن برسیدن و کمی مرد رسیدن
کودک بلاغ بالفتح رسانیدن و رسانیده شده و بس شدن و بالکسر مبالغه شدن بالغ نیکو رسنده
و جوان بحد مردی رسیده بلبغ نیز زبان باب الباء مع القاف باشق بفتح شین معجمه جانوریست معروف
باشه باذق بالکسر و فتح ذال معجمه شیره انگور که اندکی بجوشانند و نگاه دارند تا مستی آرد معرب باده و
خاذق باذق تاکید معنی خاذق است برق بالفتح درخشیدن و برق برآمدن کوکب و ترسانیدن و آراسته
شدن زن و بفتحتین خیره شدن چشم و درد کردن شکم گوسپند از خوردن بر و فم و آن گیاهیست و
بچه گوسپند معرب بره براق بالضم مرکبی که حضرت رسالت پناه ص شب معراج بر آن سوار شدند و آن کلان تر
از خر و خوردتر از استر بود بریق و برق درخشیدن و روشنی که از ابر جهد و بفارسی آن را درخش
گویند و آنچه ابر رود در نواحی ابر پراکنده شود از آن خفو گویند و آنچه بدرازی درخشد و ابر را بشکافد آن را
عقیقه گویند بروق بالضم درخشیدن و درخشیدن ضعیف که چون ابر پیدا شود سبز گردد و احدش بروقه
بارق ابر با درخش و نام پدر قبیله ایست در یمن و چاهیست نزدیک کوفه بزق و بسق و بصق
هر سه بالفتح خیو افکندن بزاق و بساق و بصاق بالضم خیو چون بر آید و مادام که در دهان
است ریق گویند و بصاق و بزاق نیز نوعی از درخت خرما بسوق بالضم بالیدن و دراز شدن درخت باسق
دراز و بالیده و میوه ایست خوشبوی زرد و دهیست بسغد و درخت خرما بطریق بالکسر سرهنگ
و مرد مبارز و متکبر و جلد و مرغ فربه و سرداری از سرداران روم که ده هزار مرد جنگی تحت حکم
او است و فروتر از آن طرخانست که پنج هزار کس در حکم او است و فروتر از آن قومس بفتح اول و ثالث

باب الباء مع الغین

باب الباء مع القاف

خیو چیزیکه لعاب دهن زبان

بالیدن بلند شدن و نمو کردن و برآمدن بهار

که دو بست

کردو بستن کون بغوماناو است بطاونجع بوق بالفتح وتشدید قاف پشه است بلوق بالفتح نام کشادن در
و بفتحتین سپیدی و سفید بودن ستو بندق بالضم غلوله کلی که اندازند و میوه معروف وکه از اندازند کوبند عصا
کتر کوبند که کمان گروهه باشد بوزق بالضم چیزی است مانند نمک معرب بوره و بهشک از اچلون کوبند بهتر
ان بوره ارمنی است که از انطرون خوانند بوق بالفتح سختی و مصیبت و بالضم باطل و دروغ و کسی که راز
نپوشد و چیزی که در و باد دمند و بنوازند بوابق ستمها و سختیها بهق بفتحتین سپیدی است که بر پوست ادمی
پدید اید بواسطه ازدیاد بلغم یا سیاهی که بواسطه غلبه سودا بر بدن ظاهر شود و اول را بهق سپید و ثانی
بهق سیاه کوبند و منم اول مشهور تر است معرب بهک بیهق بفتح اول و ثالث شهریست نزدیک نیشابور و
کوبند که بیهق سبزوار است و موضعی است نزدیک زمین قومس بیذق بالفتح معرب پیاده باب الباء مع الکاف
بتک بالفتح بریدن و کرفتن چیزی را و کشیدن باتک بوته برمک لقب جعفر جد یحیی بن خالد و اولاد
و را برامکه کوبند بروک بالضم خفتن شتر بزرک بضم باء و زاء کلان معرب بزرک و لقب نظام الملک قوم
بعلبک نام شهریست بشام که قوم الیاس در انجا بت بعل را پرستیدندی بک بالفتح و تشدید کاف کو
و دریدن و انبوهی کردن بنک بالضم بیخ و خالص هر چیز و ساعتی از شب و عطریست معروف بوک
بالفتح جستن خر بر ماده و زمین کاویدن بچوب تا اب پدید اید و فربه شدن شتر و مشتبه شدن کار بر کسی
باب الباء مع اللام بابل بکسر باء دوم شهریست نزدیک کوفه که سحر و شراب بدان نسبت کنند والحال
خرابست بال دل و تن اسانی و حال و ماهی بزرک و مردی که در زمین زراعت باغماد کرده شود و فراخی
عیش بتل بالفتح جدا کردن و بریدن بتول بالفتح دوشیزه و جدا شده از مردان و بریده از دنیا و نهالی که از بن
درخت بر امده باشد و از ان درخت مستغنی شده و لقب مریم و فاطمه زهرا زیرا که ممتاز بودند از زنان زمان
بحسب فضل و دین و بریده بودند از دنیا بجل بالضم والفتح و بفتحتین و ضمتین ذفت شدن بخیل زفت
و ممسک بدل بالکسر عوض چیزی و مرد شریف و کریم و بفتحتین هرچه بجای چیزی بکر شود و درد دستها و
پایها و مفاصل بدیل بدل چیزی ابدال جمع و نام حکیم مخلصی چنانکه خود میکوید بیت و در جزو رشت
سجده جابهم پس من ز بدیل بوالعلایم و مخفف ابدال و بدلا من کور شد بدال بالفتح و تشدید دال مهمله
فروشنده غله و طعام و عامه انرا بقال کویند بذل بالفتح دادن و در باختن باذل بخشنده اکسیر ذایل بالضم
موی کم کردن خروس برطیل بالکسر سنک دراز بزل بالفتح سختی و شکافتن و سوراخ شدن ظرف شراب
و غیر ان و صاف کردن شراب با نظر رسانیدن کار و دندان نشتر بر اوردن شتر و بزول بالضم نیز همین
معنی است بازل شتری که در سال نهم در اید و دندان کرد انوقت بر اید بسل بالفتح حرام و حلال و تعجیل

کمان گروهه
کمانی باشد که بدان
گلوله و مهره اندازند
و عربان قوس البندق
خواندند
برهان

باب الباء مع الکاف

زفت
بضم اول بخیل و ممسك
ولئیم برهان

کردن و سخنی و بخشش پرورزند و گرفتن چیزها اندک و اندک چیز و ملامت کردن و آب معصفر و حنا و مرد کبر منظر
باسل دلیر و شیر و بسل زشت و بصل بفتحتین پیاز و خوشه بطل بالفتح ناچیز و ضایع شدن و همچنین بطالت و بطول
بالضم و بفتحتین دلیر ابطال جمع باطل ناچیز و ناحق و شیطان بطال بالفتح و تشدید طا بیکاره بیکار و بعابث دلیر بعل
بالفتح زمین بلند که بیکبار در یکسال یکبار باران بارد و هر درختی و زراعتی که او را آب ندهند تا آب باران سیرابش کنند
و نام بتی قوم الیاس و نام پادشاهی از پادشاهان و صاحب مال و چیزی و سنگینی و شوهر بعال بالکسر و بعول
بالضم جمع و بالکسر حیران و پریشان شدن چنانکه نتوان دانست که چه باید کرد بعال بالکسر بازی کردن با زنان
جماع کردن جمع بعل و بالفتح منسوب است نزدیک عسقلان و بالضم کوهیست بغل بالفتح استر بغال بالکسر جمع
و رأس البغل نام ضرابی است که درهم شرعی را سکه زد و بنام او آن درهم بغلی گویند بغال بالفتح و تشدید غین
استربان بقل تره و سبزی و دمیدن برآوردن کودک و دمیدن نشتر برآمدن شور و دو بار دمیدن زمین گیاه را
باقل نام مردیست ضرب المثل بنادانی و بی زبانی و نام پدر قبیله است بقال بالفتح و تشدید قاف تره فروش
و عامه از غله فروش گویند بکل بالفتح آرد و پست با روغن سرشتن بکالی بالکسر یک قبیله است از حمیر و از آن
گروه است نوف بن فضاله که از اصحاب علی بن ابی طالب است محمد بن بفتح باء و تشدید کاف استعمال کنند بکیل
بر وزن اسیر گروهیست از همدان و بعضی بکیل و بکال هر دو بفتح بیکمعنی پنداشته اند بعضی گویند همانهااند و آن غلط است
بلل بفتحتین تری و بکسر باء و فتح لام تریها جمع بله بلال بالکسر آب و چیزی که بدان تر کنند حلق را و نام مؤذن حضرت
رسول صلعم بل بالفتح و تشدید لام بر شدن از بیماری و تر کردن و صله رحم نمودن و بالکسر مباح بل بالفتح و سکون
لام کلمه ایست که بدو تو بیچیزی باد در اعراض و اضراب از چیزی استعمال کنند بلبل بضم هر دو باء هزار دستان
و مرد سبک و چابک در سفر و کار و لوله کوزه بلبال بالکسر بمعنی غمناک شدن و بالفتح شدت و اندوه
و وسوسه و گرگ را هم گویند بوال بالفتح شاش کردن و شاش و فرزند و علت بسیار شاشیدن بوال بالضم
مرضی است که شاش بسیار آرد بهل بالفتح نفرین کردن و نفرین اندک و چیز اندک و گذاشتن باهل بیکار کرده
و شتران بی عصا و ناقه بیمهار و بی پالان بهلول بضم باء و لام مرد خندان و پیشوای قوم که جامع نیکیها باشد
و نام عاقلی است مشهور بیل بالکسر آلتی است بیلک دوی و دهستان است بیرخس **باب الباء مع المیم** بذم
بالضم و سکون ذال معجمه رای سخن در کار و فوند برداشت برم بفتحتین ملال و دلتنگی و بستوه آمدن از کسی
و کسیکه با قران خود در قمار داخل نشود و میوه ایست دانه انگور که بسیار کوچک باشد برسم درست سرخ و
سفید که زردشتیان با ذر و بار برسم خود بندند و هر چه کرده و رنگ مختلف داشته باشد و اشک تسر آمیخته و لشکر
برجم بفتح باء و کسر جیم بندهای انگشتان و نام گروهیست از تمیم اولاد حنظله بن مالک برسم بالکسر درختی است

پرورزن
چه صفت شکر مخفف
بیت بیوزن کردیم آرد
بند و هر چیز پر شاخ
را نیز گویند
برهان

بیت بکسر
مطلق آرد خصوصا آرد
که عرب سویق
گویند
بران

باب الباء مع المیم

نزدیک پهلو حچپیده شود و صاحبش را هدبان گویند و آنرا شوصه و ذات الجنب نیز گویند معرب برسام
بالفتح بمعنی بنیاد سینه برزم بالفتح بدندان پیش گزیدن و با انگشت سبابه و ابهام دوشیدن شیر و بوی جامه بسم
بالفتح نرم خندیدن و خنده نرم بسام بالفتح و تشدید سین تبسم کننده و نام شخصی است بسطام بالکسر نام مردیست
و نام شهریست مولد شیخ عارف ابو یزید و بدین معنی بفتح نیز آمده بشم بفتحتین ناگوار شدن طعام و ستوه آمدن از
چیزی بشام بالفتح درختیست خوشبو که از شاخ آن مسواک سازند و برگ آنرا خضاب کنند بصم بالضم
میان انگشت خنصر و بنصر عتب بفتحتین میان بنصر و وسطی و رتب بفتحتین میان وسطی و سبابه و فتر بالکسر میان سبابه
و ابهام بطم بالضم و بضمتین حبة الخضرا یا درخت آن بقم بالفتح و تشدید قاف و در فارسی بتخفیف آمده چوب درختی
است که برگ آن ببرگ بادام ماند ساقش سرخ است بطبیخ آن رنگ کنند و بضم با و تشدید قاف مفتوح
درخت ناروند بلعم بفتح باء و عین مرد بسیار خوار و سخت فرو برنده و بلع کننده طعام و نام شخصی است مشهور از
علمای زمان حضرت موسی ع که او را بلعام نیز گویند و شهریست بنواحی روم و قبیله ایست و نیز تقدیر مخفف بلغم
باشد بلغم خلطی است از چهار خلط بم بالفتح و تشدید میم تار سطبر از تارهای ساز و شهریست از کرمان و بالضم
بمعنی بوم آمده بوم بالضم غلیست شوم که آنرا جغد گویند بهم بالضم سواران و لشکرها و کسانی که هیچ چیز ندانسته
باشند و بضمتین ستور کلان خرد چون بره و بزغاله بهائم جمع [illegible] بیرم بالفتح آلت درود
گران که بفارسی آن را کرد بر گویند و سرمه حل کرده شده باب الباء مع النون بان درختیست که
نخوان را بدان تشبیه کنند و از دانه اش روغن گیرند که بسیار نافع است و نیز شیروان را دهن اللسان گویند
و هیست عضو و نیشابور بحران بالضم تغیر عظیم در بیماری [illegible] که بیمار را بسوی صحت یا هلاک کشد
این لفظ در اصل یونانیست بحرین شهریست معروف بحرانی منسوب بدان بدن بالضم جمع بدنه شتر و گاو
قربانی که بمکه برند و بالفتح و الضم فربهی و اکندگی گوشت و بفتحتین زره و جسد غیر سر مرد مستی [illegible] زره کوتاه ابدان
جمع و نسب و حسب مرد بدین و بادن مرد جسیم باذن بذال معجمه نام مردیست از اهل فارس که از قبل
خسرو پرویز حاکم یمن بود و معجزه حضرت رسالت پناه مسلمان شد برهان بالضم حجت روشن و دلیل قاطع
برثن بضم باء و ثاء مثلثه نام قبیله ایست و کف انگشتان و چنگال جانوران درنده و بعضی گفته اند که برثن انگشت
و مخلب چنگال برذون بالکسر و فتح ذال معجمه ستور و نوعی از اسبان و بخفتن بالجزم اسبست که بر دو دامیده که
پدر و مادرش عربی نباشد و گاهی بمعنی اول استعمال کنند و آنکه مادرش عربی نباشد هجین گویند و آنکه پدرش
عربی نباشد مقرف گویند بروزن محسن گویند عربیرا عتیق گویند بالجمله بمعنی اعم و لفظ استعمال یافته
اما بمعنی مطلق فرس چنانکه در صحاح ناقل است و در رشدانیز بمعنی اسپی که مادرش عربی نباشد و بفارسی

بیرم بالفتح کلنگی که سنگتراشان بکار برند
بلعوم بالضم مجرای طعام
باب الباء مع النون
بفتحتین و بدال مهمله
بابکی [illegible]

ناخچی تفسیر نموده ابو جعفر طوسی نیز ناخچی تعبیر نموده **بوزین** بالکسر بجود من پوست شکوفه خرما باز بن جمع **بستان** بالضم معرب بوستان باشد بن جمع **بطحان** بالضم موضعی بمدینه و ابن اثیر بفتح نیز آورده **بطن** بالفتح شکم و قبیله خورد و زمین مغاک و جانب درازی پر مرغ و درون چیز بطنان بالضم جمع و درون چیزی شناختن و بفتحتین کلان شکم شدن عیب های شکم و بفتح اول و کسر ثانی مرد شکم پرست که از خوردن سیر نگردد و ما لاد و منکبر و بضمتین ذاته است مانند عدس **بطان** بالکسر تنگ پالان ستور **بطین** بالفتح و کسر طاء مرد بزرگ شکم و درود و لقب شخصی است و بالضم و فتح طاء مهمله نام شاعر است و منزل دوم از منازل قمر و آن سه کوکب است خورد برسان دیگها بهاکر بر بطن حمل واقع شده **بطنان** نام موضعی است بمغرب مدینه و ابن اثیر بفتح نیز آمده **باطن** درون چیز و چیز پنهان و شناسنده درون چیزها و نامی است از نامهای خدای تعالی **بطلان** بالضم ناچیز و ضایع شدن بر کن درخت کوچک مانند درخت حنا که منبر و بدالا موضع عین شمس مصر **بنان** بالفتح انگشتان یا سرهای انگشتان واحد آن بنانه و بنان نیز بمعنی مهر نیز آمده و کوهیست و موضعی است و بالکسر بوهای خوش و ناخوش **بنیان** بالضم بنیاد کردن و بنیاد کرده چیزی برآوردن و بعضی گفته اند بنیان بنیاد خانه **بوران** بالضم حسن بن سهل زن مامون و بوراسه طعامی است معروف منسوب بدان کذا فی القاموس و تاریخ ابن خلکان اما شیخ در مکه بورانیه منسوب بوران دختر پرویز است **بوقلمون** نوعی از جامهای ملک روم که هر ساعتی بنگی نماید و الماء بوقلمون نیز کو بند **بون** بالفتح فضل و فزونی و بالضم مسافت میان دو چیز و بفتح نیز آمده و دو شهر بیمن و دهیست بهرات **بوان** بالضم و الکسر ستون خیمه **شعب بوان** بفتح باء و تشدید واو موضعی است در فارس که از جمله چهار بهشتی دنیا شمرده اند **بهمن** بالفتح گیاهیست شبیه به بیخ ترب اندکی کجی دارد و آن دو قسم است سرخ و سفید و نام پادشاهیست معروف و نام ماهی از ماههای فارسیان و نام روزی از روزهای آن ماه **بهنان** بالضم دروغ بستن و دروغ **بیان** سخن روشن و پیدا کردن و سخن واضح و آشکارا **بین** بالفتح میان دو و جدا شدن و پیوستن و غراب البین زاغ پیسه سرخ منقار و پای آن زاغ دلیل فراق است و بالکسر زمین فراخ میان دو زمین و مقدار مد نظر و موضعی است و بفتح اول و تشدید یاء مکسوره روشن و آشکارا **بیلقان** بالفتح شهریست نزدیک دربند و از آنجا است مجیر بیلقان شاعر مشهور **بیلمان** بر وزن بیلقان موضعی بیمن یا هند و از آنجا است شمشیر بیلمانی

باب الباء مع الواو **باو** بالفتح و سکون همزه فخر و تکبر کردن بدو بالفتح بنا بان عدد بنابان بودن و بد بلا مدن و بضمتین معنی بد و بضمتین و تشدید واو نیز و بالفتح کردن و کسر کردن و فهر کردن و سخت کردن **بلو** بالفتح آزمودن **بو** بالفتح و تشدید واو پوست بچه شتر که پر از کاه کنند و شتر ماده را که بچه از مرده باشد بان تسلی داده شیر بدوشند و بچه شتر و خاکستر و نادان **بهو** بالفتح خوا

ناخچی اسپ کرا از بکهانت عروسی از جهت دیگری فرخ باشد بعضی اسب باهو نوشته برهان

کلاه بزرگ برهان

فی مقامع فی مسئلة تحقیق حب اللبن بفتح الباء و تشدید النون بقوله فهو بلسان العجم

بوران دخت بضم دال بمعنی پسر بلکه پسرها لکن نام دختر پرویز است که پیش از ان مدتی پادشاه بود او را بانام خواندگی از ادکار بکها مردانه بظهور آمد برهان

باب الباء مع الواو

فراخ کرده‌ای کاو ساز ندوز مین فراخ و مباسبته با فرخه مباد و پستان و آرامگاه طفل از زن حامله و خانهٔ پیش
کرد و پیش خانهای بکر ساخته باشند و صاحب صحاح گوید که هو خانهٔ در پیش سرا بعد کامه باشد **باب الباء**
مع الهاء **باه** جماع **بده** بالفتح ناگاه و بی‌اندیشه آمدن **بله** بالضم جمع ابله یعنی نادان و بفتحه نادان شدن
و بمعنی بکذا نیز آمده **بوه** بالضم مرغیست مانند بوم و جانور شکاری که آن را چرغ گویند و مرد نادان سبک و
بالفتح سبک و لعن و نفرین کردن **بویه** بضم باء و فتح واو نام پادشاهیست از اولاد بهرام گور کنیتش ابو شجاع
سلاطین دیالمه از نسل او بند و فرزندان او را آل بویه گویند و بسکون واو و فتح باء نیز آمده **باب الباء**
مع الیاء **باقلایی** باقلا فروش و نام دانشمندیست مشهور **بانی** بنا کننده **بادی** آغاز کننده و ظاهر شونده
و مرد صحرایی و اول چیز و بادی الرای یعنی اول فکر **باقی** جاوید و نام مبتدا زنامهای حقتعالی **باکی** گریه کننده **بالی**
کهنه **بختی** بالضم شترهای قوی و بزرگ که از جانب خراسان آرند **بدی** بالفتح و کسر دال و تشدید باء افزوده شده
و نخستین و چاهیکه در اسلام کنده باشند **بذی** بفتح باء و کسر ذال معجمه و تشدید باء مرد فاحش **بری**
بالفتح خالص و تراشیده و لاغر کردن شتر از بسیاری سفر **باری** پیدا کننده از خاک **بردی** بالضم نوعی از
خرما نیکو و بالفتح گیاهیست که از شاخ و برگ آن بوریا بافند و آن را بفارسی لخ گویند **برنی** بالفتح نوعی از خرما
معرب برنیک یعنی میوهٔ نیکو و خوب منسوب بقصبه برن و از آنجاست ضیاء برنی مؤلف تاریخ فیروزشاهی **بغی**
بالفتح ستم کردن و بزرگ شدن و از خود برگشتن و کردن کسی کردن و دروغ گفتن و خواستن و شتافتن و نظر کردن
بچیزی و چشم داشتن و بالفتح و تشدید یا کنیزک و زن فاجره ستم کننده **بیضانی** بالفتح مرغیست سفید که او را بونانی
ققنس گویند در شرح اشارات گفته که بعد از سوختن از خاکستر متولد شود و تفصیل اندر کتب مسطور است و از
شدت بیاض او را ابیض نام خوانند چه الف و نون برای مبالغه است نه برای تصغیر چون رحمانی و روحانی و کبدانی و جسمانی
و شهوانی **باب التاء مع الالف** **تبرا** بیزار شدن **تبوّء** جای گرفتن **تتری** بالفتح یک یک پس یک دیگر
در اصل وتری بوده ماخوذ از وتر است **تقوی** بالفتح و **تقی** بالضم پرهیزگاری **تکافؤ** با همدیگر برابر
شدن **تلقاء** بالکسر دیدار و جانب **تلکؤ** بروزن توکل توقف نا خبر **تکوء** تکیه کردن **تواطؤ** با هم
موافقت کردن **تواء** بالفتح هلاک شدن **توضؤ** دست و روشستن و رسیدن غلام و دختر بحد بلوغ **توتیا**
بالضم سنگ سرمه و این معرب است **تهیؤ** آماده شدن برای کاری **تیها** و **تیما** بالفتح بیابان که مردم در آن
حیران و سرگردان شوند **باب التاء مع الباء** **تادّب** ادب دادن **تادّب** ادب یافتن **تاوّب** بشب
کردن و در روز رفتن **تانیب** سرزنش کردن **تاهّب** ساخته و آماده شدن **تبویب** باب باب کردن **تب** بالفتح
و تشدید و **تباب** بالفتح هلاک شدن و زیانکار شدن **تثریب** سرزنش کردن **تثوّب** نازکردن و مردن

باب الباء مع الهاء

باب الباء مع الیاء

لخ بفتح اول علفی باشد که در آب روید و بر سر آن چیزی جمع شود مانند پشم و آن را داخل آهک کنند و در حوضها بکار برند
برهان

باب التاء مع الالف

باب التاء مع الباء

باب التاء مع الباء

و خواندن بسوی نماز و در بانگ صبح دو بار الصلوة خیر من النوم گفتن تجاذب با یکدیگر کشیدن تجنب دور
شدن تجوب گروهی از قبیلهٔ حمیر زان قبیله است ابن ملجم تجوبی قاتل علی بن ابی طالب ع تجیب بالضم و الفتح گروهی از قبیله
کنده از آن قبیل است کنانة بن بشر تجیبی قاتل عثمان بن عفان تحابب با یکدیگر دوستی داشتن تحارب
با یکدیگر جنگ کردن تخریب ویران کردن تذهیب زر اندود کردن تذبذب جنبیدن تدریب خو کردن
و مواظب شدن بر کاری تذنیب دنباله کردن چیزها را ترب بالضم خاک و بالفتح خاک آلوده شدن و درویش شدن
و زبان زده شدن و بالکسر همسال کسی و همسال بودن با کسی تراب بالضم و ترب بالفتح خاک ترائب بالفتح استخوان
سینه جمع تریبه است ترتیب راست کردن هر چیز و گذاشتن هر چیز در مرتبه خود ترجیب بزرگ داشتن و
شکوه داشتن و کشتن قربانی در ماه رجب و بنا کردن مکان و دیوار با ستون نهادن زیر درخت پر بار تا نیفتد ترحیب
مرحبا گفتن ترطیب تر گردانیدن و رطب خورانیدن ترغیب در رغبت و خواهش انداختن کسی را ترقب چشم داشتن
ترکیب نشاندن چیزی در چیزی و فرو نهادن چیزی بر دیگر و چیزی که با چیزی وصل کنند از آن نیز ترکیب گویند
چون نگین در خاتم ترکب چیزی در چیزی نشستن ترهیب ترسانیدن ترهب عبادت کردن و ترسیدن تسبب
سبب ساختن تسحب ناز کردن تشبیب صفت محبوب کردن و غزل گفتن در بیان عشق خود تصلب سخت و محکم
شدن تصلیب دار کردن و صلیب ساختن و سخت گردانیدن تصویب درست داشتن چیزی را و درست گو
گفتن کسی را و فرود آوردن سر ... و فرود آمدن از بالا به نشیب تضریب برانگیختن و برغلانیدن کسی را کمال گوید
که بیت در هر سخن که باشد از بر داشتنی   تضریبکی چو پیکان پیوند آن کنی   و زدن و آمیختن چیزی و دوختن
و بوسیدن ضریب یعنی شیری که از چند شتر دوشیده باشند و معترض شدن تعذیب رنج دادن و فرود نشستن تعجیب
در شگفت انداختن تعذیب شکنجه کردن تعریب به لغت عرب آوردن نامهای عجم و سخن عجم را عربی کردن و پاک کردن
سخن از خطا و سخن گفتن از جانب کسی و رد کردن سخن و زشت نمودن کار بر کسی تعقیب چیزی را در پس چیزی کردن
و درنگ کردن و نشستن بعد از نماز برای خواندن اوراد و وا پس نگریستن و متردد شدن در جستجوی چیزی تعقب
از پس در آمدن و جستن بدیها و لغزشهای کسی را و غایب شدن چیزی یافتن تعاقب از پس همدیگر در آمدن
تعصیب از گرسنگی هلاک کردن و سرور کردن و یاری دادن تعب بفتحتین رنج و ماندگی و رنج کشیدن
و مانده شدن تغییب غایب گردانیدن تغیب غایب شدن تغریب از شهر بیرون کردن و دور کردن و بجای
معزب رفتن تغلیب چیره کردن کسی را تغلب چیره شدن تغلب بفتح تاء و کسر لام و سکون غین پدر قبیلهٔ است
چون کسی را نسبت بدان قبیله کنند تغلبی گویند بفتح لام تقریب نزدیک گردانیدن و قربان کردن و نوعی است از دویدن
اسب و آن برداشتن و نهادن هر دو دست بیکبار در رفتن و دویدن تقرب نزدیک شدن و نزدیکی جستن

برغلانیدن تحریک نمودن و بر شورانیدن فتنه برهان

چیره غالب شدن و ظفر یافتن بر دشمن و بمعنی شجاع و دلاور در برهان

تقلب

تقارب با همدیگر نزدیک شدن و نام بحریست از بحور اشعار تقلیب برگردانیدن تقلب برگردیدن و
در کار رها کردن بخواهش خود تکذیب دروغ گو ساختن کسی را و انکار کردن چیزی را تکعیب چهار
گوشه کردن و ناربستان شدن و باصطلاح اهل حساب ضرب مجذور در مجذور تلقیب لقب دادن تلقب لقب یافتن
تلهب زبانه کشیدن آتش تناسب باهمدیگر پیوند کردن تناوب بنوبت کار کردن توب و توبه بالفتح باز
گشتن از گناه و نوبتی نوبه دادن و برگشتن خدای تعالی از قهر و غضب و عتاب تائب باز گردنده از گناه تواب بالفتح
و تشدید واو توبه کننده و توبه پذیرنده تولب بفتح تاء و لام خرکره تهذیب پیراستن و پاک کردن و اصلاح
نمودن و دور کردن لیف از درخت خرما و تیز رفتن و تیز سخن گفتن باب التاء مع التاء تارة بکار
تأدیه رسانیدن تؤدة بالضم و فتح همزه و ذال آهستگی و تانی تبت بضم تاء و تشدید باء مفتوح شهری
است ملکیست جانب مشرق و نزدیک کشمیر که مشک از آنجا آرند تبت هند نابود شدن تبکیت چیزها در او
نگاه دارند و مرده زادران گذارند تبصرة بینا کردن تبقیة باقی گذاشتن تبعة بفتح تاء و کسر باء عاقبت
بد و آنچه در عقب گناه باشد تباعة پیروی کردن تبخیت گفتن سخنی بی دانش و یقین محض بخت و اتفاق تبکیت
سرزنش کردن و غالب شدن بحجت تثبیت برقرار داشتن تثبت بثاء مثلثه برقرار بودن تثنیة بثاء
مثلثه دو تا کردن تجارة بالکسر بازرگانی کردن و بازرگانی تجربة آزمودن تجزیة پاره پاره کردن
تحلة بالفتح و کسر حاء و تشدید لام راست کردن سوگند تحلیة شیرین کردن و زیور پوشیدن و کسی را صفت
کردن تحشیة پر کردن در میان چیزی و حاشیه کردن و حاشیه نوشتن تحیة سلام گفتن و دیرگاه ماندن
پادشاه گردانیدن تحت بالفتح جهت زیر مقابل فوق تخت بالخاء المعجمة ظرفی که در آن رخت نگاه دارند
و به معنی چوب نشست که بمعنی سریر است فارسی است تخمة بضم اول و فتح ثانی ناگواری و ناگوار شدن
طعام تخطئة خطا بر کسی گرفتن و بخطا منسوب کردن تخلیة رها کردن و خالی کردن تخافت پنهان
گفتن تدسیة پنهان کردن و گمراه کردن کسی را تذکرة یاد دادن و آنچه بدان یاد کرده شود و حاجت و یادگار
تذکیة گلو بریدن و تیز کردن آتش ترة بکسر اول و فتح دوم کینه و کینه داشتن در اصل وتر بوده
چون عدة و وعد تربیة پرورش کردن ترویة سیراب کردن و در کاری اندیشه کردن و سخن کسی بر کسی
خواندن ترجمة بفتح تاء و جیم بیان کردن زبانی بزبان دیگر که بیان زبان دیگر شود تربت بالضم خاک
ده ایست مشهور در خراسان ترعة بالضم رود و در و پایه نردبان و مرغزار و دهانه جویها خورد و جای آب
خوردن مردم از حوض و دهیست بشام و بمصر ترکة بالفتح زن بمانده فعقال و میراث و خود آهنین و بیضه
شترمرغ و مرغان دیگر بعد از برآمدن بچه از آن و بالضم نام شخصی تریة بفتح تاء و کسر راء چیز باز مانده و ملال

باب التاء مع التاء

تارزدکان سوزاکر و تا جو برآمد

مرده و بفتحتین بازگذارندگان جمع تارک تریکه زنی که شوهر نکند و مرغزاری که ناچریده مانده باشد و خود آهنین و بیضه شتر مرغ و مرغزار دیگر ترهات بالضم و تشدید را چیزهای باطل جمع ترهه ترقوه بالفتح و ضم قاف استخوان میان گردن و دوش و بعضی گفته اند چنبر گردن تراقی جمع تزکیه زکوة دادن و پاک کردن و ستودن تسلیه دلخوشی دادن و از دل کسی اندوه بردن تسمیه نام کردن تسویه راست کردن و برابر کردن تسمیت بسین مهمله و شین معجمه دعا کردن عطسه زننده را و نام خدا بر چیزی بردن و دعا کردن کسی را بخیر تشتیت پراکنده کردن تشتت پراکنده شدن تصلیه دست بر دست زدن تعبیه آراسته کردن لشکر و آماده کردن و ترتیب دادن لشکر را در جای خود تعدیه گذرانیدن و فعل لازم را متعدی کردن تعریه برهنه کردن تعزیه صبر فرمودن و پرسش نمودن خویشان مرده را تعضیه پاره پاره کردن و پراکنده کردن و در حدیث است که لا تعضیة فی المیراث مراد بدان جدا کردن چیزی که جمله ورثه زیان باشد مثل کارد و شمشیر و جواهر و مانند آن تعمیه کور کردن و پوشیدن چیزی را تعنت خطا و گناه کسی جستن تغذیه خورش دادن و پروردن و روان شدن خون رگ بریده و روان شدن بول شتر تغطیه و تغشیه پوشانیدن تفتت ریزه ریزه شدن تفاوت بهر سه حرکت واو دوری میان دو چیز و دور شدن دو چیز از یکدیگر و بمعنی عیب نیز آمده قال الله تعالی ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت تفتیه نیز فتوی دادن تقدمه پیش کردن و پیش شدن تکه بالکسر ازار بند شلوار تلاوت بالکسر خواندن قرآن و غیر آن و بالضم باقی مانده از وام و غیر آن تلبیه لبیک گفتن در حج تلقیه چیزی پیش کسی آوردن تلامذه بالفتح شاگردان جمع تلمیذ تمشیه بالکسر روان کردن کار و کارگذاری نمودن تمتمه بهر دو تا مفتوح گفتن حرف تا و تکرار نمودن آن تمیمه مهره سیاه و سفید که در گردن طفلان آویزند و صاحب صراح گوید طومار و تعویذ تمائم و تمیم جمع تنوفه بیابان تنجیه بجیم رهانیدن و بر بالای زمین افکندن و بدین معنی قوله تعالی ننجیک ببدنک تنحیه بحا مهمله دور کردن تنقیه پاک کردن تنمیه افزون کردن و بلند کردن آتش و جسپا کردن هیمه در آن تا زیاده شود و اشکار کردن سخن بوجه سخن چینی توبه از گناه بازگشتن توقیت تعیین وقت نمودن توصیه اندرز و وصیت کردن تولیه والی گردانیدن و عمل دادن بکسی و پشت بچیزی کردن توریه نیز پوشانیدن و آتش از آتش زنه بیرون آوردن و اراده چیزی کردن و غیر آن ظاهر کردن توطئه سپردن و پامال نمودن و نرم کردن و پی سپر نمودن توت بالضم درختی است معروف که از برگ آن کرم ابریشم پرورند و آنرا بفارسی تود گویند تهیه آماده کردن تهم بالضم و فتح ها و مشهور سکون است گمان بد بردن و گمان بد تهنیه مبارکباد گفتن و گوارانیدن تهلکه بهر سه حرکت لام نیست شدن و مردن تهافت بیکدیگر افتادن و تمام گفتن مهملات

نیز و چیز نیکو
شدن و قوت و
توانائی و بمعنی فرض
و تقدیر
برهان

انداختن بر غفوق صحیفه
و تصحیف کتاب و نوشتن
برهان
آتش زنه چقماق که بعربی
مقدح گویند برهان
سپردن
بکسر اول و ضم ثانی
پایمال شدن و پایمال
کردن و بفتح ثانی و
بفتحتین طی کردن و

کتابت

باب التاء مع الثاء

کتاب بضیض ففر غزالی در رد حکما کرد انها فته الفلاسفه گویند تورے گوید مصرع کتاب تهافت کلاه سرخی

تهامه بالکسر زمینے است در ملک عرب که مکه معظمه در ان واقع است **باب التاء مع الثاء** **تادیث**

سر کلاه بند و برانگیختن و آتش افروختن **تثلیث** سه گوشه کردن و سه بخش کردن و سه کردن و باصطلاح

منجمین واقع شدن ستاره از ستاره دیگر به چهارم برج که ثلث فلک است **تراث** بالضم میراث **تشبث** چنگ

زدن **تفث** بفتحتین بروت و ناخن گرفتن و موی بغل و موی زهار تراشیدن و پاک کردن چرک از تن و غبار در

روز حاج **تلویث** آلوده کردن **تلبث** و **تمکث** درنگ کردن **توریث** وارث کردانیدن و افروختن آتش **توآر**

از هم دیگر میراث کردن **توث** بالضم درخت توت و در هندی اشتر و در هندی است باسقربن و بنوشیخ **باب التاء**

مع الجیم **تاج** افسر و تیجان بالکسر جمع **تبرج** خود را آراستن **تبلج** روشن شدن **تخرج** بیرون آوردن

و بر ساختن **تدریج** پایه پایه چیزی را بسوی چیزی بردن **تدریج** مرتبه مرتبه سوی چیزی رفتن **تدحرج**

گردیدن **ترویج** روا دادن متاع و درم را **ترنج** معروف و آن را اترج نیز گویند **تزویج** مرد را زن دادن و زن را

شوهر و جفت کردن و نیز کردن **تزوج** زن کردن و شوهر کردن **تعویج** کج کردن **تفریج** کشایش دادن

و از دشوارے و غم بیرون آوردن **تفرج** کشایش یافتن و از تنگی و دشوارے بیرون شدن **تلجلج** در سخن گفتن

متردد شدن **تهییج** برانگیختن و آماس دادن و آماس کردن **تهیج** برخاستن باد و غبار و مانند آن و آماس شدن

باب التاء مع الحاء **تبحح** بالتاء الفوقانیة ثم الباء الموحدة ثم الجیم ثم الحاء المهملة شاد شدن **تباح**

بیکدیگر و اچیزے سستے و نرم زدن مانند خربزه و مانند آن **تبریح** شدت بلا و رنج **تدبیح** پشت را ستی داشتن

و سر فرود آوردن چنانکه زبر تر از پشت باشد **ترح** بالفتح فقر و بفتحتین اندوه و پستی و بفتح اول و کسر ثانی

مرد اندک خیر **تارح** بفتح راء پدر ابرهیم ع بقول نسابه و جمهور مورخین و آزر عم ابرهیم ع است و مولانا شرف

الدین علی در ظفرنامه بخاء معجمه تصحیح نموده و گفته تاریخ از تارخ ماخوذ است و صحیح بحاء مهمله است **ترجیح** افزونی

دادن و کردن **ترجح** افزون شدن و میل کردن ترازو بسوی یک طرف و معنی ارجح پیشتر گذشت **ترشیح**

اندک اندک شیر دادن مادر فرزند را و ادل ادا آنکه کرم کند فوت یا بدر شح ترا و تدو قوی شدن شیر بچه

در رفتار با مادر **ترویح** راحت دادن و خوشبو کردانیدن و بیگاه بازآوردن ستور را شبانگاه **تروح**

دوباره برگ برآوردن درخت و بوی چیزے گرفتن آب و شبانگاه سیر کردن با کار گرده کردن و راحت یافتن **تسطح**

پهن کردن **تسبیح** پاکے کردن و پاکے خدا را یاد کردن و نماز کردن و سبحان الله گفتن **تسریح** چرانیدن و

رهانیدن زن یعنی آسان کردن و کشودن موی و گذاشتن آن **تسلح** سلاح پوشیدن **تشریح** بیان کردن

و آشکار کردن و شرحه شرحه کردن گوشت **تصبیح** بامداد بخیر گفتن و آمدن هنگام صبح **تضریح**

خالص و روشن گفتن و آشکار کردن تصفیح دست هم زدن و پهن گردانیدن تصفح صفحه صفحه نگریستن و در
کاری نظر کردن تصافح دست یکدیگر را گرفتن تفاح بالضم و تشدید فا سیب تفریح شاد شدن تقبیح زشت
کردن تلقیح گشن دادن خرما و ماده آبستن تلمیح نگاه سبک بچیزی کردن و باصطلاح اهل معانی اشاره کردن در کلام
بقصه یا باصطلاح اهل نجوم و ریاضی و عربیت و مانند آن تلویح سوختن و گردانیدن آفتاب و آتش رنگ و برا و گرم
گردانیدن و رنگ دادن جامه را و درخشان کردن و اشارت کردن و نام کتابیست در اصول فقه تصنیف سعد الدین
تفتازانی تمدح ستودن و تکلف کردن در ستایش خود و افتخار نمودن تملیح نمک کردن و چیزی نمکین آوردن تمساح
بالکسر نهنگ تمازح با یکدیگر مزاح کردن تنقیح پاک کردن درخت از شاخ دیوه و در سخن از حرف دیگر
و مغز بیرون کردن از استخوان توضیح روشن و پیدا کردن و کتابیست معروف توشیح حمایل گردن کسی کردن
و آرایش دادن توشح حمایل در گردن خود کردن و پوشیدن

باب التاء مع الخاء

تدبیخ پشت خم دادن
و سر زیر افکندن مرادف تدبیح است که گذشت تلطیخ آلوده کردن تلطخ آلوده شدن تمریخ روغن و
مانند آن مالیدن تناسخ زایل شدن و بآخر رسیدن قرنی بعد قرن دیگر و آمدن زمانی بعد از زمانی دیگر و مردن
وارثان قوم پیشتر از قسمت میراث و بدین معنی است مناسخه و تناسخ در عرف زایل شدن تن و روح است از قالبی و در
آمدن بقالبی دیگر تنوخ بالفتح قبیله است از یمن توبیخ تهدید و سرزنش کردن توریخ و تاریخ
وقت چیزی پیدا کردن توسیخ چرکین کردن

باب التاء مع الدال

تأبید جاوید کردن تأیید
دادن و توانا گردانیدن تبرید خنک گردانیدن تبعید دور کردن تباعد از همدیگر دور شدن تجرید
برهنه کردن زمین از نبات و جز آن و برآوردن شمشیر از نیام و بیرون کشیدن و پیراستن درخت و پوست کندن
و موی از پوست دور کردن و سؤال کردن چیزی از کسی و نادادن آن یا دادن آن بکراهیت تجرد برهنه شدن و
کوشش کردن در کاری تجلید کتاب را جلد کردن و پوست باز کردن تجلد جلدی کردن و خود را جلدی
نمودن تجنید لشکر جمع کردن تجدید نو کردن و شیر پستان بریدن تجدد نو شدن و رفتن و خشک
شدن شیر پستان تجوید نیکو کردن تحمید نیکو ستودن و پی در پی ستودن تحدید تیز کردن و حد چیزی
آشکار کردن تحاسد بر یکدیگر رشک بردن تخلید جاوید کردن و دست برنجن در دست کردن تردید
و ترداد گردانیدن چیزی را تردد آمد و شد کردن و گردیدن تزهد زهد نمودن و عبادت کردن تزوید
توشه بر گرفتن تزاید افزون شدن تسمید شور دادن زمین تسوید سیاه کردن حرف را و مشدد
ساختن و بر کسی سختی کردن تشدد سخت شدن تشهد اشهد ان لا اله الا الله گفتن در نماز و نشستن
مقدار تشهد تشیید برافراشتن بنا تصعد بر آمدن بر جای بلند و بر آمدن در وادی و کذا تصعد

بالا رفتن و دشوار آمدن چیزی تصعّد خرفه و رکو بستن و دادو بر جوانب بستن تعضید پوشیده سخن
چنانکه نتوان دریافت و بیاکوه زدن و جوشانیدن چیزی تا غلیظ شود تعاقد با همدیگر گره بستن و پیمان
بستن تعقید بندگی کردن و خوار کردن تعبّد خداوند شمار کردن چیزی را چیزی را ساز و سامان خود
کردن تعمّد بقصد کاری کردن تعوید خو کردن و پیر شدن شتر تعوّد خو کردن تعهّد تیمار
داشتن و تازه کردن تعاهد با همدیگر عهد کردن و ضامن شدن تغمّد غریق رحمت کردن حقتعالی بنده را
و پوشیدن گناه و عیب وی جزان و پر کردن ظرف تغرید آواز گردانیدن تفرید یگانه کردن و گوشه گرفتن
و خلوت گزیدن جهت رعایت امر دینی و فقیه دانا شدن تفرّد یگانه شدن تفقّد جستن گمشده و پرسش
نمودن چیزی در هنگام نبودن آن تفنید نکوهیدن و کسی را بضعف رای و دروغ نسبت کردن تقعید باز داشتن
از حاجت و باز ماندن از کار خود و ایستادن بکاری تقاعد باز ایستادن از کاری تقلید حمایل در گردن
اندر کردن انداختن کسی را و کار در عهده کسی کردن و چیزی در کردن ستور قربانی او بختن بجهت علامت
تقلّد بر کردن خود کاری گرفتن و کردن بند در کردن خو کردن تقیید بند کردن و نقطه زدن کتابت
تقیّد بند شدن و بچیزی مقید شدن تکمید گرم کردن موضع درد بر کوی گرم و غیر آن تلد بالفتح اقامت
کردن بجائی و بالضم بچه عقبا تلبّد برهم نشستن تلود بالضم کهنه شدن و قدیمی شدن مال تلید
تلاد بفتحتین آنکه در عجم زاده باشد و بعرب پرورده شده تالد بالضم و بالفتح و بفتحتین تلید بالفتح اسم
و بمعنی بضم تاء و فتح لام نیز آمده تمجید بزرگی نسبت کردن تمدید کشیدن تمدّد کشیده شدن
و دراز کشیدن تمرید هموار و یکسان کردن و تابان و درخشان کردن بنا و برگ دور کردن از درخت
تمرّد سرکشی کردن و رسیدن در نافرمانی در جائیکه از نوع خود بیرون رود تمهید گستردن و هموار
نیکو کردن کار و گستردن عذر و قبول کردن آن تمهّد جای گرفتن و دست یافتن بر چیزی تنجید آراستن خانه
و آزمودن تناد بفتح تاء و تخفیف دال مکسوره ندا کردن یکدیگر را در اصل تنادی بوده و بتشدید دال
پراکنده شدن و از همدیگر رمیدن و یوم التناد که در قرآن واقع است بهر دو روش خوانده اند تندید
آشکارا کردن و پرده دریدن و چیزی زشت شنوانیدن و عیب کسی فاش کردن تنفید بر سر هم نهادن
متاع توحّد یکتا شدن و تنها داشتن حقتعالی کسی را و بنداختن کار او را بغیر توحید یکی کردن
و خدای عز و جل را یکی دانستن تورّد بستان و ستدن داشتن توسّد بالش کردن چیزی را و ملازم و یحکم شدن
بچیزی و خو کردن و بر انداختن چیزی را توسید بالش کردانیدن برای کسی تواعد وعده دادن
یکدیگر را توعّد سرزنش کردن و ترسانیدن توقّد افروخته شدن آتش توکید تاکید استوار

ذکری کرباس و لته و جامه کهنه پیو شده برهان

تکوهید سرزنش کردن و دقت نمودن برهان

کردن و زین و پالان بر پشت ستور کردن توکد تاکد استوار شدن تولید زاینده و پیر و درشت کردن
واز گوسپند بچه گرفتن و چیز را از اصل بدر آوردن و غیر عربی در کلام عرب استعمال کردن توالد از یکدیگر
زادن و بسیار شدن فرزند تولد پیدا آمدن چیزی از چیزی و زادن توارد باهم یکجا فرود آمدن تهدید و
تهدد ترسانیدن تهجد شب خفتن و شب بیدار داشتن تهنید تیز کردن شمشیر و نسبت کردن آن بهند
تقصیر کردن در کاری و دشنام دادن تهود بیهوش شدن و توبه کردن و عمل نیک کردن باب التاء مع
الذال تشحیذ تیز کردن کارد و شمشیر و جز آن تعوید پناه دادن و در پناه آوردن تعوذ پناه گرفتن
واعوذ بالله گفتن تلمذ شاگردی کردن تلمید بالکسر شاگرد تلامذه جمع و ظاهرا بفارسی است و عربی
فصیح نیست و لهذا صاحب قاموس نیاورده اما تحقیق آنست که معرب تلمیذ است بالفتح تلذذ مزه خوش یافتن تنفیذ
روان کردن فرمان و نامه باب التاء مع الراء تاثیر نشان گذاشتن در چیزی و بر چیزی رفتن تاخیر
پس گذاشتن تاخر پس ماندن تبحر و تبقر بسیار علم و بسیار مال شدن تبختر خرامیدن تبخیر بخار کردن
چیزی تبذیر پراگنده و پریشان ساختن و پیدا آمدن گیاه زمین و بی اندازه خرج کردن تبدر زرد شدن
و تغیر یافتن آب تبادر پیشی گرفتن و پیشی گرفتن بر یکدیگر در کاری تبشیر مژده دادن تباشیر مژده دادن و
اوایل بامداد و اوایل هر چیزی و راهها که بر زمین پیدا شد از اثر باد تبصر بینا شدن و تامل کردن و بینا گردانیدن
تبکیر بامداد کردن و بامداد رفتن و شتاب کردن تبتیر شکستن و هلاک کردن تبر بالفتح شکستن و هلاک
کردن و بالکسر طلا و نقره پیش از آنکه بکار برند چون گداختند ذهب و فضه گویند و بعضی گفته اند که زر خالص
سکه و چون سکه زنند عین گویند تبار بالفتح هلاک و تبار که بمعنی اولاد آمده فارسی است تتر بفتحتین گروهی
است که بلاد ایشان به بلاد ترک متصل است و از آنها تتار و تاتار نیز گویند تثویر برانگیختن جنگ و فتنه و کردن بحث
کردن از علم و احکام قرآن تجر بالفتح تجارت و بالکسر بازرگانی کردن تاجر بازرگان و شراب فروش و ماهر در
کاری تجار بالضم و تشدید جیم و بالکسر و تخفیف جیم جمع تاجر و تاجر بمعنی شتر ماده که خریداران
رغبت کنند نیز آمده و از ضد کاسد است تجدیر جدری آبله بر آوردن تجبیر شکسته بستن و نیکو کردن
حال کسی و بی نیاز کردن فقیر را تجبر کردن کشی کردن و رستن گیاه بعد از خوردن و سبز شدن و برگ بر آوردن
درخت و خوب شدن حال بیمار و رسیدن شخص بمال خود تجاهر ظاهر کردن چیزی تحذیر ترسانیدن تحمیر
سرگشته کردن تحیر سرگشته شدن و گرد بر گشتن آب تحریر نقش خط بر کردن و بنده را آزاد کردن
و فرزند را نامزد خدمت مسجد کردن و کلام را پاک کردن از زواید و حشو تحسر مانده شدن و افسوس خوردن
تحسیر خوار داشتن و در حسرت انداختن و مانده کردن تحاور با همدیگر گفتگو کردن و جواب گفتن

باب التاء مع الذال

ترمذ بکسرتین ... من العجم بفتح التاء و الذال المعجمة مدینة علی نهر جیحون من اقلیم ... الی ... مص

تبر بزه طلا و نقره ۳

تحذیر

تخدیر پرهیزانیدن و کرخت کردن و خوابانیدن عضو تخسیر هلاک کردن تخفیر شرمنده کردن
و نگاه داشتن کسیرا تخمیر سرشتن و شراب نوشانیدن و شرم داشتن و پوشانیدن تخییر اختیار دادن تدبیر
پایان کار اندیشیدن و بنده را بعد از مرگ خود آزاد کردن و حدیث روایت کردن تدبر در پس کار اندیشیدن تدثر
پوشیدن جامه بالا و برآمدن نر بر ماده و بر جستن مرد بر پشت اسب تدویر گرد کردانیدن چیزیرا و فلک
پیما فلک دیگر تدمیر هلاک کردن و هلاک افکندن بر کسی و چشم دود کردن صیاد در کاژه تا شکاری بوی او را
نشناسد تذکیر یاد دادن و پند دادن تذکر یاد کردن و بیاد آمدن تر بالفتح و نشاط را حذف کردن و بریدن
و بریده شدن و بالضم اصل و رشته که معماران اندازه بنا کنند ترور دور افتادن از جای خود و بیرون افتادن
دانه خرما از پوست ترخیر و ترخر کشاده شدن شکم بسختی و پیچش شکم چنانکه خون مرغش باشد تزمیر نی
نواختن تزویر دروغ ظاهر کردن تزوار میل کردن و انحراف نمودن تسحیر جادوئی کردن کسیرا تسخیر
کردن تستر پوشیده شدن تستر بضم تاء اول و فتح تاء دوم شهریست مشهور و از آنجاست سهل بن عبدالله
تستری و اول باره ایست که بعد از طوفان نوح کذاشته اند ششتر بهر دو شین خطا است چنانکه صاحب قاموس گفته
و میتواند بود که ششتر فارسی باشد و تستر عربی و در فارسی از اعراب ششتر نیز کویند تسعیر و تسخیر رام کردن و بی
مزد کار فرمودن تسطیر چیزهای باطل آوردن و نوشتن و تالیف نمودن تسعیر نرخ نهادن و آتش افروختن
تسمیر میخ زدن و تنك و تیز کردن شیر با ب کذاشتن تسویر باره در دست کردن کسیرا تسور باره
در دست خود کردن و بر دیوار برآمدن تشهیر بیرون کردن از شهر و جامه مخطط پوشیدن و جل از پشت ستور
کرفتن تشجیر نقش کردن بصورت درخت و از آنجاست جامه مشجر تشاجر نزاع کردن دو کس با هم تشاعر خود را
شاعر وانمودن تشمیر دامن بر میان زدن و چست شدن در کاری و کشتی و غیر آن دوان کردن تشمر مهیا شدن
بر کاری تشهیر عیب کردن و رسوا کردن و عیب شنوانیدن تشاور با همدیگر کنکاش کردن تشویر خجل
کردن و برهنه کردن عورت را و اشارت کردن و خجالت و شرمساری کشیدن تشور خجل شدن تشهیر آشکارا
کردن و شمشیر از نیام برکشیدن و بمردم وانمودن تصدیر در کذشتن اسب بالهوید تا از اسب دیگر و سر
نامه نوشتن و در پیشگاه مجالس نشاندن کسیرا و پیش بند ستور بستن و مقدم کردانیدن تصدر در پیشگاه
نشستن و پیشگاه برپا کردن برای نشستن تصعیر رخساره کج کردن از کبر قال الله تعالی و لا تصعر خدك تصغیر
کوچک کردن و مصغر ساختن کلمه یعنی حرف اول را ضم دادن و دوم را فتح و بعد از حرف دوم یاء ساکن در آوردن
چون رجیل تصغیر رجل و کلمه مصغر را نیز تصغیر کویند و این نوع در کلام عرب است و در فارسی کاف در آخر
در آوردن چون ماماك تصغیر مام یا جیم و ها در آخر آوردن چون کوچه و باغچه تصویر صورت کردن و آفرید

کرخت بی حس برلس

کاژه کمینگاه صیاد

باره دست برنجن ۱۲

کنکاش بکسر اول و فتح ثانی مشورت کردن بر لغات

وصورتی که از چوب و گل و جز آن سازند یا بر دیوار و جز آن نگارند و تصاویر جمع تصور در ذهن خود صورت چیزی بستن و میل کردن و نزدیک شدن با فتادن تقصیر کردن چیزی از حال بحال تضحیر دانستن دانه و مانند شدن تضرر کردن و اسب باختن و بخور شدن تقضیم بر زانو نشستن و کاه خشک دادن اسب را بعد از فربه شدن تضمیر بضاد معجمه و تظاهر بظاء معجمه هم پشت شدن و بکدیگر را یاری دادن تطهیر پاک کردن تطهیر پاک شدن و تقرون شستن خود را با ز داشتن از گناه تطیّر فال بد گرفتن و اصل تطیّر فال گرفتن بمرغ است و اعراب بفال بد میدانند تطیّر پرانیدن تعبیر بیان خواب کردن و خبر دادن از مراد دل و سخن از کسی یا از دل خود گفتن و بیکار سنجیدن درم و دینار بعد از آنکه بشمار نوسنجیده باشند تعذر دشوار شدن کار و بعذر و بعضی بسر کین آلوده شدن و ناپدید شدن نشان پس از عذر تجت او ردن تعذیر تقصیر کردن و بعذر و بعضی بسر کین آلودن چیزی را و عذر آوردن و موی بیضه او برآمدن کودک را و ناپدید کردن نشان سرا و طعام جهت ختنه و بنا خانه ساختن و بسوی آن خواندن مردم را و زخم کردن گوش شتر برای نشان تعزیر بزرگ داشتن و یاری دادن و زدن کمتر از حد شرعی یا سخت زدن و گران بار کردن ستور را و بعضی گفته اند تعزیر سیاست کردن اعتقاد که متصل وقت انقضا کنند تعسّر دشوار شدن تعطّر خوشبو شدن تعطیر خوشبو کردانیدن تعمیر دنبکانی دراز کردن و عمر دراز خواستن و عمر دراز منصف کردن و آباد ساختن تعمیر سرزنش کردن تغیر از حال خود گردانیدن تغیر از حال خود گشتن تغافر بعضی همدیگر شدن تغیر ابروان کردن تغرّب دوان شدن تغریر مغرور کردن خود را و نفس را هلاک ساختن و پر کردن مشک و قصد کردن طائر پریدن تغریر کذاشتن یکدو شبان در میان دو دو شبانه تفاخر با هم بکدیگر نازیدن تفسیر پیدا کردن معنی سخن و آشکار کردن چیز پوشیده تفطیر روزه کسی گشودن تفکیر و تفکر اندیشه کردن تقتیر تنگی کردن در نفقه عیال تقدیر اندازه کردن و تنگ کردن و تأمل کردن و هموار کردن چیزی تقریر قرار دادن و بافرار در آوردن تقرّر قرار گرفتن تقشیر پوست باز کردن از چوب درخت و میوه و مانند آن تقصیر کوتاه کردن جامه و کوتاه کردن موی و نماز و سستی و کوتاهی کردن در کاری و کردن بند که از اولاد گویند و تقصار بالکسر نیز بمعنی اول آمده تقاصیر جمع تقصیر تنگ عیشی و تنگ علفی بودن و تقصیر بر عیال تنگ کردن تقطیر انداختن بکوش و قطره چکانیدن و قطار کردن شتر را تقاطر پیاپی قطره چکیدن تکبیر بزرگ شمردن و بزرگی صفت کردن و خدا را به بزرگی یاد کردن و الله اکبر گفتن تکسیر شکسته شدن تکفیر سر فرود آمدن و دست بر سینه گذاشتن برای کسی چنانکه رسم گبران است و کفاره دادن و کافر خواندن و پوشیدن و دور کردن گناهان و صاحب معرب گفته که تکفیر بمعنی کافر خواندن و پوشیدن و دور کردن گناهان حسنات

معرب کشته که تکفیر یعنی کافر خواندن روایت نشده وصاحب قاموس نیز نیاورده اما در کتب بسیار
استعمال کرده اند تکویر دستار بر سر پیچیدن و انداختن و افروختن و فراهم آوردن متاع و سخن بستن و
در آوردن چیزی در چیزی تکور دامن برچیدن وافتادن و چکیدن و درچیده شدن تمر بالفتح خرما یکی
واحد تامر خداوند خرما تمار بالفتح و تشدید میم خرما فروش تامور کسی و خون و چیزی و دل و نفس تنور
بالفتح و تشدید نون چیزیکه در وی نان پزند و دیگر زمین و جاییکه آب از آن برآید و محل جمع آمدن آب وادی
و کوهست تنفر رمیدن تنفیر رمانیدن تنقیر کاویدن چیزی و بانگ کردن مرغ تنکیر ناشناسا نیدن
و از حال بنیک گردانیدن حال بد تنویر روشن شدن و روشن کردن و شکوفه آوردن درخت و ظاهر
شدن نور صبح و سپید شدن کاه بر کسی تنور دیدن آتش و نوره مالیدن بر خود توفیر تمام کردن حق کسی را
و بسیار کردن توقر جنب شدن توقیر بزرگ داشتن و حلیم شمردن و آزمودن توقر چو منکاد آشتر
تواتر پیاپی شدن و بی فاصله شدن تور بالفتح مبانی تومور ظرفی است که در آن آب خورند تهور برافکندن
دیوار و خزان تهور فرود ریختن و افتادن در چیزی به بیباکی و رفتن شب و گذشتن بیشتر شب و زمستان
و شکستن سرما و بند رکرفتن مردم را تیسیر سهو چیزی نمودن و آسان کردن و توفیق دادن و بسیار شیر دار شدن
گوسپند تیسر آسان شدن تیاسر با همدیگر آسان گرفتن مرادف تساهل و میل کردن بجهت چپ و الجنبادن
کردن طرف چپ تیار بالفتح و تشدید یاء موج دریا و چیزیکه نیک روان و جهنده باشد و عرق تیار یعنی
رگ مواج **باب التاء مع الزاء** تبرز بصحرا برآمدن و بجاجنگاه بیرون شدن و آشکار کردن تبریز
بالفتح آشکار کردن و پیدا نمودن و بالفتح والکسر شهریست معروف تجویز روا داشتن و روا گردانیدن
تجوز گذشتن و مجاز سخن گفتن و سبک کردن نماز و عفو کردن تجاوز درگذشتن و درگذاشتن
گناه تجهیز ساختن اسباب عروس و لشکر و مسافر و مرده و روانیدن اسپ کسی تجهز آماده شدن کار برا
تحرز پرهیز کردن و خویشتن نگاه داشتن تحیز در پیچیدن و تحیز یعنی بگوشه رفتن تمییز جدا کردن تمیز
و امتیاز جدا شدن تنابز همدیگر را لقب نهادن تنجیز روا کردن و دادن تنجز روا خواستن توز بالضم
اصل و طبیعت و خلق و درختیست که پوست آن بر کمان پیچند و بر پالان اندرون دهند و موضعی است
باب التاء مع السین تاسیس بنیاد نهادن و الف که در قافیه میان او و حرف روی یک حرف باشد و
تاسیس در عرف لغویان کلمه ایست که افاده معنی تازه کند غیر معنی کلمه اول و بدین معنی مقابل تاکید باشد
ولهذا گفته اند التاسیس خیر من التاکید تجسس بجیم و تحسس بحاء مهمله جستجو کردن و خبر پرسیدن
تخلیس پنج کردن و بیخ کوشه کردن تدریس درس گفتن کتاب تدلیس پوشیدن عیب کالا بر خریدار تدلیس

خداوند صاحب و بزرگ برهان

باب التاء مع الزاء

باب التاء مع السین

کالا ... بر خریدار

برکندن شیلینه یله تلبیس جکین کردن ترس بالضم سپر تراس بالکسر ترس بالضم جمع تراس بالفتح و تشدید ها
اسیر ساختن تمس بالضم با ریدن خشنیدن تاپلاس بالفتح مصر است تلبیسان قبیله بنی اسد تسدیس شش گوشه کردن
و شش کردن چیزی واقع شدن هشتاد ستاره بیرج دوم از برج سنبله و دیگر تضریس محرب محکم گردانیدن جنگ و سفر
و در اینها هموار کردن چوب تلمه دار ساختن چیزها تعس بالفتح هلاک شدن و بسر در آمدن و افتادن و پست شدن
و بدی و دوری تغریس درخت نشاندن تعسیس در شب گردیدن و تفتیش کردن تفلیس بافلاس نسبت کردن
و حکم کردن قاضی بافلاس کسی نام قصبه ایست نزدیک جستان که آباد کرده نوشابه است بالکسر نیز آمده تقریس
در یافتن چیزی به دیر او و لنظر بیلا منت اما رنقدیس پاک کردن تقلیس دف زدن و خوش خوانی کردن و استقبال
ملوک کردن بنوای وطرب و نیز بدوم تلبیس در آمیختن و پنهان داشتن مکر و عیب کسی تلبس جامه پوشیدن
تلحیس منع شدن تلحیس منع کردن و در حدیث آمده تا بواه مجسا تنجس پلید شدن تنجیس پلید کردانیدن
و تنجیس نام پلیدی است و استخوان مرده و امثال آن که آنها را بر کسی که از جن ترسید باشد بیندند تا شفا یابد
تنکیس سرنگون کردن تنفس دم زدن و دمیدن و روشن شدن صبح و بر آمدن روز و بلند شدن آب دریا
و موج و شکافتن کمان تنفیس رهائی دادن از غم و آسایش دادن تناخس رغبت در چیزی با یکدیگر مدافعه
و معاصنه تورنیس رنگ کردن چیزها را بورس و آن گیاهی است که رنگش زرد بود مانند اسپرک توس بالضم
طبیعت و عادت و اصل طوس تلیس سخن هوس ناک کردانیدن تیس بالفتح بز نر و اهو نیز و بفارسی نر انکه و نهان
گویند باب التاء مع الشین تالش بکسر لام شهریست در گیلان تبشش شاد و گشاده روی شدن
تحریش و تهریش و تورکیش برغلانیدن و فساد انداختن میان مردم و در هم انداختن سگان را ترش
بالفتح و بفتحتین سبک شدن و بدخو شدن تشویش پریشان و آشفته کردن تشوش پریشان شدن تغشیش
پنهان سلطنت مرغ و کم شاخ و برک شدن درخت و باریک شدن نان و پنهان داشتن نان در گوشه و خشک
شدن نان تعیش اسباب معیشت ساختن تفتیش کاویدن و بیک جستجو کردن تناجش باده کردن در
قیمت بی اراده خریدن تا دیگری بآن بها بخرد و در حدیث است که لا تناجشوا تنا وش دست یازیدن و گرفتن
چیزها را توحش خشک شدن زمین و تهی شدن شکم از طعام و رمیده شدن و خالی شدن باب التاء
مع الصاد تبصبص دم جنبانیدن شیر و جز آن تحریص بر شغف و آزاد انداختن تخلیص پاک کردن
و رهانیدن تخلص رهیدن تربص چشم داشتن ترخیص دستوری دادن ترخص آسانی کردن و رخصت
یافتن ترصیص استوار کردن و بقلعی و ارزیز گرفتن چیزها را و روی سنگ بستن تراص بسته شدن
صفها یکدیگر چسبیدن مردم در صف تفحص بازکاویدن تقاص بستدن قصاص از همدیگر قصاص گرفتن

بضم اول الشین سبز برهان

بطریق عجم

باب التاء مع الشین

برغلانیدن بشورانیدن بجنگ برهان

بازیدن دست بلند و بلند شدن برهان

باب التاء مع الصاد

تلخیص بیان کردن و آشکارا کردن و پاک کردانیدن تمحیص از موی دو کم کردن و پاک کردن تنغیص تیره کردانیدن عیش را تنصیص ظاهر کردن چیزی تنقیص کم کردن **باب التاء مع الضاد** تبعیض حصه کردن تبعض حصه حصه شدن تبغیض دشمن کردانیدن کسی را با کسی تباغض یکدیگر را دشمن داشتن تحریض بر غلانیدن و گرم کردانیدن کسی را بر چیزی تحضیض بر انگیختن و بر غلانیدن تعریض بکنایه سخن گفتن و پهن کردن چیزی و فروختن کالا بکالا و خوراندن زاه او و دیدن کسی را بر کاری خداوند عارضه شدن و چیزی را بر پهنا چیزی کردن و در هم نوشتن کتاب را چنانکه نیک نتوان خواند و نیم جوش کردن گوشت تعرض پیش آمدن کسی را و کج شدن و چپ و راست رفتن ستور بر کوه از دشواری راه تعارض یکدیگر را پیش آمدن تعویض عوض دادن و عوض کردن تغمیض چشم فرو خوابانیدن و باریک معنی کردن سخن را و آسان کردن در معامله تغبض کم کردن و باز داشتن اشک و در بیشه قرار گرفتن شیر تفویض باز داشتن کاری بکسی و زن دادن کسی را بی کابین تقویض شکستن خانه و بکندن خیمه تمخیض دوغ زده کردن زن را و ما ستخر اکردن از دو تمحیض خالص کردن تمریض سستی کردن در کاری و نیک خدمت کردن بیمار را تمارض خود را بیمار کردن بی مرض تناقض ضد همدیگر شدن **باب التاء مع الطاء** تابط در بغل گرفتن چیزی را و در زیر دست داشتن بر دوش چپ انداختن تثبیط بثاء مثلثه مشغول کردن و باز داشتن از کاری تثبط باز ایستادن تخلیط آمیخته کردن و فساد افکندن در کاری تخبیط بر گزاف و بی راه رفتن و دیوانه کردن دیو مردم را قال الله تعالی یتخبطه الشیطان من المس تخطیط جامه را مخطط بافتن و خط را نیک نوشتن تسلیط بر گماشتن کسی را بر کسی تسلط بر کسی دست یافتن تسمیط بر مراکب زین چیزی بستن و شعر گفتن بر وجهی که چهار قافیه متماثل در هر بیتی وارد شود چنانکه سعدی گوید بیت دی در رفتن جان از بدن گویند هر نوعی سخن من خود بچشم خویشتن دیدم که جانم میرود تساقط بر همدیگر افتادن تضریط از دهن ضرطه دادن و بضرطه انداختن تغلیط در غلط انداختن و کسی را بغلط منسوب کردن تفریط تقصیر کردن و فراموش کردن و ضایع کردن و ترک کردن و گذاشتن و در گذشتن از کسی و دور کردن از کسی تا باز ایستد تمخط بینی پاک کردن تنشط شادی نمودن و بنشاط رفتن تنشیط بنشاط آوردن توسیط در میان آوردن چیزی و بریدن چیزی بدو نیم توسط میانگی کردن **باب التاء مع الظاء** تحفیظ یاد دادن تحفظ هوشیار و بیدار بودن و بیک یاد گرفتن تغلیظ درشتی کردن تغلظ خشم گرفتن تلفظ سخن گفتن تیقظ بیدار شدن **باب التاء مع العین** تابع پس رو چیزی که همراه آدمی باشد و پری او هر جا رود توابع تبع بفتحتین پیروی کردن و پیروان واحد و جمع هر دو آمده و بالضم

باب التاء مع الضاد

راه آوردن شوغا و هدیه و هر که کسی از جایی بیارد و بر کسی که چیزی قصیده و شعر باشد برهان

وه زاییدن و ولادت برهان

باب التاء مع الطاء

فراک بالکسر تسمه و دوالی که از پس زین بیاویزند برهان

تا با نیست

باب التاء مع الظاء

باب التاء مع العین

زدند تُبَّع با مضموم لقب پادشاهان یمن تبابعه جمع و تبابعة هم مرغ تباع بالکسر پیروی عمل کسی کردن
پی یکدیگر رفتن تبیع آنکه نو را بروی مال باشد پیرو و بچه گاو یکساله که با مادر رود و دوباری کننده و کشتن

در تمام ع

کشتن تباع بالکسر جمع تتابع با هم یکدیگر بیع کردن و بیعت کردن تبرّع بخشیدن چیزی و کردن کاری که واجب
نباشد تتبّع در پی چیزی رفتن و طلبیدن تتابع پیاپی شدن تجریع فرو خورانیدن خشم و جز آن تجرّع
جرعه جرعه خوردن تجمیع سبک جمع کردن و تمام جمع کردن تجمّع و اهم آمدن تجویع گرسنه داشتن و گرسنه
کردن تجوّع گرسنه بودن و خود را گرسنه داشتن بقصد تخشّع و تخضّع فروتنی کردن تدافع همدیگر را
دور کردن ترفّع بلند شدن ترعرع بالیدن کودک تربیع چهار گوشه کردن چیزی را و نظر کردن کوکب از
برج سیم که ربع فلک است بکوکب دیگر ترع بفتحتین حوض و کوزه پر و پر شدن ظرف و حوض و شتافتن بسوی چیزی
و بالضم و فتح را جمع ترعه و معنی آن گذشت تراجع باز گشتن ترجیع شهادتین در اذان تمام دوباره گفتن
چنانکه مذهب شافعی است و آواز گردانیدن در حلق و باز گردانیدن شنودن شهادت را در رفتن و داده را باز گرفتن
و در مصیبت انا لله و انا الیه راجعون گفتن و بدین دو معنی مدّ استرجاع ترصیع نشاندن جواهر بچیزی و سخن را
بخش بخش کردن و هر بخش را مقابل جزو دیگر رون و دیگر برابر تزعزع جنبیدن تسبیع هفت عدد کردن تسجیع
سخن با سجع گفتن تسع بالفتح نه یک گرفتن و نه کردن و نهم شدن و بالضم نه یک و بضمتین نیز آمده و همچنین تسیع
و بالکسر مدت تشنگی شتران و نه روز چنانکه تسعه نه مرد و بالضم و فتح سین سه شب از ماه یعنی هفتم و هشتم و نهم
تاسع نه کننده و نهم و بر تقدیر اول تاسع الثمانیه و تاسع التسعه توان گفت و بر تقدیر ثانی تاسع الثمانیه نتوان
گفت و همچنین است ثانی و ثالث و غیر آن تسمّع گوش نهادن بسوی کسی تسمیع تشهیر کردن و تشنیع کردن و برداشتن
کرنامی از کسی و منتشر کردن ذکر وی و شنوانیدن آواز کسی تشفیع شفاعت دادن کسی و پذیرفتن شفاعت
کسی تشفّع شفاعت کردن تشنیع زشت گفتن و بکسی زشت شمردن چیزی را و بسنوه آمدن و خویشتن در چیزی
تشییع پی مسافر و پس جنازه رفتن و بآتش سوختن و فروزانیدن آتش را تشیّع دعوی مذهب شیعه کردن و
خود را شیعی نمودن تصدیع جدا جدا کردن و درد سر رسانیدن تصدّع پراکنده شدن تصریع افکندن
قافیه آوردن در مصراع اول از بیت تصنّع روش نیکو نمودن از خود و آراستن خود را تضجیع تقصیر کردن
در کاری و نزدیک شدن آفتاب بغروب شدن تضجّع ایستادن از کاری و مقیم بودن بجائی تضرّع زاری کردن
تضعضع فروتنی نمودن و افتادن و فروتنی کردن تضوّع و تضیّع جنبیدن نافه مشک و دمیدن
بوی آن تضییع و اضاعت بیستا ضیعت یعنی بستان زمین و ملک شدن و بی تیمار گذاشتن تطوّع
توانائی نمودن از خود و آنچه واجب نباشد بجا آوردن تطویع آسان کردن کار برکسی و توانا کردن

تا بالیدن
بزرگ شدن و نمو کردن
برهان

کسر او کاره تدرّع زره‌مند شدن تفجّع دردمند کردن و بیشته کردن تفرّع فرود آمدن از
کوه و بر آمدن بر کوه و از چیزی فرع بیرون کردن تفرّع از چیزی فرع بیرون آمدن تفزیع بزاء معجمه ترسانیدن و
بیم کردن کبسر تقریع درشتی کردن و سرزنش کردن تقرّع بر گشتن از پهلو بپهلو تقطیع پاره پاره کردن
و گذشتن اسب و ننده از ابستادن بکرو وزن کردن شعر باجزاء عروض تقطّع بخش کرده شدن تکرّع وضو کردن
چنانکه اطراف را نیک برآرد ع یعنی اطراف که عبارات از دست و پاست تمتیع دراز کردن و برخوردار دادن تمتّع
برخورداری دادن و برخورداری یافتن و بی‌نیاز شدن از کسی تنازع دشمنی و خصومت کردن باهم تنوّع
نوع نوع کردن توجّع دردمند نمودن و مرثیه گفتن مرده را تودیع بدرود کردن و آماده کردن
نزد کسی و در جامه‌دان گذاشتن جامه توزیع پراکنده کردن و بخش کردن چیزها بر کسی توزّع بخش
کردن و پراکنده شدن توسیع فراخ کردن چیز را توسّع فراخی کردن و گستردن و فراخ نشستن در
مجلس تواضع فروتنی کردن توقیع نشانی کردن بر نامه و نشان کردن مکتوب را و پشت ریش کردن ستور را
و کمان بردن و تیز کردن شمشیر و ماندن برف توقّع چشم داشتن تطویع طاعت آوردن تطوّع بزودی
کردن تهریع شکستن و تغیر دادن باب التاء مع الغین تبلیغ رسانیدن و دست بنان
دراز کردن تسویغ روا داشتن و روان کردن عطا را تفریغ فارغ گردانیدن و ریختن آب خالی کردن
ظرف تفرّغ فارغ شدن بجهت کاری تمرّغ در خاک غلطیدن والله اعلم بالصواب باب التاء مع الفاء
تأسّف اندوه خوردن تألیف سازگاری دادن دو چیز را باهم و هزار تمام کردن تألّف سازگاری یافتن
کسر تا چیزی تجویف میان تهی کردن تجفیف خشک کردن و بر پشت اسب انداختن نمدزین و برگستوان
و مانند آن بر اسب تا ازان پاک کنند تجفاف بالکسر برگستوان که بجهت نبرد کوبند تجانف میل کردن تحریف
گردانیدن سخن از موضع خود و منحرف تراشیدن قلم تحلیف سوگند دادن تحالف باهمدیگر سوگند خوردن
تخفیف سبک کردن تخلیف واپس گذاشتن و یکپستان ناقه را تمام دوشیدن تخالف باهمدیگر خلاف
کردن تخلّف واپس ماندن تخویف ترسانیدن تخوّف ترسیدن و کم کردن ترف بالفتح نازکی از نعمت
و آسایش تردیف پس خود سوار کردن کبسر ترادف در پس یکدیگر نشستن تزییف زبون و ناسره
کردن درم را تسلیف پیش کردن تشویف ناخبر کردن تشریف بزرگ گردانیدن و بزرگ داشتن
تصحیف خطا کردن در نوشته تصریف سخن گردانیدن چیزی را و شراب صرف خوردن و تصرّف دادن
کسبرا تصرّف دست در کاری کردن تصلّف لاف زدن تصنیف جدا کردن بعضی از بعضی و گونه گونه
کردن چیزی را تضعیف دو چند کردن و افزون کردن و ناتوان کردن و منسوب بناتوانی کردن تطفیف

بدرود
وداع و خدا حافظ
کردن و دیر لنگ کردن
و نشستن بر داشتن
برهان

باب التاء مع الغین

باب التاء مع الفاء

نمدزین
چوب زین تکلتو
زیر زین بر اسب نهند
برهان

کستوان پوشش
که مردم در جنگ پوشند
و بر اسب پوشانند
برهان

ناسره قلب را

باهم یکرم تنیت شدن و هم پهلو شدن و تنک شدن رود خانه تطریف بر کرانه لشکر زدن و باز کردانیدن خصم از حرب تظفیف کم بهبودن تطرف برکے نمودن تعریف شناسا کردن و آگاه نمودن و کم شده جستن و خوشبو کردانیدن و اسم نکره را معرفه کردانیدن و ایستادن بعرفات تعرف معرفت جستن تعارف یکدیگر را شناختن تعسف بیراه رفتن تعطف ردا بر دوش افکندن و مهربانی کردن تعفف پارسائی نمودن و باز شیر را که در پستان مانده باشد بهم دوشیدن و خوردن تعنیف سرزنش کردن و درشتی کردن تقشف بقوت اندک و جامه درشت و چرکین بسر بردن تکاثف سطبر و غلیظ شدن تکلیف بازداشتن طاقت کاری فرمودن بکسر تکلف بخود کرفتن کاری و رنج و نمود و رنج بر خود نهادن و از خود چیزی نمودن که ران نباشد تلف بفتحتین هلاک شدن تلفیف نیک در پیچیدن تلطف نرمی نمودن و مهربانی کردن تلقیف درد سخن بزبان کسے دادن تلقف در ربودن و فرا کرفتن چیزی را و زود کوارانیدن تلهف دریغ و افسوس خوردن و اندوه نمودن تصنیف دونیم کردن و معجر بر سر کسی افکندن تنظف پاکی نمودن و پاکی جستن تنظیف پاک کردن توصیف نیک صفت کردن توظیف وظیفه کردن توقف ایستادن و درنک کردن و چشم داشتن توقیف توقفا ایستادن ندرج و واقف کردانیدن کسی را بر چیزی و دست بحرب دست کردن باب الثاء مع القاف تاریق بیدار کردن تالق درخشیدن تئق بفتح تاء و کسر همزه پر شده از غضب تبریق چشم نیکو کشادن و تیز نکریستن تحدیق تیز نکریستن تحذیق بذال معجمه دعوی زیرکے کردن تحریق نیک سوختن و سوزانیدن تحقیق درست و راست کردن تحقق درست شدن تحلیق نیک ستردن و بلند بر رفتن مرغ در هوا و بشکل حلقه کردن ستور را تحالق حلقه نشستن مردم تخریق نیک دریدن تخلق دروغ بافتن و خوی کرفتن و خوشبو شدن تخلیق مالیدن بخوش و زعفران بیند و درست خلقت کردانیدن چیزی را تدقیق باریک کردن و نیکو کفتن و ادو نرم کردن تدنیق باریک نکریستن در کاری و استقصا کردن و نزدیک شدن آفتاب بغروب و فرو شدن چشم بمغاک و سست نکریستن تدلیق تیز کردن نطرف و کنار هر چیزی ترفیق تنک کردن و بند کردن و نیکو کردن سخن را تروق و تروق و هشتن سیماری کی را و پالودن شراب را و پرده در سقف خانه کشیدن چنانکه سقف پوشیده شود تریاق بالکسر معجونیست معروف که از تریاق فارق و تریاک کویند و بفارسی پادزهر خوانند تزویق آراستن و درست کردن کتاب و نقش کردن بسیماب و بمعنی نقش کردن مطلق نیز آمده از این جهه هر منقش را مزوق کویند و نقاش را مزوق بکسر واو تزریق سرمه کردن و آراستن زن خود را آنسا را بیکدیکر پیشی کرفتن تشریق سوی مشرق رفتن و قدید کردن کوشت تشقیق سخن را نیکو بیرون آوردن

کرانه کناره و نهایه برهان

بار سنگین و هر کار رنج برهان

باب الثاء مع القاف

ستردن تراشیدن و حلق نمودن برهان

مغاک چه هلاک کردن چه دوزخ و چه غیران برهان

تو هنره وجز آن شکافتن تشقیق شکافته شدن تشویق با رزو در آوردن کسی را تشوق آرزومند نمودن
تصدیق راستگوی داشتن وصدق گرفتن تصدق صدقه کردن تصادق با یکدیگر راست شدن
در دوستی وسخن تصفیق دست بهم زدن وجنبانیدن باد درخت را وشراب از ظرفی بظرفی کردن وشتور را
از چراگاهی بچراگاهی گردانیدن تضییق تنگ کردن وتنگ گرفتن بر کسی تضیق تنگ شدن تضایق
برهمدیگر تنگ شدن ودر یکجا تنگ نشستن تطبیق پوشیده شدن ابر ونهادن در درکوع چنانکه مذهب ابن
مسعود است وبرپیوند رسیدن شمشیر بوقت زدن وجدا شدن آن وسم بر سم نهادن اسب در رفتن و
دویدن تطابق اتفاق کردن تطبق تو بر تو پوشیده شدن تطرق راه کردن تطلیق رها کردن زن وطلاق
دادن آن تطوق طوق در کردن کسی کردن وتکلف کردن بچیزی وتوانا کردن وتومان بردار کردن سنگ
تطوق طوق در کردن خود کردن تعلیق در آویختن چیزی را تعلق بچیزی در آویختن تعمیق مغاک
کردن ودور اندیشیدن در کار تعمق بکنه چیزی رسیدن تعویق باز داشتن تعوق باز ایستادن تغلیق
در بستن تفریق پراکنده کردن تفرق پراکنده شدن تفوق برتری نمودن وشیر خوردن شتر بچه
تلاحق بهمدیگر پیوستن تلفیق بهم آوردن دو درز و دو سخن تلاق بالفتح بهمدیگر ملاقات کردن در اصل
تلاقی بوده ویوم التلاق روز قیامت است تمزیق بخت دریدن تمزق دریده شدن تملق چاپلوسی کردن
تنسیق نظم وترتیب دادن تنمیق آراستن کتاب بکتابت توق بالفتح آرزومند شدن توثیق استوار کردن
ومعتمد داشتن توفیق دست دادن وملک کردن کسی را بکاری توافق باهم یکی شدن **باب التاء مع**
الکاف تبرک مبارک شمردن تبارک بلند شدن وپاک گشتن وزیاده شدن تبتک بریدن قال
الله تعالی ولیبتکن اذان الانعام تبوک بالفتح نام موضعی است که در آنجا حضرت رسالت پناه ص بجنگ کفار
رفته بودند تحریک جنبانیدن تدارک دریافتن چیزی رفته را ورسیدن اخر قومی با اول آن تدلک خود را
مالیدن ترک بالفتح گذاشتن وخود آهنین جمع ترکه وبالضم گروهی است از اولاد یافث بن نوح ع که در مشرق
زمین میباشند تشبیک در همدیگر کردن انگشتان وغیر آن تشریک انبازی کردن کسی را وشراک
بستن نعلین را تشکیک در شک انداختن تشکک در شک افتادن تشویک پستان دختر بر آمدن
ودندان شتر بر آمدن شتر را وموی بر آمدن بعد از سترده وخار بر سر دیوار نهادن تعریک گوشمال دادن
ومالیدن چیزی تفکیک جدا کردن دو چیز را از یکدیگر تفلیک گرد شدن پستان دختر ودهان بند ساختن
از موی بینی شتر بچه تا شیر نخورد تمسک چنگ در زدن تماسک خویشتن را نگاهداشتن

الکاف
باب التاء مع

جنبانیدن متحرک شد

ابنا انبازی رفیق
برهان

نو شدن تنسّک عبادت کردن تورّک بر یکطرف سرین نشستن و طرف سرین را بر پای راست گذاشتن
تهتّک بی‌سوا شدن و پرده کسی دریده شدن تهالک افتادن بر چیزی و خرامیدن در زمان تهوّک متحیر شدن
و افتادن در چیزی ناگاه مرادف تهوّس باب التاء مع اللام تاثیل با اصل کردن و استوار کردن
تاثّل گرفتن اصل مال و جاه کندن تاجیل مهلت دادن و علاج کردن و وعده کردن تامّل اندیشه کردن
تامیل امید داشتن تاویل و تاوّل بیان کردن آنچه سخن باو باز گردد و تعبیر خواب کردانیدن کلام از
ظاهر بخلاف ظاهر تاهّل زن خواستن و با اهل شدن تبتّل و تبتیل از دنیا بریدن برای خدا تبجیل
بزرگ داشتن و تعظیم کردن تبدیل بدل کردن چیزی بچیزی تبدّل عوض کردن این بآن قال الله تعالی
و من یتبدّل الکفر بالایمان تبادل باهم معاوضه کردن تبذّل در باختن و نگاه داشتن چیزی را تبزّل
شکافتن تبل بالفتح کینه و دشمنی داشتن و فنا کردن و هوش بردن و بیمار کردن و حوایج در دل کردن
تابل بکسر با و فتح آن حوایج و ابزار طعام توابل جمع تثقّل گرانبار شدن تثقیل گرانبار گردانیدن تجادل
باهم بگر جدال کردن تجهیل بنادانی منسوب کردن تجاهل خود را نادان نمودن تجمّل آرایش و خوبی نمودن
و پیه گداختن خوردن تجمیل آراستن تحجیل سفیدی دست و پای ستور و حجله ساختن برای زن و در حجله
آوردن زن را تحصیل جمع کردن و خلاصه چیزی آوردن تحلیل حلال گردانیدن و بجا آوردن
و نکاح کردن مطلقه ثلثه را تا برای زوج اول حلال شود تحمّل از جای برداشتن چیزی را و بار برداشتن
و بر خود رنج و مشقت نهادن تحمیل کسی را برداشتن فرمودن تحویل برگشتن و برگردانیدن تحوّل بر
گشتن از جائی بجائی تخجیل شرمنده شدن تخلیل سرکه کردن و انگشتان در میان یکدیگر آوردن و
انگشتان در محاسن بوقت وضو کردن و خلال کردن تخلّل خلال کردن دندان و سپری شدن چیزی و
باران بیکجای مخصوص باریدن و در میان قوم شدن تخییل کسی را در خیال انداختن تخیّل در خیال
آوردن تخلخل جدا شدن اجزای چیزی از یکدیگر ضد تکاثف تخوّل بتیمار داشتن تخویل دادن و ملک
گردانیدن چیزی بکسی تداخل هم در شدن تدلّل ناز کردن تداول از یکدیگر گرفتن چیزی را بنوبت
تدلیل نرم گردانیدن و راست کردن خوشه‌های خرما و فرو گذاشتن تذلّل فروتنی کردن تذییل
چیزی را دامن چیزی کردن ترتیل هموار و مستید پیدا خواندن سخن را نظم و تالیف خوب دادن ترجیل
فرو گذاشتن موی ترجّل پیاده رفتن و برآمدن روز و بجا فرو شدن ترحیل کوچ فرمودن کسی را
کوچ کردن ترحال بالکسر رفتن ترسّل آهستگی کردن و نامه را از خود انشا کردن ترمیل بخون آلوده
کردن ترمّل در جامه پیچیدن تسجیل قباله و تمسک نوشتن قاضی با مهر تسلسل پی در پی آمدن آدمیان

سرین نشستگاه آدمی و کفل و سرین غربی حیوانات برهان

باب التاء مع اللام

سپری تمام و آخر برهان

تیمار خدمت و غمخواری و پرستاری بیمار و نگاه داشتن و محافظت نمودن و فکر کردن برهان

سردم تسلسل پیوسته شدن و دوا شدن آب و دکلو تسهیل آسان کردن تساهل آسان فرا گرفتن
تسویل آراستن کار بد تشکل صورت گرفتن چیزی و نیم درست شدن انگور تشکیل صورت دادن تشاکل همدیگر
مانند شدن تضلیل منسوب کردن بگمراهی تطفیل میل کردن آفتاب بغروب و طفیلی گردانیدن تطفل طفیلی
شدن تطویل دراز کردن و مهلت دادن تطاول گردن کشی و تکبر کردن و گردن دراز کردن بر فرق نگرستن
تطول منت نهادن و افزونی کردن برکسی و انعام کردن تظلیل سایه انداختن تجمیل تجمل برانگیختن و تشا
فرمودن و پیشه گرفتن تعدیل راست کردن و شایسته گواهی گردانیدن تعادل با یکدیگر برابر شدن تعطیل
خالی گذاشتن و بیکار کردن و ضایع گذاشتن تعطل بیکار ماندن تعلیل مشغول کردن کسی را و سبب بهانه
چیزی را و علت زایل کردن و پیاپی خوردن آب و پیاپی چیدن میوه تعلل مشغول شدن بکاری و بهانه جستن و از نفاس بر
آمدن زن تعمیل عامل دادن تعمل از خود کاری گرفتن تعویل بار برکسی نهادن و بار برخواستن و ساختن سایه بان
تا از باران بدو پناه آورند تغافل و تغفل خود را غافل نمودن تغفیل بغفلت نسبت کردن تفل بالفتح
خیو افکندن و صاحب صراح گوید افکندن چیزی را از دهان اول آن بزاق است بعد از آن تفل است که از آن بعد
آن نفث است بعد از آن نفخ است و از اینجا است تفل الراقی بعضی نسخ گرافسون زاد شد تفال بالضم خیو تفأل
فال نیک گرفتن ضد تطیر تفصیل پیدا کردن و جدا جدا کردن و فصل فصل کردن کتاب و سخن را عضو
عضو کردن و قصاب گوسفند را تفضیل افزون کردن و برگزیدن کسی را برکسی و حکم کردن بر فضل کسی تفضل
نیکوئی کردن و افزونی جستن بر اقران خود و یک جامه پوشیدن در خانه از بهر کار تفاضل
از همدیگر افزون آمدن تقبیل بوسه دادن تقبل پذیرفتن تقابل با همدیگر روبرو شدن تقاتل با همدیگر
کشتن تقفیل قفل کردن تقلیل کم کردن و کم نمودن تقویل برکسی سخنی دعوی کردن تقاول با کسی
گفت و شنید کردن تکحیل سرمه در چشم کسی کشیدن تکحل سرمه در چشم خود کردن تکاسل خود را کاهل
نمودن تکفل ضامن و متعهد چیزی شدن تکفیل متعهد نمودن کسی را تکلیل تاج بر سر کسی نهادن و درخشیدن
و بلد شدن در جنگ و کوشش کردن در کار تکمیل تمام گردانیدن تکامل تمام شدن تکاهل خود را
کاهل نمودن تل بالفتح و تشدید اللام پشته ریگ و توده خاک تلال بالکسر جمع و با لثاء اتلال جمع تلبیل برو
جلیل کردن که عنق نیز گویند تنبول بالفتح تابول و تامول برگ سبز نیست که در هند با فوفل و کات
و کلس خورند و بهندوان را پان گویند مفرح و مقوی دل است تمثال بالفتح مثال آوردن و بالکسر
پیکر نگاشته تماثیل جمع تمثیل صورت چیزی نمودن تمثل مثل زدن و بر مثال چیزی شدن تماثل آن
بیمار به شدن و مانند همدیگر شدن تمحیل مکر و حیله نمودن تمویل مالدار گردانیدن تمول مالدار

خوچه کدو و دو لعاب هن بنها

شدن تمهل درنگ کردن تمهیل فرصت دادن تمایل میل کردن تنزل به تنک فرود آمدن تنزیل
فرو فرستادن و ترتیب دادن تناسل از یکدیگر زادن تشغل بغل پوشیدن تنفل نفل گذاردن تنفیل
نفل گذاردن و غنیمت دادن تناول فرا گرفتن توسل نزدیکی جستن بچیزی و دزدی کردن توصل پیوند
کردن بچیزی توکیل وکیل گردانیدن و کار بر کسی گذاشتن توکل اعتماد بر کسی کردن توغل دور شدن
و اندر رفتن توابل ابزار و حوایج که در طعام کنند تهلل درخشیدن برق و روی از شادی روان شدن
آب تهلیل لا اله الا الله گفتن و باز گشتن و بد دل شدن تهویل ترسانیدن باب التاء مع المیم تأثیم
بگناه نسبت کردن تأثم خود را از گناه کار دانستن و از گناه باز ایستادن تألم درد یافتن تبرم ستوه آمدن
و ملول شدن تبسم شکرخندیدن تتمیم تمام کردن تجسیم جسم نسبت کردن تجسم برگزیدن کسی را از میان
قوم و قصد کردن بچیزی و تناور شدن و بکاری بزرگ شدن و بر بلندی ریگ و کوه بر شدن تجشم
رنج و مشقت کشیدن تحتم واجب شدن و نخوردن نان ریزه چون از خوان و خوردن چیزی که گوارا شود
دردهان و فال خیر زدن و از روی خیر و نیکوئی کردن تحریم کسی محرم حرام کردن و احرام بستن و تمام دباغت
نکردن پوست تحکیم حکم کردن کسی را میان دو خصم باز داشتن ستور را از آنچه خواهد بحکم تحاکم باهم
نزدیک حاکم شدن تحکم حکومت نمودن بر کسی تحلم بتکلیف بردباری نمودن و فربه شدن سوسمار
و جز آن تحلیم بردباری کردن و بحلم منسوب کردن کسی را تختم انگشتری در انگشت کردن تخاصم باهمدیگر
خصومت کردن تخم بالضم نشانه و حد میان دو زمین تخوم و تخم بضمتین جمع و تخم بسکون خا معجمه
جمع نیز آمده ترحم بخشودن و مهربانی کردن ترخیم نرم گردانیدن و انداختن حرف آخر کلمه منادی ترقیم
نوشتن و جامه را مخطط کردن تراکم برهم نشستن و گرد آمدن ترنیم مرنم کردن چیزی را ترنم
سرائیدن تزاحم انبوه شدن تسلیم رهانیدن و سپردن و گردن نهادن بحکم و سلام کردن تسالم
باهمدیگر صلح کردن تسنیم پر کردن ظرف و خرپشته و کوهان دار کردن چیزی را و بر آمدن بالای چیزی و
چشمه‌ایست در بهشت که بالای غرفها جاریست تسنم بر بالای چیزی شدن و بر سنام چیزی شدن تسویم
علامت کردن و حاکم کردن کسی را تا هرچه خواهد بکند و رها کردن ستور را بچرا و نشان کردن تشاتم
باهم [illegible] دن تشأم فال بد زدن و بملک شام خود را نسبت کردن تشاتم بیکدیگر دشنام دادن تصادم
و مصادمه باهم کوفتن و برهم زدن تصرم بریده شدن تصریم بریدن تضرم افروخته شدن
آتش و خشم گرفتن تظلم فریاد کردن و نالیدن از بیداد کسی تعجیم کتاب را نقطه کردن و عربی را عجمی ساختن
تعظیم و اعظام بزرگ کردن و بزرگ داشتن تعظم بزرگی نمودن تعلیم کسی را آموختن تعلم آن

باب التاء مع المیم

دو مال

کسی

کسے اموختن واگاه کردن کسیرا تفحیم بحاء مهمله سیاه کردانیدن تفخیم بخاء معجمه بزرگ داشتن و حروف را امالت نکردن تفهیم دریابانیدن تفهم اندک اندک دریافتن تقدیم پیش کردن و پیش فرستادن و پیش شدن تقدم پیش شدن تقسیم بخش کردن و پراگنده کردن و نیکو کردن تقسم پراگنده شدن تقاسم باهم سوگند خوردن و مال بخش کردن تقلیم ناخن چیدن و چیزی بریدن تقویم قیمت کردن و راست کردن تقوم راست شدن تقاوم باهمدیگر برابر ایستادن و مقابل شدن تکریم گرامی کردن و فرزند کریم زادن تکلیم سخن گفتن و زخم زدن تکلم سخن کردن تلثم بوسه دادن و دهان بستن تلازم یکدیگر را لازم شدن تلاطم باهمدیگر طپانچه زدن و بریکدیگر زدن موجهای دریا تمتام انکه در سخن کردن لفظ تا بسیار گوید خاقانی گوید مصرع تمتام نا تمام سخن بود تمیم سخت و قبیله ایست و درستی خانه مهره‌ها که برای چشم زخم در گردن کودکان بندند جمع تمیمه است تمام درست و درست شدن تام درست و کامل تجیم ستاره شناسی و قسط ادا کردن و اندک اندک گذاردن وام و پاره پاره کردن چیزها تندم پشیمانی نمودن تنسم نفس زدن و دم بجو بر کشیدن و دریافتن نسیم تنظیم برشته کشیدن جواهر و سخن را وزن و ترتیب دادن تنعیم بناز و نعمت پروردن و موضعیست سه میل یا چهار میل از مکه معظمه تنعم بناز و نعمت پرورده شدن تنویم در خواب کردن خوابانیدن تورم اماس شدن و بینی بر باد کردن از تکبر توسیم موسم حاضر شدن و بیسبا داغ کردن توسم بفراست دریافتن و جستن علف کردن از باران نخستین دوید توهم گمان بردن توام بفتح تا و همزه برج جوزا و نام برجیست زده برجها که عرب بدان بازی کنند بچه که با بچه دیگر از یک شکم در یکوقت زاده باشد و هر دو را توامان گویند توام بالضم شهریست بر بیست فرسنگی از قصبه عمان و موضعیست بحرین توم بالضم مروارید و بعضی گفته اند مهره‌ها که از نقره سازند مانند مروارید و دهیست با نطاکیه تهم بالفتح بدبو شدن روغن و گوشت و بفتحتین شدت گرما و ایستادن باد و بالضم و فتح ها از اسماء کشتی تیم بالفتح بنده و تیم الله و تیم اللات و تیم قریش هر سه نام قبیله ایست هتم شکسته شدن هکم استهزاء و افسوس کردن و تکبر کردن و پشیمان شدن هر چیز کنشته و سخت غضب کردن و سرو کردن تیرانیده خواب شیرین چاه و مانند آن تیمم قصد کردن و بخاک طهارت کردن و در شرع عبارتست از دست زدن بخاک و مسح کردن بخاک روی و دو دست را بنیت عبادت بدل وضو و غسل باب التاء مع النون تابین کالتنابین عیب گفتن بوی و کسیرا پس مرگ ستودن و مرثیه گفتن و ستایش کردن کسیرا بعد از مردن و فصد کردن رگ تا خون از وی کم شود و بیرون آرد تا ذین گوشه ساختن بغل را و گوش مالیدن کودک را و دستور دادن کسیرا بکاری و بسیار آگاهانیدن و بانگ نماز گفتن تاذن اگاه کردن کسیرا تامین آمین گفتن

نعمه عمامه پوشیدن و بهم نزدیک کردن کسیرا و گفت بر بیرون آوردن شیر و طعام و شراب را گوارا بشدن چیزی را تهمه هم خواندن کسیرا و عمامه پوشیدن تغیر بوی و آن زده کردن کسیرا

باب التاء مع النون

بالفتح کاه بخود دچار دادن و بالکسر کاه و بالفتح نیز آمده سر رجوا یمزد و بزرگوار و کرک و کاسه بزرک که بیش
که آن را سیراب کند انکاه صحن بالفتح نزدیک بان انکاه عس بالضم و تشدید سین مهمله اندازه سه تن یا چهار تن انکا
قدح اندازه دو تن انکاه عصب بالفتح یکمرد و بفتحتین زیرک شدن و بفتح نا و کسر راء زیرک و باریک نظر تبان
بالفتح و تشدید با کاه فروش و بالضم شلوار کوچک که ستر عورت مغلظ کند تبدین بیرو ناتوان شدن تبطن
جامه را استر کردن و شمشیر زیر بغل گرفتن و تنک بر کشیدن ستور را و خاصه محرم کردن بکسر او همچنین استبطان
تبطن کسل در زیر خو کرفتن تبین پیدا شدن و پیدا کردن تبیین آشکارا شدن تبان بن جدا شدن
و بو پهن از یکدیگر تبیان بالکسر و بفتح نیز آمده بیان واضح و آشکارا کردن تثمین هشت گوشه کردن
تحزین اندوهگین کردن و نیکوئی استوار کردن تحصین بازه بر آوردن گرد شهر تحصن در حصار
شدن تخمین بگمان و قیاس سخن گفتن تخوین بخیانت منسوب کردن تخون بهاد داشتن و کم کردن
حق کسیرا تدخین دود کردن تدهین چرب کردن تدهن چرب شدن و مالیدن روغن خود را نگن
جمع کردن و تالیف نمودن تدین دیندار شدن ترجمان بضم اول و سیم و فتح هر دو و فتح اول و ضم سیم
بیان کنند بزبان کسیرا و از کلمه چی و زبان دان کویند ترفین ذم کردن و نزدیک بهم نوشتن سطرهای
کتاب ترقین نقطه و اعراب کردن و اراپش دادن کتابرا و خضا کردن بحنا و سیاه کردن موضع از دفتر حسابها کمان
نشود که اینجا را سفید کذاشته اند برای نوشتن حساب و صاحب غیاث اللغات گوید خط کشیدن بر حساب نوشته
تا ظاهر شود که آن نوشته در حساب آمده بود بعد از آن کردانیده باشد تزیین آراستن تزین آراسته شدن
تسخین گرم کردن و کفش کرده پا کند تسکین آرام دادن تسمین فربه کردن و روغن بخورد کسی
دادن و خشک کردن تشن متغیر شدن تضمین بر آیندن و ضامن گردانیدن کسیرا و در پناه خود
آوردن و در او بدن شعر مشهور دیگری در شعر خویش تضمن بر رفتن و فراهم گرفتن لفظ معنی را و چیزی را
در ضمن گرفتن تطامن آرام گرفتن تطیین بگل اندودن تعاون یکدیگر را یاری کردن تعیین
مخصوص کردن چیزی از میان چیزها و آب در مشک نو ریختن تا دره‌های آن بگیرد و سوراخ کردن حرو ادبکی
در دری و کسی بدیدها او را گفتن تعین بچشم کردن چیزی را و لازم شدن بر چیزی معین تغابن یکدیگر را
در زیان افکندن و یوم التغابن روز قیامت باشد تفنین در فنها افکندن تفنن گونه گونه شدن
تکلان بالضم اعتماد تکوین هست کردن تکون هست شدن و بودن تلوین گونا گون کردن تلون
گونه گونه شدن تلقین فهمانیدن و سخن فرا زبان کسی دادن تلیین نرم کردن و خو کرساختن
تمرین نرم کردن تمرن نرم شدن و عادت کردن بچیزی تمکین پا بر جای کردن کسی را تمکن جای

واو از نوم و خنب خوابیده تن
تحزن اندوهگین شدن تحسین آراستن
و نیکو کردن ۱۲
بنا داد
خدمت و عفو او بی
پوشیدن بهانه

فرا دو بر کنی و علی
باشد
برهان

کرفتن

گرفتن ثستکن مسکین شدن ثنوین نون ساکنه که آخر کلمه میخوانند و نون ساکن در آخر کلمه آوردن
ثنین بالکسر و تشدید نون مار بسیار بزرگ و آنچه در آسمان تقاطع منطقه فلک جوزهر و مایل بصورت مار
که یکطرفش را راس گویند و طرف دیگر ذنب هم رسیده را نیز تنین گویند صراح قاموس گوید تنین سفید
در آسمان که تنه اش در شش برج است و دمش در برج هشتم سر میکند چون کواکب سیاره و اثر ابقا رسی
هشتم گویند و قول جوهری که موضعی است در آسمان غلط است ثون بالضم شهریست در خراسان
نزدیک قاین ثوازن برابر و هم سنگ شدن دو چیز ثوطن وطن کردن و دل بر چیزی نهادن ثوطین
آرام دادن ثوهین سست کردن چیزی را ثوامان دو بچه که یکبار از شکم زایند تثنیه توام است
ثوقان بالفتح آرزومند شدن ثهجین زشت معیوب گردانیدن و هجین گردانیدن بچیزی و هجین آنست که
مادر او کنیزک باشد و پدر آزاد ثهوین آسان و سبک کردن بر کسی و ثهیان خوار و حقیر داشتن بهمزه
خویش را بیمن منسوب کردن و با برکت شدن ثنیا من بطرف راست میل کردن ثین بالکسر انجیر و کوهیست
و مسجدیست بشام و کوهیست بغطفان و نام دمشق است باب الثاء مع الواو ثولی بالکسر بلند
و بر چیزی و هر شتر که از شیر بریده باشند و پیر مادر در بتیمه خر و بزغاله و بمعنی دیگر کسی رفتن ثو
بالفتح و تشدید واو تنها و طاق و رسنی که یک لا تابند بمجاز آورده شده و فارغ از کارها باب الثاء
مع الهاء ثاله پرسش چیز کردن ثاوه آه کشیدن ثبله ابله و نادان شدن ثباله خود را
ابله نمودن ثجاه هر سه حرکت طرف و جانب ثجزه و ثرهه بالضم و تشدید راء باطل و راه
کوچک که از راه بزرگ بیرون آید معرب ره ثرهات جمع بمعنی سخنهای باد و ابیره آمده ثرفیه آسایش دادن
و خوش و فش گردانیدن ثسفیه نادان و سفیه خواندن و سفیه کردن ثسفه جنبانیدن دادن و خبر را
و شنوا گردانیدن و نسبت نادانی کردن و نسبت دادن از مال ثسنه سال گذرانیدن و تنگ سالی کشیدن
و کره نیستن و تغیر یافتن و شراب و جز آن ثشبیه مانند کردن چیزی با چیزی ثشبه بهم دیگر ماننده
شدن ثشویه زشت کردن روی و جز آن و چشم رسانیدن چیزی را ثفقه بالفتح سپاکوش و بفتحتین ابلک
و زبون شدن و بالفتح و کسر با بیمره نافه چیز حقیر و اندک ثفقه بیک دانستن و دانشمند شدن
ثفکه شگفت نمودن و پشیمان شدن و لذت گرفتن از چیزی ثفوه سخن گفتن ثله بفتحتین تلف شدن
و حیران و واله شدن ثمویه چیزی را بزر اندود و نقره اندود کردن و تلبیس کردن و بسیار شدن آب یک
و ضرر دادن تنبیه سوال از آن بو و ریختن آب باران بسیار ثمه بفتحتین تباه شدن و بوی کردن طعام
و شیر و گوشت ثنبیه بیدار کردن و واقف نمودن بر چیزی ثنبه بیدار و هوشیار شدن ثنزیه

بزورک عجم

باب الثاء مع الواو

باب الثاء مع الهاء

دور کردن

دور کردن و پاک کردن از چیزها تنزّه دور شدن و برآمدن بسبزه باغ و سبزه زار و صاحب ناموس گو
استعمال تنزه درین معنی غلط است تنبیه بلند کردن و خواندن بچیزی تنوّه بلند شدن توجیه گردانیدن
روی را بسوی چیزی و دوستان و شهرت دادن تنویه بیان کردن توجّه روی بچیزی آوردن و تفضّل
خاجب رفتن تولیه شفقت کردن و جدا کردن مادر از فرزند تیه بالکسر بیابان و لاف زدن و تکبر
کردن و گمراه و حیران شدن تایه گمراه و حیران باب التاء مع الیاء تأتّی حاصل شدن و مهیّا شدن
کار و نرمی کردن و از پیش درآمدن کسی برای احسان او تآخی برادر گرفتن و طلب نمودن چیزی تأدّی رسیدن
بچیزی تأذّی آزرده شدن تأسّی پیروی کردن و صبر نمودن تالی پیرو و اسپ چهارم از ده اسپ عرب
بشرط گرو مسابقه تباهی با یکدیگر فخر نمودن و معارضه کردن تجافی بیکسو شدن و دور شدن از
چیزی تجلّی روشن و آشکارا شدن و جلوه کردن تحدّی معارضه کردن و پیش خواندن خصم را و غلبه
جستن بر او تحرّی قصد کردن چیزی شایسته و سزاوار کردن و صواب جستن و درنگ کردن تحاشی
بیکسو شدن تحلّی زیور پوشیدن و آراسته شدن و شیرینی یافتن چیزی را تحامی پرهیز کردن تخو
نگاه داشتن تخفّی پنهان شدن و پوشیده شدن تخطّی در گذشتن تخلّی خالی شدن و فارغ شدن تداعی
یکدیگر را خواندن و پیش آمدن دشمن و افتادن دیوارهای خانه تدلّی درآویختن به رخنه و جز آن و سخن نزدیک
شدن و نزدیک شدن تدنّی نزدیک شدن تداوی درمان کردن ترائی یکدیگر را
دیدن و نمودار شدن چیزی و بسوی چیزی دیدن در آیینه ترجّی امید داشتن تراخی تأخیر کردن و دیر باریدن
باران تردّی ردا بر دوش افکندن و هلاک شدن و از جای بلند افتادن تراضی از همدگر خوشنود شدن
ترقّی بالا بر شدن ترامی چیزها کردن جمع توقوه است ترامی بهمدگر سنگ زدن و تأخیر کردن کار
تزکّی زکوة صدقه دادن و پاک کردن تزیّی لباس پوشیدن تسرّی سریه گرفتن کنیزک را تسلّی خورسند
شدن تسوّی راست شدن تساوی برابر شدن دو چیز تشفّی شفا جستن و دل خوش شدن از کسی
و از غضب کینه رستن تشکّی شکوه کردن تشهّی آرزو کردن تصابی عشقبازی کردن تصدّی
پیش آمدن تضحّی ضحی کردن و طعام چاشت خوردن تعادی با همدیگر دشمنی کردن و فاسد شدن و دور شدن
میان دو گروه تعالی بلند شدن تعامی خود را کور نمودن تغدّی طعام صباح خوردن تغشّی پوشیدن
و جماع کردن تغطّی پوشیدن تغنّی سرائیدن و بی نیازی نمودن تفصّی از تنگی و دشواری بیرون آمدن
تفادی یکدیگر را واخریدن تفانی بهمدیگر نیست شدن تفانوا ای افنی بعضهم بعضا تقاضی
خواهش نمودن تقوّی توانا شدن تکنّی کنیت یافتن تکافی باهم برابر شدن تلظّی زبانه زدن آتش و تلافی

یکدیگر در یافتن تلقی پیش رفتن بملاقات تلاقی بهم رسیدن و همدیگر را دیدن تلاشی نیست شدن
تلهی بازی کردن تمادی بنهایت چیزی رسیدن تمشی رفتن و کار گذاردن تمنی آرزو کردن تماری باهم
جدال کردن و شک نمودن در چیزی تناجی باهمدیگر راز گفتن تنادی همدیگر را آواز دادن و باهم در انجمن
نشستن تنافی همدیگر را نیست کردن تنحی دور شدن تناهی بپایان چیزی رسیدن و باز داشتن از چیزی
و باز ایستادن و ایستادن آب در جائی و موضعی که آبهای صحرا در انجا جمع شود جمع تنهیه است توفی تمام ستا
و جان گرفتن توقی پرهیز نمودن خود را نگاهداشتن از چیزی توخی جستن و قصد کردن توالی پیاپی شدن
تولی برگشتن و دوست داشتن و حکومت کردن و بکار کسی تمام نمودن توازی باهم برابر شدن توانی
سستی کردن و تقصیر نمودن تهجی هجی کردن حروف تهادی یکدیگر را هدیه فرستادن و خرامان رفتن

باب الثاء مع الالف

زن واهسته رفتن از ناتوانی یا از مستی باب الثاء مع الالف ثاء خاک نمناک ثراء توانگر شدن
واول یا بیست و پنجم اکه نشیمان ثریا بامد است ثانی واو نسبت بدلیل ثروه ثریا پروین و آن منزلی است از
منازل قمر و نام زنیست ثکلی بالفتح زنی که فرزندش مرده باشد ثلاثا بالفتح روز سه شنبه و سوق الثلاثا
نام بازاریست در بغداد که روز سه شنبه در انجا خرید و فروخت میشده ثنایا دندانهای پیشین و راههای
سرا بالای در کوه که رفتن از آن دشوار باشد جمع ثنیه است ثناء بالفتح ستایش کردن و ستایش و
بالکسر صحن خانه و رسنی که زانوی شتر و امثال آن بندد ثواء مقیم شدن بجائی و فرود آمدن بجائی ثوبا

باب الثاء مع الباء

بالضم و فتح الواو و بالمد خمیازه باب الثاء مع الباء ثاب بالفتح و سکون همزه خمیازه کشیدن
و بفتحتین درخیست ثرب پیه تنکی که بالای شکمبه و روده باشد و سرزنش کردن بکسی و کار بد
وجامه کشیدن از بیا ثعب بالفتح روان کردن آب و بفتحتین آبراه وادی ثعلب روباه و نام مردیست و
طرف نیزه که در سوراخ سنان کنند و جای بیرون آمدن آب باران که در موضع خشک کردن خرما میسازند
وداء الثعلب بیماریست که موی بریزاند و خصیة الثعلب بیخ است بغایت مهی و مقوی جماع ثقب بالفتح
نیزه زدن و کاو بریدن و بفتحتین کاوخن بیخ و چشمه که در سایه کوه باشد ثقب بالفتح سوراخ و سوراخ
کردن و بالضم و بضمتین سوراخها جمع ثقبه است ثاقب ستاره تابنده ببستاشیر و بنجم ثاقب ستاره بلند
روشن تر ستارها دیگر یا نام زحل است ثلب بالفتح عیب کردن و نقصان کردن و رخنه کردن
و راندن و بر کوه اندن و بالکسر شتر پیر که دندانش ریخته باشد ثلبه مونثان و مرد پیر و معیوب و بفتح
اول و کسر ثانی نیزه رخنه دار و بفتحتین کرفتگی و چرک ثوب جامه و بنام واثواب جمع و باز آمدن و
گرد آمدن مردم و جمع امدن آب در حوض و پرشدن حوض و یا نزدیک به پرشدن ثواب بالفتح مزد و مزد

دادن و تهدنه ملس تیهد بالفتح و تشدید واو جامه فروش و جامه مرد ثبت بالفتح وکسر باء مشت عزب بوه
ثابت باد سختی که در اوّل باران وزد **باب الثاء مع التاء** ثبات بالفتح و ثبوت بالضم بر جای
بودن و استوار کردن و بالکسر دوالی که پالان بدان استوار کنند و بالضم دردیکه آدمی را از حرکت باز دارد
ثبت بالفتح قرار دادن و نوشتن و حجت و مرد معتمد و ثابت نام ثابت بنانی و قسم خصومت ثابت السنّة
و برقرار تثبیت سوار شجاع ثُبة بالضم گروه ثُروه بسیاری مال و بسیاری مردم ثغره بالضم مغاک
بالای سینه ما بین دو استخوان چنبر گردن و نلجبه زمین و طریق نرم و هموار و مغاک گردن شتر که در آنجا
نیزه زنند برای قربانی و مغاک بالای سینه فرس ثفنه بالفتح وکسر فاء هر عضو از شتر که وقت نشستن او
بر زمین رسد چون زانو و مانند سینه ثفنات جمع و ذوالثفنات لقب امام زین العابدین علیه السلام ثمه بالفتح و
تشدید میم انجا و بالضم پیر زنان و استعمال آن در رجل میباشد ثقبه بالضم سوراخ ثقه بالکسر استوار
شدن و مرد معتمد ثقات بالکسر جمع ثقافه بالکسر زیرک شدن و استوار شدن و مست شدن ثله بالضم و
تشدید لام گروه مردم بسیار و بالفتح صوف آمیخته با مو و پشم شتر و خاکی که از چاه بر آرند ثلمه بالضم رخنه
ثمانیه بالفتح هشت ثنیه بالفتح و تشدید یاء عقبه سر بالا که دشوار از آن توان گذشت **باب الثاء
مع الثاء** ثلاث بالضم و ضمتین سوم حصّه از چیزی و بالفتح سه یک ستاندن و سوم شدن و سه
کردن چیزی را ثلاث بالفتح سه بالضم سه سه ثالث سه کننده و سوم و بمعنی اول ثالث ثلاثة و ثالث
اثنین توان گفت و بمعنی ثانی ثالث اثنین توان گفت **باب الثاء مع الجیم** ثج بالفتح و تشدید جیم ریختن
آب و خون و روان شدن آب و خون و روان شدن خون قربانی ثجاج بالفتح و تشدید جیم فرو ریزنده و روان
شونده ثلج بالفتح برف و باریدن آن و بفتحتین خنک شدن دل و آرامیدن از کسی ثلوج بالضم برف بارنده
و آرمیده **باب الثاء مع الدال** ثاد بفتحتین نم و سرما ثرد بالفتح نان در کاسه شکستن و اشکنه
کردن و باران ضعیف و کاهیدن و بفتحتین شکافتگی لب ثرید اشکنه ثمد بالفتح و بفتحتین آب اندک
ثمود نام قبیله است که حضرت صالح را بر ایشان فرستاد **باب الثاء مع الراء** ثار بالفتح و سکون
همزه خون و طلب خون کردن و کشنده و خونبها و ثائر کینه کشنده ثبر بالفتح باز داشتن چیزی
و راندن ثبور بالضم هلاک و هلاک کردن کسی را ثغر بالفتح و الضم دندان یا دندان پیشین و سرحد ملک
کفار و جاهای ترس از رخنهای شهرها و رخنه کردن و رخنه بستن و دندان شکستن ثفر بفتحتین پاردم
ثمر بفتحتین بار درخت و انواع مال و سیم و زر و فرزند و بفتح ثاء وکسر میم ثمیر مسکه که ظاهر شود بر ماست
پیش از جمع شدن و شیر یکه مسکه آن برنیامده باشد ثور بالفتح گاو نر و پیدا و قبیله ایست از بنی مضر

شهد عسل برهان

باب الثاء مع التاء

مغاک گو یعنی برهان

باب الثاء مع الثاء

باب الثاء مع الجیم

آرامیدن قرار گرفتن و آرام یافتن برهان

باب الثاء مع الدال

باب الثاء مع الدال

پاردم دوالی که از پالان اسب یا خر گذرانیده در زیر دم بسته بر پس بکند تا پالان یا زین بر پیش نیاید برهان

که سفیان ثوری از انست و نام کوهیست نزد مکه که شب هجرت حضرت رسول صلی الله علیه و آله بغار آن مخفی
شده بودند و کوهیست خورد بمدینه محاذی کوه احد مائل بشمال و ورای او از طرف یسار چنانکه در حدیث واقعست المدینه
حرم ما بین عیر الی ثور و این حدیث در کتب احادیث ثابت است و چون ارباب حدیث این کوه را در مدینه
نمیدانند بلکه در مکه فقط میدانند بعضی این حدیث را سهو راوی تصور نموده اند و بعضی تصرفات کرده اند
و شیخ محب الدین طبری که معروفست بمدینه مدتها ساکن بوده تصحیح نموده و نام و حیثیت آن بر جهابی
اسمان و پیشوای قوم و سبزه که بر آب بندد و از اطحلب و جامه غوک گویند و سپیدی که در بیخ ناخن
شود و احمق و مرد نادان و برخاستن گرد و جزان و بر آمدن خصیه و برجستن ملخ و جزان و ظاهر شدن خون

باب الثاء مع الطاء ثبط بالفتح باز داشتن از کاری ثرط بالفتح سرگین کردن و بفتحتین سرگین
کفشگران **باب الثاء مع العین** ثلع بالفتح سر شکستن **باب الثاء مع الغین** ثلغ
بالفتح سر شکستن **باب الثاء مع الفاء** ثقف بالفتح دریافتن و دانستن و گرفتن و بفتحتین زیرک
شدن و ماهر شدن و چست شدن ثقیف نام پدر قبیله ایست و سرکه بسیار ترش و بدین معنی بالکسر
و تشدید قاف نیز آمده **باب الثاء مع القاف** ثفروق بالضم بشره خرما **باب الثاء مع اللام**
ثؤلول بالضم و سکون همزه سر پستان و بثره کوچک سخت که بر رو پیدا شود بفارسی آن را زخ گویند ثآلیل
بمد همزه جمع ثفل بالضم درد که ته نشیند و بفتح اول و کسر دوم کسیکه آن را خورد ثفال بالکسر ابرنو و بالفتح
شتران گران رفتار و بالضم سنگ زیرین آسیا و بدین معنی بکسر نیز آمده ثقل بالکسر گرانی و بار و گنج
زمین و مرده و گناه اثقال جمع و بالفتح چوب بند چیزی بچیزی در وزن و گوسپند از دوا کردن بجهت سنجیدن
گوشت و بالکسر و فتح قاف گران شدن و بفتحتین متاع مسافر و حشم او و هر چیزی نفیس نگاهداشتنی قال
انی تارک فیکم الثقلین ثقیل مرد گران و گران بوزن ثقال بالفتح زن فربه و گران سرین و آرمیده
و آهسته و شتر آهسته رفتار ثکل بالضم و بفتحتین مردن و هلاک شدن و گم شدن دوست و بی فرزند
شدن زن و گم کردن مادر فرزند را ثل بالفتح و تشدید لام خاک در چاه کردن و درم و زر ریختن در
کیسه و سراندن جهار پا و ویران کردن و گفته اند ثل الله عرشه یعنی ویران کناد خدا تعالی ملک او را و میراند
او را ثلل بفتحتین هلاک شدن و هلاک کردن و افتادن دندانها ثمل بفتحتین بد مست شدن و مست و بکسر میم
نیز آمده و بجا مقیم شدن و درنگ کردن و تاخیر کردن ثمال بالکسر فریاد رس مردم و کار گذار و کفها که
بر سر آب شیر پیدا شود جمع ثمال است و بالضم زهر کشنده **باب الثاء مع المیم** ثجم زود بر گردیدن چیزی
ثرم بفتحتین شکستن دندان از بیخ یا دندان پیش و نام کوهیست ثغام بالفتح و غین معجمه گیاهیست که

باب الثاء مع الطاء
باب الثاء مع العین
باب الثاء مع الغین
باب الثاء مع الفاء
باب الثاء مع القاف

بشره چه معجم... و طبخی کراز تا نشك وخرما و روغن و امثال انها پزند برهان

درد و ابالضم اقل تحقیق برهان

باب الثاء مع المیم

بفارسی دمنه گویند ثکم بالفتح لازم شدن بجاری مقیم شدن بجائی و پیروی کردن اثر کسی را و بفتحتین میان
ثلم بفتح رخنه کردن ثم بالفتح و تشدید میم نیکو کردن چیزی را و فراهم آوردن و بالضم و تشدید میم مفتوح پس از آن
و بالفتح ثمام بالضم گیاهیست خورد و گویند هذا علی طرف الثمام یعنی این چیزیست که دست بدان میرسد این
مثل است در چیزی که سهل الماخذ باشد ثوم بالضم سیر مقصد ثمثیر باب الثاء مع النون ثخن
بالکسر و فتح خاء هجم و سطبری ثخین محکم و سطبر ثعبان بالضم اژدها و مرا ثنهای بنابان ثفلان بفتحتین
نرو جن ثمن بالضم هشت یک و بالکسر تشنگی هشتم روز شتر و بالفتح هشتم شدن و هشت یک گرفتن و بها کردن
متاع را و بفتحتین بها ثمین هشت یک و گران قیمت ثمانین هشتاد و شهریست بنا کرده نوح چه وقتی که از کشتی
برآمد با او هشتاد کس بود و ذات الثمانین مرض هشتاد سالگی که علاج آن دشوار است شاعر گوید بیت
ز بولی که خبر در ذات الثمانین ندانیش مشکل بود بیشتر ثوبان بالفتح باز گشتن و نام مولای حضرت رسالتپناه
است ثوران بفتحتین برخواستن گرد و غبار و جوش زدن خون ثهلان بالفتح کوهیست فانی گویند عمر
جودی و جری و قاف ثهلان باب الثاء مع الواو ثو بالفتح بستاگرد استندن و تباد کردن مال دیگران
باب الثاء مع الیاء ثدی بالفتح پستان ثلاثی بالضم کلمه سه حرفی ثنی بالفتح دو تا کردن و دو
کردن و بالکسر تا زچیزی و طاقه رشته اثنا و مثانی جمع بالفتح و کسر نون و تشدید یا کاو و گوسفند دو
ساله که پا در سیم گذاشته باشد و اسپی که پا در چهارم گذاشته باشد و شتر یکه پا در ششم گذاشته ثنائی
بالضم لفظ دو حرفی باب الجیم مع الالف جوء جوء بضم هر دو جیم و سکون همزه سینهٔ مرغ و سینهٔ کشتی
جبو بالفتح وا پس ایستادن و پنهان شدن و بیرون آمدن و مکروه داشتن سر در کشیدن و سماروغ و پشته
خاک و کوهی که در رو جمع شود جبا بالضم و تشدید با بید له و نوع عیبست از تیرها و شهریست بخوزستان و دهی است
بنهروان و بدین معنی به مدنیز آمده جدوی بالفتح بخشش و فایده جرباء بالفتح آسمان و زن کوکبین و
زمین قحط رسیده و دختر صاحب نمک جزء بالضم پاره و بالفتح نام مردی و بخشش کردن و پاره پاره کردن
و پسند کردن بچیزی و بضمتین قناعت کردن شتر از آب بعلف جزاء بالفتح پاداش جسأ بالضم درشت
شدن دستار کار جشأ بالضم و المد آروغ جشوء بضمتین برآمدن دل از ترس یا از اندوه و بر هم زدن
از نی و بیرون رفتن از شهری بشهری و کمان سبک چنجو سبک جفاء بالفتح انداختن کسی از منبر و بیخ
درکاسه و کفا فکندن و دیگ و خاشاک برکنار انداختن از بستر دو کشادن در و از بیخ برکندن
گیاه جفاء بالضم و بالمد کف و خاشاک که از سیل آورد و چیز باطل و کشتی خالی جفا بالفتح و نجی
همزه ستم کردن و از جائی دور شدن و گران شدن بر کسی و بر بدن از کسی جلاء بالمد زدودن و از خانمان

باب الثاء مع النون
باب الثاء مع الواو
باب الثاء مع الیاء
باب الجیم مع الالف
سماروغ
رستنی باشد بانداز چتر و بعربی کماۃ و بترکی کیلاک گویند برهان
کرکی از درختن برهان
زدودن ختن
ازاله کردن و پاک ساختن عموماً چنانکه دل از زنگ هم و آینه و شمشیر را شستن از زنگ و اعضا از چرک و ملک از فتنه برهان

بیرون کردن وچیزی روشن واشکار و بالکسر سرمه یا سرمه مخصوص جلا بالفتح پیمو بودن پیش سر یا نصف

سر جمادی بالضم وفتح الدال نام دو ماه است از ماههای عربی یکی را جمادی الاولی گویند و دیگری را جمادی الاخری

جمّا بالفتح وتشدید میم گوسپند بی شاخ وجمع کثیر از مردم وجزان جوی بفتحتین اندوه وسود لعاب کنده ورازی

مرض و درد بستنی رسینه جوزا نام زنبستی گوسپند سیاه وسپید میان وبرجی است از بروج اسمان وصورت

ازصورجنوبی بصورت مردی قائم منطقه بسته و شمشیری پیش انداخته و بدین معنی گوید حافظ شیرازی مصر

جوزا سحر نهاد حمایل برابرم وحمایل عبارت از ان شمشیر است وجوزا مشهور حمایل ندارد بلکه بصورت دو کودک

است عریان بی همدیگر درآمده از این جهت او را توامان گویند **باب الجیم مع الباء** جبّ بالفتح وتشدید

باء بریدن و غلبه کردن وخایه کندن وابستن کردن درخت خرما را و بالضم چاه نیک عمیق وآب عمیق **جباب** بالفتح

قحط سخت و بالکسر بریدن قضیب و غالب شدن برکسی و بالضم قحط وچیزی بودن ساقط و کفک شیر شتر **جدب**

۱: بالفتح تنکسالی وعیب کردن **جادب** بدروغ گو **جذب** بالفتح کشیدن و ربودن و کم شدن شیر شتر و

خشک شدن شیر پستان واب دهن و باز کردن کره اسب از شیر و بفتحتین درخت خرما **جذاب** بالکسر کشیدن

چیزی از یکدیگر و نزاع باهمدیگر و پیه درخت خرما و شتر با دم شیر **جاذب** بانیده و کشنده و شتر ماده کم

شیر **جرب** بفتحتین کوکبن شدن و زنک گرفتن شمشیر **جریب** چهار قفیز و قفیز یکصد و چهل و چهار گز است

یعنی قطعه زمینی که چهار گوشه باشد و هر طرفی دوازده ذرع بود مساحت آن قطعه زمین یکصد و چهل و چهار

گز است که قفیز عبارت از آن بود و چهار قفیز یک جریب بوده باشد و پیمانه غله است و آن دوازده صاع است

جراب بالفتح والکسر انبان و توشه دان و درون چاه و فراخی آن و پوست و بالضم کشتی خالی و انبست کمکه

جورب بالکسر بهره و بالضم بند **جلجشب** طعام غلیظ ناگوار **جشب** بالفتح غلیظ شدن و اس کردن

در شتی و خفیف و بد کردن چیزی را و بکسر شین و سکون آن مراد **جشیب** مثل کور و بسکون شین نیز آمده بدین

معنی **جعاب** بالکسر ترکشهای تیر جمع جعبه است **جعب** بالفتح برگردانیدن و فراهم آوردن و انداختن

جلب بالفتح و بفتحتین برانگیختن و کشیدن گوسپند برده و شتر وجزان از جائی بجائی بردن بجهت فروختن

و پوست بر آوردن جراحت و بنا مدن صدای ستاننده در میان قوم و نشستن او بموضعی و کس فرستادن

تا مددی را پیش او آرند و بانگ زدن اسب او و نشستن او و اندن تاد رکندن و بالضم والکسر ترشکی با وان و چوب

پالان **جلباب** بالکسر چادر و پیرهن و مقنعه و ایزار زنان **جلائب** جمع **جلاب** بالفتح وتشدید لام کشنده

اسب و شتر و برده وجزان از جائی بجائی بجهت فروختن و بالضم وتشدید لام معرب گلاب و دهی است و جوب

البسته اما جلاب بمعنی شربت قندی و شربت نبات که بمردم دهند در کتب معتبره لغت عربیا فتد نشد تمام

باب الجیم مع

وبیموج

اولی را

جمادی بجهت ثانیه را

جماد سنه ... گفته اند

[illegible]

اس سنگ آسیا که بنجر

بکشند خر. اس گویند

و بعد شدنی شاید

بباد باد آس و آنچه باب

کشند آسیاب و آسیا

نامند

برهان

برده مطلق اسیر

برهان.

که فارسی باشد جنب بالفتح پهلو و قبیله ایست از یمن و کرانه و آنچه در قرآن آمده است والصاحب بالجنب
بمعنی یاری که مصاحب باشد در سفر و بضمتین مردِ غریب و دوری کانه و آنکه جنابت داشته باشد و بفتح اول
و کسر نون آنکه از راه بیکطرف رود از ترس مهمانان و بفتحتین لنگیدن و بپهلو چسپیدن شش شتر از غایت تشنگی
و کشیدن اسپی را بسوی اسپ خود و فتکو و بستن که اگر اسپ سستی کند بران سوار شود جناب بالفتح درگاه
و گردا گرد در سرای و کاه و پالان شتر و کوهیست و نام شخصی است بالضم درد پهلو و بالکسر دور شدن از
اهل خود و ریسمانی که در گردن چهارپا کنند و بکشند جنوب بادیست راست کسی که رو بطرف مشرق
داشته باشد و طرف دست راست شخص جانب غربی طرف و کنار و آنچه در قرآن آمده و ما انت بجانب
الغربی مراد از جانب غربی کوه طور است که میقات گاه موسی بوده جنابت سبب که در پیش کشند جمع
جنب است جیب گریبان بردار و غربی شخصی است نیکو جواب بالفتح پاسخ و بکسر اخر حوضهای بزرگ قال
الله تعالی و جفان کالجواب و اصل جوابی بود جمع جابیه یا را بجهت خفت حذف کرده اند جوب بالفتح دریدن
و بریدن و مسافت قطع کردن و دلو بزرگ و پیراهن و سپر انثر دان جورب بالفتح چیزیکه بپا پوشند
و انواع جواب کوبند جوذاب بالضم ذال معجمه طعامی که از شکر و برنج و گوشت پزند جیب بالفتح سینه
دل و گریبان پیراهن و بالکسر نام دو قلعه است در شام **باب الجیم مع الثاء** جارحه دست و دیگر
عضو آدمی و جراحت کننده و جانور شکاری جوارح جمع جارود به کروهی از زیدیه منسوب بجارود
ابی زیاد جایزه صله و بخشش جامد ایستاده و افسرده جاریه افتاب و کشتی و کنیزک و دختر روان
شونده و نعمتی از جانب خدا جاثیه بزانو نشسته جابیه حوض بجای گرد آمدن آب و گردا گرد چلچیا به
بالکسر گرد کردن مال خراج و آب جبت بالکسر بت و کاهن و ساحر و سحر و هرچه غیر خدای تعالی پرستیده شود
جبر و بفتحتین تکبر جبیره چوبها که بر عضو شکسته بندند و دست برنجن جبریه بفتحتین جماعتی
که میگویند بنده را در کار اختیاری نیست و سکون با چنانکه مشهور شده غلط است با آنکه ضد او سکون
با است و فتح با جهت مناسبت قدریه است جبانه بالفتح و تشدید دشت و صحرا جبه بالضم و تشدید با جامه است
معروف و سوراخ سنان که سر نیزه دران کنند و پیوند ساق و ران جبهه پیشانی و آن منازل ابر و ماه است
و جماعت مردم و اسپان و منزلیست از منازل قمر و آن ستاره چند است که بر پیشانی اسد واقع شده جبابره
گردن کشان جمع جبار جبله روی و عیب و قوت و بکسر جیم و با و تشدید لام خلقت و طبیعت و گروه بسیار
از هر چیز و انو بدکان جثه بالضم و تشدید ثاء تن مردم و غیران و بالکسر بالا جدیله بالفتح خوی و قبیله
و کرانه و نام زنیست که مادر قبیله ایست جاده بتشدید دال راه بزرگ و شارع عام جدّه بالکسر توانا
شدن

با شیخ جواب سؤال برهان

باب الجیم مع الثاء

شدن و توانکر شدن و بالکسر و تشدید دال بزرگی و نو شدن و نام شهریست مشهور بر کنار دریا و قلادهٔ سك
و بالضم خط پشت خر که مخالف رنك او باشد و بالفتح مادر و مادر مادر پدر جداله بالفتح زمین بی خاك
و میوهٔ خرما و موجه خورد جدوه بهر سه حرکت پارهٔ از آتش جراة بالضم دلیری نمودن جره بالفتح
و تشدید را یکبار کشیدن و خر مهره و سبو نان جرار بالکسر جمع و بالکسر یکنوع کشیدن و آنچه شتر از گلو بیرون
آورد با نشخوار کند و بالضم چوبی که بر سر او دلم نهند و در میان ریسمان بکشند و بدان آهو گیرند و نوع
از زنبیل جرمزه بفتح اول و ثالث فربیندگی و بازنکی مقابل انبساط است و بسط هر دو حکمت چنانچه در
علم اخلاق مبین شده مجره و جریمه گناه جرایم و جرایم جمع جراره بالفتح و تشدید لشکر گران و نوعی
از کژدم که دم بر زمین میکشد و ان کژدم در زمین اهواز بسیار میباشد و گویند که مسافر را نیز میزند و این [illegible]
است جراده بالفتح ملخ جریده تنها و شاخ درخت بی برك جرعه بالضم قدری یك آشامیدن از آب و شراب
جزاز و بالفتح یکبار آشامیدن و بفتحتین ریك پاك روینده گیاه باریك هموار که هیچ نروید جراحت
بالکسر ریش و زخم جرثومه بالضم اصل جزاله بالفتح تمام شدن و محکم شدن نصف رکاکت جزیه بالضم
دسته دو [illegible] جزیه بالکسر آنچه از کفار ذمی در سالی مقرر دارند معرب گزیت جزیره موضع خشك
میان دریا و موضعی است میان دجله و فرات جساره بالفتح دلیر شدن جسامه بالفتح بزرك جثه شدن جعاله
بالکسر آنچه برای ساختن کاری و مهمی بکسی قرار دهند و آن در شرع جایز است و رشوه نیست بلکه مزد از کار
است جعبه بالفتح ترکش تیر جفوه بالفتح ستم و تنك کردن جفنه بالفتح کاسه چوبین و مردم کریم که چاه
خورد و قبیله ایست در یمن جفا بالکسر و جفنات بفتحتین جمع جلبه بالضم پوست جراحت که خشك شده باشد
و سختی روزگار و پوست خام که بر بالای زه تیر کشند جرعه بهر سه حرکت یکبار آشامیدن و بالضم یکبار
آشامیده شده و ریك پاك که در ان گیاه روید و بفتحتین نیز آمده و زمین سخت ریگی که در ان چیزی نروید
جلده بالفتح تازیانه زدن جلاله بزرگ شدن و بزرگی و بضم جیم شتر ماده بزرك و بفتح جیم و تشدید
لام گاو سرگین خوار جله بالکسر و تشدید بزرگان و پیشوایان و بالضم ظرفی از برك خرما سازند و در ان خرما
کنند و بالفتح سرگین و بالضم و الکسر نیز آمده جلوه بالفتح نمودن و عرض کردن خود را بر کسی و خرامیدن
جلیه بتشدید یا امر روشن و آشکار جمهره بالفتح سنگریزه و ریشه که بر عضو هم رسد و از انگشت کوش
و اخگر انگشت کوبند و اخگر آتش و سنك انداختن در حج سه مرتبه و قبیله که با هم متفق باشند و با گروهی
بیا میزند و نقب مبین وکمان اهل عرب آنکه پیش از بها سه جمره از بالای آنجا بیت میزاید جمره اول را آتش
کنند و بر و در نان کم کنند و جمره دوم در زمین اثر کند و جمره سوم در اشجار اثر کند و از ان در حرکت آورد

جمع کردن و بافتن کا [illegible] در بعضی نسخ لغت نصف [illegible] جمهره بالفتح

وکوبنا که بابن جرفا شکم زمین کرم شود وازوی غبار برآید انوری کوید بیت جرجره با آورده فرو برده نفس
جرابه بالضم همه جیمه بفتح هردو جیم کله سر فلج چوبین چهار ده نور ستاجبارزه بالفتح وتشدید میم شتر بزرگ
جمجمه بالضم بالضمتین روز ادینه پکشتند از خرما وخزان جمه بالضم وتشدید میم تمامی موی سر انبوهی آن
وبالفتح چاهیکه آب دران کرد آید جماع انبوه مجاثم بالفتح عزیبشدن وجنب شدن جنبه بفتحتین پهلو
وکرانه جنازه بالفتح یعنی کرمرده را بران دارند وبالکسر مرده وعکس ازین کفته اند جنه بالکسر وتشدید نون
دیوانکی جنان وبالضم سپر جنابه بالکسر کناه کردن جوده بالضم نیک شدن اسب ونیکو جونه بالضم
طبله عطار جهاده بالفتح بلند وازشدن جهره بالفتح آشکار اشدن جهالة نادان شدن جهله
بفتحتین نادانان جمع جاهل جهیده بالکسر نقاد خبیر جهابذه جمع جهنیه بالضم وفتح ها قبیله ایست جیفه
بالکسر مردار بو کرفته باب الجیم مع التاء جاث بالفتح وسکون همزه پرباردن بستن نور وز بستان
کسیدن جث بالفتح وتشدید ثاء از بیخ برکندن جدث بفتحتین کور واجداث جمع باب الجیم مع الجیم جرج
بالفتح زمین درشت سنگناک وجناح ابن شتر تیزرو وانکشتری جوج بالضم نام مردی بباب
الجیم مع الحاء جنح بالفتح ... جرح بالفتح خسته کردن وطعن کردن در کواهی وعدالت
کسی وکسب کردن ... جراح بالکسر زخمها جمع جراحت بالکسر جرح بالفتح و
سکون زاء معجمه ... بزرک دادن وعطا کردن بمشورت کسی
ودرآمدن اهو در جای خود وزدن درخت را تا برک او بریزد وبریدن پاره از مال خود وعطا وبفتحتین وبکسر
راء جوان بوک وصلح بتقدم جلح بالفتح سرها درخت خوردن شور وپوست باز کردن از درخت وبالضم
وتشدید لام مفتوح کاو بکه شاخ ندارد وبفتحتین رفتن موی پیش سر وانکه از انزع کوینده بفتحتین بعد
ازان جلح بعد ازان صلع جموح بالضم سرکشی وتوسنی کردن اسب وسرکشی کردن زن با شوهر ورفتن پیش
خویشان خود بیرخصت شوهر وشتافتن وسرعت نمودن بچیزی وبالفتح اسب سرکش جماح بالکسر سرکشی
کردن وبالضم وتشدید میم تیر بیپیکان جنوح بالضم میل کردن ومیل دادن کسی را جنح بالفتح بال جنبانیدن
مرغ وبالکسر جانب وناحیه وکنف وپاره از شب ببعنی بضم نیز آمده جناح بالضم کناه وبالفتح بال
وبازو وبغل وجانب ذات شی وکنف وپاره از چیزی وبابن معنی نیز آمده جوانح استخوان پهلو نزدیک
سینه جوارح اعضای آدمی که بدان کسب کنند جانوران شکاری که جراحت کنند کان جوح
بالفتح از بیخ برکندن باب الجیم مع الدال جاد وجرد شوم بیغال وغام یکی از اصحاب رسول صلعم جحد
بالفتح والضم وبفتحتین جحود بالضم انکار کردن بدانستکی وبمعنی کم خیر شدن نیز آمده جد بالکسر

باب الجیم مع التاء
باب الجیم مع الجیم ۱۱۰
باب الجیم مع الحاء
پست کبر نام
فارسی فروت
برآن

توسن مطلق
وحشی وغیر رام خصوص
اسب سرکش
بوها

باب الجیم مع الدال

نشد بدال درستی و کوشش در کار و بالفتح پدر و پدر پدر و مادر و بهره و بخت و کار کوشش و بی نیازی
و توانگری و عظمت و بزرگی و بزرگ امت در چشم و بر پلک جامه جوان بعد از بافتن و تمام شدن و بالضم
پیاده در معنا علف زار جدد بفتحتین زمین درشت و هموار و بضمتین راهها جده الضجد جُدّاد بالضم و تشدید
دال جلمهای کهنه و درختهای خورد و کوچک خورد و هر چیز که بعضی از اجزای او در بعضی دیگر پیچیده
و در هم رفته باشد از ریشها و شاخهای درخت و بالفتح و تشدید دال شراب فروش و شراب کر جدید
نو و جامه که بعد از بافتن جولاهه ببرد و روی زمین و مرگ و چوب پست میانه و جدیدان یعنی روز و شب جرد
بالفتح سپرو بقیه مال و ... و ضبط پوست و کردن از پوست و موراد و کردن و سوال کردن
کسی از کسی و ندادن و نکس او و ... بکراهیت و برهنه کردن کبتر و تخم از پنبه جدا کردن و بالضم زمین هموار
بی گیاه و چیزها ایمو جمع اجرد و بفتحتین بمو شدن و صحرائی که در وی گیاه نباشد و شهریست از شهرهای یمن
یمن و عیبی است در چهارپایان جرید تمام و شاخ درخت خرما و درختیکه شاخ و پوست از او جدا کرده
باشند جراد بالفتح ملخ و نام کوهیست جسد بفتحتین جسم آدمی و جن و ملایکه و زعفران و گوساله بنی اسرائیل
و خون خشک جعد بالفتح موی مرغول و مرد کوتاه اندام و کریم و جعد الیدین و جعد الاصابع بخیل باشد جلد
بالفتح سخت شدن و چست شدن و تازیانه زدن چنانکه بر پوست خورد و چست و چالاک از هر چیز و اکراه کردن
بر کاری و کوبیدن مار و جماع کردن بازنی و بالکسر پوست حیوان جلود جمع و بفتحتین پوست شتر بچه که پر کاه
کنند تا ناقه بچه خود تصور کرده بدان آرام گیرد و شیر دهد و زمین سخت و هموار و بزبکه بچه اش وقت زادن بمیرد و
ماده شتران و گوسپندان که بچه و شیر نداشته باشند و شتران کلان و حزد در اینها نباشد جلید ... که بر زمین
افتد و بر بندد جلاد بالکسر کسی که شمشیر زدن و درخت خرما بزرگ محکم و شتر ماده بسیار شیر و بالفتح و تشدید
لام پوست کشنده جلود بالفتح نام دهی است از نواحی ... و بالضم پوستها جمع جلد جلمد بالفتح و جلمود بالضم
سنگ سخت و مرد سخت جمود بالفتح افسرده شدن و چشم بی گریه جمد بالفتح بستن و افسرده شدن آب و
بفتحتین یخ و افسرده ها جمع جامد بالضم و بضمتین و بفتحتین زمین بلند جماد زمینی که ندرو باران نبارد و سالی
که بی باران باشد و چیزیکه او را نشو و نما نباشد و ماده شتر که شیر ندارد و بخیل و نوعی است از جامه و بدین معنی
بکسر نیز آمده جامد چیز افسرده و کلمه که از او اشتقاق کلمه دیگر نتوان کرد و در روسیم و مانند آن که از آنها
صامت گویند ضد مال ناطق یعنی چهارپایان جند بالضم لشکر و مدد کاران و شهر و طایفه از خلق سری
و تنها جنود جمع و بالفتح شهریست بر کنار سیحون و بفتحتین زمین درشت سخت و سنگی است که مانند
شهریست بیمن جود بالفتح نیکو و چیزهای نیک و باران های بسیار و بلذن مغیجع جیاد است و صاحب

مرغول پیچ
و تاب داده
برهان

چست بضم اول چابک
چالاک
بهار

فسرده وافسرده بهندی
و منجمد شده و یخ بسته
و بمعنی دل سخت شده
برهان

وصحنه

وصحیح بنیک باریدن باران وجوانمردی کردن وجوانمودان و بدین معنی جمع جواد است و بالضم دراز کردن

و بدین معنی جمع اجید است **جواد** جوانمرد **جهد** بالفتح والضم توانائی وکوشش و رنج **جیاد** بالکسر اسپان

کارزار کردن و بالفتح زمین درشت که در آن گیاه نباشد **جید** بالکسر گردن با جای کردن بند از کردن و

بفتحتین درازی و باریکی کردن و خوبی کردن و بالفتح و تشدید یاء مکسوره نیکو شوه **باب الجیم مع الذّال**

جبذ بالفتح کشیدن **جذ** بالفتح و تشدید ذال بریدن و شکستن و بسرعت رفتن **جذاذ** بهر سه حرکت

وریزه از هر چیز و ضم افصح است **جرذ** بفتحتین اماس پای ستور و بالضم و فتح را نوعیست از موش **باب**

الجیم مع الرّاء **جار** همسایه و نگهبان و زنهار خواهنده و شریک در تجارت و شوهر زن و انکه او زنهار

دهند از ظلم کسی **جبر** بالفتح شکسته بستن و نیکو کردن حال کسی را و بدی و نیکی او زخود دانستن و بزور بر کاری

داشتن کسی را و پادشاه و بنده و مرد شجاع و فقیر **جبور** بالضم درست شدن شکسته **جابر** شکسته بند

نام مردی است **جبّار** بالضم بیهوده و عرب گویند دم جبار یعنی خون هدر و فی الحدیث المعدن جبار یعنی مزدور

که کان میکند اگر در زیر آن بمیرد مستاجر را دیت لازم نباید و نام روز سه شنبه در قدیم و بالفتح و تشدید

باء تکبر کننده و مرد کردن کش و اسم صفت از اسماء خدا تعالی و معنی او شکننده کارها و بدین معنی از اسماء

جلالی است و درخت که دست بر او نرسد و ناقه جباره شتر ماده فربه **جحر** بالفتح فرو رفتن چشم در کاسه خود

و در آمدن سوسمار در سوراخ و بلند شدن آفتاب و نباریدن باران بهار و از خبر باز ماندن و پراکندن

و بالضم سوراخ جانوران **جحر** بفتحتین فراخ شدن درون چاه و تغیر رنگ گوشت و تهی بودن شکم و بکسر

خا خوار و بیدل **جدر** بالفتح گیاهیست که در ریگ میشود و بالضم دیوار جدران بالضم جمع و بفتحتین نشان

کوفتن که پیدا کردن شتر و خر پاشد و آبلها که در بدن میشود و بدین معنی جمع جدره است و نام دهی است

که شراب بهتر بآن منسوب است و قبیله است از بنی اوند و ظاهر شدن گیاه از زمین و سزاوار شدن و بدین

دو معنی آمده **جدو** بالضم و **جدیر** بالفتح سزاوار و چار دیواری و **جدیره** حظیره از سنگ بر آورده

جدار بالکسر دیوار **جدر** بضمتین جمع **جذر** ریز بیخ برکندن و بریدن و اصل هر چیزی و بدین معنی بکسر نیز

آمده و در اصطلاح حساب جذر عدد یست که در نفس خود ضرب کنند و حاصل ضرب را مال و مربع مجذور گویند

جذیره و بالضم و **جذل** لنما و بالکسر اصل هر چیزی و اول آن و پاره از شاخ که بعد از بریدن شاخ بر درخت

مانده باشد **جذامیر** جمع و **جذامیر** بمعنی همه و تمام نیز آمده **جرّ** بالفتح و تشدید را کشیدن و گناه کردن

و زبر دادن کلمه را و حرکت زبر و دامن کوه و خم مهره ها و سفالها و سبوها جمع جره است بالفتح **جری** درسن و

افسار شتر چنانکه عادت جوانان بکر را و نام شاعر یست مشهور و نام عبد الله که از صحابه رسول صلعم بود

باب الجیم مع الدّال

باب الجیم مع الرّاء

زنهار امان دهنده و عهد و پیمان بر نشاید

نوشکسته را درست کنند و بدین معنی از اسمای جمالی است

و راجر و بجلی گویند منسوب بقبیله بجیله جرّار بتشدید راء کشنده و لشکر بسیار جرجر بکسر هردو جیم نحوه و بعضی گفته اند با قلا جرجیر بالکسر تره تیزک جز و بالفتح بریدن و شتر کشتن و پوستش و بار کردن و سبو با کردن از درخت و باز کشتن آب دریا و کم شدن آن خلاف مد و حرف زاد ر خواندن ماندن و بضمتین گوا که سباع خورند و گوسفند و زردک معرّب گزر جزور بالضم شتر کشتن جزّار بالفتح و التشدید زاء شتر کش جسر بالفتح شتر بزرگ و پل و بدین معنی بکسر نیز آمده جسور بالضم و جسر بضمتین جمع و مرد دلاور دراز و همچنین جسور بالضم و شتر دراز و جسیم قبیله ایست از بنی قضاعه و نام مردیست جشر بالفتح بر آوردن چارپا از برای چرا کردن و بضمتین چارپایان که در مکان خود میچرند و شب بخانه خود نیایند جعر بالفتح بنجال و مرغ شکار و بنجال اندامتن ان جعفر بفتح جیم و سکون عین و فتح باء موحده کوتاه و نام مردیست و نام قبیله ایست جعفر جوی خورد و جوی بزرگ فراخ و شتر ماده بسیار شیر و پدر قبیله ایست از بنی عامر جفر بالفتح بره و بز غاله چهار ماهه یا آنکه کاه و دانه میخورده باشد جفور بالضم از کشن ماندن نخل از بسیاری جماع و فراخ شدن هیکاه بزغاله و از شیر باز شدن جلفار و جلفر بالضم ده هشتم و معرب کلپر و بالضم و تشدید لام مفتوح شهریست بنواحی عمان و مشهور بتخفیف لام است جلنار بالضم و تشدید لام مفتوح گل انار معرب گلنار و مشهور بتخفیف لام است جمر بالفتح اخگرهای آتش جمره واحد جمّار بالکسر سنگریزه اندا ختن در حج و بالضم و تشدید میم مغز میانه درخت خرما که از آن شحم النخل گویند جمهور بالضم ریگ توده بلند گروه بزرگ از مردم و اکثر هر چیزی جماهیر جمع جور بالفتح میل کردن در حکم بر کسی و بالضم نام شهر فیروزآباد و محله ایست بنیشابور و بالضم و فتح واو دهی است باصفهان جوار بالکسر و الضم همسایگی و با عتکاف نشستن و بالفتح آب بسیار عمیق و کشتیها مخفف جواری و بالفتح و تشدید واو بزرگ جوذر بالفتح و کسر ذال المعجمه بچه گاو دشتی جوزهر معرب گوزهر و باصطلاح هیئت عقده راس و ذنب که قمر در آن خسوف میشود و فلک جوزهر فلک قمر باشد جوهر سنگ معرب گوهر چیزیکه بذات خود قایم باشد ضد عرض جواهر جمع جهر بالفتح آشکار کردن و چیزها پاک کردن و آواز بلند کردن در خواندن و نماز آشکار پیدا شدن و با ملاقی کاهی نزدیک کسی شدن و دروغ کردن در مثل و بزرگ دیدن و نمایان با فتن کسی را و بسیار دیدن لشکر را و بالضم شکل و هیبت و حسن منظر و بفتحتین روز کور شدن جهیر صاحب حسن و شیر بی آب جهار بالفتح و الکسر آشکار شدن و بالکسر نام بتی است که قبیله هوازن میپرستیدند جبار پرستم کشنده و آنکه از راه حق میل کند براه باطل جبّار بالفتح و تشدید با هیچ که بدان خانه سپید میکنند و کوی سینه و دل از خشم و گرسنگی

باب الجيم مع الزاء

جرز بالفتح بریدن و بالضم معرب گرز و بالکسر لباس زنان از موی شتر و پوستین و بالفتح و الضم و بضمتین زمین بی گیاه و بفتحتین سال قحط و سطح

بنجال الجیه فیقال الضمله مرغان و فضله و در گرد هر چیز از جوانات و نباتات و تپول کبخها چشم و نهها

[illegible]

باب الجيم مع الزاء

تن و سینه آدمی و گوشت پشت شتر جراز بالضم شمشیر برنده و بالفتح گیاهی است جزب بضم جیم و باء نوبینده
خبیث جرموز بالضم حوض خورد و جا و اعضا و ابن جرموز نام کشنده زبیر بن العوام جز بالفتح و تشدید زا بریدن
مو و پشم و درودن خرما و گندم جزان جزاز بالفتح والکسر درو کردن و بالضم آنچه از پشم و غیر آن بعد از بریدن
بماند جلوز بالکسر و تشدید لام مفتوح چلغوزه جلواز بالکسر پیاده کوتوال جمز بالفتح نوعی سپستان زمن
بشتاب جماز بالفتح و تشدید میم شتر تیز رفتار جوز بالفتح میان هر چیزی و گردکان معرب گوز جواز بالفتح
روائی و روا شدن و آنکه شنو و گذشت از هندوی بطلان و گذشتن از جائی و بالضم تشنگی جایز روا
و گذرنده و آنکه گذر کند تشنه بو گو و چوبی که بر چوب نگه میباشد و دیوار گذارند جوایز عطاها و تحفه‌ها جهاز
بالفتح والکسر رخت عروس و مسافر و کفن مرده و آنچه بدان محتاج باشند بالفتح آنچه بر شتر باشد و اندام زن

باب الجیم مع السین جبّاس معرب گچ و جبّاس ... و مبیش جبس بالکسر بد دل و لئیم و
فاسق جدس ... بسته جرس بالفتح سلسله آواز کردن و آواز خوردن مگس انگبین چیزی و بعضی گفتن و
نرم کردن و پاره از شب و آواز نرم و بمعنی بکسر نیز آمده و بالکسر اصل چیزی و بفتحتین زنگله بزرگ که بر گردن
چارپایان بندند و بفارسی درا گویند جرجیس بالکسر نام پیغمبری است که بانواع عقوبت او را میکشتند و باز زنده
میشد و آخر بموت طبیعی مرد جس بالفتح و تشدید سین تفحص کردن و بدست سودن و بعضی نیز
جاسوس جستجو و بومی کند احوال جواسیس جمع جساس بالفتح و تشدید سین بسیار تجسس کننده
و نام خر دجال و بمعنی جاسه بتا و نقطه نیز آمده جلوس بالضم نشستن و نشینندگان و بمعنی نقیض
جمع جالس است جلیس همنشین جموس بالضم بسته شدن روغن و پیه و جنس هر نوع از چیزی که در او
اقسام چیزها باشد و بفتحتین نیستاب ماننده آن جوس بالفتح در میان منزلها و خانه‌ها گشتن و پرسش و
جستجو نمودن از چیزها قال الله تعالی فجاسوا خلال الدیار

باب الجیم مع الشین جارش بالفتح
و سکون همزه سینه انسان و جوش دل از ترس و اضطراب جحمرش بفتح جیم و میم و کسر را زن بسیار پیر
و زن فربه و خرگوش شیرده و مار افعی درشت پوست تمام جمع جحش بالفتح و بفتحتین خراشیدن پوست
و خر کره و کره اسب جفاو درشتی و نام صحابی است جحلش دلرف و ناحیه هر چیزی و در باشند و
جرش بالفتح نرم کوفته کردن نمک و جو و شانه کردن سر را جریش نمک و جو نیم کوفته جش بالفتح و تشدید
شین کوفتن و شکستن و ندن بعضا و آرد گندم و جزان با سباقه و جنس کردن و پاک کردن جاه جشیش
سویق و گندم درشت آس کرده مگر از آن آش پزند و گاهی گوشت و خرما نیز در آن کنند جمش بالفتح ستردن
موی و آواز باریک و دوشیدن بسر انگشتان و بازی عشق و وزن ... بالفتح سیند و اکثر شب از

و خانه خورد هم
درود درو کردن
چلغوزه بار درخت صنوبر برهان
کوتوال سرهنگ نگاهدارنده قلعه که به هندی ... برهان
باب الجیم مع السین
باب الجیم مع الشین
ستردن تراشیدن برهان

اول

ول یا از اخر میان شب و زره و کرانه‌ها و موضعیست و جوشیدن دیگ و شوریدن دل و پر آب شدن رود

و بالضم سینه انسان و بالفتح نیز آمده و قبیله ایست جهش بالفتح زاریدن بکسی و آماده شدن بر گریستن باب

الجیم مع الصاد جابلصا بفتح با و لام و سکون نون شهریست بمغرب که و ران شهر دیگر نیست و از جابلصا

... جص بالفتح و الکسر نشانه ... صاد ... جصا بالفتح و تشدید صاد ... گچ و لقب فقیهی است حنفی

باب الجیم مع الضاد جرض بفتحتین آب دهان ناشتا و فرو بردن آب دهان جبض بالفتح بر کشتن از جرین

باب الجیم مع الطاء جلط بالفتح شمشیر برکشیدن از نیام باب الجیم مع الظاء جحوظ

بالضم بر افتادن و بزرگ شدن حدقه چشم جاحظ انکه حدقه چشم او بیرون آمده باشد و لقب عالم

سنی مشهور جعظ بالفتح و تشدید ظاء راندن و انداختن و مرد بد خوی خود آمده جواظ بالفتح و تشدید واو مرد سطبر

خود آمده و متکبر باب الجیم مع العین جدع بالفتح بینی و گوش و دست و لب بریدن و بند کردن

و بفتحتین بد غذا کردن کودک را جذع بالفتح ستور را بی علف باز داشتن و دو شتر را در یک رسن بستن

و بالکسر تنه درخت و بالالف خانه‌ها جذوع جمع و نام مردیست و بفتحتین بچه که بسال دوم در آمده باشد از

گاو و اسب و بسال پنجم در آمده باشد از شتر و بسال دوم در آمده باشد از گوسپند و باصطلاح فقها بره که

بیشتر یکسال بود که شش ماه باشد و سالی که در سی و دندان شیر بیفکند و هنوز دندان دیگر بر نیاورده باشد

و جوان نو تازه جرع بالفتح اندک اندک خوردن آب بالفتح و بفتحتین جمع جرعه جزع بالفتح بریدن

و میان ... و ... شیر ... و سفید که چشم را در ... تشبیه کنند بکسر

نیز آمده و بالکسر خم وادی و میان و منتهای آن ... و بالضم

چوب میان دولاب و بفتح نیز آمده ... جزوع بالفتح نا شکیبائی

و زاری کننده جشع بالفتح غالب آمدن حرص و سخت آرزومند شدن جلع بالفتح بی شرم شدن و کشاده

شدن دندانها ... و جامه بیرون کردن ... و کشاده بودن زن ... جمع بالفتح گروه مردم

و نخل بستان ... و نام ... واحد را جمع کردن و بالضم مشت ... جمع

بالکسر اکثر چیز و جماع کردن ... جماع الاثم خوردن شراب باشد چه اثم بمعنی شراب باشد

گویند ... جماع الاثم جمیع فراهم کرده شده و فراهم آمده کان و لشکر و قبیله

گرد آمده و بالضم و تشدید میم مردم ... کننده ... بالکسر ... و بالضم

شود ... اول بار ... شود و شتر بچه چهار ساله ... باشد جوامع غلها کردن

گردن گناهکاران کنند جمع جامعه جوع بالضم گرسنگی و گرسنه شدن باب الجیم مع الفاء جاف

بالفتح و سکون هم ما فکندن و نرسانیدن جحف بالفتح و نقصان کردن جحاف بالضم سیل که زمین را بکاود
و هر چه باشد ببرد و روان شدن شکم از هیضه جداف بالضم پر بریده مرغ جدف بفتحتین کوزه و شراب
که ظرف او سرکشاده باشد و گیاهیست در یمن که خوردن وی تشنگی شکند جذف بالفتح بریدن و شتافتن در
زمین جرف بالفتح کاویدن زمین و بیل خاک و گل برکشیدن و بالضم و بضمتین جائی که آب در و جمع شود
بفارسی یکبر گویند و بفتحتین زاغ سرخ سبز شود جراف بالضم والکسر پیمانه و بالفتح و تشدید راء مردی که همه
طعام را خورد جزف بالفتح آسان گرفتن کار را جزاف بهر سه حرکت و ضم افصح است تخمین و قیاس کردن
در بیع و شراء و جزآن و چیزیکه تخمین کنند معرب گزاف و بالضم و تشدید زاء صیادی جعف بالفتح افکندن
بر زمین زدن کسی را و برکندن جف بالفتح و تشدید فاء جماعة مردم با حد بسیار و بالضم تیز آمده و هیجنر
جفه بالضم واو عظیم و پوست شکوفه خرما و ظرفیست از پوست که سر بند ندارد و جدا خشیده و مشک کهنه
که نصف وی را ببرند و مانند دلو سازند و بیخ خرما که کافته شود و شیخ کلان سال و هر چیز مجوف و بالکسر
مصلح چفا یابان جحجف بفتح هر دو جیم زمین بلند که غلیظ و سطبر نباشد و باد سخت و هامون فراخ
و زمین نشیب و تیپا کوه و از لشکر در رفتار جفاف بالفتح و جفوف بالضم خشک شدن جفیف
گیاه خشک جفاف بتشدید فاء چیز خشک جلف بالفتح رندیدن گل و جزآن و بریدن و برکندن
و بالکسر بغا کسته و نخم هی و جوا پوست کنده و شکم دریده و هر چه میان تهی باشد جنف بفتحتین میل
کردن جوف بالفتح زمین پست و شکم و اندرون چیزی و در کند رانیدن و بفتحتین فراخ شدن و درون
خالی شدن باب الجیم مع القاف جابلق بفتح باء شهریست بمشرق که ورای آن شهری دیگر نیست
و جابلص شهریست بمغرب جلاهق بالضم و کسر ها غلوله و ریسمان بر دوک پیچید و جولاهه غلوله
که می‌اندازند و صیاد صراح گوید یکمان گروهه باشد جاثلیق بفتح ثاء مثلثه رئیس ترسایان در
بلاد اسلام و او زیر دست بطریق انطاکیه است و بعد از آن مطران و بعد از آن اسقف و بعد از آن
قسیس و بعد از آن شماس جوزق بفتح جیم و زاء غوزه پنبه و مانند آن معرب کوزه و دهیست
بهراة و ناحیه ایست به نشابور جوالق بکسر جیم و لام و ضم جیم و فتح لام و کسر آن معرب جوال جوالیق
بفتح جیم و کسر لام جمع جلفق بر وزن جعفر بفارسی دار بزین باشد و آن مجر صفه و تخته و جزآن که بر آن
تکیه کرده شود و گاهی دو طرف نردبان نیز که بالای دشت نشانند و بالا روند جوق بالفتح گروه مردم جوسق
بالفتح قصر معرب کوشک و دهیست بمرو و دهیست بنسبتی نهروان و بهر خانه مقتدر بالله عباسی در
بغداد جهنفلک سطر باب الجیم مع اللام جبل بالفتح افزودن و بفتحتین کوه و پیشوای قوم

رندیدن تراشیدن و بمعنی رستن و روئیدن خوانند و بکتب برهان

باب الجیم مع القاف

جولاهه بافنده برهان

غلوله گلوله برهان

کمان گروهه کمانی که بدان گلوله گلی اندازند برهان

دار بزین پنجره که پیش دکان سازند برهان

باب الجیم مع اللام

ودانای

و دانای ایشان و نام مردیست و بکسرتین و تشدید لام جماعه مردم قال الله تعالی و لقد اضل منکم جبلا کثیرا و
بدین معنی بضم و بضمتین و بکسرتین و تخفیف لام نیز آمده جبریل بالکسر و الفتح و جبرئیل و جبرائیل نام فرشته
معروف جتل بالفتح مواشی و درختان و جتل بالفتح انداختن جدل بالفتح محکم تافتن رسن را و محکم و
قوی شدن و بر زمین انداختن و استخوان دست و پا و سائر اندام و بکسر نیز آمده جدل بضمتین جمع
و بفتحتین خصومت کردن و قادر بودن بر خصومت جدال بالکسر با کسی خصومت کردن و بالفتح غوره گشتن خرما و
سفالهای پاک ناشده و زمینهای سخت جمع جدل جدیل بالفتح مهار یکه از چرم تابند و رسنی
که از چرم و موی در کردن شتر کنند و جابجا کردن و کردن انداختن جدول بالفتح و الکسر جوی خورد جذل
بالکسر بیخ و تنه درخت و بفتحتین شادی و شادمانی کردن جرول بفتحتین جاهای درشت سخت و سنگلاخ
و همچنین جرول بضم جیم و فتح واو جزل بالفتح بریدن و هیزم خشک سطبر و سخن درشت محکم و چیز
بسیار و کریم بسیار عطا و دانای در سنگهای و واز کبوتر و بفتحتین ریش کوهان شتر که از پالان بهم رسد
جزیل بر وزن بسیار جعل بالفتح کردن و گردانیدن و نام نهادن و آفریدن و بیان کردن و درختهای
خورد خرما و بالضم پاره مزد و رشوت و بضم اول و فتح ثانی موریست به شکل ... و جانوریست
سیاه که همیشه در سرگین باشد و از بوی خوش منادی شود چنانکه معروف و بفتحتین کوتاهی و فربهی و سبزه
جعال بالکسر دستمال دیگ که بان دیگ را از سر آتش بر دارند جعفل بالکسر سرگین فیل و بالفتح ابر بی آب و
مورچه و پوست دور کردن و کل از زمین کشیدن - سرگین انداختن فیل و گوشت دور کردن از استخوان
و انداختن در پا مانند پرکار و حرکت دادن و راندن باد ابر را و دویدن شتر مرغ و انداختن کبیر
و ژولیدن موی جعثال بالضم هر جای پست سیل و رود و کف شیر و سر جوش دیگ و بسیار و هر چه پست
باشد جعل بالفتح و تشدید لام سرگین شتر و گیش و بادبان جعلول جمع و بالضم پوشش شتر جعال بالکسر
جمع و هم و گل یا سمین و هر گلی که باشد سرخ یا زرد و یا سپید سوی گل و بستانهای از هر چیز و بالکسر نام
و کلیمها و بساطها و جامها جلال بالفتح بزرگی و بالضم بزرگ و بتشدید لام نیز آمده و بالکسر جالهای جنها
پایان و بتشدید لام راهی است نجد بسوی مکه جلیل بزرگ و گیاهیست که از تمام نیز گویند و موی
در بن جل الجبل ... کالهای خورد که بر چرم دوزند در گردن اسب و شتران کنند جمع جلجل بضم هر دو
جیم و جلجل نام موضعی است و غلام جل الجل و جلجال سبک روح و جنبنده ... جمل بالفتح پیه
گداختن و بالضم نام زنیست بالضم و بضمتین و بفتحتین و ضم اول و فتح ثانی با تخفیف و تشدید بان رسن
کشتی و بعضی گفته اند که بدین معنی است قوله تعالی حتی یلج الجمل فی سم الخیاط و بفتحتین شتر نر و بسکون

بضم نیز آمده و نیز قبیله ایست و درخت خرما و ماهی است که درازی آن سی گز است و بضم جیم و فتح میم جملها
و تشدید میم حساب ابجد و بتخفیف نیز آمده چنانکه مشهور است جامل گله شتر با خداوندان و شتربانان
و اسبابان و قبیله بزرگ جمال بالفتح خوب شدن و خوب صورت و خوش شیر و بدین معنی بتشدید میم نیز آمده
و بالفتح و تشدید میم شتربان جمیل نیکو و پیه گداخته و بالضم و فتح میم نام مرغیست و نام زنیست جول
بالفتح پیه گداخته جندل بالفتح و بکسر دال و فتح آن سنگ و بالضم و فتح نون و کسر دال سنگلاخ
جول بالفتح گرد بر گردیدن و گرد گشتن در کارزار جهل نادانی و نادانستن جهول بالفتح سخت نادان
جیل بالکسر گروهی از مردم و دهی است نزدیک بغداد باب الجیم مع المیم جثم بالفتح و جثوم بالضم
بر زمین نهادن مرغ و مردم و گذشتن نیم شب و بلند شدن کشت از زمین و گرد آوردن خاک و بکسر خاک
و گل جثام بالضم و جثامه بالضم مرد کاهل و سردار متحمل و بردبار جحم بالفتح افروختن آتش جحیم یکی از نامهای
دوزخ و آتش بسیار قوی و بلند و هر آتش بزرگ در مغاک افروخته باشد جذم بالکسر بیخ و اصل جذم
و بالفتح بریدن و بریده دست شدن و بیماری جذام پیدا کردن جذام بالضم علتی است معروف و نام
قبیله ایست جرسام بالکسر علت برسام جرهم بضم جیم و ها قبیله ایست از یمن که در حوالی مکه فرود آمده
بودند و حضرت اسماعیل علیه السلام را کدخدا کرده بودند و معمور مکه معظمه از ایشان شد جرم بالضم گناه و
بالفتح کسب کردن و بریدن و گرفتن و سزاوار شدن و گناه کردن و معرب گرم و زمین گرم و قبیله ایست و
بالکسر تن و گونه آواز شدن و بفتحتین گزیر و لا جرم یعنی ناگزیر و ناچار جراهم کاهان جزم بالفتح بریدن
و عاجز و بیدل شدن و ساکن کردن حرف و سوگند راست کردن و عزم کردن کسی بر کاری چنانکه از آن
برنگردد و خاموش شدن و پر کردن مشک و بریدن خرما و برابر کردن حروف در نوشتن و قلم محرّف
تراشیدن و بالکسر بهره و نصیبه جسم بالکسر تن و هر چیز عظیم خلقت جسیم فربه و زمین بلند جشم بالفتح
رنج و مشقت کشیدن و بفتحتین گرانی طمعدار شدن و سخت دل و تند شدن مرد جعم بفتحتین بگوشت و
شیر نبودن و گیاه و بی اشتها شدن طعام جلم بالفتح بریدن و بالکسر سه روده بزو و بفتحتین مقراض که
بدان چیزها ببرند و کنه که بجوانب بچسبند و گوسفند را هوی نر و نشانه داغیست که شتر را کذارند
و قمر ماه نو و بزغاله نو علیست که گوسفندان را زیا کرده تمام مونث در ردیف میباشد جلم بالفتح و تشدید
میم چوب بسیار که آب گرد آمده در چاه و نام پادشاهیست بالکسر شیطان و بالضم ضد است جموم بالضم
بسیار شدن آب در چاه و بالفتح چاه بسیار آب و اسبی که هر زمان رفتار دیگر آرد و نزدیک آمدن و فتح جمام
بالفتح آسودگی اسب بعد از ماندگی و بالضم و الکسر آب منی که محل را از ترک جماع حاصل شود و بهر سه

بستر و بالکسر شتر ون
و بالضم خوب صورت
م

المیم
باب الجیم مع

مغاک و دال
برسام

بسیار آب

حرکت

پرکت پرشدن ولبالب گشتن ظرف وپیمانه جنم بفتحتین سبزه شدن مرد جنک بشاخ شدن گوسفند
و بکنکره شدن عمارت جهنم بالفتح روی ترش کردن بر کسی و ترش رو و عاجز و ناتوان و شهری در هند
و نام شخصی که او را جهم بن صفوان گویند جهام بالفتح ابر بی آب جهنم چاه عمیق و نام دوزخ
جیم حرف مشهور و شتران نیز شهوت بود بنا

باب الجیم مع النون

جاثمین بر سینه خفتگان
و بر جای ماندگان و بی حس و حرکت شدگان جبن بالضم بیدل شدن و بیدلی و پنیر و بمعنی
بضمتین و تشدید نون و تخفیف نیز آمده جبان بالفتح بیدل و بی تشدید با بیدل و صحرا و کوهستان و
زمین هموار کرده و گیاه بسیار خورده جبین دو طرف جبهه ما بین دو ابرو تا گوش باشد و جبهه ما بین
دو ابرو تا ناصیه باشد چنانکه گذشت جثمان و جثمانی هر دو بالضم تن جرون بالفتح موضعی
است در دمشق و گویند دروازه ایست در دمشق و بالضم عادت کردن بر کاری و سو و نرم شدن جامه
و دزه وارد کردن دانه جرن بالضم سنگ میان خالی پر از آب که از آن وضو سازند و جایی که خرما خشک
کنند و چیز سبزه بمعنی آمده جفن بالفتح پلک چشم و شاخ و بیخ درخت رز و نوعی از ستبرق از انگور و
درختی خوشبو و موضعی است بطائف و نام شمشیر و باین معنی بکسر نیز آمده جلجلان بضم هر دو
جیم نقطه میانه دل که آن را سویدا گویند کنجد که هنوز از غلاف ندرویده باشد و دانه کشنیز و کشنیز را نیز گویند
جمان بالضم مروارید و مهرها سیمین که بر شکل مروارید سازند جنون بالضم دیوانه شدن و
پوشیده و دراز شدن و انبوه شدن درخت و گیاه و بسیار شدن آواز مگس و تاریکی شب جن بالفتح
و تشدید نون پوشیده و دفن کردن مرده و شب که در پوشیدن مردم و بالکسر و تشدید نون اول چیز و شکوفه
گیاه و پری و گویند که نوعی از ملائکه جنان بالفتح دل و اندرون و تاریک شدن شب دل و جامه و طول شب و
اکثری از مردم و بالکسر باغها و جنبان و سپرها و بمعنی اول جمع جنه بالفتح و بمعنی ثانی جمع جان و بمعنی
ثالث جمع جنه بالضم جنین بالفتح در گور کرده شده و بچه که در شکم مادر باشد و هر چیز پنهان جنن
بفتحتین گور و مرده و کفن و بمعنی جنون و بضم اول و فتح ثانی سپرها جمع جنه بالضم جولان بفتحتین
گرد گشتن و گرد بر آمدن [illegible] ذرار و بسکون واو کوهیست در شام جوعان بالفتح گرسنه جوشن
بالفتح زره میان شب و اول شب و سینه و ذوالجوشن نام صحابی است پدر شمر و او در عرب اول کسی است که
جوشن پوشیده بود با آنکه او را اکثری جوشن داده بود با آنکه سینه اش بر آمده کی داشت جون بالفتح
گیاهیست که از غایت سبزی بسیاهی زند و بمعنی سیاه و سفید و سرخ هر سه آمده است و شب
سخت سیاه و بمعنی روز نیز آمده و نام آبیست مشهور در هند جیحون بالفتح آبیست میان خراسان

باب الجیم مع النون

وماوراء النهر نزدیک بلخ جیحان بالفتح نهریست بشام جیحون بالفتح موضعی است بدمشق و دروازه ایست نیز بدمشق جیران بالکسر همسایگان و نکهبانان جمع جار و دهیست باصفهان

باب الجیم مع الواو جو بهر سه حرکت سنگ توده و بضمتین و تشدید واو بزانو نشستن جدو بالفتح از کسی فائده خواستن جرو بهر سه حرکت هر چه خورد از خربزه و خیار و حنظل و مانند آن و بچه سگ و بچه شتر و بچه هر درنده جو بالفتح و تشدید واو میان زمین و آسمان و هوا و نیز نشیب جلو بالفتح برکنده شدن و جلاء وطن شدن

باب الجیم مع الهاء جاه قدر و منزلت جبهه بالفتح بر پیشانی زدن و بکسر و از چیزی باز داشتن و قفا با بیت بروی کسی آوردن و بر لوه بی ظرف یا بیرون آمدن و بفتحتین بزرگ پیشانی شدن جبا بالکسر پیشانیها و اسبا و گروهها مردم جله بفتحتین درسته شدن پیش سر از موی جوه بالفتح بنا خوش شدن کسی در آمدن

باب الجیم مع الیاء جای کاه کار و چیننده میوه جانی جور کننده و فراهم آکرنده بجا خود جاری روان جثی بکسر ثلثه و بضم جیم نیز آمده و تشدید یاء دوزانو نشستن و با ایستادن بر انکشتان پاهای و بالضم و الکسر بزانو نشینندگان جدی بالضم بچه بز و بالفتح بزغاله نو و برجی است در برج آسمانی و ستاره ایست نزدیک قطب شمالی که عرب بران جدی الفرقد گویند و فارسیان ستاره قطب و اهل بغداد آن ستاره را جهت تمیز از برج جدی بضم جیم و فتح دال و تشدید یاء خوانند جری بالکسر و تشدید یای حطی مار ماهی باشد و نیز یابی خرد با دو نقطه چند بران مرغ جلی بالفتح و تشدید یاء روشن و آشکار جنی بالفتح چیده و بالفتح و کسر نون و تشدید یاء چیده و بالکسر و تشدید نون و یاء یک جنی از جنیان منسوب بجن یا بجن جواری کشتیها و کنیزکان جهوری بالفتح بلند آواز

باب الحاء مع الالف حاشا دور باد و پاک باد و کنا هیست و حاش لله پاکی است خدا را حباء بالکسر دهش و بخشش حباری بالضم مرغیست که آنرا بفارسی تغدری گویند حبلی بالضم آبستن حتی بالفتح و تشدید تا یعنی تا حجی بالکسر عقل و زیرکی و بالفتح کرانه چیزی و حجا بها که از باران بر آب پدید آید حجا واحد حدی بالضم راندن شتر بنغمه حذا بالکسر برابر کردن چیزی با چیزی و نعل و سم شتر و اسب و جز آن و برابر و در حطه ایست حری بالضم و حراء بالکسر کوهیست بمکه که حضرت رسالت پناه صلعم پیش از نبوت چند روز در غار آن بعبادت مشغول بودند حرباء بالکسر جانوریست که همیشه روی با آفتاب میدارد و ملون میشود بانواع الوان در شعاع آفتاب و آنرا بفارسی آفتاب پرست گویند و میخ زره یا سر میخ که در حلقه زره کنند و پشت یا گوشت پشت حزوی بالضم موضعی است حسنی بالضم نیکوئی و زن نیکو و بهشت حسا بالمد و القصر شوربا که بساشا مند حشا بالفتح و المد اندرونی که باشد از دل و جگر و سپرز

وکرده

باب الجیم مع الواو
توده برون سود
الو پشت خاکستر و
توم غله و امثال آن
باشد هر چیز که بر
بالای هم دیگر نهند
برهان
الجیم مع الهاء
الجیم مع الیاء

هش بکسر اول
ثالث دادن و
نسته خطا و
برهان

وکوزه حصبا و حصا بفتحتین سنگریزها حصاة واحد حضا بالفتح سبز شدن حطا بالفتح افگندن
و جماع کردن و نیز زادن و کف دست بر کسی زدن و کفیز افگندن حلفا بالفتح گیاهیست که بفارسی
ازلخ و دخ گویند و همچنین حلف بفتحتین حماء بفتحتین گل سیاه و متغیر شده و خویشان شوهر چون پدر
و برادر و بالکسر و الفتح و سکون میم نیز آمده حمقی بالفتح قوم نادان جمع زن نادان و بعضی گفته اند که جمع
نادان در کار آخرت هرچند که در کار دنیا غافل باشد و ابله بعکس آن و مثل است که لولا الحمقاء لخربت
الدنیا حمرا بالفتح سال سخت و زن سرخ رنگ حمیراء تصغیر حمرا و لقب ام المؤمنین عایشه است و
گویند که حمره بمعنی سفیدی نیز آمده و ایشان را حمیرا ازان گویند که ایشان سفید رنگ بودند حمی بالکسر جای
قرق کنند و مرغزار قرق کرده و بالضم و تشدید میم تب و قوی لفظی است که بمعنی آنچه پادشاه خاصه خود
کند حنا بالکسر و تشدید نون برگ معروف که چیزها را بدان رنگ کنند و در فارسی بتخفیف مستعمل است حنفا
بالضم و فتح نون میل کنندگان بحق حورا بالفتح زن سفید پوست سیاه چشم که سفیدی و سیاهی بکمال
باشد حوراء بالضم نان سفید و آرد و طعام سفید و بتشدید واو نیز آمده حوایا رودها و پیچیدها
که بر رودها باشد جمع حاویه و حاویا حیاء شرم داشتن و فرج ماده شتر و جز آن حیا بالفتح و بی
همزه باران و فراخی سال و بهمزه نیز آمده حیاری بالفتح سرگشتگان جمع حیران حیثما هرجا

باب الحاء مع الباء حب بالضم و تشدید با دوستی و خم و بالفتح دانه و حب الغمام ژاله بالمد
حبیب دوست محب و محبوب هر دو را گویند حباب بالکسر دوستی کردن با کسی و دوستیها و بالضم
دوستی و مار و دیو و کوپله و سیرابی دندان حباحب بضم حاء اول و کسر ثانی کرم شب افروز و نام
مردی بخیل که از ترس مهمانان آتش به شب بسیار روشن نمیکرد حجاب بالکسر جای روان شدن و گذشتن و پرده
نفس و بالضم و تشدید جیم دربانان و ایلچیان حجب بالفتح باز داشتن و پوشیدن و کم کردن حصه وارث و محروم کردن
وارث از حصه بعضی بودها جمع حجاب حجل باز دارنده و پرده دار و ابرو و پوشنده چیزی حواجب جمع
و حاجب الشمس کرانهای آفتاب حدب بالفتح مهربانی کردن و بفتحتین برآمدن پشت و فرو رفتن سینه
و شکم و پشته بلند و زمین بلند و نشیب بلند شدن آب و نشان هر چیزی که بر پوست ظاهر شود و کنایه
است حرب بالفتح کارزار و نام مردی است و دشمن جنگی و بفتحتین خشمگین شدن و گرفتن مال کسی و
شکوفه خرما حزب بالکسر گروه مردم و پاره از هر چیزی و سلاح و یاران و نوبت احزاب جمع و نیز احزاب
جمع از کفار که متفق شده بجنگ حضرت رسالت پناه آمده بودند و بالفتح رسیدن چیزی بکسی و سخت شدن
و دشوار شدن چیزی بر کسی و فشردن او را و احزاب الرجل لشکر مرد و یاران او که با وی متفق باشند و بوم

لخ و دخ گویند بضم اول علفی است دراز بی و بلغت بربر زارد و بربهر است پشم چیزی جمع شده وانرا اخلا اهل گفته در حوضها

ژاله تگرگ
برهان

کوپله بضم اول و فتح باء فارسی سواران آب و ان نبه باشد مانند که دو قطار باشد باران بر روی آب هم میرسد و موج آب نیز گفته اند
برهان

الاحزاب واقعه قوم نوح و عاد و ثمود و غیر آن که حق تعالی ایشان را هلاک کرد حسب بالفتح شمردن و نیز
و بالکسر بهتر شمار و مزد کارها و بهتر نقد و جمع حسبه سنت بالکسر و بفتحتین شمرده شده و اندازه و شماره
چیزی و بزرگی مرد از روی نسب و فخر بدان یا از روی مال و دین و شرف و عبد بمعنی بسکون نیز آمده حسیب
شمرنده و انتقام کشنده و بس شونده حسبان بالکسر و الضم شمردن و شمار و بس شونده حصب بالفتح
سنگریزه انداختن و دفن در زمین و فروزینه هیزم را انداختن در آتش و بفتحتین سنگ و حصبه برآوردن
و هیزم و آنچه بدان آتش افروزند و آنچه در آتش اندازند و برکشیدن زه کمان و بفتح حا و کسر صاد شبی که
کفتار در وی بسیار باشد حاصب باد سخت که خاک و سنگریزه بردارد و ابری که برف و تگرگ بارد حضب
بالکسر و الضم زه کمان و بالفتح مار دشتی بلند کردن آتش و انداختن هیزم بران و بالکسر کنار کوه
و بفتحتین هیزم و هرچه در آتش اندازند تا افروخته شود حطب بالفتح هیزم جمع کردن و برای
کسی هیزم آوردن و بالکسر مرد خشک و لاغر و بفتحتین هیزم حاطب جمع کننده هیزم و نام مردی و حاطب
اللیل کسیکه در طلب یا بیرون از هیزم و گیاه در شب ره می چیند و آنکه سخن رطب و یابس در هم گوید حظوب
بالضم و بظاء معجمه فربه شدن و پر شدن شکم حظب بفتحتین فربه شدن و پر شدن شکم و بکسر ظاء
کوتاه بزرگ شکم و بضمتین و تشدید با مرد درشت جفاکار و بخیل تندخو بفتح اول و کسر ظاء و تشدید
با سریع الغضب حقب بالفتح دشوار شدن بول شتر از سختی زیر و بالضم و بضمتین هشتاد سال و نیز بیش
از این نیز گفته اند و بضمتین روزگار احقاب جمع و بفتحتین تنگ پالان شتر حقاب بالکسر میان بند زنان
و کوهی است حلب بالفتح و بفتحتین شیر دوشیدن و بفتحتین شیر دوشیده حلوب ناقه ده شیر دوشیده
حلیب شیر تازه دوشیده و شراب خرما حلاب بالکسر و شیلان ظرفی که در وی شیر دوشند حوب
بالفتح پیوند سر دست شتر و ستور و جایگاه برآمده و آماس کرده و خو کوش و رفتاره فیچه گاو و نام مردی
حوئب بر وزن کوکب وادی فراخ و موضعی است یا آبی است در راه بصره که در حین خروج ام المؤمنین
عایشه بسوی بصره سگان در آنجا فریاد کردند و ام المؤمنین چون آواز سگان شنید از آمدن پشیمان
شد از جهت یاد آمدن حدیث پیغمبر صلعم که شنیده بود آخر با غوای بعضی برنگشت و واقع شد آنچه واقع
شد حوب بالضم گناه و هلاک و بیماری و بالفتح گناه کردن و بانک بر شتر زدن تا راه رود و مادر و
پدر و دختر و خواهر و درد و شکستن و حاجت و اندوه و وحشت بدین دو معنی بضم نیز آمده حانوت
دکان شراب فروش و هر دکان که باشد و بمعنی شراب فروش نیز آمده حاله کیفیت غیر راسخه ملکه کیفیت
راسخه حبه بالفتح و تشدید با دانه و نصف ثلثو یعنی هشتم حصه دانک و پاره از چیزی و حبه القلب

هیزم و زبنه آتش زنه و چمان و خار و خاشاک که با آن آتش افروزند برهان

باب الحاء مع الثاء

نقطه

بقطره دل که از سویدا گویند و بالکسر تخمهای دشتی که از دوا حین و گیاه نرم و بلند و بالضم دوستی
تخم انگور و حبه شکر و سپاهان حبوه بالضم و بالکسر بغیر گول زدن بکون نرود ستها کرد زانو حلقه زده
نشستن بوسر بن حبیکه بالفتح راه و شکن آب و زره و موی حبک بضمتین جمع حبائله بالکسر دام و بتشدید با
هنگام و زمان چیزی در رفتن حبله بالضم درخت انگور و بیخ ان و بضمتین بچه که در شکم مادر
شتر باشد و انگور که هنوز نرسیده باشد و حبل الحبله نتاج نتاج را گویند حبه بالفتح و تشدید با
دیگر برگ از درخت و خراشیدن منی خشک از جامه و شنا با یند تنگی نیز رضا و شتر مرغ نیز و
دمر بنیک و ازاده و ملخ خرده و خرمائی که بشاخ بچسبد باشد تمام شمشیر بیشی بالضم پشته کرده
و درهم زده و سنبله است و کوهی است حجه بالکسر و تشدید جیم بکار حج کردن و فارسی انستکه بفتح
باشد نه بکسر و سال و زمه گوش و بدین معنی بفتح نیز آمده و بالضم دلیل و برهان و بالفتح مهره که مردان بد
که در گوش کنند حجره بالضم خانه کوچک و حظیره شتران حجرات بضمتین جمع و بالفتح ناحیه خانه
و جزان حجاره بالکسر سنگها جمع حجر حجزه بالضم و فتح زاء معجمه نیفه شلوار و جای بستن ازار حجله
بالفتح کبک نر و بفتحتین موضعی که بپرده‌ها آراسته کنند برای عروس و شیوه بفتح و سکون جیم مشتاقان
غلط است اما در فارسی بفتح حاء و سکون جیم استعمال یافته و نیز شتران بیجان حده بالکسر یگانه
بودن و ازینجا گویند علی حده یعنی تنها و خود سر و بتشدید دال نیز و تیزی و تندی نمودن حداثه بالکسر
و فتح دال و همزه و برون زدن غلبه موش کبر و زغن حداثه بالفتح نو شدن و تازگی و نوی و اول چیزی
حدقه بفتحتین سیاهی چشم حدیقه باغ که درخت خرما و غیران داشته باشد و گرداگرد آن دیوار
باشد و دهیست بنواحی مدینه و حدیقة الرحمن باغ مسیلمه کذاب بیرون نزدیک آن کشته شد حدیقة الموت
موسوم گشت حدیبیه بضم حا و فتح دال و سکون یاء اول و کسر یاء و تخفیف یاء دوم و بتشدید نیز
آمده موضعی است نزدیک مکه که حضرت رسالت پناه صلعم در اینجا با قریش صلح کرده بود حذاقه
بالفتح ماهر شدن در چیزی و زیرکی حره بالفتح و تشدید راء تشنه شدن و زمین سنگلاخ و بالکسر
تشنگی و بالضم زن آزاده و کنیزک آزاده و ابر بسیار باران و شتر ماده بسیار شیر و ریگ بیگل و گل بی ریگ
و شب فاف که در ان شوهر بکارت را زایل نتواند کرد و جا کرده کوشوار از بنا گوش حریره جامه
ابریشمین و ارد بکه با شیر و روغن میپزند حراسه نگاه بانی کردن حرافه بالفتح تیز طعم شدن
حرفه بالکسر بهره شدن و پیشه ور شدن و پیشه و تیزی طعم حرقه بالضم سوزش حراقه بالفتح
و تشدید راء سوخته و آلت نفط اندازی و کشتی که در و نفط اندازی کنند و صاحب صراح گوید

پسته بکسر اول هم
اردی عموماً و ارنفتا
کنند و هو و نحو دانه
برهان کرده باشند
خصوص و برهی سوبو
گوسپند
برهان

خرّاقه بالضم سوخته و آلت نفط اندازی و کشتی که در او نفط اندازی کنند و قاموس بتشدید راء خوانده و
صاحب قاموس گوید حراقات بتشدید راء موضع عیاران و غلامان و کشتی چند در بصره که در آنجا آلت
نفط اندازی میباشد حرشفه بالضم مبن رشن حربه بالفتح آلت حرب و چوب سُنی و ناز باز نه و بالضم
جوال و توشه دان شبانان حزمه بالکسر پشته و غلبهٔ شهوت جماع و بالضم ضمنین پخته کردن و
شکستن حرمت و روا نباشد و نا شایستگی و عهد و پیمان و بهره چیزی و بفتحتین کشتن خواه شدن مَلِس
و نیز بجان حزمه بالضم پشتهٔ هیزم و علف و دستهٔ کاغذ و جز آن حزامه بالفتح هوشیار و آگاه
شدن در کار حزازه بالفتح و هر دو زاء معجمه شورش دل و جراحت از خصم حزه بالضم و تشدید زاء بمعنی ازار و پای[illegible]
ازار زا نیز گویند حزوره بفتح حاء و زاء مهمله بوزن قسوره و بعضی بتشدید واو گفته اند موضعی است بمکه
معظمه و شافعی گوید حزوره و حدیبیه را بتشدید خوانند و حال آنکه بتخفیف است حسرة افسوس و پشیمانی
حسبه مزد ثواب و مزد کار حسنه بفتحتین نیکی حساله بالضم پوست جو که در زیر دو باشد حشو
بالضم بکار ناشامیدنی حاسّه بتشدید سین قوتی که در یابد چیزها را چون سامعه و باصره حاشیه کنار و
شتران جوان خرد سال و خدمتکاران و مردم فرومایه حشمه بالکسر شرم و حیا و غضب و انقباض
و شنوانیدن بکسی چیزی را که بد دارد بالضم پوشیدنی و مهار شتر و بفتحتین خدمتکاران و تابعان و
بسکون شین نیز آمده حشاشه بالضم بقیهٔ جان و رمقی که در دم مردن مانده باشد حصافه
بالفتح استوار و محکم شدن حصبه بالفتح و کسر صاد زمین سنگریزه و بالفتح و الضم و بفتحتین دانه‌ها
سرخ باریک سوزنده که از اندام مردم بر آید و آن را بفارسی سرخچه گویند حصحصه بفتح هر دو حا پیدا
شدن حق از باطل و جنبانیدن چیزی تا استوار شود و جنبیدن شتر از بار گران وقت برخاستن و نشا[ندن]
حصّه بالکسر و تشدید صاد بهره و بخش حصانه بالکسر استوار شدن و استواری و بالفتح پرهیزکار
شدن حضانه بالکسر در کنار گرفتن کودک را و پرورش دادن او و زیر بال گرفتن مرغ بچهٔ خود را
و بیضه را و بالفتح دور کردن کسی را از کاری و سر خود کار کردن بی یکی حضره بالفتح نزدیکی درگاه
و حضور و بدین معنی بکسر و ضم و بفتحتین نیز آمده و بفتحتین حاضران جمع حاضر و حاضره شهر و ده و خلاف صحرا
و آبادی حضیره جای خرما و گروه مردم چون پانصد یا هفت یا هشت یا ده که بنزد او و نیز مقدمهٔ لشکر و دیم
و نیز آب که با بچه بیرون آید از رحم بعد از بر طرف شدن خون نفاس حضرموت بفتحتین و ضم میم و فتح
ان شهریست و قبیله است حطیئه بالضم و فتح طاء و سکون یاء و فتح همزه در زشت و کوتاه و نام
شاعریست مشهور حطّه بالکسر و تشدید طاء دور کردن گناه و گفته اند که اسم فعل است یعنی دور کن از ما

آ[illegible]ن بضم کاف فارسی و سکون ثانی بمعنی نر مقابل ماده برهان

کاشان و نام مادر مصنف است حطمه بالفتح و الضم سال سخت و بالکسر چیز خشک شکسته و ریزه شده
و بفتحتین گران سال شدن ستور و بالضم و فتح طا اثر بوی و نام دوزخ باد وزان و کله بزرگ از شتر و
غنم و شبانی که بر حیوانات رحم نکند و مرد پرخوار و زار و ناتوان حظیره جائیکه خرما خشک کنند و
محوطه از چوب و نی و غار بسته که از برای حیوانات سازند حفنه بالضم پری یکمشت و لپ معاً و سوراخ
و بفتح نیز آمده و صاحب قاموس گوید بحفر مقدار دو مشت از طعام و جز آن و چیز اندک حفانه بالکسر
برهنه پا رفتن و گیاه از زمین کندن حفاوه بالفتح و الکسر و حفایه اشکارا کردن شادی و بسیار
سؤال کردن از حال چیزی حفده بفتحتین نبیرگان و خدمتگاران و یاران حفره بالضم مغاک و
گوی که در زمین بکنند حافره اول هر چیز و حالت اصلی و خلقت و لی که بران آفریده باشند حافه بتخفیف
فا کنار چیزی و حافت سخن و حافتا الوادی دو کرانه او حفه بالفتح و تشدید فا کرامت تمام و ناحیه
البیت عربی چوب منوال جولاه که برای جامه پیچند و نیز بافتن حفله کثرت و اجتماع حفش بالضم و
تشدید فا ظرفی از چوب د او مروارید و لعل و معاجین و مانند آن کنند و بلا و سختی و به معنی بفتح
نیز آمده و بالکسر شتر بچه سه ساله که پا در چهارم گذاشته باشد و بالفتح چیزی ثابت و درست و راست
و حقیقت چیزی حاقه قیامت بتشدید قاف واقعه ثابت که البته واقع شود و تمامت و میانه چیزی حقو بالفتح
میان بستن کاه حقیه بالضم هشتاد سال حقاره خوار و زبون شدن حکومه داوری
حکمت بالکسر دانش و دانستن حقیقت هر چیزی و صاحب قاموس گوید بحکمت عدل و حکم و نبوت و قرآن
و انجیل و شیخ رئیس در بعضی رسائل گوید حکمت درستکرداری و راستگفتاری و بفتحتین دهنه
لگام اسب و قدر و مرتبت و سورهٔ محکم غیر منسوخ و پیش رو و پیش سر و زنخ گوسفند حکه بالکسر
و تشدید کاف خارش حکاکه بالضم سوش و ریزه هر چیز حکوه بالضم غله که برای گرانی و قحط نگاه
دارند حکایه بالکسر سخن نقل کردن و مانند شدن حلیلة زن کسی و زن فرود آینده بجائی
حله بالضم برد یمنی و جامه که آستر داشته باشد یا ازار و ردا و منها ازار و ردا حله نگویند و بالکسر
گروهی که بجای آب فرود آیند و نوع فرود آمدن و چند خانه و از با صد خانه و ار و مجلس و جمع شدنگاه
مردم و نام شهریست در هندوستان بالفتح محله و زنبیل بزرگ که از نی سازند و موضعیست بشام و حله
الشیء جهته و قصد آن چیز و بنیز معنی بکسر نیز آمده حلبه بالضم تره ایست معروف و بالفتح اسپانی که بجهت
دوانیدن از هر جا جمع کنند و صاحب کنز گوید میدانی که در آن اسپان دوانند و بعضی گفته اند که این معنی را
صاحب صراح و قاموس بیان نیاورده که معنی مجاز است بنا بر اطلاق حال و اراده محل و شک نیست

مغاک بفتح اول گودال است و جای گود در زمین و مغاره
برهان

کرامی

کہ این مستعمل است در کلام عرب خواه حقیقی و خواه مجازی و بعضا معنی مجازی آورده اند پس نزد این معنی
درست نیست و آنکه در اساس البلاغه زمخشری این معنی حقیقت آورده و بفتحتین شیر دوشندگان جمع حالب
حلیه بالضم و الکسر زیور که از جواهر و طلا و نقره و مانند آن سازند و بالکسر خلقت و صورت و صفت
چیزی حلقه بالفتح حلقه زره و ظرفی که خالی کرده باشند از چیزی و داغ شتر و بمعنی حوض آب و دایره
مردم و حلقه در و بفتحتین سر تراشان جمع حالق حلافه بالفتح سوگند حلمه بفتحتین سر پستان و درخت
سعدان او گیاهیست و کنه بزرگ و کرم مسکی در پوست گوسفند میافتد حلتیت بالکسر انگوزه
وانرا صمغ درخت انجدان است بالفتح و ضم و ذال معجمه حمیه و حموه بالکسر پرهیز کردن بیمار از چیزی
که او را زیان دارد و چیزیکه نگاه داشته شود و بالفتح و تشدید یا غیرت و ننگ حمایه بالکسر
نگاهبانی کردن حامیه مرد یا جمعی که حمایت مردم خود کنند و بچاپه و سنگها که گرد کرد
چاه گذارند و چیزیکه بغایت گرم باشد و عین حامیه چشمه ایست در بحر مغرب که آفتاب در وقت غروب
بنظر او چنین در آید میرود حموضة بالضم ترشی حماسة بالفتح دلیر شدن و دیوان ابو تمام که آنچه
از اشعار عرب در شجاعت دلیران عرب گفته اند در و جمع نموده حمامه بالفتح کبوتر و هر مرغ طوقدار
حمه بضم و تخفیف زهر کژدم و تشدید میم گرمابه ای سخت و سیاه حمزه بالفتح تره تیز که از تیزی زبان را
گزد و شیر درنده و نام عم حضرت رسول صلی الله علیه و آله حمزة السید الشهدا و ابو حمزه کنیت انس بن
مالک که بواسطه تره تیز این کنیت حضرت او را این کنیت داده حمازه بالفتح سختی و سخت شدن حمله بالفتح
آهنگ کردن بجنگ و بار کردن بدن بر دشمن برای زدن و زاییدن و بالکسر و الضم عشقت دفتن از جائی بجا
و بفتحتین بر دارندگان جمع حامل حماله بالکسر دوال شمشیر و نام اسبی و بالفتح آنچه بر آن داشته شود از دیت
و تاوان و بالفتح و تشدید میم زن بارکش حموله ستور بارکش و بالضم بارکه بر ستور نهند حاملات
زنان آبستن و بر دارندگان و ابرها که بر دارندگان آبند قال الله تعالی والحاملات وقرا حماقه
بالفتح نادان شدن و کاسد شدن بازار حمدله الحمد لله گفتن حنظل بالکسر کبسته حنجره بالفتح
حلقوم حنه بالفتح و تشدید نون زوجه عمران و مادر مریم و بانگ شتر و بالکسر دیوانگی و
بالفتح نیز آمده حنیه بفتح حاء و کسر نون و یاء کمان که بدان تیر اندازند حنی بتشدید یاء و حنایا جمع
حنانه بالفتح و تشدید نون زنیکه بر فرزندان شوهر گذشته مهربانی کند و از مال شوهر خود
بدیشان دهد و کمان که در وقت تیر انداختن آواز کند حولقه و حوقله بالفتح لا حول و لا قوة
الا بالله گفتن حوصله چینه دان مرغ حوزه بالفتح ناحیه و میان مملکت مرادف بیضه طبیعت

ولذام

وا نام زن و وادیست در حجاز حومه بالفتح کارزار بزرگ و معظم هر چیزے حومه بالضم گناه
و مرد یکه از او نه خیر آید و نه شر و عیال و ضعف حال و اندوه و درد و بیتی حوت بالفتح کوه و بدن جولان و
چیدن و منع کردن چیزے و بالضم ماهی و نام برجیست حیاکه بالکسر جامه بافتن حاکه جامه بافان جمع
حاء نکسته و بتشدید کاف نداف حیله بالکسر بهانه حیعله بالکسر حی علی الصلوة و حی علی الفلاح
گفتن حیره بالفتح سرگشته شدن و بالکسر محله ایست بنشابور و شهریست نزدیک غانه و حیران حیره
و کوهیست بر کنار فرات و غانه حیه بالفتح و تشدید یاء مار و کژدم دراز حیاصه بالکسر دوالی که
تنگ اسپ بدان استوار کنند در اصل حواصه بوده و حیاصه بمعنی تنگ کردن و چیزی بر آمدن حیطه بالفتح
گرد گرفتن و بالکسر بدوار کردن چیزے بر آوردن باب الحاء مع الثاء حث بالفتح و تشدید ثاء بر انگیختن
و بالضم کاه ریزه و ریگ درشت خشک و شتاب نکرده و شتابی منحث حدوث بالضم نو پیدا شدن
حدیث خبر و چیز نو پیدا شده و مرد اندک سال حدث بالکسر آنچه پیش پادشاهان قصه و افسانه
خوانند و مرد بسیار سخن و بدین معنی بضم نیز آمده و بفتحتین بی وضو شدن و پیدا کردن حرث بالفتح کاشتن
و بصلاح آوردن زمین و جمع کردن مال و کسب کردن و جماع کردن و افروختن آتش و سوار شدن بر
پشت ستور و راندن آن چنانکه لاغر شود و دانشمند شدن و جستجو نمودن چیزے و کشت پامال ستور
شده باشد حارث برزگر و جمع کننده چیزے و شیر درنده و نام شخصے است حراث بالفتح سوراخ گوشه کمان
که در آن زه کنند و بالکسر تیر یکه هنوز نا تراشیده باشد بالفتح و تشدید راء برزگر حنث بالفتح و الکسر گناه
و شکستن سوگند و میل کردن از حق بباطل و عکس آن حانث سوگند شکننده حیث بالفتح و الکسر کلمه ایست
که برای مکان وضع کرده اند و من حیث یعنی از اینجا و از این جهت باب الحاء مع الجیم حاج جمع حاجت و
بتشدید جیم آهنگ کردن بچیزے و بحجت غالب شدن بر کسی و قصد طواف کعبه کردن بنیت عبادت و بجا
آوردن آن و بسیار آمد و رفت کردن پیش کسی و میل بجراحت کردن و فرو بردن حجاج بالکسر حجت آوردن
بریکدیگر و بالفتح و الکسر کنار و استخوان ابرو و بالفتح و تشدید جیم بسیار حج آورنده و لقب ظالم مشهور که
از حجاج بن یوسف ثقفی گویند و بالضم حج کنندگان جمع حاج حجیج و حجج بتشدید جیم حج کنندگان
حجج بضمتین راه سکه کنده باشند و بضم حاء و فتح جیم اول حجتها حدج بالفتح بار و کجاوه بر شتر سخت
بستن و تیر و جوال بکسے انداختن و کسی را تهمت کردن و بالکسر بار و محفه زنان و بفتحتین حنظل و خربزه ما
دام که تازه باشد حرج گناه و گوشت ماهی و بهره سگ از گوشت شکار و بفتحتین تنگی و تنگ شدن و گناه و شتر
ماده دراز باریک و چهار چوب باهم آمیخته که مرده بر آن نهند و خیره شدن چشم و حرام شدن چیزے

باب الحاء مع الثاء
پیث بکسر اول فاوت بهفان

باب الحاء مع الجیم

سد

ثلث جبناد و حنث و بدين معنى بكسر را نيز آمده حلج بالفتح پنبه از تخم جدا کردن و سپر کردن و رشتن و نازدا
کردن و پهن کردن و روا کردن خروس با ماده حليج پنبه که از تخم جدا کرده باشند همچنين محلوج حلاج
بالفتح و تشديد لام پنبه از تخم جدا کننده و لقب حسين بن منصور بيضاوى که انا الحق ميگفت حنيج بالفتح ميل
دادن و تابيدن ريسمان را و ساکن شدن و پنهان کردن و سرعت نمودن و پيچيده گفتن سخن را و بالکسر اصل
چيزی و دل و ميانه هر چيز حوج بالفتح سلامت محتاج و نيازمند شدن **باب الحاء مع الدال**
حند بالفتح مقيم شدن بجائی و بضمتين چشمی که آبش منقطع نشود و جوهر و اصل چيزی و بفتح اول
و کسر ثانی خالص و اصيل هر چيز حد بالفتح و تشديد دال الحائل ميان دو چيز و نهايت و کنار چيزی و تيزی
هر چيز و تندی و سبکی غضب مردم و باز دارنده و باز داشتن و اندازه کردن حق تعالی فرموده خود را
وادب کردن گناه کار تا بار ديگر گناه نکند و حرام کردن و جدا کردن چيزی از چيزی حديد تيز و آهن
حداد بالکسر جمع بهای تيز و جامه های سياه و کبود که در ماتم پوشند و جامه ماتم پوشيدن و جمع حليد نيز آمده
و بالفتح و تشديد دال دربان و زندان بان و آهنگر حرد بالفتح آهنگ کردن و باز داشتن و غضب کردن
و بدين معنى بفتح ثانی نيز آمده و بالکسر پاره از کوهان شتر و بفتحتين دردی است که در دست و پای شتر هم
ميرسد و خشک ميکرد داعصاب بواسطه زانو ميبند و گران شدن ذره بر مرحجا نکه قادر نشود بر
راه رفتن حرود بالضم دور شدن و تنها منزل کردن حريد دور و تنها و ماهی خرد حسد بفتحتين
بد خواهی حسود بالضم بد خواستن و تمنا کردن نعمت و فضيلت کسی را از او بالشدن آن از آن و بالفتح بد خواه
کسی حشد بالفتح فراهم آوردن و ياری دادن و جمع شدن برای کاری و تمام برآمدن کشت
حصد بالفتح درودن و بفتحتين گياه خشک شدن و سخت تافتن رسن و استوار و محکم کردن صنعت
ده بافتن و منع و جزان ساختن و گياهيست و هر گياهی که خشک باشد حصيد درويده شده جمع
حصاد حفد بالفتح بخدمت شتاب نمودن و شتاب کردن و چسبيدن در کاری و بفتحتين ياران و
خدمتکاران جمع حافد حقد بالکسر کينه و بالفتح در دل گرفتن و بدين معنى بکسر نيز آمده و منتظر
فرصت کينه بودن و تيار بودن باران و بر نيامدن چيزی از کان حقود بالفتح مرد بسيار حمد
ستودن و ستايش حميد و محمود بالفتح ميل کردن دو کوه شاخ گوزن و جزان و برآمدگی کوه
و هر چيز بلند شده باشد از کناره چيزی حيد بالکسر و فتح ياء جمع بفتحتين طعام حيود بالضم ميل
کردن و برآمدگيهای کوه و کوهها شاخ گوزن جمع حيد بالفتح **باب الحاء مع الذال** حاذ
پشت و نام درختيست و حاذ المتن موضع انداختن نمدين بر پشت ستور و خفيف الحاذ بمعنی اندک

باب الحاء مع الدال

درودن بروزن
شود درو کردن
بيدن غله باشد
برهان
و زده رسن تافتن
حسيب ضطول بطلت
حالا ک برهان

تاب بريج معقد
برهان

باب الحاء مع الذال

الحذّ بالفتح و تشدید ذال بریدن و شتافتن و از هم بریدن حذذ بفتحتین کوتاهی و سبکی دم شتر و خران آن و نوعیست از بحر عروض و آن را اخذ نیز گویند مجموع از متفاعلن یعنی علن و فعلن کذا فی شرح بحا حشد بالفتح منقا بریان کردن گوسفند و جز آن در معنی گفته و بالاستحسان سنگهای گرم کذاشتن تا پخته شود و تیز کردن و دوانیدن اسب یکدو نوبت و بعد از آن جل بر آن انداختن در آفتاب تا عرق کند و سوختن گرما آفتاب مسافر را و بفتحتین را هیست نوعی بیابت مشهور و نام ابی است نبی سلیم را حنیذ کوسپند و بریان کرده که بعد بریان کردن هنوز آب از او میچکیده باشد و اسپ عرق کرده بعد از دوانیدن و آب گرم و غسل خوشبو و نوعی از سلذ روغن حنوذ بالفتح سخت راندن و نکهبانی کردن چیزی احواذ بالکسر و در باب الحاء مع

الراء حبر بالکسر سیاهی دوات و خوب و نشان یا نشان نعمت و بینت زردی که بر سفیدی دندان آمیخته باشد و دانشمند و نیکوکار و بدین معنی بفتح نیز آمده و بفتحتین نشان و زرد شدن دندان و تازه شدن جراحت بفتح و کسر هر دو نازک و تازه و نوعیست از برد بمنی حبیر ابر و برد منقش و جامه نو حنثر بالفتح بند دادن و استوار کردن و سخت بستن و نیز نگر بستن و خو را بندن طعام و بسیار خوردن و رهانیدن کردن بجهة بنا و پیوند و آوردن بجیه خورکان و چشیدن طعام و جز آن و آنچه از زمین بلند بر آمده و بدین معنی بکسر نیز آمده و بالکسر عطای اندک و آنچه بشبهه وصل کنند چون از زمین بلند باشد حثر بفتحتین آبله سرخ بر آمدن در چشم و جوشیدن آبله دمیدن بر پوست غلیظ و سطبر شدن چیزی و بمعنی دیگر نیز آمده حجر بهر سه حرکت باز داشتن کسی را از تصرف در چیزی و کنار مردم و مشهور در بزینه معنی کنار است و بالفتح صفا و پاکی رنگ و کرد اکرد چشم و شهریست به یمامه و چند موضع و موضعی بکر است و اطراف خانه و بمعنی جمع حجر است و بالفتح و الضم حرام و باز داشتن و نام مردیست که او را حجر کندی گویند و بالکسر عقل و دیوار کعبه از جانب شمال آن و حطیم و منازل ثمود و بلاد ایشان در نواح شام و مادیان و بفتحتین سنگ و نام مردیست که او را حجر بن نعمان گویند و سیم و زر و ریگ و شهریست عظیم بر کوه اندلس حاجر باز دارنده و زمین بلند که میان او پست باشد و کناره وادی که بر آنجا آب در روان شد نحدر بالفتح از بالا بزیر آمدن و شتاب کردن و آماس کردن و پوست را آماس شدن پوست از زدن چوب تا فرو نشیند دستان و رخسار و آماس راندن ناروشکم را و کود کردن چیزی را و فربه و سطبر شدن و بفتحتین جاییکه از آنجا فرو آید و جاری شدن اشک از چشم حدور بالضم فرود آمدن نشیب بالفتح جای نشیب حذر و بالکسر پرهیز کردن و آماده شدن و بیدار بودن و بفتح اول و کسر ثانی و ضم آن مرد بیدار حذر این سرها ته کنایه از جمع حذفور بالضم و حذفار بالکسر و حذفور بمعنی سر مفرد بجمع کثیر نیز آمده عرب گوید

برهان

باب الحاء مع الراء

الحار [illegible] بالفتح [illegible] کردن تشاد [illegible] بالضم [illegible]

مانند [illegible] فعل [illegible] الحاء مع الذال [illegible] همه [illegible] کفش و موزه محکم کنند و بر پهلوی اسپ [illegible] تا بجست و خیز در آید

عطاه الدنیا بحذافیرها داد او را دنیا بتمام حر بالکسر فرج اصل آن حرح است که حاء مهمله و راء مهمله
در مبنا هر دو جا واقع است و تشدید راء نیز آمده حر بالفتح و تشدید راء گرما و گرم شدن روز و زمین سنگلاخ
و بالضم مرد آزاده و بنده آزاد شده و برگزیده هر چیز و کبوتر بچه و ماده بچه و آهو بچه و اسب نیکو و کار نیکو و
چرخ و باز و جوالوخه رخسار و حر الرمل میان توده ریگ حرور بالضم و بالفتح باد گرم که بروز وزد و گرمای
آفتاب حریر جامه ابریشمین و مرد گرم شده از غضب و جز آن حرز بالفتح اندازه کردن و تخمین نمودن کشت
و میوه را و ترش شدن شیر و شراب حازر شیر و نبیذ ترش و روی ترش حسر بالفتح مانده کردن و برهنه
و آشکار کردن و پوست از شاخ جدا کردن و راندن شتر چنانکه مانده شود و جاروب کردن خانه و افسوس
خوردن و بفتحتین افسوس خوردن حسور بالضم مانده شدن و فرو ماندن و خیره شدن چشم از دیدن
و آشکار شدن حسیر افسوس و دریغ خورنده و مانده شده حاسر برهنه و آنکه خود و زره و سپر در جنگ
نداشته باشد حشر بالفتح سنان باریک و گوش باریک و پر که باریک باشد لطیف و باریک شدن گوش
و باریک کردن نوک نیزه و جز آن و گرد کردن و برانگیختن و راندن و هلاک کردن سال قحط ستور و مال
مردم را حاشر یکی از نامهای پیغمبر صلعم حصر بالفتح تنگ گرفتن بر کسی و باز داشتن از سفر و غیر آن و گرد
گرفتن کسی را و پالان بستن شتر را و بالضم بسته شدن شکم و بفتحتین تنگدل شدن و بسته شدن در سخن
گفتن و خواندن و عاجز شدن از چیزی و بخیل بودن حصیر تنگدل و بخیل و بوریا و هر چیزی که بافته
شود و پهلو و پادشاه و زندان و مجلس و راه آب و صف مردم و جز آن و روی زمین و جوهر شمشیر از دو طرف
آن و کوهیست در عرب حصور بالفتح شتر ماده که سوراخ پستانش تنگ باشد و مردی که با وجود مردی
میل بزن نکند و تنگدل و بخیل حصار بالکسر قلعه و محاصره کردن کسی را در جنگ و بالشی که بر پالان
شتر بالای شتر نهند حضور بالضم حاضر شدن و حاضران و بالفتح نام شهریست در یمن و کوهی است
و قبیله ایست حضار بالفتح والکسر مقیم شدن و بالضم دردیست که شتر را پیدا میشود و بالکسر شتران
نیکو و بالفتح و کسر ثانی نام ستاره ایست حاضر مقیم و قبیله ایست عظیم حضاجر بالفتح و کسر جیم
کفتار و بزرگ شکمان جمع حضجر بکسر اول و فتح دوم حطر بالفتح جماع کردن زن و کمان را زه بستن و
زه انداختن شمشیر چیزها و بزمین انداختن حظر بالفتح حرام کردن چیزی را و باز داشتن از چیزی و جمع
کردن چیزی حفر بالفتح زمین کندن و لاغر کردن و تباه شدن بن دندان و پاک کردن و مجامعت
کردن با زن و افتادن دندان شیر کودک و بفتحتین خاکی که از زمین بکنند بیرون آید و چاه فراخ و زردی
که بر بیخ دندان بر آید و بدرد و معنی بسکون وسط نیز آمده حفیر گور کنده شده حافر سم ستور و

چرخ پرنده ایست شکاری
مهمله بجای خاء معجمه
آمده در نسخها

کنند

وکننده وجز آن حفر بالفتح کندن زمین بکسر حفیره جای کنده و حکو بالفتح شم کردن و باز زدن
و درون کرباعسل آمیخته طفلان را خورانند تا کام شیرین شود و چیز اندک و بمعنی دوم بضم نیز آمده و بفتح
خالکه نگاه دارند تا وقتیکه گران شود بفروشند و لجاج کردن و سر خود شدن و این جمع شده حمار بالکسر خر
نام مردی از عاد که کافر شده بود و هرکه کافر شدی و کافر شد و ذو الحمار اسود عنسی که در زمان حضور
رسالت صلی الله علیه و آله دعوی نبوت کرده بود و بالفتح و تشدید میم خربنده حمر بالضم چیزهای سرخ
جمع احمر و بضمتین جمع حمار و بفتحتین ناگوار شدن ستور از جو خوردن و در الصراح سنن و پوست باز کردن
گوسپند را و بضم اول و فتح ثانی نیز هست حمیر بالکسر و سکون میم و فتح یا مثناة اسمیست از قبایل سبا بالفتح
وکسر میم جمع حمار و در الیند ربن حور بالفتح باز گشتن و کم شدن و باز کردن دستار و حیران شدن و
تغیر رنگ چیزی حور بالضم هلاک و نقصان و سپید سپیده چشمان جمع احور و حوراء و در فارسی مفرد استعمال
یافته و بفتحتین سپید شدن چیزی و سخت سپید بودن چشم آهو گرد و مدور بودن کاسه چشم
با تمام سیاه بودن چشم چنانکه چشم آهو هست و پوستیکه بالای سله کشند حیدر بالفتح شیر درنده و لقب
امیر المؤمنین علی علیه السلام حایر سرگشته و لاغر و کربلا موضعیست که در آنجا مشهد امام حسین علیه السلام
واقع است حیر بالفتح سرگشته شدن **باب الحاء مع الزاء** حجز بالفتح رد کردن و باز داشتن
و در میان دو چیز در آمدن و نشاندن شتر و بستن رسن بدو دست و میان او تا علاج زخم پشت او کرده
شود و بالکسر و الضم اصل و خویشان نزدیک و کناره و جانب و بفتحتین گلو بریدن و بیماریست که در دوده
میشود حجاز بالکسر مکه و مدینه و طایف و شهرهای دیگر که میان نجد و غور واقع شده و ریسمانی
که بپای دیگر شتر بندند تا علاج زخم او کرده شود و هر ریسمانی که جامه را بدان بالا بندند حرز بالکسر جای
استوار و تعویذ و بالفتح نگاه داشتن و استوار شدن پرهیزگار بی کسی و بفتحتین چیزیکه برو گرو بندند
و از خطر نیز گویند و گردکان تراشیده که طفلان بدان بازی کنند حریز جای بلند استوار حرامز
شتری که از نفاست نتوان فروخت حز بالفتح و تشدید بلزاء بریدن و اندازه کردن و افزون شدن در
شرف و کرم و دو وقت و هنگام و مرد زشت اندام حزاز بالکسر شتاب کردن در کار و درد و سوزش
دل از خشم و جز آن و به معنی بفتح و تشدید زا نیز آمده حفز بالفتح خلانیدن چیزی از پس پشته نیز بدن
و راندن و شتاب کردن در کاری و مجامعت کردن با زن و بفتحتین نهایت و هنگام در رسیدن چیزی را
حمز بالفتح تیز مزه شدن و زبان گزیدن شراب و گیاه و جز آن و تیز کردن چیزی حوز بالفتح فراهم آوردن
و جمع کردن چیزی و نرم راندن و بالفتح سخت راندن و نرم رفتن و نام چند موضع است حیز بالفتح سخت

خربنده آنرا گویند که خر بکرایه دهد برهان

سله بروزن غله زنبیل را گویند که چیزها اندرو گذارند و هر سبد را گویند عموماً و سبدی که ماکیان را در میان آن نهند خصوصاً برهان

استوار محکم برهان

خلانیدن فرو بردن بطریقی که زخم و مجروح کند برهان

راندن و آهسته راندن و بالفتح و تشدید بای مکسوره کرانه هر چیز و مکان و بتخفیف با و سکون ا نیز
آمده احبا جمع **باب الحاء مع السین** **حبس** بالفتح باز داشتن و دلیر شدن و کوه عظیم و موضعی است
و بالکسر سقایه و سنگ یا چوب که بر دهکند آب نهند بجهت جمع شدن آب تا ستور بخورد **حدس** بالفتح گمان بردن
و تخمین کردن و بگمان سخن گفتن و زود دریافتن چیزی و بی راهبر راهی رفتن و کارد در سینه شتر زدن
و پامال کردن و بشتاب رفتن و انداختن کسی را و بر زدن و بفتحتین نام قومیست که در عهد سلیمان بودند
حرس بالفتح نگاهبانی کردن و همچنین حراست بالکسر و دزدیدن و بفتحتین نگاهبانان درگاه و زمانه
دراز حراس بالضم و تشدید دال جمع **حارس** با سین **حس** بالفتح و تشدید سین کشتن و حیله کردن
و آتش بهمی گردانیدن و سوختن سرما گیاه را و گوشت بر آتش انداختن تا بپزد بعد از آن بر بالای کماج گستردن
و از بیخ برکندن و خاریدن ستور بشانه ستور خار و افشاندن گرد و خاک از آن شانه ستورخار و کشتن
سرما ملخ را و بالکسر دانستن و آگاه شدن و دریافتن و شکیبائی نمودن بر کسی و حرکت کردن و آواز نرم کردن
و جنبیدن و مهربان شدن و یقین کردن چیزی و دردیکه زنان را بعد از وضع حمل حادث شود و سرما که
گیاه را بسوزد و جراد و آواز نرم و بدین معنی آمده است حسیس **حساس** بالفتح و تشدید سین نیک دریابنده
حواس بتشدید سین قوتهای مدرکه جمع حاسه و آن سمع است و بصر و شم و ذوق و لمس و حواس
الارض سرطم و تگرگها و باد و ملخ و ستور **حلس** بالفتح عهد و پیمان و بالکسر زیرک از مردم و چادر تیر و نمد
نمدیکه زیر پالان بر پشت شتر اندازند و گلیم ستبر که زیر فرشهای فاخر افکنند و بدین معنی بفتحتین نیز
آمده و بفتح اول و کسر ثانی دلیر و حریص و بفتحتین بودن موضع نمد زیر پالان از شتر مخالف رنگ شتر
حمس بفتحتین سخت و محکم بودن در جنگ و دلیر بودن در دین و بفتح اول و کسر ثانی دلیر در جنگ و دلیر در دین
و همچنین احمس **حلبس** بفتحتین ثابت بودن و ایستادن در میان معرکه از روی شجاعت و بضمتین چیره کارزار
حوس بالفتح گرد شهر گشتن در شب بطلب چیزی مرادف جوس بجیم چنانکه گذشت **حیس** بالفتح در
آمیختن و خرمائیکه بروغن و پنیر در آمیزند و بسرشته شود و استخوان از آن دور کنند **باب الحاء مع
الشین** **حاش** پاکی و دوری از عیب بمعنی حاش لله یعنی پاکی است مر خدا را **حبش** و **حبشه** بفتحتین
گروهی از سیاهان **حبیش** بالضم و فتح با و سکون یا نام شخصی است **حرش** بالفتح سوسمار شکار کردن
و خراشیدن و بر غلانیدن و برانگیختن کسی را بر چیزی و بفتحتین درشت شدن پوست و بفتح اول و کسر ثانی
کسیکه شب نخوابد از گرسنگی و جوان **حریش** بالفتح هزارپا و کرگدن و قبیله ایست از بنی عامر **حش**
بالفتح و تشدید شین افروختن آتش و علف دادن ستور را و گیاه درویدن و خشک شدن بچه در شکم و

باب الحاء مع الشین

شل

وشل شدن دست و درخت خرمای کوتاه که او را آب نرسیده باشد و بالضم بچه که در شکم مادر خشک شود
و بمیرد و پستان و جای قضای حاجت بیرون شهر و بدین معنی بفتح و کسر نیز آمده و حش کوکب و حش طلحه و موضعیست
بیرون مدینه حشیش گیاه خشک حفش بالفتح راندن و روان شدن و گرد آمدن سیل از هر جهت
هم بیکجا جمع شدن مردم و بچه دربی خوش رفتن اسب و بالکسر دوک دان و خانه تنگ و کوچک و چیز کهنه و
سوده و ظرف و متاع کهنه خانه حمش بالفتح بخشم آوردن و بکسر او خشم کردن و بفتحتین باریک شدن
ساق حوش بالفتح گرد آوردن صید از مدت تا بد امکان تا بد و بابکر او ودد ز ستور را حیش بالفتح ترسیدن

باب الحاء مع الصاد

و ترسانیدن و شتافتن باب الحاء مع الصاد حص بالفتح شکافتن و بالکسر سخت آرزومند شدن
حص بالفتح و تشدید صاد بشتاب رفتن و سخت شدن و ستردن موی و بالضم استرو زعفران کذا
فی الصراح اما خواننده که حص ورس است سپرک و زعفران و صاحب صراح را کما ننکه ورس نیز اسپرک
است غلط کرده و این غلط نیز از آن ناشی شده حصحص بالکسر خاک و سنگ و حصحصه پیدا شدن
حق از باطل قوله تعالی الآن حصحص الحق و جنبانیدن چیزی در چیزی تا استوار شود و جنبیدن شتر با بار
گران و شتر خواستن و شتافتن در رفتن قال الاصمعی رب حصحاح ... لیس فی قود ذی الحصاص
نام موضع حصاص بالضم تیز رفتن و تیز دادن حفص بالفتح جمع کردن ولد شیر و چیزی را از دست
انداختن و زنبیل چرمین و بچه شیر درنده و ابو حفص کنیت عمر که حضرت پیغمبر صلعم او را بدان کنیت میخواندند
و بفتحتین تخم گنا و جز آن حمص بالفتح و الکسر نام شهریست و فرو نشستن آماس جراحت و ساکن شدن
ارد و حمه از جنبش و برآوردن خاشاک از چشم و همچنین حموص بالضم و الکسر و تشدید میم مفتوحه و
مکسوره نخود حوص بالفتح دوختن و تنگی کردن میان دو چیز و بالضم آنانکه گوشه چشم ایشان تنگ باشد
جمع احوص و بفتحتین تنگ شدن گوشه چشم حیص بالفتح بر بستن و یکسو شدن از راه و معنی حیص بیص در
فصل با گذشت باب الحاء مع الضاد حبوض و حبض بفتحتین جنبیدن و آواز زه کمان و
افتادن تیر پیش تیرانداز و کم شدن آب چاه و باطل کردن خون بکسر او حرض بفتحتین بیماری و فساد عقل از کار
و طره جامه و شهریست بیمن و مرد بیمار و از عشق و اندوه گداخته و مشرف بر مردن و آنکه سلاح نکرد و
کار زار نکند و مرد افتاده که قدرت بر خاستن نداشته باشد و آنکه از او امید خیر نباشد و بفتح اول و کسر
ثانی مرد بیمار فاسد گرد او عقل و بضمتین اشنان حراض بالفتح و تشدید را آنکه پز و اشنان سوزنده
بجهت شخار حض بالفتح و تشدید ضاد برانگیختن کسی را بر طعام و بر جنگ و جز آن حضیض پستی
زمین و دامن کوه حضض بضمتین و بالضم و فتح ثانی عصاره گیاهیست و آن دو قسم است عربی

و هنگام بهمبر زدن عرب پشت کسی از حضض مکه گویند حفص بالفتح جمع دادن چوب را و انداختن از دست و بفتحتین
رخت و قماش خانه که برای بار کردن مهیا کنند و شتر بچه که قماش بر وی بار کنند حمض بالفتح پاک شدن
زمین و ترش شدن چیزی و خورانیدن شور گیاه ستور را و مزاح کردن و بالفتح و بفتحتین آنچه تلخ و شور
باشد از گیاه و خله و بالضم آنچه شیرین مزه باشد از گیاه حموض جمع حماض بالضم و تشدید میم ترۀ سبز
ترش مزه که از آن بفارسی ترشه گویند و ترشی درون ترنج و نارنج را نیز گویند حموض بالضم شوره گیاه
خوردن ستور حوض بالفتح جائیکه برای آب در زمین بسازند و حوض ساختن حیض بالفتح خون
آمدن زنان را حائض زنی که بحد حیض رسیده باشد و حائضه آنکه او را حیض آمده باشد باب الحاء
مع الطاء حبط بالفتح باطل شدن ثواب عمل و همچنین حبوط بالضم و بفتحتین آماس شدن
جراحت و شکم برآمدن و درد کردن شکم ستور را از خوردن گیاه و نشان جراحت و زخم تازیانه
بعد از به شدن حط بالفتح و تشدید طا فرود آوردن بنشیب و فرود آمدن بمنزل و زه کوفتن از کمان
و کوفتن بادوزن و صیقل دادن و نقش کردن چرم را حلط بالفتح خشم کردن و لجاج نمودن و نشافتن
حنوط بالفتح خوشبوئیهای آمیخته که از برای مرده سازند و همچنین حناط بالکسر حناط بالفتح
و تشدید نون گندم فروش و خوشبوی فروش حنط بالفتح رنگ کردن ادیم را حوط بالفتح نگاه داشتن
و گرد آوردن حائط دیوار و بستان باب الحاء مع الظاء حظ بالفتح و تشدید ظاء بهره و بخت
و بهره مند و با بخت شدن حظیظ با بهره و با بخت حفظ بالکسر نگاه داشتن و یاد کردن حفیظ
نگهبان و نام بیستم از نامهای خدای تعالی یعنی آنکه از علم او چیزی غایب نیست حافظ یاد گیرنده و
نگاه دارنده حفظه و حفاظ جمع حفاظ بالکسر عار و حمیت و مواظبت کردن و دور کردن اسبندان
بدیها باب الحاء مع الفاء حتف بالفتح مرگ حتوف بالضم جمع و گویند مات حتف انفه یعنی بمرگ
خود مرد چه عقیدۀ عرب آنست که هر که بمرگ خود میرد روح او از بینی بیرون میآید حجف بفتحتین سپرها
و سپرها که از پوست چرم باشد و چوب و پی در آن نباشد واحد آن حجفه حذف بالفتح انداختن
و بعصا زدن خرگوش و غیره و پاره از سر جانوران بریدن و دور کردن حرفی از کلمه و از هر چیزی گرفتن
و ستاندن جایزه و صله بکسی و نزدیک تمام نهادن و سلام سبک و مختصر دادن و بفتحتین گوسفندان
سیاه خورد و مرغابیهای کوچک و نام مرغیست حرشف بفتح ها و شین پشیزه ماهی و مرغان خورد
هر چیز خورد و میخها و جوانان که سلاح را بدان آراستند و پیران و ناتوانان و گیاهیست خاردار که از آن
بفارسی کنگر گویند و بالضم زمین درشت و بد نیز معنی حشفه بالضم نیز آمده حرف بالفتح کرانه و تیزی

باب الحاء مع الطاء

باب الحاء مع الظاء

باب الحاء مع الفاء

پشیزه فلوس برهان

هر چیز و بیخ کوه و جوز شیخی غزان و شتر یاد ملاخره ناقه بزرگ جثه و کسب کردن و کوداینده چیز برلب و
سرو مرکشیدن چشم را و بالضم توده تیز که از رحبه الرشاد تیز کوینده بکسر حاء و فتح را اصناف ها و پیشه ها جمع
حرفه قوله تعالی من یعبد الله علی حرف یعنی کسانی هستند که خدا تعالی عبادت میکنند بر یک وجه اند و نه بر وجه دیگر
است نه وقت محنت و رنج و فی الحدیث انزل القران علی سبعة احرف قرآن نازل شده است بر هفت لغت یعنی زبان
هفت قبیله عرب یا بر هفت قرائت حریف هم پیشه هم کار و بکسر حاء و تشدید را تیز مزه و کنده زبان
حسف بالفتح پاک کردن خرما از خرمای زبون و بمعنی چیز بکیر بیه پاک کنند از و حسیف جامه
کهنه حصف بالفتح بهانه و استوار کردن و رسانیدن و دور کردن و بمعنی کری خشک و خشک شدن
پوست حصیف استوار و محکم و کامل رای و درخت خورد و استوار حف بالفتح و تشدید فاء کوه چیز بچیزی بند
آمدن و خدمت کردن و مهربانی کردن و پاک و شاه کردن سر و روی را از موی و خشک شدن گیاه
زمین و کوفتن برفت و پیراهن در پیش و خشک شدن موی سر از بی روغنی و شنیدن آواز اسپ در دویدن و
آواز کردن بال مرغ در پریدن و آلت بافتن که در فتین کوبند و ماهی است سپید خاردار حفوف بالضم خشک بودن
سر از روغن مالیدن روغن و خشک بودن گیاه زمین و رفتن شنوائی تمام و کرفتن موی سر و بروت تمام
حفیف شنیدن آواز اسپ وقت مهمیز کردن و آواز مار که از پوستش برآید و هیچ آنکه اندها و برآید
آواز مرغ و درخت بالفتح و کسر خاء اول آواز افعی که از دهانش برآید و کشیش آواز یکه از پوستش برآید
چون بجائی بساید حفاف بالکسر جانب نشان و موی کرد اکرد سر حقف بالکسر توده بر ریگ کج شده
احقاف جمع حلف بالکسر سوکند عهد دوستی که با دیگری سوکند دهد تا با او غدر نکند و بالفتح
و الکسر و بفتح اول و کسر ثانی سوکند خوردن و بمعنی کیاهی است که از احلفا و لج نیز کویند حلیف هم عهد
و هم سوکند و نیز دید بان حنف بمعنی راست بودن در دین و میل کردن بخو و کج بودن پاها چنانکه سر پاها
بسوی یکدیگر میل کنند یا آنکه بر پشت پا راه روند حنیف راست در دین و مایل بحق و ثابت بر آن و
آنکه بر ملت ابرهیم علیه السلام باشد حوف بالفتح ازار چرمین که زنان حائض و کودکان پوشند و چیزی مانند
هودج حیف بالفتح جور و ستم کردن باب الحاء مع القاف حاق بنشد بدانه فیها را نیز کویند
حبق بالفتح نازبانه و رسن و چوب خرما زدن و تیز دادن و بمعنی پودنه حدق بالفتح کوز کردن و کوفتن
و نظر بچیزی کردن و واکردن مرده چشم را و رسیدن چیزی بچشم کسی و بمعنی سیاهی دیدها واحدش حدقه
و بمعنی بادنجان نیز آمده حدایق باغهای پر درخت که دیوار داشته باشند حذق بالکسر زیرکی
و همچنین حذاقه و بالفتح استادی و زیرک شدن در کاری و نیکو دریافتن کودک خواندن را و کزیدن

بروغن چرب شاریست زبان

باب الحاء مع القاف

چیزی و نوشتن بانواو و بریدن بداس و مانند آن چیزی را حاذق تیز ورك و استاد در كار حرق بالفتح سوختن
و سائیدن دندان بر هم دیگر از خشم و سوختن چیزی بچیزی و بالكسر شاخ خرما كه در درخت خرما از میان كشتی
و بفتحتین آتش و زبانه آتش و سوختگی جامه از کوفتن گازر و بفتح اول و کسر ثانی مردی که اعضای او مزبده
باشد و ابر سخت برق حراق بالضم آنچه بسبب آتش و اسباب سوخته و بتشدید راء و تخفیف آن سوخته
و همچنین حراقه بتشدید و تخفیف اما بعضی گفته اند که تشدید نباید در حراقه غلط است حرقی سوزش و سوخته
شده حرق بالكسر گروه مردم و متاع و جز آن و بالفتح بر سر زدن سخت و فشردن و کشیدن اعصار الحوق
تا بید و سزاوار و درست و راست و واجب کردن و راستی و کاری که البته واقع بود و نام یکی از نامهای
حق تعالی و راست کردن سخن و درست کردن وعده حقیق با بستن سزاوار حلق بالفتح نای گلو و تراشیدن
موی و برکاو زدن و بالکسر الجیستان انگشتری پادشاه و بالضم شکل و بفتحتین پوست فتن و سرخ شدن
قضیب اسب و خر از کشتی کردن و جمع حلقه است بر خلاف قیاس بکسر اول و فتح ثانی نیز آمده حمق بالضم شراب
نادانی و بضم و بضمتین نیز آمده و بفتح اول و کسر ثانی مرد سبک ریش حماق بالضم و بالفتح ابله مانند
حبه گر که بر اندام آدمی بر آید حماوقی بالضم حملاق بالكسر و الضم باطن پلک چشم حمالیق جمع حنق
بفتحتین خشم و خشم گرفتن باشد عنحشم و بضم کینه که بر طرف نشود حوق بالفتح رفتن خانه و مالیدن
اعضای پای دختر و اکردن چیزی دگر دگرفتن و واجب شدن چیزی بر کسی و لازم شدن کسی بکاری
آنچه نو و کبرد انسان از کارها به باب الحاء مع الکاف حبك بالفتح نیکو بافتن جامه و از
استوار و نیکو کردن هر چیزی و برهنه کردن زدن حباك بالکسر راه در ریگ توده و شکن آب
شکن زده و موی جعد همچنین حبیکه و حبك بضمتین جمع حنك بالفتح نیست تا بن فتن و کام خود نهادن
و تراشیدن و بفتحتین پرها کردن شتر مرغ حرك بالفتح جنبیدن و بفتح اول و کسر ثانی جوان چست و نیز حرك
حراك بالفتح جنبش حراك بكسر راء ضبحها ما بین دو دوش و ... غفی و کسیکه ضعیف باشد
کاه و وقت رفتار او ظاهر شود حزك بالفتح استوار کردن چیزی و فشردن و بر بستن محکم بستن حسك
بفتحتین خار مغیلان و آنچه از آهن سازند چون خار مغیلان و بر راه لشکر خصم اندازند و کینه و در
حشك بالفتح [illegible] و جمع شدن مردم حلك بالکسر
و تشدید کاف تنك و بالفتح سیاه چیزی بچیزی و خلانیدن چیزی در دل حلك بفتحتین سیاه سخت
حالك سخت سیاه حمك بفتحتین خورده ها و شپشها و هر چه خرد باشد از هر چیزی حنك بالفتح
بکام کودک مالیدن خرما و جز آن و دست در دهن ستور کردن و در لافتن استوار و پخته کردن مجرب

[illegible] کنند بر آن

گروه بسیار بالضم
گرداگرد سر قضیب
حوق بالفتح گرداگرد
فرو ذا مکر و فراز
گرفتن هم

جعد
بفتح اول عربی است
فارسی آن مرغول یعنی
پیچ پیچ و تاب خورده
و زلف و کاکل پیچ تاب
خورده و زلف و کاکل
خوبان و شکسته اینها
شاخ شاخ کنند
برهان

خلیدن فرو رفتن و زخم
کردن برهان

که بزبان فارسی ... و بفتحتین کام و زبون نیز و منفذ و جماعتی که بطلب علف بجائی روند تا انجا
دوانید چراهند و پشتهای کوچک بلند که سنگریزها از زم و سفید باشند و وادی بیست بیمن حوک
بالفتح جامه بافتن و خزیدن و بجان کوهیست که از ابادی دور کویند حامک جامه باف حبک بالفتح
خرامیدن و اهسته رفتن و کار کردن سخن در دل و شمشیر در زخم کاه و بربند کاو و چیزها و جامه با فتن

باب الحاء مع اللام

حال الکلیسا و حالتوزما که دراز میباشند میان پشت سبک و کود و بفتحه
کودک و پشواو خاکستر گرم و بتشدید لام فرود اینده حبل بالفتح رسن و عهد امان و پیوستکی و
رک بند دراز کشیده و پی رک کردن و رک بازو و سختی و گرانی و حادثه و وصال و بفتحتین بیرشیه
شکم و غضب و درخت خرما و انکور و بسکون باء نیز امده وحبل الورید رکی است در گردن وحبل
الذراع رکی است در دست حجل بالفتح و الکسر هند و بجستن جستن رفتن در راه و رفتن کلاغ و
خلخال نکیک نر و بفتحتین کبک و شتر کره حدل بالفتح میل کردن در ستم و کردن کج کردن نشستن و بالکسر
بستنگاه ازار و ... همتین ... بفتحتین نظر کردن بکوشهٔ چشم حدل بالضم پیرهن دراز و بالفتح
صمغیکه از بن درخت بیرون اید و بفتحتین فتادن مژه و نوعی علتست از بسیم که از ان ناز پریزد حرمل بالفتح
دانه سپند حزقیل بالکسر نام پیغمبریست و بحذف یاء نیز امده حسل بالفتح سخت راندن و میوه کناد
که سبز باشد و بالکسر بچه سوسمار و بچه که از بیضه بر اید حشل بالفتح دبله و زبون و حقیر و زبون
کردن چیزیرا حاصل بقیه چیزی و نقد چیزی حصول بالضم ثابت و باقی ماندن چیزی حصل
بالفتح و بفتحتین غوره خرمای سخت باشد و انچه مانده باشد در خرمن از کندم و جو و جز ان و همچنین
حصاله بالضم حطل بالکسر کرک احطال جمع حظل بالفتح و سکون ظاء معجمه باز داشتن از تصرف
و حرکت و بفتح اول و کسر ثانی مرد سخت گیرنده با اهل خود حفل بالفتح و سکون باز داشتن و کرد امدن
کروه و جمع شدن شیر در پستان حقل بالفتح زمین پاک کرده و زراعت نیکو شود و زراعتیکه برک ان
بسیار و انبوه باشد حل بالفتح و تشدید لام روغن کنجد و کشادن کره و فرود امدن و حلال شدن و روا
شدن و بیرون امدن زن از عده و بالکسر از احرام و از حرم بیرون امدن و انکه از احرام بیرون امده باشد
و هدف و کفاره سوکند دادن و استثنا کردن در ان و بالضم جمع حلل و حلل اسپی که پایش سست و
زبون بود در رفتار حلال بالفتح چیز مباح و بیرون امدن از حرم و احرام و مرد بیرون امده از حرم
و احرام و بالفتح و تشدید لام بسیار کشاینده کره فروشنده روغن کنجد حلول بالضم فرود امدن
و رسیدن وعده چیزی و رسیدن فرمانی بموضع و باز شدن و لازم شدن و بر امدن عده زنان فرو.

باب الحاء مع اللام

کرد و بفتحه کرم دودوه که اطفال با و زاه مه‌وند برهان

اینها کنایه جمع حلایل زنان نکاحی جمع حلیله است حلحل بفتحتین سستی پی ستور و بضم اول و فتح ثانی جمع
جمع و معنی آن کن شت حلبل شوهر هم منزله همسا حلاحل بالضم مهتر و بزرگ قوم حمل بالکسر
باریکه بر پشت یا بر سر کشند و بالفتح بر درخت بار شکم و باریکه بر کردن بردارند و برداشتن و باردار
شدن و بار نهادن و حمله بردن بر کسی و بر ستور نشاندن کسی را و بفتحتین بره و نام برجی است و ابر بسیار آب
حمیل کودکی که از ملک کفار بکودکی برداشته در ملک اسلام در آورده باشند و گیاه خشک و جز
آن که آب بسیار آورده باشد و ضامن و پسر خوانده حمایل دوال شمشیر آنچه در آن اندازند حمول بالفتح بسیار
بردبار و متحمل و ستوری که بر آن بار توان کرد و بالضم هودجها و شترانی که بر آنها هودج باشد واحدش
حمل بالفتح والکسر حنبل مرد کوتاه و پوستین کهنه و موزه کهنه و در پا و مرد بزرگ شکم و جد امام احمد
حنظل بالکسر ثمر گیاهی مانند خربزه که بغایت تلخ بود و از اهندوانه ابو جهل گویند حومل بفتح اول
هر چیز و ابر سیاه بسیار باران و سبیل که آب صاف داشته باشد و موضعی است و نام زنی که ماده سگ را
بر در گرسنه میداشت و ماده سگ شب پاس میداشت تا آنکه دم خود را از گرسنگی بخورد و این مثل
شد و عرب گویند فلان اجوع من کلبة حومل حول بالفتح سال و توانائی و گرداگرد چیزی و از حال برگشتن و
یکساله شدن کودک و گذشتن بر خانه و برگشتن کمان از حال اول و کج گشتن آن و بالضم آبستن شدن
شتر ماده و شتر ماده که آبستن نباشد و بکسر اول و فتح ثانی برگشتن و رفتن از جائی بجائی و بفتحتین احول
شدن حول بالضم بر جستن بر ستور و بر نشستن و از عهده برگشتن حواصل مرغیست سپید بسیار خوار و
چینه دانهای مرغان جمع حوصله حیال بالکسر آبستن ناشدن ناقه از فحل بعد از کشن دادن و برگشتن کون
روی و مانع شدن میان دو چیز و بحال دیگر گشتن و جنبیدن و مقابل چیزی حیل بالفتح قوه و آبی که در میان
وادی جمع شود و خون نیز بمعنی آمده و بکسر اول و فتح یا جمع حیله باب الحاء مع المیم حام پسر نوح
که پدر سیاهان است حام بنو بنیهم که در قرآن شریف آمده است شتریکه ده بچه از پشت او پیدا
شده باشد و اینچنان شتر را در زمان جاهلیت بار ننهادندی و گوشت نخوردندی و رها کردندی و میگفتند قد
حمی ظهره حامی کرده است این شتر پشت خود را و در اصل حامی بوده است حتم بالفتح استوار کردن و حکم
کردن و واجب کردن کار بر کسی حاتم بکسر تا قاضی و زاغ سیاه و زاغ سرخ پا و منقار که از اغراب البین
گویند و جوانمرد معروف پسر عبدالله بن سعد الطائی و مشهور بفتح تا شده حثم بثاء مثلثه دام و توم
رام کردن حجم بالفتح کرانه و بیرون نامدن هر چیز و حجم منکر شدن و مکیدن و باز داشتن و برآمدن پستان
حجام بالکسر چیزی بود که با شتر بندند تا نگزد و بالفتح و تشدید جیم خون کشنده حدم بالفتح و بفتحتین

و حنظل را بفارسی خربزه روباه گویند

باب الحاء مع المیم

گرم سخت

گرمی سخت و سوختن آتش حذم بالفتح بریدن و بشتاب خواندن و بشتاب رفتن و جز آن و بفتح اول و کسر
ثانی برنده و همچنین حذیم حذام بالفتح و کسر میم نام زنی است قال الشاعر بیت اذا قالت حذام فصدقوها
فان القول ما قالت حذام حرم بالفتح و الضم حرام کردن و حرام شدن و بالکسر چیز حرام و بفتحتین گرداگرد
خانه کعبه و اندرون سرا و حرمین یعنی مکه و مدینه و بضمتین احرام بستگان و حرمت داشتگان اشهر
حرم چهار ماه که جنگ دران حرام بود و آن محرم و ذو القعده و ذو الحجه و رجب است حرام بالفتح ناشایسته
و ناروا و مردیکه احرام بسته باشد حریم گرداگرد خانه و چاه و جز آن و آنچه نسبت بخانه و چاه داشته
باشد از حقوق و چیزیکه حرام باشد که دست بدان نتوان زد و جامه که محرم پوشیده باشد و جامه که محرم
دور کرده باشد و دیگر نپوشد و محله البیت بعینه و هی است نیماو چیزیکه از حمایت نمایند و جنگ کنند بر
آن حزم بالفتح استوار و استوار کردن تنگ بر بستن و هوشیاری و آگاهی در کار و فراهم آوردن کار و خو نیز
و زمین درشت و بفتحتین در سینه مانند چنبره و در مدکی تهیگاه اسب و بضم اول و فتح دوم دسته هاء
هیزم و علف و جز آن جمع حزمه حزام بالکسر تنگ ستور و دستبند گهوار حسم بالفتح بریدن و باز ایستادن
خون و جز آن و داغ کردن و بضمتین موضعی است حسام بالضم شمشیر تیز و تیزی دم شمشیر حسوم
بالضم بمعنی پی در پی و بمعنی شوم نیز آمده حشم بالفتح خشم آوردن کسی را و خجل کردن و خشم نمودن و
بفتحتین چاکران و خدمتکاران که برای او غضب نمایند و جنگ کنند با دیگران حصم بالفتح شکستن
و تیز دادن حصرم بکسرتین و فتح ثالث غوره انگور و مرد بخیل ترش روی و تند خوی حطم
بالفتح شکستن و سخت پیر شدن است حطیم شکسته و اسب شکسته زبون حال از پیری و سنگ کعبه
و یا ما بین رکن و زمزم و مقام یا از مقام تا در کعبه و دیوار بیرون خانه کعبه جانب مغرب که در آنجا ناو
دان کعبه است و گویند که در زمان ابراهیم علیه السلام داخل کعبه بود و در جاهلیت از آن خارج کرده
دیوار دیگر از اندرون داده اند و آن دیوار نیز باقیست و مردم بجهت احتیاط بیرون آن طواف کنند و محاذی
دیوار اندرونی نماز گذارند و عبد الله بن زبیر چون از ام المومنین عایشه شنیده بود که حضرت رسالت
پناه صلعم فرموده اند که دیوار داخل بود بواسطه قرب زمان جاهلیت داخل کردن آن باعث فتنه و فساد است
و در هنگام حکومت مکه معظمه آن دیوار را داخل کعبه کرد چون حجاج بن عبد الله استیلا یافت و خانه کعبه
بواسطه جنگ و انداختن توپ و سنگ از هم ریخته بود باز بطریق جاهلیت که در وقت حضرت هم آنچنان
مانده بود بنا نموده و الحال همان بنای حجاج باقیست حطام بالضم خورد شکسته شده و ریزه هر چیز
و اندک مال دنیوی حکم بالضم فرمان و فرمان دادن و دانستن و حکم کردن در میان مردم و حکیم و استوار

و النساء ملح الناس لا یحمد الاحم بری
یکفینا عدو یسقون النار التابع
و لا خاک فخر عمر
یصلح بین الناس عن تجربی
فهاید

کار شدن و بالفتح باز داشتن و محکم لگام یعنی دهنه لگام در دهن اسپ کردن و بفتحتین منابحی و حکم
کننده و بمعنی نام شخصی است که مثل به او بستند زیرک و بکسر اول و فتح ثانی حکمتها حکیم دانا و راست کار و استوار
و حاکم و خدا و خداوند حکمت حلم بالکسر آهستگی و بردباری و دیر غضب شدن و آهستگی نمودن در عقوبت
کسی و بالضم و بضمتین خواب دیدن و آنچه در خواب دیده شود و بفتحتین سیاه شدن و کرم افتادن در آن حلیم
شتر و بمعنی مرد دیر غضب حلام بالضم و تشدید لام بره و بزغاله که از شکم گوسفند و بز بیرون آید گوسپند
دیره حم بالفتح خویش شوهر و خویش زن و پدر شوهر و پدر زن و بتشدید میم گرم کردن و گرم شدن و گداختن پیه
و قصد کردن و شتاب کردن و بنگریستن و دنبه گداختن و چشمهٔ گرم و گرمابه و چاره و بدین معنی بضم نیز آمده
حمه آب گرم و باران که در موسم گرما بارد و عرب بدو سوزی گرما تابستان حمام بالفتح کبوتر و قمری و هر مرغ که طوق
دارد و حمائم جمع و بالکسر مرگ و بالضم تب و شتر تب گرفته و بالفتح و تشدید میم گرمابه حمم بفتحتین گرم شدن
و بالضم خاکستر و انگشت و هرچه سوخته باشد حتنم بالفتح کوه سبز و ابرها سیاه حوجم بفتح حاء و جیم
گل سرخ که از آن گلاب کشند و حوجمه واحد حیزوم میانه سینه ستور که محل بستن تنگ بود و همچنین حزیم
و نام اسب جبرئیل علیه السلام حوم بالفتح گرد گردیدن چیزی گشتن مرغ و حیران و گله ابل از شتر

باب الحاء مع النون

حبن بالفتح غضبناک شدن و درخت خرزهره و بالکسر بمعنی دنبل و بیماری که بدان آماس کند
و بفتحتین علتی است نفاخ حتن بالفتح سخت شدن گرما و مانند و قرین و برابر و بکسر نیز آمده و بفتحتین
کنارهای کوه حجن بالفتح خم کردن و باز داشتن و کج گردانیدن و کشیدن چیزی بچوگان و بفتحتین کجی و خمیدگی
و کهنه و بدین معنی بکسر جیم نیز آمده حجون بالفتح دور و دراز و مرد کاهل و کوهیست بمکه که گورستان
و خانها دارد حدثان بالکسر ابتداء چیزی و بالضم جوانان و بفتحتین حادثه حرمان بالکسر نومیدی
حرن بالفتح توسنی و توسن شدن و کم دزد نادن کردن بیع و پیشه داندانی کردن حرون بالضم توسنی
کردن و بالفتح توسن و سرکش و بجیزه که بالای کوه باشد حران بالفتح و تشدید را شهریست در شام
نزدیک است منسوب بدان را حرنانی گویند حزن بالفتح زمین سخت و درشت و شهریست عرب و قبیله ایست
از غسان و اندوهگین کردن کسی را و اندوه و بدین معنی بفتحتین نیز آمده است حزین و عام الحزن سالی که
در آن خدیجه و ابوطالب فوت شدند حسن بالضم خوبی و نیکوئی محاسن جمع و بفتحتین خوب و نیکو حسین
بالضم خوبک تصغیر حسن و بالفتح و کسر سین خوب صاحب حسن و حسن و حسین نام دو کوه است و دو قبیله
السینا زینبطی و نام دو سبط رسول صلی الله علیه و آله حسان بالکسر خوبان و بالضم خوب و بدین معنی
بتشدید سین نیز آمده و بالفتح و تشدید سین بسیار خوب و صاحب درک غیر نقد بهتر از حسن است و بزبانی ان

انکشت بفتح اول و کسر ثالث زغال برهان

توسن چیره و زبون مطلق وحشی و جز نام خصوصا اسب سرکش بود کما

بجیزه جیزه زبجیز شکار کردن و جانور شکاری خصوصا باز کوهی برهان

حسن و نام

حسن و نام مداح حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله که حسان بن ثابت انصاری گویند حسبان بالکسر
پنداشتن و بالضم عذاب و آتش و تیرهای ناوک و شمار و بعضی گفته اند که حسبان جمع حساب است حصن بالکسر
جای پناه و هر موضع استوار که باشد و زن توانگر و پارسا و سلاح و هلاک و بالضم عفت و پارسا زن و بالفتح
در پرده شدن و پرهیزکار شدن زن و بکسر و ضم نیز آمده حصین بالفتح محکم و استوار و بالضم و فتح
صاد نام مردیست حصان بالفتح زن پارسا و زن شوهردار و بالکسر اسب یا اسب نیکو که نسل آن نگاه
داشته شود حضن بالکسر زیر بغل و کنار چیزی و کرانه کنار و احضان جمع و بالفتح در بر گرفتن مادر بچه را بود در
زیر بال گرفتن مرغ بچه را چنانکه بیضه را و بفتحتین تماح و بضمتین کوهیست در نجد و قبیله ایست از بنی ثعلب
حضان بالکسر زن که بود یک پستان از پستان دیگر حقن بالفتح بستن گرفتن چیزی را و اندک چیز یا دادن و بفتحتین
دف دفتن هر دو یا برگشتن چنانکه گوید برخیزد بسبب حفان بالفتح و ... فاجهای شتر مرغ واحدش
حفانه و خادمان و ظرف و پیمانه مالا مال حقن بالفتح باز داشتن و شیر در مشک ریختن تا ماست
شود و مشک آن را بر نگاه داشتن بول تمامان و خون کسی نگاه داشتن و از کشتن خلاص نمودن
حاقن آنکه بول آمده را نگاه دارد حماد ... بکسر حا و فتح قاف با مشدد ملح سبز حلان بالضم و تشدید
لام بره و بزغاله که از شکم مادر بر آورده باشند و بزغاله نو رسیده حلوان بالضم چیزیکه بر شوه دهند
و اجرت دلال و اجرت فال گوی و مهر زن و شیر بر شدن چیزی حلزون بفتحتین کرمیست که در چراگاه
شتر گرد آن شود که گیاه را و بیمه میباشد حنین بالفتح و کسر نون آواز و مسک و بیجای گریه و شادی
و ناله شتر ماده که از بچه جدا شود و بالضم و فتح نون نام کفشگریست از اهل حیره و نام عالمی است که
کتب یونانی را بعربی ترجمه کرده و نام موضعی است میان مکه و طایف که در آنجا بحضرت رسول ص جنگ
کردند و اول لشکر اسلام ظفر نیافت و آخر فتح و فیروزی یافت حنان بالفتح بخشودن و مهربانی کردن
و روزی و برکت و وقار و هیبت و شر دراز و بالفتح و تشدید نون بخشاینده و آرزو کننده چیزی
و نام مردیست نامی ... و راه پیدا و آشکار واحن بالکسر و تشدید نون قبیله ایست از جنیان و بالضم
... قبیله ایست حین بالفتح هنگام آمدن و نزدیک شدن وقت هلاک شدن و بالکسر هنگام و مدت
شتر ماده ... سال و هفت سال و صبح و شام ... حیمان بالفتح گرد چیزی گردیدن مرغ غیره
حیطان بالکسر دیوارها جمع حائط حیتان بالکسر جمع حوت بمعنی ماهی حیران بالفتح سرگشته حیوان
بفتحتین زنده بودن و زندگان باب الحاء مع الواو حب بالفتح بکون نفتن کودکان و رفتن مرد بلند
و شکم و نزدیک شدن و بلند بالا ... بزرگ ... بیت ... برهان ...

ماکیان عرض آنکو
جهد بعینه بهران
برهان

باب الحاء مع
الواو

کردن و باز داشتن حتو بالفتح سخت دویدن حثو بالفتح خاک پاشیدن و اندک چیزی دادن حجو
بالفتح گمان کردن و گمان بردن و راندن باد کشتی و نگاه داشتن راز حدو بالفتح راندن شتر بنغمه و اواز
و تابع و پس آمدن شب و نزد احذو بالفتح برابر کردن دو چیز با هم و برابر چیزی بودن و نشستن و زبان
کوبیدن و نیز سرکه و جز آن و دستمه بایدن کار زد حسو بالفتح آشامیدن مرغ آب را و نوشیدن شوربا و
جز آن اندک اندک حشو بالفتح آکندن چیزی که بالش و جز آن آکنده کنند و شتران خورد و سخن زیاده
حظو جنبانیدن چیزی حقو پهلو و ازار و بستنگاه ازار و دستبند چیزی بپهلو و موضع درشت بلند شده
از سیل حلو بالضم چیز شیرین حلو بالفتح شیرین شدن و بالکسر موزه است کوچک حمو بالفتح پدر زن و
برادر زن و عم زن و خویش زن و پدر و خویش مرد حنو بالکسر و بالفتح کجی و حنای زین و جانب چیزی و بالفتح
خم کردن و بضمتین و تشدید واو مهربانی کردن و آرزومند شدن باب الحاء مع الباء حامی نگاه
دارنده بغایت کرم و شتری که ده بچه از پشت وی حاصل شده باشد حافی برهنه پا و قاضی حاوی فراگیرنده
جمع کننده و گرد کننده و گیرنده حالی زیور آراسته حاکی حکایت کننده حری بالفتح و تشدید یا
سزاوار حفی بالفتح و تشدید یاء مهربان و دانا و سؤال کننده بالحاح حلی بالفتح زیور کردن و زیور و بالضم
و فتح جمع آن و بضم حا و تشدید یا زیورها جمع حلیه بالکسر حواری بالفتح و تشدید یاء گازر و سپید پوشنده
و یاری دهنده حی بالفتح و تشدید یاء زنده و قبیله است و اندام زن و ده و زندگی و جمع کردن و گرد کردن
گوئی و اسم فعل است بمعنی بیا و حی علی الصلوة یعنی بیائید بنماز حیری بالکسر و تشدید یاء منسوب بشهر حیره
و بمعنی همیشه نیز آمده باب الخاء مع الالف خبا بالفتح پنهان نکردن و پنهان کرده و باران و گیاه و بالکسر
و مد هم خیمه خثا بالفتح باز داشتن از کاری و فرو ایستادن و دور بودن چیزی خجاء بالفتح نگاه کردن و راندن
خذء بالفتح فروتنی کردن خوء بالضم پلیدی خسا بالفتح راندن سگ و دفع سگ خسو و بضمتین خیره
شدن چشم خضراء بالفتح سبزه و گیاه سبز و لشکر که در آهن غرق باشد و آسمان و خضراء الدمن سبزه که
از میان سرگین و خاکروبه برآمده باشد و فی الحدیث ایاکم و خضراء الدمن یعنی نگاه دارید خود را از زن
با جمال که حرامزاده و بد اصل بوده باشد که هرچه از سرگین و خاکروبه و بدان اثر نباشد خطا بالفتح
گناه کردن و ضد راست و بالکسر گناه و بفتحتین گناه بغیر عمد و ناراست و ناصواب و بدین معنی مد هم نیز آمده است
خفاء بالمد پنهان شدن خلا بالقصر جای تنها شدن و منوس داشتن و گرد آمدن در خلوت با کسی
خلاء بالفتح و المد ادب خانه و جای خالی خلطاء بالضم و فتح لام انبازان جمع خلیط خنثی بالضم آنکه علامت
زن و مرد هر دو داشته باشد خنا بالفتح و القصر سخن فحش و بیهوده خنفساء بالضم کرم گنده بو که آن را

آکندن پر کردن
برهان

حنای زین کوهه زین
یعنی بلندی آن
برهان

باب الحاء مع الباء

باب الخاء مع الالف

پلید بر وزن پلیه
مردار و گنس
برهان

نباز بر وزن دمساز
شریک و انبوه و همتا
برهان

[illegible]

باب الخاء مع الباء
چیزی معرب [illegible]
چه هر [illegible]
برهان

را بجز خوش مانند شود و بفارسی ازاخیر دکوبند خوی بالکسر و بفتح واو خالی شدن خبل با الضم و فتح
باء تکبر کردن و پندار داشتن باب الخاء مع الباء خابیه نومید خب بالفتح والکسر و تشدید با
مرد فریبنده و کویند فریبنده و کر بزی نمودن و پشته ریک و بعضی گفته اند که بالکسر فریبنده و بالفتح فریبنده
خبیب بفتحتین موج زدن دریا و کاه بواین پا دو کاه بران پا ایستان اسب با بر داشتن پای راست و دست
راست و بر داشتن پای چپ و دست چپ خبیب بالضم و فتح باء یکی از صحابهٔ رسول صلی الله علیه و آله
خدب بالفتح بریدن و زدن شمشیر و دروغ گفتن و کوبیدن و بفتحتین نادانی و درازی و بکسر خاء و فتح ذال
و تشدید باء شتر مرغ خراب ویران شدن و ویران خرنوب بالضم خروب بالفتح و تشدید راء درختی
است بابار خار دار که میوه اش مانند سیب شود خشب بالفتح آمیختن چیزی بچیزی و پاک کردن
چیزی بچیزی و تراشیدن تیر را اول و شعر گفتن بهر نوع که آید و زدودن شمشیر و جوان و زنگ گرفتن
آن و بفتحتین چوب خشیب شمشیر زدوده و زنگ گرفته و تیر تراشیده بار اول چیزی زبون و پاک
کرده خصب بالکسر بسیاری گیاه و فراخی عیش و شهر آباد و بالضم کنار چیزی و بالفتح شکوفه خرما و
درخت خرمای بسیار بار و بهمین معنی است خصبا بالکسر خضیب بالفتح رنگ کردن خضاب بالکسر
چیزیکه بدان موی را رنگ کنند و کف الخضیب دست رنگین و ستاره ایست که چون بنصف النهار رسد و فرو
استجابت دعا است خطب بالفتح کار و حال و بالکسر مرد زن خواهنده و زنی که خواستگاری کرده
شود او را و کلمه که خاطب در وقت نکاح گوید بمعنی بضم نیز آمده و بالضم و فتح طا جمع خطبه خطاب
بالکسر با کسی سخن رو برو گفتن و فصل الخطاب حکم بگواه و سوگند کردن یا دانش بسیار در حکم و قضا یا
گفتن اما بعد در خطبه خاطب مرد زن خواهنده و خطبه خواننده و بدین معنی است خطیب خلب بالکسر
ناخن و پرده دل و زیب برای انگور و بالفتح خراشیدن بناخن و بریدن و پاره کردن چیزی و ربودن هوش
کسی و کوبیدن و فریب دادن و بالضم و بضمتین لیف خرما و مفرد درخت خرما و لای و گل سیاه چسبنده و
رسن تافته ابریشم و بالضم و تشدید لام ابریکه در آن باران نباشد باب الخاء مع التاء خاصه چیزیکه

باب الخاء مع التاء

مخصوص چیزی باشد خالصه خاصه نیز بمعنی چیزی خاصیت طبیعت و نوعی خاتمه پایان
چیزی خاصره تهیگاه خابیه خم که در آن سرکه و دوشاب و جز آن کنند خالفه مرد بسیار خلاف
و بی خیر و ستون خیمه خرگاه خافضه فرود آرنده و زنی که ختنه زنان کند خافیه افتاده و خلل خافیه
پنهان شده و شاخ خرما که نزدیک تنه درخت باشد خبره بالکسر دانا بچیزی و دانستگی و بالضم بهره از گوشت
و جز آن و دانستن چیزی خثوره بالضم غلیظ شدن آب و ماست شدن شیر و منجمد شدن بجائی

وا منختن بچیزی **خجالت** شرمنده شدن و بیناکاه شدن و زمین بکندن و مغرب کفته که خجالت از خطا
خامه است صواب خجلت بالفتح و خجل بفتحتین **خدره** بالضم شب تاریک دار برسیاه و عقفا و سنبله ابستان
انصنا ازان سنبله است ابو سعید خدری رضی الله عنه **خدعه** بالضم و بالفتح نیز امده و بالضم انکه مردم او را
فریبند و بالضم و فتح دال انکه مردم او را فریبند **خدیعه** مکر و فریب نوعی از طعام با کوشت در **مخدشه**
بالفتح خراش چیزی **خلفه** بالکسر جا کری کردن و بفتحتین دوالی که بر دست و پای شتر بندند **خرازه** بالفتح
و تشدید را اول اب او از کنند **خربطه** ظرفی است از پوست که با سر و جزان **خریت** بکسر خاء و راء
مشدد راهبر راهنمای ماهر **خرت** بالفتح و بالضم نیز امده سوراخ سوزن و سوراخ کوش و جزان **خرفه**
بالضم پرپهن که بقلة الحمقا کویند و انچه چیده شود از میوه **خراءة** بالکسر والمد پلیدی و غایط **خرافات**
بالضم افسانها و حکایات عجیب که از ان خنده اید **خرافه** بالضم نام مردی بوده که چیزهای عجیب از زبان
جن همی کفت و عرب هر سخنی که باور ندارند کویند هذا حدیث خرافه **خرقه** بالکسر جامه که اینا رها دوخته
باشند خوبرعیدن شرم کیز و بیخبر بکردن ناسفته **خرزه** بفتحتین مهره و فقره استخوان پشت و خرزه
الملک جواهر تاج و رسم چنان بود که هر سال بادشاهان جواهری با قیمت بر تاج نشانند تا عدد سالهای
پادشاهی بان معلوم شود **خزاخه** بالضم پاره که از چیزی بریده و جدا شود و سنبله ابستان زنی از دکران
توم خوحبل اشده بمکه اقامت نموده اند **خزعه** بالفتح لنکی دو یکپا و بالکسر پاره از کوشت و بالضم و فتح را
مرد با زابسته از کارها **خزانه** بالکسر خزینه داری و بخنیه فتحا غلط است خزاین جمع **خساسه**
بالفتح ناکس و زبون شدن **خسارة** بالفتح هلاکی و کمراهی و زیان **خشبه** بالفتح زهستبر **خشونت**
بالضم درشت شدن **خشعه** بالضم تپشه هموار **خصوص** بالضم و بالفتح خاص کردن چیزی بچیزی **خصاصه**
بالفتح درویشی و احتیاج و سوراخ در پرده و بزند سوراخ برقع و مانند ان و فرجهای دیکا به و بالضم انچه
بعد از چیدن در درخت نکودمانده **خصومت** بضمتین جنک و جدل **خصیه** بالضم والکسر معروف
خصله بالفتح خوی نیک و بمعنی خوی بد نیز امده و بالضم موی درهم پیچیده و مجتمع شده **خضره** بالضم
سبزی و خضره در اسب و شتر رنک تیره زاکویند یعنی مایل به تیرکی و خضرة در زادمی رنک کندم کون **خضار**
بالفتح برهای سبز مراد خضر او بمعنی سبز در لغت نیامده **خضخضه** بفتحتین هر دو خا جلق زدن
خطبه بالضم کلام بلیغ خطیب که در ستایش خداوند و نعت پیغمبر و موعظه خلق باشد و بالکسر زن
خواستن **خطابه** بالفتح خطیبی کردن **خطه** بالکسر و تشدید طا زمینی که برای بنای عمارت کرد او
خط کشیده و حد بیدا کرده باشند و بالضم کار و حال و قصه خصلت و حاجت و مقصد و خط و نام

بکل

بد شکل که در عرب مشهور است و بازیچه شعر را خطوة بالفتح یکبار گام نهادن و بالضم گام خطوات
بضمتین جمع خطبه گناهی یا گناهیکه عمدا کرده شود خطایا جمع خفاجه بالفتح قبیله از بنی عامر که اکثر
آن راه زنند خاقانی گوید مصرع از خفاجه ببر راه معونت بیند خفارة بالضم و الکسر بعهد وفا
کردن و عهد و پیمان و همچنین خفر مخفیه بالضم پنهانی و بالفتح و تشدید یا پنهان شده خلابه
بالفتح فریفتن بزبان خلافة بالکسر بجای کسی بودن در کاری و بجای کسی خلیفه کردن کسی را و پی کسی آمدن
خلیفة قایم مقام کسی و از پس کسی آینده خلفة بالکسر پی یکدیگر آمدن شدن و پی یکدیگر آمده و بالفتح
علفی که بعد از علف خورده شده روید و علفی که بتابستان روید و میوه دو بره و بالضم عیب و نادانی
خلقة بالکسر آفرینش خلیقه آفریدگان و طبیعت خلبة بالکسر جامه دهنه که کسی لب بوی شناسند و بالضم
مال کرده و آنچه بوی از خلع کرده شود خلاعة بالفتح از فرمان بند و فساد و بی پروا شدن و فرزند
کذاشته شدن و پشیمان و پریشان شدن و تنبو و مجوز کردن خلة بالفتح و تشدید لام خوی و حاجت
درویشی و رخنه و ترشی و شتر بچه و بالضم علف شیرین و دوستی و بالکسر دوستی نام شمشیر
و پوشش کمان و آنچه در میان دندان ماند خلده بالضم گوشوار قال الله تعالی ولدان مخلدون یعنی گوشوارمند
گوش کرده کان خلاصة بالضم گزیده هر چیز و همچنین خلاص بالکسر خلسه بالضم ربودگی و گیاه خشک
و تر و موی سیاه و سپید بهم میخته خلطه بالفتح یکبار دیدن حلطه بالضم بازی و بالکسر آمیزش و مباشرت
کردن با کسی خلوة تهی شدن و تنها بودن در جای خالی خلیة بالفتح و تشدید یاء ستور رت کرده و زن طلاق
داده و ناقه که بر بچه دیگر رحم آورد و شیر دهد و خانه دبور که در وی عسل کنند و کشتی بزرگ خمره بالضم
سجاده کوچک که از برگ خرما بافته و کلکونه و مایه خمیر و ظرفی که در آن مایه خمیر و غیر آن کنند خمسه پنج
مرد چنانکه خمس پنج زنان است و بمعنی پنج انگشت نیز آمده خاقانی گوید مصرع به خمسه من بسبع الواد
خیبة بالفتح بی بهره و نا امید شدن خیره بالفتح زن نیکوکار و نیک و بالکسر و فتح باء برگزیدگی
خیاطة بالکسر تیشه و دوختن خیفه بالکسر ترس خیانة دغلی و ناراستی خیمه بالفتح خانه که آن
کرباس یا از پلاس سازند باب الخاء مع الثاء خبث بالضم پلید شدن و بد کسی گشتن و نکو
شدن و خبث ریم آهن که در وقت گداختن آهن از کوره بیرون آید و آن را بفارسی ریم آهن گویند
بفتحتین پلیدی و بضم خاء و فتح باء پلید و همچنین خبیث و خبث بضمتین جمع خبائث بالفتح و کسر ثاء
زن خبیث خبائث پلیدیها و زنان خبیث خنث بالفتح سست شدن و دو تا شدن و سستی
دو تا باب الخاء مع الجیم خداج بالفتح زادن بیش از وقت ولادت و ناقص و تمام و فی الحدیث

باب الخاء مع التاء

باب الخاء مع الجیم

کل صلوة لا تقرء فیها بام القرآن فهو خداج خدیج بچه که پیش از وقت ولادت زاده باشد هرچند که تمام
خلقت باشد و مخدج بضم میم و فتح دال بچه که ناقص خلقت باشد هرچند که مدت حمل تمام شده باشد خدلج
بفتح خا و دال و لام مشدد مفتوح عظیم و سطبر و خدلجه مؤنث آن و در قاموس گوید زن پرگوشت سطبر
خروج بالضم بیرون رفتن و بیرون آمدن خرج بالفتح پر فرو شدن و برآمدن بخلاف دخل و بعضی را مده
ابر سپید که در آسمان پیدا شود و روی که کند و کاهش نباشد و نام جانبی است پیمانه بالضم باردانکه
از آن خورجین نیز گویند باج و بفتحتین سپید و سپید شدن و رنگ سپید و سپید هم خراج بالفتح باج بالکسر
دنبل و دبیلی که در بدن پیدا شود خراجی بازیست عربی را خارج بیرون و بیرون رونده و خارجی آنکه
بنفس خود مهتر شود بی پیشینه و گروهی باشند که ایشان را بنو الخارجیه گویند خوارج جماعتی که بر علی بن
ابی طالب کرم الله وجهه خروج کردند خزرج بفتح اول و ثالث باد جنوبی و نام پدر قبیله ای است از انصار
و در مدینه دو قبیله بزرگ بودند یکی را اوس و دیگری را خزرج میگفتند ابن اوس و خزرج نام دو پسر
است که هر دو قبیله را ابتدا نسبت بدیشان است و نام مادر هر دو قبیله نام داشت خفج بالفتح لرزیدن
پای شتر پیش از برخاستن چنانچه بجنبد و کج شدن پای و لنگیدن و چیزی خاوج بالضم جستن چشم و دیگر
اعضا و بالفتح پراکنده و ماده شتر که بچه او را از شیر گرفته باشند خلج بالفتح کشیدن و دویدن
و بیرون کردن و بچشم و ابرو اشاره کردن و مشغول کردن بچه را از شیر باز گرفتن و از چیزی باز داشتن نیزه زدن
و بالضم گروهی از عرب کشتیهای خود و بفتحتین فساد و درد استخوانها و از ماندگی کار و رفتار و برهم زدن
چشم و جز آن خلیج بالفتح شاخی از دریا و جوی و کرانه جوی و رسن و کاسه بزرگ خلج بضمتین جمع خلیج
بفتحتین و سکون نون معرب خدنگ و خدنگ درختی است خنج بالضم شهری است بفارس و بالفتح سود
و نفع و شادی و طرب بدین معنی فارسی است باب الخاء مع الدال خدل بالفتح و تشدید دال
رخساره و راه و شکاف زمین بدرازی و شکافتن زمین را خدد بالضم و فتح دال شکافها کردن زمین
کنند بدرازی جمع خده بالضم و تشدید دال خداد بالفتح داغ بر صفت خوابیدن زنان شرمگین و در هاء
ناسفته خضد بالفتح خار و پوست از درخت باز کردن و سخت خوردن و خائیدن چیزی را بنازکی و تر
و پیچیدن و خم کردن چوب و بفتحتین آنچه از درخت باز کنند خضاد بالضم درختی نرم بیخار خفد بالفتح
بشتافتن خفود بالفتح ناقه که بچه افکند پیش از آنکه صورت او پیدا آید خلد بالضم همیشگی و همیشه
بودن و بهشت و موش کور که در زمین بیند و نوعی از جکاوک و بدین معنی بفتح نیز آمده و دستبند بخش
و گوشوار و بفتحتین دل و نفس خلود بالضم همیشه بودن خالد جاودان و لازم و غیر منفک از چیزی

باب الخاء مع الدال

از این جهت خدیعتها را خالدنواز کهند خمود بالضم مردن و فرو نشستن آتش و بالفتح و تشدید میم جائی که آتش دران نگاه دارند خود بالفتح زن نازک بعنی صاحب حسن خید بالکسر گیاه تازه معرب خوید

باب الخاء مع الراء

خبر بالفتح نوشته نان بود لیکن بماده شتر بیشتر باشد و بمعنی بکسر نیز آمده و بالضم دانستن و ازمودن و بفتحتین آگاهی و سخنی که بدان اعلام کنند و عدد خبر سنن از زمین خبار بالفتح زمین نرم و سوراخ نالت خبر آگاه و کشاورز کیاه و بستم و کف دهان شتر خابور گیاهیست و چشمه ایست و رود خانه ایست موضعی است و در شرح مفتاح سعد گوید موضعیست ختر بالفتح فریفتن ختار بالفتح و تشدید بدناه فریبنده خدر بالکسر پرده و بیشه شیر درنده و بفتحتین خوابیدگی و سستی اندام و گرانی جسم بسبب چیزی که بدان رسد و باران تنار یکی شب که ها ملی خادر مرد سست کاهل و شیر درنده بیشه خزیر حلوا همواره بستبان معنی بلند و آواز کردن باد و خفقان آواز خفته هیچ نیز است خرو خرور بالضم افتادن و آواز کردن خرخر بالفتح و تشدید را افتادن با ازیا لا بپائین و افتادن شکافتن و غرید و بالضم دهان آسیا و ماری است که در بیخ گوش خزر بالفتح نظر کردن بگوشه چشم و بفتحتین تنگی چشم و خوردی آن و کوری هلی ستاره نیم خسر بالفتح نقصان کردن و بالفتح و بفتحتین و بالکسر و بالضم زیان کردن خسار بالفتح هلاک و گراه و زیان خصر بالفتح میان مردم و میان کشتی و ما بین سوفار و پر تیر و راه میان بالاد و بیک و بفتحتین سرما و سرما یافتن و سرد شدن روز در بیمخ انگلد کسر تا سرد خضار بالفتح شیر بسیار با آب بمعنی سبزه نو و سبد خضر سبزه از کشت و جزان و درخت خرما که غوره او بسیار بریزد خضر بالکسر نام پیغمبری است مشهور و بفتح خاء و کسر ضاد شاخ سبز و کشت و سبزه و نام پیغمبر مذکور و بفتحتین نازکی و سبزی

باب الخاء مع الزاء

خطر بالفتح دم زدن شتر و هر چیزیکه مست باشد و جنبانیدن نیزه و اهتزاز کردن و بالکسر گیاهیکه بدان خضاب کنند یا وسمه باشد و نیز نابینا چه و شتران بسیار و بفتحتین هلاک نزدیک شدن و آنچه بدان گرو بندند و مانند و منزلت خطور بالضم گذشتن اندیشه بدل و بلند و بلند شدن خاطر اندیشه در دل گذرنده و مرد خواننده و مزاج دل را نیز گویند خطیر مرد با قدر و منزلت و بلند خفر بالفتح بدرقه و نگاهبان شدن و زنهار و امان خواستن و بفتحتین شرم و شرمگین شدن خفیر بدرقه و زنهار و امان دهنده خمر بالفتح خمیر کردن و مایه کردن در خمیر و نهان داشتن گواهی و شرم داشتن و انگور و شراب انگور و مطلق شراب مست کننده و اول بعنا و حنفیه و ثانی شافعیه است و صاحب قاموس گوید اصح آنست که مطلق باشد چه ملنی که آیه تحریم خمر در مدینه نازل شد شراب انگور که در مدینه نبود بلکه شراب خرما بود و بفتحتین ازچیزی پوشیدن چیزها استد رخت یا سقف یا کوه

باب الخاء مع الزاء

کشاورز یعنی دهقان برزگر و زراعت کننده و زمین زراعت و کشت را نیز گویند برهان

سوفار دهانه تیر را گویند که چله کمان دران بند کنند برهان

و اندیشه و دریک بوده و ماندن و انبوهی مردم و پنهان شدن خمار بالضم بقیه مستی که در سر ماند
و انبوهی نیز آمده و بالکسر معجر زنان و نیز والخمار عوف نبیع صاحب و نیزه که دخمار زن خود با اعلاجه
و بستاند آن نیزه زد و چون کسر از آن نیزه زده کان میر شد که نیزه نو را که زد بسکفت والخمار زد بس نکند
غب شهو کشت خمیر بالفتح مایه آرد و چیز پوشیده و بالکسر و تشدید میم مکسوره آنکه دایم خمر خورد
خنزیر بالکسر خوک و نام جایی بدیشه حاز بر جمع و خنازیر بیشی است که در گردن و گلو بر آید خنجر بالفتح
کارد بزرگ که از دشنه کوچک خناجر جمع ناقه و پستان بسیار شیر و بمعنی اول بکسر نیز آمده خنصر
بالکسر و کسر صاد و فتح آن انگشت کوچک خناصر جمع خوار بالضم شکسته هر ما و کرما و ضعف و شکست
و دردن مردم خوار بالضم بانگ گاو و گوسفند و آهو و بانگ تیر و بالفتح و تشدید واو سست و نرم و نافر
خواره شتر ماده بسیار شیر خیر بالفتح نیکو و نیکوئی و نیکوتر و مال با مال بسیار و بالکسر کرم و نیز دکوا
واصل و هیئت و طبیعت بفارسی بالفتح و تشدید یا مکسوره مرد بسیار نیکو خیار بالکسر
برگزیدن و برگزیدگان و نیکان و بادرنگ خیار شنبر درختیست معروف که از آن خیار چنبر گویند
باب الخاء مع الزاء خبز بالضم نان و بالفتح نان پختن و نان دادن و سخت راندن و دشت دن
شتر بزمین و بفتحتین زمین دائم جای پست خباز بالفتح و تشدید با نانپز و نام گیاهی است خرز بالفتح
دوختن موزه و کفش و مشک و بالضم دوزها مشک و موزه و جز آن و بفتحتین مهرها خرزات الملک جواهر
تاج پادشاه و بنیاد اند رفضه لذا ازاین باب گفت شتم خراز بالفتح و تشدید راء مشک دوز و موزه دوز خز
آن خز بالفتح و تشدید زا جامه ایست معروف و خارها بر دیوار بر چپن کردن تا بر دیوار نتوان رفت و به نیزه
و تیر دوختن چیزی را و همچنین است اختزاز خوز بالفتح دشمنی کردن و بالضم گروهی از مردم و ملک خوزستان
باب الخاء مع السین خرس بالفتح خم و بالضم طعام جشن ولادت و جمع اخراس بمعنی لال و بفتحتین لال شدن
و لالی خراس بالفتح و تشدید راء خم گر یعنی آنکه خم و سبو سازد و بتخفیف راء آسیابی که بستور گردد و نیک
مغزی رسیده خس بالفتح و تشدید سین تره ایست که آنرا بفارسی کوک و کاهو گویند و کم کردن و خسیس
شدن و بالضم نام مردی خسیس بالفتح فرومایه و ناکس و چیز بی زبون خلس بالفتح ربودن خلیس آمیخته
خمس بالضم پنج یک و بالفتح پنج یک و پنج زدن چنانکه خمسه پنج مرد و پنج یک کردن و پنج شدن و پنج کوتا بیدن
و پنجم شدن و بالکسر یکنوبت آب بر شتران هر پنج روز یکنوبت آب خورد و از این خمس گویند و نوعی از جامه
بود و نام شخصی سن خامس پنج کشنده و پنجم دبر شمرد یا اول خامس الخمسه خامس الاربعه توان گفت و بر شمرد
نام ثانی خامس الخمسه توان گفت و خامس الاربعه توان گفت خماسی روز پنج شنبه و پنج یک و جامه گرد آید

او پنج گز

و پنج گونه باشد لشکر یعنی پنج فوج داشته باشد که آن مقدمه و قلب و میمنه و میسره و ساقه است و بدین ترتیب است
در ترکی هراول و قول و جرنغار و برنغار و چنداول خنس بفتحتین واپس کرفتن بینی و بالضم و تشدید نون مفتوح
کواکب سیاره و بعضی گویند پنج کوکب سیاره غیر آفتاب و ماه که از خمسه متحیره گویند خوس بالضم پس مانده
پس چیزی شدن خناس بالفتح و تشدید نون دیو سرکش و پس رونده خندریس بفتح خا و دال و کسر را
شراب کهنه و گندم کهنه خوس بالفتح بی وفائی کردن و خیانت نمودن و کاسد شدن خیس بالکسر درخت
انبوه و بیشه شیر و بالفتح بوی گرفتن مرد و کاهل شدن چیزی و غدر کردن بکسی

باب الخاء مع الشين

خدش بالفتح خراشیدن و کسب کردن برای عیال و طلب رزق خشخاش کوکنار و مردم با سلاح و
زره مخشاش بالکسر چوبی که در بینی شتر کنند و حشرات زمین و کناره چیزی و جلد و مردی که حکمش روا
باشد و بدین معنی بفتح و ضم نیز آمده خفش بفتحتین ضعف بصر و خوردی چشم از روی خلقت یا از بیماری و دید
تاریکی دیدن و در روشنائی ندیدن و خورد بردن پلکهای چشم خفاش بالضم و تشدید فا شپره
و در نامه خفاش را بوطواط بیان نموده و وطواط را چند معنی بیان کرده و گفته که وطواط خفاش
باشد خمش بالفتح خراشیدن و طپانچه زدن و بر بن عضو زدن و بکسر الخا خموش بالفتح پشه و بالضم خراشیدن
خوش بالفتح تهیگاه و سر بر مردم و نیزه زدن و نکاح کردن و کوفتن و بالضم هی است با سفراین
خیش بالفتح جامه تنک که از تارهای سطبر دارد و تنک بافته و از جنس کتان است

باب الخاء مع الصاد

خبص بالفتح آمیختن و روغن و خرما بهم کردن خبیص طعامی که از روغن و خرما سازند
و حلوای است که از نان خرص بالفتح تخمین کردن میوه بر درخت و کشت در زمین و گمان بردن و دروغ
گفتن و بالکسر تخمین و حصه زیتون و بالضم سنان و چوب نیزه و نخل بار رسته از برگ و شاخ و چوبی که دمشک
بر هنا بندند و حلقه از زره و حلقه گوشواره و جز آن و بدین معنی بکسر نیز آمده و بالکسر بفتح چوبی نیزه
باریک معرب خرص بفتحتین گرسنه شدن خراص بالفتح و تشدید را دروغگو و تخمین کننده خص بالضم
و تشدید صاد خانه نی و نواره و دکان شراب و شراب نیک و بالکسر ناقص و بالفتح خاص کردن و همچنین
خصوص بالضم خالص ساده و نیامیخته چیزی و هر چیز سفید چوبی است شتر بغداد و پرکار آن
فضله بیشتر که از هیز خالص گویند خلص بفتحتین درختیست که انگور و خوشبو است و بدرخت پیچ
آویخته بلند شود و دانه آن بیشتر مانند عقیق و حرکت کردن استخوان در میان گوشت و بالکسر دوست خلصا جمع
خلاص بالفتح رهائی و رستن و بالکسر کرنده هر چیز و نشان نقره و طلای بی غش و سره و مسکه و بالضم و
تشدید لام زخم خانه خلوص بالضم ساده و پاک شدن و رستن بکسی و دوری کردن از چیزی ماندن

باب الخاء مع السين

باب الخاء مع الصاد

نوار بعید و نفتسی ... در زیر گنبد و دیوار بالای آن افتند یا انبیا و علما و اولیا از اینها ... و سر کنند ... باشد و خانه ... و دیوار ... از آن آنکه و سر کند پیدا آید و ... پیمان

باشد خمص بالفتح باریک کردن گوشت کسی را خمص بالضم فرو نشستن آماس خمیص لاغر میان و شکم خوص
بالفتح فرو رفتن چشم بمغاک و بالضم برگ خرما و جز آن که از آن بوریا و زنبیل بافند خواص بالفتح و تشدید
واو زنبیل باف و فروشنده برگ خرما و جز آن که از آن بوریا و زنبیل بافند بتخفیف واو و تشدید صاد جمع خاصه
خبیص بالفتح اندک شدن و اندکی از عطا و همچنین خایص

باب الخاء مع الضاد

خضض بالفتح
پیرایه اندک و بیشها که بدان نویسند بدین معنی بکسر نیز آمده و غل اسپ و دامی که گربه و آهو را بدان خفه کنند
خضض بفتحتین طعام رنگارنگ و مهره‌ها است که طفلان از او پوشانند خضبض جمانناک شدن از کثرت
باران خفض بالفتح تن آسانی و عیش و نرم زمانی و ختنه کردن دختر را و فرو داشتن آواز و آواز و اندوه کردن و آسان
کردن کار و انداختن کسی را از مرتبه خود و کلمه را کسر دادن و بجای مفهم شدن خافض فرو دارنده و کسره
دهنده و نامیست از نامهای خدای تعالی و معنی آن خوار کننده جباران خوض بالفتح بآب در شدن و اسپ را
بآب در آوردن و بنجی در آمدن و جنبانیدن شمشیر در جائیکه زده باشند و شراب آمیختن و بکار در شدن بالسخن
در شدن

باب الخاء مع الطاء

خبط بالفتح دست بازدن ستور و بچوب بیختن برگ درخت
و انعام کردن بر کسی بی معرفت و وسیلتی و داغ نهادن بر سر بینی شتر و پس دفن شیطان و دست نشاندن
بکسی و بفتحتین برگی که از درخت افتد خباط بالکسر داغ سر بینی شتر و بالضم دیوانگی خرط بالفتح چوب
تراشیدن و دست مالیدن بر شاخ تا برگ او بریزد و ملیدن داروی مسهل شکم را و دراز کردن آهن را چون
عمود و جز آن و بفتحتین علتی که بدان شیر از پستان بسته مانند شده خراط بالفتح چوب تراشنده و چوب
تراشیدن خط بالفتح و تشدید بطا نوشته و نوشتن و خط کشیدن بجهت فال و جز آن و شکافتن کردن راه
راه دراز و موضعی است در یمامه و جای بستن کشتیها در بحرین که در آنجا نیزه خوب سازند و منسوب شد نیزه
خوب ساز و بند و منسوب شد نیزه خطی منسوب است بدان و بالضم کوهی است در مکه و راه فراخ و بالکسر
زمینی که باران در آن نبارید باشد خلط بالفتح آمیختن و بالکسر یاران و هر چیز که با چیز دیگر آمیخته
شود کمان و تیری که چوب آن در اصل کج بوده باشد یکی از اخلاط اربعه و بوی خوش که با خوشبوها دیگر
آمیخته باشد خلیط گاه و سپستی که آمیخته بجهت علف ستور و نبیذ از خرما و زبیب یا انگور و رطب
بهم آمیخته و آنکه کار و انباز و شریک در حقوق ملک و شوهر و ابن عم و جماعتی که کار ایشان یکی باشد و میل
کننده با کسی و کل آمیخته با گاه خلاط بالکسر شوریدن عقل و آمیزش نر با ماده و اخلاط شتران در مردم
و مواشی با یکدیگر خمط نوعی از اراک که میوه کوچک دارد و آن میوه را نیز گویند و شیر ترش و هر چیز
ترش و هر چیز تلخ و درخت خاردار و بریان کردن گوشت و شیر در مشک کردن تا ترش شود خمبط

سنان کوده
ربان
باب الخاء مع الضاد
پیرایه ابریشم و نیز بوی
هیچ سبز نباشد و
اصلاح کردن شاخ
نهادی درخت و بند
وکاه از ساختن و
پرداختن هم هست
بودها
باب الخاء مع الطاء

سپستی بفتح اول و
کسر ثانی و سکون
ثالث عربی قصه
یکساله رسته بزرگی
بو بجهت ریان

بربان نبی پوست چنانکه سمبط بربان با پوست و شیر بکه بویش متغیر شده باشد خوط بالفتح شاخ تازه
و مرد جسیم چالاک خوش سیر و در هندی است بلخ خبط بالفتح شتر و دو دست زدن و شتر کشیدن و درشته سفید در
کودن کلاه از انخاع و حرام مغز بند کو بیند و بالکسر درخته و خبط با طا یعنی سرایت دادن هوا که از روزن
خانه ظاهر شوند و لقب مروان بن الحکم بواسطه آنکه دراز و بسیار حرکت بود و خیط اسود سیاهی شب و خیط
ابیض روشنائی صبح خیاط بالکسر سوزن و بالفتح و تشدید یاء درزی

باب الخاء مع العین

خبع بالفتح پنهان کردن و بجائی مقیم شدن و در آمدن خثع بالفتح رفتن با همراه قوی شناختن و کرختن
خدع بالفتح والکسر فریفتن و بسوراخ در شدن سوسمار و خشک شدن آب دهان و کاسد شدن بازار و
باز ایستادن از عطا و تنگ شدن و نادر شدن خادع فریبنده خداع بالکسر فریب دادن کسیرا و
بالفتح و تشدید دال سخت فریبنده و متلون و ناقص و ناسره خدنع بفتحتین مخالف کردن از رفیقان و بخشش
کردن چیزی را خشوع بالضم فروتنی کردن و فرو خوابانیدن چشم و نزدیک کشیدن ستاره بغروب خاشع
فروتنی کننده و جای ویران و در کوه شده که در آنجا خانه نماند خضوع بالضم فروتنی کردن و میل
کردن ستاره بغروب و بعضی گفته اند که خضوع تواضع و مسکنت است و خشوع بلند نکردن آواز و بر هم نهادن
چشم است و آن فزع و خوف علما است خلع بالفتح بیرون کردن جامه و موزه و نعل و خلعت دادن و زن
رها کردن شوهر بمالی که بستاند و معزول کردن از عمل و خار بر آوردن خوشه و بزرگ شدن ابر
کودک از جهت بلوغ و بالضم طلاق زن بمالی که باز دهد و خالع رطب نیک پخته و زن رها کننده از شوی
و شوی رها کننده از زن بمالی که دهد شتر بکه بر نتواند جستن و نوسی کرد دارد چون بر او سوار شوند
خلیع صیاد و قمار باز کرد او و نیز بد فعل و کرد و مردم پریشان رو و بیرمان خماع بالضم خمیدن
در رفتار خمع بالکسر دزد و گرگ خنوع بالضم نرم کردن و فروتنی کردن خانع بد گمان و بدکار

باب الخاء مع الفاء

خذف بالفتح بشتاب رفتن و گام نزدیک نهادن و انداختن آسمان بر فراز
و بر سکان کشتی و بالکسر و فتح ذال پاره‌ها پیراهن خذف بالفتح انداختن سنگ ریزه و خسته خرما
و جز آن میان انگشت با بعد الخ خذروف بالضم چرم پاره کردن کودکان که در آن ریسمان کشند و
بکشند تا آواز کند و مرد چالاک در جنگ و کله شتر و شتر بچه از آن جدا شده باشد و برق درخشنده
در ابر که از ابر جدا شود و گلی که طفلان خمیر کرده مانند شکر سازند و بدان بازی کنند و هر چیز بکه بر آکنده
شود از چیزی خرف بالفتح میوه چیدن و بفتحتین تباه شدن عقل از کلان سالی و بفتح خاء و کسر راء
مرد تباه عقل کلان سال خروف بالفتح بره و کره اسب و شتر و مشتاعه مخارف نگهبان خرما خوار

باب الخاء مع العین

باب الخاء مع الفاء

نوشته دوچون کتاب برهان

بالفتح و بالکسر و فتح میوه چیدن خریف فصل پائیز و آن سه ماه است میان تابستان و زمستان که در آن
میوه چیده میشود و باران آن فصل را نیز خریف گویند خرایف (خرما) نخلها که از وی باز کرده باشند خرف
بالفتح بدست و پا راه رفتن و بفتحتین سفالها و سبو و هرچه از خاک سازند خسوف بالضم بزمین فرو شدن
و گرفته شدن ماه چنانکه کسوف گرفته شدن آفتاب و بعضی گفته اند که کسوف گرفتن تمام آفتاب و خسوف
گرفتن بعض و بمعنی اول بشین معجمه نیز آمده خسف بالفتح فرو بردن زمین کسی را و بمغاک (?) فرو رفتن چشم و چشم کندن
و در بدن خود دیده شدن و کم شدن تدکی (?) و لاغر شدن و بیرون آمدن از بیماری و کندن چاه و سنگلاخ
که آب از آن منقطع نشود و آن چاه را خسیف گویند خشف بالفتح جنبیدن و در رفتن و بسنگ سر کوفتن و
آواز آمدن از برف که بروی راه روند خشوف بالضم بزمین فرو شدن خصف بالفتح نعل دوختن و نعل را
پاره زدن و چیزی را بچیزی پیوند دادن و چسبانیدن و نعل چند لخت و هر لختی از آن را خصفه گویند خصیف
خاکستر و نعل دوخته و شیر تازه با ماست آمیخته و چیزی دو رنگ خصاف بالفتح و تشدید صاد نعل دوز
و دروغگو و لقب دانشمندی است از علمای مذهب حنفی خضف بالفتح طعام خوردن و تیز دادن و بفتحتین
خربوزها خورد یا کلان (?) خطف بالفتح ربودن و خیره کردن برق بینائی و دزدیده شنیدن دیو گفته
ملک را خاطف ربائنده (?) و برق که چشم را خیره کند و کرک و خاطف ظله مرغیست که چون سایه خود را
در آب بیند پیش از آنکه سایه خود را از آب برباید و آنرا ملاعب ظله نیز گویند خطاف بالضم و تشدید
طا آهن کج که هر دو سر محور دولاب در آن میباشد و بدان میگردد و مرغیست کوچک سیاه که آنرا بفارسی
پرستو گویند و عوام ابابیل خوانند و نام اسپی است و بالفتح دیو و نام اسپی است دیگر غیر اول خطیف
شتر نیز رو و داروئیکه در آن شیر کنند و بپزند و بناشتا (?) خورند خف بالکسر و تشدید فاء سنگ و کوه
اندک و بالضم موزه و کف پای شتر و شتر مرغ و کف پای آدمی که بزمین میرسد و زمین درشت و شتر
پیر خفوف بالضم سبک شدن و نام مردی و بالکسر موزها و سبکان و سبکباران و بالفتح و تشدید فاء
موزه دوز و لقب دانشمندیست از علمای مذهب حنفی خفیف سبک و نام بحریست از بحرهای عروض
خلف بالفتح پس و نوبتی بعد نوبتی و سخن تباه و خطا و کوتاه ترین استخوان پهلو و دم تیر و پا سران و تیر
بزرگ و سال ستره و پس آینده و فرزند بد و نسل و مربی خیر و جمعی که از قبیله رفته باشند و جمعیکه حاضر باشند
و آب بر کشیدن و نیکو کردن (?) و بالکسر سر پستان ستور و مردم و چیزی مختلف و مرد لجوج و گیاهیکه بتابستان
روید و بفتحتین پس آینده و فرزند نیک و بفتح اول و کسر ثانی شترهای آبستن خلاف بالکسر مخالف
و ناسازگاری کردن و درخت بید خلوف بالضم بوی گرفتن دهان و مزه و بوی که از ... طعام

دولاب چرخ
برهان

* بزودی رفتن و اندک شدن خفاف (?)
بالضم سبک ۱۲

استره چیز سنبله مانند
سر تراشی که عرب
موسی گویند
برهان

وتباه شدن

و تباه شدن کسی و آب بر کشیدن و جامهٔ کهنه بیرون کردن و نو پوشیدن و پس ماندگان و رفتگان و مبتلا
گرا از ایشان هیچ کس نماند خلیف راه میان دو کوه خالف آب کشنده و پسر نا اهل و مرد بی خیر خلاف بیفت پس
ماندگان و پادشاهان خناف بالکسر رسنی سر بند دست شتر و سر پیشینهٔ شتر از مهار خنیف کتان
سفید خوف بالفتح ترسیدن و کشتن کسی را و پهلو دانستن و ادیم سرخ خواف بالفتح ناحیه ایست به نیشابور
و بانگ مرد بی خیف بالفتح ترسیدن و جای بلند تر از راه آب و فرو تر از کوه و هر بلندی و پستی که در کنار
کوه باشد و پوست پستان و موضعی است در جبل اسود پیش کوه ابو قبیس و مسجد خیف مسجدیست در منی
که در موضع خیف واقع شده و بفتحتین کبود شدن یک چشم و سیاه شدن چشم دیگر و فراخ شدن پوست
پستان و غلاف قضیب شتر و اخیاف برادران مادری و مردم مختلف

باب الخاء مع القاف

خدرنق بفتح خاء و ذال و نون عنکبوت بزرگ از آن و بمعنی قضیب نیز آمده خذق بالفتح پیخال
انداختن مرغ و زدن چیزی را به نیزه و بشتاب راه بردن و پیخال مرغ خرق بالفتح دریدن و بریدن
مسافت و جامه و دروغ گفتن و وزیدن باد و زمین خالی و فراخ و سوراخ و گیاهیست مانند سبط و موضع
است به نیشابور و بالضم کول و نادانی و درشتی و بالکسر جوان مرد و ظریف و بفتحتین شرمنده و طیره
شدن و درشتی و ناملایم بودن و کول و نادان شدن در کارها و نادان و احمق و بدین معنی بکسر را
نیز آمده خربق بفتح خا و با موحده گیاهیست بغایت مسهل و مغشی و خربق سپید استعمال کنند و سیاه
کشنده است خرباق بالکسر نام صحابیست خرنق بکسر خا و نون بچهٔ خرگوش و نام زنی است شاعره
خزوق بالفتح نیزه زدن و تیر به هدف رسیدن خازق سنان و تیر به هدف رسیده خفق بالفتح جنبیدن
علم و طپیدن دل و جنبیدن سراب و لرزیدن برق از باد و سر جنبانیدن از غلبهٔ خواب و به دره زدن
و زدن به هر چیزی که پهن باشد و بال زدن مرغ در پریدن خفوق بالضم غروب کردن ستاره
و سر جنبانیدن از غلبهٔ خواب و رفتن اکثر شب و پریدن مرغ خفیق آواز رفتن اسب و آواز وزیدن
باد خلق بالفتح اندازه کردن پیش از بریدن و آفریدن و دروغ بافتن و چیزی ساختن و نرم و
هموار کردن و آفریده شدن و آفریدگان و بالضم و بضمتین خوی و عادت و مروت و دین و بفتحتین کهنه
شدن جامه و جامهٔ کهنه و بدین معنی بکسر لام نیز آمده اخلاق و خلقان بالضم جمع خلیق سزاوار و خو
کرده و مرد تمام خلقت و مستوی الاعضا خلاق بالکسر نوعی از عطر خوشبوی و بالفتح نصیب
بهرهٔ تمام از خوبی و بتشدید لام نامیست از نامهای حق تعالی و معنی آن بسیار آفریننده خلوق
بالفتح نوعی از عطر خوشبوی خالق آفریننده خناق بالضم بیماری که گلو گرفتگی و جای خفه کردن

باب الخاء مع القاف
پیخال چیره فضلهٔ مرغان و فضله و درد هر چیز از حیوانات و نباتات و چرک کنج چشم برهان

ازگلو و بالکسر یکدیگر را خفه کردن و رسنی که در گلو کرده بدان خفه کنند خوانق جمع خانقاه که
معرب خانگاه است و قاعدهٔ عربست که چون کلمهٔ از چهار حرف زاید بود در جمع یا زاید آرند چون عنادل
و عناکب سفارج مجامر جمع عندلیب و عنکبوت و سفرجل و مجمر شو برین قیاس مدارج و خطابر خنق
بالفتح خفه کردن و بکسر نون شخصیکه او خفه کرده شود و همچنین خنیق و مخنوق خورنق بفتح خا و واو
و نون قصر بهرام گور که نعمان بن منذر بنا کرده بود خوق بالفتح حلقهٔ گوشوار و بفتحتین فراخ شدن
چیزی خیوق بکسر خا و فتح واو شهریست بخوارزم معرب خیوه که از انجاست شیخ نجم الدین کبری باب
الخاء مع الکاف خرک بالفتح لجاج کردن خارک بفتح را جزیره ایست ببحر فارس خشک
بالضم لقب اسحق بن عبدالله نیشابوری محدث خاشاک بسکون شین دهی است بمکران باب
الخاء مع اللام خال برادر مادر و علم لشکر و نقطهٔ سیاه که بر اندام باشد و نشانه شتر و پشتها
و ابر با باران و برق و کبر و جامهٔ نازک و نوع جامه ایست از برد و جوانمرد و مرد ضعیف دل و تن و مرد خالی
از علاقهٔ محبت و میر از بهمت و اسب شتر فربه و لنگی ستور و لگام اسب و جامهٔ که مرده را بدان پوشند
و صاحب ملازم چیزی و نگاهبان شیء خبل بالفتح دست و پا بریدن و بفتح سین و فا از کلمهٔ مستفعلن
در بحر بسیط و باز داشتن و دور کردن و قرض دادن و عاریت خواستن و انچه بیاده دهند بر انچه
در بر داشتن باز شرط کرده باشند و تباهی و فساد اعضا و فالج و بدن و معنی بفتحتین نیز آمده و بفتحتین
دیوانه و دیوانگی و تباه شدن قوایم ستور و مرغیست نوشدان و مشک خبال بالفتح تباهی و کمی و
هلاک و رنج و ماندگی و زهر کشنده و زرد آبهٔ اهل نار و نام اسپی ختل بالفتح فریفتن و پنهان شدن
کرک برای شکار و بالکسر کهنه سوراخ خرگوش و بالضم و تشدید تاء مفتوح شهریست وراء النهر خجل بالفتح
شرمنده و جا داشتن و سستی نمودن و مدهوش و خاموش ماندن و رفتن شتر در گل و گران شدن بار از
و دراز و انبوه شدن گیاه و پوشیده شدن کار بر کسی تخجیل کردن و سستی نمودن از طلب روزی و کاهلی
و فساد و بسیار شدن دامن پیراهن و بالفتح و کسر دوم جامهٔ کهنه و فراخ و دراز و گیاه بلند و مرد شریر بکبر
و زمین پر گیاه خذل بالفتح فرو گذاشتن و خوار کردن و یاری ندادن و باز ماندن آهوی ماده از راه و
ایستادن او بر بچهٔ خود خدل پیه واکند که ساق و بازو خردل بالفتح دانه ایست معروف نیز مزه
کرانرا هندی رائی گویند خزعبیل بضم خا و فتح زای معجمه و سکون عین مهمله و کسر با ناحق و باطل
و بحذف یا نیز آمده خزعبل بفتح خا و زای معجمه و با سخنان عجیب خصل بالفتح انچه بوی کرو
بیلند در تیر اندازی و جوز و شاخهای درخت که درهم رفته و فروهشته باشند و بر یک چیزی

باب الخاء مع الکاف

باب الخاء مع اللام

شهریست

و زیاده

و زیاده شدن بر کسی خصال بالکسر و خضاب یا بالفتح نوعی از نیلک و گاهی در نحو بدل استعمال کنند خطل
بالضم گوسپندان و سگان که گوشهای ایشان سست افتاده باشد از سختی گرما و بفتحتین سستی سبکی
و شتاب و تباه گفتن سخن و دبیناک و درازی و اضطراب در اسب و نیزه و خرامیدن و کردن پیچیدن و از مظهر نام
فرسیست که برای مخلص خود دستش بپرده کعبه زده تا حصار او را نکشد اخر حصار امر بکشتن او فرمود
و بفتح اول و کسر ثانی احمق بسیار نگار و جوانمرد زود عطا و تیر که هدف نخورد و جامه که درشت و سطبر
باشد و دام الصیاد و طرف خیمه و جامه که از درازی بر زمین میکشد خلل بالکسر و الضم دوست و دوستی و
بالفتح درویش شدن و شکافتن زبان شتر بچه تا شیر نمکد و لاغر شدن و سرکه و راه در میان ریگ و
مرد ضعیف نحیف مختل و جامه کهنه و رگی است در گردن و پشت و لاغر و فربه و مرغ اندک پر و چینی
رزش و شتر بچه خبر و خوبی و فضل و شرف و شکاف جامه و خل الخمر سرکه ایست که از اول شیره انگور صاف
کنند و بر هر ده رطل یک رطل سرکه انگور جید بکنند و در ظرف سفالی کرده در آفتاب بگذارند تا بکمال
کبر شدن برسد خلال بفتحتین کشادگی و رخنه میان دو چیز و خلیل درویش و بدحال و دوست صادق
خلال بالکسر کیسه دوختن و سخت کردن و بهم پیچیدن و میان چیزی و چوبی که در میان خانه زنند و چون دندان
و دوستان و خصلتها و عادتها و رخنها و باین سه معنی جمع خلت است بالفتح و تشدید لام و بالفتح
غوره خرما که سبز و کود شده باشد و چون اندکی کلان شود بلح گویند بالفتح و تشدید لام سرکه فروش
خلخال پای برنجن و از اخلخل بضم هر دو خا نیز گویند و شهریست مابین آذربایجان نزدیک سلطانیه خمول
بالضم گمنام بودن خامل گمنام و بی قدر که او را کسی نشناسد و یاد نکند خمل بالفتح ریشه جامه و بالکسر
والضم دوست صاف و خالص خمال بالضم دوستی خالص و دردیست که در مفاصل انسان و ستور
چون بهم میرسد و از آن میلنگد خمیل طعام نرم و ابر انبوه و جامه ریشه دار و پرده نازک خول بفتحتین
حشم و خدم و آنچه خدای تعالی داده اند دولت و نعمت خائل واحد و خائل بمعنی نگاه دارنده چیزی و بمعنی
خواهنده نیز آمده خیل بالفتح سواران و اسبان خیال بالفتح پندار و شخصی و صورتی که در خواب دیده
شود و یا در بیداری تخیل کرده شود و جامه سیاه که در کشت زار بر چوبی کشند تا وحوش و طیور از
انسان خیال کرده برمند و زمینی است بنی تغلب را و گیاهیست مزکره اسبان

باب الخاء مع المیم

ختم بالفتح مهر کردن و تمام خواندن قرآن شریف و بآخر رسانیدن چیزی و بفتحتین چیز مهر کرده شده
ختام بالکسر گل و موم که بر و مهر کنند خاتم ختم کننده و بفتح و کسر تا انگشتری و چیزی که بدان مهر
کنند و همچنین ختام و خاتام و خواتیم جمع و خاتم النبیین بکسر و فتح تا پیغمبر ما ص ختم بفتحتین پینه

باب الخاء مع المیم

بینی و سطبری آن خدم بفتحتین چاکران و غلامان خادم واحد خذم بالفتح بریدن و بریده شدن
و زدن باز بچنگال و مست شدن و بفتحتین رفتار تیز و بفتح اول و کسر دوم شمشیر برنده و جوانمرد
خرم بالفتح درز باز کردن مهره را و شکافتن پردهٔ بینی و بریدن و کم کردن و برگشتن و سوراخ کردن
و بینی کوه و خرم در شعر رفتن فاء از فعولن و میم از مفاعلن و بالضم و تشدید راء مفتوح عیش خوش و شادمانی
و این معربست خرطوم بینی یا سر بینی و شراب و در مستکند خراطیم مهتران قوم خزم بالفتح
شاخ کردن و در سوراخ بینی شتر حلقه کردن و بسیج کردن دوز و کشیدن سلخ و بفتحتین درخت که
از پوست آن رسن سازند خشم بالفتح شکستن خیشوم یعنی بن بینی و بفتحتین بد بو شدن گوشت و بینی
و فراخ شدن بینی و بد بو شدن بینی بواسطهٔ علتی که در آن پیدا شود خشام بالضم افتادن بیخ
بینی کسی و مرد بزرگ بینی و کوه بزرگ بینی و شیر درنده و بالفتح و تشدید شین مرد بسیار بزرگ بینی
و لقب مردی نیز خصم بالفتح جدل و خصومت کردن و جدل و خصومت کننده و بالضم گوشهٔ جوال و جامه دان
و خوان و جانب طرف چیزی خصیم دشمن و هم خصوم خصام بالکسر جدل کردن با کسی و جدل کنندگان
جمع خصیم خضم بالفتح بهمه دهان خوردن و بالضم و فتح ضاد معجمه مشدد مرد بسیار عطا و شتر کلان خطم
بالفتح مهار کردن اشتر را و بر بینی زدن شتر را تا خطام در آن کنند و اطراف چرم دوختن و زه بر کمان
کردن و مهر کردن برای مخی بر کیسه تا از موش نکشد و منقار مرغ و سر بینی و پیش دهن ستور که از وی
پوز گویند و کابر زرک و موضعی است خطام بالکسر مهار خطم بالکسر رستنی مصاحب خانه
آهو و پیه روده نیز خم بالفتح و تشدید میم کنده گوشت و روغن و پاک کردن چاه و خانه و دوشیدن
شیر ماده و بالضم قفس ماکیان و چاهیست در مکه غدیر خم موضعی است بجحفه میان مکه و مدینه
خام بتشدید میم گوشت کننده خیشوم بالفتح بیخ بینی خیم بالکسر خوی و طبیعت بالفتح نوشیدن و
دلی کردن و برگشتن مکر و کید بصاحب او و پای برداشتن و خانه که از شاخ درخت یا چوب و کاه و
پشم و کرباس سازند برای گرما در صحرا و بدین معنی بکسر و فتح یاء نیز آمده جمع خیمه است خیام بالکسر
خیمها و بالفتح و تشدید یاء خیمه دوز

باب الخاء مع النون

خاقان پادشاه ترکان
خان کاروانسرا و دکان و صاحب دکان و زانی گویند خافقین بکسر فاء و فتح قاف مشرق و مغرب
خبن بالفتح در نوشتن و پیچیدن کنار جامه تا جامه کوتاه شود و پنهان کردن طعام برای
روز سختی و دو کردن حرف دوم در عروض ختن بالضم ختنه کردن و بفتحتین داماد و پدر زن و
برادر زن و هر که از طرف زن باشد ختنه داماد زن و بالضم و فتح تا شهریست معروف ختن با

باب الخاء مع النون

ایذا دادن وآماده شدن خدن بالکسر دوست خدین بالفتح دوست ومعشوقه خذلان بالکسر فرو گذاشتن
وبا وی همدد نکردن خراطین بالفتح کرمهای سرخ دراز که در زمین نمناک میباشند خرقان بالفتح
وسکون راء وفتح راء خطا است ده هست به بسطام از انجا است شیخ ابو الحسن خرقانی وبالفتح وتشدید
راء ده هست بهمدان خزن بالفتح مال بگنجینه نهادن وپنهان داشتن راز وگنده شدن گوشت وتکن
معنی بفتحتین نیز آمده خسران بالضم زیان خشن بالفتح وکسر شین درشت ومرضی است خشین
بالضم وفتح شین قبیله ابیند از اسد ابو ثعلبه خشنی خصین بالفتح وکسر صاد تبر خورد خفقان
بفتحتین طپیدن دل وجستن باد وجنبیدن سر اد علم ومانند آن خفان بالفتح وتشدید فاء بیشه
شیر است وزبیکو فه خفن بالفتح استر خاشکم خیفان بالفتح کاهنبسکوهی وکثرت مردم وملخ
پیش از انکه بال راست کند یا ومنکه خطوط سیاه وسفید در وظاهر شود یا از رنگ اول که سیاه وسفید
بود بر آید ومایل بسرخی شود خمان بالفتح وتشدید میم نیزه ضعیف ومردم خمن بالفتح بگمان وحدس
در چیزی سخن گفتن وبفتحتین گندکی خن بالفتح وتشدید نون بریدن شاخ وگرفتن مال خون
بالفتح نا راستی وبی وفائی کردن وضعف وسستی در نظر خوان بالضم والکسر آنچه بر او طعام
نهند وبخورند معرب خوان خون بالضم جمع ولخوان بالفتح نیز بمعنی خوان آمده وبالفتح وتشدید واو
بسیار خیانت کننده وبالضم والفتح وتشدید واو شهر ربیع الاول خیزران بالفتح وضم زاء درختی
است نیشه دار که از ریشه ان حصیر وجز آن میبافند واز چوب ان دسته چابک وجز آن کنند وبهندی بید
گویند ودر فارسی بید میگویند که از زیر بهاید **باب الخاء مع الواو** خو بالفتح سرگین
انداختن وبالکسر سرگین خو وبالفتح شهریست خطو بالفتح گام نهادن خلو بالفتح تهی شدن
وخلوت کردن وانس برداشتن وبالکسر خالی وبالضم وتشدید واو خالی شدن **باب الخاء مع الیاء**
خبی بالفتح پنهان خبی بالفتح سرگین انداختن گاو وبالکسر سرگین گاو خزی بالکسر وخزایه بالفتح
والکسر رسوائی وشهوت نشادن ودر سوا وخوار شدن خشی بالفتح ترسید خصی وخصیه
بالضم والکسر معروف تثنیه خصیتان وخصیان جمع خصی بالکسر خصی بالضم وبالفتح وکسر الصاد خایه
کشیده شده خطی بفتح خاء وکسر طاء وتشدید یاء گام زننده واسب تیز رونده آسب خطی بالکسر
بالفتح کیا هیست معروف وخطی نیزه منسوب بموضع خط خفی بالفتح پنهان کردن واشکارا کردن وبر
آوردن باران موش را از سوراخ وضعیف درخشیدن برق وخفو نیز بهمین معنی آمده وبالفتح وکسر فاء
وتشدید یاء پنهان خلی بالفتح وتشدید یاء خالی وبی غم خماسی بالضم کلمه پنج حرفی خوانی

بالفتح پوپها یا مرغ نزدیک بغل وان ده پر باشد و شاخهای نزدیک بتنه درخت و جهان کردن آدمی
پنهان باشد و پنهان شدها جمع خابیه است و هر چیز مستور شهر خواف باب الدال مع الالف

داماء و دمّاء بتشدید میم سوراخ موش دباء بالفتح ملخ کوچک و مورچه و بالضم و تشدید با
کدو دجی بالضم تاریکی درع بالفتح باز داشتن و دم کردن دعا بالضم خواستن حاجت از خدا تعالی
دعجا بالفتح چشم سیاه فراخ دفلی بالکسر درختی خرزهره دفی بالکسر و بفتحتین شدت حرارت دما
بالکسر خونها دواء بهر سه حرکت و مشهور فتح است چیزیکه بان درمان کرده شود و کم شدن
بی همزه بمعنی بیمار بیشتر دهی و دها بالفتح زیرکی و جودت فکر باب الدال مع الباء داب بالفتح
وسکون همزه و بفتحتین رنج کشیدن و کوشش در کار و عادت و کار و سخن راندن ستور و راندن بزور
از پیش خود دب بالفتح و تشدید باء نرم رفتن و سرایت کردن شراب و بیماری در چشم و کهنگی در رخسار
و بالضم خرس و دب اصغر و دب اکبر بنات النعش صغری و بنات النعش کبری و چون مطلق دب اطلاق کنند
بنات النعش کبری باشد دبیب نرم رفتن دبوب بالفتح غار عمیق و چیز فربه دجب بالفتح باز داشتن
و مجامعت کردن درب بالفتح در فراخ کوچه و محله و عادت کردن و رفتن گاه در کوه دعب بالفتح مزاح
کردن و مجامعت کردن و باز داشتن دعاب بالفتح و تشدید بعین مزاح و بازی کننده دلب بالضم
درخت چنار دولاب بالفتح والضم چرخی که بان آب کشند معرب دولابست جمع دوالیب دواب بتشدید
باء جنبندگان باب الدال مع التاء داهیه کار بزرگ و سختی و بلا دابّه بتشدید با جنبنده
و غالب استعمال آن در چهارپاییست که بران سوار شوند دابة الارض از علامات قیامتست و از جوانبست که
کوه صفا را شکافته در مکه بیرون آید و حال آنکه مردم در آن وقت بمنی مرفته باشند و گویند سر جانوری
مشبه به گاو و با او خاتم سلیمان و عصا موسی باشد علیهما السلام و منزل عصا زند و بخاتم مهر کند برد و کافر نویس
نقش شود در آنکه این کافر است دائره خط گرد و هر چیز گرد و گردش زمانه داعیه خواهش و آواز اسپان
در جنگ و بقیه شیر که در پستان باشد و شیر دیگر را بخود میکشد داره سرا و خرمن ماه دالجه
باران پیوسته و گوسپند و کبوتر که اهلی باشد داحضه حجت باطل بغین لغزاننده داحه نقشی که
برای کودکان بر لوح کشند تا تسلی شوند و بدان بازی کنند و از اینجا گفته اند الدنیا داحه داغه بالکسر
چرم را پاک کردن دبه بالضم آواز و هر آوازیکه چون آواز رسد بهم شور باشد و منزل سخن دبه
بالضم و تشدید با راه و طریقه و حال و بالفتح و تشدید با ظرفی از روغن توده ریگ و میشه هموار و کدو
دبوة بالکسر خلاف قبله و بالفتحها فتح چیزی بود هر سه در جنگ و نقیض دولت و پاره از زمین کاشته

باب الدال مع الباء

باب الدال مع التاء

شده

شده که از آهنگ کاری گویند و بفتحتین بیش شدن شتو دجله بالکسر و الفتح نهر بغداد دجیل بالضم و فتح
جیم شاخی است از آن دحیه بالکسر سردار لشکر و نام صحابهٔ ایست که بغایت صاحب حسن بوده جبرئیل علیه
اکثر بصورت او می آمد و بمعنی بفتح نیز آمده دخمه بالضم ارزیز دراشه بالکسر سبو کفش درابه
بالکسر دانستن دربه بالضم عادت و خوی و دلیری بر جنگ و در هر کاری دربه بتشدید باء جوانی که
صیاد در پس او پنهان شود تا شکار را بزند و حلقه که بر چوب بپا و بزند تا نیزه بازان او را از نیزه بربایند
درجه بفتحتین پایه و پایگاه درجات جمع و بالضم و فتح راء نرد بان دراجه بالضم و تشدید راء طایر
مشهور درده بفتح هر دو دال خائیدن غوره خرما و جز آن درات بالضم و فتح راء موضعی است
دوکه بالکسر حلقهٔ زه کمان که بر گوشه کمان بندند و دو لبکه زه کمان و نشانی است [illegible] و بفتحتین [illegible]
چیزی بود که [illegible] و نخ دروه بفتحتین سپر دره بالضم و تشدید راء مروارید بزرگ و بالکسر
دره که با و میزنند چون و [illegible] شیر و روانی آن و روانی باران و ریزندگی باران دراعه بالضم و تشدید
راء جامه ایست و اکثر جامه صوف را گویند دست بالفتح و سکون سین مهمله دشت دسته و دو اقع دسته
جامه و سند خانه دسیعه عطیه کلان و طبیعت و کاسه و مانند آن خوب نوانائی دسکره بالفتح ده
و صومعه زمین هموار و خانهای عجم که در آن شراب و آلات لهو کنند [illegible] بزرگ که گرداگرد او خانها
سازند و ده [illegible] نزد بغداد و واسط دشت لشتی معجمه صحرا و شهر [illegible]
اردبیل و تبریز و ده [illegible] باصفهان دشت ارژن موضعی است بمسافت سی فرسخ از شیراز دعابه
بالضم مزاح و ظرافت دعوه بالفتح خواندن بسوی طعام و جنگ کسی و بالکسر دعوی نسبت کردن
دغدغه بفتح هر دو دال دست بزیر بغل کسی کردن تا بخنده آید دفعه بالفتح یکبار و بالضم باران
که یکبار آید دفه بالفتح و تشدید فاء پهلو چیزی بار وی اندون فتاء المصحف دو طرف آن دافه بتشدید
فاء لشکر که بسوی دشمن حرکت کند دقه بالکسر و تشدید قاف باریکی و باریک شدن و خشخاش [illegible]
و بالضم خاشاک نرم که باد از ابر و بلا از زمین و توابل کوفته و نمک با توابل آمیخته دمهمه چیز با ریک
که [illegible] و باصطلاح نجوم یک جزو از شصت جزو درجه دقاقه بالضم پنجه از برنج و جز آن کوبند
دکه بالفتح و تشدید کاف دکان و زمین ریگ هموار و کوفتن و خورد کردن دلالت بالفتح راه نمودن
و بالکسر و الفتح دلالی کردن دمعه بالفتح قطره اشک دمنه بالکسر سرگین بر هم کرده نشسته و
پشک و سواد مردم و نشان سرا و موضع نزدیک سرا دناءه بالفتح ناکسی و دنو دوات بالفتح
آنچه در آن سیاهی کنند و آنرا محبره نیز گویند دوحه بالفتح درخت بزرگ دوح جمع و در صراح

سبو کتابیست کفش برهان

کلان چیزی بزرگ و مهتر برهان

توابل ادویه گوشت و آش صراح

[illegible]

بمعنی سنه درخت نیز آورده لیکن در صحاح که صراح ترجمه اوست نیاورده و در قاموس نیز نیست
دوله بالفتح گردش زمانه به نیکی و ظفر و امثال آن بسوی کسی و نیز دولت چیزی که دست بدست بگردد و بالضم
نوبت و غنیمت و غلبه در جنگ و بعضی گفته اند که دولت بالضم در مال و بالفتح در حرب و بالقید در جنگ و در کار
و بعضی بعکس گفته اند دهشه حیرت و سراسیمگی دهون بالضم بزرگ کردن و جمع کردن چیزی و دهن
اندک اندک را دهمه بالضم سیاهی دیه بالکسر و فتح یاء خونبها دادن و خونبها دیمه بالکسر همیشه باران
که پیاپی باشد دیکه بالکسر خروس دیکه بر وزن عفیفه جمع باب الدال مع الثاء داث بالفتح و
سکون همزه خوردن دث بالفتح و تشدید ثاء باران ضعیف دعث بفتح اول بیماری و بالکسر بقیه
آب دلهاث بالکسر شیر درنده و مرد لیر دمث بالفتح نرمی و هموار و بالفتح و کسر میم جای نرم ریگناک
دیوث بالفتح و تشدید یا قواد و بی غیرت و بی حمیت باب الدال مع الجیم داج بتشدید جیم شب تاریک
آنکه با لشکر باشند از بازرگانان و سوداگران و مددگاران و تابعان حاج قال النبی هؤلاء الداج لیسوا بالحاج دجج
بفتحتین تاریکی سخت و همچنین دجه بالضم دجیج نرم رفتن دجاج بالفتح والکسر ماکیان و خروس نیز
گویند جاجه یکی دروج بالضم دجا بالضم رفتن و گذشتن و مردن گروهی و نسل نگذاشتن و
یکسال گذشتن بر شتر ماده و نزادن آن درج بالفتح پیچیدن چیزی در چیزی و کاغذ و طومار نوشته و
شکن نامه و بالضم صندوقچه و طبله که زیور و جواهر در آن نهند و بفتحتین راهها و بالهای نوزادان دراج
بالضم و تشدید را مرغیست معروف و نام موضعی است دستینج یاره معرب دستینه دعج بفتحتین فراخ
شدن و نیک سیاه شدن سیاهی چشم دلج بفتحتین و دلجه بالضم رفتن در اول شب دموج بالضم در
آمدن و استوار شدن بجای دواج بالضم بالاپوش و بتشدید واو نیز آمده دهنج بفتح اول و نون و سکون
ها و فتح آن جوهر سبز ماننده زمرد که بفارسی سنگ دهنه فرنگ گویند معرب دهنه دهانج بالضم و کسر نون
شتر دو کوهان دیزج بالفتح معرب دیزه بالکسر یعنی رنگ سبز مایل از اسب و جز آن دیباج بالکسر معرب
دیبا و دیابیج و دیابج بباء دو نقطه و دبابیج بباء موحده جمع باب الدال مع الحاء دح بالفتح و تشدید
حاء پنهان کردن چیزی در زمین دحداح بالفتح فراخ و زمین نشیب و ابو الدحداح نام صحابی است دلوح
بالضم پیاده رفتن با بار گران بر پشت باب الدال مع الخاء دخ بالفتح و تشدید خاء دود دلخ بفتحتین
فربهی دمخ بالفتح کوهیست بلند شدن و شکستن سر داخ بالفتح شبیه کرم و نه سر دماخ
بالضم با زبچه السنه عرب و بالکسر چند کوه است دوخ بالفتح خوار شدن و مسلط و غالب بر
شهرها باب الدال مع الدال داود نام پیغمبریست و این لفظ سریانیست دد بالفتح لهو و بازی

دجاج م للذکر والانثی و بتثلیث
ق
سرایه
جیر بیما با بهار الیش وفذ یوح
برهان
باره بهه چاره دست
برنجین معرب آن بلرف
و معنی طوق کردن
بهان

باب الدال مع الثاء
باب الدال مع الخاء
باب الدال مع الدال

وددن بزبادتی نون نیز گویند درد بفتحتین بی دندان شدن درید بضم دال و فتح را نام مرد کیست و تصغیر ادرد یعنی بی دندان و ابن درید دانشمند لغت مشهور استاد مبرد صاحب کتاب جمهرة اللغة عدد بالفتح نام زنیست مشهور بحسن در عرب دود بالضم کرمها و همچنین بدان بالکسر و احد شر دوده دبنا بالضم کوهیست بکرمان و عامه دنا و ندکویند کوهیست بلند بنواحی ری اما دنبا وند است بفتح اول و سکون نون و بعد با موحده است

باب الدال مع الراء

دار سرا و خانه و شهر و قبیله جمع اول ادور بالفتح و ضم واو و جمع ثانی دیار و جمع ثالث دور دبر بالفتح گروه مکس عسل و زنبور و تخمهای ملخ و مانند آن دبار پاره زمین که در میان دو ریا واقع شود و بدین معنی بکسر نیز آمده و پس چیزی و مرگ و کذشتن تیر از هدف و حمی الدبر عاصم ثابت انصاری که زنبوران بعد از کشته شدن حمایت او کردند و نگذاشتند که مشرکان با و دست رسانند تا آنکه سیل او را بجائی برد و مسلمانان با متعه او را دفن کردند بضمتین پشت و مقعد و پس هر چیزی و دبر اللیل و الشهر اخر شب و اخر ماه و آخر و بقیه چیزی و اصل بفتحتین ریش پشت ستور دبور بالضم بیرون آمدن تیر از هدف و رفتن و بردن و پس رفتن و روایت از کسی کردن بعد از مردن و بیاد دبور زده شدن و بالفتح باد پس پشت یعنی بادیکه از مغرب بطرف مشرق وزد خلاف صبا و از این جهت صبا را قبول گویند دابر پس رو و پشت برگرده و بیرون جستن از هدف و اخر و بقیه چیزی و اصل دبیر رشته که در وقت تابیدن آن دست بطرف بالا برده شود و قبل آنکه در تابیدن آن دست بطرف سینه آورده شود دبار بالفتح هلاک و بالضم نام روز چهارشنبه و بالکسر پاره یعنی بلندی بره زمین که بهندی کیاری گویند و کذشتن وقت دثر بالفتح مال بسیار و ثور بالضم جمع و بفتحتین چرک جامه و جزان دثور بالضم ناپدید شدن نشان و زود فراموش شدن و از یاد رفتن چیزی و بالفتح مرد کمنام و خوابناک داثر هلاک شونده و غافل دثار بالکسر جامه که بر بالای جامه دیگر پوشند و آن جامه زیرین را شعار گویند و ظاهر آدثار چادر یا رضائی یا شال ازین باشد که بالای جامه در پیچند نه جامه دوخته و پیراهن و ازار و این دثار اگر از حریر نباشد جایز است پوشیدن او در نماز زیرا که متبه دجر بهر سه حرکت لوبیا و بفتحتین حیران شدن و مست شدن دحر بالفتح راندن و دور کردن و باز داشتن کار و کوسپند و جزان و همچنین دحور بالضم دخر بالفتح خوار و ذلیل شدن و همچنین دخور بالضم در بالضم مروارید بزرگ و بالفتح شیر گاو و گوسپند و جزان و غنیمت و نیکوئی و کار نیکو و از اینجا گویند لله دره یعنی خدایراست خوبی و نیکوئی او و باریدن باران و بسیار شدن شیر و باران و جزان درر بضم هر دو دال حباب رستن دندانها در ادرجمع در و بضم هر دو دال میان شیر و کرای نکا بیستن

باب الدال مع الزاء

بکار بحر عمان درزار بالفتح صوت طبل و درخا است دزبر اسب تیز رو درد بالفتح نافه بسیار ستبر
دسر بالفتح نیزه زدن و باز داشتن و دور کردن و جماع کردن و محکم کردن کشتی دسار بالکسر میخ دو رسیمی
کر سور اخهای کشتی را بان محکم کنند دسر بضمتین جمع دستور بالضم نسخه جامع را حسابا که نسخهای دیگر
ازان بردارند معرب دستور بالفتح دعر بالضم کرم ابریشم که چوب را مجوف کند و نام پدر ما لک خزاعی که یوسف را
از چاه برآورد و بدال مهمله خطا است و بفتحتین دود کردن چوب از آتش و تباه شدن چیزی و تباهی
دفر بالفتح بوی بغل و بفتحتین افتادن کرم در طعام و کنده کی و خوار کی و سختی دفتر بالفتح کتاب جامع
اوراق حساب دمار بالفتح هلاک دوار بالضم گردش سر از علت و نام بتی است و بدین معنی بفتح نیز آمده است
و بالفتح و تشدید واو بسیار دور کننده دور بالفتح گرد گشتن دوایر گرد کردندگان و سختیها و گردشهای
زمانه و خطهای گرد جمع دایره است دهر روزگار و همیشه و فرود آمدن و عادت و همت و فی الحدیث لا
تسبوا الدهر فان الله هو الدهر یعنی دشنام مدهید دهر را بدرستیکه خدا تعالی همان دهر است چون
بعضی از اعراب دهر را گمان بود که هر حادثه که نازل شود منزل ان حادثه زمانه است پس دهر را دشنام
دادندی حضرت رسالت پناه صلعم فرمود که منزل ان حادثه را دشنام مدهید که منزل بحقیقت خداست نه دهر
بپداشته اید دهری بالفتح کلیسیائی نصاری و دیری صاحب دیر منسوب بدان دیار بالفتح و تشدید یاء
کردنده و اطلاق ان بر یا نکس کنند صاحب دیر را نیز گویند دیجور بالفتح تیره دیباجیر جمع دینار
معروف در اصل دنار بود یک نون بیا بدل کردند بدلیل آنکه جمع او دنانیر است دینور بالکسر و فتح نون و واو شهری
مشهور باب الدال مع الزاء درز کنارهای جامه که بهم دوزند و بالضم دبنا و لذتهای آن دعز
بالفتح دفع کردن و جماع کردن دهلیز ما بین دروازه و اندرون سرا معرب دهلیز بالفتح دها لیز جمع
باب الدال مع السین دبس بالکسر و بکسرتین دوشاب شیره خرما و عسل و بالفتح هر چیزی سیاه و
بالکسر جماعت بسیار از مردم دبوس بالفتح و تشدید با گرز معرب دبوس بغیر تشدید دحس بالفتح
بدی افکندن در میان گروهی و دست را در پوست گوسپند کردن در وقت پوست کندن و برکندن چیزی
و لغزیدن و پنهان کردن سخن و پوشیدن بدی دخس بفتحتین اماس شدن سم ستور و بالضم و فتح خاء
جانور بسته پای بصورت مشک بر آب که غرق شده کان را از غرق شدن برهاند و محبت بسیار با آدمی
دارد و از راه لغت کو بند دروس بالضم ناپدید شدن نشان و ناپدید کردن و حایض شدن
زن درس بالفتح حایض شدن و کهنه کردن جامه و خواندن کتاب و بما معنی کردن بزن و کوفتن کندم
درخرمن و کرکین شدن شتر و قطران مالیدن شتر را و پوشیدن چیزی و پنهان کردن چیزی زیر چیزی

دسلس

دسبلس بالفتح پوشیده داشتن مکر و حیله که کند بغلی که از ‌ایشان دو نتوان علاج کرد دعس بالفتح
پر کردن ظرف و سخت پایمال کردن چیزی را و نشان نیزه زدن بیابانی و راه بیابان نشان و بالکسر پنبه
دلس بفتحتین تاریکی و علف بسیار برگ دمس بالفتح سخت تاریک شدن شب و پنهان کردن در خاک و پوشیده
داشتن چیزی دمسوس بالضم تاریک شدن شب دلس بفتحتین چراغ و تکمیل شدن دوس بالفتح خرمن
کوفتن و پایمال کردن چیزی را و دوش کردن آهنی جزان بمصقل دهس بالفتح جای نرم که نه ریگ باشد
و نه خاک و جایی که رنگ سبز بر او غالب نباشد دیماس بالکسر حمام و زیر زمین و کلیمی و زندان
حجاج بن یوسف
باب الدال مع الشین
دبش بالفتح خوردن و بفتحتین متاع زبون خانه دهش
بالفتح حیران کردن و بفتحتین متحیر شدن
باب الدال مع الصاد
دمص بالکسر چیزی بود و هر چه
بالا زار نیز و بنیاد باشد و بنیاد دار دهص بالکسر کومبند و بالفتح شتافتن و بفتحتین تنکی ابرو و کمی موی
سر
باب الدال مع الضاد
دحض بالکسر مجال لغزان و بفتحتین لغزیدن پای و کشتن افتاب حوض بالضم
باطل شدن حجت
باب الدال مع الطاء
داط بالفتح و سکون همزه خفه کردن کلو و پر کردن مشک
دنط بالفتح زدن و سوختن
باب الدال مع العین
درع بالکسر زره و پیراهن زنان و بالضم و فتح راء شب
شانزدهم و هفدهم و هیجدهم از ماه که اول شب سیاه و باقی شب سفید باشد دارع بکسر راء صاحب زره
و آنکه زره پوشد دسع بالفتح دفع کردن و قی کردن و پر شدن چیزی و پنهان شدن دلو در کوشش و
عطا کردن عطیه بزرگ و بر آوردن شتر نشخوار از شکم بدهان دسیع بر وزن امیر محل در آمدن
کردن در بنیاد دوش دبسع بر وزن صیقل ناقه ضخیم با بسیار نشخوار کننده دع بالفتح و تشدید
عین سپوختن و دفع کردن و راندن دعداع بالکسر جنبانیدن پیمانه تا پر شود او کبند و پر کردن
ظرف و بانک کردن بز را دعدع کفش کبیر که افتاده باشد یعنی برخیز و بمان و یا آهسته دویدن مردم
و همچنین دعدعه دفع بالفتح چیزی بکسی دادن و دور کردن و باز داشتن دفاع بالکسر فرصت کردن
و درنگ و اهمال کردن در ادای حق کسی و دور کردن چیزی از کسی و همچنین مدافعه دقع بفتحتین بر
خاک افتادن از خواری و درویشی و راضی شدن باندک معیشت و ناگواری شدن شیر بچه را از شیر
دکع بالفتح نوعی بیماری افتادن در شتران و اسبان دکاع بالضم نوع بیماری است که در شتران و اسبان
می افتد دلع بالفتح بیرون آوردن زبان از دهن و بیرون کردن آن دمع بالفتح و بفتحتین سرشک
و سرشک ریختن و بضمتین نشان و اثر و اشر آب چشم بر رخسار دنع بفتحتین خواری و بکسر نون مرد ناکس
و بیخبر
باب الدال مع الغین
دبغ بالفتح و با عین نیز آستن پوست و پاک کردن آن و درنگ ستیزه کردن

الدال مع الشین
الدال مع الصاد
الدال مع الضاد
الدال مع الطاء
الدال مع العین
فی القاموس دناط بالمعجمة مکان الدال المهملة ١٢

دباغه را دباغ بالکسر پیراستن پوست و آنچه بوی پوست را ببرد دبا بالفتح و تشدید با انکه پوست را
ببرد دماغ بالکسر مغز سر دمغ بالفتح سر شکستن چنانکه بمغز رسد باب الدال مع الفاء دف
بالفتح و تشدید فا دایره و جنبانیدن مرغ بال را از هر چیز پرواز و ساز شبیه معروف و بضم افصح است دلیف آهسته رفتن
در رفتار و پیش آمدن لشکر در حرب و همچنین دلف بالفتح و بفتحتین دانف بیمار نزدیک بمرگ نشانه
افتادگی جایی که افتاده باشد و در شود و کام نزدیک نهنده بسبب بار گران که برداشته باشد دنف
بفتحتین بیماری لازم دوف بالفتح تر کردن دارو باب سودن و تر کردن مشک را باب الدال مع
القاف دانق بکسر نون نادان و ادمی و سنوق لاغر بون و بفتح نون و کسر آن و داناق شش یک درهم
دان مقدار هشت جو مباح است معرب دانک دوانیق جمع داند با دیا بواسطه اشباع است بر تقدیر یکه
جمع دانق باشد قیمه الامن الفاسست دوانقی لقب ابو جعفر خلیفه ثانی از خلفاء آل عباس برای آنکه
یک دانق در خرج افزوده بود دسوق بالفتح دور کردن و راندن و انداختن و حرام بینی را و بول کردن
از راه حقیق دود دروق بالفتح و بفتحتین پیرها کر از پوست سازند جمع درامد دعوق بالفتح سپردن
و کوفته کردن راه و برانگیختن و رها بندن دفوق بالفتح و بفتحتین آب دافق ریزنده آب ماء دافق یعنی
آب ریخته شده اسم فاعل بمعنی مفعول دق بالفتح و تشدید قاف کوفتن و آرد کردن و بالکسر باریک
و اندک دقوق اندک دقائق چیز اندک دقاق بالضم باریک اندک و بالفتح و تشدید قاف کوبنده
چیزی و قصار کرجامه را میکوبد و نوش و لقب شیخ ابو علی که از مشاهیر اولیاست برا که آرد فروش
بوده دلق بفتحتین جانوریست که از پوستش پوستین سازند معرب له دموق بالضم برآمدن
بر کسی بی دستوری و درآمدن صبا در کاره و شکستن دندانها دمق بفتحتین معرب مه یعنی باد و برف
دمشق بکسر دال و فتح میم و کسر آن شهریست مشهور پایتخت ملک شام و بنا کرده دمشاق بن نمرود
و ناقه دمشق یعنی شتر ماده تیز رفتار دورق بفتح دال و فتح میم و کسر آن شهریست را پیمانه شراب
و حوض پر آب دهق بفتحتین شکنجه کردن و شکستن و بریدن دهاق بالکسر پر مالامال و همچنین
داهق باب الدال مع الکاف درک بالتحریک دریافتن و بفتحتین رسن پاره که بر گوشه دلو بندند
و طبقه دوزخ و طبقات دوزخ را درکات گویند چنانکه منازل بهشت را درجات و آنچه در زمین
پدید باید از عوارض یقول علیه ضمان الدرک و سکون راء در هر دو معنی نیز آمده اما فتح را افصح است
درّاک بالفتح و تشدید را اینکه در یابند رمک بفتح دال و میم زرد سفید میده و خاک نرم درنوک
بالضم بساط و فرش و همچنین درنک بکسر دال و نون و درنوک بضم دال و نون و درنیک بالکسر

باب الدال مع الفاء

باب الدال مع القاف

دیز شقیق و رکو الجم دائم الدال نالفتح

آنکه چیزها را که کینکا صبا در آن
شکنجه از او بکهند کنند برهان

باب الدال مع الکاف

میده بفتح اول و سکون ثانی آرد کندم دو باره بیخته برهان

بود کداك بالفتح ریك بزمین چسپیده با ریك بخاك مخلوط دکادیك دکادك جمع دك بالفتح وتشدید
کاف کوفتن وخورد کردن وهموار کردن وزمین کوفته وهموار کرده وبالضم کوه وزاهنما واسباهن پشت
وماده شتر ایشان کوهان دلك بالفتح مبشت مالیدن ومالش دادن وادب کردن کسیرا دلوك بالضم
کشتن آفتاب از بالای سر وفرو شدن آفتاب وبالفتح آنچه بر تن مالند خطمی وروغن وچیزها خوشبو
دلیك بالفتح خاکیکه باد بر داشته بود وطعامیکه از مسکه وخرما سازند دهك بالفتح دستاس
کردن وشکستن وسپردن زمین وتردیکی کردن بزن وبفتحتین دهستی شهر نهود هستند بواسطه دیك
بالکسر خروس وکاهی ماکیان نیز اطلاق کنند دیوك بالضم جمع **باب الدال مع اللام** ذال بالفتح
سکون همزه آهسته رفتن ونرم دویدن وبضم وکسر همزه جانوریست چون راسو وکرك ودوبار وئیلۀ
است از کنانه از ان مئیله ابو الاسود دئلی وبالکسر وفتح همزه مئیله ابنست بکر بعضی گفته اند صحیح آنست که
ابو الاسود از بنی مئیله است دبل بالفتح گرد آوردن واصلاح کردن زمین بسرکین ومانندان وپیاپی
زدن کسیرا بعصا وبالکسر بمعنی دبول بالضم نیرو دادن زمین را وپیراستن هر چیز وحوضها خوردن وبالفتح
بلاو زنی که شوهر وی مرده باشد دبال بالضم سرکین ومانندان دجل بالفتح قطران مالیدن
اندامها شتر را ودروغ گفتن دجال بالفتح وتشدید جیم طلا وجوهر شمشیر وبسیار دروغ
گوینده وکروه بزرك ولقب کذاب مشهور که در آخر زمان پیدا خواهد شد دحول بالضم رام شدن
وبالفتح نام موضعی است دخل بالفتح در آمد چیزی نقیض خرج وبفتحتین تباه شدن عقل وتن و
مکر وغل نمودن وعیب کردن در حسب کسی ودرختان انبوه وکروهیکه خود را بطایفه نسبت کنند
واز ایشان نباشند داخل درون واندرون در آینده ضد خارج دخیل آنکه در کار کسی دخل
داشته باشد وشخصیکه در طایفه در آید واز ایشان نباشد وکلمۀ که در کلام عرب آورده شود و
از ان نباشد دخال بالکسر شتر آب خورده را میان دو شتر تشنه در آوردن در آبخور دعبل
بکسر دال وباء موحده وسکون عین مهمله شتر ماده پیر ونام شاعر بهمن خزاعی که مذهب تشیع داشت
دغل بفتحتین تباه شدن وتباهی درختان انبوه دفل بالکسر درخت خرزهره دقل بفتحتین نخل پران
وبر کشتی وخرمای زبون دل بالفتح وتشدید لام اول بسیار راهنما بنده وشخصیکه میان بایع ومشتری
سودا راست کند دلدل بضم هر دو دال جانوریست بزرك وبر حاشیت آنجانوران ونام استر سفید
بسیار هالکه حاکم اسکندریه بحضرت پیغمبر صلعم فرستاد وعلی بن ابی طالب بران سوار میشد دمل بالفتح
نیرو دادن زمین را واصلاح کردن چیزی وبالضم وتشدید میم مفتوح نوعی از ریشها که بر تن آدمی برآید

مسکه کره و روغنی که تازه از ماست گیرند

باب الدال مع اللام برهان

داسو چه تازه و موش خرما
برهان

[illegible]

دمال بالفتح سرگین وخرما بوگرفته **باب الدال مع المیم** دخم بالفتح وخای معجمه سکون سخت سوختن ودام
مرده بست درم بفتحتین پوشیده گوشت شتالنگ پای را درهم و درهام بالکسر معرب درم دوزن
ان شش دانگ است و دانگ دو قیراط و قیراط دو طسوج و طسوج دو جو میانه است و ده درم شرعی هفت مثقال باشد
و درم شرعی بر درهم بغلی نیز گویند زیرا که راس البغل نام صرافی از عجم آنرا سکه زد و مقدار آن درم درهنا بغلی
کف دست میباشد دارم بفتح را نام پدر دنبله ابیت از بهنم و درخبلشی سم بالفتح استوار بستن گوش
و جراحت بستن و سر شیشه و اندک تر کردن باران زمین را و ناپدید کردن نشانه و بستن در و بفتحتین چرب
و چرب شدن و بفتح دال و کسر سین نیز چرب دسام بالکسر آنچه جراحت بدان استوار کنند و آنچه بدان گوش کنند
و سر شیشه و کوزه را بدان بندند دعام بالکسر ستون خیمه و خانه دعامه واحد دم بالفتح خون و بتشدید میم
طلا کردن دوم بالفتح همیشه بودن [illegible] درختیکه ازو میوه مقل پیدا میشود و آن میوه را مقل مکی
گویند [illegible] دوام بالفتح همیشگی و بالضم گردش سر که از دوار نیز گویند داهم همیشه و دائم
دهم بالفتح [illegible] دیلم بفتح دال و لام طایفه معروف و سیخچه و بلاد و سیما
و کوه و دراج و جمع [illegible] خوابگاه شتران و فیروز بن دیلم نام صحابی
است [illegible] که روز ما حضرت [illegible] کرده بود کشت **باب الدال**
مع النون دبران بفتحتین منزلی است از منازل قمر و آن پنج ستاره است یکستاره که روشن است
ازان میان از اجتماع الثور گویند دجن بالفتح پوشیدن ابر آسمان را و باران بسیار دجان بالضم بر وزن
بی باران داجن [illegible] دجون بالضم مقیم بودن بجائی دجن
بفتحتین فربه پشت و کلان شکم شدن و بفتح دال فربه پشت و کلان شکم و کسر [illegible] خبیث دخن بالفتح دود
برآمدن و بالضم [illegible] دانه [illegible] بفتحتین تیرگی و دود و کینه و کج خلقی و جوهر شمشیر و تغیر
عقل و دین و حسب دخان بالضم دود ددن بفتحتین بازی ددان مرد بی فایده و شمشیر کند و
شمشیر تیز درن بفتحتین چرک و نام کوهیست دفن بالفتح در خاک پنهان کردن و بالکسر موضعی است دفین
در خاک پنهان کرده شده و گنج زیر زمین و حوض [illegible] باشد و داء دفین بیماری که
معلوم نباشد دلفین بالضم ماهیست [illegible] غریق را
بر آب [illegible] بکنار رساند دکن بفتحتین [illegible] دکان بالضم و تشدید کاف دکان که بر وی
نشینند و از حانوت نیز گویند [illegible] دمن بالکسر سرگین و بفتحتین جمع دمن بالکسر و آثار خانه و سو
مردم [illegible] دمان بالکسر خاکستر و سرگین دمامین بفتح

دال و کسر

شتالنگ استخوان بند پا و ساق برهان

کاردچه [illegible] برهان

باب الدال مع النون

کوزه چه [illegible] برهان

بفتح دال و کسر میم دوم دمی است که عضو دامان دهبست رعران که سبب در انجا بسیار میشود دن بالفتح
وتشدید نون خم و صاحب قاموس گوید دن خم بزرگ بالخم دراز که بر زمین نتواند ایستاد تا زمین را کود نکنند
دنان بالکسر جمع دون بالضم نقیض بر خلاف فوق و پیش و پس و حقیر و اندک و نزدیک و نزد و غیر و چنین و دهی
است بد نور دونک یعنی بگیر او را دوران بفتحتین گرد گردیدن دهن بالفتح دهن کردن و بدن روغن
مالیدن و اندکی تر کردن باران زمین را و زدن کسی را بعصا و بالضم روغن و قیل انست زمین و اندک
باران که ندی بود زمین را تر کند دهان بالکسر پوست سرخ و دردی روغن زیتون و روغنها و بارانهای
نرم که بگو زمین را تر کند و بدین دو معنی جمع دهن است دهدرین بضم هر دو دال و تشدید راء
مفتوح باطل و دروغ یا اسم فعل است بمعنی بطل و عرب گوید دهدرین سعد القین یعنی باطل شد سعد آهنگر
چه مردم در قحط سال افتاده بودند و او را کار بمنفر بودند تا آنکه دعوی کرده بود که من سعد نام دارم بعد از آن
ظاهر شد که دروغ گفته بود پس گفتند که دهدرین سعد القین یعنی دروغ و باطل شد سعد گفتن آهنگر
خود را دهقان بالکسر والضم کشاورز و رئیس ولایت و قوم متصرف در کار و این لفظ در اصل دهگان است
فارسی معرب کرده اند دین بالفتح چیزیکه حاضر نباشد و قرض و طلبی که بر دیگری رود و بر ذمه باشد و اگر
در وقت معین نباشد از او قرض گویند دیون جمع و وام خواستن و وام دادن و بالکسر پاداش و باداش
دادن و نرم شدن و کرده نهادن و نرم کردن و رام گردانیدن و کسی را به زور بر چیزی داشتن و غالب
و مستغنی شدن و مالک و پادشاه شدن و خوار گردانیدن و گناه کردن و خواری و پرهیزکاری و کیش
و سیرت و عادت و عبادت و کار و شان و شمار و حکم و باران دایم یا باران نرم دیان بالفتح و تشدید یاء
پاداش دهنده و قهر کننده و قضا کننده و حکم کننده و حساب کننده دیوان بالکسر و بفتح نیز آمده
جمع شدنگاه دفترها و کتاب محاسبه که در آن محاسبه مردم نویسند کتاب شعر و او را جمع دواوین بفتح
هر دو دال عادت دیدان بالکسر که مها جمع دوده و بالفتح عادت باب الدال مع الواو دجو
بالفتح و بضمتین و تشدید واو تاریک شدن دحو بالفتح گستردن و بزرگ شدن شکم و انداختن دست
یا بر داشتن اسپ در رفتن دسو بالفتح کم شدن و پنهان شدن دلو بالفتح کوزه که با رسن آب از چاه کشند
و نام برجیست در سختی و بلا و نشانه که برا عضا اشتر باشد و بالضم و تشدید واو بر کشیدن دلو و نرم راندن
با کسی نرمی و مدارا کردن و حاضر شدن حجت و متوسل شدن بچیزی و فرا گردن پیش حاکم دنو
بضم دال و نون و تشدید واو نزدیک شدن دو بالفتح و تشدید واو بیابان باب الدال مع الباء
داری دارنده و خداوند یعنی کسیکه ملک داشته باشد و خوشبو و فروش و ... معنی منبه است معرب

کشاورز چه ... مزارع ... برهان

پاداش مکافات ... و بعضی مطلق گفته اند برهان

الواو
باب الدال مع

الباء
باب الدال مع

بلاد بن وان فوصنه البته دیجور که از هند بدیها مشک رند دارصینی معرب دارچینی داهی زیرک شونده
دای و چیز منکر دانی و دنی بالکسر و نزدیک و بمعنی اول از دنائت است و بمعنی ثانی از دنو است دری
بالفتح دانستن و بفتحتین و بالکسر والضم و تشدید را و تخفیف یا کوکب درخشنده و بضم دال و تشدید راء و یا
نیز آمده یعنی کوکب چون دُرّ در صفا و درخشندگی دراری جمع دواعی حوادثها و بلیتها دواهی سختیها
و بلاها دوی بالفتح و تشدید یا آواز کردن گوش و مگس و مرغ و باد و آواز مگس و باد و گوش و مرغ و جز آن
دهی بالفتح زیرک شدن و بالفتح و تشدید یا زیرک دهریه بالضم به ... خورده و بالفتح آنکه ...
نما ... و نیز معنی بضم دال نیز آمده باب الذال مع الالف ذرء بالفتح آفریدن و امثال آن و ذرء
النار ... نیز آمده آتش دوزخ و بفتحتین سپیدی موی و سپیدی ذری بفتحتین پناه و پرده
و ستر و آنچه بر باد داده شود و سر شاخ ... و بالضم جمع ذروه ذکاء بالفتح زبانه کشیدن آتش و
زیرک شدن و ... چیز و بوی دادن مشک و بالضم آفتاب و ابن ذکاء یعنی صبح ذکری بالکسر
یاد آوردن و یاد کردن و پند دادن و پند باب الذال مع الباء ذأب بالفتح و سکون همزه منقت
کردن و بالفتح و بالضم عیب شئ ... بالکسر و سکون همزه و بیا نیز آمده گرگ ذئاب بالکسر جمع و آل الذئب گرسنگی
کرد و نتوان کرد ... الذئب ... چند کوکب است خورد بر صورت ... گرگ ذبّ
بالفتح و تشدید با ... دور کردن و ... و منزه ... خشک شدن
چشم ... و خشک شدن ... نیز ... لاغر شدن ذباب بالضم مگس و مگس عسل و کوهی است ...
و نقطه سیاه درون حدقه اسب ذباب العین مردمک چشم و ذباب السیف دم شمشیر ذرب بالفتح تیز
کفشگران و تیز شدن چیز ... و بالکسر ... و مانند آن که ذرکردن آدمی یا حیوان باشد و تباه
کرد ... چیز ... تیز و بفتحتین تباه شدن معده و شکم ... چنانکه گاهی ... و گاهی
ابستد و بیهوده گفتن ... تیز زبان ذعلب بکسر ذال و لام ناقه تیز
رو ذنب بالفتح گناه ... جمع و بفتحتین دم اذناب جمع و ذنب ... چشم و ذنب الفرس کوکبی است شبیه ...
و ذنب الثعلب و ذنب الخیل ... هست و اذناب الناس پیروان مردم و عوام الناس ذنابی بالکسر
ذنابه ... که ... ذانب پس کسی رونده ذنوب بالفتح اسب دراز دم و بهره و
دلو پر آب یا مطلق دلو و روز دراز ... و گوشت پشت ... و بالضم گناهان جمع ذنب ذوب بالفتح عسل و
گداختن و سخت شدن ... آفتاب ... خوردن عسل و نادان شدن بعد از دانش و تابنده و واجب شدن
... کسی ذایب گداخته ذوایب گیسوها و موها ... جمع ذوابه

فوصه بالضم ... گیاهی ... برهان

باب الذال مع الالف

باب الذال مع الباء

نشکرده بکسر اول ... فارسی ... و کهنه ... پوست ... و نیز ... برهان

بالضم ذئاب بالكسر ذهب بالضم بگداختن و رفتن ذهبت بفتحتين رفتن و گداختن و خيره شدن
چشم و رفتن هوش از ديدن معدن زر و در كان و در و پيمانه ايست اهل يمن را و زر ذهب مغرغ باب الذال مع التاء
ذائقة قوتی كه بدان مزه چيزها دريابند و آن بر ظاهر زبان باشد ذات حقيقت چيزی و بمعنی او نيز آيد و
بمعنی مونث ذو باشد ذاريات بادها كه چيزها را ببرد ذبحه بالضم و الكسر و الفتح و بضم ذال و فتح با
دردیست كه در گلو از سبب ناخوش پيدا شود و بدين معنی ذباح نيز آمده است ذبيحه چارپای گلو بريده و چارپای
كه برای كشتن باشد ذبل قبر بفتح هر دو ذال دور كردن كسی در كار ذبذبه جنبانيدن چيزها كه آويخته و بجنبد باشد
ذرهوا ذباب بالضم و تشديد با و تخفيفات ... ذخيره بالفتح آنچه نگاه داشته شود و بقا ... را ذخيره
گويند ذروه بالفتح و الكسر بالای هر چيزی و بالای كوهان ذريه بالضم و الكسر و تشديد يا و را نسل
آدمی و جن و باشد ذرايع جمع ذريعه و سبيله در دست ... ذرور ... كه صبا در پريشان
شود ... ذره بالضم و فتح را غله ايست معروف كه آنرا جواری گويند معرب درت است ...
... هر ... باشد چون ... و چون ... باشد ... كرده
... شده ... بالفتح و تشديد ... مورچه ... ذره
... باشد ذكوة بوزن ... گلو بريدن و ذبح كردن ذكيه بالضم ... فرزند
ذله بالكسر و تشديد لام ... ذلول بالفتح ... و ... و ... ذمه بالكسر
تشديد ميم عهد و امان و ... ذمی ... ذنب بالفتح جائيكه آب
اندك داشته باشد ذنابه بالضم پی و دنباله چيزی و بالكسر ... نام موضعی است
ذوابه بالضم موی پيشانی و ... باب الذال
مع الحاء ذبح بالفتح گلو بريدن ... و بالكسر چارپای ذبح كرده شود قوله تعالی
وفديناه بذبح عظيم و بدين معنی بكسر اول و فتح ثانی نيز آمده ذبيح گلو بريده و آنچه برای گلو بريدن آماده باشد
و لقب حضرت اسمعيل ذابح گلو برنده و سعد ذابح منازل قمر دو ستاره است كه ميان آنها ... يك
... يك ذراع است و طرف يكی از آنها كوكبی است خورد كه ... ذبح كند ذراح بالفتح
... و بالضم و تشديد را كرمی است سرخ با خالهای سياه ... و بدين معنی است
ذروح بالضم و تشديد راء ذراريح جمع ذرح بالفتح ... در طعام كردن ذريح بالفتح ...
... و نام ... معروف ... كرده نام پدر قبيله ايست باب الذال
مع الراء ذار بالفتح و سكون همزه پليد كردن و ... و كراهت داشتن چيزی را و عادت كردن بچيزی

ذبر بالفتح نوشتن و نقطه کردن و زود زود خواندن و آهسته خواندن و دانستن چیزی و صحیفه ذابو
استوار داشتن ذخر بالضم چیزی نگاه داشتن و نگاه داشته شده برای وقتی ذخایر نگاه داشته شده
برای روزی جمع ذخیره ذر بالفتح و تشدید راء دانه افشاندن بر زمین و نمک افشاندن بر چیزی افشاندن و
مورچه و بدین معنی جمع ذره است و نام مردی است و ابو ذر کنیت صحابی است ذرور بالضم بر آمدن آفتاب و دمیدن
گیاه و بالفتح داروی که بر چیزها افشانند ذعر بالفتح ترسانیدن و بالضم ترس و بفتحتین دهش و بالضم و فتح
عین چیزی که از آن ترسیده شود ذفر بفتحتین تیزی خوش و ناخوش و بوی تیز آمدن و بوی بغل و گیاه بد بوی
و مشک اذفر و مشک تیز بوی و روضه ذفره مرغزار بویا ذکر بالکسر او از و ثنا و یاد آوردن و یاد کردن
بزبان و بالضم یاد کردن بدل و بفتحتین اوپند اکر جمع نرینه خلاف ماده ذکور جمع و پولاد و شمشیر پولاد و ذکور
البقل تره کبر دراز و سطبر شود ذکیر نیک یاد کیرنده ذاکر یاد کننده ذمر بالفتح برانگیختن بجنگ و بانگ
کردن شتر و بالکسر دلیر چیز برک و بسیار یاری کننده و همچنین ذمیر و ذمر بفتح اول و کسر ثانی ذمار
بالکسر بنهار و عیبها و آنچه سزاوار است نگاه داشتن بود باب الذال مع العین ذذع کز کردن
جامه و غلبه کردن قی و دراز شدن دست و چست شدن و بفتحتین طمع و بچه گاو دشتی و شتر ماده
که جسپاد و بیران پنهان شود تا صید را بتیزند ذراع بالفتح زنی که رسیک و رسید و بالکسر ارش و از آرنج
تا انگشتان و در چیزها از انکه باچه بالا تر از ذراع کو بند که بکه یا و چیزها پیمایند و ذاغ ران شتر و مو بیره
و فیلا اشست نام منزلیست از منازل قمر و آن ستاره است چندکه بر در ذراع برج اسد واقع شده اند
و مرد واسع الذراع و الذرع خوش خلق ذروع بالفتح اسب و شتر سبک سیر فراخ کام و همچنین ذریع
ذوع بالفتح حاجتمند شدن ذیع بالفتح فاش و پراکنده شدن ذایع فاش و شایع باب الذال
مع الفا ذأف بالفتح و سکون همزه زود مردن ذدوف بالضم اشک از چشم رفتن ذرف بالفتح روان
شدن اشک و روان شدن آب ذعف بالفتح زهر بکسی خورانیدن و زهر در طعام کردن و زهر
ذعاف بالضم زهر قاتل موت ذعاف و ذواف بالضم مرگ زود ایند ذفف بفتحتین و
ذف بالفتح و تشدید فاء ذفاف بالکسر خسته زخمی و مجروح را کشتن و در کار ها شتاب کردن
ذفاف بالضم زود و سبک و بالکسر و بالفتح زهر قاتل و اب اندک ذفوف و ذفیف زود و سبک
ذلف بفتحتین خوردی و راستی بینی پینی ذوارف بهای روان باب الذال مع القاف ذرق و
بالضم سپید شدن و بالفتح سرگین مرغ و سرگین انداختن مرغ ذعق بالفتح فریاد کردن ذلق
بالفتح تیز زبان شدن و بدین معنی بفتحتین نیز آمده و تیز کردن کارد و ناتوان کردن روزه

دهش عربی بمعنی متحیر شدن برهان

باب الذال مع العین

باب الذال مع الفاء

باب الذال مع القاف

کبستر

باب الذال مع اللام

کسر اول پنجال انداختن مرغ و طرف زبان و سنان و کناره و تیزی هر چیزی و بد بزد و معنی بضم اول و فتح دوم و بضمتین نیز آمده ذلیق بالفتح و کسر لام تیز زبان و سنان تیز ذولق بفتح ذال و لام کناره زبان و سنان ذوق بالفتح و ذواق بالفتح و مذاق بالفتح چشیدن و آزموده مزه چیزی **باب الذال مع اللام** ذال بالفتح و سکون همزه نرم کردن و بشتاب رفتن ذبول بالضم و ذبل بالفتح پژمردن و لاغر شدن اسب ذبل بالفتح کوش ماهی و پوست کشف یا استخوان ماهی که از آن دسته برنجن و شانه سازند ذحل بالفتح ظلم و جور ذحل خون و خواهی و مکافات بالفتح کینه شمنی ذل بالضم و تشدید لام خوار دیده خوار شدن و بالکسر نرمی و رام شدن ذلیل خوار اذله و اذلاء جمع ذلول بالفتح رام ذلل بضمتین جمع ذو الکفل بکسر کاف نام پیغمبر است بعضی گفته اند که شخصی بوده که متکفل کار و خدمت پیغمبری شده بود ذهل بالفتح فراموش کردن و غافل شدن و همچنین ذهول بالضم و در خبست و نام قبیله ابن ذاهل غافل ذیل بالفتح دامن و پس منبر کشیدن و دامن هر چیز از جامه و ازار و هر چه بر زمین کشیده شود و ذیل الریح آنچه نمیزد ابر و بادذ باد ذیال تشدید یاء و ذایل اسب دراز دم **باب الذال مع المیم** ذام بفتح ذال و سکون همزه عیب کردن و خوار شمردن و بد گفتن و راندن ذم بالفتح و تشدید میم نکوهش و بد گفتن و بالکسر لاغر ذمیم نکوهیده و آب با خوشی و دانه که بر روی و بر سر دمد و آب منی و بول و چیزی چون بیضه مور که از مسام بیرون آید ذمام بالکسر حرمت و حق و جا و انها اند ای و یدینبغی جمع ذمه است بالفتح ذیم و ذام بالفتح عیب **باب الذال مع النون** ذبیان بالضم و الکسر قبیله است نابغه ذبیانی شاعر مشهور در عرب بما دح نعمان بن منذر ذقن بالفتح بر زنخ زدن و بر حلق زدن و بالکسر بر زنخ نیز سالی خورد و بفتحتین زنخدان ذکران بالضم نران جمع ذکر بفتحتین ذاقن زیر زنخ و سر کاو ذهن بالکسر زیرکی و تیزی خاطر و یاد داشتن و قوت دراک و بالضم نام قبیله است ذکی زیرک ذمی بالکسر و تشدید میم اهل کتابیکه در زینهاری با شند منسوب بذمه یعنی عهد و پیمان **باب الراء مع الالف و الیاء** بالضم و سکون همزه خواب دیدن و آنچه در خواب بینند ربا بالکسر زیاده شدن و نشو و نما کردن و زیادتی کوفتن در وام و بیع رثاء بالکسر مرثیه گفتن مرده را و محاسن او را شمردن در شعر و خواندن رجاء بالفتح امید وار شدن و کنار چیزی و بمد نیز آمده رجعی بالضم باز گشتن رحی بالفتح آسیا رحضی بالضم و فتح حاء عرق تب رخا بالفتح فراخی عیش و بالضم باد نرم ردی بالفتح هلاک شدن رداء بالکسر چادر یکه بر دوش گیرند ردء بالکسر یاری کردن رزایا مصیبتها رزن بالضم مصیبت رشا بالکسر رسن و منزلی است از منازل قمر و بالفتح و بفتحتین آهو بره رشی بالضم و الکسر جمع رشوه رضی

پنجال الفضله

کلام

باب الذال مع

المیم

باب الذال مع

نکوهیدن بکسر و فتح اول سرزنش کردن ده ملامت نمودن برهان

مسام بمعنی سوراخهای تن برهان

زنخدان چانه برهان

زینهاری کسیکه شرط و عهد کند و امان طلبد برهان

باب الراء مع الالف

بالفتح خوشنودی و ضامن و محبّ و لقب علی بن موسی الرضا علیه السلام رضوی کوهیست بمدینه رعنا زن
خودستای راعنا یعنی مراعات کن ما را اصحابه باین معنی قصد کرده بحضرت پیغمبر صلعم خطاب میکردند و یهود آنرا
تغییر داده راعینا میخواندند یعنی شبان ما حق تعالی صحابه را نهی کرد که دیگر باین کلمه خطاب حضرت نکنند بلکه
انظرنا بگویند رعایا بالفتح محکومان و نگاه داشته شدگان رعا بالکسر شبانان رعی بالکسر گیاه
رغاء بالضم آواز کردن شتر و شتر مرغ و کفتار رفاء بالکسر اتفاق نمودن و پیوند نمودن رفوء
بالضم نیکو کردن دریدگی جامه و پوشش بچیزی رقوء بالضم ایستادن اشک و رقوء بالفتح آنچه بر
جراحت نهند تا خون ایستد رمشاء بالفتح مار پیسه چیزیکه شتر مست از گلو برآرد و آنرا شقشقه
نیز گویند رمضاء بالفتح ریگ گرم که چون پا بران نهند بسوزد رواء بالضم دیدار و خوبی منظر و
بالفتح سیرابی و بالکسر سیراب شدن گاو و رسنی که متاع بر شتر بدان بندند او و بر جمع رهاء بالفتح
زمین فراخ و بالفتح والضم قبیله ایست نام و منسوب بدان و بالکسر گوچلی باید که آب باران دران زود
شود ریاء بالکسر کاری بدیدن مردم کردن باب الراء مع الباء رأب بالفتح و سکون همزه پیوند
کردن ظرف و دوختن چیزی راهب با الف فارسی کما باشد کذا فی لسان و کما بضم کاف تازی گیاهیست
بدبو رب بالفتح و تشدید با خداوند و پرورنده و [illegible] بزرگ و بهمین معنی بعضی گفته اند فاذهب
انت و ربک ای انت و هارون [illegible] جمع و پروردن و نیکو کردن و تمام کردن و فراهم کردن و افزودن
و بصلاح آوردن و لازم شدن دائم کردن و خداوند شدن و بالضم آب انگور و به و انار و مانند آن
که پزند تا انگشت پیچ شود ربوب جمع و بالضم و فتح با مشدد بسیار و اندک ربیب پسرزن و پرورده
ربایب دختران زن و دایها و بزها که در خانه پرورده باشند و بزهای ماده که در خانه نگاه دارند
برای شیر رباب بالفتح ابر سپید و نام زنیست جمیله معشوقه دعبل [illegible] که منسوب است
و موضعی است بمکه و کوهیست بمدینه و بالضم موضعی است و بالکسر پیمان و عشور و پنج قبیله است
از عرب که یکجا شده اند ربت بفتحتین آب بسیار و آب خوش ربرب بفتح هر دو راء رمهٔ گاو دشتی ربوب
بالضم ثابت و ساکن شدن رأبت ثابت و یکجا ایستاده و قرار گرفته ربب بفتحتین سختی و میانه
انگشت و وسطی و ستبا و زمین بلند برآمده و سنگهای که بعضی ازان بلندتر از بعضی دیگر باشد رتب
بفتحتین ترسیدن و بزرگ داشتن و نام کوهی است رتاب [illegible] جمع و اوجاب یعنی [illegible] هم آمده اما مفردش
یافت نشده رحب بالضم سعت و فراخی و بالفتح فراخ و بفتحتین انواعی مساجد و زمینهای فراخ جمع رحبه
است و نام پدر قبیله ایست از قبیله همدان رحیب بسیار خوار و رحیب الصدر یعنی فراخ سینه

پستهٔ کبیسه بلی ستاوسهند برهان

باب الراء مع الباء

تازی عربی برهان

تا غلط ع

ورحاب

دها ب النجوم یعنی فراخیهای اطراف زمین رزب بالفتح لازم شدن بچیزی و نا پیدا نشستن رسوب بالضم بزنشستن چیزی و فرو رفتن چشم بمغاک و درد آب بول که در ته ظرف نشیند رسوب بالفتح شمشیر که در زخم راسبه نشیند و دیگران او را و جبل راسب کوه ثابت بور اسب لله لب رصب بفتحتین مانند سبابه و وسطی رضب بالفتح مکیدن دهن رضاب بالضم آب دهن و ریزهای مشک یا دندانها برف و تگرگ و شکر و کف عسل و شبنمی که بر درخت باشد راضب نوعی از درخت کا دو باران یکبار و دیخته رطب بالفتح تر و شاخ نازک و بار نازک مرغ و قانتد بالضم و بضمتین کیاه درخت سبز و بالصم خرمای تر رعب بالضم و بضمتین ترس و ترسانیدن رغب بالفتح والضم و بفتحتین خواهش ومیل و نیاز کردن و کشتابا ردن رغاب بالفتح زمین نرم رغاب بس عطا های بسیار و چیزهای مرغوب رغیبه و رغیبه جمع رقوب بالضم چشم داشتن و بالفتح زنی که بمیرد فرزند او و آنچه ترا بدان مستوجب کند برمرکب شوهره دارد بجهت آنکه میراث او دنیا ببخشد ورقیب نگهبان و چشم دارنده و رکوع نگاه ازنا بیهای عدد اینمنالی و منتظر ستاره را آنکه بر ما طالع شود مقابل ویرا غروب کند و تیر سیم از تیرهای قمار رکوب بالضم سوار شدن و بالفتح بسیار سوار کننده و ستوری که سوار آن شوند رکب سوار و آنچه بر شاخ بالا برشاخ و انداز کو پهای بلند ودر اکثر لغت مردم راکب سوار شتر را گویند و فارس سوار اسب را گویند رکب بالفتح شتر سواران و اسپ سواران از عدد ده افزون و بر او افزودن و بضمتین زانو ها بفتحتین زهار و موی زهار رکاب بالکسر شتران سواری و جمع کلمه رکب رکبین بفتحتین نهادن رکابی بالضم نشید کادن سواران روب بالفتح ماست شدن شیر و شیر ماست لاغر و پیکان بار بلک بفتحتین سستی راهب پارسا و عابد ترسایان ریب بالفتح گردش زمانه و حالیست و شک و ریب المنون حوادث روزگار **باب الراء مع التاء** راتب و رحمه مهربانی کردن رایه علم رایات جمع روبه بالضم و سکون همزه دیدن و دانستن رایحه بوی و جز آن روایح جمع راحه کف دست و آسایش رئبه بالضم و سکون همزه قطعه که بدان در شکسته اطراف شکسته را و رؤبه بن عجاج شاعر نسبت مشهور و پدر او نیز آمده رجفه لرزیدن و دمبدم صوتی بار زاد فه در بچه لیله و همینه صوت آمد قوم را و پیر بسیار روایت کننده شعر و غیر آن و مشک آب و شتر و استر و جز آن که بر آن آب کشند رابیه زمین بلند و افزوده و زاید راضیه گروهی از لشکر که سرداران خود را گذاشته باشند و جمعی از شیعه که زید بن علی را گذاشته بودند تا شهید شد راسیه استوار رعوثه بضم عین و فتح فا سنگی که نزدیک سر چاه گذارند تا آب کشنده بر آن ایستاد

از جهنم تا زهره وقار ... با اجرهای عهد ... برمان

و شور با پاشیده بن غملک ... دمی است بیلفی ... بالضم ... بالفتح ... ماده الاغ

باب الراء مع التاء

اب کشد یا سنگی زیر پا نهند و فتنه کندن تا وقت پاک کردن بران نشسته پاک کنند ادعوفه بالضم جمع

رابطه لشکری یا رمها که از پیش دشمن نگه بندد و گویا اینها از بحیره بسته ند و انچه بان چیزی با بچیزی

بسته بندد ربوه زمین پشته بلند و ربقه بالکسر حلقه از رسن که در گردن ستور بندد وان رسن را

ربق بالکسر گویند ربیخ بالکسر خرفه خانه تیر بجیر و سر بند شیشه و هر چیز بلند پشم نکبن که از کوش

و کردن شتر و سران بنا و بیز نند و بمعنی بفتحتین بر آمده و بفتحتین پشم پاره که بان قطران مالند بر شتر و

دکوئی که زر در کوبیرابه را بان حیائد هند بکسر بر آمده و نام جائی نزدیک مدینه که مرقد ابوذر غفاریست — پرابه زبور برهان

وسر تا پانه و سختی ربیبه دختر زن و بزد رخانه پرورده برای شیر و دایه پرورنده ربیحه خود آهنی

وسنگی که بردارند عیدان زور از ماینده پدید میل انیست نام مرد نیب رباعیه بروزن ثمانیه

یکی از چهار دندان که میانه ثنایا و انیا بیست و رباعیات جمع رتیز بالفتح مرد و زن میانه قد و چار شانه

وطبله عطار و بفتحتین سخت زن تیدن شیر و نام قبیله انیست زبیر اسد رتمه بفتحتین رشته که — طبله غلاف کرد ندان دیز نهاد برهان

بر انگشت بندند بجهة یاد کردن چیزی و از رتیمه تیز گویند رتبه بالضم پایه و منزلت و بفتحتین زمین

بلند بر آمده و سختی رثه بالضم شکسته بیا و درماندن بسخن رت بالفتح و تشدید تاء مهتر و خوک رتوت

جمع رثاثه بالفتح کهنه و ستوه شدن و بیشکل شدن رثه بالکسر رخت کهنه خانه و زن نادان و مردم

فرومایه ضعیف رجعه بالفتح باز گشت بدنیا بعد از مرگ و جواب نامه و باز آمدن و باز گشتن

مرد بسوی زن مطلقه و بدین معنی بکسر نیز آمده واما فتح افصح است رجفه بالفتح لرزه زمین و جوانی

رجوله و رجولیه بالضم مرد بودن و مرد و ستور و کلان پای رجله بالفتح زن بمردی ماند

و نره خرفه رحبه بالفتح ساحت مسجد و زمین فراخ رحله بالکسر کوچ کردن و بالضم مقصد

انچه بسوی ان رفته شود از هر جا راحله ستور بار کش و شتر سواری رحاله بالکسر زین چرمین که

بجهة تاختن بر ستور بنهند و در وی چوب نباشد رخمه بالفتح دستوری و آسانی و از زنان رخمه

بفتحتین مرغیست مانند کرکس و انرا نوذهم گویند رخامه بالفتح نرم شدن و بالضم سنگ نرم سپید

رده بالکسر و تشدید دال مرتد شدن و پر شیر شدن پستان پیش از زائیدن رداءه بالفتح فاسد و

زبان شدن رذاله بالفتح ناکس و فرومایه شدن رزیله خصلت زشت ستوده رزانه بالفتح

آهسته و آرمیده شدن و گرانبار شدن رزیه بالفتح و تشدید یا مصیبت رزمه بالفتح والکسر

بسته جامه خوان رساله بالکسر پیغام دادن رسیله مکتوب رشیه آنکه از جائی براویش کند

و بجائی چکد رشاقه بالفتح نیکوقد شدن رشاشه بالفتح آب خون که بجائی چکیده ترشح کند

رفوه

رشوة بالکسر والضم چیزی که بکسی دهند تا کار سازی او کند رصانة بالفتح والکسر استوار و محکم شدن
رضاعة بالفتح والکسر شیر خوردن رطوبة بالضم تر شدن تری رعونة بالضم خویشتن آراستن و نا
بدان واحمق شدن و نرم و سست شدن رعاثة بالکسر نگاه داشتن چیزی کردن رعدة بالکسر لرزیدن رعشة
بالفتح لرزیدن و لرزه رعاة بالضم شبانان و نگاه بانان رغبة بالفتح خواهش نمودن رغبوت
بفتحتین و ضم با رغبت کردن بچیزی رغیبة مرغوب عطا کثیر رعثاثة بالضم عقده دو الذی نعلین
رفقة بالکسر والضم والفتح همراهان رفاقة بالفتح همراهی کردن رفعة بالضم بلند شدن و بلند قدر شدن
رفادة بالکسر خرقه از پس زخم بر بندند و پارچه که بر جراحت بندند و مالی که قریش بجهة غازیان بیرون
آرند رفاتة بالضم ریزه ریزه رفاعة بالفتح چیزی که زنان بر سرین بندند تا فربه نماید و بالفتح والضم بانگ
و بلند آواز شدن و بالکسر نام مرد نسب رفاهیة و رفهنیة بالفتح خصب یعنی آسانی و فراخ عیش
شدن رقعة بالضم پاره جامه پاره کاغذ که بر آن چیزی نویسند رقیة بالضم افسون و سحر و بالضم
و فتح قاف و تشدید نام دختر حضرت رسالت پناه صلعم و بالکسر تنبیه ... و با هیچ بندگی رقبة
بالکسر چشم داشتن و نگاه بانی و بالضم مغاکی که بر آن ... پنهان کنند ... کردن و بنده
رقابة بالفتح چشم داشتن و انتظار بردن و حراست کردن رقة بالکسر تنک شدن و تنک شدن چیزی
و مهربان شدن و بالفتح هر زمینی که نزدیک بادیه بود باشد و رقة شهریست کنار
فرات رکبة بالضم زانو رکیة بالفتح و تشدید یاء دو نقطه چاه رکاکة بالفتح سست و ضعیف
شدن و آنکه بر اهل خانه خود غیرت ندارد و ایشان را از او ترسی نباشد و فی الحدیث انه لعن الرکاکة
بتشدید کاف نیز گفته اند رکانة بالفتح ... نام پهلوانیست که بحضرت رسول صلعم کشتی گرفته بود
و کرد بستر نو او حضرت او را بر زمین زد و او مسلمان شد رکوة بالفتح حوض نزدیک و کوزه و کشتی خرد
و بیرون بمعنی هر سه حرکت آمده رمایة بالکسر تیراندازی کردن رمیة بالفتح یکبار تیرانداختن
رمة بالضم و تشدید بمیم رسن کهنه و بالکسر والفتح استخوان پوسیده و پوسیده شدن استخوان
رمانة بالفتح و تشدید بمیم معقد نارنگ سر و رمنه بالفتح ... مشك از آب
روبة بالفتح و تشدید بای دو نقطه فکر و تامل کردن روبة بالضم و بای موحده عقل و پاره از
پاره از گوشت حاجت و بقیه شب و مایه که در شیر کنند تا ماست شود و آبی که با شیر که در رحم
ماده قرار گیرد و نام شاعریست و آنچه بدان زندگانی توان کرد روایة بالکسر نقل کردن سخن و آب
کشیدن رهبة بالضم ترسیدن رهبوت بفتحتین و ضم با ترسیدن رهبوت خیر من رحموت

نارنگ پیمانه سر و انجا که از سر کودک می جنبد صراح

بالفتح

یعنی بر مستیه شدن بهر است از رحم کرده شدن رهوه بالفتح جای بلند و موضعی از محله که از آن
آب باران روان شود رباسه بالکسر مهتری ریاضه بالکسر توسن را رام کردن و رنج کشیدن
ریبه بالکسر تهمت و اندیشناک کردن باب الراء مع الثاء رثت بالفتح پاره اشتر از حاجت و
ریابث چیزهائی که باز دارند از کار خیر فی الحدیث اذا کان یوم الجمعة بعث ابلیس جنوده الی الناس
فاخذوا علیهم الربابث رث بالفتح و تشدید تا کهنه رثاث بالکسر ج رثیث مجروح رثما
بالکسر گوشواره و تاج رعث بالفتح و بفتحتین پشم و صوف رنگین که از هودج آویزند رعوث
بالفتح و عین معجمه زن شیردار و ملیش شیردار رفث بفتحتین جماع و سخن زشت و سخن با زنان در جماع
کردن رمث بالکسر چراگاه شتر از شوره گیاه و نام درختیست و هر کهنه جامه و ناتوان پشت و بالفتح
صلاح کردن و بستن چیزی ستون و بفتحتین چوبی چند که برهم بندند و در رود بآن سوار شوند
و خوردن شتر شوره گیاه را و رنجور شدن و بقیه شیر در پستان روث بالفتح سرگین نهاد و ثه
واحد و سرگین انداختن ریث بالفتح درنگ کردن و بید رثیله از قلیل و اندازه چیزی و بالفتح و
تشدید یاء مکسوره درنگ کننده کاهل باب الراء مع الجیم رتج بالفتح بستن در و بفتحتین در
بزرگ بسته کردن و در کوه بند شدن همچنین رتاج بالکسر و نام کعبه رج بالفتح و تشدید جیم جنبانیدن
و جنبیدن و بازداشتن رجاج بالفتح شتران و گوسفندان لاغر و مردم ضعیف درجع بالفتح
اضطراب کردن و پیاپی درخشیدن برق رانج بکسر نون جوز هندی و خرمای املس رواج بالفتح
روائی رهج بفتحتین گرد و شور و غوغا و ابر بی باران رایج درآن رازیانج بفتح نون معرب رازیانه
باب الراء مع الحاء راح شادمان شدن و شراب و کفهای دست بی بیمعنی جمع راحه است ربح
بالفتح سود کردن و بالکسر و بفتحتین سود شتران و اسبان که برای فروختن بیاورند و بچه شتر بچه‌های
خورد و بالضم و فتح با شتر بچه و بزغاله و مرغ لیست رباح بالکسر فروختن چیزی در سود و فایده
بکسی دادن و بالفتح سود و نام چندی کراست قلعه نسبت باندلس و جوهری گوید رباح جانوریست
چون گربه که کافور از وی گیرند و کافور رباحی بدان منسوبست و ابن خلط است چه کافور صمغ درخت
است و بالضم و تشدید باء کته نر و بزغاله و شتر بچه رابح بالکسر سود کننده رجوح و رجح
بالضم چربیدن ترازو و جیزان رجاح بالفتح زن بزرگ سرین راجح چربیده و زن بزرگ سرین
رجح بفتح راء و حاء مهمله و اخی سم و بضمتین کاسهای فراخ ردح بالفتح شتر دامن خیمه پس خیمه
در آوردن و گرد آوردن خانه را و گل کردن و بفتحتین زبانه دراز رداح بالفتح زن گران سرین

پوشش چهره زدن
... بهر رام و آب
سرکش

باب الراء مع الثاء

باب الراء مع الجیم

رازیانج رازیانه

باب الراء مع الحاء

درخراخ بالفتح فراخ

وکاسه

وکاسهٔ بزرك ولشکر کران سبر ردُح بضمتین جمع وردح بمعنی فتنهای عظیم نیز آمده منه قول علی کرم الله
وجهه ان من ورائکم امورا متماحلة ردحا رزح بالفتح فرو افتادن شتر ماده از لاغری وزدن نیزه کسیرا
رشح بالفتح خوی کردن وتراویدن آب بجستن رشح عرق وکیاهیست رضح بالفتح شکستن ورد
کردن سنك وخستهٔ خرما ومانند آن وبالضم ریزهٔ سنك وخستهٔ خرما رکح بالضم کرانه کوه وبیخ
ان ومیانسرا رکوح بالضم میل کردن وآرام کرفتن بچیزی رمح بالفتح نیزه زدن ولکد زدن جوان
وبالضم نیزه ورماح ورماح بالکسر جمع ورماح الجن طاعون رمّاح بالفتح وتشدید میم نیزه کر ونام مردی
رامح نیزه دار ونیزه زدن وسماك رامح ستاره ایست نزدیك وستارهٔ دیکر هست که او را نیزه او کو
وسماك دیکر ستارهٔ نزدیك نهاد دارا اعزل کویند یعنی بی سلاح وثور رامح کاو بکه دو شاخ داشته
ارتیح بالفتح کردش سر از مستی وجز آن روح بالفتح آسایش ونسیم ورحمت وبالضم جان وقرآن ووحی
وجبرئیل وعیسی ع وبیق شد حکم خدا وملکی است که رتبهٔ او چون رتبهٔ انسان باشد ونیز او چون ملا
است وبفتحتین فراخ نهادن پیش پایها از یکدیکر ودرکام زدن چنانکه پاشنها نزدیك شند باهم
رواح بالفتح شبانکاه شدن وشبانکاه کردن وشبانکاه سیر کردن وشبانکاه یا از زوال تا شب
رواح بوها وبارانهای شبانکاه ریح بالکسر باد وبوی ونوبت وغلبه ورحمت ونصرت ودولت ودوز
کردن روز باد شدن وزد رباح بالفتح شراب شبانکاه وبالکسر نام پدر قبیله ایست وجمع ربح

باب الراء مع الخاء

باب الراء مع الخاء رتخ تنك شدن خمیر ومقیم شدن بجائی وتخلف کردن از چیزی رخ بالضم
کیاهیست تازه ومرغیست بزرك که کرکدن را بر میدارد وبیا الامر ود ویکی از مهرهای شطرنج معرب
است از مهرهای نیشابور وبالفتح وتشدید خاء پایمال کردن وآمیختن شراب باب رخاخ بالفتح زمین
نرم وعیش فراخ رسوخ بالضم استوار وبا برجا بودن ورفتن آب بچشمه ورفتن نم باران . ندی
راسخ استوار وبا برجا رضخ بالفتح شکستن سنك ریزها واندك بخشیدن وسنك بر کسی زدن
رمخ بالکسر درختان انبوه ومجتمع رنخ بالفتح سست شدن ریخ بالفتح سست شدن ودور
بودن دوران از یکدیکر چنانکه بهم بنا شند وبالکسر موضعی است بخراسان ونواحی است بنیشابور

باب الراء مع الدال

باب الراء مع الدال رند بالفتح برهم کو نهادن رخت وبفتحتین متاع چیده وهمچنین بند و
مردم ناتوان رد بالفتح وتشدید دال باز کردانیدن وباز کشتن وباز آوردن وچیزی زبون وفاسد
رشاد بالفتح بسامان بودن وبراه بودن وحب الرشاد تره تیز کست واشاد راه راست یابندن رشید
راه راست یابنده وراه راست نماینده ونام مبتدی نام خدای تعالی رصد بالفتح چشم داشتن وکیا

یاران اندك و نظر کنندگان و خبر گیران مردم بر سر راه و برای نقشه بر جمع راصد است رعد آواز ابر

آواز کردن ابر و گویند آواز فرشته است که ابر را بدان راند و بانگ شدن زن و ترسانیدن و تهدید نمودن

و نیز نام مردی است که عاشق زنی بوده رباب نام سلمان گوید بیت ی عدیجو رعدان هوا نالد لبو داریاب

آید یعنی نامی بنالد ای غنچه عذرا شود رغد بفتحتین عیش خوش و فراخ رفد بالفتح عطا کردن و یاری

دادن و بالکسر بخشش و کاسه بزرگ و بالفتح نیز آمده روافد چوبهای سقف رقد بالفتح خواب کردن

رقاد بالضم در خواب شدن و خواب یا خواب شب رود بالضم خواب کردن و خواب کنندگان جمع

راقد راقود خم بزرگ دراز بقیر اندوده و ماهی است کوچک رکود بالضم ایستادن آب و باد و

کشتی و آفتاب بنصف النهار و راست ایستادن تراز و ایستادن روز و آرام کردن مردم و بالفتح گاو

پر شیر ماده که همیشه شیر دهد و شیرش منقطع نشود راکد آرام گیرنده و ثابت بجا خود رماد

بالفتح خاکستر رمد بفتحتین درد چشم و درد کردن آن و بالفتح اول و کسر میم متغیر شده رند بالفتح

درختی است خوشبو و درختی است عود را نیز گویند رود بالفتح طلب علف جستن و رفتن و آمدن رائد

نکه او را برای طلب علف فرستند و دسته آسیا باب الراء مع الراء رارو ریر بالفتح و الکسر

مغز نیك است لرزان و تباه شدن و کذا مغز لاغری باب الراء مع الزاء راز سر و راز معماران مفرد

رازه رجز بالکسر و الضم پلیدی و عبادت بت و شرك و عذاب و بفتحتین نوعی از شعر گویا وزن

آن شش بار مستفعل و خلیل گوید رجز داخل شعر نیست بلکه آن نصف بیت یا ثلث بیت است و بحر رجز

شعر گفتن و بسیار بیت زیبا رخبهای شتر رز بالفتح و تشدید زاء در زمین چیزی جستن و استوار کردن

و در زمین بردن نهادن و دم بردن ملخ در زمین بجهة بیضه نهادن و بالضم برنج که از آن ارز نیز گویند

و رز بز گیاهی است که بان رنگ کنند و این غیر رز نیز است چنانکه از قاموس مفهوم میشود لیکن محل

نظر است بلکه همان رزین است که بتصحیف خوانده اند رکز بالفتح نیزه و جز آن در زمین فرو بردن و

بالکسر آواز نرم و مرد دانا رکاز بالفتح مال پنهان کرده در زمین و آنچه در کان بهم رسد رمز بالفتح

بلب و ابرو و چشم اشارت کردن و خرامیدن رموز بالضم و بفتحتین نیز آمده راموز دریا و اصل و نمونه چیزی روز

بالفتح آزمودن و بر خرمن خود بودن و اصلاح نمودن رهز بالفتح جنبیدن باب الراء مع السین

راس بالفتح سر سرور و دان و سر قوم و بالای چیزی و پر شدن و راس المال سرمایه تجارت رئیس

مهتر رآس بالفتح و تشدید همزه ممدوده کله فروش و عامه رواس گویند ربس بالفتح بلبستن

و مشك پر کردن رجس بالکسر پلیدی و عقوبت و خشم و گناه و کار بد رجس بالفتح آواز بلند کردن

الراء
باب الراء مع
الزاء
باب الراء مع

ز و بنی بضم و کسر اول
و نون افتوچه خمار بن
حلقه که بر چارچوب در
و صندوق و امثال آن
نصب کنند و زنجیر اندر
کذا است

السین
باب الراء مع

... ا از ابرو بازان شروه آواز بلند روس بالفتح انداختن سنگ و دیوار و جز آن بکسی و کوفتن و خورد
کردن چیزی سخت و زدن بجائی رسیلس چیز تابنده استوار و مرد بزرگ و دانا و ابتدا و سر و تباه
چیزیکه درست نباشد رس بالفتح و تشدید سین ابتدا چیزی و محبت و چاه بنا نا برآورده و چیزی
اگر درست نباشد و نام چاه و نبیه قبیله ثمود که بعثه پیغمبر خود را تکذیب نمودند و در آن چاه پنهان
کردند و اصحاب الرس عبارت از ایشانست و اصلاح کردن و افساد کردن میان جمعی و چاه کندن و گور کردن
و پنهان کردن چیزی و بالخفی سخن گفتن و اندیشه کردن و دانستن حال و کار کسی رعس بالفتح لرزیدن
و افشاندن و لاله و آهسته رفتن از ماندگی و ضعف رغس بالفتح المبارکی و نیکوئی کردن و افزونی و
برکت و نعمت رفس بالضم بپا زدن چیزی را رکس بالفتح برگردانیدن و واژگون کردن و بالکسر مانند و مرده
لبنا رمس بالفتح خاک گور و دفن کردن مرده و پوشیدن چیزی و سبک انداختن و رامس بادها که رام
و پی راه را ناپدید کند روس بالفتح خرامیدن و برداشتن سبیل گیاه را و بالضم طایفه که شهرهای
ایشان بملک صقلاب نزدیک پیوسته است رهس بالفتح سخت پامال کردن ریس بالفتح خرامیدن
و ضبط کردن و غالب و مستولی شدن باب الراء مع الشین رایش بفتحتین بیاضی که در ناخن
جوانان پیدا شود رش بالفتح و تشدید شین چکیدن آب و اشک و خون و جز آن و باران اندک رشاش
بالفتح و رشاشه بالفتح آب و خون که بجائی چکد رعش بفتحتین لرزیدن رفش بالفتح کوفتن و خوشه
و بیل که بآن خاک بردارند و بالضم نیز آمده رقش بالفتح نقش کردن رمش بالفتح چیدن گوسپند و چیزی
و سنگ و جز آن انداختن و دست بسودن و گرفتن بسر انگشتان و طایفه ریحان و جز آن و بفتحتین پر مرغ
و سرخی کند پلک چشم پیدا شود و آب چشم متفرقه باشد روش بالفتح خوردن لبنا و خوردن اندک
و واهشی که از خود ظاهر کنند گیاه در روزها و راهش کشیدن بازو و راهشان دو رگ بازو
ریش بالفتح پر نهادن بر تیر و نیکو کردن حال کسی را و بالکسر پر مرغ و جامه فاخره و فراخی در معاش و ریاش
بالکسر جمع و نفع رساندن و پوشانیدن و خوراندن کسی را رائش آنکه میان رشوه دهنده و رشوه ستاننده
میانجی باشد و فی الحدیث لعن الله الراشی والمرتشی والرائش باب الراء مع الصاد ربص بالفتح و
تربص چشم داشتن نیکی یا بدی رخص بالضم ارزانی و ارزان شدن و بالفتح نازک و نرم رخیص ارزان
و جامه نازک رص بالفتح و تشدید صاد استوار کردن و بهم چسبانیدن دو چیز را و برابر کردن میان
بعضی را بمقدار رصاص بالفتح ارزیز و آن دو قسم است سفید که آنرا قلعی گویند و سیاه که آنرا
سرب گویند رعص بالفتح کم کردن و جنبیدن و جنبانیدن و حرکت دادن رقص بالفتح پای کوفتن و

باب الراء مع الشین

باب الراء مع الصاد

مرا
ورخشنده نیز آوجوشیدن شراب رمص بالفتح درست کردن شکسته را و تسلی دادن مصیبت زده
و نیکو کردن حال کسی را و اصلاح کردن میان دو کس و سرگین انداختن مرغ و زاییدن شتر و درنده
و کسب کردن و بفتحتین چرک سفید که در کنج چشم گرد آید و آنچه روان شود از غمص بفتحتین گویند رهص
بالکسر بیخ و بنیاد و چینه زیرین دیوار و گلی که بآن چینه دیوار را اندوده باشند و بالفتح سوده شدن سم ستور و آب
بر آوردن آن و سخت فشردن و سخت گرفتن بتقاضا و شتافتن رواهص سنگها بر هم برچیده

باب الراء مع الضاد ربض بالضم میانه و اساس بنا و بضمتین کرانها هر چیزی و بفتحتین رسن
تالان و رودها یا غیر دل آنچه در شکم باشد و دیوار گرد شهر و کرانه و خوابگاه گوسپندان و موی که
ابسته و رسنده باشد و مال و خانه و خدم و اهل خانه از زن و خواهر و مادر هر چه بارو رجوع کنند
بدان و لخت شوند و بمعنی بضم نیز آمده ربوض بالضم باز ماندن نر از کشتی و بزانو در آمدن
گوسفند و گاو و اسب چنانکه بروک برای شتر و جثوم برای مرغ و بالفتح درخت بزرگ که فراخ باشد و
زنجیر کلان و زره فراخ رحض بالفتح شستن دست و جامه و جوان و عرق کردن تب زده رض بالفتح
تشدید ضاد کوفتن و خورد و ریزه کردن و خرما که بکوبند و بر نهند رضیض ذانهاء خرماء کوفته
رضاض بالضم ریزهاء چیزی رضراض بالفتح سنگ ریزه که زیر پا کوفته شود و مرد و ستور بسیار کوشت
و قطرهاء خورد باران رفض بالفتح و بفتحتین گذاشتن چیزی و بچرا گذاشتن ستور و اندک رفوض
بالفتح بچرا شدن ستور و رفوض الارض پاء مانده ربیع و علف و مینی که باز ماند بیند از زمین و گیاه درو
پراکنده از یکدیگر رکض بالفتح جنبانیدن مرغ در پریدن و حرکت دادن پاء و بر انگیختن اسب را و پای
زدن برای تاختن و بالجنبانیدن مرغ در پریدن رمض بالفتح با پوسته نچیدن گوسپند را در تمغاك
بر سنگریزه و بریدن گوسفند و باریک و تیز کردن دم کارد و تیر و هر چه تیز باشد و جز آن و بفتحتین سخت تافتن
گرمی آفتاب بر ریگ زمین و جز آن و سوختن پا از گرمی زمین و بکرها چریدن گوسفند و سوختن جگر و
درون آن و بیمار شدن از آن رمیض پیکان و کارد تیز و هر چه تیز باشد روض بالفتح نرم و رام کردن
و مرغزارها و همچنین ریاض و روضه واحد روافض لشکری که سردار خود را بگذارند و رافضه گروهی از آن
و فرقه از شیعه که زید بن علی بن حسین ع بیعت کرده بعد از آن گفتند که از شیخین تبرا کن تا با تو همراهی کنیم
زید ابا نمود و گفت چگونه تبرا کنم از ایشان که وزیر و معاون جدم بودند پس ایشان او را رفض کردند و گذاشتند
تا آنکه عم حجاج او را شهید کرد رایض سوار کار و رام کننده اسب توسن

باب الراء مع الطاء ربط بالفتح بر بستن رباط بالکسر نگاه داشتن سرحد دشمن و پیوسته بودن در آنجا و آنچه بدو ستور

باب الراء مع الضاد

ابسته پیچیده و نیز او را دو کانی و بمعنی تمام برهان

نشسته چه نوشته بغا اینکه گرم شده برهان

باب الراء مع الطاء

رهشل

و مشک و جز آن بندند و بیخ سر پستان شتر که بسته باشند تا بچه نمکد و انتظار نماز بودن بعد از نماز دیگر
و ربیط ستوری که او را ببندند و لغت برکه نغوه خرما تر نهاده در آب و خرما خشک که در انبان کنند تا آب بر آن ریزند
و راهب و زاهد و حکیم که اعراض از دنیا کرده باشد و بدین معنی رابط درست است و ربیط الجاش مرد دلیر که
نترسد و رهوط بالضم ثابت لازم داشتن نشستن را و روط بالفتح پناه بردن و خشیهای بلند و بالضم
نهر معرب رود و رهط بالفتح گروه مردان کمتر از ده یا از سه تا ده و قوم و قبیله کسی و بفتحتین نیز آمده
و پوست پاره که چون میزر که از پائین بشکافند تا در آن راه توان رفتن و زنان حائض و کودکان پوشند
و پوستی که از وی دوال کشند رهاط بالکسر متاع خانه ریط بالکسر چادر ریطه بالفتح چادری که زنان
بر سر افکنند واحده ریطه باب الراء مع الظاء رعظ بالفتح جای نشاندن پیکان از تیر باب الراء
مع العین ربع بالضم چهار یک از چیزی و بضمتین نیز آمده و آلتی است که منجمان از قبل سطرلاب
بدان ارتفاع آفتاب گیرند و ساعت و عملهای دیگر معلوم کنند و از اربعی و ربع مجتبی بضم میم و فتح جیم
تشدید با نیز آمده و بالکسر نوبت و روز چنانکه از نوبتهای روز نوبتی یکی چهار روز
باشد و نوبت چهارم روز آب خوردن شتر و نام تپ و رباع بالفتح چهارم روز تپ آمدن و جای
و بهر چهار روز یکنوبت بآب رفتن شتر و بار بر شتر نهادن و رباع چوب بستن که بار را بر آن اندازند و
دو کس بر دارند و بر شتر نهند و باز ایستادن و خود را باز کشیدن از کاری و چهارم از قوم شدن و چهار
یک غنیمت ستدن و سنگ برداشتن بجهت آزمایش زور و آزمایش زور و آن سنگ را ربعه گویند و
بالضم و فتح با شتر بچه که در بهار زاید و آن اول نتاج است ربیع فصل بهار باران بهاری و جوی خرد
و نام مرغی و حصه آب که بر زمین رسد و چهارم حصه چیزی رباع بالضم چهار چهار و بالفتح دندان
رباعیه یعنی دندان شیر افکنده رابع چهارم و چهارم کننده ربع بالفتح و ربوع بالضم جای بود شدن و جهد
و شاهد شدن و فراخی و ارزانی رتع بفتحتین حرص و طمع سخت رجوع بازگشتن رجع بالفتح باز
گردانیدن و جواب دادن و دست و پا برداشتن ستور در رفتن گام زدن و فروختن ناقه و بها آن
خریدن مانند آن و اند بکررا راجعه رجعه گویند باران بعد باران و منفعت و گیاه بهار سرگین ستور
و زمینی که سیل از آن میگذشته باشد رجیع کلامیکه گردانیده شود و هر چه رد کرده شود و سرگین
ستور و نشخوار چارپا و شتر لاغر که از سفر مانده باشد و باز گردیده بسفر دیگر رود راجع زنی که
بعد از مردن شوی پیش خویشان خود رود و ستوریکه دم بردارد و بول چنان اندازد که آبستن نماید
و چنان نباشد ردع بالفتح باز ایستادن از چیزی و مانند زعفران چیزی بجای و شمه از بوی خوش و اثر خون

باب الراء مع الظاء

باب الراء مع العين

وزعفران رسع بفتحتین علتی است که در پلک چشم پیدا میشود رصع بالفتح چسبیدن بچیزی رضاع بالفتح والکسر شیر مکیدن بچه رضیع همشیر و طفل شیرخوار راضع آنکه شیر شتر و بز بمکد و نمی دوشد تا آواز دوشیدن کسی نشنود رعراع بالفتح جوان زیبا و معتدل اندام رعاع بالکسر مردم نودمیده و ناکس رفع بالفتح برداشتن و حرکت پیش دادن کلمه را و قصه حال خود پیش حاکم بردن و برداشتن غله درودهٔ بخرمنگاه آوردن و مبالغه کردن شنود در رفتار برفتن و راندن و نزدیک گردانیدن چیزی را بچیزی رقیع شریف و بلند بلند آواز رنوع بالفتح والکسر آکنده شدن خوشه از دانها رافع بردارنده بیرق و نام کسی الله را به پیشانی در کشد و بیرون نیامد و در رفع آسمان دنیا از رقیع جمع و مردمان رتوع بالکسر با رها دنوشیها موجی که بر بالای در ستنند ... رکوع بالضم پشت خم کردن و نماز کردن و ... شدن و بر و افتادن رمع بالفتح رمعان بفتحتین جنبیدن سر بینی از غضب و بدست اشاره کردن واشک روان شدن و شتافتن روع بالفتح ترسیدن ترسانیدن و شگفتی آوردن و بالضم عقل ودل ریع بالفتح البیت و افزون شدن و باز گشتن و نیکو برآمدن نان از تنور و طعام از دیگ و غلهٔ که از کشت حاصل شود و فزونی ... و زمین ... هر چیزی و بالکسر والفتح زمین بلند یا راه ... کشاده که ... رابع چهارم ...

باب الراء مع الغین

رثغ بفتحتین فراخی ... ردغ ... رسغ بالضم و بضمتین پیوند سر و دست با پای شتر و ... رفغ بالفتح فراخی عیش و ... و زمین نرم ... و هر چرک که در پیوندهای بدن جمع شود و بیخ ران و ... جمع شدنگاه چرک و خاک و طعام و چونه که نرم باشد و مشک تنک پوست و بالضم بغلگاه و ... اندام مخصوص روغ بالفتح پنهان رفتن روباه و چراندن بسوی چیزی و جستن صید و میل کردن و ... آوردن بچیزی بهانه و جستن

باب الراء مع الفاء

راف رافه سخت بخشودن و مهربان شدن رؤف بسیار مهربان رجف بالفتح سخت جنبیدن زمین و جز آن رجاف بالفتح و تشدید جیم دریا موج زن و روز قیامت و حشر و نوعی از رفتار رلجف ... زلزله رخف بالفتح مسکه تنک و نوعی از زنک و خمیر کردن ردف بالکسر در پی هم در آمدن و پس سوار نشستن و هر چه پس چیزی و چیزی که تابع چیزی بود و کوکبی است نزدیک نسر واقع و حرف علت ساکن که بی فاصله پیش از حرف روی واقع شود و دوم و سیوم و جانشین پادشاه و در جاهلیت چنان رسم بود که مرد که جانشین پادشاه شدی او از دست راست و نشستی و با او یکجا خوردی و آشامیدی و در هر کار ردوم او بودی و از غنیمت مال چهاریک گرفتی

دروده درویده

کله بفتح اول و ثانی مشدد و غیر مشدد بمعنی اغون است برهان

آکنده پر کرده شده برهان

شگفت بکسر اول ... تعجب برهان

باب الراء مع العین

باب الراء مع الغین

ردیف آنکه پس سوار نشیند و کوکبی است نزدیک بنسر واقع غیر کوکب و ستاره که طالع شود در مشرق حین مقابل او غروب کند ستاره که نظر داشته باشد بستاره طالع کلمه مستعمل مکرر ذکر بعضی از آن فیه آرند رسف بالفتح رفتار پابندپا و رفتن مانند رفتن آن رشف بالفتح مکیدن و بفتحتین بقیه آب که در حوض مانده باشد و شتر از بهر هر بمکد رصف بالفتح لایق و سزاوار شدن و سنگ بر هم که نهاده در بنا خانه و پی بر نیزه زدن و پای بر پا کداشتن و بفتحتین سنگها که بهم پیچیده باشند در بنا واحد رصفه رصیف محکم و استوار رضف بالفتح داغ کردن بسنگ تفسان و بسنگ گرم بریان کردن و چیزی پختن

تفسانیدن بغایت گرم برهان

و سنگهای تفسیده که شیر بران جوش آنند رضفه واحد رضیف شیری که بر سنگ تفسان جوشیده شود و مرضوف بریانی که بران سنگ بریان کنند رعف بالفتح خون برآمدن از بینی و در کذشتن و پیش شدن اسپ و برآمدن بیدخایه و روان شدن خون رعاف بالضم خون بینی و رفتن آن راعف اسب پیش شونده و طرف بینی و بینی کوه رعیف بریکه مقدم باشد در ابرها رعوف بالفتح بارانهای سیاه رغف بالفتح فراهم آوردن خمیر و گل تا بدست نمالند و خورانند آرد و پنج و جز آن شتر را رغیف نان کرده رف بالفتح و نشد بغایت بسیار خوردن و بوسه دادن زنان را بدندان رشما لب نیکوئی کردن بکسی و درخشیدن رنگ چیزی و مکیدن و گستردن مرغ بالها و کرد فراکرفتن کاه کاه و ورمه گوسپند شتران بزرگ و طاقی که بر دیوار کرده باشند و بقا رسی از بر فلاد خانه که بینند رفیف درخشیدن و جامه نرم رفرف طاق در عمارت و جامها سبز که از آن بساطها و فرش سازند و دامنهای خرگاه و کوانهای زره که آویزان باشد و زیادتی بساط و فرش و هر چیز که زیاده آید و پیچیده و شکسته شود رفرفه واحد و نام ماهی است و درختیکه در یمن میشود و بالش و خیمه و درخت نازک و نام مقام اسرافیل رفراف بالفتح شتر مرغ و مرغی دیگر است که از الفاظ طالعه نیز گویند بتحقیق آن گذشت رنف بالفتح و بفتحتین بید مشک صحرائی رهف بالفتح تنک و تیز کردن دم شمشیر و همچنین است رهاف و بفتحتین باریک و لطیف شدن روف بالفتح ساکن بودن ریف بالکسر مزرعه کشت و علف و ارزانی و فراخی در خوردنی و پوشیدنی و هر جا که آب و سبزه نزدیک باشد و بالفتح درآمدن در آن زمین و چرانیدن ستور در آن زمین و چریدن ستور در آن زمین

باب الراء مع القاف

ربق بالکسر رسنی که حلقها دارد و در آن چارپایان بندند و هر حلقه از آن ربقه گویند و رباق و ارباق جمع و بالفتح در ربقه کشیدن رتق بالفتح بستن و بفتحتین بسته شدن سوخ زن و بکارت زایل ناشدن رتاق بالکسر و جامها کلاه بسته رحیق شراب خالص صحاح افزاید و خوشبو و همچنین رحاق و نوع علبسان

باب الراء مع القاف

خوشبوئی رزق بالفتح روزی دادن و بالکسر روزی مرسوم و باران وانچه بدان نفع گرفته شود رستاق و رسداق
و رزداق بالضم معرب روستا و رساتیق جمع رشق بالفتح تیر و جز آن انداختن و بالکسر تیر انداز یکدفعه و نوعی از تیر انداختن و
آواز قلم و بدین معنی بفتحتین نیز آمده و بفتحتین کمان نیکو که تیر از آن زود رود رشیق نیکو قد و زیبا اندام رفق بالکسر نرمی
کردن و نرمی و لطف و آنچه بدان استعانت گیرند و بالفتح نفع رسانیدن بکسی و زدن آرنج کسی را و بستن بازوی شتر که
مبادا بسوی خانه اصلی بگریزد و رفتن آهسته رود و بفتحتین برآمدگی آرنج و برگردیدن مرفق از پهلو و آب و چراگاه
که آسان از آن حاجت و مطلب حاصل شود و بیماری سر پستان ماده شتر بواسطه بسته شدن رفاق بالکسر رسنی که
بدان بازوی شتر بندند و یاران همسفر رفیق همراه در سفر واحد و جمع آمده و مرد نادان رق بالکسر و تشدید قاف بندگی
و چیزی تنک و زمین نرم و کیاهی است خاردار و بالفتح پوست آهو و بکسر نیز آمده و نامه خوانا و روشن قال الله تعالی فی رق
منشور و سنگ پشت بزرگ یا جانور دیگر دریائی و بالضم و الفتح آب تنک در دریا و وادی رقیق بنده و تنک
و نرم واحد و جمع آمده رقاق بالفتح زمینی هموار که در آن نرم باشد و روز گرم و بالضم نان تنک رقق بفتحتین
سستی و ناتوانی و کم چیزی و زمین هموار و نرم رمق بالفتح سبک نگریستن و بفتحتین بقیه جان و گله گوسپند معرب
رمه و بالفتح و کسر میم آنچه بدان سد رمق کنند و بضمتین فقرا که بقدر سد رمق داشته باشند و بالضم و تشدید
میم مفتوح ضعیف و ناتوان رنق بالکسر بفتح اول و کسر نون و بفتحتین آب تیره و عیش مکدر و بالفتح و بفتحتین تیره شدن
آب و جز آن رنوق ... و آب تنک و خوبی چیزی روق بالفتح شاخ و بار و اول شب و اول عمر و جوانی و اول هر
چیزی و دو شاخ ... پرده و ... صیاد و ... و خیمه چیز صاف از آب و جز آن و عزم و آهنگ مرد بر کاری و بلند
از چیزی و ... چیزی و خوش آمدن و شکفته ... و فرود آمدن و صاف شدن شراب و مانند آن و بفتحتین
دندان پیش بالای دراز شدن از فرودین رواق بالکسر و الضم خانه که بر یک ستون ساخته باشند و سقف خانه
و پرده که در کشیده باشند از سقف خانه و اول شب و ابر راووق بفتح واو آنچه بدان شراب صاف کنند و از آن بفارسی
پالونه شراب گویند و ظرفی که در آن شراب صاف کنند رهق بفتحتین بر نشستن کردن چیزی و فرو پوشیدن و در
گرفتن و رسیدن و نزدیک شدن سفیهی و خود را بر حرام و فساد داشتن و شتابیدن و دروغ گفتن ریق بالکسر
آب دهن و بالفتح روان شدن آب بر روی زمین و درخشیدن سراب و بالفتح و تشدید یاء مکسوره و اول هر چیز و
بهتر هر چیز و اول جوانی و مرد که ناشناسا باشد و بمعنی اول بتخفیف یا نیز آمده ریوق بالضم جان دادن ریق
نیکو و شکفته و رونده و خالص هر چیز و بهره ناشناسا ... نوشند و آنکه چیزی در دست و نباشد و ناشناسا
باشد باب الراء مع الکاف ربک بالفتح در آمیختن روغن و جز آن و نیکو کردن ناشکسته و انداختن کسی را
در کاری و بلایی رتک بالفتح نزدیک نهادن شتر گام را رک بالفتح و تشدید کاف دست را باکردن بهم در غل

روستا ده مقابل شهر بیکمانا

فرود دندان پیش بالای ... بمعنی ... برکها

باب الراء مع الکاف

کردن

کردن وکاه بر کردن کسی لازم کردن وانداختن چیزی بر چیزی ودست بچیزی مالیدن تا حجم او معلوم شود وبا زن جماع کردن ونناك شدن چیزی وبالکسر الفتح باران نرم ریزه **رکیك** سست وضعیف وانکه بر اهل خانه خود غیرت نکند **رموك** بالضم اقامت کردن بجائی **رمك** بفتحتین مادیانها که برای نتاج نگاه دارند ولحد نیز بمکه ومرد ضعیف وناتوان **رامك** بکسر میم تخمی است خوشبوی سیاه که بمشك بیامیزند واز امثال آن زمین کوبند و بفتح میم نیز آمده ومعرب یکجا مضم باشد واز آن جدا نشود

باب الراء مع اللام

رال بالفتح وسکون همزه بچه شتر مرغ **رئبال** بالکسر وسکون همزه شیر درنده **ربل** بالفتح نوعی از درخت که بعد از گذشتن وقت تابستان برگ وبار بر آرد و بفتحتین گیاهی است بغایت سبز که پاره هرگز بهمگی ماداست **رتل** بفتحتین خوبی نظم و ترتیب چیزی وسپیدی دندان وبسیار آبدار شدن دندان وبشکو وهموار وهر چیز نیکو وبدین دو معنی بکسر تا نیز آمده وکشادگی میان دندانها **رجل** بالکسر پای وعهد وزمان وکوه مثل انبوه وکوشه کمان ورجل الغراب آهنی است که بدان داغ میکنند وبالفتح بند پای نهادن وبفتحتین پیاده شدن وگذاشتن شتر را با بچه بچراگاه وگذاشتن بچه با مادر تا هر جا خود شیر بمکد وبفتح را وضم جیم مرد یکه بحد بلوغ رسیده وجوان شده باشد وبکسر جیم موی نرم ونه بسته خلاف جعد **راجل** پیاده **رجال** بالکسر مردان وپیادها و بر تقدیر اول جمع رجل است و بر تقدیر ثانی جمع راجل **رحل** بالفتح رخت واسباب ومسکن ومنزل ووپالان شتر وپالان بر شتر نهادن وبفتحتین پیاده شدن وکوچ کردن **رحیل** کوچ وشتر قوی که در رفتار **رحول** بالفتح شتر قابل سواری وبار وبمعنی راحله **راحیل** نام مادر یوسف ع **رخل** بالکسر وبالفتح وکسر خا بره ماده رخال بالکسر والضم جمع **رذل** و**ارذل** و**رذال** و**رذیل** ناکس وفرومایه وزبون وبد از هر چیز **رسل** بالفتح رفتار نرم وموی نرم وهشته وشتر آهسته رو وبالکسر نرمی وآهستگی وبفتحتین گله از شتر وگوسپند وجز آن **رسول** بالفتح پیغام وفرستاده وپیغمبر وجمع ومفرد آمده **رسیل** نام مرغی وانکه در تیر انداختن وجز آن شریك و موافق با کسی باشد وهم پیغام **رطل** بالفتح نیم من واند وازده اوقیه است واوقیه چهل درم است وبکسر نیز آمده ومرد سست نرم وجوان نحیف نزدیك ببلوغ وانکه اسپی از نشو ونما نکرفته باشد **رعل** بالفتح سخت زدن نیزه وبینی کوه وجامه مرد وموضعی است وپاره از گوش بریده که گوسفند وناقه که او بر آن باشد وجدا نشده باشد جمع رعلا **رغل** بالضم گیاهی شبیه باسره وی است که از آن اسفناج دشتی نیز نامند وبالفتح خوردن بزغاله وجز آن شیر مادر را آنکه رها کرده باشند **رغال** بالفتح گروه وابو رغال بکسر را مردی بود از ثمود یکی قبیله ثقیف که از عذاب ثمود بواسطه پناه کرفتن بحرم ایمن بود وچون از آنجا برآمد بهمان عذاب واصل جهنم شد وحضرت رسول صلی الله علیه وآله در راه طایف قبر او را بصحابه نمود وبعضی گویند ابو رغال مردی بود که راهنمای لشکر حبشه شد برای خراب کردن کعبه وتا رسیدن در راه مرد وبعضی گویند مردی بود عشار وظالم **رفل** بالفتح

باب الراء مع اللام

جعد جعد بر بستر [illegible] پیچ خورده [illegible]

باب الراء مع اللام

خرامیدن و دامن کشان رفتن و بالکسر نادان و کول و خرامنده و بیخبر **رفل** بالفتح شلیتهای بلند واحد رفله **رکل**
بالفتح بیکپای لکد زدن و پاشنه زدن اسب را نابود و **رمل** بالفتح ریگ و نام علمی است پیدا کردهٔ حضرت دانیال ع
که جبرئیل ع از ابر یکنقطه چند نموده و ریگ و رطعام کردن زاد و زیان و حصیر بافتن و آراستن و زینت دادن تخت و
بساط بجواهر و مانند آن و بخون آلودن و تنک بافتن و همچنین رمیل بتشدید باران اندک و اندک باران شدن سال و
درویدن و پویه رفتن و دنبادن و افزونی در چیزی و خطهائی که بر پای پلنگ و گاو وحشی مخالف از اعضا دیگر باشد
و نام بحریست از عروض و آن چهار بار فاعلاتن باشد **رول** بالضم آب دهان **رهل** بالفتح سست و جنبان
شدن گوشت و آماسیدن و ورم کردن آن بغیر بیماری

باب الراء مع المیم

رءم بالکسر و سکون همزه آهوی
سفید خالص رآم بمد همزه اول و آرام بمد همزه ثانی جمع و بالفتح بچه شتر و پوست شتر بچه آکنده بکاه که برای تسلی شتر
ماده سر آرند و دوست داشتن و الفت نمودن و به شدن و فراهم آمدن جراحت و مهربانی کردن ناقه بر بچه که بر آن پوست
آکنده و پیوند دادن و بستن تیم استوار کردن **رثم** بالفتح شکستن بینی و جرآن **رثم** بالفتح شکستن بینی و خون
آلوده کردن و طلا کردن بوی خوش بر بینی و آلودن بدان و سپیدی طرف بینی و لب بالای اسب و بفتحتین کاهی
است **رجم** بالفتح سنگ زدن و سنگسار کردن و نفرین و عیب و تهمت نمودن و گمان بردن و بگمان سخن گفتن
و راندن و ترک کردن و دشنام دادن و چیزی که بدان سنگسار کرده و رانده شود رجوم جمع و سنگ نیز با
برگور نهادن تا خوشه شود و بفتحتین گور و چاه تنور و بضمتین ستارها که بدان رانده شوند شیاطین و
سنگها که بر قبر گذارند **رجیم** رانده و سنگسار کرده شده **رحم** بالفتح و الضم بخشودن و مهربانی نمودن و
بالفتح و کسر حا و سکون آن جای کودک در شکم که آنرا زهدان گویند یا پردهٔ که در آن طفل باشد و آنرا مشیمه
گویند و اول درست تر است و قرابت و خویشی یا اصل قرابت و اسباب آن و ظاهر آنست که رحم آن خویشی باشد
که از جانب رحم بهم رسیده باشد و اولوا الارحام خویشان که در رحم شریک باشند **رحیم** نرم دل و بخشاینده
و بخشنده و اسمی است از اسما حق تعالی **رخم** بفتحتین شیر غلیظ شده و مهربانی در دوشیدن و نرم و موضعی است
میان شام و نجد و شعبی کوهیست بمکه و مرغیست مردارخوار که آنرا بفارسی کرکس گویند واحد رخمه
رخام بالضم سنگ سفید نرم و نام موضعی است **رخیم** نرم آواز و سخن نرم و سلیس **ردم** بالفتح بستن
و در و بر آوردن رخنه و سد بر آوردن شده و سد یاجوج و ماجوج و آنچه از دیوار مهم کسیفند و مردیکه درو
خیر نباشد و نیز دادن و بدین معنی است ردام بالضم **ردیم** جامهٔ کهنه **رذم** بالفتح پر شدن ظرف از آب
رذوم هم بالفتح کاسهٔ پر و لبریز و روان شونده از هر چیز **رزم** بالفتح گرد کردن و شتر بر نخیز مانده از لاغری
و همچنین رازم و بضم اول و فتح ثالث و ثابت قدم بر زمین و شیر درنده **رزام** بالضم بر زمین ماندن شتر و باز

بلدونیله

باب الراء مع المیم

بید و سنبله از یمین رزیم نام شتر رسم بالفتح نشان و اثر و در زمین پنهان کردن چیزی و ویران کردن نشانهای خانه را و نشان باز گذاشتن شتر ماده در زمین از فوت رفتار و بفتحتین رفتار سبک رشم بالفتح مهر کردن انبار را و بفتحتین علف که نخستین بر آید و بوی بد از طعام و زیادتی باران رفتن روشم بالفتح بلاد سختی و بمعنی مهری که بر چوب کنده باشد بجهة انبار غله و نقره شیء جوان و بسین مهمله نیز آمده و نشان و اثر رطم بالفتح در گل افکندن چیزی را رطوم بالفتح مرد احمق و زن فراخ اندام رغام بالفتح خاک رغم بهر سه حرکت خاک و خاک آلوده شدن و مکروه داشتن و دشوار و خوار شدن رقم بالفتح نوشتن و مهر کردن و نقطه کردن حروف را و مخطط باز نبافتن جامه را و جامه مخطط و نوعی است از جامه برد یمنی و بفتحتین خط و نوشته و سخنی نمانه رقیم نوشته و لوحی که نامه و قصه اصحاب الکهف بر آنجا نوشته بود یا وادی بادیه یا سگ اصحاب کهف رکم بالفتح بر هم کردن نشاندن چیزها را و بفتحتین بر یکدیگر نشسته رکام بالضم ریگ توده بر هم نشسته رم بالفتح و تشدید میم خوردن و نیکو کردن و اصلاح نمودن چیزی را و بدین معنی است مرمه و بالضم و بالفتح گریز و چاره و بالکسر خاک نمناک و مغز استخوان و آنچه آب برداشته و خاشاک و ریزه که بر زمین باشد عرب گوید جاء بالطم والرم یعنی تر و خشک یا بخاک و آب یا بهدیا و صحرا یا بمال بسیار رنم بفتحتین آواز کردن و بضمتین زنان مغنیه و زنان آوازگوی آینده روم بالفتح جستن و حرکت پنهان و خفیف در حرفی را چنانکه شنیده شود و اشمام آنکه شنیده نشود و نرمه گوش و بدین معنی بضم نیز آمده و بالضم نام پسر عیص بن اسحق و طایفه مشهور که از اولاد روم بن عیص بن اسحق اند و رومی یکی چون زنج و زنجی روسم بالفتح بلا و سختی رهام بالفتح گوسفند لاغر و بالضم مرغیکه شکار نکند و شمار بسیار و بالکسر بارانهای نرم و ضعیف که دایم بارد و همچنین رهم بالکسر و بفتح ها هر دو و جمع رهمه بالکسر ریم بالکسر آهوی سپید و بالفتح درو شدن و افزونی و زیادتی و استخوانی که بعد از قسمت گوشت شتر مانده باشد و گور و پاره نردبان و یکساعت دراز و آخر روز تا تاریک شدن شب و بهم آمدن شکاف زخم و فربه شدن

باب الراء مع النون

رتن بالفتح آمیختن پیه بخمیر و بفتحتین نام مردی از اهل هند که بعد از ششصد سال ظاهر شد و دعوی صحبت حضرت پیغمبر صلعم نمود و احادیث روایت نموده و اهل حدیث او را مسلم و مقبول نداشتند و شیخ علاء الدوله سمنانی و جمعی دیگر او را قبول کردند و گویند مثاله حضرت پیغمبر صلعم و او را ابو الرضا با رتن هندی گویند رثان بالفتح باران پیاپی رجن بالفتح باز ایستادن ستور از چراگاه و باز داشتن ستور از چرا و بلجوز علف دادن رجون بالضم اقامت کردن و اجن خوکرد و الفت گرفته رجحان بالضم میل کردن و چربیدن ترازو و ماندن یکطرف و افزون آمدن رجحان بفتحتین سخت جنبیدن رجعا بالضم جواب سخن باز دادن و آنچه اسپان کرد را بکبرها ایستاده باشند و بدین معنی جمع رجع است ردن بالضم نونیرکه از طراز گویند و نیز آستین از دامن جمع و بالضم بافتن و بر هم نشاندن و آواز کوفتن سلاح بر یکدیگر و بفتحتین و بیان جامه و خز و آب تنک که از رحم با بچه بیرون آید رزن بالفتح

باب الراء مع النون

بلندکرا بهبان ان نواند ایستاده شدن و بدست گرفتن چیزے ناکرانی وسبکی ان معلوم شود و بالکسر کنار زین
آهسته وارمیده وگران وچیزے کرا تمامه باسبك رسن بالفتح برسن بستن و بفتحتین ریسمانی که بان چیزے را ببندند رسارا
بفتح سین گیاهے است مانند سبزه کرا ازاسپرشاهی گویند وصاحب قاموس گوید گیاهی است خوشبو مفرح مقوی قلب که اکثر
مراض را نفع دهد و ازاعرابی فتس بفتحتین گویند زاسن فارسی است راشن بکسر شین بمعنی ناخوانده بمهمانی اینده که آنرا
طفیلی گویند و مفتم بجائے راینچه بشاگرد داو ستادگان دهند و بفارسی ازا شاگردانه گویند رشن بالفتح ناخوانده
درامدن سلك و سردر ظرف انداختن ارو روشن بالفتح روزن و همچنین روزنه بالضم وان معرب روزن است رصن
بالفتح تمام کردن و دشنام دادن و غالب امدن بشناختن چیزے رصین استوار و مهر بانکسے و درد ناك وآلم
رضوان بالضم والکسر خوشنود شدن و پسندیدن رعن بالفتح سست کردن و بیهوش ساختن و درد سر دادن افتاب
کسبرا و بفتحتین سستے ونادانی و خوارانی و همچنین رعونت رغن بالفتح گوش دادن وقبول کردن سخن کسے وخوردن
و نوشیدن و میل وطمع کردن بچیزے رهون بالفتح و رقان بالکسر حنا و زعفران رکون بالضم میل کردن بچیزے
وساکن وارمیده شدن رکن بالضم جانب قوی تر چیزے رکین محکم واستوار و مرد آهسته وارمیده رکبان
بالضم سواران جمع راکب رمان بالضم وتشدید میم انار و رمّانه یعنی انار ستان اخفش گوید وزنش فعال است
ومیم والف زائد است زیراکه این وزن در بنات و شجر غالب است چون حماض و تفاح وکراث و سپستو گوید وزنش
فعلان است زیراکه این وزن در کلام عرب غالب است از فعال رن بالفتح و تشدید نون آواز کمان و تنبیر آواز خنیر
و هر ناله حزین رون بالضم سختی رومان بالضم شهریست بطبرستان و محله ایست بجهد هی است بحلب و نام
ملکی است از ملئکه قبر رهن بالفتح عوض الرهن ثابت و دائم و گرو کننده ولاغر از سفر و عرد مرد رهین بالفتح گروکرده شده رهان
بالکسر گروها و گرو بستن ساختن است و ایام الرهان روزها که عرب دران اسپ بکرو تازند رهبان بالضم
زهسته و عابدان ترسایان جمع راهب رین بالفتح مهر کردن و زنگ و چرك گرفتن و غالب شدن گناه بر کسے و خبیث
و درشت نفس گشتن و بالکسر افتادن در چیزے که بر امدن ازان میسر نباشد ریحان بالفتح روزی و فرزند
و برگ کشت و عصف ساقان قال الله تعالی والحب ذوالعصف والریحان و گیاهی است خوشبو که ازا شاه اسپرغم
گویند و هر گیاه خوشبو را نیز گویند ریاحین جمع ریعان بفتح اول و سکون بهتر هر چیز و ریعان الشباب اول جوانی

باب الرّاء مع الواو

ربو بالفتح بالیدن وافزون شدن و بر بلندی بر امدن و نفس تنگ شدن و اسپ را
نفس تنگ شدن در دویدن رتو بالفتح استوار بستن و سست کردن و دلرا قوی کردن و بسر اشارت نمودن
رجو بالفتح امید داشتن و امیدواری رخو بالفتح وبضمتین وتشدید واو استوار و ثابت شدن و ابستادن
رخو بالفتح اسپاساختن واسپا کردن و حلقه شدن نار رخو بهر سه حرکت و مشهور ازان کسر است و
نرم وسست از هر چیزے و مرضی است رسو بالفتح وبضمتین وتشدید واو استوار و ثابت شدن و ایستادن

دعو

رکون بالضم همیشه با ... بالفتح کرکر کردن و ...

فی الجمع طبر دوما او کسی
ملك یدخل علی المیت
فی القبر قبل منکر و نکیر
و تفصیله کبیر ۱۲

شاه اسپرغم و ریحان اند
که تخم ازان داخل ادویه است برای
دفع مغلمه برای انوشیر و
آورده برهان

دعوی و بهر حرکت بنگ بر کشتن از نادانی و کشیدن خود را ازان رفو بالفتح جامه اصلاح کردن از مشبدکرد

کسبار رهو بالفتح پای کشاده بر راه نهادن و آهسته رفتن و ساکن و آهسته و زمین پست و کوچه راه آب محله که آب

باران ازان روان شود و زن فراخ اندام و مرغ کلنگ باب الراء مع الهاء رقه بالفتح سبز خوردن شتر

آب و علف و تر آسان شدن و همچنین رغوه بالضم و بالکسر تراسلئ راهه و رهینه هر دو بکسر نون آسان و فراخ

عیش باب الراء مع الیاء رای اندیشه و تدبیر رای برو زحیی صاحب رای و تدبیر و عیب جینی که با

کسی باشد با نحو و بنا بهد و اعانت کند در شعر گفتن و جوان و بدین معنی بکسر نیز آمده و نیز رایز نزدیک و

جامه کرد و اکرده شو برای فروختن ربانی بالفتح و تشدید باء و ربی بالکسر و تشدید باء خدا شناس و ربیع

بالضم کلمه چهار حرف و شعر بیت چهار مصرع رباع بالفتح اسب کا و چهار ساله که یا در سال پنجم نهاده باشد و گوسپند

ساله که پا در چهارم نهاده باشد و شتر شش ساله که پا در هفتم نهاده باشد ربث بالفتح بر مرده گریستن و محاسن

او را شمردن و شعر در آن گفتن راجی امیدوار شده و راسی ثابت استوار راشی رشوه دهنده راضی

خوشنود شونده رضی بالفتح و تشدید باء پسندیده که از آن دیگری خوشنود شود رعی بالفتح نیک و چرانیدن

و نگاه بانی کردن و بالکسر گیاه که ستور از آن چرد راعی نگهبان و حاکم و والی و شبان راقی افسون کننده

رمی بالفتح انداختن و زیاد کردن و بیدا انداختن و تهمت نمودن رامی تیر و سنگ اندازنده و تهمت نماینده

روحانی بالضم آنچه منسوب بروح یعنی نسیم باشد و جائیکه میگویند این چیز روحانی است یعنی از قبیله جان

و از مقوله نسیم است در لطافت و با کسر کم و بالضم و فتح راء هر دو خوانده اند راوی روایت کننده و سیراب

شونده روی بالفتح و تشدید یاء قافیه که مدار قافیه بر آن باشد و ابر بزرگ قطره و سیراب شده ری بالفتح

والکسر و تشدید یاء سیراب شدن و نیکو شدن باب الراء مع الالف ربانا بالضم و بی همزه منزلیست

از منازل قمر و صاحب قاموس و صراح گویند زبانیان بالضم دو کوکب است روشن که منزل قمر است و از زبانیا

العقرب گویند یعنی دو شاخ عقرب و مشهور و مستعمل اول است اما در لغت با تشدید زبی بالضم و فتح

باء نمیزد و پشتهای بلند که آب سیل بان نرسد و مغاکهای در زمین پشتهای بلند جمع زبیه بالضم است و مثل

است بلغ السیل الزبی یعنی مشکل و دشوار کار انور بگوید مصرع چه کنی نفس تخیل بلغ السیل زباه ربیع

بالکسر و بفتح و سکون عین و فتح راء مهمله مرد بد خلق و مرد بکو و ابرو پرمو باشد زباء بالفتح و تشدید باء زنی

که اندام او پرمو باشد و حادثه سخت و نام زنی است که پادشاه جزیره بود و انتقام پدر از دشمن نکشید موی

زهار نتراشید خاقانی گوید مصرع از کفا بند ای زبادیه ام زرقا بالفتح نام زنی است کبود چشم از قبیله

جدیس که سوار را از سه روزه راه بدیدی و نام آن یمامه است از آن جهت زرقا یمامه گویند خاقانی گوید مصرع

وزمین بلند ع

باب الراء مع الهاء

اسان خوار شدن ستور

برهان

باب الراء مع الیاء

واز مقوله روح باشد

وبالفتح آنچه منسوب بروح

الالف

باب الراء مع

پشم زنبار کشیده که محل عیب زکا بالفتح افزون شدن و بالمد زلفی بالضم مرتبه و منزلت و نزدیکی زمک
و زمجی بکسر زاء و میم و تشدید کاف مفتوح راول و تشدید جیم ثانی بیخ دم مرغ و محل رستن دم مرغ زنا
بالکسر بهمزه و بی همزه جماع غیر حلال کردن و بالفتح کوتاه و تنگ باهم آمده و باز دارندهٔ بول و جائی در الحدیث نهی ان
یصلی الرجل و هو زناء و بالفتح تشدید نون بسیار زنا کننده زوفی بروزن طوبی گیاهیست که بالفتح کنده کوهستان
شهر قدس بسیار میباشد زورا بالفتح چاه ژرف و قدح و ظرف نقره و مقام و در دو کمان و دجله و شهر بغداد
و خانهٔ عثمان در مدینه که بالای آن اذان میگفتند و موضعی است در مدینه نزدیک مسجد و نام با زا راست در مدینه زوایا
کنجها جمع زاویه زهراء بالفتح زن سپید روی و درخشنده روی و ماده گاو وحشی و نعت سیدة النساء فاطمه
زهراء باب الزاء مع الباء زبب بفتحتین دراز شدن و بسیار شدن موی و بسیار شدن روی شتر و نزدیک
دمیدن و پیدا شدن آفتاب زب بالضم و تشدید باء قضیب و ریش با پیش ریش و بینی را نیز گویند زباب بالفتح موشان
بزرگ که چیزی نشنوند با واحد بالفتح و تشدید با فروشنده مویز زبیب مویز و انجیر خشک کرده زرب
بالفتح کاژهٔ صیاد و جای گاه گوسپند بکسر نیز آمده زرنب بالفتح گیاهیست خوشبوی و زعفران یا خوشبوی دیگر
زعب بالفتح پر کردن ظرف و جریان و دور کردن زغب بفتحتین موهای زرد و جوزهٔ مرغ و موهای
کوچک و نرم زهب بالضم قید را ورده چیزی ده و زاخ و بفتحتین راه تنگ نزدیکی باب الزاء مع التاء
زاویه کنج و زاویهٔ رنده زابرات بالکسر رانندگان و بازدارندگان و مراد زاجرات که در قرآن مجید واقع
است فرشتگانند زبرة بالضم پاره و کنف که ستارهٔ روشن بر دوش برج اسد که منزل قمر است و موی
ابنوه که بر دوش شیر در نده و جز آن باشد زبدة بالضم مسکه و خلاصهٔ هر چیز زبیدة بالضم نام زن هرون
الرشید زبنیة بکسر اول و ثالث نیز و آدمی سرکش و سخت و شرطی یعنی چاوش و نام مالک دوزخ زبانی واحد
زبانیه جمع زجاجة بالضم آبگینه زجزة بالفتح افغان سخت و آواز صوت زحزحة بالفتح دور کردن و زائل
زحلوفة بالضم جای لغزان سرازیر که کودکان در کنار دریا سازند و بر آن بلغزند و بازی کنند بفارسی
آن را چیچله گویند بفتح هر دو جیم فارسی و باء موحده زخمه بالفتح ربح و آنچه زخرفة بالفتح آراستن و در وغ
و هر چه باشد و تلبیس کردن و نرم و پر کردن زرافة بالضم و الفتح حیوانیست که بنواحی مصر میباشد بفارسی
آن را شتر گاو و پلنگ گویند گردن آن بکردن شتر ماند و سمش بسم گاو و رنگش برنگ پلنگ و گروه مردم و
بتشدید راء نیز آمده زفة بالفتح پر کردن و ختم کردن و بالکسر قبر که بکشتی و ظروف مالند تا آب در نیابد
و بیرون نرود و آن را قار نیز گویند با چیز بستنی ماند قیر که از زمین پیدا میشود و بالضم بخیل و بد معنی
تا رسیدن زقة بالضم تشدید قاف دانه که طائر انگاو بر آورده در دهن بچه اندازد و داده که بر دیگر

ذرت عمیق
برهان
و در فره زهراء صفت فاطمه هم نکو بهاو نقش
باب الزاء مع الباء

آنکه زن گنگ گیاه ترشبا
برهان

جوزه جوجه
برهان
باب الزاء مع التاء

مسکه کره
برهان
آبگینه شیشه و بلور
برهان

نادا صبحنه و در دهن طفل کنند و نام مرغی است کوچک **زکت** بالفتح پر کردن مشک و جز آن **زکوه**
بالفتح بخششی که از مال در راه خدا صرف کنند **زکیه و زاکیه** بالفتح پاک **زلفه** بالضم درجه و منزلت
و نزدیکی و پاره از اول شب و بفتحتین حوض پر آب و کاسه و خم سبز رنگ و دشت هموار و زمین درشت سنگلاخ **زلزله**
جنبانیدن و لرزانیدن **زمانه** روزگار و قافیه است که در جوانان پیدا میشود و امکار شدن **زله**
بالکسر و تشدید لام لغزش و سنگ املس لغزان و بالضم جنبو بفتس و بالفتح حرفت و صناعت و بالضم نیز آمده
و اسبا و زمین پر غله و طعام عروسی و کاه و آنچه از طعام کسی بر داشته شود و این لغت عراق عرب است
زمره بالضم گروه **زماره** بالکسر انداختن و بالفتح و تشدید میم زن زنا کننده و نی که از نی نوازند و ملاه
سك **زمزمه** بالفتح سخن گفتن مجوس در وقت طعام خوردن و آواز کردن رعد بالکسر گروه از مردم **زنانه**
بالکسر قبیله ایست در مغرب میر از اینجا است زنانی منجم و رمال مشهور **زندقه** بالفتح بی دینی و ملحد شدن
و از راه شرع سر پیچیدن **زنادقه** بالفتح ملاحده بی دینان جمع زندیق **زهره** بالفتح و آرایش با زکی و صفا
و بالضم سپید و حسن و نام قبیله از قریش و شکوفه زرد یا مطلق شکوفه چنانچه مطلق شکوفه یا شکوفه
سپید را نور گویند و بدین معنی بفتح اول نیز آمده و بضم اول و فتح ستاره ناهید و شکوفه زرد یا مطلق شکوفه
و بسکون ها نیز آمده موضعی است بمدینه **زوده** بالفتح دور شدن و بیکار زیارت کردن و دور کردن
زهاده بالفتح پرهیزکار شدن و عبادت کردن و رغبت نکردن بدنیا **زوبعه** بالفتح نام مهتر پیشه
از جنیان و گردباد **زیتونه** بالفتح درخت زیتون و موضعی است بشام **زیت** بالفتح روغن درخت زیتون
و روغن زیتون در طعام کردن **زیارة** با فتح مقام میزیارت یا شخص مزار **زیاده** افزونی و افزون شدن
زینه بالکسر آرایش و آنچه با و چیزی را آرایش کنند مثل لباس خوب زیور و مانند آن و یوم الزینه روز عید

باب الزاء مع الجیم

زاج معروف است و صاحب قاموس گوید نمکی است **زبرج** بکسر اول و ثالث زینت
زینت از جواهر و قماش و آرایش و ابر اندک که سرخی داشته باشد **زج** بالضم و تشدید جیم سر نیزه و آهن بن نیزه
زجاج بالکسر جمع و شتر مرغ نهانی که کام فراخ و دو دهند جمع ازج و پیکانهای تیر و بالفتح تیر زدن و تیر انداختن
و دویدن شتر مرغ **زجاج** بهر حرکت و مشهور آن حرکت ضم است شیشه و بالفتح و تشدید جیم شیشه
گر و لقب دانشمندی است نحوی زجاجی فروشنده شیشه **زجج** بفتحتین باریکی ابرو و درازی آن و کام فراخ
زلج بالفتح لغزیدن و جا لغزان و بدین معنی بفتح لام نیز آمده **زمج** بالفتح پر کردن و بفتحتین خشم گرفتن و بالضم
و تشدید میم مفتوح مرغیست که بفارسی ازاد و برادران گویند زیرا که چون از گرفتن شکار عاجز شود از برادر
خود اعانت طلبد و صاحب صحاح گوید بفارسی ازاده برادران گویند و آن خطا است **زاجی و زابجی**

زنج

زنج بالفتح والکسر زنگیان معرّب زنگ و زنجی واحد زنوج جمع و بفتحتین تشنه شدن با پیچیدن شدن رود شاه از
غایت تشنگی چنانکه آب نتوان خورد زوج بالفتح جفت خلاف فرد و شوهر و زن و قرین و پوششی که بر هودج
افکنند زیج بالفتح بر غلانیدن و فساد انداختن میان دو کس و بالکسر رشته که بنّا بان طرح عمارت بان کنند و علمی
است که اصل و مدار حساب نجوم است و استخراج تقویم و استنباط احکام از آن کنند باب الزاء مع الحا
زح بالفتح و تشدید حاء دور کردن زمح بالفتح و تشدید میم مفتوح مرد کوتاه بالا و زشت روی و فرومایه
زیح بالفتح دور شدن و رفتن باب الزاء مع الخاء زخ بالفتح و تشدید خاء دور انداختن و سخت راندن
حدی کننده شتران و بر جستن و خشم گرفتن و درخشیدن و بدین معنی است زخیخ زرنیخ بالکسر دهی است به عیاله
مصر و سنگ معروف و آن سه قسم است سفید سرخ و زرد معرّب زرنی زلخ بالفتح جای لغزان و نیزه را
انداختن و نیزه زدن و بفتحتین فربه شدن زمخ بالفتح بلند شدن و تکبر کردن زنخ بفتحتین متغیر شدن
و مزه گردانیدن روغن و طعام و بالفتح و کسر نون نرند و عن کنده و جزان زیخ بالفتح دور شدن و جور و ظلم
کردن باب الزاء مع الدال زاد بالفتح و سکون همزه رسانیدن و بالفتح والف ساکن توشه راه زبد
بالفتح اندک دادن و مسکه خورانیدن و ماست را رسنک جنبانیدن تا مسکه آن بر آید و کف کردن دهن و
جز آن و بالضم شیر شتر و کف دهان شتر و بفتحتین کف آب سیم و زر و کف دهان شتر زبید بالفتح و کسر با شهری
بیمن و بضم زا و فتح با قبیله ایست از بنی مذحج زباد بالفتح خوشبوئیست معروف که از گربه صحرائی گیرند و بالضم
و تشدید با شیریکه از آن نفع نتوان گرفت و گیاهی است زبرجد جوهریست معروف سبز رنگ بزدی مایل
و جوهریان و زمرد از یکجا یست لیکن زمرد نوع دیگر است چنانکه در جواهر نامها مسطور است و صاحب صحاح
و قاموس زمرد را بزبرجد تفسیر کرده اند و زبرجد بذال معجمه معرب زبرجد است بدال مهمله چنانکه زمرذ بذال
معجمه معرّب زمرد است بدال مهمله و شعل زبرجد نجوم ارض مصر و شام و امیر صدر الدین شیرازی در رساله معدنیات
گوید که حکیم ابو نصر فارابی و بسیاری از حکما بر آنند که زبرجد معرّب لفظ زمرد است و جمعی علاحده نیست
و گویند از زمرد الطف و اشفر باشد انتهی و خواستنکه زبرجد سرخ داشته اند بشبانا باب گوهرها است و میان
مردم معروف است زرد بالفتح فرو بردن لقمه و خفه کردن و زره بافتن و در هم بکی انداختن حلقهای زره
و بفتحتین زره بافته زراد بالکسر ریسمانی که در گلوی شتر کنند تا نشخوار بیرون نیاید زرود بالفتح و تشدید راء
زره گر زرود بالفتح موضعیست بی آب در راه مکه سعدی گوید مصرع چه غم دارد از تشنگان زرود
زراوند دارویست معروف و آن دو قسم است مدحرج و طویل یعنی گرد و دراز و موضعیست نزدیک بدینه
زرنباد هم دارویست زغد بالفتح سخت تنگ کردن شتر و فشردن گلو و فشاردن مشک تا مسکه

زبج معرب زنگ کلب
معروف بفتحتان بر ۲

باب الزاء مع الحا

باب الزاء مع الخاء

باب الزاء مع الدال

باب الزاء مع الدال

ازدهن ابیر وبابد زغبد نشرده ومسکه نیز وکرفته از مشک زند بالفتح بند دست وچوب الابین با آهن آتش زدن وزند سنک باچخ نیز حقمان زناد وازناد جمع نیز زند شهر نسبت بخارا زندرود رودیست باصفاهان معروف ندرود زود نوسته کردن زهدن بالفتح نیز بلند درخت خرما وغله وقدر کفایت بالضم کرداندن ازچیزی ونخواستن چیزی وبفتحتین زکوة زهید اندک خوار وواری تنگ ونیک خلق زاهد تنگ خلق وآنکه رغبت وخواهش دنیا ندارد زهاد بالفتح زمین خشک ترفید که باندک سیل ازان روان شود زوابا بالفتح نام مردی وافزون شدن وافزون کردن زیاد بالکسر فزون ونام مردی وافزون شدن

تخمین کردن خرما

باب الزاء مع الذال

زمرذ معرب مردکر از زبرجد سبز کویند وبعضی کویند زبرجد غیر آنست وجوهری کوید الزمرد بالضم الزبرجد هو معرب وصاحب قاموس کوید الزمرذ بالضمات وشد الراء الزبرجد معرب بالزاء [illegible] در شرح نهج البلاغه کوید الزبرجد الجواهر التی نسبه [illegible] آنست که زبرجد جوهریست غیر [illegible] سبز رنک [illegible] کوید معدن زبرجد بمصر است بموضعیکه آن ناحیه را قاعش خوانند وآن کوهی است

باب الزاء مع الذال

باب الزاء مع الراء

زبر بالفتح بانک کردن وبانک برزدن وباز داشتن وراندن وبرآوردن کردا کرد چاه بسنک وسنک انداختن ونوشتن وعقل سبک ونیز نام محکم وسخن [illegible] بضمتین حرف اول اسماء تهجی وسوی الحرف که در [illegible] بالکسر کتاب زبور وبالضم جمع وبضمتین وبالضم وفتح باء کتابها وصحیفها وآهن پارها وپارهای هرچیز زبور بالفتح نوشته وکتاب کتابی که بر داود علیه السلام نازل شد وبالضم نوشتها وکتابها زبیر بالفتح وکسر با نوشته شده وسختی وبلا ونام کوهیست که خدای تعالی با موسی ع [illegible] کفت ونام مردیست بالضم وفتح با نام صحابه ابیست زجر بازداشتن وراندن شتر وجزان ومرغ فال کرفتن وانداختن نافه اینچه در شکم او باشد زجیر آواز [illegible] ونفسی که [illegible] باشد ونفس سرد وسخت بر آوردن وکشاده شدن شکم وپیچش شکم چنانکه خون [illegible] باشد زحار بالضم [illegible] درد دسته شتر زاید ملتبس زحیر بالضم وبفتح حا بمعنی زحر بالفتح پرشدن دریا از آب وپر کردن چیزی را وبالیدن وانبوه شدن کیاه زخار بالفتح [illegible] در یعنی الامال که از آب دریا ساحلش بکذرد وهم چیزی زاخر زر بالکسر [illegible] راکویی کریبان ازرار جمع ونام مردیست که از زید بن حبش کویند وبالفتح کوی کریبان بستن وراندن وکریدن وآس کردن وبرکندن موی وتنک شدن چشم ونام مردیست زربا [illegible] که بدان دندان [illegible] کنند وبعضی در اصل فارسیست که [illegible] کرده اند واسپرک نیز کویند [illegible] وسرخ شدن چشم زرزور بضم هردو زاء مرغیست که [illegible] سار کویند زعرور بالضم نوعی از میوه ها وبعضی کفته اندکه [illegible] زعر بالفتح کم موی شدن وزمین کم علف زعر بالفتح غضب کردن وکثرت

الف مثلا آ زیراست لفتیه وهکذا تا آخر

وافراط هر چیز زفر بالفتح نفس بخود کشیدن و بعد از ان بر آوردن و باز داشتن و آب خوراندن و شبنکداران
وارو خزانه اش و بالکسر بار و مشك و تخت و اسپ با مسافر و گروه بضم اول و فتح فا شیر و مرد دلیر و دریا و جوی
بسیار آب و بخشش و دن بسیار و انکه بار بردارد و شتر جسیم و لشکر و بدین معنی است زوز آفوه و بمعنی گروه نیز آمده زفیر
بالفتح دم بخود کشیدن و بعد از ان بلند کردن و سختی و بلا و بانك اول خر و شهیق آخر آن زکر بالفتح پر کردن زمر
بالفتح نای نواختن و پر کردن مشك و فاش و آشکارا کردن سخن و بر غلانیدن کسیرا بر کسی و بفتحتین کم موی و کم مروت
شدن و بالفتح و کسر میم اندك موی و کم مروت و خوبرو و بالضم و فتح میم گروه و جمعها پراکنده و منفرد از مردم و جز آن
جمع زمره و بکسر زاء و تشدید را سخت شدن زمار بالکسر بانك شتر مرغ و بالفتح و تشدید میم نی نواز و همچنین
زامر زمیر کوتاه و کودك صاحب جمال زمخشر بفتحتین دهیست بخوارزم مولد صاحب کشاف زمهریر
سخت سرما و بمعنی قمر نیز آمده زنر بالفتح پر کردن و زنار پوشانیدن کسیرا زنار بالضم و تشدید نون رشته که
نصاری و مجوس و ستاره پرستان بر میان بندند زنانیر جمع زنار و سنگریزها و مگسها کوچك و نام چاهیست و نام زمینی
زنبور بالضم شیم مگسی است معروف که نیش زند مبناست زنابیر جمع زنجبیر بالکسر آوازیکه از زدن ابهام بر
سبابه و وسطی پدید آید زنجفر بالضم شنگرف زنجار بالکسر معرب زنگار و شهریست زور بالفتح زیارت
کردن و میان سینه یا بالای سینه یا جائیکه استخوانهای سینه بهم پیوسته اند و شاخ خرما که برگ و بر نداشته
باشد و عقل و بدین معنی بضم نیز آمده و زیارت کنندگان جمع و مفرد آمده و بالضم دروغ و شرك و هر چه از بغیر
خدا پرستند و چیز باطل و عیدگاه نصاری و یهود و رئیس و مهتر قوم و بدین معنی بفتح نیز آمده و مجلس سرود و لهو
و توانائی و بدین معنی مشترکست میان فارسی و عربی و نهریست که در دجله میریزد و رای و عقل و خوبی و لذت طعام
و رزمی و پاکیزگی و صفا جامه و نام پسر ضحاك که شهرزور بنا کرده اوست و میل کنندگان و کج شدگان جمع ازور و
بفتحتین میل کردن و کج شدن و بیکجانب نگریستن و از دو سر سینه ست یکی بیرون و یکی درون آمدن زهور بالضم
روشن شدن چراغ و کوکب و آتش و بالا گرفتن آن زهر بالضم و فتح ها جمع زهره بمعنی شکوفه چنانکه گذشت زاهر
روشن و بلند زابر زیارت کننده زوار و زور بالضم و تشدید واو مفتوح جمع باب الزاء مع الطاء زط
زاه و یلی است که بر سر دو دخ باشد و صفت آن در حدیث مسطور است که از موی یا ریگ بروا زشمشیر تیز راست خط
آب بینی گوسفند و شتر زط بکسر قومی است باب الزاء مع العین زرع رویانیدن و کاشتن کشت
زلوع بر آمدن آفتاب و بلند شدن آتش زلع بفتحتین تباه شدن جراحت و شکافته شدن دست و پا و شکاف دست
و پا زمع بفتحتین مرد فرومایه و دهشت خوردن و بیخود شدن زمیع شتابنده و مرد دلیر نیکو رای
زوع بالفتح مهار شتر و عنان اسپ جنبانیدن تا تیز و بسیار رود زیلع بالفتح شهریست بکنار بحر حبشه

باب الزاء مع الطاء

باب الزاء مع العین

و مهره است

و شهرت ... مانند هسته خرما شکاف دارد و از دریا برمیآید و از بقار میشهر را خواند باب
الزاء مع الغین زاغ کلاغ کوچک که اندک سفیدی دارد زلوغ بالضم بر آمدن آفتاب و بلند شدن آتش و هر دو معنی
بعین مهمله نیز آمده زوغ بالفتح میل کردن و مایل کردن بابندن و کشیدن ناقه مهار زیغ بالفتح میل کردن و کند شدن
بینائی و گردیدن آفتاب و میل کردن از حق و شک نمودن در چیزی باب الزاء مع الفاء زاف زهر فی الحال
کشنده و مرگ ناگاه زحف بالفتح لشکر رونده بسوی دشمن و رفتن کودک بزانو و بشکم رفتن جوان زاحف تیر که
پیش از هدف بر زمین افتد بعد از آن بهدف رسد و جانور که بشکم راه رود و جانوران در رفتن چهار قسم اند ماشی که برپا
راه رود و طایر که ببال پرد و زاحف که بشکم رود و سابح که شنا کند و این چهار قسم را چهار صنف گویند
مع ... چهار صنف جانوران با خواب و خور آمیخته اند زحاف بالکسر افتادن و ساقط شدن در شعر حرفی میان دو حرف که بود
میشود بکسر فاء از آن دو حرف یا زیادتی و الشعر را مزاحف بفتح حاء خوانند زخرف بالضم زر و هر چه آراسته و آبدار
باشد و کمال خوبی چیزی و خوبی کلام بدروغ و مبالغه زخارف کشتیها و زخارف الدنیا ما به آرایش آن و
زخارف الماء آنچه ... زخارف الارض گیاهها ... زخارف پرندها چون مگس که برآب باشند زجف
بالفتح فخر و تکبر کردن زرف بالفتح شتاب رفتن ناقه و آهسته رفتن ... و بفتحتین زیاده شدن جراحت بعد از به شدن
زعف بالفتح کشتن کسی را چنانکه همانجا بمیرد زعاف بالضم زهر فی الحال کشنده و مرگ ناگاه است و بهمین معنی
زاء معجمه همزه آمده زف بالکسر خشنیده فاء پرهای ریزه شتر مرغ و هر مرغی که باشد و بالفتح باد وزیدن و بشتاب رفتن
و عروس بخانه شوهر نهادن و بدین معنی است زفاف بالکسر زفیف بالفتح و زفوف بالضم شتاب و بشتاب
رفتن و درخشیدن برق و کشادن مرغ بالها زلف بالفتح نزدیکی و منزلت و پاره از شب و ساعات اول شب زلف
بالضم و فتح لام جمع و بالکسر مرغزار و بضمتین پاره شب جمع و مفرد آمده و بفتحتین نزدیکی و درجه حوضها پر یا حوض پر
جمع و مفرد نیز آمده زوف بالفتح واکردن مرغ و سست رفتن زهف بالفتح سبک شدن و سبک ساختن چیزی را
زهوف بالضم خوار شدن و نزدیک شدن و دروغ گفتن و هلاک شدن زیف بالکسر زر ناسره و ناروا شدن
و بالفتح خرامیدن و دم کشیدن کبوتر بر زمین و کردماده کشتن و بانگ کردن و ناروا شدن درم جهت غش باب
الزاء مع القاف زبق بالفتح ریش کندن و اصحن چیزی بچیزی و بند کردن کسی را زرق بمعنی زرق زدن
یعنی نیزه کوتاه و پس انداختن شتر پالان را و سرگین انداختن مرغ و گردیدن چشم چنانکه سپیده او ظاهر شود
و سیاهی ندارد و بجائی و نابینا شدن و بالضم کبود چشمان و نابینایان کقوله تعالی و یوم ئذ زرقا و ...
... وسنانهای نیز ... جمع ازرق و بفتحتین کبود شدن چشم و کبودی چشم و صاف شدن آب
... و بالضم و تشدید راء مرغی است شکاری و صاحب صحاح و صراح گوید نوع باز سپید معرب جره و صاحب

باب الزاء مع الفاء

ناسره یا رواج شدن بر آن

باب الزاء مع القاف

گردیدن چشم ...

دسنبو د کو بند باشد خو د کنو زار بق جمع غافانی کوید مصرع چه زدنی کر گوشت را حساب را نکنند زعق
بالفتح بانك و فریاد کردن و بفتحتین ترسیدن و بیهوش شدن در حالت نشاط زعاق بالضم آب شور که نتوان خورد
زق بالفتح و تشدید قاف دانه چورانیدن مرغ جوزه را بدهان و بیخال انداختن مرغ و بالضم شرب بالکسر مشك آب
زقاق بالضم کوچه و بالفتح انکه طعام در دهان داشته باشد و نجویده و بالکسر مشکها جمع زق زلق بالفتح ستر
زاشیدن و بفتحتین زمین هموار بیکیاه که قدم در ان بلغزد و لغزیدن و بچه افکندن ناقه در شکم بیستره بالضم
و تشدید لام مرد زود خشم و انکه پیش از دخول انزال کند زلیق بچه افکننده و تیز سر سترده و بالدال و تشدید
لام مفتوح نوعی از شفتالو است بی ریشه که از شفتالو کوبند زمق بالفتح کندن ریش و کشودن قفل زناق
بالضم زیر کام و هر عصبی که در پوست باشد زیر کام و بالکسر حلقه و بجای گلو بند زنان زنبق بفتحتین بجای زنان معرب زنخ
است و سر پیکان و بضمتین حلقهای تمام عنبر زافر زنبق محکم و استوار زنادق بالفتح و بالضم انچه از چرم
سازند و در ان چیزها کذارند زنادیق جمع زنبق بفتح اول و دوم ثالث کلیست خوشبو معروف و بدین معنی معرب
زنبه است و مرنار و روغن یاسمین انوری کوید مصرع ز کا و عنبر سارا و از یاسمین زنبق زندیق بالکسر ثنوی
که قایل دو صانع است و از ان هر دو بنور و ظلمت یزدان و اهرمن تعبیر کنند و انکه ایمان بحق تعالی و اخرت نداشته
باشد و انکه ایمان ظاهر کند و در باطن کافر باشد و بعضی کفته اند معرب زندین است یعنی انکه دین زنان دارد
و صحیح معنی اول است و معرب زند است یعنی انکه اعتقاد بزند کتاب زردشت دارد که قایل بیزدان و اهرمن بوده
زهوق بالضم اکنده شدن استخوان از مغز و بر شدن مغز و بر امدن جان و پیش شدن اسب را ستاد یکر و پیش شدن
کسی و نیست شدن و هلاك شدن و کذشتن تیر از نشانه و بالفتح نیست شونده و رونده و جای بسیار عمیق زورق
بالفتح کشتی خورد زاهق نیست شونده و رونده چار پای بسیار فربه و بسیار لاغر از اب بسیار روان و مرد کریخته
و چیز خشك زهوق بالفتح پیش شدن کسی بفتحتین زمین پست هامون و بفتح زاء و کسر ها سبك و جلد و جای
زیبق بالکسر جیوه یعنی سیماب زیق بالکسر کریبان و محله ایست بنیشابور و نام مردیست باب الزاء مع
الکاف زمحاك بالفتح مانند شدن بجای مقیم کشتن و از چیزی دور شدن زرك بفتحتین بلخو شدن
زاك بالفتح و تشدید کاف نزدیك هم کام نهادن از ناتوانی و لاغری و بالضم بچه فاخته زکیك دو تار و کام
تنك بهم نزدیك نهادن زدك بالفتح رفتار کلاغ و جنبانیدن دوشها در رفتن و خرامیدن و بالضم
دهی است بیمن زهك بالفتح سخن حسن بلچیانکه زمین را هر و بید و کوفتن مبادو پسنك باب الزاء
مع اللام زبل بالکسر سرکین و بالفتح قوه و بصلاح دادن زمین را بسرکین زبیل بالفتح و کسر زاء و تشدید
باء زنبیل باشد و بمعنی سرکین نیز امده زابل بفتح باء و کسر ان مرد کوتاه زحل بالفتح انداختن و فرستادن

بیخال عضله برهان

سترده تراشیده و حك کردن برهان

اکنده پر کرده شده برهان

باب الزاء مع الکاف

فاخته مرغیست مانند کبوتر کوچك تر نك و کوکو

باب الزاء مع اللام

باب الزاء مع اللام

بیشاد فریه

انکوه نامه و باز داشتن و بتیزه زدن و بالضم گروه مردم و بفتحتین زلزلی و بانگ کردن و کسر در راه رود و زاری باب زحل بالفتح زایل شدن و بازماندن و بالضم و فتح حا انکه از کار دور باشد و نام ستاره است مشهور و غلام زحل نام منجمی است زعل بفتحتین شاد و بالفتح و کسر تیز نعت که هست شادمان زغل بالفتح بیکبار بجنبش آمدن و شیر دادن مادر طفل را زل بالفتح و تشدید لام زلل بفتحتین زلیل لغزیدن زنان در سخن و پای دیگر در زلل بمعنی نقصان و کجی در گفتار و در جای لغزش نیز آمده و همچنین زلیل بالضم زلزال بالکسر لرزانیدن و جنبانیدن و بالفتح لرزه و جنبش و زلازل جمع زلول بالضم کم شدن درم در وزن و دور کردن شتر و نعمت دادن و عطا کردن چیزی زلال بالضم آب خوش زمل بالفتح دویدن چنانکه میل بیکجانب داشته باشد و بالکسر رد نعت و همچنین زمیل بتخفیف معروف و شرابی که پیش است و هست زنجبیل بالکسر معرب زنبیل بالفتح زنبیل فیل بزرگ معرب زنده پیل زول بالفتح شگفتی مرسبک و ظریف که شگفتها نماید و مرد دلیر و جوش شکاری زوال بالفتح برگشتن از حالی بحالی دیگر و رفتن از جائی و نیست شدن و بسته شدن و آنکه در رفتن بسیار حرکت کند و صاحب قاموس گوید بمعنی صحیح بکاف است و بلام غلط است زیل بالفتح دور کردن و پاره پاره کردن و جدا کردن و بفتحتین زدن درانها از یکدیگر

باب الزاء مع المیم زحم و زحام بالکسر انبوه کردن و تنگ کردن زخم بالفتح دور کردن و بفتحتین گنده شدن گوشت زرقم بالفتح سبز کبود شدن چشم زرم بالفتح زیستان شاش بکسر بن خیز انبهیدن و بریده شدن سخن و بالفتح و کسر را مرغ خوار اند لنجاغه و مرتنا خو و بخیل زعم طبرسه حرکت و مشهور آن ضم است گفتن حق و ناحق و دروغ گفتن و سخن گفتن که در آن تردید باشد و بر آن اعتماد نباشد و بالفتح ضامن شدن و بفتحتین طمع داشتن زعیم ضامن و پیشوا و رئیس قوم و آنکه از جانب ایشان سخن کند زعوم بالضم و زبان دلگی در سخن و بالفتح آنکه بسخن درماند زقوم بالفتح و تشدید قاف طعامی که در شیر و خرما و مسکه باشد و درختیست معروف که در صحرا میشود و شیر کشنده دارد و درختیست در دوزخ که خورش اهل نار خواهد بود زقم بالفتح خوردن لقمه و نوشیدن چیزی زکام بالضم بیرون آمدن فضلات سر و دماغ از راه بینی و نزله بر آمدن فضلات از را دهن زلم بالفتح پر کردن ظرف و کم کردن ظرف از عطا و بریدن بینی و خطا کردن و بفتحتین تیرها که در جاهلیت بدان بازی میکردند و تیر که پر نداشته باشد و سم چارپا با پس سم و کوه بستن ذیل شهر زور و گیاهیست که تخم و شکوفه ندارد زمام بالکسر مهار و رسنی که در چوب بینی شتر کنند و زمام النعل دوالی که در سر نعلین اندازند زم بالفتح و تشدید میم سخن را استوار کردن و پر کردن مشک و پوشیدن و برداشتن شتر سر را و مهار کردن شتر را و دوال کردن نعلین را و بالضم موضعی است زمزم بالفتح چاهیست نزدیک کعبه و آب زمزم بفتح آب بسیار و بالکسر شهری است نخوزستان و بکسر هر دو زا گروه ادمیان و شتران بزرگ سال زنیم بالضم

باب الزاء مع الراء

کنده بفتح کاف ...
کننده
برها

نیم تون نام پدر بشار به صحابه که عمر او را بنهاوند فرستاده بود و در خطبه وی او را آواز کرد او در نهاوند بشنید
و بشنید آن آواز از مکر دشمن آگاه شد و بالفتح و کسر نون کسی که منسوب بقومی باشد و از آن نباشد و خوانده شده
بنام دیگری و لئیم مشهور بخساست و لئیمی زهم بالفتح پیه بویا بد و بفتحتین چرب شدن و زبیم گرفتن و بفتح اول و کسر
ها فربه بپیه باب الزاء مع النون زاکان قبیله است از عرب که ساکن قزوین شده بودند از آن قبیله است
عبید زاکانی زبن بالفتح باز داشتن و فروختن خرما بر درخت و لگد انداختن شتر و بالکسر جامه و بفتحتین نام جبه و
جامه که باندازه خانه برند چون حجله زبون بالفتح شتر لگد زن و جنگ سخت که مردم را باز دارد و دور کند
از جنگ کردن و خوار زبانان بالضم دو شاخ کژدم و دو ستاره است بر دو شاخ برج عقرب و آن منزل
قمر است زبرقان بکسر اول لقب ماه و مرد اندک ریش و لقب حصین بن بدر صحابی زجن بالفتح و سکون جیم درنگ کردن
زرجون بفتحتین شراب معرب زرگون و رنگی است سرخ و درخت انگور زرفین بالضم و الکسر حلقه و زنجیر
معرب زرفین بالفتح زعفران معروف و زعفرانیه دهی است بهمدان زفن بالفتح پای کوفتن و بالکسر ایوان
که بالای سطح خانه زنند تا از حرارت روز و نزی شب ایمن باشند و شاخ خرما از برگ جدا کرده که با هم کرد ضم کنند و قفن
بالکسر و تشدید فا خنکیها و کوچها با زار و صحرا بمعنی قل جمع زق است بکسر اول و تشدید قاف و بمعنی نای جمع قاو
بالضم زکن بفتحتین دانستن و دریافتن و ظن غالب بچیزی کردن زمن بفتحتین روزگار و وقت و همچنین زمان
و بمعنی آفت نیز آمده و بفتح اول و کسر میم مرد برجا مانده و مبتلا شده و آفت و کوفت رسیده زن بالفتح و تشدید
نون خشک شدن پی کمان سنگ یا مدبکسی بردن و بالکسر قماش زون بالضم بت و هر چه آنرا بپرستند و بجای
پرستند و مرد کوتاه و بفتح نیز آمده و موضعی است که در آنجا بتان جمع کنند و آنرا بت هند زین بالفتح آرایش
زیتون درخت معروف و نام مردی بت و مسجدی است در دمشق و شهری است بچین و دهی است بمصر و کوهیست
است بشام باب الزاء مع الواو زهو بالفتح دید رنگین و منظر خوب و گیاه تازه و شکوفه گیاه و باطل
و دروغ و غوره خرما رنگ گرفته و تکبر کردن و سبک و خوار شمردن و رنگ گرفتن غوره خرما سرخی و جنبانیدن
باد درخت و بلند شدن درخت خرما و پستان شیردار شدن مثل را وقت زائیدن باب الزاء مع
الیاء زرابی بالفتح و تشدید یا بالشها و کسر د بنهار زربی بالکسر واحد قال الله تعالی و زرابی مبثوثة زکی
پاک زی بالفتح و تشدید یا فراهم آوردن و بالکسر جامه و لباس باب السین مع الالف سبا بالفتح
شراب خریدن برای فروختن و بفتحتین شهر بلقیس و لقب مردی که عامه قبایل یمن از نسل اویند و بمعنی نیز آمده و نام
پدر عبدالله که سبائیه که غلاة شیعه اند منسوب بدو باو و بالکسر و مد همزه شراب و بالفتح و تشدید با شراب
فروش سبی زن سباء بالکسر اسیر گرفتن و شراب از جائی بجائی بردن و دل بردن معشوق از عاشق

سبایا اسیر گرفته شدها سجایا بالفتح خوبیها جمع سجیه سحا بالکسر و سکون حاء مهمله چیزیکه بر نامه پیچند
و مشهور بجیم است و بالکسر و مد اخر گیاهیست خاردار که زنبور عسل از ان خورد سحنا و سحنه هر دو بالفتح و سکون
حاء حطی کنان هیئات و نرمی و تازه که بشره و تازه که رنگ سخا جوانمردی و شهریست بمصر سدی بالضم و الفتح گذاشته و
مهمل کرده شده و تار جامه خلاف پود مفرد و جمع آمده سدرة المنتهی بالکسر درخت کناریست در آسمان هفتم که منتهای اعمال
مردم و نهایت رسیدن علم خلق است سرایا بالفتح جماعه لشکر که بجائی فرستند جمع سریه سری بالضم شب رفتن سراء
بالفتح درختیست که از وی کمان سازند و نبشته را السبا در شب سیر کننده و شادی و نفع خلاف ضراء سامره
بتشدید را و سر من رای بضم سین و رای مشدد و بفتح هر دو و بفتح اول بضم ثانی شهریست معروف بنا کرده معتصم در
اول بنا کردن او را ساء من رای گفتندی چون تمام شد و پسند مردم افتاد او را سر من رای گفتند سفی بفتحتین خاکی
که باد او را بر دارد و پراگنده کند صیغه فعیل بمعنی مفعول و مشتق از سفی یعنی ورزیدن باد سفا بالفتح خفت و طیش
و ابن داود بیت لهو لم ینقله سفوا به بیته السفا ای خفیفه سریعه سقمونیا بالضم گیاهیست که رطوبت نبات آن مسهل
صفر است و در کتب طب رطوبت اسقمونیا گویند و بفارسی از مهوده گویند سقا مشکی که در آن آب با شیر کنند و
بالفتح و تشدید قاف آب دهنده و نام مرغیست که در زیر گلو آب نگاهی دارد سقیا بالضم نبره از آب قال الله تعالی ناقة
الله و سقیها سکنی بالضم ساکن شدن بجائی سکاری بالضم و الفتح مستان سمانی بالفتح مرغیست که از آسمانی بوود
جناوی گویند و بفارسی بودنه خوانند سلمی نام زنیست معروف بحسن نیکی از دو کوه قبیله بنی طی و قبیله
از بنی دارم سلامی بالضم استخوانهای انگشت دست و پا مفرد و جمع آمده سلاء بر وزن زمان خار خرما و پیکانی
است بشکل خار خرما و نام طائریست بعضی وزنش فعال گفته اند و بعضی فعلاء و بنابر قول اول همزه اصلی است و بر ثانی
زائد سما آسمان و سقف خانه و سایبان و ابر و باران و پشت اسپ و گیاه و نام اسپیست سنا بالفتح روشنی
و گیاهیست معروف و بهتر آن مکیست که از اسناء مکی گویند بد بمعنی بهتر آمده و نوعیست از جامه حریر و زادیست
بنجد و دختر اسما بن صلت که حضرت پیغمبر صلعم او را نکاح کرد و پیشتر از آنکه حضرت با او نزدیکی کند مرد و بالمد بلندی و از این معنی
است سناء سینه و سنائی شاعری بوده در عرب خوش کلام که بغداد و حکیم سنائی مشهور بود سوء بالفتح اندوه گین
کردن و بد کردن و بالضم اندوه و بدی و آتش و برص و هر آفتی که باشد سوی بر وزن حبلی بد کردن و بدی و آتش سوی
بالکسر و الضم غیر و برابر و میانه چیزی سواء بالفتح برابر و برابر و غیر و میانه و قله کوه و میانه روز سوداء سیاه
و خلطی از اخلاط اربعه کلمه و نام شهریست و موضعی است نزدیک مدینه و الحبة السوداء سیاهدانه است سویدا
بالضم نقطه سیاه که در دل است سهی بالضم نام ستاره ایست باریک در بنات النعش کبری و صاحب قاموس گوید
در بنات النعش صغری است و صواب اول است و ظاهر سهو قلم است عجب آنکه در دو موضع چیز کرده یکی در با

سهی دیار در باب جود سیما بالمد و القصر نشان و علامت و بالکسر و تشدید باء مفتوح خاصه سپنا حد شیخ
ابو علی بالمد سنگی است بطور سینا بالفتح و الکسر بالقصر و بغیر همزه کوهیست بشام و از طور سینا نیز گویند سیما
تمامی است که با آن سیم و طلای تو شود نقره زنند **باب السین مع الباء** سبا بالفتح و سکون همزه و خفه کردن سبا
بمعنی و سیر اشدن و فراخ کردن شکم و مشک یا ظرفی چرمین که در آن مشک نهند سب بالفتح و تشدید باء
دشنام دادن و بریدن و نیزه زدن و بالکسر دستار و معجر و رسن و جامه کتان تنک و بسیار دشنام دهنده سبب
بفتحتین رسن و هر چه با آن بیکدیگر پیوسته شود و پیوند خویشی و سبب در شعر حرف ساکن و یکحرف متحرک اسباب
جمع سبیب موی پیشانی و بال و دم و موی بیده سبسب بفتح هر دو سین بیابان و زمین هموار و دور سحب بالفتح
کشیدن و بسیار خوردن و بسیار آشامیدن سحاب بالفتح ابر سحائب و سحب بضمتین جمع سخاب بالکسر گردن بندی که
از قرنفل و مانند آن درازان کشند و جواهر در و نباشد سخب بضمتین جمع سذاب بالفتح و بالذال المعجمه معرب سداب
بالدال المهمله و آن گیاهیست معروف که از آن جمع گویند سرب بالفتح شتران و سایر چرندگان و راه و روش و شتاب
جمعه و بالکسر گروه زنان و گله آهوان و مرغان و جوانان و راه و دل و نفس و بفتحتین آبی که از مشک روان شود و
روان شدن و چکیدن آب از مشک و سوراخ روباه و مغاک زیر زمین و کاریز و گیاهیست سراب بالفتح
در میان روز که مانند آب بر زمین شور مانند آب نماید از ... آب گویند و نام شتر ماده زن بسوس که بشام در حرب
ضرب المثل است و این حد که ... سرب بالضم ... بیرون آمدن سارب
... رونده و در زمین رونده سرداب بالکسر خانه زیر زمین معرب سردابه سرایب ... معروف
... سغب بالفتح گرسنه شدن و تشنه شدن و بفتحتین گرسنه شدن و تشنه شدن و بفتحتین گرسنه شدن
و گرسنگی سقب بالفتح شتر بچه یا شتر بچه نر و ستون خیمه هر چیز دراز و بفتحتین نزدیک شدن و منزل نزدیک سکب
بالفتح ریختن آب و ریخته شده و نوعی از جامه است دراز و آب همیشه روان و اسب تیز رو مرد سبکروح و اول
اسبی که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله سوار شد و بفتحتین نوعی از درخت خوشبو و لاله شقایق النعمان سلب بالفتح
ربودن و رفتار سبک بشتاب و بفتحتین ربوده و پوشیدنی جامه ماتم و ربوده شده و گیاهیست و درختیست دراز
و پوست درختیست یمنی که از آن رسن تابند و پوست حیوان و بفتح اول و کسر لام دراز و چیزی سبک سکیب ربوده
شده و مرد از هوش رفته سلاب بالکسر جامه ماتم سلوب بالفتح زنی یا ناقه که بچه ناتمام افکند سهب
بالفتح صحرا و اسب فراخ گام و بالضم زمین هموار سیب بالفتح بخشش و احسان و بیخ دم اسب و روان شدن آب و بشتاب
رفتن چارپا و بالکسر رفتنگاه آب و جوی است بخوارزم و بصره **باب السین مع التاء** سات بالفتح و سکون
همزه خفه کردن چنانکه بمیرد سادة پیشوایان و مهتران جمع ساید بمعنی سید ساداة جمع الجمع سجلة

بالفتح

بالفتح سبحان الله گفتن سبت بالفتح آسایش و روزگار و روز شنبه و نوعی از رفتار شتر و موی کشاده رها کردن
و سر زدن موی سر کردن زدن و عتاب کردن جهودان روز شنبه واحد سبتی پسر هارون رشید که فراغت قبول
او را سبتی از آن گفتند که شش روز به عبادت حق تعالی مشغول بودی و روز شنبه کسب کرده قوت حلال بهمه معیشت
حاصل کردی و بالکسر چرمهای گاو دباغت کرده برای کفش و نعلین و بالضم گیاهیست مانند خطمی و بفتح نیز آمده سبات
بالضم خواب و راحت قال الله تعالی وجعلنا نومکم سباتا و مرضیست یعنی که خواب و بیهوشی آرد و روزگار سبر
بالفتح نغز خشک بیگاه و چیز اندک و مرد درویش سبره بالفتح بامداد خنک سبرات بفتحتین جمع و شهریست بمغرب
و نام چند صحابه است سبلحه بالفتح والکسر ستایش کردن سبحه بالضم مهرها که عدد تسبیح بآن کنند
و نماز نافله و ذکر حق و بالفتح لباس چرمی و اسپ حضرت رسول صلعم و اسپ جعفر طیار و سبحة الله بالضم جلال و
بزرگی خدا سبحات بضمتین مواضع سجود و سبحات وجه الله انوار جلال الحق سبوحه بالفتح مکه معظمه و بعضی
گفته اند وادیست در عرفات سابحات کشتیها یا نجوم یا ارواح مومنین قال الله تعالی والسابحات سبحا
سبخه بالفتح و بفتحتین و بخاء معجمه شوره زمین سبقه بالفتح پیشی گرفتن سباطه آنچه از خانه روفته بیرون
اندازند سبیکه بالفتح پارچه نقره و زر گداخته سبعه بالفتح هفت مرد و هفت شتر و نام مرغی و بفتحتین
جمع سابع سبیعه بالضم و فتح با نام زنیست سابغه تمام و زره فراخ سبله بفتحتین بروت سبال جمع
اما در فارسی بسکون باء مستعمل شده ستره بالضم پوشش و آنچه بدان از چیزی خود را بپوشند ستور ستاره
بالکسر پوشش و نام کوهیست ست بالکسر و تشدید تا شش زن سته شش مرد اصل آن سدس است بالکسر
سین را بتا بدل کردند و تا را در تا ادغام کردند و بالفتح کلام زشت و عیب و ستی بالکسر لقب زنانست
چنانکه خاتون و این در اصل سیدی بوده بکثرت استعمال ستی شده و بعضی گفته اند معنیش ای ست تجاسر حکیم
انوری گوید مصرع گوید ستی زن عفیفه است سجیه بالفتح و تشدید یا خو و عادت سجیحه بوزن کریمه
سرشت و عادت و مقدار چیزی سجده بالکسر فروتنی و سر بر زمین نهادن و بفتح نیز گفته اند سجاده 8
بالفتح و تشدید جیم جانماز و نشان سجده در پیشانی و بعضی گفته اند نشان سجده در زمین سحت بالضم و
بضمتین حرام و کسبی که موجب ننگ و عار شود چون کاسبی و رباخوارگی و رشوه و بالفتح گوشت از استخوان جدا
کردن ساحه کشادگی و فضای خانه و سرا و ناحیه سحنه بالفتح هیئت و بشره مردم سحره بالضم
و سحر بفتحتین جمع ساحر سحت بالضم بچه از شکم چارپا بیرون ناید و بالفتح شاید و این لفظ بدین معنی چنانکه
در فارسی مستعمل است در کلام عرب نیز آمده سخره بالضم آنکه بر وی استهزا و افسوس کنند و بالضم و فتح خاء
آنکه بر کسی استهزا کند و نیز سخره بالضم کسی که بیگار گرفته شود و بالفتح بیگار و بیگار گرفتن سجله بالفتح

بیرون بزغاله نوزاده سخریه بالضم وتشدید یاء فسوس وتمسخر سخیمه کینه سخافه بالفتح سست عقلی
وتمسخری نمودن سخفه بالفتح والضم سبکی ولاغری از گرسنگی سخونه بالضم گرمی سدره بالکسر درخت
کنار وسدرة المنتهی درخت کنار است در آسمان هفتم وتحقیق معنی آن کرده شد سدانت بالکسر خدمت کعبه وبتخانه
کردن سدنه بفتحتین خادمان کعبه وبتخانه جمع سادن سده بالضم وتشدید دال درگاه ودر سرا وطاق سر بسته
بر در خانه کرده اینجا نشینند تا چیزی فروشند وبیماریکه بدان سفید بینی بند شود ونفس نتوانند زد واطبا گویند خللیکه
در مجاری غذا در شریان رگها ومفاصل واقع شود از استده گویند وسدی لقب اسمعیل بسبب که معجر زنان در سدهٔ مسجد کوفه می‌فروخت
سره بالضم وتشدید را موضعیست که از آن ناف بریده باشند سریه بالفتح وتشدید یا فوج لشکر از پنج کس تا سیصد
چهارصد کس وبالضم وتشدید را ویا کنیزکی که برای او خانه بسازند ودارند وتمتع گیرند منسوب بسریه بالکسر یعنی جماع وضم
سین از تغیرات نسبت سرقه وازو انچه پنهان کرده شود سرعه بالضم شتاب کردن بکاری در اول وقت وآن
محمود است وعجله شتاب کردن پیش از وقت وآن مذموم است کما قیل العجلة من الشیطان والتأنی من الرحمن سرقه
بکسر را دزدی کردن سرادقات بالضم سراپردها سرایه بالکسر فرو رفتن زهر در تن ودر گذشتن از چیزی بچیزی ودر
رفتن چیزی به ساریه ستون وابر شب که چیزی در هم بچا چیزی وباد ونام مردیست که او را فاروق بر سر لشکر نهاده
فرستاده بود تا چون از مکر دشمن غافل بود ونزدیک شد که لشکر اسلام شکست یابد فاروق بر سر منبر مدینه یا ساریة
دریافته یا ساریه آواز کرد بحکم الهی آواز شنیده آگاه شد وشکست بر لشکر کفار افتاد سطیحه توشه دان
سطوه بالفتح سخت گرفتن وحمله بردن سعایه بالکسر غمازی کردن وپاره از قیمت گذاشتن مکاتب برای آزادی
وزکوة وصدقات ستدن سعاة بالضم زکوة ستانان سعادت نیکبخت شدن ساعده شهر رندو ونام مردی
وبنو ساعده قومیست از انصار که سقیفه بنی ساعده بایشان منسوبند سعلاة بالکسر غول ساعة اندک
زمان وزمان حال وقیامت ووقتیکه در وقیامت قائم شود وهلاک شوندگان وساعة باصطلاح اهل نجوم دو نیم
گهری باشد سعه بالفتح والکسر فراخی وگنجایش وتوانگری ودسترس وطاقت وتوانائی سعوه بالضم توشه دان
وزاد مسافر وسعوه چون مرغ وبفتحتین نویسندگان سفاره بالضم خاکروبه وبالکسر میانجی نمودن وصلح کردن وپیغام
بردن بجائی واهمی پارچه که در پیش شتر کشند بجای دهنه است سفتجه بالفتح مال دادن کسی بکسی تا در شهر خود مال
برساند وبالضم اهمال دال گویند که بسلامت برساند تمر سفته سفه بالفتح بسیار نوشیدن شراب وآب وجوان در سیراب نه
شدن از آن وبالکسر فرو بالفتح وکسر فا طعام بی برکت سفاله بالفتح ناکسی وفرومایه وپستی ودیدن معنی بالضم
والکسر نیز آمده سفله بالکسر پستی ومردم فرومایه وبفتح سین وکسر فاء نیز آمده جمع است نه مفرد وعوام مفرد
استعمال کنند بفتح سین وکسر فا غلط عوام است سفاهت بالفتح بیخردی وسبکی نمودن سفینه کشتی ونام مولای

سبکی بفتح اول وضم ثانی کم عقلی بودن

حضرت

حضرت رسول صلعم سفانه بالفتح کشتی بانی و بتشدید فاء مروارید بزرگ و نام دختر حاتم طائی است سفطه
بالفتح لغزیدن و افتادن سافه دنباله لشکر سقابه بالکسر آب دادن و ظرفی که در و آب خورند سفینه بوزن صفینه
و تخته کشتی و تخته پهن از چوب ساخته مانند لوح و سفینه بنی ساعده صفه بوده که انصار در آنجا برای مهمی و مصلحتی جمع میشدند
و بعد از فوت حضرت رسول صلعم در آنجا جمع شده خواستند که بسعد بن عباده بیعت نمایند چون مهاجران را خبر شد رفته
انصار را بحجت و دلیل ملزم ساختند و لخواه انصار و مهاجرین بحضرت ابی بکر بیعت نمودند و آنچه عوام میگویند که سقیفه
بسته اند بمعنی دروغ گفته اند در کتب لغت یافته نشده و ظاهر ماخذش آنست که چون عرب برای چیزهای بیهوده
در سقیفه جمع میشدند و انصار بدلیل بسعد بن عباده در سقیفه آمده خواستند که بیعت نمایند باز مناسبت میتوان
از سقیفه دروغ اراده کردن آنکه بیعت بحضرت ابی بکر رضی الله عنه باطل بود چنانچه بعضی بد مذهبان گمان برده اند
سکت بالفتح سکوت بالضم خاموش شدن و فرو نشستن غضب سکیت بالضم و فتح کاف اسپ بازپسین
در تاختن از ده اسپ که از قفا شود و فسکل نیز گویند بکسر سین و تشدید کاف مکسور هم در لسیا خموش سکته
بالفتح مرضی است که حس و حرکت در آن باطل شود و مریض چنان نماید که مرده است و بالضم آنچه بدان خاموش
کنند و باز دارند طفل را سکرانه بالفتح زن مست سکره بالفتح بیهوشی و سختی مرگ و اندوه سکینه
بالفتح موضعی از گردن که سر بدان متصل است سکن و سکون و آرامیدن و اقامت و بفتحتین جمع ساکن سکینه
بالفتح آرام و آهستگی و بدین معنی بالکسر و تشدید کاف نیز آمده و چیزیکه بدان آرام گیرند و نام چیزیست که در تابوت
بنی اسرائیل بود سرش چون سر گربه و دو پا از زبرجد یا بوند و بالضم و فتح کاف دختر امام حسین و نام صحابیه
و بیشه بمزود و ماده نخود و بالفتح و تشدید کاف نام علی بن حسین بن سکینه سکه بالکسر و تشدید کاف کوچه محله
و بازار و رسته و درخت خرما و راه هموار و آهنی که بدان مهر زنند و آهن گاو زراعت سلت بالفتح کشیدن
و دوجوان بدست و بینی بریدن و بانگشت پاک کردن کاسه و بر کندن چیزی و بدن کسی انداختن غایط و بالضم
جو یا نوعی از آن یا جو بی پوست سلاله بالضم چیزیکه انداخته شود سله بالفتح و تشدید لام بیرون کشیدن
شمشیر و کارد از نیام و در زیدی و تلک است ظرفی که طعام و جامه و میوه در وی نهند سلاله بالضم آنچه بیرون کشیده
شود از چیزی و ولد و نطفه سلسله بالکسر زنجیر آهن و جز آن و سلسلة البروج آنچه بر هنای ابریشم
بالفتح پیوند دادن چیزی بچیزی و قطعه دراز که دامان شتر و بکسر نیز آمده سلاطه دراز دستی و دراز زبانی
و قهر سلیطه زن دراز زبان سلطه بالضم کاشتکی و تسلط و بالکسر تیر دراز باریک سلعه بالکسر
رخت و کالا و آنچه بدان سودا و معامله کنند و گرهی که بر تن ظاهر شود و گرهیکه بر کردن و سر باشم و بدین
دو معنی بفتح نیز آمده سالفه کناره گردن و دوش و پیشکان سلفه بالضم ناشناشکن سلوه بالفتح

تلک بفتح اول پیوند
دفتن و دوختن
برهان

خورسند و تسلی سلیقه سرشت و طبیعت و نشان رسن و تناب بر پهلو سنور سلیخه بالفتح دار و تیست
که او را هیفتک کهیا و کهیلی گویند سلامه بالفتح نرم و آسان و هموار شدن سمه بالکسر و فتح میم نشان و داغ
سمت بالفتح راه و روش نیکو و مجدس و گمان رفتن و راه راست یافتن و آهنگ چیزی کردن و صوفی و هیئة مردم
نیک سماحت بالفتح جوانمردی سماجه بجیم زشتی و ترشی و زشت شدن سامعه قوة شنوائی سمعه
بالضم شنوانیدن عمل خود را بکسی چنانکه ریا نمودن عمل بکسی سمره بالضم رنگ گندم گون و گندم گون شدن
و بالفتح وضم میم درخت خاردار که در بیابان می باشد سامره دهی است میان حرمین و قومی است یهود که در بعضی
احکام بیهود مخالف باشند از ان قبیله است سامری سامه بالفتح و متهمزه ملول شدن و بستوه آمدن سامه
بنشیب سمه خاصه ضد عامه و خانواده هر دو از سنه بالفتح سال و بالکسر همدانه خواب یعنی نعاس و بالفتح
تشدید نون نراده و روش و عادت و نوعی از خرمای مدینه و بالکسر دندانه چیزی سناعه بالفتح خوب شدن
سنبله بالضم خوشه سنابل جمع نام برجیست سندره بالفتح پیمانه بزرگ و نام درختیست و نام شانه و
نام زنیست که درست و تمام نموده بمردم مبدا سوره بالضم شرف و منزلت و پاره از قرآن و بالفتح تیزی غضب
تیزی شراب و تیزی و سطوت سلطان سوادیه بالفتح و کسر همزه نیز یکسان و برابر شدن سوءه
بالفتح عورت ندومرد و هر چیز زشت که دیده رسوائی سویه بالفتح و تشدید یاء برابر و مانند زین
چیزیست که در ان کاه و جز ان کنند بر پشت خر نهند و بران سوار شوند و بالضم فتح واو و تشدید یاء نام زنیست
ساهره زمین بارز و زمین و چشمه روان و بیابان و زمین شام و کوهیست نزدیک بیت المقدس و دوزخ و زمین روز قیامت
که خلقان پیدا خواهد کرد سهوله بالضم نرمی و آسانی سهوه بالفتح شتر ماده و سنگ بزرگ و طاقی که در
ان چیز گذارند و خزینه خانه خورد و حجره تنگ سیاده بالکسر پیشوائی سیاسه بالکسر پاس داشتن ملک
و حکم راندن بر رعیت سیره بالکسر عادت و طریقه و هیئت و نوعی از سیر خوردنی که از جائی برای عیال
ارند سیاره بالفتح و تشدید یاء کاروان و بسیار سیر کننده سیئه بالفتح و تشدید یاء مکسوره بعد از
ان همزه مفتوحه بدی و گناه صغیره سایبه بالفتح چارپایان که بیرون چرند سایبه بنده رها کرده و آزاد
نموده و شتر ماده که ده بچه ماده بزاید و او را در جاهلیت رها میکردند و سوار نمیشدند و شیر او را نمیخوردند
الا مهمانان یا بچه ان نمیمرد و زنان و مردان او را میخوردند و بچه او را گوش شکافته آزاد میکردند و آن را بحیره
گویند و حق تعالی در کلام مجید از ان نهی نموده چنانکه فرموده است ما جعل الله من بحیرة ولا سائبة سائحه
زنان روزه دار و سیر کنندگان سباحه بالکسر سیر کردن و رفتن در زمین و جائیکه بدان عادت کرفته
باشند باب السین مع الجیم ساج سنگی که بدان شمشیرها صیقل کنند و دندان حلاد هند و طیلسان

باب السین مع الجیم

سبزه و سبا و درختیست معروف معرب ساک ساذج معرب ساده و شاخ و برگی است چند که بر روی آب بود
و بیخ ندارد سبج بفتحتین معرب شبه سبیجه پیراهن بی آستین سجاج بالفتح شیر بسیار آب که رای آب بنوشنده باشد
سجسج بفتح هر دو سین زمین هموار نه درشت و نه نرم و ما بین طلوع صبح و طلوع آفتاب و روز نه گرم و نه سرد
وفی الحدیث الجنة سجسج سحج بالفتح خراشیدن و پوست باز کردن و بیماری که از خراش بهم رسد سدج بالفتح
بردن بچیزی سداج بالفتح و تشدید دال کذاب سرج بالفتح زین و بافتن موزه و نیکو روشدن سراج
بالکسر چراغ و آفتاب و بالفتح و تشدید راء زین دوز و زین ساز سریج بالضم و فتح راء نام آهنگریست که شمشیر سریجی
بدان منسوبست سطرنج بالکسر بازیست معروف سلج بالفتح فرو بردن لقمه و تشدید لام گیاهیست که
شتر از آن خورد سمج بالضم و فتح سین و کسر میم زشت و بفتح سماج بالکسر جمع سمیج زشت و شیر چرب که مزه
آن کشته باشد سناج بالفتح و تشدید نون اثر دود چراغ در دیوار سوج بالفتح و سواج بالضم آهسته
رفتن و نیز هر دو نام دو موضع است باب السین مع الحاء سبح بالفتح شنا کردن و تصرف کردن در
معاش و پرداختن بامور معاش و فارغ بودن و آمد و رفت کردن و نیک دویدن اسب سابح اسپ نیک دونده
و مرد شنا کننده سبوح بالفتح شنا کننده و اسب نیک دونده و نام اسپی است و بالضم و الفتح و تشدید بای
از نامهای حق تعالی سبح بالضم سیاه و دراز و باریک شدن موی باعتدال و اندازه و مقدار
بعضی بین رفتار نرم و هموار سجاح بالضم هموار بالفتح و کسر آخر نام زنیست که در زمان حضرت رسول صلعم
دعوی نبوت کرده آخر مسیلمه کذاب که در یمن دعوی نبوت میکرد او را بخواست و در عوض مهر تکلیف نماز
خفتن و صبح از متابعان خود برداشت سح بالفتح و تشدید حاء ریختن آب از بالا پایین بزور و باران و جز
آن زدن و بسیار فربه شدن سدح بالفتح افکندن بر روی و با بقفا و کشیدن چیزی بر روی زمین و ذبح
کردن سرح بالفتح شتر چرنده و چریدن و چرانیدن و بگذاشتن و درختان بزرگ و بلند و هر درخت
که خار ندارد سراح بالفتح طلاق و رهایی دادن سطح بالفتح بام خانه و بالای هر چیز و گستردن و انداختن
کسی را بر زمین و پهلو خوابانیدن سطیح بالفتح و کسر طاء کشته شده و مرد بر قفا افتاده که از ناتوانی و بیماری
زود نتواند برخاست و نام کاهنی است از قبیله بنی ذئب که در عمر سر استخوان در بدن نداشته نوشیروان و یکی
معنی سطیحه بیان آمده و نام قلعه ایست از قلاع خیبر و صحیح نزد بعضی شطیح است سطاح بالضم و تشدید طاء گیاهی
است سفح بالفتح نام موضعی است و کنار و دامن کوه و ریختن آب و خون و جز آن و روان شدن اشک و روا کردن
آن و سنگهای بزرگ سفاح بالکسر زنا کردن و بالفتح و تشدید فاء مرد بسیار عطا و فصیح و قادر بر سخن و خون ریزنده
لقب عبدالله بن محمد اول خلفای بنی عباس و رئیس و مهتر قوم عرب سفیح کلید رشته تیرهای از تیرهای قمار که

وبالضم

باب السین مع الحاء

نشان نصیب نداردو جوال سلاح بالکسر ساز و آلت حرب یا آنچه تیز و برنده باشد مانند شمشیر و جز آن و بالضم
سرگین ستور و آدمی و بالفتح موضعیست نزدیک خیبر سلح بالفتح غایط کردن و چیزی را سلاح کسی کردانیدن و سرگین
آدمی و ستور و بالضم نام آبیست و بکسر سین و فتح لام آلت حرب و بفتحتین نام آبیست و بالضم و فتح لام بچه کبک سلیح
بالفتح نام قبیله از یمن سماح بالفتح جوانمردی سمیح بالفتح جوانمرد شدن و جوانمرد سانح و سنیح صید که
از سوی راست بسوی چپ برانداز زاید و این صید را مبارک دانند بارح که ضد اینست شوم گویند و نیز
سانح چیزیکه ظاهر شود کسبیر سنح بالضم یمن و برکت و موضعیست نزدیک مدینه و بالفتح ظاهر شدن چیزی و برگشتن
از رای و باسانی آمدن شعری سنوح بالضم از سوی راست بسوی چپ آمدن صید سیح بالفتح روان شدن آب
و برگشتن سایه و آب روان ظاهر و نوعی از برد و گلیم مخطط سیاح بالفتح و تشدید یاء تحتانی بسیار سیر کننده سایح رونده
دارو ملازم مسجد برای عبادت باب السین مع الخاء سبخ بالفتح خواب سخت و فراغ سبیخ پنبه و صوف و جز
آن پیچیده و یکجا کرده برای رشتن و پر افتاده از مرغ و پنبه که پیچیده باشند برای آنکه بر او دارو نهند سبخ بالفتح
و تشدید خاء دم برزمین بردن طبخ ناتخ هند سخاخ بالفتح زمین نرم و سنگریزه و موضعیست عمان و ما وراء النهر سلخ
بالفتح پوست باز کردن و کشیدن جامه و جز آن و کشتن و آخر شدن ماه و کشتن راندن ماه و در آخر ماه شدن و آخر ماه و
پوست برو مار که از بر هما جدا کنند و بفتحتین ریسمانی که در دلو باشد سلاخ بالفتح و تشدید لام پوست کشنده
سالخ نوعی از مار و کرکسی که پوست شتر را جدا کند سمخ بالفتح و سد کردن چیزی سوراخ گوش و سیلان ظاهر شدن
کشت سماخ بالکسر سوراخ گوش مرادف صماخ سنخ بالکسر اصل هر چیزی و بیخ و چاه سنخ دندان و روغن کنده
و تیزی و شدت شهر دهی است بخراسان و بفتحتین تغیر یافتن و مزه کردانیدن روغن و طعام سنوخ پایدار
جای شدن در علم سوخ بالفتح قوایم چارپا در زمین فرو رفتن و بسیار نشستن چیزی و فرو رفتن در زمین و بالضم
دهی است سیخ بالفتح ثابت و راسخ شدن باب السین مع الدال ساد بالفتح و سکون همزه و بفتحتین خفه کردن
و ریش کردن و خوردن آب سبد بالفتح موی تراشیدن و بالکسر کرانه و سختی و بلاء و بفتحتین موی اندک و اندک هر چیز
و عرب گویند ماله سبد و لا لبد یعنی نیست و را اندک پشم و بالضم و فتح باء موضع نهادن و جائیکه حوض را بدان بند
تا آب تیره نشود و موضعیست نزدیک مکه و طایفه و مرغ نرم پر که باندک آب برهاو در هم و آمیخته شود و
بالفتح و کسر باء بقیه سجود بالضم سر بر زمین نهادن و فروتنی کردن سجد بالضم و تشدید جیم مفتوح سجده کنند
گان جمع ساجد و در اهم اسجاد بالفتح دراهمیکه بر آنها صور اصنام بوده که آنرا سجده میکردند و بعضی گفته اند
که سجاعبات از یهود و نصاریست و بکسر العنبر اهدی سخد بالفتح و سکون خاء معجمه کرم و بالضم آب زرد غلیظ
که با بچه از رحم بر آید سد بالفتح و تشدید دال عیب چون لنگی و کری و جز آن و حایل و مانع میان دو چیز که

باب السین مع الخاء

باب السین مع الدال

ریش و زخم و جراحت
برهان

که مردم ساخته باشند باز داشتن و استوار و درست کردن رخنه را و استوار شدن چیزی و بالضم بر بند
نهاد و چیز و حایل و مانع که پیدا کرده حق باشد سداد بالفتح درستی و راستی کردار و گفتار و بالضم بیماری
است که در آن منفذ بینی بسته می‌شود و نفس نتوانند و از راسته نیز گویند سداد بالکسر چیزی که بدان رخنه سر شیشه بندند
و آنقدر چیزی که دفع احتیاج بدان شود و شیری که در پستان ناقه خشک شود سدید راست و درست و محکم و استوار
سدل بفتحتین راستی و درستی و بضمتین چشمها باز که خوب نبیند یا چشمها سفید که نیک نتواند دید و بالضم و فتح
دال جمع سده سرد بالفتح در زره مشک و ادیم دوختن و زره بافتن و سخن را کردن و مسلسل گفتن و پی در پی و نیکو راندن
سخن و بنای نگاه داشتن روز سرد رود رهبست هند سرمد همیشه دایم و شب دراز و موضعی است از اعمال
طلب سعد بالفتح نیکبختی و نیک بخت کردن و نیکبختی و نام مردی و بالضم گیاهی است خوشبو که از ادویه است و مشک نیز گویند لبیک
و سعدیک یعنی ایستاده ام در خدمت تو ایستادنی بعد ایستادنی یاری و مدد تو یاری دادنی بعد از یاری دادنی
سعود بالضم نیک بخت شدن و نیک بختان جمع سعد سعید نیکبخت ساعد بازوی مردم و بالفتح سواعد
جمع و نیز سواعد مجاری آب که جوی رود را و مجاری مغز و استخوان سعدد بالضم بستانی سبز و خرم و بالکسر
و مکانی پر درخت میوه دار بسیار مانند سغاد بالکسر جنتی زیر بالاده سغدی بالفتح و تشدید فا سنج کتابت ارا
باب تن گویند سمید بالفتح نان سفید سمود بالضم سر بلند داشتن از تکبر و بالا استادن و گوشتین شود
دفتن و بازی کردن سمیاد بالفتح سرگین بالکسر آنچه کرد و میز باید آن بیندازند سمند بالفتح اسپ معروف و هندی
در اصل فارسی هست سند بالفتح شهری است بملک باجه و بالکسر نام ملکی است و نام مردم آن سند که واحد سندی
است بزرگ هند و ناحیه ایست باندلس و شهری است بمغرب و سندی بغار بی حرام زاده و قافیه مصری و بفتحتین تکیه گاه
و آنچه پیشتر بوی گذارند و دامن کوه و بلندی چیزی سنود بالضم پشت دادن بچیزی سناد بالکسر شتر ماده قوی
پیکر و اختلاف حروف ردف یعنی حرفی که ما قبل حرف روی است و بعضی در شعر بخارا بی انزا سند گویند سود بالضم
پیشوائی و چیزها سیاه جمع اسود سؤدد بالضم و سکون همزه و فتح دال اول پیشوائی سواد بالفتح سیاه رنگ و
شخصیکه از دور چون سیاه بنظر آید و مال بسیار و مواشی و عدد بسیار از هر چیزی و اکثر مردم و دانه دل که اهل ان
سویدا گویند و دیهای حوالی شهر و بالکسر رازی گفتن و نهان داشتن و بالضم بیماری است که گوسفند از آن شود
سهاد بالضم بیداری سهد بفتحتین بیدار شدن و بضمتین کم خواب سید بالکسر گرگ و شیر درنده و بالفتح
و تشدید یاء مکسوره پیشوا و بزرگان سال و بدین معنی بالکسر هم بنظر آمده سیادت بمعنی سید یعنی پیشوا با آنکه
نادر و سید باشد

باب السین مع الذال

سمیذ بالفتح نان سفید و بدال نیز آمده

باب السین مع الرا

سئور بالضم و سکون همزه پس خورده و پس مانده سائر باقی و جمیع سبر کشتن سبر بالکسر شیئی کردن و

باب تن و ... نسخ کتابت برهان

باب السین مع الذال

باب السین مع الرا

ناسور و بالفتح مبلِ جراحت و جزان فرو بردن تا غور آن معلوم شود و از مو دو شکل و صورت و جمال و زنان را مثل
او بدین جهاره معنی بکسر نیز آمده سبا با الکسر میلی که بان عمق جراحت معلوم شود و از اسپ بانیز گویند سابور
نام پادشاهی معروف شاپور و شهریست بفارس و نام شخصیست سنر بالفتح پوشیده و بالکسر پرده و پوشش است
و ستور جمع و خوف و جادو بفتحتین سپر سپنبر پوشنده پوشیده در پیمه دار پیمار پوشنده ستا با الکسر پرده و نام
کوهیست و نام جامیست بالفتح و تشدید نا پوشنده و نام ضیبت ربانی هاجر تعالی ساتور نام یکی از سحره
فرعون که بحضرت موسی علیه السلام ایمان آوردند سجر بالفتح گرم کردن تنور و پر کردن جوی آب و ریختن آب در کام
کسی و نام الیدن شتر ماده و بفتحتین سرخی که بسفیدی چشم آمیخته بود سجیر دوست و گویند سجور بالضم
نالیدن شتر ماده که از بچه جدا شود و بالفتح آنچه تنور را بدان گرم کنند سا جر جایی که آب سیل او را پر کرده
باشد و آبستن ساجور چوبی که بر گردن سگ بندند و صاحب صراح گوید ساجور نام جامیست و چوبی که
بر گردن سگ بندند تا بوقت انگور از دیوار رز نتواند بر سحر با الکسر افسون و جادو کردن و دانستن
و در یافتن و پیدا کردن و هر چیز که در یافتن لطیف باریک باشد و بالضم لد و بالفتح و الضم و بفتحتین شش
و بالای شکم که بحلقوم و شش پیوسته است بفتحتین زمان پیش از صبح و سفیدی که بالای سیاهی ظاهر شود
و طرف هر چیز اسحار جمع سحور با لفتح طعام سحرگاه سخر بالفتح و بفتحتین فسوس کردن سدر با الکسر درخت
کنار سدرة واحد بفتحتین حیران شدن و خیرگی چشم از گرما و سرما و بالفتح و کسر دال سار سیمه و آنکه چشم او خیره
کند سدر باسادر سر آسیمه آنکه باک ندارد از چیزی و بتغیر سدیر بالفتح نام جوییست بناحیه حیره و نام قصریست
معروف در و زمینی است بیمن که بر دیمه از انجا آرند و موضعیست بمصر و بالضم و فتح دال درختی میان بصره و کوفه و
آبیست بحجاز و نام موضعیست سر بالکسر و تشدید را راز و آنچه پوشیده شود و اندام زن و جماع و اصل و نکاح
و اول ماه یا اوسط یا آخر آن و اصل چیزی و زمین نیک و دغرو میان چیزی و هنر و بر گویند نسبت با و ادای و بهتر جای در دم
و خط کف دست و بالضم دهی است بری و شادی و ناف و سره موضع ناف و بالفتح مرد نیکو و نیکی کننده و شادی کننده
سرر بفتحتین بلکی و بضم اول و فتح دوم جمع سره و موضعیست نزدیک مکه که در انجا درختیست که زبر آن درخت
هفتاد پیغمبر را ناف بریده اند و بکسر سین نیز گفته اند و بضمتین تختها جمع سریر و اطراف سابها کیاه سرور بالضم
شادی و اطراف کیاها سریر تخت و او رنگ سراز کردن و ملک پادشاهی و نعمت و سعت عیش سرار بالفتح و الکسر
آخر شب از ماه و پوست سمار و غ و کلوخ و خالی که بر روی جبین باشند و خط کف دست و خط پیشانی اسرار جمع
اسار بر جمع الجمع سرایر پنهانیها جمع سریره سرسور بالضم بلک و دانا که در هر کار دخل نماید سطر بالفتح خط
کشیدن و نوشتن و دسته و صف هر چیزی چون دسته درخت و سطور رکاب و جز آن اسطر و سطور و اسطار جمع

ساطر

رز بفتح اول و سکون
ثانی درخت انگور و بعنی
کرم خوانند و بمعنی
انگور هم هست و هر باغ
را هم گویند خصوص باغ
انگور و مطلق زنگ و
بمعنی رنگ کننده و امر
برنگ کردن هم هست
و زهر هلاهل را
نیز گویند
برهان

کاوالیسه چاپی الاشیح
و بمعنی میان تهی
برهان

سمارو غ رستنی معروف
باندام چتر که عوام کلاه
قاضی و چتر مار و عرب
کماة و بترکی گوبلک گویند
برهان

اساطیر جمع الجمع و بمعنی معانی بفتح طا نیز آمده و سخنهای پریشان و بیهوده و نیز اساطیر سخنهای بیهوده که نظام نداشته باشد
جمع اسطوره ساطر و ساطور کارد دو خنجر که بدان چیزها برند شود سعر بالفتح فروختن آتش و گرم شدن
جنگ و بالکسر نرخ چیزها و بالضم گرمی و حرارت آتش و گرسنگی و همچنین سعار و بالضم دیوانگی و در کتب بفتحتین عذاب و دوزخ
و بفتح اول و کسر عین دیوانه ساعور تنور آتش و سرمد طبیبان ترسایان سعیر آتش افروخته و نیز نام آتش سوزان و بالضم
و فتح عین نام بنی ... و نام صحابه سعتر بالفتح گیاهیست که آن را بفارسی اوشن گویند و در کتب بعضی با صاد نویسند تا بشعیر
مشتبه نشود سغر بالفتح دور کردن و نیست کردن چیزی را سفر بالکسر نوشته و کتاب اسفار جمع و بالفتح نوشتن و نیز
روی کشادن زن و خانه روفتن و بفتحتین قطع کردن مسافه و سفیده روز بعد از غروب و باد ذنب سفیر رسول و نامه آور و سفار
بالکسر میانجی نمودن و صلح کردن و تفاوت کردن و آهنی باریک که در سر شتر کنند بجای دهنه اسب سافر بیفرد و زنه
و زن روی کشاده و اسپ کم گوشت سقر بالفتح سوختن آفتاب کسی را و چرغ شکاری و بفتحتین دوزخ و کوهیست بمکه
سکر بالضم مست شدن و بالفتح بستن آب و بفتحتین مست شدن و نبیذ خرما و شراب و هر چه مست کند باشد و سکره و طعام
تیره شکم و غضب و بالضم و تشدید کاف مفتوح معرب شکر سکار بالفتح و تشدید کاف نبیذ فروش سکیر بالکسر و تشدید
کاف مکسور همیشه مست سمر بفتحتین افسانه و افسانه گفتن بشب و در وجه ... سمیر افسانه گوی سمار بالفتح
شیر تنک با آب آمیخته و نام جائیست سمسار بالکسر آنکه میان بایع و مشتری سودا راست کند و زرد لال نیز گویند و آنکه بعربی
بهره و واسطه باشد میان دو کس سمندر جانوریست که پوستش از آتش نسوزد و آنرا سمند نیز گویند بیا و نقطه سنجار
بالکسر شهریست مشهور بسه روزه از موصل که مولد سلطان سنجر است و دهیست بمصر سنمار بکسر سین و نون و تشدید
میم نام مردیکه شبیه غول بود دزد و نام کفشگریست که قصر خورنق برای نعمان بن امرء القیس نزدیک کوفه بنا کرد و چون تمام شد
او را از بالای قصر بزیر انداخت هلاک کرد تا بمثل آن برای دیگری نسازد و با غلام عربی بود که چون برای او خانه تمام
کرد و بنا محکم ساخت و ظاهر کرد که درمیان بنا سنگیست که اگر بیفتد خانه تمام ویران میشود صاحبش از بیم آن او را هلاک کرد
سنور بالفتح و ضم نون مشدد خفتان از دوال چرم بافته و هر سلاحی که باشد و بالکسر و فتح نون مفتوح گربه و مهره پشت و او
استخوان فقره گردن و بیخ دم سور بالضم باره شهر و هر پرده از بنا و ضیافت و این فارسیست که حضرت رسول بدان تکلم
نموده و سورها فراز جمع سوره و بالضم فخر او نیز جمع سوره است سوار بالکسر و الضم دست برنجن اسوره جمع اساور
جمع الجمع و بالفتح و تشدید واو شیر درنده و نام چند کس سهر بفتحتین بیداری و بیدار بودن سیسنبر بکسر سین
اول و فتح دوم گیاهیست که آنرا نام نیز گویند در عجم اگر کشته سبزه با نعناع و پودنه در کوزه دشت نشان
نمایند سیسنبر رود و بدو چون ثانی بکرند و دیگر نقل کنند نعناع را بیند و بجای آن نیز باشد و دند و انکار برند برای کوندکی عقل
ورزنبود نافع بود و بفارسی سبسه سنبل گویند و سیسنبر هم نیست سیر بالفتح و الجرم سیر جمع و رفتن و راندن

و بالکسر بمعنی اسم

خواندن حدیث بشب و سایه
ماه و در هر سمر بالفتح افسانه
و افسانه ع

خفتان بفتح اول جامه روز
جنگ و نوعی از جبه بود

خده بفتح اول و ثانی بلند
صفه و راسته مانند بند
و برج و غیره بهمان
کرز بفتح اول و کرزه بضم
اول قطعه زمینی که اطراف
بلند و میانش زراعت شود
برهان

سابر معنی آن در اول فصل گذشت **باب السین مع السین** سحس بفتحتین آب تنک کردانیده سجلس همیشه مکدر
و متغیر مجاس بالکسر شهریست مابین همدان و ابهر **سدس** بالضم بضمتین شش یک و بالکسر هر شش روز یکنوبت تب آمدن
شتر را و بالفتح شش یک سال سدس و ششم شدن و بفتحتین دندان هشت سالگی شتر **سدیس** شش یک و شتر هشت ساله
و نیز شش ساله و از شش گزیده **سدوس** بالفتح نام پدر قبیله ایست که بیت و یک نفر داشت و نام مردیست و بالضم
طیلسان سبز و نیلی و بفتح نیز آمده و نام مرد طایی **سادس** ششم و شش کننده **سرخس** شهریست عظیم بخراسان سس
بالفتح و کسر را و سر بن عنین و کسیکه او را فرزند نشود و ناتوان و مرد بزرگ که آنچه در دست او باشد نگاه دارد و ضبط
نکند **سلس** بالفتح گوشوار و رشته که مهره ها سپید در آن کنند و کنیزان بپوشند و بفتحتین نرمی و هموار و بالفتح و
کسر لام نرم و هموار و رام و بضمتین نرمی و هموار **سلاس** بالضم بیهوشی **سلماس** بفتحتین نام شهریست بآذربایجان
سندس بالضم نوعی از دیبا نیک تنک **سندروس** صمغیست زرد مانند کهربا که کمانداران رنگ کنند
و این فارسیست **سوس** بالضم طبیعت و اصل کرمی که در پشم و صوف افتد و آن را بوجه کویند و درختیست که ریشه
بیخ آن اندکی شیرین است در شاخ آن تلخی و آن بیخ را اصل السوس کویند و بفارسی بیخ مهک خوانند و شهریست باهواز
بنا کرده سوس بن سام بن نوح ع که در آنجا قبر دانیال پیغمبر است و باره سوس و شوشتر اول باره ایست که بعد از طوفان بنا شده
و شهریست بکرانه مغرب روم و بالفتح کرم در طعام افتاده و بفتحتین افتادن در صوف و پشم و جز آن **سیواس** بالکسر شهری
است بروم **سواس** بالضم بیماریست که در گردن اسب میشود و بالفتح کوهی است و موضعی است **سباس** سباس
کننده **باب السین مع الطاء** **سبط** بالفتح مویی که جعد نباشد و فرو هشته بود و بکسر با و فتح آن نیز آمده باب السین مع الطاء
و سبط الجسم مرد خوش قد و راست قد و سبط الیدین جوانمرد و بالکسر فرزند فرزند و طایفه از فرزندان یعقوب ع
و اسباط بنی اسرائیل چون قبایل از عرب بفتحتین فرو هشته شدن موی و کیاهیست سبطه واحد و بالفتح و کسر با آمده
ساباط سقفی باشد دو دیوار که زیر آن راه رود و شهریست بماوراء النهر و موضعیست بمداین **سباط** بالفتح نیز
و بالضم ماه رومی پیش از ماه آذار و بشین معجمه نیز آمده **سجلاط** بکسر سین و جیم یاسمین و صوفی که بر هودج زنان
آویزند جامه کتان و بزیادتی نون بعد از سین نام موضعیست و قسم ریحانیست **سحط** بالفتح زود کاو بریدن و
غضب آوردن طعام کسی را و کذاشتن بچه با مادر **سخط** بالضم و بضمتین و بفتحتین خشم گرفتن و ناخوشنود شدن
سراط راه و پلی که بر سر دوزخ باشد و صفت او در جد مسطور است و بالضم شمشیر دراز **سرط** بفتحتین فرو بردن
لقمه و جز آن و آسان و روم راه رفتن **سرطراط** بکسر و فتحتین پالوده **سعوط** بالضم دارو در بینی ریختن و بالفتح
دارو یکه به بینی برند **سعبط** درنگ شراب و بوی خوش از شراب و جز آن و نیز بوی و همچنین **سعاط** بالفتح
سفط بفتحتین جوال و جامه دان اسفاط جمع **سفنطا** جوانمرد و خوش نفس **سمط** بالضم افتادن و افتادن

بچه ناتمام

بچه نا تمام از شکم افتاده و شراره که از چقماق جهد و توده ریگ لغزیده و بسر در آمدن و سست شدن اسب از دویدن و بوقت سخن گفتن در یکدیگر خطا موش بودن و خوشه خرما که بر زمین افتد و بدین معنی بفتح و ضم نیز آمده و کناره ابر که بزمین نزدیک نماید دامن خیمه بال مرغ و بفتحتین آنچه افتاده باشد از چیزی و شاعر زبون و سهو و غلط در حساب و نوشتن و گفتن و نوشتن و ناکس و فرومایه و ناکسان و فرومایگان جمع سقط و بالضم آنچه از چیزی بیفکند بالفتح و تشدید قاف سقط فروش و شمشیر کند و برنده که پیش از مقطوع بر زمین افتد و بدین معنی بتخفیف قاف نیز آمده **سقیط** برف و ژاله و شبنم که بر زمین افتد و مرد ناقص عقل **سقلاط** بوزن و معنی سجلاط است و بیان آن گذشت **سلط** بالفتح سخت و زبان دراز و دراز زبان و موضعی است بشام **سلیط** اسد و زبان دراز و مرد دراز زبان و فصیح نیز زبان و روغن زیت و کنجد **سمط** بالکسر رشته که مروارید و مثل آن داشته باشد و سلک عام است و قلاده دراز از گلو مند زره که سوار بر کفل اسب بیابد و بزد و دوال زین معلقه که اسپر نداشته باشد و مرد زیرک و سبک و بالفتح دور کردن موی بره و بزغاله باب گرم برای بریان کردن و آویختن چیزی و تیز کردن کارد و رفتن حلاوه شیر و مزه بگردانیدن و خاموش بودن مرد و مرد و سمط حال و درشت بچه و بره و بزغاله با پوست بریان کرده و نعل بکفش و ازار بی بینه **ساهط** شیر حلاوه گرفته و مزه بگردانیده **سموط** بالضم رشته‌ها مروارید و مزه بگردانیدن شیر و رفتن حلاوه آن **سماط** بالکسر رشته و صف مردمان و خوان که بالای طعام کشند و تا بن کاردها و اذنب و طرف تیز چیزی و سماطین دو رشته از درخت خرما سنبوط بالفتح و **سناط** بالضم و الکسر کوسه بی ریش یا آنکه موی بر ذقن داشته باشد نیز سنوط دار و پستی معروف سنباط بالضم دهی است بمصر **سوط** بالضم هره و نصبت شده و تازیانه و تازیانه زدن و آمیختن چیزی بچیزی **سیوط** بالضم دهی است بمصر

باب السین مع العین

سبع بالضم هفت یک و بالکسر بجز و زاب خوردن شتر و بهفتم روز باب آوردن و بالفتح هفتمین و هفتم شدن و هفت تو تافتن رسن و هفت یک گرفتن و دشنام دادن و عیب گفتن و گزیدن و دریده کردن و افکندن و دریدن درنده چارپا را و بالفتح و ضم با و سکون آن جانوران درنده زیرا که اکثر اوقات بعد از هفت ماه زاید بعضی از اید گویند سباع بالکسر جمع و وادی السباع هر دو موضعی است **سابع** هفتم و هفت کننده **سبیع** بالفتح و کسر با هفت یک و پدر قبیله است از قبیله همدان و بالضم و فتح با نام مرد بست **سجع** بالفتح بانگ کردن کبوتر و قمری و آواز کردن شتر ماده و سخن با قافیه گفتن و نثر با قافیه **ساجع** سخن با قافیه گوینده و اسپ تند و میانه در کلام و جزان **سدع** بالفتح کوفتن چیزی بچیزی **سرع** بالفتح شاخ درخت رز و بفتحتین و بالکسر و فتح را شتافتن و سرعت بالضم شتاب **سریع** شتابنده **سطوع** بالضم و **سطیع** بالفتح بلند شدن گرد و بوی و بلند شدن برق و صبح و شعاع و سطیع بمعنی صبح و چیز دراز نیز آمده **ساطع** بلند **سطع** بالفتح دست بر دست زدن و بفتحتین

و کار زشت و فضیح آنچه در دو خبر باشد سقاط بالکسر خطا در حساب گفتن

باب السین مع العین

و ذات السباع

واز بلند از دست بر دست دن براید و درازی کردن سطاع بالکسر داغ کردن شتر بدراز و ستون خانه و سر دراز فریاد سفع بالفتح موی پیشانی گرفتن و کشیدن و سوختن اتش و باد سموم روی را و دنت کردن ابدان و بالکسر مرغ مرغ یکی براد طپانچه زدن و زدن بچیزی و نشان کردن چیزی را سوافع سوخته بای باد سموم سُفع نام نهیا و کردان و پانك كودن خروس و دفتن و دیدن و خوردن و طعام از جای خوردن سفاع بالکسر و بند و خودکه بر معجر پوشند تا کرد الوده نشود و چیزیکه بینی ناقه را بدان استوار کنند این هر دو لغت بمعنا بر امده و بالفتح کوهی است بمنه و شکاف پای و بفتحتین درختی است و شکافتن پای و نوعیست از صبر بود ابیست مزه و بمعنی برص نیز امده سمع بالفتح بلند و شنودن و شنوائی و گوش مفرد و جمع امده اسماع و اسمع جمع اسامع جمع الجمع و سمع الکیان کنا یست در حکمت طبیعی که پادشاهان با خود داشتندی و بخشوا انخوا امد اند در بیان کیان و بالکسر بچه کرك و نام نباتست شنیدن و بعضی گفته اند که سمع بالفتح شنودن و بالکسر شنوائی و بفتحتین و کسر میم بدر قبیله است از حمیر سماع بالفتح شنودن و بتشدید میم بسیار شنوده و جاسوس سمیع شنونده و شنواننده سمیع خوب نیکو سنوع بالضم و سناعت بالفتح خوب شدن سنع بفتحتین جمال سوع بالفتح بیکار ماندن و پاره از شب سواع بالضم نام بتی قوم نوح و پاره از شب ساع ضائع و سیوع بالضم رفتن اب از هر طرف سباع بالفتح بهی که درخت و انبات نماند در دختیست و کاه کل و بالمد نیز بکسر نیز امده و بعضی گفته اند سباع بالکسر کل مالیده و بالفتح کاه کل سبیع بالفتح جاری شدن اب بر زمین و اب جاری بر زمین سبوغ تمام و فراخ شدن نعمت سابغ تمام سلوغ بالضم دندان شش سالکی افکندن گاو و گوسفند شش ساله سوغ بالفتح اسان بگلو شدن شراب و فرو بردن ان و روا شدن نیز و کسر و بچه که با بچه دیگر چنان باشد

باب السین مع الفاء

سافف بالفتح والالف محینه دیوار و طره ساکنه و بفتحتین برفیدن دست و شکافتن کرداکرد ناخن و پراکنده شدن لیف خرما و بفتحتین برك خرما و موی دم سجف بالفتح والکسر پرده فرو هشتن و سخت تاریك شدن شب و پرده و بفتحتین تاریکی عبا و لاغری شکم سجاف بالکسر پرده یا انکه سجف دو پرده که بر در او بزند و دو منبا انها فرجه باشد و هر دو را سجاف گویند سحف بالفتح دور کردن موی از پوست و تراشیدن پیه از پشت و سوختن چیزی و بردن باد ابر را سحوف بالفتح بزی و شتر ماده که پیه پشت او را برداشته باشد سحاف بالضم بیماری سل سخف بالفتح تنك عیش شدن و بالضم والفتح تنك عقل و کم ظرف شدن و همچنین سخافه سخیف مرد سبك تنك ظرف و جامه اندك ریسمان بافته سدف بفتحتین تاریکی و روشنائی و شب در امدن ان و صبح بر امدن ان و روشنائی صبح در امیختن با تاریکی سدیف بیه کوهان شتر سرف بالفتح خوردن سرفه

سکع بالفتح رفتن ... و ستور ... سلع بالکسر کوه ... کردن و ... نیز امده

باب السین مع الغین

باب السین مع الفاء

برك درخرما

برگ درخت او سرمه بالضم کرمیست سفید که از برگها چون خانه بسازد و در آن درآید و بفتحتین غافل کردن
و خطا کردن و فزونی کردن در خرج مال و جاه و خبرگی عقل و خوردکی و حرص و بجنبش ابدا اطراف حوض و بضمتین
چیزی سفید مانند ابریشم سفید بالفتح و کسر نادان و خطا کننده سرعوف بالضم نازک و سبک گوشت و اسب دراز
سعف بالفتح متاع و بفتحتین شاخ خرما با برگ آن و برکشیدن و شکافتن کردن اکردن ناخن و جهاز عروس و بیماری بستن
چون کرکه در لبهای شتر پیدا شود و بمو مژه او را بریزاند سفف بالفتح و تشدید فا بوریا از برگ خرما بافته
و معجون نکرده خوردن دارو و بورشی و زمین قرش مرغ سفنف با لام شتر و گیاهیست سفوف بالفتح دارو
است که آرد کرده بخشک بکف دست بخورند و معجون نکنند سغاف بالفتح زبون و زرد از هر چیز و کار و خفیر و
خالی نرم تنک و آرد یکرو فتن بجنبش چون عمارت بالا رود سقف بالفتح آسمانه خانه سقف بضمتین و سقوف جمع
و آسمان و درازی و فرو هشته و پوشیدن خانه و بالضم و الفتح موضعیست دراز و کور شدن شتر مرغ
و حیران سکاف بالفتح و تشدید کاف و اسکاف بالکسر موزه دوز و کفشگر سلف بالفتح هموار کردن
زمین بماله و برکردابیدن زمین برای زراعت و انبان بزرگ و چرمیکه دباغت نکرده باشند و بالکسر
شوی خواهر زن و بفتحتین درگذشتن و پیش شدن و پیش بنگاه و پدران گذشته و بیع سلم که در آن بها
پیش از گرفتن مبیع دهند و بالضم و فتح لام بچه کبک سالف گذشته سلوف بالفتح پیش رونده و ستور با پیش
رونده سلاف بالضم شیره انگور و میکه پیش از فشار دادن و شراب و هر چه فشارده شود و بالضم و تشدید
لام پیشینگان سنف بالفتح رسن بر شتر بستن و بالکسر برگ درخت مرخ و آن درختیست که چوب او
بر یکدیگر سایند آتش از آن بیرون آید سناف بالکسر پیش سینه شتر و رسن که بر سینه شتر بندند تا پالان
کشته‌ها جمع سالفه سوف بالفتح بوی کردن و صبر کردن و هلاک شدن و بالضم زمین نرم سوف بفتح سین و
تا سر انجام و زود باشد و این حرفیست که بر فعل مستقبل در آید و بالضم زمین نرم سواف بالفتح ... و
هلاک شدن و بیماری ستور و مرگ مردم و بالضم نیز آمده سهف بالفتح اضطراب کردن کشته و در خون غلطیدن
در وقت نزع و بفتحتین سخت تشنه شدن سیراف بالکسر شهریست بفارس سیف بالفتح شمشیر زدن و
شمشیر و موی دم اسب و ماهیست بکسر نیز آمده و بالکسر کناره دریا و کناره وادی و لیف خرما که در بن شاخهای
نخل چسپیده باشد مانند لیف سایف مرد با شمشیر سیاف بالفتح و تشدید یا مرد شمشیر زن باب السین
مع القاف ساق ساق و پا و تنه درخت و ... بالفتح پیش شدن و درگذشتن اسب از اسپان دیگر و بفتحتین
آنچه بدان گو بندند در اسب و اینده و در تیر انداختن و جز آن سباق بالکسر بر یکدیگر پیشی کردن در
دویدن و بالفتح و تشدید با بسیار پیشی کننده سبوق بالفتح و الضم و تشدید با تا دم تا سره و قلب مصرع

کو بفتح اول و سکون ثانی چوب برهان

باب السین مع القاف

ستوه بود و بعضی ستوه نیز یاد نمایند سحق بالفتح جامه کهنه و سودن و اهسته رفتن و محو کردن باد
نشان زمین را و بالضم بعنی دور و دور شدن و دراز شدن نخل سحوق دور سحوق بالفتح نخل دراز
سذق بفتحتین وذال معجمه شب دهم از بهمن که مغان آتش افروزند و جشن کنند معرب سده و وجه تسمیه آن در
فرهنگ جهانگیری و سروری مسطور است سرادق بالضم سراپرده و آنچه بالای صحن خانه کشند سرادقات جمع سرق
بالفتح گیاهی است که بیستانی نافع مرض استسقا است و از اسفاناخ دیمی کوهی شهر تمنت باصطرخ سرق بفتحتین
پارچهای حریر و دزدی کردن و بدین معنی بسکون راء و کسرها نیز آمده سارق دزدی کننده سفق بالفتح در باز کردن
سفیق جامه سفت بافته و مرد شوخ دیده سلق بالکسر کرانه رود و چغندر و بالفتح بزبان ازردن و چوب کردن
بروغن سلک و اسبان را جوشاندن و نیم پخته کردن سبزه و بیضه باب گرم و بر قفا افکندن کسی را و گوسپند را
پوست بریان کردن و گوشت جوالدوز افکندن و سخن سخت و نشان ریش پشت ستور که نیکو شده باشد و بفتحتین
دشت هموار سلوق بالفتح سگ منسوب بمرز که نزدیک تران خوب میشود سلاق بالضم جوشش دهان و بن دندان و بعضی
اعضا و علتی که بچشم ظاهر میشود و پلک را غلیظ کند و مژگان بریزد و دانه که در بیخ زبان ظاهر میشود سلیق
شاخ و برگ که از درخت بریزد سموق بالضم بلند دراز شدن و بالفتح دانه از شجره معروف که از سماق گویند
سماق بالضم و تشدید میم میوه است ترش مزه و آن را تم نیز گویند سمبوق چوبی
که بر کردن ... ستاره کشند و آنچه را بهیچ گویند سمحاق بالکسر پوست تنگ بالای استخوان
سر سنبوق بالضم کشتی خورد معرب سنبک سنق بفتحتین ناگوار شدن سندوق بالفتح والضم طعام و آنچه
از جنس ... بسازند چیزها در آن گذارند سوق بالفتح راندن و در پیمان بردن بسوی عروس از ستور و جز
ان و برساق زدن و بالضم بازار و سواق جمع ساق باشد و سوق الحرب یعنی جنگ و بفتحتین نیکو شدن ساق
و دراز شدن ان و بالضم و فتح واو مردم فرومایه و در خانه باجمع سوقه است سویق آرد گندم و جو بریان کرده که
انرا پست گویند و شراب سوذق بالفتح و ذال معجمه سوار یعنی دستبند سوذانه سواق بالضم و تشدید
واو دراز ساق و شکوفه خرما سابق از پیر رانده چنانکه فارس بیش کشنده سیاق بالکسر راندن و جان
کندن **باب السین مع الکاف** سبک بالفتح گداختن زر و نقره سبائک پارچهای زر و سیم گداخته
جمع سبیکه سباک بالفتح و تشدید باء گدازنده زر و سیم سدک بالفتح و بفتحتین لازم شدن بچیزی و بالفتح
و کسر دال حریص بچیزی و چالاک دست بکاری و نیزه زدن و لازم بچیزی سفک بالفتح ریختن خون و بسیار
گفتن سخن سفاک بالفتح و تشدید فاء خون ریز و بلیغ و قادر بر سخن سک بالفتح و تشدید کاف حلقه آهن و میخ
و زره تنگ حلقه و چاه تنگ و بالضم نیز آمده و میخ دوز کردن در با آهن و آن بر کندن گوش و دوختن شکم

باب السین مع الکاف

وبالضم

و بالضم سوراخ کردم و عنکبوت و جز آن و نوع غلبست از خوشبوئی و راه بسته سکک بفتحتین نوعی از کوشت که
بلند و ظاهر باشد کوچه و ناشنوائی و بکسر سین کوچه‌ها جمع سکه سکاک بالکسر منتهای فضا و حلقهای آهن و بالضم
هوا میان آسمان و زمین و اسمان و هوا یا از زمین و بالفتح و تشدید کاف آهنگر سکاسک بالضم پدر قبیله از یمن سلک بالکسر
رشته و بالفتح کشیدن چیزی در چیزی و بالضم و فتح لام بچه کبک سلیمان بالضم و فتح لام نام مرتب سلوک بالضم
رفتن و در آمدن بجائی و روشها جمع سلک سالک راه رو و سمک بالفتح بلند کردن چیزی و بالا بردن
سقف خانه و بلندی چیزی خلاف عمق و بفتحتین ماهی سموک بالضم بلند شدن سماک بالکسر چیزیکه بدان بلند
کرده شود چیزی را سمک بفتحتین جمع نام دو ستاره است که یکرا سماک اعزل و دیگر را سماک رامح کویند و آن هر دو
بمنزلهٔ دو پای برج اسد است سنبک بضم سین و باء و کاف سم ستور سنابک جمع و زمین سخت که نفع و نوعی
از آن نبود و اول باران سوک بالفتح مالیدن چیزی و مسواک کردن سواک بالکسر مسواک و بالفتح رفتار ضعیف
عرب کویند پشت اسمان در رفتن شعر مثل بی تواضع کند بچرخ سواک و چون سواک عرکب از سو و اکاف
اعتبار کنند معنی آن سوی اکاف باشد سهک بالفتح ساییدن و بردن باد خاک را و بفتحتین بوی ماهی و کوشت و بوی
زنگ آهن سبک بالفتح زدن باب السین مع اللام سول بالضم و سکون همزه خواسته شده سؤال بالضم
و مد همزه خواستن سبل بفتحتین باران و خوشه و آشوب و سرخی که در چشم پیدا شود و نام اسپی نیکو در
عرب سبیل راه و سبیل الله جهاد و هر چه خوشنودی الله تعالی امر کرده از خیرات و ابن السبیل مسافر سجل بالکسر
و فتح باء و سکون جیم مهمله زن فربه و درشت و سوسمار فربه سجل بالفتح دلو بزرگ پر آب و بمعنی آب ریختن و بکسرتین
و تشدید لام قباله با مهر و نویسنده و نام کاتب پیغمبر صلعم و نام فرشته سجال بالکسر دلوها جمع سجل و مجاجه
کردن با هم در آب خوردن و ریختن و زن سخت و جز آن سجیل بالکسر و تشدید جیم مکسوره سنگ گل و سجیل که در قرآن
است سنگریزه چند بوده از گل که با آتش و زخ پخته شده بود و از آسمان بر کسانیکه بر سر کعبه آمده بودند باران
مکشوف بود و سجنجل بکسر سین و فتح هر دو جیم آئینه و این کلمه در اصل رومی است در کلام عرب استعمال یافته
سحل بالفتح درشت یافتن و سودن و پیم و نقد کردن و زدن چنانکه پوست بخیزد و کشادن آلت و دوختن
ازهار و جامهای سفید ... و جمع بنا ... سحول بالضم و الفتح جامه سفید است
یمنی که شاهد و او معنی میشود سحال و سحل ... سخل بالفتح و سخال بالکسر بچهای بز و غال بزرگ
جمع سخله بالفتح و بچه بزغاله نام موضعی است سدل بالفتح فرو هشتن جامه و پرده و موی و بالکسر رشته مروارید
و جواهر که بسینه فرو هشته باشند سدول بالضم جمع و بالضم و الکسر پرده و بفتحتین مبل کردن سدیل بالکسر
حجله و پرده که پیش هودج کشند سربال بالکسر پیراهن یا هر چه پوشیده شود سراویل شلوار و زیر جامه

باب السین مع اللام

در قاموس سجل بجاء مهمله ضبط شده

سجل بالفتح نام درختی وعرید زار سعال بالضم سرفه سرفه کردن سغل بالفتح و کسر غین بیمه مرده بد
خو و بدخوار مضطرب بی آرام و صغیر الجثه سفرجل بفتح سین و فا و جیم میوهٔ که از آن بهی نیز گویند سغل
بالضم و الکسر سفول بالکسر و الضم و سفال بالفتح فروتر و نیز نقیض علو سافل فرود و پست نقیض عالی
سل بالفتح و تشدید لام کشیدن چیزی و بر آوردن چیزی و کشیدن کارد و شمشیر و جز آن و بالکسر و الضم مرضی
است که در شش بهم رسد و همچنین سلاله بالضم سلیل شمشیر از نیام بیرون کرده و فرزند و شیر بچه نوزاده
و وادی فراخ پر درخت سلول بالفتح نام مادر عبدالله بن ابی منافق و نام در قبیله ایشان از هوازن که قبیله را بنام ایشان
میخوانند سلسل سلسال بالفتح آب شیرین خوشگوار و شیر خوشگوار سلسبیل چیزی خوشگوار و شراب
چشمه ایست در بهشت سلاسل زنجیر و بر خطها پیوسته و ابرهای بیکدیگر پیوند شده و ریگها بیکدیگر چسپیده
شده و ذات السلاسل [illegible] موضعی است که سال هشتم از هجرت رسول الله لشکری بسرداری عمرو
در آنجا بغزا رفته بود و سلاسل [illegible] است [illegible] موضع موسوم
آبیست که در آنجا [illegible] است کذا فی النهایه [illegible] که از آن [illegible] نیز گویند سمول بالضم کهنه
شدن جامه سمل بالفتح چشم کسی بیرون کردن و صلح کردن میان دو کس و بالکسر حوض از گل و لای و بفتحتین جامه کهنه
[illegible] اصلاح کار و در اصلاح
امر بهشت سمال بالفتح [illegible] باشد [illegible] نام [illegible] قبیله ایست سنبل بالضم گیاهی است خوشبو که
ابزار سنبل الطیب خوانند و سنبل رومی [illegible] باشد و بالفتح نام دو شهر است در روم سنابل خوشها جمع سنبله
و ابو السنابل کنیت صحابه ایست سوال بالضم خواستن و پرسیدن و بهمزه نیز آمده چنانکه گذشت سول بفتحتین
سستی زیر ناف سهل بالفتح نرم و هر چیز [illegible] سهیل بالضم ستاره ایست [illegible]
و قلعه ایست باندلس و نام شخصی است سیل بالفتح آب [illegible] روان باشد [illegible]
بالفتح پرسنده و خواهنده و روان شونده سیال بالفتح موضعی است بحجاز و درختی است خاردار چون از آن بکشند
شیر سفید ازان بر آید سیاله واحد و بتشدید یا بسیار روان باب السین مع المیم سام پسر نوح و مرگ و
در و نقره و رگهای زرد در کان سامه واحد و خیزران و کوهی است و بتشدید میم زهر کشنده و زهر در طعام
کننده و سام ابرص جانور است زهردار که آن را [illegible] گویند سام بالفتح سکون همزه ستوه آمدن و ملول شدن
سجم بالفتح روان شدن اشک و بفتحتین آب روان و اشک و برگ بید سجوم بالضم روان شدن اشک [illegible]
سجام بالکسر و الفتح چشم اشک ریزنده سحم بفتحتین و بحاء مهمله سیاهی و همچنین سحمه و سحام بالضم [illegible]
و [illegible] سخم بفتحتین و بخاء معجمه سیاهی [illegible]

باب الشین مع المیم

بچهٔ و نویکه شهوتش غالب شده باشد هیچنین سدو و بالفتح و کسر دال المهمله مرد بخت شفته و بضم نیز آکنده شده از آب سدوم بالفتح و ذال المعجمه شهر قوم لوط که قاضی آن بهر بد با نبی ناخوش معروف بود سرم بالفتح زانند سک و بالضم دهاروده که مخرج ثفل است و بفتحتین درد معده سا سم درختیست که از آن کمان سازند و بعضی گفته اند آبنوس است و اول اصح است و آن درختیست معروف که الحال آنرا سیشم گویند سطا بالکسر نیز بمعنی تواخم بدان سر شیشه بندند سقام بالفتح بیمار بیمو بالکسر بیماران جمع سقیم و بالضم والفتح و اد نیست سقم بالضم و بفتحتین بیماری سلم بالفتح دلو که یکطرف حلقه دارد چنانکه دلو شقایان و نام مرد نیست و گزیدن مار و درد باعتقاد چرم پوست درخت سلم کردن و فارغ شدن از ساختن دلو و محکم کردن آن و بالکسر آشتی کردن و آشتی کننده و بفتح نیز آمده و سلام کردن و اسلام آوردن و بفتحتین پیش دادن بها و کردن نهادن و درختیست خاردار و بالضم و تشدید لام مفتوح نردبان و سبب و سبله بسوی چیزی سلام بالفتح کردن نهادن و سلام کردن و تحیت و بی گزندی و پاکی عیبها و نامیست از نامهای خدا تعالی و درختیست و بدین معنی بکسر نیز آمده و دار السلام بهشت و مدینة السلم بغداد و نهر السلام دجله و بالضم موضعیست و بالکسر اینست سنگها جمع سلمه و بالفتح و تشدید لام نام مرد نیست سالم رهنده از آفت و عیب و نام مرد نیست و پوست مار بینی و چشم سلیم ساده و درست و مار گزیده و بضم سین و فتح لام نام قبیله اینست سلجم بالفتح دراز و نیز دراز پیکان و شلغم و بدین معنی بشین معجمه نیز آمده سلالم بالضم و کسر لام قلعه اینست بخیبر سلم بکسر سین و تا غول و سختی و خطا سال و شتر یکه هیچ دندانش نمانده باشد سم بالفتح و تشدید میم زهر دادن و زهر در طعام کردن و قصد کردن و صلح کردن میان و کسرها رو زنه بستن و اصلاح کردن چیزی و سوراخ و زهر و بدین دو معنی بکسر و ضم نیز آمده و چیزی سفید مانند مهره سفید که از دریا بیرون نایند و نام دو رگی است در بینی اسب و سم الخیاط سوراخ سوزن و سم الفار مرگ موش که از عوام سنبل خار گویند و سم الحمار خر زهره سموم باد گرم کشنده و بالضم زهرها و سوراخها جمع سم سمسم بکسر هر دو سین کنجد و نام رنگیست و بفتح هر دو سین روباه بالضم و الکسر موی چهار سرخ سمسمه احد سما بالفتح چالاک و سبک سنام بالفتح کوهان و سنام الارض میان زمین و دختها زمین سنم بالفتح و کسر نون گیاه بلند و شکوفه آورده باشد و شتر بزرگ کوهان و بفتحتین بزرگ کوهان شدن شتر سوم بالفتح گران فروختن و دقت نمودن از فروختن و خریدن سهم بالفتح تیر و نیز چوبیکه در سقف خانه کنند و تیریکه بدان قرعه زنند و فال گیرند سهام بالکسر جمع و بهره و نصیب سهمان بالضم جمع و نام قبیله اینست و کرد کرده خانه و مقدار شش گز در مساحت و معاملات حرم و سنگ در خانه که برای شکار شیر سازند سهام بالضم تاریکی و تغیر روی بالکسر و اد نیست زمین و بالفتح گرمی سموم و شدت حرارت تابستان و تارها مانند تار عنکبوت که در گرما تنها در هوا ظاهر شود سهم بالفتح و کسرها خداوند بهره و حصه شریک سهو بالضم نوشتکو و بالفتح

حقاب پرنده باب السین مع النون سبحانا بالضم پاکی کردن و بپاکی خواندن خدا را سجن بالکسر زندان و باز
داشت و بالفتح باز داشتن و در زندان کردن سجان بالفتح و تشدید جیم زندانبان سجین بالفتح زندان کرده شده
و بالکسر و تشدید جیم دایم و شدید و موضعی است که در وی نامهای فجار و کفار بود و وادی است در جهنم و زمینی است در طبقه
هفتم زمین سحن بالفتح جمع کثیر سحبان بالفتح نام مردی است که بر هرچه میکند شتابزدگی میکرد و بگمان و قیاس درد
چیزی میگفت و نام فصیحی است که بفصاحت و بلاغت ضرب المثل است و از سحبان وائل گویند و وائل قبیله ایست و بالضم
نزهه بوده است در عرب که شترماده ها را بدان کشتی میدادند سخن بالضم گرم سخین آب گرم سخون بالضم تنور
گرم کرده سدین و سدن بفتحتین پیه و پیون و صوف و پرده سادن خادم کعبه و بتخانه سرجین و سرقین بالکسر سرگین هم
بالفتح سرطان بفتحتین خرچنگ و نام برجی است و ورمیست سوداوی و چون آن ورم بزرگ شود بواسطه عروق سرخ
و سبز مشابه شود بپاهای خرچنگ و علتی است که در سم بند ستورها چارپا شود و بپرد و و بزرگ لغزکننده سرعان
اسم فعل باشد یعنی بشتاب سریان بفتحتین رفتن چیزی در جمیع اجزای چیزی سرحان بالکسر گرگ و شیر درنده و نام
سگی است سروان بالفتح دهی است بسیستان سعن بالفتح و سکون عین مهمله چوبی و پیه گوشت و بالضم خیک
و مشک که از نیم آن برند و در نیم آن دلو سازند و گاهی از آن آبخورند چون دلو و گاهی در آن بیمان و پنبه در آن کنند سفن
بالفتح پوست باز کردن از درخت و جز آن و خاک رفتن باد از زمین و بفتحتین تیشه چوب تراشی با هرچه بدان چیزی
تراشند و پوستی درشت ماهی و نهنگ که بر قبضه شمشیر و کارد کنند و بضمتین کشتیها و همچنین سفاین هر دو جمع سفینه
سفان بالفتح و تشدید فا خداوند کشتی و موضعی است سفون بالفتح بادها خاکروب سوافن بادها خاکروب
جمع سافنه سفین بالفتح موضعی است بمشرق سکون بالضم آرمیدن و بالفتح قبیله ایست از یمن سکان بالضم
و تشدید کاف دنباله کشتی و ساکان و باشندگان بجای و بالفتح و تشدید کاف کاردگر و همچنین سکاکین سکین
بالضم و فتح کاف قبیله ایست از عرب و خرچال و سکین بالکسر و تشدید کاف مکسوره کارد سکن بالفتح اهل خانه
و بفتحتین آتش و هرچه بوی آرام گیرند چون زن و فرزند و جز آن و نام مردیست و رحمت و برکت سلطان بالضم والی
و حجت و قدرت و بضم لام نیز آمده سلوان بالضم تسلی شدن و داروئیست که بغمگین دهند تا فرح یابد یا آبی که با
بنوشانند تا شاد شود یا خاک گور مرده که در آب کرده بخورد عاشق دهند تا عشق او زایل شود و وادی نیز و سلم
و چشمه ایست در قدس سمن بالفتح روغن و روغن کردن در طعام و بالکسر و فتح میم فربه شدن سمین و سامن
فربه سمان بالکسر فربهان و بالفتح و تشدید میم روغن فروش سامین دهی است بهمدان سامان دهی است
بری و محله ایست باصفهان و نام مردی است که ملوک سامانیه بدان منسوبند سن بالکسر و تشدید نون دندان
و سال در مقدار عمر و گاو وحشی و کوهی است بهند موضعی است بری و شهری است بر کنار دجله و دندانه قلم

سبر

سر و شاخ چارپا و دستپلو خوردن و بالفتح ستادن تیزه کردن و مسواک کردن و بخشیدن راندن شتر و بنیا کردن چیزی
وگل را سفال ساختن و تیزه کردن کسیرا و کوبیدن و شکستن دندان کسی و بنیک چرانیدن و بجرا فرستادن و صورت
چیزی کردن و صفا دادن و آب ریختن و بلند کردن و تیز کردن و جلا دادن تیغ و جزان و کندن و بدبو شدن
چیزی سنون بالفتح دارو نیکه بود دندان بمالند سنان بالکسر فنا و سر نیزه و عصا و تیزیهٔ هر چیزی سنن
بفتحتین شتران تیزرو و روش و طریق و بضمتین و بکسر سین و ضم آن با فتح نون نیز آمده و بالضم و فتح نون جمع سنت
است یعنی سیرتها و عادتها سنین بالفتح آنچه از سنگ و آهن در وقت سائیدن بدست افتد و بالکسر سالها جمع
سنه سوسن بالفتح گلی است معروف و آن دو قسم است سفید که آزاد گویند و کبود که آزا بر ساگو بند سبکران
بالفتح گیاهیست کشنده و بعضی بضم کاف نیز گفته اند سبینین درختیست واحد سبینه طور سینین و طور سینا
کوهیست بشام سیحان بالفتح نهریست بزرگ در شام و نهریست بکر بصره که آنرا سیلحین نیز گویند سیحون بالفتح
نهریست بزرگ در شام و نهریست بکر بصره یعنی وراء النهر و نهریست بهند سیروان بکسر سین و فتح نا قصبه
است بمصر موضعیست نزد بلندی باب السین مع الواو ساو بالفتح و سکون همزه وطن و نیست و دور
شدن غم و کشتن چیزی سجو بضمتین و تشدید بلند آوازه و دایم شدن و ناله کشیدن ناقه سجو بالفتح کار
کشیدن به پیل سخو بالفتح برابر آتش جا واکردن تا آتش افروخته شود سدو بالفتح دست دراز کردن بچیزی
و گام فراخ نهادن ستور سرو بالفتح درخت معروف سروه واحد و بالکسر شهریست نزدیک میاط و هیشت بیلخ
سطو بالفتح دست در رحم ناقه کردن راعی تا آب فحل را بیرون کشد و دور نهادن اسب گام را و بسیار شدن آب و
سخت کوفتن و حمله بردن و قهر کردن و سطوه یکبار حمله بردن سعو بالکسر ساعتی است از شب سلو بالفتح و بضمتین
و تشدید واو خورسند شدن و زایل شدن اندوه و فراموش کردن سمو بالکسر بلند و بضمتین و تشدید واو
بلند شدن سهو بالفتح فراموش کردن و غافل شدن و دل بسوی چیزی رفتن و آرمیدن باب السین مع
الهاء سبه بفتحتین رفتن عقل از پیری و خرف شدن سته بالفتح و بفتحتین مقعد ستها و سفه
بفتحتین سبکی و نادانی سفیه نادان و سبک عقل سموه بالضم رفتن ستور چنانکه مانده نشود سنه
بفتحتین سال باب السین مع الیاء سبی بالفتح اسیر کردن و اسیر کرده شده ساوی بکسر با موحده نوعی
از جامها که آنها را به بارنک و هم برین خوانند ساهری نام مردیست که بحکمت گوساله از طلا ساخته و بعضی گبر را
بعبادت او خواند و گمراه کرد و موسی ع بر او دعا کرد تا بمرضی گرفتار شد و مردم او را از شهر بیرون کردند و
صاحب قاموس گوید کبری بوده کرمان با آنکه از اکابر بنی اسرائیل است منسوب بموضع سامره که یکی از مواضع
اسرائیل است سبع بالضم مرد هفتاد نام در دشت کلمهٔ هفت جزء ساجی بکسر جیم معجمه درختی با امید و

وخاك برزمين ريختن ع

سوسن بروزن سوزن چهار قسم است یکی سفید و آنرا آزاد گویند دوم زباد ارد یکی سوسن زرد و آنرا سوسن خطائی نامند یکی کبود و آنرا سوسن آزرق چهو اشند چهارم الوان و آن زرد و کبود میباشد و آنرا سوسن آسمانگون گویند و بیخ آنرا ایرسا خوانند این چهارم صحرائی و بستانی میشود برهان

باب السین مع الهاء

ظرف پر سبجرے بالفتح والکسر منسوب بسجستان معرب سگزی و این کلمه بیای نسبت استعمال شد سحی بالفتح
به بیل گل را از زمین کشیدن سخی جوانمرد سادی ششم مرادف سادس سدی بالضم و تشدید دال و بالفتح مد
دانشمند که بر سدهٔ مسجد کوفه معجزات میفروختند سرے بالفتح در شب رفتن و بالفتح و تشدید یا مهتر و بزرگ و
وجوے خورد و شهر سفسطے نام بزرگی است معروف ساری دونده به همه اجزاے چیزے سریجی بضم سین و فتح
را شمشیر خوب که منسوب بسریج آهنگر است سعی بالفتح کوشیدن و دویدن و کار و کسب کردن و شتاب کردن
و رفتن و خراج و باج گرفتن ساعی والی بر قومی کارے و بلج ستان و انکه کارے بر کسیے افکند و سخن چین و غیبت جو
و در ثمین هود و نصارا سغی بالفتح آب دادن و فراهم آمدن زرداب در شکم و غیب کردن و بالکسر آبی که داده شود
بکسیے و زراعت را داده و پوشیده کرد ان آب زرد باشد ساقی شراب دهنده ساقی بلند سمی بالفتح و تشدید
میم همنام و مانند سمی بالفتح و تشدید یا بلند و روشن ساهی غافل و فراموش کننده باب الشین مع الالف
شناء بالکسر مستان شتی بالفتح و تشدید تا پراکنده ها جمع شتیت شرا بالفتح والکسر خریدن و فروختن
شرے بالفتح گوشه زمین و مال زبون و مال نیک و بیشه شیر شرفاء بالفتح گوش دراز و آنچه گوش او دراز و
بیرون باشد خلاف سکا بشید کا و چنانکه گفته اند کل شکاء تبیض و کل شرفاء تلد یعنی هر چه گوش او اندرون
باشد تخم نهد و هر چه گوش او بیرون آمده باشد بزاید و بضم سین و فتح را بزرگان جمع شریف شرفاء
بالفتح ستور گوش کشاده شرکاء بالضم و فتح را انبازان جمع شریک شطا بالفتح خوشه و برگ کشت و نهال
کشت و نهال درخت شاطی بکسر طا و همزه در لغت کناره دریا و جوے شعری بالکسر دو ستاره روشن که بعد
از جوزا و ابو کبشه عبور خوانند و دیگرے را شعرای غمیصا و مشهور شعرای عبور است و ابو کبشه جد مادری
حضرت رسول الله از اهل جاهلیت پرستید اینها را و بتان دیگر در پرستش اصنام مخالف بودی از این جهت حضرت
رسول الله را قریش بعد از ظهور اسلام ابن ابی کبشه گفتند یعنی مخالف است در پرستش اصنام شعرا
بالفتح نوعی از شفتالو و زمین پر درخت و پوستین و مگس کبود و سرخ که بر شتر و خر و سگ افتد و چیز منکر و
درشت و سخت و بلاے عظیم و سخت و بالضم و فتح عین جمع شاعر شفا بالکسر دواء و تندرستی و بالفتح و
بی همزه کنار و طرف هر چیز شفعا بضم شین و فتح فا درخواست کنندگان گناه مردم و شفاعت کنندگان جمع
شقاء بالکسر بد بخت شدن و بد بخت شده بهمزه و بغیر همزه آمده شکوی بالفتح گله کردن شلاء
بالفتح و تشدید لام دست خشک شده شانی بکسر نون و همزه در آخر دشمن دارنده قال الله تعالی ان شانئک
هو الابتر شوری بالضم مشورت شوها بالفتح زن بدشکل و زشت و روے زن خوب و اسب نیکو
و فراخ دهن و بینی و کوچک شهلا بالفتح زن میش چشم شهباء بالفتح اسب و اسپ که سپیدیش بر سیاهی

باب الشین مع الالف

باب الشین مع الباء

غالب باشد و از اسبز خنك کویند شیء بالفتح چیز اشیا جمع یا اسم جمع شیئی بالضم والکسر و فتح باء اول و سکون باء ثانی چیزك تصغیر شیء و شیء بالضم چنانکه مشهور است خطا است باب الشین مع الباء شؤبوب بالضم و سکون همزه یکدفعه باران و طرف هر چیز شابیب بالفتح و متهمزه جمع شاب مرد جوان شباب بالفتح جوانی و جوانان و اول هر چیز و بالکسر نشاط و چیزی که بدان آتش افروخته شود و بالضم و تشدید باء جوانان و همچنین شبان و بالضم و تشدید باهر سه جمع شاب شب بالفتح و تشدید باء بر افروختن آتش و بلند شدن هر چیز و جوانی و زاک سفید که از اهندی هنکری کویند و هم بمعنی است که ان زاک را بمانی خوانند شبوب بالضم بر افروختن آتش و کرم شدن کارزار و بالفتح انچه بوی آتش افروزند و بنکی کننده و بدی کننده و اسپی که هر دو دست دارد شجاب بالکسر سر بند شبیشه و چوبی چند ایستاده که بران جامه نهند شجب بالفتح اندوه کین شدن و هلاک شدن و هلاک کردن اندوه کردن و مشغول کردن و بفتح جیم نیز امده و استوار کردن سر شبیشه شجاب شجاجت و اندوه و شوخانه و مشك خشك کرده و سنکی بود که ها را حرکت دهند و شتران را بدان بخوانند و نام پدر قبیله انبث و مشکی که بنه اش ریزد بعینه که برشترا دلو سازند و بفتحتین اندوه و رنجی که بسبب مرضی با شغال رسد و بضمتین سه چوبی که راعی دلو را بدان اویزد شجوب بالضم هلاک شدن و شوخانه جمع شجیب شحوب باحاء مهمله بالضم لاغر شدن و دیگرکون شدن از لاغری و سنکی کو و سفر و زمین را کندن به بیل شخب بالفتح خون و بیل کشیدن پستان شیر فرو دامدن و بالضم انچه بیك کشیدن پستان فرود اید از شیر و فند و شبدن و بفتحتین خاکه انبت شخاب بالکسر شیر و فنیکه دوشیده شود شذب بالفتح و سکون ذال معجمه راندن و بفتحتین شاخهای پراکنده درخت که از ابر ندشد بر واحد و متاع خانه از قماش و غیر ان و پوست شاخها بریدن و پوست دور کردن شاذب دور شونده از جای خود شرب بالکسر بحصه از اب بالفتح اشامیدن کان جمع شارب هر سه حرکت اشامیدن و خوردن اب و ماندن و بعضی کفته اند که بفتح مصدر است و بالضم و الکسر اسم مصدر است بمعنی اشامیدن و خوردنی و بفتحتین حوضها که خود کرد درختان که درختان ازان اب خورند و سبز و نازك بمانند و تشنه خوردن اب شارب برونده اب خورنده شراب اشامیدنی و خوردنی از مایعات شزوب بالضم و زاء معجمه بار بکشیدن اسب شازب درشت و خشك لاغر شصب بالکسر سختی و قحط شصوب بالضم سخت شدن علیش شاصب سخت شعب بالفتح شکاف و درز و فراهم اوردن درز و شکاف و جدا کردن از هم و بهم پیوستن و اصلاح کردن و افساد کردن و شکافتن و پراکنده شدن و نام کوه بهمن و شعبی دانشمند مشهور ازان کروه است و قبیله بزرك و کفته اند اول شعب است بعد ازان قبیله بعد ازان فصیله بعد ازان عماره بالکسر بعد ازان فخذ و بالکسر دره کوه و راهی که در کوه باشد و جای روان شدن اب در زمین و نشان شتر شعاب بالکسر جمع و بفتحتین دوری بود شاخهای چار پا از هم یکر و دوری بود دو دوش از یکدیکر و بضم شین و

باب الشین مع الباء

عین کردن اسب یال و سر اسب هرچه از آن بلند باشد و کوهها جمع شعبه منه و شعب بمعنی دو دسته دو پا باشد
اُشعُب بالضم توشه دان و نام پیغمبری هست مثلک کهنه شعب بالفتح و بفتحتین انگیختن فتنه و فساد و تباهی و بفتحتین نام
زنیست شغب بالفتح والکسر زمین پست جای فرود آمدن مباد و کوه و بالکسر شکاف کوه و سوراخ در زمین و کوه که
در آن مرغان آشیان کنند شنب بفتحتین تیزی و خوبی دندان شوارب رگهای چند در حلق و مجاری آب در گردن
و موی لبها بروت شوب بالفتح آمیختن و شوربا و عرب گوید ما عنده شوب ولا روب یعنی نیست او را نه شوربا و نه شیر
ماست شده شهب بالفتح سپید بر سپید که چیزی غالب آمدن و کوهیکه بالای او برف باشد و بالضم موضعیست و
بفتحتین سپید بر سپیدی غالب آمدن و بضمتین کواکب روشن و سه شب از لغو شهاب بالفتح شیری که دو حصه آن آب باشد
و بالکسر شعلهٔ از آتش بلند شده و مرد کننده در کار شیب بالفتح موی سفید سپید موی و بالکسر دوال تازیانه
و کوهیست و آواز لبهای شتر بوقت آب خوردن باب الشین مع الثاء شبثه بالضم مدّ اسیری که از طعام
شباعه بالضم آنچه بعد از سیر شدن بماند و نام زمزم شبکه بفتحتین دام صیاد شبهه بالضم پوشیده و
مشتبه شده شبث بکسر بین و تشدید با و تره معروف و کرا از اسوبه گویند شث بالفتح و تشدید ثاء شتاب و پراکنده
شدن شتیث پراکنده و دندان کشاده شتی جمع شجاعت بالفتح دلیر شدن و بر دلی نمودن در کار زار و قدر جای
خوردن شجعه بالفتح والکسر و بفتحتین دلیر شدن شجه بالفتح و تشدید جیم جراحت و شکستگی سر شجنه بهر سه
حرکت و فتح نون مرد دام شبنه برگها و بیخهای درخت درهم شده و شجنه رحم قرابت خویشی نزدیک و نعابت پیوسته
و فی الحدیث الرحم شجنة من الله یعنی رحم ماخوذ است از رحمن و قرابتیست بخدا شحنه بالکسر دشمنی و ز آنده
و طایفه از سپاه که بر جای بسته باشند برای جهاد و گاه و دانه که شبانان و ز برای چارپایان سود و مردیکه برای
ضبط کارها و سیاست مردم در شهر پادشاه نصب کنند شحمه بالفتح اندک پیه چربی و شحمة الاذن نرمهٔ گوش
و شحمة الارض سماروغ شحامه بالفتح فربه شدن شحن بالفتح لاغر و باریک شدن شده بالکسر و تشدید
دال سختی و بالفتح یکبار حمله بردن شربه بالضم مقدار یک خوردنی داشتن از آب و جزآن و سختی و دو
موضعیست و بفتح نیز آمده و بالفتح یکبار آشامیدن و درختی خرما که از ذانه رو بیده بالضم و فتح راء مرد بسیار آشامنده
و بفتحتین بسیار آشامیدن و حوضچه گرد اگرد نخل که او را سیراب دارد و تشنگی و شدت حرارت و بتشدید راء نیز
بسیار آشامنده گیاهیکه در آن کنار درخت بنا شد و موضعیست شطرنج و طربق شرک بالکسر انباز شدن و بفتحتین دام صیاد شرشره
بفتح هر دو شین شکافتن و پاره کردن چیزی و جزآن و کرانه شال شر جمع شره بالکسر و تشدید راء حرص و نشاط جوانی
و بد شدن شراره بالفتح بد شدن و بالکسر پارهٔ آتش که بجهد همچنین شرره شرفه بالضم کنگره و شرفة المال
گزیده ترین مال شرعه بالکسر راه و بعضی گفته اند راه ظاهر و مستقیم و آنچه شرع کرده خدا تعالی برای بندگان

باب الشین مع الثاء

ودام مرغ

ودام مرغ سنگخوار و دود و بنا ز وزه کمان و بفتح نیز آمده شریعه راه ظاهر و راست در شرع و دین حق تعالی که
که برای بندگان کرده باشد شرفه بالفتح جای نشستن در آفتاب و جانب شرق آفتاب و فتنگه روشن شود و از فتن
برابد بالضم اندوه و بفتحتین نشانی که بدان نشان کنند بر گوش شکافته را شرقیه بالفتح و تشدید یا موضع شرق
رو و قوله تعالی من شجرة مبارکة زیتونة لا شرقیة ولا غربیة یعنی نه مشرق رو است نه مغرب رو است یعنی نه همیشه در
آفتاب و نه همیشه در سایه و اینچنین درخت از زیتون پاکیزه تر میشود و بعضی گفته اند یعنی در ملک شام است که نه مشرقی
و نه مغربی است بلکه در میان واقع شده اما معنی اول اصح است شرامه بالفتح بد خلقی و بدخو شدن شرذمه
جماعت اندک از مردم و پاره از میوه و جز آن شرحه بالفتح پاره گوشت دراز بریده شرحیله سبدی که از درخت خرما
بافند و در آن خربزه و جز آن بردارند و یک بدان پر به بر چسپانند خانه کبوتر که از نی میسازند که کار زجه
شرنج را است کنند و آنچه پسند که چون شکافتند و پاره شود و نیز هم نشود و نشکند شعوذه بفتح شین و
ذال معجمه معروف شعبده شریطه تعلیق چیزی بچیزی و پیمان و شرط و رسن از پوست خرما بافته شرطه بالفتح
چاوش و پیاده کوتوال شطبه بالفتح رسته بد یا پاره پاره از چیزی و دندانه کوه و جز آن شعله بالضم درخش و
زبانه آتش شعیره بکدانه جو و دنباله کارد و شمشیر و جز آن و هر یک از دو بند و بخور نشانه باشد شعبه
بالضم پیوند کاسه ظرف و کوه و طایفه از هر چیزی و جدائی شعشعه با آمیختن شراب و غلط کردن چیز بچیزی
و اندک ماندن از ماه و پرتو آفتاب چنانکه در کلام عرب مشهور است شغاغه خواهش کردن شفعه بالضم همسایه
خانه و زمین شفه بالفتح لب خفیف الشفه کم سوال در بنت الشفه سخن شفاه بالکسر جمع و صاحب موس گوید شفه لب
انسان است نه مطلق لب هر جوان چنانکه جوهری گمان برده شافه بالفتح و سکون همزه ریش که در پا بر آید و از
بغیر داغ علاج نباشد شفره بالضم پلک چشم که موی بر آن روید و بالفتح کارد و نشکرده کفشگران و تیزی شمشیر و جا
شفقه بالفتح مهربانی شطره بالضم سرخی یا سیاهی آمیخته شفاوه و شقوه بالفتح بدبختی شقه بالضم جامه نیم
شکافته خلاف جبه و سفر دور و دور و ناحیه مشقت و بدین معنی بکسر نیز آمده و بالکسر پاره از لوح و عصا
و جامه و جز آن شقیقه بکطرف سر و بوی که بدان فی منتشر شود و مرغیست و باران بزرگ قطره و درد نیم سر و پاره
نیمان بر منند و کشاده که میان دو کوه از ریگی که در آن و علف باشد شقایق جمع شقشقه بفتح هر دو شین بانگ
کردن شتر و گنجشک و شکافتن هنود و سخن خوب بالکسر آنچه شتر ماند شتر از کام بوقت مستی بیرون
آرد و خطبه شقشقیه خطبه منسوب بعلی بن ابی طالب رض زیرا که چون حضرت امیر المؤمنین پاره از آن خوانده در
آن میان مردی برخواست و سوال مسئله کرد حضرت بجواب آن مشغول شد و دیگر بوسر آن خطبه نرفت ابن عباس گفت
کاشکی آن خطبه را باتمام میرسانید حضرت فرمودها نلک شقشقه هدرت ثم قرت این شقشقه بود که آواز کرد

بالکسر

وباز بجای خون نهاد کوفته زیر سرها سخن چند بر زبان ما مدد دران اختیار ی نبود **شکله** بالضم سرخی و سفیدی چشم **شاکله** خوی مردم و نهاد و روش و راه و ناحیه سپید بنا گوش **شکاسه** بالفتح بدخوی شدن **شکایه** بالکسر گله و شکوه **شکیمه** دهنه لگام و کوشه دیگ و طبیعت و سرشت **شماته** بالفتح شاد شدن بمکروهی که بکسی برسد **شامت** شادی کننده بمکروه کسی **شم** بالفتح و تشدید میم بکار بوی کردن و بوی انداک **شامه** نشان سیاه در بدن و زمین و شتر ماده سیاه و بوی دهن و بالفتح و تشدید میم قوه بوی کردن **شامه** بالفتح و سکون همزه و مد همزه شومی **شمامه** بالفتح بوی خوش که بوی کرده شود **شناعه** بالفتح زشت شدن و زشتی **شنعه** بالضم زشتی **شناه** دشمنی **شنشنه** بکسر هر دو شین عادت و طبیعت **شنفصه** بفتح شین و فا و سکون نون بینهما استثنا باشد و این مولد است لغت اصلی نیست **شهامه** بالفتح بزرگ شدن و روان شدن حکم و چست و توانا شدن و شادمان شدن **شهقه** بالفتح نعره زدن **شهاده** خبر درست و گواهی راست و شهید شدن **شهره** بالضم اشکارا کردن و شمشیر از نیام برکشیدن **شوصه** بالفتح ورم و باد که در پهلو و اضلاع پیدا شود و از اذات الجنب نیز گویند **شوکه** بالفتح خار و قوت و سلاح و نیزه ان و شدت هیبت کار زار و جراحت و سرخی که بر بدن ظاهر شود و شوکه العقرب نیش کژدم و شوکه الحائک چیزیست که جولاه بدان رگ جامه را هموار کند **شوله** بالفتح دم کژدم که بر داشته باشد و دو ستاره که بر دم برج عقرب واقع شده و ان منزل قمر است و نام زنی بسیار نادان **شیمه** بالکسر طبیعت **شایبه** بهمزه نیز امده امیزش و آلودگی شوایب جمع **شیخوخه** بالفتح از پنجاه سالگی تا هشتاد سالگی یا تا اخر عمر **شیحه** بالفتح دیگیست سفید ببلاد بنی اسد بنی حنظله و بالکسر جمع شیخ و بکسر شین و فتح یاء نیز جمع شیخ است **شیبه** بالفتح موی سفید سفیدی موی و پیری **شیه** بالکسر نشان و رنگ عیر از رنگ اصل چیزی **شیعه** بالکسر اتباع و انصار و کروه علیحده و سر خود و غالب شده است در عرف این اسم بر کسی که دوست دارند علی بن ابی طالب و فرزندان ورا و متابعت ما بعد ایشان کنند و در واحد و کثیر استعمال کنند

باب الشین مع الثاء **شبث** بالکسر بوی انبت و بالفتح چنگ در زدن و آویختن از چیزی و بالفتح و کسر با جانور گزنده و بفتحتین عنکبوت و کرمیست که پاهای بسیار دارد و نام مردیست **شث** بالفتح و تشدید ثاء گیاهی است خوشبو و تلخ مزه که بدان دباغت کنند و مکس انگبین و شکستگی سر کوه که مانند کنگره نماید **شرث** بالفتح غلیظ و کهنه و بفتحتین سطبری پشت دست و پا و شیر درنده و مرد نادان **شعث** بفتحتین ژولیده و گرد آلوده موی شدن و پراکنده کار و عرب گوید لم الله شعثک یعنی جمع کند کار پریشان و پراکنده تو **شرنبث** بر وزن غضنفر سطبر دست و پا و شیر درنده و مرد نادان

باب الشین مع الجیم **شاج** بالفتح و سکون همزه پس انکندن کار دیار **شاه دانج** تخم کنب که از حبه الخضرا گویند معرب شاه دانه **شاه بنج** که پانج است معرب شاه

شج بالفتح و تشدید جیم سر شکستن و شکافتن کشتی و جریان آب در بادیه و قطع کردن راه بیابان و همچنین مترادف باب
شجج مرد سر شکسته شجاج بالضم بانگ کردن زاغ و شتر مرغ و شتر و بالکسر شکستگیهای سر جمع شجه بالفتح یک
دکر را سر شکستن و بالضم و تشدید جیم کوه خرد و از این جهت سرهای آنها را شجاج گویند شرج بالفتح جای روان
شدن آب از سنگستان بزمین نرم و دولت بعضی و نام ابینت مانند و گونه و گروه و انباز شدن و فراهم آوردن
و دروغ گفتن و خوب کردن خشتها را و بستن خریطه و بفتحتین کهکشان و فراخی وادی و شکاف کمان و بند خیمه و بلب
خانه از خانهٔ دیگر بزودی بزرگ شدن شطرنج بالکسر بازی معروف و بسین مهمله نیز آمده شفارج بالضم طبق
که در رو بیالها گذارند معرب پشنباره شمج بالفتح آمیختن و شتاب نمودن و دروغ و رنگ ده زدن جامه را اشماج
بالفتح چیزی که بعد از خوردن انگور از دهان بیندازند و بمعنی چیز نیز آمده شنج بفتحتین درکشیدن و درهم شدن
پوست باب الشین مع الحاء شبح بفتحتین کالبد و سواد شخص که از دور بنظر آید و بسکون باء نیز آمده شحشح
بفتح هر دو شین بیابان فراخ و ملازم هر چیزی و بمعنی شحشاح و بمعنی خلوت و خطیب بلیغ و شجاع و غیور و بمعنی
است شحشاح و نیز شحشاح زنی که گویا مرد است و خود شح هر سه حرکت و تشدید الحاء و مشهور ضم است حرص
و بخل شحیح بخیل و حریص شلح بالفتح فربه شدن شرح بالفتح بیان کردن و آشکارا کردن و بریدن و کشادن
و دانستن و کشاده کردن چیزی را و بکار درگرفتن شریح پاره گوشت و همچنین شرحه بالضم و فتح را نام قاضی است معروف
شارح نگاهبان زراعت از مرغان شطح بالفتح بیجائی کردن و باصطلاح صوفیه چیزهای مخالف ظاهر شرع
گفتن شطاح بالفتح و تشدید بطا بیجا و باصطلاح صوفیه کسیکه مخالف ظاهر شرع سخن گوید این صیغه
در کتب معتبره لغت یافت نشده و ظاهر است که در فارسی هم نیست اما بزبان عامه گوید بود و در کلام عرب مشهور
است و در جواهر الاسرار آذری گفته که شطح در لغت بیرون دویدن آبست شطح البحر ماء له اخرجه و بعضی گفته اند
شطح نور چراغ از روزن بیرون خانه افتادن و وجه مناسبت بمعنی اصطلاحی ظاهر است انتهی و در توضیح الاسما
فی اصطلاح العرفا شطح در لغت حرکت و لهذا آسیا را شطاح گویند چون آب غلبه کند و در نهر نگنجد شطح
الماء فی النهر و در اصطلاح حرکت اسرار واجدین چون وجد ایشان قوت گیرد بحیثیتی که بریزد از اناء استعداد
میان معارف و اسرار الهی بحیثیتی که عقل از درک آن عاجز شود شطح خوانند شقیح بقاف زشت مرادف
قبیح شیح بالکسر گیاهی که از بقا رسی در منبر گویند و بر دست بمعنی و مرد مجد در کارها باب الشین مع الخاء
شخ بالفتح آواز دوشیدن شیر شلخ بالفتح شکستن چیزی و میل کردن و پهن شدن و دراز شدن و سفید
پیشانی و بفتحتین بچه که تمام از شکم بیفتد شرخ بالفتح بیخ و ریشه و طرف برآمده از چیزی و اول جوانی
و اول کار و نتاج هر سال شتر و بمعنی کرا و را هنوز بند و بازو دسته نکرده باشند و همراه و مانند و جوانان

نکنده چیز نکنده
اجید و بجیه که
بجامه دوزند
برگها

باب الشین مع الخاء

جمع شارخ و جوان شدن و بر آمدن دندان شتر شلخ بالفتح اصل و نسل مرد و نطفهٔ او و اندام زن شالخ
بفتح لام جد ابراهیم علیه السلام شمخ بالفتح بلند شدن و تکبر کردن و نام پدر قبیله ابن شامخ بکسر میم مرد متکبر و جبر
بلند شماخ بالفتح و تشدید میم نام چند شاعر عرب است شموخ بالضم بلند شدن و تکبر کردن و بالفتح بنا بان
دور شمراخ بالکسر شاخ که بر او انگور و خرما باشد و سر کوه و سپیدی پیشانی اسب که تا بلب و رسیده باشد
طرف بالای ابر شیخ بالفتح پیر و خواجه و آنکه سن پیری بدو ظاهر شود یا آنکه از پنجاه سال گذشته باشد و بهشتاد
نرسیده با باخو عم مشیخه و مشایخ و شیخه بالکسر جمع

باب الشین مع الدال

شد بالفتح و تشدید دال دویدن
و بلند برآمدن آفتاب و استوار کردن شدید سخت و دلیر و بخیل و شیر درنده و نام مردی است و بالضم و فتح دال نام
شاعر شداد بالکسر چیزهای استوار و محکم جمع شدید و بالفتح و تشدید دال نام پادشاهی کافر مشهور که
از شدید برادر و حمیر پادشاه شد و ضحاک با وی خواهرزادهٔ او بود شدد بالضم و شداد بالکسر مبالغه فیه
شرود بالفتح نام شهر مشهور و منتشر در جاها شرد بفتحتین و بضمتین رمندگان جمع شارد و شرد بالفتح شکد
بالفتح عطا کردن و بالضم عطا و شکر شهد بالفتح شاهدان و انگبین و بالضم نیز آمده و بعضی گفته اند عسل با موم
شهود بالضم حاضر شدن و حاضر شدگان و گواهان جمع شاهد شهید بالفتح والکسر گواه و امین در شهادت
و کشته در راه خدا زانکه از علم او هیچ چیز غائب نباشد و نامی است از نامهای خدا تعالی شاهد گواه و نام یکی از
نامهای پیغمبر علیه السلام و زبان و ملائکه و در ترجمه پرویز و نیک نفری است که شاهد باشد بر خوبی اسب و آبی که از شکم مادر
همراه بچه بیرون آید غلیظ مانند آب بینی و صلوة و شاهد نماز مغرب مشهود روز جمعه یا روز عرفه یا روز قیامت
شهریار بالکسر چپهٔ دیوار بدان ندا بند از آهک و گچ و جز آن و بالفتح گچ و جز آن اندودن دیوار

باب الشین مع الذال

شبذ بفتحتین ... بود شحذ بالفتح تیز کردن کارد و شمشیر و مانند آن و نافتن گرسنگی شکم را
و راندن کسی را و چشم زدن چیزی را و سخت راندن و غضب کردن و ستم کردن و الحاح کردن در سؤال شحاذ بالفتح
و تشدید حا تیز کننده شمشیر و کارد و الحاح کننده در سؤال که عوام آنرا شحاذ گویند شذ بالفتح و تشدید ذال
تنها شدن و برآمدن از میان قوم و همچنین شذوذ بالضم و پراکنده و یکیک شدن و پراکندگان شاذ بتشدید
ذال جدا شده و تنها مانده شقذ بالکسر و سکون قاف بچه حربا و بفتحتین چشم زدن چیزی را و دور شدن و رفتن و
بکسر قاف آنکه در خواب نشود و چشم زننده چیزی را شمذ بالفتح و شماذ بالکسر آبستن شدن ناقه و دم برداشتن
آن

باب الشین مع الراء

شبر بالکسر وجبی که از دست نیز گویند و بالفتح وجب کردن و بخشیدن و عطا
کردن و کشتی بجهه کشتی دادن و نکاح کردن و عمر و بکسر نیز آمده و دوال چرم و بفتحتین عطا و نیکی و چیزی که
عروسان را دهند از شیر و زیلی شبر بالفتح و تشدید باء مفتوح و شبیر بالفتح و کسر باء و مشبر بر وزن محدث

هربشه نام مرزبانان هروین که حصر هروین بدان نامها حسن وحسین ومحسن را میخوانند شتر بالفتح بر بلند و نام
مرد نیست و بفتحتین بد باشد و برکشتگی پلک چشم از بالا و پایین باشکافتن پلک بر بن یا فروهشتن پلک زیرین و نام
قلعه نسبت با آن میانا بر بدیع وکینه ونوعی است از نصر عروض در بحر هزج که بدان ضرب وفاعلن را فاعلن سازند
شجر بالفتح باز کردانیدن و دور کردن و بنیزه زدن و خانه را ستون دادن و خلاف افتادن میانکو و همچنین جامه
و جز آن بر مشجر یعنی بر چوبه پا بر افکندن و کشادن دهن و لکام زدن چارپا را برای باز داشتن و دهان باز کردن
و شکاف دهن و کاریکه در آن خلاف و نزاع واقع شود و بالضم کرانها و بفتحتین درخت یعنی آنچه ساق دارد از درختی
و آنچه ساق ندارد از آنجم کویند شجیر مردم و شتر بیگانه و تیر قداح بیگانها و رده در میان قداح خود و زنبیر بود
شجار بالکسر چوبی که پایهٔ تخت بدان محکم کنند و چوب بالای چاه و داغ اشتر و چوبی که در دهنها بن غاله کنند تا شیر
نخورد و موضعی است شحر بالفتح کشادن دهان و کاردرها میان عمان و عدن و بالکسر نیز آمده شخیر بانگ کردن
کوه و خوانز بینی و بانگ کردن از حلق با بینی و آواز اسب و همچنین شخر و بالکسر و تشدید خاء معجمه کسیکه آواز کند از
بینی شذر بالفتح و سکون ذال معجمه ریزه زر که از معدن چیده شود و مروارید کهاربزه شذره واحد شر بالفتح
والضم و تشدید را بدی و بد بالضم عیب و چیزیکه کراهت بدارند و بالفتح بالمبین بیت و عفو و عیب کردن و کستردن
جامه و کوشت و پنیر با فتاب تا خشک شود شربد و کاردرها و درخبست که در دو بار و بد و بالکسر و تشدید
راء بسیار بد شراشر بفتح و محبت و اثقال و جمیع بدن جمع شرشره و موضعی است شرار بالفتح پارها آتش
شراره واحد شزر بالفتح بد بنال چشم نکریستن از غضب یا از تکبر و چپ راست نیزه زدن و چشم رسانیدن
کبر او کردانیدن آسیا بسوی دست راست و تافتن ریسمان از چپ براست و باز کونه تافتن ریسمان یعنی سر بالا
تابیدن چنانکه از بالا تافته بسوی شکم آید شصر بود و ادور دوختن چیزی و دوختن چشم باز نو کرفته و شاخ
زدن کاو و نیزه زدن و بفتحتین آهو بره که بشاخ زدن رسد با آنکه بهماه از او کذشته باشد شطر بالفتح
نیمه و پاره از چیزی و جهة و طرف و قصد کردن و دو پستان پیش یا پس از چهار پستان شتر و کاو و کوسفند
دو شیدن و دو نیمه کردن چیزی را شطیر دور و نزدیک شاطر شوخ و بی باک و آنکه مانده کند و برنج آرد اهل
خود را به بدخوئی و خبث شعر بالکسر سخن موزون مقفی و دانستن و بالفتح چیره شدن بخوانند و کفتن بشعر کسی
و موی غیر صوف و غیر پشم شتر شعره واحد اشعار و شعور جمع شاعر شعرکوی و دریابنده و داننده شعار
بالکسر جامهٔ که در زیر جامهٔ دیکر پوشند و آن جامهٔ بالا را دثار کویند و نشان اهل حرب که یکدیگر را بدان شناسند
و بالفتح درخت شعایر عبادتها و قربانیهای حج و چیزها که برانها نشان باشد جمع شعیره یا شعاره شعیر
بالفتح جو شعور بالضم دریافتن و دانستن شغر بالفتح و شغور بالضم پای بر داشتن سک بوقت شاشیدن و [illegible]

کزابه و کزاوه کیاه بیهتان

چیر مجهز نیزه غالب شدن وظفر یافتن بدشمن برای

ماندن شهر از مرده و بیرون کردن کبر از جای شغار بالکسر مبادله نکاح کردن دو کس دختر یا خواهر یکدیگر بی مهر و این نکاح در ایام جاهلیت بوده و در اسلام حرام گشت شفر بالفتح والضم و شفیر بالفتح طرف و ناحیه هر چیز و محل بر آمدن موی مژه و شفیر الرحم و شافر الرحم کرانهٔ آن شفور بالضم حاجت و کاردهم شقر بالفتح و کسر قاف لاله و احدش شقره شقران جمع شکر بالفتح اندام زن و بالضم سپاس و شاکفتن منعم را بسبب نعمت و بفتحتین پر شیر شدن پستان و از بن درخت و بیخ شاخ شکیر شاخی که از بن درخت بیخ روید و بدعموم نیها شاکر سپاس دارنده شکور بالضم سپاس داشتن و سپاس دارندگان جمع شاکر و بالفتح ثنا کننده و جزا دهنده در مقابل آن و نام منیف از نامهای خدا تعالی او بسیار شکر کوینده و گذارنده و ستور بانداز علف بیشتر کننده و اندک یذیرنده شمر بالفتح خرامیدن شمیر تیز رو شنانر بالفتح انگشتان و گوشوارها و در شنانر نام پادشاهی از پادشاهان یمن شنار بالفتح عار و عیب و کار شنیع شور بالفتح انگبین چیدن و عرض کردن ستور به بیع و خفتن شوار بالفتح رخت خانه اندام زن و مقعد مرد و هیئات و لباس شهر بالفتح اشکار کردن و شمشیر برکشیدن از نیام و هلال و قمر و قتیکه نزدیک بکمال رسد ذانا و ماه یعنی دوازده حصه سال شهور بالضم جمع شهیر مشهور شهرزور نام شهری بنا کرده زور بن ضحاک و از انجاست شمس الدین محمد شهرزوری صاحب تاریخ الحکما شبار بالکسر روز شنبه باب الشین مع الزاء شاز بالضم و سکون همزه بی آرام شدن و درشت شدن سخت شدن و بلند شدن شخز بالفتح و سکون خاء معجمه اضطراب کردن و رنج و مشقت کشیدن و بد راهی کردن مباکره شرز بالفتح درشتی کردن و دشوار و سختی نمودن و بریدن شکز بالفتح خراشیدن بانگشت و آزردن بزبان و نیزه زدن و جماع کردن شمز بالفتح نفرت نمودن از چیزی و مکروه شیراز بالکسر ماستیکه آب از آن بر آورده باشند شرا ریز و شاریز و شواریز جمع و نام شهر است معروف بنا کرده شیراز بن طهمورث شیز بالکسر چوب سیاه که از آن کاسه سازند و بعضی گفته اند آبنوس است و ناحیه است از بیجان شیبیز و شونیز سیاه دانه و شونیزیه گورستانیست ببغداد باب الشین مع السین شاس بالفتح و سکون همزه درشت و بفتحتین درشت شدن شخس بالفتح و سکون خاء مهمله درخبیث شخس بالفتح و سکون خاء معجمه اضطراب و اختلاف کردن شرس بالفتح بدخو و درشت و همچنین شریس و بالکسر شوره گز و بفتحتین بدخو شدن شکس بالفتح محاق یعنی یک روز و دو روز در آخر ماه و بالفتح و ضم کاف و سکون آن دشوار خو شکس بالضم جمع و بالفتح و کسر کاف بخیل شمس آفتاب و نوعی از گردن بند در زمان قدیم و چشمهٔ آب و پدر قبیله ایست که از قبیله را عبد الشمس گویند و آفتابناک شدن روز و دشمنی پدید کردن و شماس بالکسر بامعنی آمده شموس بالفتح شراب و اسب سرکش و مرد تندخو و بالضم سرکشی کردن و سواره نادادن اسب و همچنین شماس بالفتح شماس بالفتح و تشدید میم مهتر ترسایان که میان سر تراشد و در

باب الشین مع الزاء

باب الشین مع السین

باب الشين مع الصاد

باب الشين مع الضاد مع الطا

باب الشين مع الشين

شاش تباد شخانه بتشبند شوس بفتحتین بگوشه چشم نگریستن از تکبر یا از خشم

شهریست بماوراء النهر معرب چاج والحال او را تاشکند گویند عرب بمعنی دستار نیز استعمال کنند شوش بالضم موضعی

است و قلعه ایست نزدیک موصل

باب الشين مع الصاد

شبص بفتحتین خشونت و بهم در آمدن درختان شحص

بالفتح و بفتحتین و حاء مهمله ستوریکه از شیر باز ایستد لاغر شیر نمیدهد یا انکه زیراو نکشیده باشند یا انکه بار ازو

شود مفرد و جمع هر دو آمده شخص بالفتح کالبد مردم و جز آن و نمونه چیزی که از دور دیده شود و بنا و رشد

تشخیص جسم و تن او در شخوص بالضم بلند بر آمدن و چشم باز ماندن و از شهری بشهری رفتن و کنده شدن و اماس

زخم و بلند شدن تیر از نشانه و بر آمدن ستاره و بلند شدن کلمه از دهان بی آرام شدن شاخص مرد چشم

گشاده داشته و تیری که از بالای نشانه بگذرد و بلند بر آمده از هر چیز شص بالکسر و تشدید صاد آهن سر کج که

بدان ماهی را شکار کنند بفارسی قلاب ماهی و شست گویند و بفتح نیز آمده و دزد استاد و ماهر دزدی که هر چه

بر بیند بدزدد و کم شیر شدن ناقه و گوسفند و دشوار شدن معیشت شقص بالکسر حصه و نصیب و پاره

از زمین واز هر چیز شقیص شریک والشبیک رفتار و اندکی از بسیار شوص بالفتح شستن و پاک کردن

کردن و مسواک کردن و سست مالیدن و درد دندان و شکم و چیزی که از بدن شنا ایستاده کردن و واسکردن

و پا زدن بچه در شکم مادر

باب الشين مع الضاد

شبض بالکسر خرمائی که هنوز استخوانش سخت

نشده باشد خرمای زبون و درد دندان و شکم و نوعی از ماهی و ابو الشبض شاعر است از خزاعه

باب الشين مع الطا

شباط بالضم نام ماه دوم بسبت و بسین مهمله نیز آمده چنانچه گذشت شحط بالفتح و سکون

حاء مهمله و شحوط بالضم دور شدن شرط بالفتح لازم کردانیدن و لازم شدن چیزی در بیع و مانند آن

و نیشتر زدن و عهد و پیمان و لئیم و دون و بالضم و فتح راء سرهنگان و پیادگان شحنه شهر واحد شرطه و شرطی

و بفتحتین نشان و ستور کوچک و مال زبون و مرد بزرگوار اشراط جمع و اشراط الساعة نشانهای قیامت

شط بالفتح و تشدید طاء دور شدن و کرانه رود و جوی و کرانه کوهان شتر شطوط بالضم دور شدن و جمع

شط و بالفتح ناقه بزرگ کوهان شطاط بالفتح و کسر دوری و راستی قامت شطط بفتحتین از اندازه در گذشتن

در هر چیز و جور کردن شمط بالفتح در آمیختن چیزی بچیزی و بفتحتین سپیدی موی بسیاهی در آمیخته و نوابل و بکسر و

فتح اول و سکون میم نیز آمده شمیط آمیخته و صبح و فرزندان که بعضی از ایشان پسر باشد و بعضی دختر و گیاهی که

سپید و سفید و گیاه که پاره اش سبز و پاره اش خشک باشد شماطیط مردم متفرق و پراکنده و جامهٔ کهنه

و پاره شده شوط بالفتح تک و گشت و شوطی یک تک سبعة اشواط یعنی هفت گشت شیط بالفتح هلاک

شدن و تمام ضمن کرده شدن شتر تا آنکه بضعیه از وی نماند و آمیختن خون بچیزی و باطل شدن خون

باب الشین مع العین

وسوختن روغن وجوشانیدن روغن وسوختن نبات چسبیدن پخته در دیگ باب الشین مع الظاء
شواظ بالضم والکسر زبانهٔ آتش باب الشین مع العین شبع بالفتح سیری وسیر شدن از طعام وبالکسر
مقدار طعام که سیر کند بالکسر وفتح باء سیری ومقدار سیر از طعام شبیع نامهٔ بسیار ریسمان ومرد بسیار
عقل ورسن بسیار موی شبدع بالکسر وکسر دال وفتح آن زبان وکژدم وسخن وبلا شجع بفتحتین وتاء در
تلفظ نالیدن وزاری کردن از مرض وگرسنگی شجاع هر سه حرکت ومشهور ضم شیر است دلیر وپر دل بالکسر
والضم مار یا مار نر یا مار دخوردن یا نوعی است از مار وبالکسر دلیران ومثله اشنا رکانهٔ شجع بفتحتین سبک بر
داشتن ستور دست وپای را در رفتن وبضمتین رشتهای درخت ونکاهای که در جاهلیت مباختند بالفتح و
کسر جیم سستی کردن ستور پا را سبک بر دارد ونیز دلیر شروع بالضم بکار در آمدن شرع بالفتح راه راست
نهادن ودر خانه بر راه کشادن ونیز بالضم در آمدن شتر وپوست کندن وراست شدن نیزه ونیز بلند کردن چیزی را
وراه راست که خدا تعالی پیدا کرده برای بندگان وپیدا نمودن بالکسر زه کمان ورود ساز وشراک نعل ونام موضع
است شراع بالکسر چله که بر کمان بسته باشد وبادبان کشتی وگردن ستور وزه های کمان وتارها ساز
جمع شرعه وبالضم نام مردی است که تیرها وسر نیزها را خوب میساخت ورمح شراعی بدان منسوبست شارع
راه بزرگ وپیدا کننده راه دین وعالم عامل ربانی که تعلیم دین بمردم کند شسع بالکسر دوال نعل وبالفتح دوال
کردن نعل را شعاع بالضم روشنائی آفتاب وبالفتح پراکنده وپراکنده شدن خون وجزآن ورای پریشان
وهمت پراکنده ومرد پریشان رای ودانهای خوشه وشیر بسیار با بجنه شعشاع بالفتح مرد پریشان
ودراز ونکو اندام شفع بالفتح جفت وروز اضحی وجفت کردن وخواهش کردن چیزی وبچه شدن در شکم ناقه
وغیر مثل که بچه در پس خود دارد شفیع خواهش کرده ودر خواهنده گناه مردم وخداوند شفعه وبمعنی شافع شفاعت
کننده وناقه وبز با بچه که در شکم او بچه دیگر باشد وجد امام شافعی وبز بیست که بجفت بچه مادر را آبستن
گرداند شغع بالفتح عیب کردن کسی را وبدها خوردن آب از ظرف شکع بفتحتین زود مند شدن وخشمناک شدن
وبسیار دانه شدن کشت وبسیار نالیدن وبالفتح وکسر کاف بخیل ولئیم ومرد دزد نالان شمع بالفتح بازی کردن
وبفتحتین موم وسکون میم چنانکه مشهور است مولد است یعنی بعد از اختلاط عرب بعجم در عرب رسیده واصل لغت
فتح میم است شماع بتشدید میم موم بز شموع بالضم بازی کردن وبالفتح زن بازی کننده وخندان شنع
بالضم زشت شمردن شنوع بالضم زشتی وقباحت شنیع زشت شوع بالضم درخت بان یا ثمر آن و
بفتحتین پراکنده شدن موی سر ودرشتی آن چنانکه مانند خار گردد شیع بالفتح آشکار شدن وفاش شدن
وهمچنین شیوع ومقدار واندازه چیزی وپس چیزی وبچه شیر درنده شباع بالکسر هیزم که بدان آتش افروزند

وبالفتح

بالفتح نیز آمده و بانگ نی شبان و دو دو بی و خواندن شبان صفیر مانند و آواز کردن آن شایع فاش و صحیح
و حصر صحیح بخصه ثنا دیگر و منتهی کرده شده و از اشاع نیز گویند باب الشین مع الفاء شرسوف بالضم
سر استخوان پهلو که سوی شکم باشد شراسیف جمع و استخوان نرم که در پهلو باشد و شرنسته شده و بلا واو اول صحیح
شرف بالفتح غالب شدن بر کسی به بزرگی و بفتحتین بلندی و جای بلند و بزرگی علو حسب یا بزرگی که از جهت پدران باشد
و کنگرهای شهر و بنا و بام خانه و مشرف شدن بر چیزی از خیر و شر و بالضم و فتح راء کنگرها و مالهای پسندیده جمع شرفه
شریف مرد بزرگ شرفا و اشراف جمع شارف شتر ماده کلان سال و شتر کهنه شاروف معرب جاروب
و نام کوهی است شرناف و شرناف بالکسر برگ کشت که دراز و انبوه شده باشد بیا و نون هر دو آمده شسوف
بالضم خشک شدن از لاغری شاسف خشک شده شطف بالفتح رفتن و دور شدن شطف بالفتح دور کردن
و بر آوردن خصم که رسفند پارچه از اعضا بالکسر نان خشک چون چیز ریزه مانند منح و بالفتح و کسر ظاء بدخو و
سخت کار زاد کننده و بفتحتین در آمدن نیز ما پوست گوشت و تنگی و سختی و تنگی عیش شظاف بالکسر دوری
و بالفتح تنگی و سختی و تنگ عیشی شظیف درخت خشک از بی آبی شعف بفتحتین بهما و شیفته گردانیدن دوستی
کسی را و تمام کردن دوستی دل را و قطران مالیدن شتر را و سر کوهان شتر و پوست درخت و بیماری است که شتر
ماده را میشود و مو میریزد شعاف بالفتح دیوانگی بالکسر کوهی سرکه سرخ باشد شغف بالفتح رسیدن چیزی
به پرده دل و بفتحتین در او بحتن چیزی بچیزی شغاف بالفتح دل در پرده آن و سویدای دل یا حجاب اندرون دل و بالفتح
و الضم درد دل و بیماری است که زیر استخوان پهلو از طرف راست پیدا میشود شف بالفتح و الکسر و تشدید فا جامه
تنک و فزونی و سود و نقصان و بالفتح نزار کردن غم تن را و تن باریک بودن جامه و زایل شدن و ناقص شدن شفوف
بالضم لاغر شدن شفیف کنید بدن سرما بکسر او تنک بودن جامه چنانکه مانع نظر نشود و بارانی که با سرد باشد
و باد سرد و شدت گرمی آفتاب و چیز اندک و تنک معنی است شفف شفاف بالفتح و تشدید فا چیز تنک که از پس آن
چیز دیگر توان دید شقف بالفتح سفال مطلق یا سفال شکسته شقیف نام جاها موضع است شغدف
بالضم محفه اسپ معروف بمجا شنف بالفتح و الضم گوشواره که بالای گوش و پزند و آنچه در نه گوش آویزند
از او فرط گویند شنوف جمع و نظر کردن بچیزی از کرا اعتراض و تعجب و بفتحتین دشمن و ناپسند داشتن و انکار نمودن
چیزی را شوف بالفتح زدودن دینار و جزان و آراسته کردن دختر و طلا کردن شتر را بقطران و بیلی که بدان
زمین را اعتراهموار کنند شوفا بالکسر دارو کحل چند که بکجا کرده در چشم جزان کنند شیق بفتحتین بسیار آرزومند
شدن بجماع شدنی بالفتح و الکسر کنج دهن و عرض و کناره وادی و بفتحتین فراخ شدن کنج دهان شرق بالفتح
آفتاب یا تابان و روشن شدن و بر آمدن آفتاب و جلای بر آمدن آفتاب و روشنی که از سوراخ در بخانه در افتد

و بکسر نیز آمده و گوش گوسپند شکافتن و بفتحتین شکافته شدن گوش ستور بعد از او گوش شکافته ستور را اندوه
و غصه ناک شدن و بیکلو ماندن چیزی و گوشه که چیزی نداشته باشد و نزدیک شدن آفتاب بغروب و ضعیف شدن
روشنی آن و سرخ شدن چشم بخون **شروق** بالضم برآمدن آفتاب شکافتن گوش گوسپند چون اشراق
آفتاب و نام بتی است که در ایام جاهلیت بوده و لقب تغلبی است **شرناق** بالکسر پیه و گوشت سرخی که در کنار چشم
ظاهر شود **شفق** بالفتح مهربان شدن و بفتحتین سرخی افق بعد از غروب آفتاب تا شبانگاه و ترسیدن هم و بهره **شفیق**
مهربان **شق** بالفتح و تشدید القاف شکافتن و صبح و شکافتن و برآمدن دندان نو و دشوار آمدن کار بر کسی و چشم باز ماندن
مرده و جدا شدن از قوم و درو و دریغ انداختن کسی و پراکنده کردن و بالکسر نیمه چیزی و بالفتح نیز آمده و کرانه چیزی
و برادر و دوست نام کاهنی است که در زمان کسری بوده و نوعی از سنان نیزه و موضعی است بخیبر و سختی و شدت و
هر دو بفتح نیز آمده و پاره از چوب و تخته **شقشقه** بادی که از دهن بچه گاو که نوده شود و هر چیزی که دو نیمه شود هر نیمه را شقیق
گویند **شقاق** بالکسر یکطرف گرفتن و مخالفت و دشمنی کردن و بالضم شکاف بند دست ستور **شاق** بتشدید
قاف کار دشوار و مرد رنج کشنده **شقائق** جمع شقیقه و مخفیان کد شده نوع از لاله است که از شقائق نعمان
گویند بهر آنکه نعمان بن منذر بصحرا گذشت که در آن لاله بسیار بود و چون بغایت خوب بنظرش آمد فرمود که حمایت آن
کنند و محافظت نمایند **شقراق** بالکسر مرغیست که نشانهای سرخ و سبز و سپید دارد و از این جهت او را اخیل گویند
شنق بالفتح ایستاده کردن شتر را کشیدن مهار بوقتیکه بران سوار شوند و بستن مشک را برسن و بر بستن گرفتن درسن
و بستن سر اسب شتر به درخت با منع و چران و بفتحتین مال میان دو فریضه از زکوة که آن معاف است و مالکان دیت **شناق**
بالکسر ریسمانی که سر خیک را بدان بندند و بالفتح گرفتن زکوة چیزی از میان دو فریضه و منه الحدیث لا شناق یعنی جایز
نیست شنان **شوق** بالفتح آرزومند گردانیدن و میل کردن نفس بچیزی و اشتیاق آرزومند شدن و بالضم
عاشقان و مشتاقان جمع اشوق **شهیق** آخر بانگ خر و زفیر اول آن **شهوق** بالضم بلند شدن **شاهق** کوه
بلند و بنای بلند و مانند آن و نبض که در حرکت میل به بلندی داشته باشد و شاهق کسی که غضبش سخت
باشد **شهاق** بالضم کردنی که در سینه و نام کوهی است **شیق** بالکسر سر کوه و کرانه چیزی و موی دم
اسب و کوه دراز و نوعی از ماهیست موضعی است بالفتح و تشدید یاء مکسوره شنان

باب الشین مع الکاف

شبک بالفتح در آمیختن یکدیگر و چیزها در یکدیگر در آوردن **شابک** راه در آمیخته بر آمها دگر و مشتبه
شده برای مرد و شیر چنگال خود در یکدیگر انگند **شباک** بالکسر آمها جمع شبکه **شرک** بالکسر انباز شدن
و اعتقاد انباز بخدای بی انباز و شرکها کسی بفتحتین دام صید و میانه راه و راه آشکارا و نزدیک که بر کسی مخفی نماند
و موضعیست بحجاز **شرک** دامی که انباز یکدیگر باشند جمع شرکه **شک** بالفتح و تشدید کاف گمان خلاف یقین

باب الشین مع الکاف

وگمان

و کمان کردن و تنگ بستن شتر و چسبیدن بچیزی و دار و بستن کشتن موش شکوک بالفتح ناقه‌ئی باشد که در فربهی او شک
و فربهی او پیدا نباشد و بعضی باشد گفته‌اند و بالضم کافها جمع شک شکاک بتشدید کاف کمان برنده شوک بالفتح
خار و قوت و تیزی نمودن و خلیدن خار و خلانیدن خار و عدد و سلاح و بهم درافتادن و پیدا آمدن چیزی مانند خار و دندان
شتر برآمدن شتر ماده و برآمدن پرهای مرغ و سخت و درشت شدن بر و بچه و جوان و برآمدن پستان و بر آمدن برگ و رستن نبات
درخت خار دار و شاک السلاح و شاکی السلاح تیز سلاح و قوی سلاح باب الشین مع اللام شبل
بالکسر بچه شیر که شکار تواند کرد اشبال و شبال جمع شبول بالضم پرورده شدن و جوان شدن در نعمت و بچه‌ها
شیر درنده جمع شبل شاذل بکسر ذال معجمه نام شخصی است و شاذله بنا دهی است در مغرب و بعضی از آنجاست ابی الحسن
شاذلی که طایفه شاذلیه بدان منسوبند شعل بفتحتین سفیدی دم اسب و سفیدی ناصیه پس کردن اسب و همچنین شعل
شغل بالضم و الفتح و بضمتین و بفتحتین کار را گویند و ضد فراغ اشغال و شغول جمع و بالفتح و الضم مانع شدن و
باز داشتن و مشغول کردن کار دیگر شغافل بالفتح و ضم فا نام قلعه نزدیک دمشق و شهری از شغافل مصر
و نیم و نی خشب بی‌مهلک شاقول چوبی که بدان بصدر دار ... بر سر آن آهن چیزی بیکستک در کتب هیئات و
اهل هند سنکر اکوبنکه بر سیمان از کوبنا بنا و بزند تا هوا کرده بر بندان معلوم کنند شغل بالفتح جماع
کردن بسبک دیار و دم شکل بالفتح مانند و بکسر ناز آمده و انچه لایق و شایسته موافق کسی باشد
و صورت چیزی اشکال و شکول جمع و پایها چاروا با رسن بستن و حرف را اعراب دادن چنانکه اشکال آن برطرف
شود و بالفتح و الکسر ناز و کرشمه زنان و بفتحتین بد رنگی است و هنگامه سپید بودن کو سپید سرخ
و سپید بودن چشم و چران شکال بالکسر پایبند اسب و چران و رسن که بر پالان شتر بندند تا پالان پس نرود
و اسپی که هر سه پایش و سفید بود و یکی بر رنگ دیگر با برعکس آن شاکل بتشدید کاف کو شکل بالفتح و تشدید لام راندن
و دوختن و خشک کردن جامه و خشک شدن دست یا رفتن آن شلل بالکسر یا اکمه کان شلل بفتحتین
داغ سیاه بر جامه که بشستن نرود و راندن چیزی و تباه و خشک شدن دست یا رفتن آن شلیل پیراهن که در
زیر زره پوشند و زره کوتاه و پلاس که بر پشت شتر پوشند زیر پالان و خون که بی درپی چکد شمول بالضم
فرا گرفتن چیزی را و همه رسیدن بشود شست چپ گشتن باد و وزیدن آن بر کسی بالفتح شراب یا شراب سرد شدن
شامل فرا گیرنده شمل بالفتح پراکنده و جمع شدن و فرا گرفتن و گذاشتن شراب در باد شمال تا سرد شود و بفتحتین
فرا گرفتن و آبستن شدن نامه از کشتن دیگری و رسیدن خبر تا شر بکسی آنکه از هر چیز شمال بالکسر دست چپ
و خوی و طبع و کیسه که در آن پستان گوسفند کنند غلاف نخل نودمی و بالفتح بادیکه مابین مشرق و بنات النعش
وزند شمایل خلد نها و دستهای چپ شول بالفتح برداشتن ناقه دم را و برداشته شدن دم و چیز سبک و بقیه

خلیدن خار و غیره و تند
کردن برهان

باب الشین مع اللام

ناپرواچه یا پرخاش و تیم
بی فراغت و بطالت و بیم
آرام و بی التفات و بیم
و بیم بی دخی و بی خیال
و بیدایش
برهان

کوبنا جهاد و ساسنگ
نام ادویه باشدکه
بجادو بنا بجهی و برا بهی
علامت شکار بدبکره بالا
معلوم کنند و سیمان
بنا آنکه از ... (؟)
بکشند بنها

و گرانه بر داره
شلشل بضم هر دو
شبنم و دست سبک تو
و باران هم

آب در شکند و آب بند و بو شوال ماه عید فطر و دهم است از شهور و اکل روسها و طرفها جمع شاکله شکل
بفتحتین مثل چشم بودن شابل شیر ماده که دم بر دارد جهت آبستنی **باب الشین مع المیم** شام ملکی است
معروف بنا کرده شام بن نوح ع که عرب آنرا سام بسین مهمله گویند بزبان سریانی بشین معجمه است شؤم بالضم و
سکون همزه بد فالی نقیض یمن شبم بفتحتین سرما و سرد شدن و بکسر با چیزی سرد شبام بالفتح گیاهیست بالکسر
چوبیست که در دهان بزغاله کنند تا شیر نخورد و قبیله ایست و موضعی است بنام شبرم بضم شین و را گیاه و
نخیل و درختیست خار دار و گیاهی است که دانه اش مانند عدس است و بیخش سطبر و شیر دار است و شیره آن مسهل
کشند است شتم بالفتح دشنام دادن شتیم زشت و شیر درنده ترش رو شحم بالفتح پیه و بفتحتین پیه خوردن
و بالفتح و کسر حا پیه خوار و انگور کم آب شحیم فربه شحام بالفتح و تشدید حا پیه فروش شخم بالفتح فاسد و تباه
شدن طعام و جز آن شرم بالفتح درختیست در بادیه و شاخ ازان و شکاف چیزی و بینی ما بین دو
طرف بینی و گیاه بلند که سران خورده شود و بمیان حاجت نباشد بفتحتین شکاف بینی شکم بالضم پاداش
و عطا و بالفتح جزا دادن و عطا کردن شلجم معرب شلغم شلم بفتحتین و تشدید لام نام بیت المقدس شمم بالفتح
و تشدید میم بوئیدن و نیکو بینی شدن و بالضم چیزهای بلند جمع اشم شمیم بوئیدنی و چیز بلند شمم بفتحتین درستی
و تردمکی و بلندی کوه و بلندی بینی و راستی بینی و خوبی آن شمام بالفتح و تشدید میم خربزه ایست خورد که خطوط
سرخ و سبز و زرد دارد و بفارسی سنبو گویند شوم بالضم چیزهای سیاه شهم بالفتح مرد جلد و تیز فهم و
اسب تیز رفتار توانا و پیشوای نافذ الحکم شاهسپرم و شاهسفرم ریحان شیم بالفتح شمشیر در نیام کردن
و بر کشیدن شمشیر و نگریستن بامید باران در برق و جز آن و بالکسر ماهی ست و بفتحتین هر زمینی که نکنده باشند
و بر صلابت و سختی مانده باشد و بالکسر و فتح یاء طبعها و خلقها که از زمین بکنند جمع شیمه **باب الشین مع**
النون شان بالفتح و سکون همزه کار و حال و مجرای آب اشک از سر بسوی چشم شؤن جمع و رگی از زمین که گوهر در
آن نخل و جز آن نشانده شود و باطل گذاشتن و لگدمال کردن چیزی و قصد کردن چیزی شبان بالضم و تشدید باء
جوانان جمع شاب بشن بالفتح بافتن شنان بالفتح و تشدید تاء اسم فعل است بمعنی بعد شثن بالفتح درشت
انگشتان و بفتحتین درشت و سخت شدن دست شجن بالفتح باز داشتن حاجت کسیرا از کار و اندوهگین کردن
و راه وادی یا راه در اعلای وادی شجون بالضم جمع و بفتحتین اندوهگین شدن و اندوه و غم و حاجت و شاخ در هم شده
بشاخ دیگر و شعبه شاخ از هر چیزی شجون جمع و فی المثل الحدیث ذو شجون یعنی حدیث را شاخها و راهها است انوری
گوید بیت در شجون شد حدیث عدو زادیم   قصه چرخ از دو زلف   شجعان بالضم و الکسر
دلیران و ماران کشند جمع شجاع که مذکور شد شحن بالفتح پر کردن و راندن و بستن و دور کردن شدن و

الميم
باب الشين مع

النون
باب الشين مع

بالفتح

بالفتح نوعی از فاق هر بره چرمان ورمی شدن از مادر شدن بفتحتین درختیست که شکوفه آن بیاسمین ماند
شریان بالکسر رکی که در دو دست میباشد شرایط جمع شرطین بفتح هر سه حرف قول تثنیه شرط یعنی علامة
دو ستاره است از اول حمل یعنی آن اول منزلی است از منازل قمر شرن بالفتح شکاف در سنگ صخره بفتحتین
طریستان شزن بالفتح وبضمتین استخوان کعب شتالنک که بلند تاری کنند و از ابجل نیز گویند و بفتحتین
کردن و سخت اندامه شدن از جفا و شدت و درشتی مهین و دو و روکرانه تامه و بضمتین نیز آمده شطن بالفتح
ریسمان بر بستن و مخالفت کردن از مقصد و دور شدن و بفتحتین رسن دراز یا رسن مطلق و اشطان جمع
ساده خبیث بدکار شطون بالضم دور شدن و بالفتح چاه عمیق یا چاه که با لایش فراخ باشد و لهمین شنل
شعن بفتحتین و عین مهمله آنچه از برگ گیاه ریزد بعد از خشک شدن شغن بالفتح زیرک و دانا و همچنین بکسر فا و زن
حافظ میراث و انتظار کشیدن و بالضم و فتح فا اسم نیز بکرنیه شفون بالضم بگوشه چشم نگریستن و بالفتح نگرنده
چشم نگرنده و همچنین شنافی شفن بالفتح کم کردن عطا و چیز اندک و همچنین بکسر فا شمن بفتحتین هشت
و بفارسی شمن بت پرست را نیز گویند و شمو شهری است باندلس ششن بالفتح و تشلیون باشید آب پراکنده
کردن و بشین نیز آمده از هر طرف و مشک خورده کهنه و درپیه شنان بالکسر جمع شنین و ظرات آب و نیز
کرا ان آب ریزند شنان بالفتح دشمنی و بالضم آب سرد و آبی باشد ستده و چکیده از مشک دار درخت و
بالکسر و او دوشنبتام شنآن بالفتح و متهمزه دشمن داشتن شنون بالفتح فربه و لاغر شوکران بالفتح و
شکران بالفتح گیاهیست کشنده و بعضی سکران بسین مهمله و ضم کاف نیز گفته اند شاهین مرغ شکاری
معروف و عمود ترازو شیبان بالفتح دو روز یکه در دو سرما و ابر باشد و نام دو قبیله است هر کدام را شیبان
گویند شیطان بالفتح دیو و هر متمرد و سرکش را از جن و انس و چارپا را شیاطین گویند و مار و داغی که بر ران
شتر بدان داغ کنند و در وقت الشیطان کنایه شیطان الطاق لقب محمد بن نعمان امامی که در قلعه طاق بطریق
ساکن بوده و اهل سنت او را بدین لقب خوانند و امامیه او را مومن الطاق گویند شین بالفتح عیب و زشتی
و عیب کردن ضد زین و بالکسر حرفیست از حروف تهجی باب الشین مع الواو شاو بالفتح و سکون
همزه نهایت و پایان و منه هر چیز و زنبیل و پیشی کردن و در کن شتن و کشیدن خاک از چاه و خاک کشیده شده
از چاه و مهانا نه شجو بالفتح حاجت و اندوه غم کردن و شاد کردن شحو بالفتح دهن باز کردن و باز شدن
اسپ شدو بالفتح راندن و شعر خواندن باواز و ترنم کردن و دو بیتی خواندن و تعلیم گرفتن پاره از ادب و
اصل چیزی کردن و مانند کردن چیزی بچیزی شذو بالفتح مشک یا بوی آن یا رنگ آن شصو بالفتح و
چشم و مانند شدن ابر و پرشدن مشک شلو بالکسر عضو و تن از هر چیزی اشلا جمع شو بالفتح سیر کردن و بلند

باب الشین مع الواو

چیزی را شمو با لفتح بلند شدن نگاه کسی **باب الشین مع الها شبه** بالکسر مانند و همچنین شبه و اشباه
و مشابه بر وزن نخاس جمع و بفتحتین مانند مانند بودن و برنج کوز **شبه** بالفتح و بفتحتین و بالکسر کوزه برنجین
شداه بالفتح شکافتن و مجروح کردن سر مدهوش کردن و بالضم و بفتحتین ذهشت **شره** بفتحتین غالب شدن حرص
بکسر راء حریص **شغفه** بالفتح مشغول کردن و الحاح کردن در سؤال **شفاه** بالکسر لبها جمع شفه که در اصل شفهه بود
و منسوب بدان شفهی است نه شفوی چنانکه مشهور است و میتواند بود که شفوی از تغیرات نسب باشد چنانکه منسوب
شهر غزنه را غزنوی گویند گذا فی شرح رضی و شفهی را و فا و میم است **شوه** بالفتح زشت شدن روی و بفتحتین درازی کردن و کوتاهی
ان **شیه** بالفتح چشم زدن کسی **باب الشین مع الیاء شادی** شادی بکسر دال رانده و آنکه بعضی از اداب
اموخته باشد باولی خوانند **شرطی** بالضم پیاده کوتوال و سرهنگ شحنه **باب الصاد مع الالف صبا**
بالکسر کودکی و بالفتح بادیکه از جانب مشرق وزد و بالفتح و مد همزه بازی کردن کودکان **صبو** بالفتح و بفتحتین
برآمدن دندان کودک و دندان نشتر شتر چیزی از دینی بدینی شدن **صابی** از دینی بدینی شوندها **صابون** جمع
و ایشان از اهل کتابند **صحرا** زمین هموار نه نرم و نه درشت و زمین فراخ که گیاه نداشته باشد **صحاری** بفتح
راء و کسران جمع **صحنا** بالکسر و همزه و غیر همزه نان خورشی که از ماهی در مصر میسازند و از ماهیانه گویند
از اجتهاد ساختن که ماهی فربه را پاره پاره کرده سر و نیز نمک نگاه دارند و بعد از ان بنمک درظرفی کنند
و در آفتاب نگاه دارند پس بجوشانند و در کنند هندنا نمک و ماهی پخته شود بعد از آن استخوان او از گوشت جدا کرده هم
خورند **صداء** بالفتح زنگ آهن و مس و زنگ کرفتن و بالضم قبیله **صبهبی** صدا بروزن حمراء بزغاله سرخ
و چران که تنباز ند و لشکر و که نیز او از زنگ آهن نشته باشد و چاهی است باخیه است که اب آن بسیار شیرین است
و بعضی از آن ابی در عرب بامثله نشده **صدی** بفتحتین مرد لطیف جسم **صدی** بفتحتین بوم نر و آواز کوه و گنبد و جز
ان و مرد لطیف تن و تن مرده و مباشر و دماغ و تشنگی **صرعی** بالفتح افتادگان جمع صریع **صعدی** بالضم و فتح
عین دم سرد که دراز کشیده شود و مشقت **صغری** بالفتح خوردان جمع صغیر و بالضم خورد تر تانیث اصغر **صفا**
بالفتح پاک و بیغش شدن و سنگ سخت بزرگ و نام کوهی است **صفرا** زرد و خلطی است از اخلاط اربعه که ان را
تلخه خوانند و زرد رنگ و تلخ که خالی از تخم باشد و گیاهیست که برگ آن ببرگ کاهو ماند و نام اسپی است و وادی
میان دو حرم و نام دختر حضرت شعیب که در خانه موسی علیه السلام بوده **صفورا** و **صفوریا** نام دختر کوچک حضرت
شعیب و صاحب فیا موس گفته که این دختر در خانه موسی بوده و مشهور همین است اما از احادیث ظاهر میشود که دختر بزرگ
در خانه او بوده **صفایا** برگزیدها و غنایم که پیش از قسمت سردار برای خود اختیار کند **صلاء** بالکسر
بریان **صلعا** بالفتح و الضم و ام مشهور و بلاد و منحنی و زمین بیک که گیاه در آن نباشد و درخت خار دار که

و مشتمله مزاح

باب الشین مع الباء

باب الصاد مع الالف

باب الصاد مع الفاء

سرکها شاخ او و پخته باشد صلیعا بالضم عوره مردم که مکشوف باشد بمعنی و بلا صلعاء بالفتح و تشدید میم در
ترکیب چیزی نشود و بمعنی زمانه و سنگ سخت صنعاء بالفتح قصبه ایست در یمن بسیار آب و بسیار درخت و نسبت بدان صنعانی
نوان گویند بخلاف قیاس صهباء بالفتح شراب انگوری از انگور سفید نام موضعی است در خیبر صیداء بالفتح زمین درشت
شهری است بکنار بحر شام و نام چاهی است خوش آب که از اصداء نیز گویند و نام زنی که ذو الرمه شاعر عاشق او بود و نام
سنگی است که از آن دیگ سازند باب الصاد مع الباء صب بالفتح و تشدید با آب ریختن و ریخته شدن آب و ابر زان عاشق
بالضم آنچه ریخته شود از طعام و جز آن صبب بفتحتین آنچه فرو شود و زمین نشیب و بلند شده از بالا پائین و
منصب شدن بجواب صبیب عصفر و برگ حنون و عرق و درختی است مانند سلاب و سنا آب برگ کنجد و عصاره
برگ حنا و عصاره بقم و رنگیست سرخ و آب پخته شده و شهد خوب بطرف شمشیر و موضعی است و بمعنی بضم صاد و
فتح باء نیز گفته اند صحابا [illegible] رحاب صحب بالفتح جمع اصحاب جمع الجمع و نیز صحب مثله ایست صخب بفتحتین بانگ و فریاد
صخاب بتشدید خا بانگ و فریاد کننده صرب بالفتح و بفتحتین شیر ترش و صمغی است و شیر که در مشک نگاه دارند
و جمع کردن شیر در مشک تا ترش شود و نگاه داشتن بول و بستن شکم کودک از روان شدن تا فربه شود و بالضم
ترش جمع صرب و بالکسر خاها اندک از اعراب ضعیف ناتوان صعب بالفتح دشوار و تند سرکش و شیر درنده
صعغب بالفتح شخصی خود سر از مردم و غیر آن صقب بالسین [illegible] زار هر چیز و بچه شتر ماده و ستون خانه باستون
میان [illegible] خانه و زمینی که نزدیک منصل بخانه کسی باشد و زدن کسی را بتمام [illegible] ست بلند کردن بنا و جز آن
و جمع کردن آواز کردن مرغ و تند بر چیزی خشک و صقب بفتحتین نزدیک شدن و دور شدن صقلاب
بفتحتین و بالفتح شهری است سرد سیر بطرف شمال و بالکسر بسیار خوار و نیز سفید خرد سرخ و شتر بسیار خوار صلب
بالضم سخت و قوت و حسب و استخوان پشت و زمین درشت سنگلاخ و موضعی است و بالفتح بردار کردن و سخت
شدن بت دایم شدن و نگداشتن [illegible] و از استخوان چربی برآوردن و دو چوب بصورت صلیب کردن بر دلو و بر پا نکردن
کوشه بفتحتین سخت و چربی استخوان و بالضم و تشدید بلام مفتوح سخت و سنگ [illegible] صلیب سخت و
بردار کرده شده و چربی استخوان و چوبیسکه ترسایان دارند بدین شکل ✗ [illegible] بر اجلیبا گویند صلب
بضمتین و صلبان بالضم جمع و داغیست که بر ران شتر نهند و علم دراز و چهار ستاره ایست پس نسر طایر واقع شده
نه پس نسر واقع چنانکه صاحب صحاح گفته و عود الصلیب [illegible] است که بستن و بو کردن آن مصروع را نافع بود و از [illegible] کردن
طفلان کنند و بزبان روم [illegible] گویند بالضم و فتح لام موضعیست و کوهیست صالب تب گرم با
لرزه خلاف نافض صناب بالکسر دراز پشت و شکم و نوعی از نانخورش که از خردل و مویز سازند و
صناب [illegible] کمیت با اشقر صوب بالفتح فرود آمدن باران و راستی ضد خطا و رفتن و راست رفتن و مثال و رنگ قبله

صواب راست ضد خطا صایب راست و میانه رونده صهب بفتحتین سرخی در موی و بالکسر سرخ موی چون زند
سب کمیت صهیب بالضم نام یکی از کبار صحابه رسول صلعم که از روم آمده بود در اسلام مشرف شد صیب بالفتح
رسیدن بچیزی و بالفتح و تشدید یا مکسوره بارنده صیهب بالفتح سخت گرما و روز گرم و مرد دراز و سنگ سخت
و مجاسنگ و زمین هموار در سنگها و هر جای که آفتاب گرم بران تابد چنانکه گوشت بران توان کرد باب الصاد
مع التاء صاخه بتشدید خاء آواز سخت که گوش را کر کند قیامت صبابه بالضم بقیه آب در ظرف و بالفتح گرمی
و سوزش عشق و دلتنگی از عشق و شوق و نام دیوانیست که اشعار عاشقی و محبت و شوق دران جمع کرده اند چنانکه
حماسه در بیان شجاعت دلیران صبره بالضم انبار غله ناپیموده و ناسنجیده و بالفتح بولد سرگین و پشک که در حوض
برهم کرده افکنده و نیز فصل زمستان و شهریست بمغرب صباحه بالفتح خوبی و جمال صبحه بالضم و فتح چاشت و
بفتح نیز آمده و آنچه در وقت چاشت بیاشامند صبغه بالکسر رنگ و دین و ملت و صبغة الله فطرتی که زبان امر کرده
حق تعالی بمحمد و امت او صبه بالضم و تشدید باء گله از اسب و رمه و شتر و بز مابین ده تا چهل و بقیه آب در ظرف
و پاره از هر چیزی صبوه بالفتح آرزومند شدن و میل کردن و نادانی و فعل جوانی صت بالفتح و تشدید تاء گروه
صحبه بالضم یاری صحابه بالفتح یاران صحه بالکسر تندرست شدن و بالفتح شدن [illegible] صحنا
بالکسر بمعنی صحنا گذشته صخره بالفتح و بفتحتین سنگ بزرگ صحیفه کتاب صداره بالفتح بالا نشین شدن
صداقه بالفتح دوستی صدغه بالفتح بالضم و ضم دال دشتبانان و کابین و بفتحتین آنچه بعد و پیش داده شود
در راه خدا صدقه بالضم سر سینه و پیرهن خرد که سینه را بپوشد صدفه بالفتح بکنو بهم کردن و اسب بساند
صدحه بالضم و بالفتح و بفتحتین مهره که زنان بدان افسون کنند مردان را صره بالفتح بانگ کردن باز و باشه صر
بالکسر و تشدید راء سرما و سخت سرما و آواز و فریاد و بالفتح بانگ و فریاد و جماعت مردم و سختی و اندوه و گرما
و بالضم همیان صره انکار کردن مکر و بیع نکرده صرخه بالفتح عرصه سرای و بجای مهیج فغان کردن و بانگ
و عذاب صریمه عزیمه و قطع کردن کاری و پاره از توده ریگ پاره از شب صرمه بالکسر گله شتر از میان بیست
تا چهل تا پنجاه و ماده از آبرو و نام مردی بن صرفه بالفتح ستاره است و شروان منزل قمر است پس منزل ذهره
که وقت طلوع آن سرما میرود و آن وقت گرما بیاید چیزی صرعه بالکسر نوعی از افتادن و بالضم و فتح راء بیلید
زمین انداخته صعقه بالفتح بیهوش شدن صاعقه مرگ و عذاب مهلک و بانگ و عذاب و آتش آسمانی که در
دست ملک ابرها است بدان میراند بحکم الهی ابرها را و آتشی که از آسمان میبارد صعوبه بالضم دشواری
صعوه بالفتح مرغیست کوچک سرخ بقدر گنجشک صاحب موئد گوید صعوه موئث و صعو مذکر صعصعه
بفتح هر دو صاد جنبانیدن و جدا کردن و بید قبیله است از هوازن صفانه بالفتح ساز بست معروف و معرب

باب الصاد مع التاء

چغانه

جفانه صافنات اسپان کرپر سه پا و سم چهارم ایستاده شوند صافات بتشدید فا صف زننده کان و مراد از ان در
اخران فرشتکانند در درکاه الهی صف زده ایستاده اند برای حکم صفوة بالضم برگزیده و سبا و موضعی است بمامه
و بالفتح کرسنکی و کرسنه صعفوة بهر سه حرکت برگزیده و انچه صاف باشد از هر چیز و غش صفة بالکسر ثنا کردن
خالد و نشان و علامت چیزی صفات جمع بالضم و تشدید فا ایوان خانه که بالا پوشیده باشد و اهل الصفه جمعی از غریبان
اهل اسلام که خانه نداشته اند و در موضعی از مسجد که بالا پوشیده بود می نشستند صفحه بالفتح پهنای
روی و هر چیزی و صفحة الوجوه بشرهٔ روی و صفحه شمشیر پهنای او و سنگ پهن و روی هر چیزی که پهن باشد
صفاقه بالفتح سفت شدن جامه صفقة بالفتح یکبار دست زدن در بیع صقالبه بالفتح ملکی است صقلاب جمع
صقلابی باشد صافوره اند و نکاشه سر و آسمان سبو صعقعه بالضم سبحیده سر از جانور و چادرها
صالحه سنگی و اعانت بند و بند زدن بصلاح نام کوهی است در دمشق که از حیل صالحه خوانند و در اینجا است قبر
شیخ محی الدین بن العربی صالحیه بتشدید یا مجله است بغداد و هم است بغداد و بدمشق و بمصر صلابه
بالفتح سخت شدن صلایه بالفتح و تشدید لام و تخفیف یای دو نقطه سنگیکه بر سنگ زنند و بدان دارو
سایند و سنگ پهن که بر وی دارو سایند صلامه بتخفیف نقد سره که در ان ثوبر نبود صلوة دعا
و رحمت و آمرزش و نماز صلوات جمع و نیز صلوات جمع عبادتخانهای یهود است اصلوات تعبیر است صلوتا صلدا
بالفتح و تخفیف با برهنه کراهیت نیکو بودن و سنکو کار بودن صلت بالفتح کشاده پیشانی و چیز آشکار او هموار و
شمشیر زدوده و برنده و کارد بزرگ و بالضم نیز آمده و مرد براد رکار رها و حاجتها و نام مردی بست و بالکسر زدن
بالفتح و الضم بشمشیر زدن و ریختن انچه در جام باشد و تاختن اسب صلة پیوستن و عطا دادن و پیوند و خویشی
صمت بالفتح و صموت و صمات بالضم خاموش بودن صموت بالفتح زره کران و شمشیر تران و نام
اسپی است صامت خاموش و شیر بیشه و زره و شمشیر چنانکه ناطق چهارپا از اموال و نقد بسنت شیر صمه
بالکسر و تشدید میم دلیر و مار صنعة بالفتح کار و پیشه کردن و صنعة الفرس تیمار کردن اسپ صناعه بالکسر
پیشه و بالفتح و تشدید نون چوبی که در دو سر آب کنند تا آب نگاه دارد صنیعه نیکوئی و هنر صنوت بالفتح
حمله بردن صورة نیکو و نقش و نمونه چیزی صوفه بالضم اندکی از پشم و پدر قبیله است از بنی مضر صوت
بالفتح آواز و آواز کردن صومعه بالفتح عبادتخانه ترسایان که سر آن باریک باشد و آن را تند عقاو کلاه دراز
و بلند و باریک کردن سر بنا صهبه بالضم سرخی صهبا که کندم صبابه بالکسر نگاه داشتن صیره
بالفتح کردن باز جائی بجائی صیصیه بکسر هر دو صاد و سکون یاء اول و فتح یاء ثانی خار چنگال خروس و قلعه
و کوشک و بلند و ایز بجاز اکوبند و انچه بدان پناه برده شود و شاخ گاو و آهو و آلت جولاهان که بدان تار

باب الصاد مع الجیم

مع الحاء

و پر دجاجه را هموار و در رشته از شود از شوکة الحائك بمعنی کو بند رشتهان که بشمار جار پایان خوب کنند صبغ
بالفتح خوشبوئی فروختن صباغ الدر خوشبوئی فروشان جمع صبغ بمعنی بنفشه صباغ بالکسر رنگ کرئی صبغة بالکسر
نوعی رنگ در فارسی کلمه که متصرف باشد و جامد نبود در اصل صوغه بوده ماخوذ از صوغ و خلاف شطر بهمه
صندصبت از مزد کرمیز صبحه بالفتح بانت عذاب باب الصاد مع الجیم صج بالفتح زدن شمشیر و از زدن
آهن بر یکدیگر صدا و صج آهنک بمعنیه باخا کسر و جزان معرب سار و صلج بالفتح و تشدید جیم کذا حسن و ند
و بفتحتین کری بعضی در اهم درست بالضم و تشدید لام بیله عطاران معرب بیله صیج بفتحتین فند بلها و احد
صنجه و این کلمه دو معنی صنج بالفتح دو طبق رویین که بیکدیگر بزنند مسار بنشده معرب و معرب بمعنی و صنج
المیزان سنگ ترازو و بمعنی نیز که ازچو سنبا مینامند صهریج بالکسر حوضی که در او آب جمع شود باب
الصاد مع الحاء صبح بامداد بامداد و آم القیح که و بفتحتین درخشنده که آهن صبوح بالفتح شراب بامداد
صباح بالفتح بامداد شدن و بامداد و خوب جمیل و بتشدید باء صاحب حسن و شعله قندیل و نام مرد بسته
صبیح خوب جمیل صحیح شدید سنت از عیب و راه سخت و درشت صحاح بالفتح تندرست شدن از عیب
و بالکسر تندرستها جمع صحیح و صحاح که نام کتاب لغت است بعضی بفتح و بعضی بکسر گفته اند و فتح اصح است صحصح
صحصوح هموار و بمعنی صاد بن انکه تتبع دقائق امور کند و باندیشه ضبط کند صحاصح زمهات زمهات
صحاصح باضافه بمعنی باطل صحصحان صحصح بالفتح زمین هموار صدح بالفتح بلندی و آواز بلند کردن
مرغ و آواز کردن مرد بسرود و بانگ کردن زاغ و خروس و بفتحتین علم و جامه خالی و پشته و آب خورد و سنگ
و میوه ابست سرخ تر از عناب و سنگیست بهن و چرسنبا صرح بالفتح قصر و هر بنائی که عالی باشد و نام قصر
نمش بعضر نرنبابل و اشکار کردن چیزی و خالص شدن شیر و بفتحتین خالص از هر چیزی و شیر و غن بر گرفته
و مرد پاکیزه که نسب او بی عیب باشد صراح بالفتح والضم خالص و بالکسر و بر و شدن و بالضم و بر
و شرابی که باب بنا مینه باشد صفح بالفتح کرانه هر چیزی و پهنا و ما من کوه و پهنای روی و شمشیر و بضم نیز
آمده صفاح بالکسر جمع و نام مردی از قبیله بنی کاب و در کذشتن از کناه و روی کردانیدن و سائل را رد کردن
و شتر را بر حوض که نزابندند نوشانیدن شراب و آب پهن کردانیدن چیزی را و ورق مصحف و کتاب بدن و نظر کردن
در کاری نزدیک کردن چیزی صفایح تختهای در و شمشیرها پهن و سنگهای پهن و تنک و شتران بزرگ کوهان
صفاح بالکسر جمع صفیح بالضم و تشدید فاء سنگ پهنا در صفوح بالفتح کریم و عفو کننده و زن زشت
کننده و روی کرداننده از شوهر و بالضم کرشدن شترماده صفیح آسمان و روی هر چیزی صلوح بالضم نیکو
شدن صلاح بالفتح نیکی ضد فساد و نام مکه معظمه و بالکسر با هم آشتی کردن و همچنین مصالحه صلح بالضم

اشنه و بالکسر مرد بنگ و نام نهریست صحی بالفتح کد لختن تا بستان تماغ را از گرمی و تدن بنا بنا منه صما بالضم خوی کنده و موی بغل و داغ صوح بالفتح شکافتن و بالفتح و الضم دیوار دود خانه و پایین کوه یا روی آن که چون دیوار قایم باشد صواح بالضم کج و خوی اسپ و شتر که اب جیب ها داشته باشد و شکوفه نخل و زمین بلند صبح بالفتح آواز بلند کردن صیاح بالکسر آواز بلند بالکسر و الضم سخت آواز کردن و بالفتح و تشدید یا بوی خوش و شهد و نام مرد یست

باب الصّاد مع الخاء

صخ بالفتح و تشدید خاء کوفتن آواز کوش را و زدن چیز سخت بر چیزی که میان خالی نباشد و آواز سنگ و همچنین صخیخ صراخ بالضم واو با آواز سخت و بالفتح و تشدید راء طاوس صرخ و صارخ و با دو سر و باد خواه و نیز صارخ بمعنی خروس آمده و صریخ بمعنی آواز نیز آمده صلخ بفتحتین کر شدن چنانکه هیچ نتوان شنید و کر کین شدن صلوخ بالفتح سخن و بلا که هلاک کنده باشد صماخ بالکسر کوش و اندکی از آب و سپس نیز آمده و بالضم نام ابیست صمخ بالفتح چیزی بسوراخ کوش رسانیدن و سخت نامش آفتاب بر کسی و زدن چشم کسی را بتمام دست و بالکسر چیزیست خشک که در سر پستان بز یافته میشود بعد از ولادت و چون آن شکافته شود شیر توان کرد

باب الصّاد مع الدّال

صاد دو معنی دارد مس یا نوعی از آن و دیگ است مبارد و چشم شتر که از آن نیست عادض او میشود و حرف معروف صخد بالفتح سوختن آفتاب چیزی را و آواز کردن مرغ خود و بانک موش کور و سخت کرم شدن آتش صخود بالضم شنید و کوش دادن بچیزی و بالفتح سخت از سنگ و جز آن صد بالفتح و تشدید دال باز داشتن و برگردانیدن صدود بالضم دور کردانیدن و بالفتح ببستا کردانیدن و آنچه ببستا نماند و در چشم کنند صدد بفتحتین نزدیکی و مقابله و برابر هر چیزی صبل زنداب جراحت و آب کرم که جوشانده شود و غلیظ گردد صدال بالکسر بدن کروف را بدان بپوشند و بالضم و تشدید دال المادر و جانوری است یا صا ابرص و راه بسوی آب صرد بالفتح شاه و خالص و معرب سرد و جای بلند از کوه و میخی که سر نیزه را بدان در نیزه محکم کنند و لشکر عظیم و بفتح راء نیز آمده و بفتحتین برد و سرما یا فتن و زخم شدن موضع زین و بالضم و فتح راء مرغیست بزرک سر که کنجشک را صید کند و سپید پشت است بعد از نیه شد جراحت صراد بالضم و تشدید یدار ابر تنک بی باران صعو بالضم بالا بر آمدن و بالفتح بلند ضد هبوط و عقبه دشوار و کوهیست بدوزخ و نام بچه ناقص خلقت نیز آید صعید خاک یا روی زمین صعد اجمع و راه کوه و شهریست بمصر بانزده روز راه بطول و موضعیست نزدیک وادی القری که در آنجا مسجد پیغمبر است صعد بالضم نام موضعی است و بفتحتین عذاب سخت و بالفتح و کسر عین بلند شونده و همچنین صاعد صعفد بالضم موضعی است بسمرقند که باغهای بد لکش دارد و از آن از جمله چهار بهشت شمرده اند و موضعی است بنجارا صفد بالفتح بند کردن و محکم بستن و بفتحتین بخشش و بند شهریست بشام و از آنجا است صلاح الدین صفدی صفاد بالکسر دوال و بند و غل که اسیر را بدان بر بندند صلد بالفتح و الکسر سخت و هموار از سنگ و جز آن و اسپی که

خوصبا: اذا کان مقابله بر وزن می عرفانست وجوابات برهان

الصاد مع الخاء

الصاد مع الدال

که جوی بلند دستدن اسب بر زمین در دویدن برآمدن بالای کوه و آواز کردن دندان و بهم زدن صنوبر
بالضم آواز کردن چغانه و جستن آتش و بالفتح سخت و هموار و اسبی که بخود نکند و تنها و یکی که در بیهوش آید و نام
کم شیر و جبی که از زیر بالای کوه آید صمد بالفتح آهنگ کردن و بستن سر شیشه و زدن و جای بلند و دشت و نابز
سوختگی اسبات زدیر و بفتحتین مهتر و آنکه آهنگ او کنند در مهمات و حاجات و بی نیاز و بلند و دایم و مصمت یعنی پر و
مرد یکه تشنه و گرسنه نشود در جنگ و گروهی که پیشه ندارند و نه چیزی دارند که بدان معیشت کنند صماد
بالکسر سر بند شیشه و جلاد و زننده و خرقه و منبلی که زیر دستار بر پیچند یکدیگر را تازیانه زدن و شمشیر زدن
صندل بالکسر مهتر بزرگ و باران بزرگ قطره و کرانبار و جوانمردی شریف و بحذف یاء نیز آمده و باد و سرما سخت
غالب کیمیا صناد دیا سختیها و بلاها و مهتران و گروهی از لشکر صهد بالفتح سوختن گرمی آفتاب جمهود بالضم
جستجو و نی او ... صید بالفتح شکار و شکار کردن و بالکسر و بفتحتین بیماریست که شتر را میشود و بفتحتین سر بلند
داشتن از کبر صیود بالفتح شکار کننده و بالضم و تشدید یاء بر راست روند باب الصاد مع الراء صبر کسیکه
از آب تا راه ... بندد و سرد از هوم و کوه و ابر سپید بر هم نشسته که باران در صبر بالفتح شکیبائی کردن و منع
کردن کسی را و چیزی بدادن تا بمیرد و باز داشتن و حبس کردن تا سوگند خورد و بالکسر و بالضم کرانه و ناحیه چیزی
و ابر سپید و بالضم ... و بضمتین زمین سنگریزه و بفتحتین شتر و بالفتح و کسر باء عصاره درختی
است تلخ ... خاکستری شده کرد ... شعر و کوهیست مشرف بر شهر غز صبار بالکسر ... صبور
کردن باهم و باران ... بالضم و تشدید باء و تخفیف آن ... صبور بالفتح بردباری که تعجیل بعقوبت
نکند و شکیبا و نام ... خدای تعالی صحر بالفتح پختن و رسیدن گرمی آفتاب بدماغ و بالضم نام زنیست که در
برابر احسان او عقوبت کردند صخر بالفتح سنگ بزرگ صخره جمع صخره یکی و نام برادر خنسا که زنی بود شاعره صدر
بالفتح اول و بالای هر چیز و آنچه رو بروی کسی باشد و طرف بالائین بره و بالانشین و پیشگاه خانه و طرا بفزان
هر چیز و باز گشتن و بفتحتین باز گشتن از آب و باز گشتن از حج در روز چهارم از روزهای قربانی و نام جمعی که از حج بر
گردند صدار بالکسر پیراهن خورد و داغ که بر سینه شتر نهند بجهة نشان و پیش بند ستور و بالضم موضع
است نزدیک مدینه صادر باز گردنده و راه باز گشت از آب صر بالکسر و تشدید راء سرما و سختی سرما و
باد سخت و آواز و سخت سرد و همچنین صرصر و بالضم بستن سرما بگاره و بالفتح بستن سر پستانها و بانگ کردن و بستن
سر پستان ناقه و گوش راست داشتن اسب و خر صریر بانگ در و قلم و بانگ کردن ایشان صرار بالکسر بند
سر پستان شتر ماده و نام کوهی است و موضعی است بمدینه و جاهای بلند و بالفتح وادیست بحجاز صرصر
باد سخت و جانوریست شتران عظیم صعر بفتحتین رخسار کج کردن از کبر و کجی در رخ و باد دیگ ...

باب الصاد مع الراء

دو شتر که گردن او را کج کند و خورنده سر و خورنده لاله صعرور و بالضم صمغ رقیق که در هم بپیچد باشد صعتر
همان صعتر که گذشت صغر بالفتح خوردن او بالضم خواری و ستم و بفتحتین خوار شدن و بالکسر و فتح غین خورد که
خلاف کبر صغیر خورد صغار بالکسر خوردان و بالضم خورد و بالفتح خواری و ستم صاغر خوار و راضی
بخواری و ستم صفر بالضم روی و چیزهای خالی و چیز زرد جمع اصفار و بالکسر تهی و دایره خورد که اهل حساب جهة
حفظ مرتبه عدد می‌نویسند و هر سه حرکه نیز گفته اند و بفتحتین خالی شدن و ماه پس از محرم و بیماری که شکم و رنگ
زرد کند پس انداختن ماه تا ماه صفر و مار در شکم که با استخوانهای پهلو می‌چسپد و می‌گزد یا کرمی است دراز که
در شکم می‌باشد و گرسنگی و عقل و اعتقاد دل صفیر بانگ مرغ و بانگ کردن مرغ و مانند آن صافر مرغی
که شکار نکند و بکسر صفار بالفتح بار خشک و بالضم آواز مرغ و کرم شکم و آبی زرد که در شکم گرد شود و بعضی
بتشدید فاء نیز گفته اند و بالفتح و تشدید فاء رویگر و لیث صفار نام پادشاهی است که در اوائل صفار بوده صفریه
بالضم و الکسر ظاهرا یعنی از خوارج منسوب است بعبدالله بن الصفار صقر بالفتح چرغ و هر مرغی که شکار کند از باز و شاهین
و شیر و مثل آن و دوشاب و شکستن هیزم و سنگ و چراغ بصاقور یعنی بکلند و تیر بزرک و گرم تافتن آفتاب و
بفتحتین آنچه در حوض بماند و در آن سنگ و روباه بتا شد و بالفتح و کسره نحو ملائکه از آن دوشاب سازند
و بالضم و تشدید قاف دیوث صقار بالفتح و تشدید قاف سخن چین و بتشدید لعنت کننده و کافر و دوشاب فروش
صمر بالفتح بخل کردن و منع نمودن و همچنین صمور و روان شدن آب از بالا بپائین و کندگی و بوی ستاره
و بوی گوشت و بالکسر جای جمع شدن آب و بالضم بطرف بیرون آب صنوبر درخت ناژو صنار بالکسر و تخفیف
نون و تشدید آن معرب چنار و تخفیف نون افصح است و سردولک صور بالضم شاخ گاو که می‌نوازند و بکسر ها
جمع صوره و آنچه اسرافیل روز محشر بدمد جهت میرانیدن و زنده کردن خلق و نام شهری است بکنار دریای شام که مولد
اقلیدس صاحب اصول هندسه است و بالفتح نخل خورد و فراهم آمده و قلعه ایست نزدیک بماردین و مباجوید
بیخ نخل و کج کردن و میل دادن چیزی را بجهتی و گردانیدن و بریدن و جدا کردن قال الله تعالی فصرهن الیک
بفتحتین کجی صوار بالکسر و الضم رمه گاو و صیران بالکسر جمع و بوی خوش و اندکی از مشک صهر بالکسر خسر و
خویش زن و خویش شوهر را نیز گویند و شوهر دختر کسی و اصهار یعنی اهل خانه زن و اهل خانه مرد و بالفتح چیز
گرم و گداختن و تافتن آفتاب بر دماغ و چرب کردن سر به پیه و مغز و جز آن صیر بالفتح گشتن و میل دادن و همچنین
صیرورة و بالکسر ماهیان و بازگشت و طعامی است که از ماهی سازند و آن صحناة است که گذشت و شکاف در
بالکسر و فتح باء حظیره های گوسپندان و گاو جمع صیر بالکسر باب الصاد مع الدال صبصب بالکسر خطائی
که دانه اش سخت نشود و دانه حنظل بمغز باب الصاد مع الطاء صراط بالکسر راه و سراط و زراط

کلند چه کند کلنک نقب کنان و بنایان برهان

خسر پدر زن و پدر شوهر برهان

باب الصاد مع الصاد

بیمن عدا نیز آمده و پلی است که بر سر دوزخ باشد چنانکه در حدیث مسطور است که از موی باریکتر و از شمشیر
تیزتر و بالضم شمشیر دراز و بمعنی تیز آمده

باب الصاد مع العین

صانع بمعنی پشت چوگان و جایی که جاروب کنند
و دزدان باز کنند جامه سنبد سینه شتر مرغ بر زمین و قبکه او را بر زمین افکند بمانند البسته و آن نیز
مداشته هر ملکی دو مشت دست آدم مشکل الخلقه چون دست کشیده دارد صبع بالفتح اشارت کردن بانگشت
و دلالت کردن کسی را بانگشت سوی کسی انگشت بر کنار کوزه نهادن و از ظرفی بکوزه آب ریختن در آن کوزه رفتن صنع
بفتحتین کرده و سخنی و محکمی نازک شتر مرغ صدع بالفتح شکافتن چیزی چنانکه دو پاره شود یا آنکه بشکند
و جدا نشود و اعلان کردن بسوی کسی جهت کوم او و در شکستن کار و موضع خود و بریدن بیابان و پیدا کردن و
آشکار کردن چیزی را و سخن حق آشکارا گفتن و جدا در چیزی و شکاف در چیزی سخت و مرد سبک گوشت و بفتح اول نیز آمده است
و گیاه و بالکسر جماعتی از مردم و پاره از چیزی و بفتحتین جوان و قوی از آهو و بز کوهی و شتر و مانند آن و بسکون
دال نیز آمده و میانه در درازی و کوتاهی و در بخار و پیری و چیزهای دیگر و زلف آهن صداع بالضم درد سر صدوع
بالضم میل کردن و برگشتن از چیزی و دور کردن گوسپند را صدیع صبح و پاره نود در جامه کهنه و گله شتر و رمه
گوسپند صرع بالفتح افکندن بر زمین و بکسر نیز آمده و شعر را دو مصرع کردن و در خانه را دو طاق کردن و بتشدید
و بیماری است معروف و گونه و نوع از هر چیزی و مانند و محکمی رسن و بهر دو معنی بکسر نیز آمده صراع بالکسر
باهم کشتی گرفتن و همچنین مصارعت صریع آنکه از اسب خود بسبب دیوانگی افکنده و افتاده و یا زیاد در کمان نا تراشیده
و چوب بیرون و درخت خشکیده صوامع منفرد آن صومعه صفع بالفتح طپانچه زدن و مشت زدن بر قفای کسی
صقع بالفتح سیلی زدن و یا بر سر کسی زدن و بانگ کردن خروس و داغ کردن و بر زمین انداختن و رفتن و از راه
چیزی گم کردن و بفتح قاف نیز آمده و شبنم افتادن و بیهوش کردن و بالضم کرانه و گوشه زمین و بفتحتین فرو رفتن
چاه و افتادن کار بها آن و بیهوش شدن و سفید شدن میان سر اسب و مرغ و جز آن و اندوه که نفس را کبر دوناس
و ملالت آوردن شده گوی صقیع شبنم که شبها اکثر بر زمین افتد سلسله برف و نوعی از نبوت صقاع
بالکسر خرقه که زن آن را معجز بر کنند تا معجر چرکین نشود و آنچه بر بینی بند داغ پس کرد شتر و
آهنی که بر پایه دهنه لگام کنند صلع بفتحتین موی پیش سر ریختن و موی ریختگی پیش سر و بالضم و تشدید لام هر دو
مقلوع زمین که در آن گیاه نروید و سنگهای بزرگ پهن و همچنین صلاع بالضم و تشدید لام هر دو جمع صلاع جمع
بالفتح زدن بعصا و گذشتن بر کوهی و بسنجها ایشان را در مانده کردن و صمع الکعوب کسانی که شتالنگ پای ایشان
خورد باشد و بالکسر گوشهای خورد و خورد گوش شدن و بفتحتین در معنی خطا کردن و بینی باریک و بر سر هر چیزی سو
شدن صنع بالضم نیکوئی کردن با کسی و نیک کردن و احسان و پیدا کردن خاصه و بالکسر سنخ و آنچه ساخته شود از سفره

[illegible] اسم ظرفی [illegible] دوری [illegible] انسان رحوان بها

وغیران

دوز شکاف جامه دوز خیر
و درزی خیاط بر قبا

بمیزان و درزی و برپای جامه و دستار و جای که دامن آب باران و موضعی است و بالفتح کومی منسوب با طایر است صنیع
بالفتح اسب نیکو که پرورده باشد و بمعنی آشنا شده و شمشیر زدوده و تیز کرده و احسان و کار درست کرده و خفیه و حیل
صنع الیدین بالکسر و بفتحتین و صناع الیدین بالفتح چرب دست بکار و پیشه خود صانع پیشه ور و صناع بالضم و تشدید
نون جمع صوع بالفتح پراکنده و جدا کردن و بصاع پیمودن و ترسانیدن و پیمانه ایست که از اصواع گویند و بالضم نیز
آمده صواع بالکسر و بالضم نیز زرینه که بدان شراب خورند و پیمانه ایست که آن را صاع گویند و بعضی گفته اند صواع
پیمانه ایست غیر صاع باب الصاد مع الغین صبغ بالفتح رنگ کردن و دست آب فرو بردن و بالکسر رنگ و اصباغ
جمع و نان خورش صباغ جمع صبغ بالضم پر شدن پستان از شیر و خوش رنگ شدن و اشارت کردن بکسی و صبغ
بالکسر نان خورش و هر آنچه بدان رنگ کرده شود و بالفتح و تشدید با رنگ رز صدغ بالفتح دوش بدوش برابر
رفتن با کسی و کشتن مورچه و گردانیدن از کاری و بالضم میان چشم و گوش و موی پیچیده در این جای اصداغ
بالکسر نشان که بر صدغ باشد صلوغ بالضم دندان شش سالگی افکندن گاو و گوسفند صمغ بالفتح شلم درخت
یعنی شیره که از میان درخت چکد چون صبر و هر یکی از آن صمغ است که او را صمغ عربی خوانند و آن شلم درخت قرظ است
نه صمغ درخت طلح چنانکه صاحب صحاح گفته صوغ بالفتح در بوته ریختن گداخته را و در زمین نشستن آب و گوارا شدن
آب و افزودن و آماده کردن چیزها برابر بودن در شستن و برابر و همزاد صواغ بالضم ریختن هر چیزی در کالبد و بالفتح
و تشدید بسیار زرگر و نیز آراسته دروغ صائغ و صیاغ بتشدید یا زرگر صیغ بالکسر ناحیه ایست بخراسان
و بالکسر و فتح یا جمع صیغه معنی آن گذشت و بالفتح و تشدید یاء مکسوره دروغ گوی که دروغ بسیار آرد باب
الصاد مع الفاء صحف بالضم و فتح حاء و ضم آن و صحاف بالکسر هر دو جمع صحیفه صحاف بالکسر جاهای جمع شدن
آب و بالفتح و تشدید حاء کتاب فروش صدف بالفتح روی گردانیدن و گردانیدن کسی را و باز گشتن و میل کردن و بفتحتین
آنچه در و مروارید باشد و آن مشهور است و هر چیز بلند مانند دیوار و مانند آن و جای استخوان بازو از دوش و دهی است
نزدیک شیروان و دانهای نزدیک بهم و سمها دور نهادن اسب و بیرون میل کردن سم ستور و کرانه و نهایت کوه و جای تمام
شدن آن و بضمتین و بضم اول و فتح ثانی و فتح اول و ضم ثانی نیز آمده و بالضم و فتح دال مرغیست یا درنده ایست و بالفتح و کسر
دال بیشه ایست کوچک از بیله کنده صدوف و بالضم باز گشتن و میل کردن و بالفتح زنی که بسوی کسی روی کند و باز
گرداند صرف بالکسر سرخی که شراک نعل را بدان رنگ کنند خالص از هر چیز و بالفتح توبه و حیله و حادثه و گردش
زمانه و شب و روز و نام علمی است مشهور و گردانیدن و زیادتی در سخن کردن و آواز گونه کردن چیزها و سره
کردن درم و دینار و زیادتی ... بعضی صراف بالفتح و تشدید راسره کردن کننده سیم و زر و همچنین صیرفی
و داننده علم صرف [illegible]

باب الصاد مع الغین

باب الصاد مع الفاء

شیر نا نه دوشیده صرف بالضم گردشهای روزگار و بنا صحن شراب نا یاب ارزومند تر شدن و ماده سلسله ماده
شتر و همچنین صراف بالکسر و بالفتح شتر ماده که دندان بر یکدیگر زند صعف بالفتح مرغیست کوچک و نوعی ست از شراب
اهل یمن که از عسل و انگور سازند صف بالفتح و تشدید فا دسته و قطار بقطار ایستادن و کوشیدن در سنگ کشیدن
وصف ساختن زمین را و راست کردن شیر نو ابهم خود را و دوشیدن شیر شتر ماده را در دو قدح و باز کردن
وکشاده داشتن مرغ بالهای خود را و دهیست بمرو صفوف بالضم جمع صف بالفتح ناقه که چند قدح شیر دهد یک
دوشیدن صفیف گوشت بسیخ درکشیده و بر سر آتش گذاشته جهت بریان کردن گوشت که در آفتاب بگذارند
تا خشک شود صفف بفتحتین آنچه در زیر زره پوشند و بالضم جمع صفه صفصاف بالفتح درختیست صفصف
بفتح هر دو صاد زمین هموار اصاف بتشدید فاء صف کشنده و بتخفیف فاء مخفف صاف نیست صلف بفتحتین لاف
زدن و از اندازه بیرون رفتن و بی بهره شدن دل از شوهر و سخن کردن بکلامیکه مخاطب آنرا نپسندد و بخود را
ستایش کردن بچیزیکه در وی نباشد و کم برکت شدن طعام و بالفتح و کسر لام طعام بی بهره و ظرفیکه آب کم گیرد و ظرف
گران و ابر بی باران و رعدیکه باران نبود و لاف زننده و خود ستاینده صلیف کرانه گردن و پهنائی گردن و چوب
که بر جانب پالان شتر باشد که بر وی محمل را نهند و هر دو چوب را صلیفان گویند صنف بالفتح و الکسر گونه
و نوع اصناف و صنوف جمع و بالکسر حاشیه جامه از ساق ازار آنکه بر وی ریشه نباشد جمع اصنفه صوف بالفتح موضع
است که عود صنفی بدان منسوبست و اندیون زرین عودها است و بهترین آن قماریست و میان آن قاقلی و در خیمها
که دو نوع باشد خشک و تر صوف بالضم پشم گوسپند و پوست کردن دموی ها و پخته تر کردن و درشت کردن
گردن چهارپایان کنند و بالفتح بیکسو شدن و بیکسو رفتن تیر از نشانه و رو گردانیدن صیف بالفتح
زمان گرما و فصل تابستان بود و تابستان بجائی اقامت کردن و بالفتح و تشدید یاء مکسوره باران تابستان
و بتخفیف یاء و سکون آن نیز آمده و بیکسو افتادن تیر از هدف صیرف بالفتح مرد حیله گر و تصرف کننده در کارها

باب الصاد مع القاف

باب الصاد مع القاف

صدق بالفتح و الکسر راستی خلاف کذب و ثنا و نام نیک و بعضی گفته‌اند بالفتح راست
گفتن و بالکسر راستی و بالفتح نیزه راست که تن و سخت و مرد راست کامل از هر چیز و بالضم راستگویان و بضمتین
و بالضم جمع صدیق صداق بالفتح و الکسر دستپیمان و کابین صادق راست گوینده صدوق بالفتح
بسیار راستگو صدیق بالفتح دوست و دوستان مفرد و جمع آمده و مذکر و مؤنث استعمال یافته و بالکسر
و تشدید دال بسیار راستگو و لقب خلیفه اول است صعفوق بالفتح لئیم و دهیست بیمامه صعق بالفتح
بیهوش شدن و مردن و سختی آواز صاعقه را و بیهوش کردن صاعقه کسی را و نام شخصی است لیکن الف
و لام لازم و جزو آن شده و بفتحتین سختی آواز و بفتح و کسر عین سختی آواز و کسیکه شوخ صاعقه یا بالضم و

همین موضع است صفق بالکسر چوب یکطرف در و بالفتح دست بهم کوفتن تا آواز برآید و دست بر دست کسی زدن
در بیع و بعضی باز کردانیدن و رد کردن و در فراز کردن و باز کردن و تاب دادن و برگردانیدن و کردانیدن و
چشم پوشیدن و هر دو بال جنبانیدن مرغ چنانکه آواز برآید و موج و حرکت دادن باد درخت را و پیاله پر کردن
و شمشیر زدن کسی را و کرانه چیزی و بالضم و بفتحتین نیز آمده و جانب کوه یا دو کوه و طرف کردن و نخساء اسب را زدن
که از چرم نو کرده بود آن آب بخورند باشد برآید و بفتحتین نیز آمده و بفتحتین آبی که از چرم نو مشک نو بوی گرفته و زرد
شده باشد صفیق جامهٔ سخت بافته که تنک بافته باشند و روی و سخن که چنان نداشته باشد صفوق
بالفتح کوه بلند که بدان نتوان رفت و کمان نرم و سنگ بزرگ و سخن که هموار و بلند باشد صفاق بالکسر پوست
تنک زیر پوست سطبر که بروی موی روید پوستیکه بر گرد روده‌ها و احشا باشد و بالفتح و تشدید فاء مرد بسیار
سفر و بسیار تصرف در تجارت صلق بالفتح سخت آواز کردن و بصدا درآمدن و سخت با زبان زدن و بدان جماع کردن
و واقعهٔ منکر و هنر واقع شدن و گرمی آفتاب بکسی رسیدن و بفتحتین زمین هموار صلائق گوشتهای بریان
نانهای تنک جمع صلیقه صلنق شهر بسیار بساط و چیز هموار صندوق بالضم و بفتح نیز آمده آنچه از چوب
یا از چرم سازند و در آن چیزها گذارند و بزاء معجمه و سین مهمله نیز آمده صنادیق جمع صنق بفتحتین شدن بوی بغل
و بالفتح و کسر نون چیز بسیار گنده صنوق بالفتح داننده و بالضم زاده و موضعی است نزدیک مدینه صواعق آتشهای
که از آسمان افتد جمع صاعقه صیق بالکسر گرد که هوا شود و چیزی را و بلند شدن و پیچیدن و غلیظ شدن آن
و آواز و عرق و بوی گنده چارپا صینق بالکسر و فتح یا جمع و گنجشک و قبیله از عرب صیندق بفتح صاد و دال المهمله و سین نیز آمده
نطیلب باب الصاد مع الکاف صاک بفتحتین عرق کردن چنانکه از آن بوی بد ظاهر شود و بسته شدن خون و
چسبیدن صعلوک بالضم محتاج و دزد و پیش صعالیک جمع سعدی گوید بیت من چند صعلوک صحرا نورد :
برفتیم قاصد بدیدار مرد صک بالفتح و تشدید کاف قباله نویس صیک ضعیف و ناتوان صوک بالفتح او کج
هر چیز و چسبیدن زعفران و خوشبوئی و بوی خوش گرفتن جامه و اندام و جز آن صبک بالفتح چسبیدن بوی خوش بجامه
و جز آن باب الصاد مع اللام صحل بفتحتین و حاء مهمله گلو گرفتگی و درشتی و خشونت سینه صفل
بالضم هنگامه بالفتح بار ملک دسته کردن از بن دم و شتر مرغ و نخل و چیز دراز و خر پشم و موی چند و بفتحتین تا بیکی سر کردن
صقل بالضم هنگامه و پهلو و چارپای سبک و بالفتح زدودن شمشیر و آینه و تیز کردن آن و جز آن و لاغر کردن ناقه
و زدن بعصا و بالفتح و کسر قاف مخالف تمار اسب سبک گوشت صقال بالکسر زدودگی شمشیر و آینه و شکم
و هنگام و نگاه داشت و تیمار اسب صیقل زدوده شده صلصل بضم هر دو صاد بقیه آب در حوض و نیز
روغن و زیتون و موی پیشانی اسب و سفید موی بالای اسب قدح با قدح خورد و نام عنقشه بعضی نر کران

فراز بستن و باز کردن از اضداد است برهان

الصاد مع الکاف

الصاد مع اللام

و شبان ماهر در شبانی و موضعی است بر راه مدینه و نام ابیشن نزد ابی ثمامه صلصال بالکسر بانک و ملک منجنیه و گل
خشک خام که هر گاه انگشت بر آن زنند از غایت خشکی آواز آن بر آید چون بر زندان انداز فخار گویند صلیل
آواز کردن درم یا و آواز کردن آهن و آواز یکه از شکم تشنه کرد و دماش از تشنگی خشک شده باشد بر آید و خشک شدن
مشک صلول بالضم گنده شدن گوشت و بیمزه شدن آب صل بالکسر و تشدید لام مار خورد در زد که افسون نپذیرد
و بلا و سختی و شمشیر تیز و بالفتح صاف کردن شراب صمل بالفتح زدن بعصا و درشت و سخت شدن چیزی و همچنین
صلب و سیراب نشدن درخت و درشت ماندن نان از خشکی و باز ماندن از طعام صامل و صمیل خشک صندل
شتر و خوی بزرگ و سخت سر و چوبیست خوشبو و آن دو قسم است سفید و سرخ معرب چندل و یوم الصندل نام
روزیست که در آن جنگ عظیم واقع شده بود میان عرب صول بالفتح زیادتی کردن و بر جستن و حمله کردن و بالفتح
نام موضعی است صائل حمله کننده صهیل آواز اسب صهال بالضم آواز اسب و بالفتح و تشدید ها اسب
آواز کننده صهل بالفتح گلو گرفتگی و درشتی آواز و بفتحتین نیز آواز با گرفتگی صاهل شتری که دست و پا زند
صیقل بالفتح زداینده آینه و جز آن و تیز کننده شمشیر صیاقل و صیاقله جمع و صاحب کنز اللغات گوید صیقل بمعنی آلت
زدودن و صیقل کردن نیز آمده و تحقیق آنست که صیقل صیغه صفت است بمعنی زداینده زنگ لیکن آلت زدودن نیز مجازا
زداینده زنگ توان گفت چنانکه کارد را قاطع گویند و از این جهت صیقل کننده را صیقلی نیز گویند و صیاقله نیز جمع بدانکه
جمع صیقلی باشد نه صیقل صیال بالکسر بر یکدیگر حمله کردن باب الصاد مع المیم صأم بالفتح و سکون همزه
ملال کردن کسی از کسی و بفتحتین بسیار خوردن آب صائم تشنه صتم بالفتح درشت و سخت و بفتح تا نیز آمده و مردی
که به پیری نزدیک رسیده باشد و چیزها تمام صتم بالضم جمع صدم بالفتح کوفتن و زدن چیزی به چیزی سخت و رسیدن
چیزی و باز داشتن صدام بالکسر بیماریست که در سر ستور میشود و عوام بضم صاد گویند و این سماع نشده اگر چه مباح
هم است صرم بالفتح مصدر جدا و بریدن و سخن را قطع کردن و بریدن درخت خرما و جز آن از بن و بالضم بریدگی و کوتاهی
بالکسر جماعت مردم و خانهای مجتمع در یکجا و موزه نعل دار صرام بالضم سختی و بلا و جنگ و باقی مانده شیر که در بار
دیگر دوشیده شود و مرد دونی بر بریدن و بالفتح و بالکسر بریدن بارهای درخت و هنگام رسیدن و بریدن بار نخل و
بالفتح و تشدید راء چرم گر صارم شمشیر برنده و مرد دلیری که کارها برنده باشد صروم بالفتح شمشیر برنده و مرد
دونی در برندگی صریم صبح و شب و پاره از شب و چیزی که در دهن بزغاله کنند تا شیر نخورد و زمین سیاه که در آن چیزی
نروید و موضعی است و نام مردی است و دریده و بریده شده و پاره از توده ریگ صکم بالفتح زدن و باز داشتن و سخت
کوفتن صلم بالفتح گوش از بن بریدن صلدم بکسر دال و صاد شیر درنده و چارپا که حافرش صلب و شدید باشد و
هر چیز صلب و سخت سم کالصلادم بالضم فیهما والصلادم بالکسر و هی صلدمه صمصام بالفتح تیغ بران که از کار نگردد

باب الصاد مع المیم

ونام شمشیر

و نام شمشیری است صمصم بکسر هر دو صاد مرد درشت کوتاه و مرد دلیر برآید در کار و وسط میان قوم و بفتح هر دو صاد
بخیل صمیم خالص و مغز چیزی و اصل چیزی و استخوانی که بدان قوام اعضا است و شدت سردی و گرمی و پوست خشک بالاشم مرغ
و مرد خالص جمع و مفرد آمده صمم بالفتح و تشدید میم ناشنودن و بالضم ناشنوندگان و سنگهای سخت هر دو جمع اصم بالکسر
مرد دلیر و شیر درنده صمام بالکسر چیزیکه بدان سر شیشه بند صنم بفتحتین کندک چوب و بت و صاحب موید گوید بت
معنی معرب شمن است و این محل تأمل است چه شمن در فارسی بت پرست را گویند نه بت را و بفتح صاد و کسر نون مرد کند بوی
صوم بالفتح روزه و روزه داشتن و روزه دار و روزه داران جمع و مفرد آمده و درخت کلکبار ساپان و سرگین شتر مرغ
و ایستادن باد و خاموش بودن و از طعام و آب و جماع خود را باز داشتن و ایستادن نخچیگار و ایستادن ستور بی علف
و سرگین افکندن شتر مرغ و ایستادن روز وقت نصف النهار صوام بضم روزه دار و روزه داران جمع و
مفرد آمده صیام بالکسر روزه داشتن و روزه داران جمع صائم

باب الصاد مع النون

صبن بالفتح باز داشتن و منع کردن بنگی و هلیله را از کسی و خاستگر دن مقامر کعبتین در کف خود تعبلا تا نداختن صابون
معروف و این لفظ را اکثر لغت مشترک واضع شده و نام دیگر نشنیده شد صبیان بالکسر کودکان جمع صبی و بالضم نیز آمده
صحن بالفتح سنگوکردن و صلح کردن میان قوم و زدن و طبق بزرگ زدن چیزی در طبق و میانخانه و آلت رویین
مانند طبق که بر طبق دیگر زنند و بنوازند و از سنج نیز گویند هر دو طبق را صحتا گویند صغانیان شهریست
بماوراء النهر نزدیک حصار شادمان معروف چغانیان و نسبت بدان صغانی و صاغانی گویند و از آنجا است امام حسن
محمد صاحب کتاب مشارق صعن بالضم سفره و ظرفی که از چرم سازند و بر آب کنند و صنو سانند و ابیان شبان و شتربان
که زاد و اسباب خود را در آن نهند و بالفتح پوست خایه مرد و جوانه و بفتح صاد نیز آمده و دیگ و شقشقه شتر و بفتحتین
از کیاه انجه دو خوشبو باشد و خانه که زنبور و مانند آن ترتیب دهند برای خود صفین بالکسر و تشدید فا مکسور
موضعی است نزدیک موضع رقه بر کنار آب فرات که در آنجا جنگ عظیم میان امیرالمومنین علی ع و معویه واقع شده چون
این واقعه در عرصه ماه صفر واقع شد هر دم سفر در صفر را بد و نامبارک میدانند و از آن احتراز میکنند صفون
بالضم بر سه پا و سم پای چهارم ایستادن اسب یا برداشتن هر دو قدم و زدن آن بر زمین صافن در لسان و آنچه
که بر سه پا و کناره سم چهارم ایستد صفوان بالفتح سنگ هموار و نام مردی است که منافقان بهمت ام المومنین عائشه
بدان نسبت کرده بودند خاقانی گوید بیت ابن سو مکادلعن کرجمیر اصفر است صلفی از بهمت صفوان بخراسان بهم
صن بالکسر و تشدید نون کوزن و اول ایام عجوز و زنبیل سر پوشیده که بدان نان کشند رند صنان بالضم بوی بغل
صنوان بالکسر برادران مادری و پدری و درختهای خرما که از یک بیخ باهم بر آمده باشند و بالضم نیز آمده جمع صنو
بالکسر و الضم صنیو صنبون بالکسر صاو بونا خود و درخت و درختی که نزدیک یکدیگر باشند از هر دو از یک چشمه

بفتحتین کره و کرانه کوه و بالکسر و فتح میم اصل الدندان و خیزران و تنند و مارها جمع صم صم

باب الصاد مع النون

... درخت خرما که از بیخ برآمده باشد صولنجان بفتح صاد ولام معرب چوگان صوون بالفتح نگاه
داشتن و برطرف سم ایستادن اسب جهت سودگی سم از بی نعلی صوان هر سه حرکت جامه‌دان و تخته که دران رخت نگاه
دارند و همچنین صیان هر سه حرکت و صوان بمعنی غلاف کمان نیز آمده و بالفتح و تشدید واو نوعی از سنگ صوانه واحد صیحانی
بالفتح نام گوسپندی که در مدینه بوده و پهلوان در درخت خرما بوده که خرمای نفیس داشت و از آن خرمای صیحانی گویند و بفتحتین
بانگ کردن کذا فی القاموس و در ترجمه تاریخ مدینه از ابن اثیر در وجه تسمیه صیحانی حدیث روایت کرده که جابر رضی الله عنه
گفته که روزی همراه بودم برسول صلعم در بعضی جا در دیوارهای مدینه حضرت با علی کرم الله وجهه دست بدست کرده بودیم پس گذشتیم
بر یک نخلی و آن نخل فریاد برآورد که این محمد سید الانبیاء است و این علی سید الاولیا است که پدر ائمه طاهرین است
بعد ازان گذشتیم بر نخلی دیگر آن نیز فریاد برآورد و گفت که این محمد رسول الله صلعم است و این علی سیف الله پس آن
حضرت التفات کرد با امیرالمؤمنین علی و گفت که این را صیحانی نام کن پس مسمی شدن آن نخل ازان روز بازین نام صیحان
صیان هر سه حرکت جامه‌دان و تخته که دران رخت نگاه دارند صین بالکسر ملکیست در مشرق زمین از بلاد
ترکستان و چین و موضعی است بکوفه و باسکندریه باب الصاد مع الواو صبو بالفتح و بضمتین و تشدید واو
و بی‌خبری و جوانی و میل کردن بکودکی و وزیدن باد صبا صحو بالفتح هوشیار و هوشیار شدن از مستی و دور
شدن ابر و گذاشتن کودکی و گذاشتن چیزی باطل صعو بالفتح غنجشک کوچک مانند کنجشک صغو بالفتح
میل کردن و مایل شدن بکسر نیز جنگ و مایل شدن آفتاب بمغرب صفو بالفتح صفا و عدم تیرگی و صاف و بیغش
صنو بالکسر و الضم برادر مادری و پدری و برادر عم و شاخ درخت که با شاخ دیگر از یک بیخ برآمده باشد صعبا بالفتح آب اندکی
که میان دو کوه باشد یا سنگی که میان دو کوه باشد باب الصاد مع الهاء صه بالفتح و سکون ها اسم فعل
است بمعنی امر بمعنی خاموش شو باب الصاد مع الباء صبی بالفتح و تشدید باء کودک که از شیر باز نشده
باشد و مردمک چشم و استخوان ما بین برمه گوش و تیزی شمشیر و خان و سردار قوم و طرف استخوان لحی صابی
میل کننده از دینی بدینی صاحی هشیار و وزنده ابر صلی بالفتح بریان کردن و با آتش درآوردن و دست با آتش گرم
کردن و وزیدن صفی برگزیده و دوست خالص و از غنیمت آنچه سردار پیش از قسمت برای خود اختیار کند و خالص
هر چیز و ناقه بسیار شیر صافی صاف و بیغش صیرفی صراف صیحانی بالفتح نوعی از خرمای مدینه و وجه تسمیه
اندر فصل نون گذشت صبایا بالفتح جمع صبیه و صبیان در فصل یا گذشت باب الضاد مع الالف
ضیاء بالکسر و سکون همزه و بیا بدل همزه نیز آمده روشنی ضئضئی بکسر هر دو ضاد و سکون همزه اول اصل و
معدن و کثرت نسل و برکت آن ضحی بالضم چاشتگاه ضحاء بالفتح والمد چاشت بلند و طعام چاشت ضخما
بالفتح مادیان سعبندی نام اسپی است ضرا بالفتح و تشدید راء سختی و گزند ضنی بفتح ضاد و نون لاغری ضنو بالفتح

باب الصاد مع الواو

باب الصاد مع الهاء

باب الصاد مع الباء

باب الضاد مع الالف

گزند چه کند امر و اسپ برهان

بسیار بچه

بیتاب و بیچه شدن زن و بیتاب مال شدن و بالکسر اصل و جایگاه و بالفتح والکسر فرزند ضوء بالفتح والضم روشنی
و همچنین ضواء بالکسر ضواء بالفتح و ضو بالفتح روشن شدن ضهیا بالفتح زنیکه حیض نبیند و زنی که او را حیض نباید
و زنی که او را شیر نباشد ضیاء بالکسر روشنی و همچنین ضوء بالفتح والضم

باب الضاد مع الباء

باب الضاد مع الباء ضب بالفتح
و تشدید با بر وزن حب جانوریست مانند کنده و پر گوشت شدن بغل و روان شدن خون از بن دندان و شبیه کمند و شبیه شامل
بودن بر چیزی و خاموش بودن و بیماری بود سوسمار در جانی و سوسمار و خشم و کینه و مکر و نیز مهنوا اماس دبع و سم مستتر
و بیماریست که در سینه شتر میشود و بیماریست که در لب میشود و بیماریست از آن لب خون روان میشود و شکوفه خرما ضبا
جمع ضبیب روان شدن و چون ضبب بفتحتین زدن سم و سینه پیدا کردن شتر ضبنا بالفتح ابو شما تنک بود
زهلی که مانند شبنم فرو ضبا بروزن احد ضرب بالفتح زدن و بنا کردن و آمیختن چیزی بچیزی و نیز رفتن و خوابا
و شنا کردن و رفتن در زمین بطلب روزی و مرد یکه در کار تیز باشد و سبک گوشت باران سبک مانند و نوع
از هر چیز و عسل سفید بفتح راء مشهور است اخو بیت شعر ضرب بیا تند و زننده و زده شده و یخ و شیر یکه
از صد نا فزد و شبیه باشند و نیز تا انتاده شیر و قسم از هر چیز و نصیب موکل بر تیرها ضراب بالکسر با
کسی شمشیر زدن و برجستن نر بر ماده ضار زمین لیت پرد رخت و شب تاریک و شتر ماده کرد و شنده را
تکند زنند و زمین فراخ در وادی و زننده و رونده

باب الضاد مع الثاء

باب الضاد مع الثاء ضبنا بالفتح و تشدید ابو تنک که
چون شبنم در زمین را پوشد ضبیه بالفتح و تشدید با نام مردی واهر سیاه ضجره بالفتح دلتنگی ضجعه
بالفتح خواب و بالضم سستی در رای و بالفتح نیز آمده و بیماری و پهلو خوابیده شده و بالکسر کسل و نوعی از
خوابانیدن پهلو و هیئت اضطجاع و بفتحتین پهلو خوابانیدن و بالضم و فتح جیم بسیار خسبنده ملازم خانه
که از خانه هرگز بیرون نیاید ضجه بالفتح و تشدید جیم بانک ضحوه بالفتح چاشتگاه ضحکه بالفتح یکبار خندیدن
و بالضم آنکه مردمان بروی خندند و بالضم و فتح خاء بسیار خندنده بر مردم ضاحکه دندانی و دندانی که در
وقت خندیدن ظاهر شود ضخامه بالفتح بزرگ جثه و سطبر شدن ضراره بالفتح نابینا شدن ضراعه
بالفتح خواری و زاری نمودن ضریبه طبیعت خود شمشیر و نیز شمشیر زننده شده لب شمشیر و پاره از پنبه
و پشم درست کرده برای رشتن ضره بالفتح و تشدید راء زنی که بر زنی او وده شود و انرا انباغ و وسنی گویند
و هر کدام را ضره دیگر گویند و مال بسیار و گوشت بن انگشت و پوست باطن کف و پستان و بیخ پستان و سختی
حال و ابذاء و یک سنگ آسیا و هر دو سنگ آسیا ضرتان گویند و پاره از مال و اسباب و شتران ضروره بالفتح حاجت
و بلا هر ضراوه بالفتح خو گرفتن و عادت کردن ضعفه بالفتح لغتا در چیزی و زور و مایه شدن ضغطه
بالفتح یکبار فشردن و ضغطة القبر فشارش گور و بالضم سختی و مشقت و تنگی و اکراه و فشارش ضغاطه بالفتح

سستی رای ضعیف عقل شدن ضفیفه بالفتح کپنه ضفیره توی پیچیده جمع کرده بر سر ضفوه بالفتح
شبیلی و نمای ضفضه بالکسر و تشدید فا غوک جوی کناره دریا ضلالة بالفتح گمراهی ضاله بتشدید لام چیزی
گم شده ضلاعه بالفتح قوی بلند و توی هیکل شدن ضماده بالکسر پارچه که بر جراحة بالاصدار و بندند ضمره
بفتح ضاد و سکون میم گروهی از عرب که ایشان را بنو ضمره گویند از آن گروه است عمرو بن امیه ضمری ضنین بالکسر و
تشدید نون بخیل و نام پنج قبیله است ضهوه بالفتح برکه آب ضیعه بالکسر و الفتح تنگ شدن ودر و پیشه و بدحالی
ضیق جمع و فرج است در منازل ماه و ذ میده است هبان طایفه و حنین ضیافه بالکسر مهمانی آمدن نزد کسی
ضیعه بالفتح ضایع و هلاک شد دو آب زمین کرد و غله شود و تجارت و حرفه و پیشه باب الضاد مع
التاء ضبث بالفتح بکف و پنجه گرفتن چیزی ضغث بالفتح امیختن و خیزان و بدست مالیدن کوهان شتر و
بالکسر یکشت از گیاه خشک و تر بهم امیخته اضغاث جمع و اضغاث احلام خوابهای پریشان که تعبیرش درست
نباشد باب الضاد مع الجیم ضج بالفتح و تشدید جیم ضجیج بانگ کردن و پوست عاج و مهره اسب و بالکسر
بر یک بکر بانگ کردن ضجوج و ضجیج بالفتح شتر ماده که بوقت دوشیدن و بار کردن فریاد کند ضرج بالفتح
شکافتن و اندوختن زالودن ضریج سخن ضاج موضع است ضبج بالفتح جانور نیست کنده بوی و بعضی
پهنا علت بنه و علی اسنی بکر ضنوح بالفتح وادی اضواج جمع و میل کردن نیز از هم کند فراخ شد صنج بالفتح
رفتنها میل کردن و میل نمودن باب الضاد مع الحاء ضبح او از نفس شدن و فند و بد و شنوانیدن اسب
او از خود در بوعی اندر رفتار اسب کرد اینده اتش و آفتاب گونه چیزها اسلک منزیغا بند بالکسر خاکستر و بفتح نیز
خوانده اند ضبا بالضم بانگ روباه و موضع است ضحضاح بالفتح تابان و نیلی دانید که تا کعبتین و نیمه
ساق بپاید و چیز دیبا ضح بالکسر و تشدید حاء آفتاب و روشنی ان در زمین صحرا که گیاه نداشته باشد و آفتاب
تابید ضرح بالفتح دور کردن و جرح کردن گواهی کسی و دور کردن نان از خود در ها نید ادن و گور کندن برای
میت و بعضی مردم فاسد و نبشد دور و لگد زدن چار پا ضراح بالکسر لگد زدن و بالضم بیت المعمور که قبله ملائکه
است در آسمان چهارم ضریح دور و گور با شکافی که در میان گور سازند برای مرده و لحد انست که در یک طرف گور
سازند ضروح بالفتح ستور لگد زن و اسب دست پا زننده و کمان سخت که تیرها سخت جهاند ضیح بالفتح شیر پاب
امیخته و عسل و مغل که پخته و سیده باشد و شیر تنک آب امیخته و بالکسر مرادف ضح که معنی آن گذشت ضیاح
بالفتح شیر تنک آب امیخته و بتشدید یاء نام مرد است باب الضاد مع الخاء ضخ بالفتح و تشدید خاء اشک و چکیدن
ابها در پرشاشیدن ضمخ آلودن تن بخوشبوی چنانکه بچکد باشد باب الضاد مع الدال ضاد حرفی
که مخصوص لغت عرب است و در لغات دیگر اصلا نیامده باشد ضاد بالفتح و سکون همزه حضر گردن و اندام وزن ضود

بالضم

باب الضاد مع التاء
باب الضاد مع الجیم
نسخه برهان
جم بفتح اول مقابل راست
و کجی و خفتگی چیزها
مانند خر پشته و ایوان
برهان
الضاد مع الحاء
الضاد مع الخاء
الضاد مع الدال

بالضم و بضمتین زکام ضود بالضم و مشهوره زکام شده ضبید بالفتح پیچش تر و خشک باهم و غوره خرما و بفتحتین
لختیم صند بالضم و تشدید دال پر کردن مشک و جراب و غالب شدن در خصومت با کسی و باز گردانیدن چیزی از کسی و بالکسر
مانند و مثال و ضد جمع مثل آمده ضعد بالفتح کاو و شتر در زخمه کردن ضفد بالفتح بدن نکسار که فند شد ضمد بالفتح
عصابه بر سر بستن و کسی را مرهم بر جراحت بستن و دو دست گرفتن و ندبار به کردن با کسی در چیزی و بفتح میم نیز آمده
و خشک و تر و فربه و لاغر و گوسفندان خوب زبون و بالکسر دوست بفتحتین خشک شدن و کینه ترین و کینه و بضمه
و کسی اندین و دوست ضماد بالکسر لیفتن چیزی بر جراحت و چیزیکه بر جراحت نهند و درختیست که از اعرج نیز
خوانند ضهد بالفتح قهر کردن باب الضاد مع الراء ضبر بالکسر لیفتن چیزی لفتح گروه غازیان و جمعا متفرق
دشتی و درختیست که مغز دشتی و بکسر با بتر آمده و پوست که بالای چوبها کشند و در پناه آن مردان بقلعه نزدیک شوند
و جنگ کنند و جوز بویا و شماره کردن کتاب او برهم نشاندن سنگ و جزان و بالکسر بغل و بکسرتین و تشدید را اسب
جهنده و شیر درنده ضبار بالضم و تشدید با درختیست شبیه بدرخت بلوط و بالفتح نام سکیست ضبور بالفتح شیر درنده
ضجر بالفتح جای تنگ و بکسر جیم نیز آمده و بفتحتین دلتنگی و بی آرام از غم و طپیدن دل و بانگ کردن شتر ماده در
دوشیدن و بکسر جیم دلتنگ ضجور بالفتح دلتنگ و شتر ماده بانگ کننده وقت دوشیدن ضر بالفتح و الضم و تشدید
راء گزند و بعضی گفته اند بالفتح گزند رسانیدن و بالضم گزند و سختی و بدحالی و لاغری و نقصان و نام آبیست
و بالضم زن خواستن بر زن پیش صبر و بفتحتین گزند و تنگی و تنگ و کرانه غار ضرر آنکه بینائی او رفته باشد
و بیمار و لاغر و آنکه باو صرر رسیده باشد و کرانه وادی و نفس و بقیه تن و صبر و رشک و غیرت و مرد شکیبا و سیتو
ساکن و لقب دانشمندیست که جد صاحب کتاب ضریر است و النضر ابن ضریر کوید ضرار بالکسر بکدیگر را ضرر
رسانیدن و نام چند صحابه و مسجد ضرار مسجدیست که منافقان ساخته بودند حق تعالی آنرا انهدام کرد چنانچه
در قرآن واقع است ضفر بالفتح دویدن و بر جستن و موی بافتن و رسن بافتن و تنگ ستور بافتن و انداختن علف
در دهان ستور و رسنی که بدان شتر را بندند و ریگ توده و جمع شده و بنای سنگ که بی گچ و گل ساخته باشند جمع
کردن و پیچیدن موی ضفیر کرانه دریا و کوهیست بشام ضمر بالفتح مرد هموار شکم لطیف بدن نازک اندام و
اسبی که ابروانش باریک باشد و بالضم و ضمتین لاغری و چسپیدن شکم به پشت ضامر باریک اندام ضمیر
راز و نهان و درون دل و شهریست بعمان و بالضم و فتح میم نام کوهیست بشام و موضعیست بدمشق ضمار
بالکسر مال رفته که امید برگشتن آن نباشد و وام و موعود که امیداوار نتوان داشتن مکان و زمان نامعلوم
نباشد ضور بالفتح گرسنگی سخت و بالضم ابر سیاه و گزند رسانیدن ضهر بالفتح سنگ پشته و بالای کوه
ضهر بالفتح سنگ کشت کردند باب الضاد مع الزاء ضنا بالفتح و سکون همزه کم کردن چیزی و دور کردن ضوء

باب الضاد مع الراء

باب الضاد مع الزاء

باب الضاد مع السین

صامر بچیزی چسپیدن و خاموش بودن و ضمز بالفتح سخن نا گفتن و خاموش بودن و حکم کردن و جو ما حر دشاخ
خاموش و آهسته و شتر که نشخوار نکند و مرد کم سخن و ضمزر که گذشت باب الضاد مع السین
ضبس بفتحتین دشوارخوی شدن و پلید شدن و بکسر باء دشوارخوی و پلید ضرس بالکسر دندان اضراس و ضروس جمع
و بهای البنا دندانها زود در منزو چراگاه شتر و سنگی که بان چاه را بگیرند و پشته درشت و باران اندک ضرس
بالفتح گزیدن و بدندان نرمی و سختی چوب آزمودن و سخت شدن روزگار بر کسی و خاموش بودن ضرس
بفتحتین کند و کند شدن دندان از ترشی و بالفتح و کسر را بدخوی و غضبناک از گرسنگی ضروس بالفتح گزنده
و ماده شتر که در نوزادن بگزد و بالضم سنگهای گرداگرد سر چاه ضرس بچاه سنگ بر آوردن و مهره استخوان
پشت و سخت گرسنه ضغبوس بالضم خیار و بادرنگ و مرد بزه ضمس بالفتح جاویدن خفیه و پنهان ضوس
بالفتح خوردن طعام ضهس گزیدن به پیش دندان باب الضاد مع الطا ضاط بفتحتین جنبانیدن

باب الضاد مع الطا

دو دوش و تن ضبط بالفتح نگاه داشتن محرز و هوش و بفتحتین هر دو دست کار کردن و از اینجا گویند
ضبط کسی را که هر دو دست کار برابر کند ضابط نگاه دارنده محرز و اگاه ضرط بالفتح و کسر را تیز دادن
و بفتحتین سبکی ریش و تنکی آن ضراط بالضم تیز دادن و تیز ضروط بالفتح و تشدید را تیز دهنده ضغط
بالفتح گلو بریدن ضغط بالفتح فشردن و تنگ کردن و بدیوار و جز آن سخت مالیدن و بالضم تنگی و اکراه و سختی
ضاغط نگاهبان و مشرف و امین بر چیزی و کشادگی و تنگ فشر شدن بغل شتر و سودن آن از دنباله کوش
و مانند آن ضغیط چاه کنده در پهلوی چاه خوش که آن را هم بوناک و بدمزه گرداند و سست رای و ضعیف عقل
ضاغوط کابوس حالتیکه مردم خفته را او گیرد و آن مقدمه صرع است که ام الصبیان نیز گویند باب
الضاد مع العین ضبع بالفتح بازو و میان بازو با بغل و راه رفتن و بخشش کردن و بخشیدن از آن بکسی دیگر دادن

باب الضاد مع العین

و جور کردن و دست دراز کردن برای زدن و برای دعا کردن و دراز کردن ستور بازوها را در رفتار و میل
کردن باشی و قسمت کردن چیزی و سخت رفتن شتر و حرکت دادن بازو را و بالضم ناحیه هر سو حرکت نیز
آمده و بالفتح و الضم بار سال قحط و موضعی است و کفتار و بسکون باء نیز آمده ضبوع بالضم و ضبعان
بفتحتین دراز کردن ستوران بازوها را در رفتار ضباع بالکسر ستاره ایست میان بنات النعش و کفتار
ضجع بر پهلو خفتن و پهلو بر زمین نهادن و چیزیست که آن جامها را شویند و نام گیاهی است و بالکسر
و فتح جیم موضعی است ضجوع بالضم پهلو بر زمین نهادن و قبیله ایست از بنی عامر و بالفتح مشکی که از گرانی
آن بردارنده میل کند و راست نتواند نشستن و زمین فراخ است و قبیله بنی بکر را و دلو فراخ و زن مخالف
شوهر و ضعیف رای و برآهسته رود و از ستاره ای شتر ماده که بر کنار میرد ضجیع همخوابه ضجاع و ادع

است

است و نادان و ستاره‌ایست نزد بضرع بالفتح پستان شتر ماده و گاو و گوسفند و مانند آن با آنکه ضرع
مخصوص بقر و غنم است و پستان شتر ماده را خلف گویند و بالکسر مانند و استواری و مثل و بفتحتین سستی و ناتوانی
و گروه اسب که قوت دویدن نداشته باشد و چیز خورند و خورد سال و خوار و فرو تن شدن و بالفتح و کسر و خوار
و زبون و ضعیف ضارع نزار و ضعیف خورد از هر چیز و خورد سال ضروع بالضم نزدیک شدن
جوادرنده بچیزی و فرو رفتن آب و نزدیک شدن بغزو ضریع گیاهیست که از غایت بدمزگی و سمیت چارپایان
نزدیک آن نتوانند شد و از آشبرق نیز گویند یا ضریع خشک از او شبرق تازه او را گویند یا گیاهیست که بالای آب کند
مر و یا گیاهیست که دریا از آب بیرون می‌اندازد یا چیزیست سبز و در دوزخ که مرتر از آلش و تلخ‌تر از صبر و گنده‌تر
از جیفه و آن طعام اهل دوزخ باشد ضعضاع بفتح هر دو ضاد سست و ضعیف از هر چیزی و مرد ضعیف رای
و سست رفتار ضفدع بکسر ضاد و دال و بفتح هر دو آن و بضم ضاد و دال استخوانیست که در میان سم و سر
میباشد ضلع بالفتح میل کردن و جور کردن و زدن در پهلوی کسی و میل در دوستی و بالکسر استخوان پهلو و
بفتح لام نیز آمده و ضلوع و اضلاع جمع و بفتحتین کج شدن در خلقت و کج شدن شمشیر و جز آن و بسکون لام
نیز آمده و توانائی و برداشتن بار گران و گرانی وام و بالکسر و فتح لام کوه خورد جدا از کوه و موضعیست بطائف
و چوبی که در آن کجی باشد چون استخوان پهلو ضالع میل کننده و جور کننده ضلیع کج و سخت پا و توانا و آنکه
پهلوی او سخت و محکم باشد و اسپ تمام خلقت سطبر سرین سپید [illegible] رگ میباشد و فراخ دهان و بزرگ دندان
و کمانی که در چوب آن کجی باشد ضوع بالفتح جنبانیدن و بی‌آرام کردن و ترسانیدن و مانند [illegible]
سفر چاربا را و طعام دادن مرغ بچه را و جنبانیدن باد شاخ را و جنبیدن مشک و جز آن و دمیدن و منتشر شدن
بوی آن و همچنین دمیدن بوی بد آنرا نیز گویند و بالضم و الکسر و فتح واو مرغیست از مرغابیها یا مرغیست که از آن کوان
نیز گویند یا بوم نر یا مرغیست سیاه مانند غراب که خوش گوشت میباشد و بعضی گفته‌اند نوعیست از زاغ که همه شب
بانگ کند و از آن بوکل خوانند ضوّاع بالضم بانگ مرغ ضوع بالضم جمع ضوّاجع جمع ضاجع و پشتها و موضع
ضیع بالفتح هلاک شدن و عیال با آنکه اعتقاد نداشته باشد و نوعیست از بوم جوش و بالکسر جمع ضایع و ضیع

باب الضاد مع الفاء

ضعف بالفتح و الضم سستی و ناتوانی خلاف قوت با آنکه بالفتح سستی رای و نقصان عقل
و بالکسر مانند دو برابر چیزی و زیاده بر چیزی و بفتحتین جمع ضعیف [illegible] ناکرده شده ضعیف سست و ناتوان و نابینا
ضفف بفتحتین کثرت عیال و کثرت دستها بر طعام و خوردن طعام با مردم و تنگی و سختی حال و حاجت و شتاب
و انبوهی کردن مردم بر آب و نزدیک به پر شدن پیمانه ضفف بالفتح و تشدید فاء دو شبی تا شبی همه کف دست ضفوف
بالفتح شتر ماده که پستانش کوتاه باشد دو شیده الابهام کف دست بالضم جانور پسته کرده ضنیف بالفتح [illegible]

و ززی بفتح اول
و ثانی قوی بانة

والکسر ضایع و هلاک
و بالکسر و فتح [illegible]
باب الضاد مع الکاف
جمع ضعیف و معنی آن
گشتن ضباع بالفتح

دیرد و جمع آمده و مهما داشتن آبستن برد یکشدن آفتاب بغروب و بیکسو رفتن تیر از نشانه و فرود آمدن غم بر کسی

باب الضاد مع القاف

باب الضاد مع القاف ضنق بالکسر و الفتح تنگ و تنگی و تنگشدن و بالکسر تنگی و بعضی گفته اند که بالفتح تنگی و تنگ جوبدل و سینه و بالکسر تنگی رخنه و جامه و جزآن و بالفتح و تشدید با مکسوره بخیل و تنگ

الضاد مع الکاف

باب الضاد مع الکاف ضحک بالکسر و الضم و بکسرتین و بفتح اول و کسر دوم خندیدن و بالفتح شکوفه و برف و مسکه و عسل و شگفتن دندان سفید و سیاراه و بفتحتین حایض شدن زن و شگفته آمدن چیزی و نرسیدن و درخشیدن برق از ابر و آواز کردن یوز ضاحک خندنده و ابر با برق و سنگ سخت سپید که در کوه نمایان باشد ضحوک بالفتح بسیار خندنده و راه آشکار او فراخ ضحاک بالفتح و تشدید حاء بسیار خندنده و راه روشن و آشکار و پادشاهی از عرب که او زاده شداد که دیو و زمین را گرفته بود به معنی معرب ده آک است یعنی ده عیب چون و صاحب ده عیب بود بدان لقب ملقب شد و عرب آن را بتغییر لفظ ضحاک کردند و صاحب قاموس گوید که آن ده شن جنیه بود او ملقی بر جن شد ضریك فقیر بدحال و نابینا و ضاحک و زمین و کرکس بر وزن نادان ضرائك جمع ضراك بالضم شیر درنده و درشت غلیظ ضواحك دندانها که وقت خندیدن ظاهر گردد یا چهار دندان که میان انیاب و اضراس است ضنك بالفتح و تشدید کاف فشرده و تنگ کردن ضنك بالفتح تنگ و تنگی در هر چیز ضناك بالفتح زن آکنده گوشت و بالضم زکام و بالکسر استوار خلقت و درخت بزرگ و گران کفل ضنیك عیش تنگ و ضعیف رای و ضعیف تن

الضاد مع اللام

باب الضاد مع اللام ضئبل بروزن خلبل تر از ضنال بتخفیف لام درخت کنار دشتی و بتشدید لام گمراه ضحل بالفتح آب اندک ضلال بالفتح گمراهی و ضایع ماندن و هلاك شدن و گم شدن و مغلوب شدن لقوله تعالی انّا لنراک لفی ضلال مبین یعنی بکلی ما مغلوبیم در محبت یوسف و برادرش قال الله تعالی فعلتها اذا و انا من الضالین یعنی از مغلوبان بودم تعصب دین بودم ضال بتخفیف گمراه و آب جاری بر سنگ که آفتاب بر آن نتابد و آب جاری میان درختان ضلول بالفتح بسیار گمراه ضلیل گمراه و لقب امرء القیس و بالکسر و تشدید لام بسیار گمراه و بعضی گفته اند بر این وزن از لقب امرء القیس چنانکه از قاموس نیز فهمیده میشود ضل بالضم و تشدید لام هلاك و ضل بن ضل بکسر هر دو ضاد و ضم آن هر دو و نیز ذکر راه و آنکه پدر او را نشناسند و آنکه در او خیر نباشد ضهل بالفتح آب اندك و باز گشتن بسوی کسی بوجه مقابله ضهول بالضم شیر شدن شیر ماده و بز و اندك و تنگشدن شراب و بسوی کسی باز گشتن و باطل کردن و ناقص کردن حق کسی و بالفتح چاه اندك آب و ناقه و بز کم شیر

باب الضاد مع المیم

ضخیم بکوه زدن خاد کردن و زانو و جوان ضخمه

باب الضاد مع المیم ضخم بالفتح سطبر از هر چیز و بفتح خاء نیز آمده و سطبر شدن و راه فراخ ضخام بالفتح بزرگ جثه و بزرگ از هر چیز ضرام بالکسر هیزم ریزه که بدان آتش افروزند و بفارسی آتش افروزنه خوانند ضریم سوخته ضرم بالضم و الکسر درختیست خوشبو که میوه اش و شکوفه اش چون شکوفه خرما و بعضی گفته اند که یونانی آن را اسطوخودوس گویند ضم بالفتح

سحر شدن

سخت شدن خرما و چیزی و سخت شدن گوسفندی و از و خشم آتش سخت و غضبناک شدن و بالفتح و کسر گرسنه و بچه عقاب
و اسپ تیز رفتار و بفتحتین چیزها نیم سوخته ضرم واحد ضرما بالکسر و ضرغم بالفتح شیر درنده ضغم بالفتح گزیدن
با کرانه آن چیزی که بدو بدن نرسد ضم بالفتح و تشدید میم و اهم آوردن چیزی بچیزی و حرکت پیش در کلمه مبنی
و بالکسر بلای سخت و بعضی از ابصار مهمله بفتح بوده اند ضمام بالکسر و الضم چیزی که بدان چیزها را فراهم کنند
چون ریسمان و جز آن ضمضما بالفتح چیز بکر بر چیزی مشتمل باشد ضیم بالفتح نقصان کردن حق کسی و ستم کردن
و بالکسر کنار ناحیه کوه و موضعی است ضیغم بالفتح گزنده و شیر درنده

باب الضاد مع النون

ضنا بالفتح سختی و بالکسر مشک بزرگ از پوست میش ضنا بن مبشر جمع ضنا بالفتح و بفتحتین ضبن بالکسر تا بن هنگام
و بغل که آن را بفارسی کش گویند و او جنب بط است بعد از آن ضبن است و بعد از آن خضن است ولیپه کندن آن کند
مانده کندکو و هیزم و بالفتح آب شکافته و روان شده کرد و ضابدی نباشد و بکسر با نیز آمده و بفتحتین نقصان
ضبعان بالکسر کفتار نر و ضبعا ماده و بفتحتین دراز کردن شوی بازوها را اندر رفتار ضحن بفتحتین کوهیست
ضحن بفتحتین شهریست ضغن بالکسر کینه و بغل شتر و کار و شوق و میل و بفتحتین کینه گرفتن و میل کردن
ارمیل ضاغن اسپی که تا نزنی نیکو نرود ضفن بالفتح دست انداختن اشتر و سر کین انداختن و بار کردن بر
شتر و آمدن و نشستن بر گروهی و پا زدن بر سرین کسی و جمع کردن پستان ناقه برای دوشیدن و قضا کردن حاجت
کسی و نکاح کردن زن ضمران بالفتح و اد نبت بحد و د خلیست تا ریک و بالضم نام سگی است ضمان بالفتح
پذیرفتن و کفیل شدن و بر جا ماندگی ضامن و ضمین پذیرفتن و کفیل ضمن بالکسر شکن و نورد کتاب و جز آن
و بفتحتین بوط ماندگی و بر جا ماندن و بالفتح و کسر میم عاشق و بر جائی مانده و مبتلا شده بمرض ضن بالکسر
و تشدید نون بخیل کردن ضنین بخیل ضومران و ضمیران بالفتح و ضم میم نوع علیست از ریحان دشتی و ریحان
فارسی ضیزن بالفتح نگاهبان متعهد و دلماد و عیال مرد و شریک ناو و آنکه پدر را مزاحمت در یار زن رساند
و با زن پدر ریکی باشد و آنکه بر سر چاه هنگام آب جو دادن زحمت هد و ابو هی کند و بت ضیون بالفتح و سکون
یاء و فتح واو گربه نر کذا فی الصراح اما در قاموس صحیح با کسر یا شد آورده ظاهرا در نسخه صراح کاتب نبوده و
کاتبان تصحیف خوانده اند و گربه و گربا سه نوع علیست از حشرات که بکشف ندر آن جوابا است صنف بکر جلیا
ضیق بالکسر کوهی است عظیم بصنعا یمن

باب الضاد مع الواو

ضحو بالفتح هنگام چاشت

باب الضاد مع الیاء

ضواحی اطراف حوض و اطراف بلاد روم و آنچه از ایشان در آفتاب ظاهر باشد چون زکی
ضمری بفتح ضاد و سکون میم و آن گروهی است زان گروه است عمرو بن امیه ضمری

باب الطاء

طاطا بر وزن سلسال زمینی است که هر که در آن باشد نماید و پوشیده ماند طیبا

بکار

باب الطاء مع الالف

ابرهیم بن الحسن علی ع زیرا که نزد او در طفلی بمکتب بانکه قبای او داده بودند پس گفت طباطبا یعنی قبا قبا طرفا
بالفتح درختی گز طرء بالفتح وطروء بضمتین آمدن از جائی و برآمدن از جائی طسوء بالفتح وبضمتین ناگوار شدن
طعام و دل زدن از او و عن و چیزی طعوی بالفتح از حد درگذشتن طفوء بضمتین فرو مردن آتش و چراغ
طلاء بالکسر قطران و هرچه از آن مالند و شراب سیکی که از او می پخته خوانند و رسنی که بدان پای بره بندند و بالضم
خون و پوست تنک که بالای خون باشد و بالضم و تشدید لام نیز آمده و بالفتح و بی همزه شخص بقطران اندوده و مرد
بغت بیما و آهو بچه و گاو و گوسپند و هر شتر که سم او شکافته باشد و شوخ بستن دست و پا و قطران مالیدن
بالکسر لذت و بالضم گردنها جمع طلبه بالضم طنوء بالکسر با فی جان و منزل و بستر و میل و هواء چیزی و زمین
درشت و سفید مرغزار و بقیه آب در حوض و بفتحتین چسپیدن سپرز به پهلو طوی بالضم والکسر وادی بشام
که از وادی مقدس و وادی یمن گویند طوبی بالضم خوشی و خوبی و نام درختی در بهشت و خوشتر و پاکیزه
تانیث اطیب و چیزهای پاک جمع طیبه طی ع بر وزن سید پدر قبیله است ابن طائی منسوب بدان برخلاف قیاس
و قیاس طیئی باشد یاء ثانی را حذف نمودند یاء اول که ساکن بود با الف بدل کردند باب الطاء مع الباء
طاب پاک و لذیذ و بوی خوش طبیب پزشک یعنی آنکه علاج بدن و تن کند و ماهر و استاد در کار طب بالکسر
حرکت پزشکی و علاج جسم و جان و نرمی و سحر و بالکسر شهوت و اراده کار و عادت و جادو کردن و بالفتح دانا
و ماهر بکار و چارپای نرم رفتار در کار و جماع و پوشیدن درزهای مشک بدوال طبطاب بالفتح چوب پهن
که بدان گوی بازند و بفارسی بیل زخمه گوی بازی گویند و مرغیست که گوش دراز دارد و این طبطاب چوگان نیست که
سران خمانند کفچه سازند و گوی را بدان نهاده بر هوا افکنند چون بفرود آمدن رسد باز سر طبطاب بران زنند
و همچنین کنند و نگذارند که بر زمین افتد تا از مال یعنی از میل بکنند و دانند و بفارسی همینه گویند طحاب بالکسر موضع
است طحلب بضم طا و لام و فتح آن و بکسر طاء و لام سبزی که بر آب نشیند و جمع شود و بفارسی جامه غوک و جل وزغ
گویند طرب بفتحتین خفت و سبکی و نشاط و شادی و حزن و حرکت و شوق و بالفتح و کسر راء نام اسپ پیغمبر عم
طرطب بضم هر دو طاء و تشدید باء و فتح طاء دوم نیز آمده پستان کلان افتاده طلب بفتحتین جستن و جستجو
و دور شدن و بالضم و تشدید لام مفتوح جویندگان و همچنین جویندگان طلاب بالضم و تشدید لام هر دو جمع
طالب طالب جوینده طنب بضمتین طناب خیمه جوال و منه اطناب جمع و دوالی که بحیله کمان وصل کنند و بیخ
درخت و بضمتین کجی نیزه و درازی پشت و درازی هر دو پا و ستون و استخوان عیب است طوب بالضم خشت
پخته بلغت اهل مصر طیب بالکسر بوی خوش و بالفتح لذیذ و پاک شدن چیزی و بالفتح و تشدید یاء مکسوره پاک و حلال
و لذیذ خلاف خبیث طباب بالکسر درختی خرما نیست زرد جو و بالفتح و تشدید باء طبیب با انس و خوب پا

پیشک بر وزن سرشک برهان

دوال بمعنی تسمه رکاب و غیره چرم جوالات برهان

الطاء مع

الطاء مع الطاء طاطاه دویدن شتر بچراگاه ولابه وگل طأطأة بروزن زلزله سر در پیش افکندن
واسراف کردن در مال طابه خرما و نبید مشرف طاقه توانائی طاغیه پادشاه روم وجبار و متکبر
وصاعقه وانچه در گذشتگی و صیحهٔ عذاب طالوت نام مردیست ز بنی اسرائیل که سقا بود و حق تعالی او را سردار
بنی اسرائیل کرده بر سر جالوت کافر فرستاد تا انکه داود علیه السلام که از جملهٔ لشکر او بوده او را بکشت و انتقام بنی اسرائیل بگرفت
چنانکه در قرآن مذکور است طاغوت بضم غین معجمه لات و عزی و کاهن و شیطان و هر که سردار و مفسد باشد
که ایشان باشد و نیز هرچه غیر خدا پرستند ماخوذ است ز طغیان و در اصل طغیوت بوده بفتح غین بعد از ان قلب
نموده طیغوت کرده اند و بقاعدهٔ صرفی یا بالف مبدل شد طاحونه آسیا و در بعضی اسیاخانه نیز گفته اند طارفه
سقف خرد و خویشان و نزدیکان طارمه خانه از چوب معرب طارم طایفه پاره از چیزی و گروهی از مردم
دو کس تا یک کس و ما فوق آن یا از یکی تا هزار طایه جائی که خرما انگاه دارند خشک کنند سنگ بزرگ در زمین
دیگی طایله ملال و فضل و قدرت و توانگری و فراخی طامه بتشدید میم سختی و بلا و فتنا منطابجه حانه
هلاک کننده و مرد هلاک شده طباخه بالضم سرجوش دیگ و بالکسر حرفت اشپزی طبنه بالفتح زیرک طبطابه
همان طبطاب که مذکور شد طبطبه بفتح هر دو طا آواز آب و آواز موج زدن سیل طباهجه گوشت سرخ کرده
معرب تباهه و صاحب صراح کباب تفسیر به تباهه کرده و کباب از صاحب قاموس یعنی گوشت سرخ سرخ گفته طبیعه
سرشت و فی القاموس الطبع و الطباع و الطبیعة السجیة جبل علیها الانسان طبابه بالکسر دوالی که در درزها مشک
بوی کبر نند و دوزند و همچنین طبه بالضم دخامه وا برو زمین دراز و پوست چیزی و همچنین طبه بالکسر طبره بالفتح
و ابغلیظ و چوبی بالا جغرات و فراخی عیش و سبزی که بر سراب میباشد و از جامهٔ غوک خوانند طراوت
تازگی طره بالضم و تشدید را موی پیشانی و علم جامه و کرانه جامه و وادی و کرانه هرچیز و نوشته دان و طرنان و خطی
که بر پشت خر گاو دشتی باشد طرفه بالضم نو و شگفت و نام شخصیست و با الفتح بکار چشم برهم زدن و چیزی بر
چشم زدن که آب از ان روان شود و نقطه سرخی که در چشم پیدا شود از زخم و نام ستاره ایست و نام چند شاعر
است و نام صحابه ایست که بینی او در جنگ افتاده بود چون از نقره ساخت بینی او گنده شد حضرت او را رخصت
دادند که از طلا سازد طریده شاخ درخت که شده و بی برگ و شاخ مانده و انواع چون تیر گویند و شکار که
کادوان شتر طریقه روش و مذهب و نخل بلند نهال دراز که از نیم و جوان یافته باشند و بزرگان
واشراف قوم و بالکسر و تشدید را سستی و ناتوانی طرقه بالضم خطی که بر کمان باشد طرقی بالضم جمع و صفت
خورونا دیگی و طمع و سنگها که بعضی بر بعضی چیننده طست بالفتح و سین مهمله طشت و ان در اصل طس بالفتح و تشدید
سین بوده طعمه بالضم خورش و وجه کسب و بالکسر حرص و خوردن و بالفتح بکار چشیدن طعنه بالفتح

جغرات بلغه سمرقند ماست را گویند معرب ان سفرات است برهان

بیکانه نیزه زدن وطعن وعیب کردن طعنه بالفتح جستن طغاوه بالضم دایره گرد افتاب و گرد ماه واکثر استعمال
ان در دایره که گرد افتاب پدید اید کنند دایره گرد ماه را هاله گویند گفتنکه بالای بلند ظاهر شود و گروهی
از قبیله قیس هذان طفیه بالضم برگ درخت مقل و مار سیاه خبیث که بر پشت او دو خط سیاه باشد طلاقت
بالفتح کشاده روی و کشاده زبان شدن تطلعه بالفتح دیدار و دیدن روی و بالضم و فتح لام بسیار واقف بر چیزی
فتن بسیار خویشتن نماینده و نهان شونده طلیعه گروهی که پیش فرستند تا از دشمن واقف شود و از طلایه
گرفته طلاوه بهره حرکت نیکوی و بهجت و قبول و پذیرائی دل و سحر طلیه طلاوه هم و بالضم کردن
طالبیه بفتحتین جویندگان جمع طالب بفتح طاء و کسر لام مطلوب طلبه الطلبه نام کتابیست طلقه بالفتح یکبار
طلاق دادن طلحه بالفتح درختیست و نام مردیست طماعه و طماعیه بالفتح و تخفیف یاء طمع داشتن
طمانینه بالضم و کسر نون اول و سکون یاء آرام گرفتن طنطنه بفتح هر دو طاء حکایت آواز طنبور و مانند
ان طیخنه بالفتح و سکون نون و فتح جیم نابه بریان کردن گوشت و مطنجنه از این ماخوذ است طنجه بالفتح شهری
است بکنار بحر مغرب طنفسه هر سه حرکت طاء و فاء بکسر طاء و فتح فاء و بعکس این بساط و جامه طنافس جمع و
مصلی و مانند حصیر از برگ خرما بافند طولیه رسنی که بآن چهار پا بندند و رسنی که پای چهار پا یکطرف
ان بندند و سر دیگر هند نا چرد و بمعنی رشته مروارید بدین نیز آمده طوبه بالفتح و تشدید یاء ضمیر و بیت چاه طهاره
پاکی شدن طینه بالکسر بندگی از گل و سرشت و خو طیبه بالکسر و تشدید یاء نورد و پیچیدگی نامه و ضمیر و نیت و موضعی
که قصد آن داشته باشند طیبه بالکسر پاک و حلال شدن و خوش طبعی و بالفتح و سکون یاء و کسر یاء مشدده
مدینه مشرفه طیره بالکسر خفت سبکی و دهشت و مشوق و بالکسر و فتح یاء فال بد باب الطاء مع الثاء
طث بالفتح و تشدید ثاء بازیست بود کان را وان چنانست که چوبی مدور میان انداز ند وان هم میرباینده و ان
چوب را طثه گویند طهمورث نام مشهور اسم پادشاهیست از پادشاهان فرس که هفتصد سال
پادشاهی کرد طرثوث بالضم گیاهیست که ترا بخوردند طرثیث بالفتح دهشتیست بشابور طرث بالفتح
نگاه کردن و مهربانی که تازه باشد طرهوث بالضم جاهل طمث بالفتح بکارت بردن و دست بچیزی رسانیدن
و حایض شدن و چرکین شدن و فاسد شدن چیزی طامث زن حایض باب الطاء مع الجیم طبج بالفتح
نادان بودن و محکم شدن او زدن بچیزی مجوف چون سر و مانند آن طسوج بالفتح و تشدید سین
کرانه و ناحیه و دو دانگ که مقدار دو حبه است طسوج و طساسیج جمع طهوج بالفتح معرب تیهو باب
الطاء مع الحاء طح بالفتح و تشدید حاء کوفتن چیزی را و پاشنه پا مالیدن طحطاح بالفتح شکستن و پریشان
کردن طحطحه جمع طرح بالفتح انداختن و دور کردن و بالکسر انداخته شده و همچنین طریح و بفتحتین جای

باب الطاء مع الثاء

الطاء مع الجیم

الطاء مع الحاء

بود طروح بالفتح کمانی که بسیار بلند رود و کشیده شود برای انداختن تیر و محلی که ساخته‌اند و دانسته باشد
طراح بالضم دور طرماح بکسر میم و تشدید میم عالی نسب و مشهور و بلند و ممتاز در کارها و نام پسر عدی بن حاتم که نامه
حضرت علی بن ابی طالب پیش معاویه برد و مناظره او با معاویه مشهور است و نام پسر جهم که شاعر بوده طفح بالفتح طفوح
بالضم لبالب پر شدن ظرف طافح مست که در پوشیده از شراب طلح بالفتح درختی که خار دارد در بیابان
که کند چیزی و مرد احمق و بی عقل بود
حالم بکی و شکوفه خرما و درخت کیله و خالی بودن شکم از طعام و با الکسر شتر مانده شده و بفتحتین درد شکم شود
از خوردن درخت طلح و تعب و موضعی است طلاح بالام بتباهی و فساد ضد صلاح با الکسر درختان بزرگ
طالح تبهکار خلاف صالح طموح بالضم بلند شدن طامح بلند طماح بالکسر جماع و سرکشی کردن و بالفتح
و تشدید میم شره و حرص و نام مردی است طوح بالفتح هلاک شدن یا مشرف بر هلاک شدن و سرگردان
حیران شدن و در زمین افتادن و رفتن طوایح حوادث و نایبه که هلاک کنند باشد باب الطاء مع
باب الطاء مع الخاء
الخاء طبخ بالفتح پختن طبیخ شراب نیم جوشیده و چیزی جوشانیده شده و گرمی و بختی و با الکسر و تشدید
باء خربزه مرادف بطیخ طابخ شکم سخت طباخ بالفتح و الضم فربهی و استواری و بالفتح و تشدید
باء پزنده طخ بالفتح و تشدید خاء انداختن و دور کردن و جماع کردن طلخ بالفتح بشره و سیاه کردن و
آلودن به پلیدی و ضایع کردن نوشته طلخ بالفتح تکبر کردن طلیخ بالفتح ولگد زدن از چوبی و خورش ناگوار شدن
طوخ بالفتح همت کردن بچیزی بباز کشاده و کردار و بالضم نام چهار ده موضعی است از مصر طنخ بالفتح آلوده
کردن کسی را بچیزی بد آلوده شدن و تکبر کردن و فرو رفتن در باطل و با الکسر حکایت خنده باب الطاء مع
باب الطاء مع الدال
الدال طرد بالفتح و بفتحتین راندن و دور کردن و جمع کردن شتر از اطراف و نواحی و بفتحتین اشکار کردن
و بالفتح و کسر راء لب که در آن چاربایان خوطه خورند و فرو روند طلعد طری زنده شده و شاخ درخت ملمع که
شده و بی برگ مانده و دور کرده طراد بالکسر بر یکدیگر حمله کردن و نیزه است کوتاه و بالفتح و تشدید راء کشتی
کوچک تیز رو و جای فراخ و در چیزی هموار کشاده و بالضم و تشدید را موضعی است طود بالفتح کوه یا کوه بزرگ
و توده بلند از ریگ و نام کوهی است مشرف بعرفه و شهر دیست معبد مصر طبرزد نوعی از شکر معرب تبرزد
از آن گویند که از غایت سختی گویا بنواحی و اطراف او تبر زده‌اند باب الطاء مع الذال المعجمه طفذ بالفتح دهی است
الطاء مع الذال
بمصر باب الطاء مع الراء طبر بالفتح جستن و پنهان شدن و با الکسر بکر کی حانه طباشیر داروی است
الطاء مع الراء
سفید مفرح دل که در میان نی میان خالی که او را بهندی بانس گویند میباشد یا آنکه دارو خاکستر بیخ آن نی است
معرب تباشیر طثر بالفتح کوهی از جبله ازد و بسته شدن شیر طحر بالفتح بیرون انداختن چشم و چشم خاشاک را
از خود طحور بالفتح چشم و چشمه بیرون اندازنده خاشاک را و شنابنده و کمان تیر دور اندازنده طرور بالضم

دمیدن گیاه و سبز شدن کودک و تیز کردن کارد طر بالفتح و تشدید را تیز کردن و بریدن و شکافتن و تیز راندن و
حوض را و سخت راندن شتر و کرد آوردن شتر بوشتر و افتادن و جانب و افتادن دشت و نام شمشیر و بر غلاف شدن و بوی
و طیها پیچیدن و افتادن و بالضم همه و جمیع طر اری بالفتح و تشدید راء کبسه طرب مرد خوش منظر و خوب صورت و
سنا و جوان که نیز باشد طرطور بالفتح چیز دراز بار بلند و نوعی از کلاه بر آن هیأت و نیز کوهی ناتوان طعر بالفتح
نکاح کردن و جبر کردن قاضی کسی را بر حکم طغر بالفتح دفع کردن و بالضم و فتح غین مرغیست طفر بالفتح طفور
بالضم بلند بر جستن و جهیدن شیر طمر بالفتح دود بر خاک کردن و پوشیدن و جستن بالا و پایین و اماس کردن زخم
و پر کردن مطموره یعنی نه خانه از طعام و جز آن و بالکسر جامهٔ کهنه و کلیم کهنه غیر صوف و بفتحتین اماسیدن دشت
بکسر بین و تشدید را اسب تازی و اماده جستن و دوید و کمد اندام و قد دراز را و بالضم و تشدید میم اصل طمور بالضم
جستن و دویدن و سیر کردن در زمین طمر کیاهیست و کیک و ظامر ظامر آنکه او را دوید او را دوید و او را انشنا
و ندانند طمار بالفتح بر جستن و بفتح راء و کسران جای باشد بلاد و بمعنی طنبور بالضم طنبار بالکسر ساز دستی
معروف معرب دنبره یعنی دنبه بره چه شبا غنا ان به دنب بره طنجر بالکسر پاتیله و این در اصل فارسیست
معرب تنجر نست بالفتح طور بالفتح یکبار و اطوار جمع و آنچه بر طرف چیزی با مقابل چیزی باشد و فاصله میان
دو چیز و اندازه در کردن چیزی کردن چیزی و بالضم کوه و فناء خانه و کوهیست نزدیک ایله که انرا طور سینین
و طور سینا گویند و کوهیست بیت المقدس از طرف راست مسجد اقصی و کوهی دیگر از طرف قبله که در انجا قبر هرون است
طوار بالفتح و بالکسر فراخی درازی خانه طومار بالضم نامه و صحیفه طوامیر جمع طهر بالضم پاکی از حیض
و جز آن طاهر پاک طهور بالفتح پاک شدن و چیزی که بدان پاک کرده شود و پاک کننده چیزی طیور
بالفتح مرغیست خورد و نام بایزید بسطامی طایر پرنده و کردار و دماغ و آنچه بدان فال نیک یا بد گیرند و خط
طیر و طیور جمع و اطیار جمع الجمع طیر بالفتح مرغان و مرغ مفرد و جمع آمده طیار بالفتح و تشدید یاء بسیار پرنده
و نیز فهم تر ادراک روشن کار و لقب جعفر بن ابی طالب برای آنکه در بهشت با ملائکه طیران میکنند و نیز طیار [illegible]
آمده اما بدین معنی فارسیست باب الطاء مع الزاء طبز بالکسر جا بنکوه و شتر دو کوهان و بالفتح
جماع کردن و پر بهر چیز طحز بالفتح و بحاء مهمله کنایه از جماع است طحز بالکسر دو فتح طراز بالکسر [illegible]
معرب تزر و موضعیست که در آن جامه‌ها خوب میبافند بساط و جامه کمر اسب یا دشاهان بافند [illegible]
بمرو و اصفهان و شهریست بما وراء النهر و بفتح نیز آمده طرز بالفتح هیئت چیزی نو رد و نهاد و بفتحتین
خوش خلو شدن بعد از بدخویی و لباس خوب پوشیدن طنز بالفتح فسوس و سخریه کردن طناز بالفتح و تشدید
نون فسوس و سخریه کننده باب الطاء مع السین طاوس مرغیست معروف و مرد خوب صاحب جمال

باب الطاء مع الزاء

طهما بالفتح طرز و عادت درویش برهان

باب الطاء مع السین

بلغت شام

بلغت شام و تفرج و زمین سبز که هر قسم گیاه داشته باشد و نام شخصی است طاس ظرفی که در آن آب و شراب خورند
طبرس بکسر طا و را و فتح طاء و را در غلو طبس بالضم سیاه از هر چیز و بالکسر گرگ و بفتحتین دو شهر است بخراسان
یکی را طبس گیلک گویند و دیگری را طبس مینا طبلس در تاج بمعنی آب طحس بالفتح جماع کردن بزن طحس بالکسر اصل هر
در چیزی طرس بالکسر کاغذ و صحیفه که نبشته او محو کرده باز نبشته باشند طرطوس بفتحتین نام شهریست که
مسلمانان داشتند آخر در حکم اهل اسلام در آمد بسکون را نیز آمده الا در شعر طرابلس بضم با و لام شهریست
بشام و شهریست بمغرب یا شهر شام را شهر طرابلس زاید فی همزه گویند بعضی گفته اند که این کلمه رومیست و معنی
آن بزبان رومی سه شهر طرموس بالضم کاخ طس بالفتح و تشدید سین طشت طسوس طساس بالکسر جمع طسّاس
بالفتح و تشدید سین سازنده طشت طعس بالفتح و بعین مهمله جماع کردن بزن طغرس بالکسر و بغین معجمه شیر گوارا
طفس بالفتح جماع کردن و بفتحتین چرک بدن و جامه بالفتح و کسر فا چرکین و پلید طفوس بالضم مردن طلس بالفتح
محو کردن و طیلسان سیاه و او در زنجیر هیچنانکه هست [illegible] و انداختن کپلو در زندان و بالکسر گهنو رنگی
که بپیچاند از غایت سرخی و نیز طرس که محو کرده شده و چرک جامه و پوستین شتر که سوا اند شتر باشد و گرگی کم
موی اندک باشد طمرس بالکسر طمروس بالضم دروغگوی طموس بالضم ناپدید شدن و کهنه شدن
و محو کردن طمس بالفتح ناپدید کردن و نشان چیزی بردن و نظر [illegible] رد کردن و دور شدن و هلاک کردن طمیس
نابینا طنفس بالکسر بد و زبون طوس بالضم [illegible] و ستاره که بعد از [illegible] ربها دهی و دوزخ یا ما لیدن
[illegible] بالضم دوام و شهریست معروف [illegible] طواس بالفتح موضعیست و نیز
از شبهای محاق طویس بالضم و فتح واو نام مخنثی که [illegible] ابو عبد النعیم [illegible] علامت مخنثان
در وی ظاهر شد او را طویس گفتند و [illegible] که از اهل مدینه [illegible] تا شنبه [illegible]
هستم و [illegible] از [illegible] زنان [illegible] نامی کرد
[illegible] رسول [illegible] وفات کرد [illegible] ذکر خلیفه [illegible] شد [illegible]
خلیفه ثانی کشته شد و روزی که [illegible] خلیفه ثالث کشته شد و روزی که [illegible] فرزند شد خلیفه چهارم
کشته شد پس [illegible] و از این جهت در عرب بشومت ضرب المثل گشته چنانکه میگویند فلان اشأم من طویس
و در [illegible] حکایت [illegible] در شعر خود آورده بیت [illegible] چون زادن مخنث
[illegible] و کنیت ابو عبد النعیم و این اصح چنانکه صاحب [illegible] طاووس گفته است و صاحب [illegible] نام او عبد النعیم
و این اصح است چنانکه شعری که از طویس نقل کرده دلالت بر آن دارد و لنعبد النعیم انا طاوس الجحیم باب الطاء
مع الشین طشش بالفتح [illegible] طش بالفتح باران کشتن [illegible] طش بالفتح [illegible] سبک

کرده و کر شدن طشّ بالفتح و تشدید شین نیز طشلیش بالفتح باران ریزه باریدن طشاش بالفتح والضم
باران ریزه مانند دکّا طفش بالفتح نکاح پلید کطوش سبکی عقل طهش بالفتح برهم زدن کار بی و دنیم شدن مردود
کار بر هم بندن آن به سنّه خود طیش بالفتح سبکی و سبکسار شدن و رفتن عقل و مضطرب شدن و کذشتن تیر از نشانه طبّاط
بالفتح و تشدید باء سبک و انکه ضد بکیرند اشتة باشد و سرکردان و حیران باشد باب الطاء مع الطاء طاط

باب الطاء مع الطاء

مرد سخت خصومة و دلیر و دراز و شتر نرکه برای کشتی مست شده باشد طرط بفتحتین نادانی و تنکی موی مژکان و
بکسر را نادان طوط بالفتح سخی و برانکیخته شدن تنکشی ماده و پنبه و دراز و باشد و بیشه و خود و شدید
الخصومة و دلیر و شتر مست بی قرار برای کشتی طیط بالکسر نادان و دراز طیوط بالضم سختی و برانکیخته شدن نر در و فت
کشتی باب الطاء مع العین طبع بالفتح سرشت مردم که بران آفرید شده و نمونه و نوع از رنکی و دفالیه

باب الطاء مع العین

و مهر کردن سیم و زر و مهر نهادن بر نامه و کل و مانند آن و ساختن شمشیر و درم و ساختن سبو از کل و پر کردن مشک
مد لو و قاو رسیدن بر فقا زدن و بالکسر جای روان شدن آب بر یغانه و مشک مجوی آب و نام جوی بستم زنگ و چرک
و پلیدی معنی بفتح باء نیز آمده و عیب و ننک شدن و بفتحتین زنگ شمشیر و زنگ کرفتن آن و چرکی شدن و کاهل شدن و بالفتح
و کسر آن دون همت طباع بالکسر سرشت مردم که زایل نشود و بالفتح و تشدید باء کوزه کر و شمشیر کر طابع بکسر آن
سرشت و مهر زننده و بفتح باء انکشتری و هر چه بدان مهر کنند و بکسر باء نیز آمده طسع نکاح کردن و رفتن در شهرها
طلوع بالضم بر آمدن آفتاب و جز آن و دانستن و آشکار شدن و آمدن پیش کسی و غایب شدن و بر آمدن دندان کودک
و بر آمدن شکوفه خرما و رسیدن بزمین و بر آمدن بر کوه و جز آن طلع بالفتح اندازه و مقدار و شکوفه غنچه که از درخت
خرما بر آید و بالکسر راز و اطلاع و توقف بر چیزی و دیدار و ناحیه و کرانه و جایی که آفتاب ازانجا بر آید و بدین دو معنی بفتح
نیز آمده و زمین نشیب زمینی که پشتهای خاک دارد و مطلاع بالکسر بر چیزی طلع بالضم جمع و بالفتح و تشدید لام
انکه اراده کارهای بزرگ کند و مرتکب امور عظیم کردد و کارها آزموده باشد طالع بکسر لام بر آینده و صبح کاذب
بر آید کروزای نشانه امید معانی و باصطلاح منجمین طالع برج و درجه که هنکام ولادت با وقت سؤال بر چیزی از افق
نمودار باشد و لولو الطالع و لادت و ثلثی را طالع مسئله کویند طلایع پیش روان لشکر که برای خبر کرفتن دشمن پیشتر
روان شوند جمع طلیعه طلع بالفتح و بفتحتین امید و امید بستن حریص بفتحتین مر سپاه و علوفه لشکر و بالفتح
کسر میم و ضم آن مرد حریص و طامع طماع بالفتح و تشدید میم بسیار حریص طوع بالفتح فرمان بردن و فراخ شدن علف
در چراکاه و منقاد و فرمان برنده و طوع العنان اسب نرم عنان طایع فرمان بردار باب الطاء مع الفاء طخف بلند

باب الطاء مع الفاء

طخف بالفتح غم و هم که در دل افزون کردد و ماست طحاف بالفتح ابر بلند و بحاء مهمله نیز آمده و بالکسر و الفتح ابر تنک که آسمان
و رای آن از پس ان دیده شود طرف بالفتح چشم و چشمها مفرد و جمع آمده و کنایه از پلک چشم و مدد ستاره است که از اعیان الاسد خوانند

وان منزلی است از منازل و باز گردانیدن و چشم بر هم زدن و طپانچه زدن و جوانمرد و کریم و نهایت هر چیز و پهلو طرف
نو مبشت دیمن و بالکسر کریم الطرفین از انسان و غیر آن و بر تقدیر اول جمع اطراف و بر تقدیر ثانی جمع طرف و آمده و اسب
گرامی و نجیب از طرفین آمده و بمعنی نجیب که مثل آن در نتاج صاحب بهم نبوده و مال نو و بالضم نیز آمده و بمعنی هر چیز که نو
غلاف باشد و آنکه بنا و حد بزرگ او و پدران نسبا کن شمرده باشد و بفتحتین کرانه و مکرو هی از هر چیز و مرد کریم الطرفین
جمع و اطراف الرجل پدر و برادران و اعمام و خویشان و اطراف بدن دست و پا و سر و اطراف قوم اشراف و علما و اطراف
الغذاء … نوعی از انگور و بفتح و کسر … که بیک رزن و بیکدست … فرازند و … باشد و شتر که از چراگاه
بچراگاه رود و بسکون راء نیز آمده و آنکه بنا و حد بزرگ او و پدران نسبا کن شمرده باشند و نام موضعی است بر سی و شش
میل از مدینه شریفه طریف و طارف مال نو و مردی که بنا و حد بزرگ او و پدران نسبا کن شمرده باشد و میوه
و جز آن که غریب و نادر باشد طراف بالکسر خیمه از ادیم آنچه از اطراف کشته کرده شود و شرف و بزرگی و بالفتح و تشدید
راء نام مردی است طغیف … طفاف بالفتح و تشدید فاء پر پیمانه تا اطراف پیمانه و آنچه در پیمانه ماند بعد
از دست کشیدن بر سر آن و موضعی است نزدیک کوفه و زمین بلند از زمین عرب و کرانه دریا و جانب و پهلو طفاف بالفتح
و الکسر مشابه طف پر پیمانه تا لبهای آن و آنچه در پیمانه بماند بعد از دست کشیدن بر سر آن و بالضم سر ظرف و آنچه …
ابدا پیمانه و بالفتح و تشدید فاء ظرفی که تا لبها پر باشد و اسپی که سبک جلد بود طفطاف کرانهای درخت
طلف بالفتح و بفتحتین هدر و باطل و بفتحتین … و بخشش و احسان از چیزی و زیاده و فاضل از چیزی طنف بالفتح و بالضم
و بفتحتین کوه … و بضمتین آنچه از کوه … که نا … باشد و کرانهای دیوار که … باشد و
پوشش در سرایی که از بنا پیش آمده باشد و از بالای در کشیده باشد و بفتحتین … و سر کوه و …
و بالفتح و کسر نون … طوف بالفتح گرد چیزی گشتن و پشم کردن گوسفند و مشکی چند که باد در آن دمنده
با یکدیگر استوار بندند چنانکه بصورت سطح هموار شود و بر آن سوار شوند و از آب بگذرند و غایط و رفتن بیرون برای قضای
حاجت طواف بالفتح گرد چیزی گشتن و بالفتح و تشدید واو خادم که بنرمی و مهربانی خدمت کند و نام مردی است و نیز با
طوف کننده طوارف چشمان و خیمه که دامن او برداشته شود تا بیرون نظر کرده شود طهف بالفتح و بفتحتین
گیاهی است … بالکسر پاره از هر چیز طهاف بالفتح ابر بلند طایف عسس و … منصل بطرف … باشد و خانه
کمان و طوف کننده و خیالی که در خواب بنماید و نام شهری … که در وقت طوفان
… این شهر را بدست کرده خانه خدا طواف نموده بود با آنکه این شهرها بنام … بوده اند
… طیف بالفتح غضب و دیوانگی و خیالی که …
… باب الطاء مع القاف طاق …

باب الطاء مع القاف

وطیلسان با طیلسان سبز و ثمر درخت بحسبت و قلعه است بطبرستان که در آنجا ساکن بود محمد بن النعمان امامی که از
اهل سنت شیطان الطاق و امامیه مؤمن الطاق گویند و تیکها از نعل و سفال و جز آن که بر روی آن مدکه کوه و سجاده و مباهر دو
چوب از کشتی **طابق** بفتح باء و کسر آن خشت بزرگ پخته و عضوی با تمام زبر و ظرفی که بر آن نان و جز آن پزند معرب تابه طنو
بالکسر سریشم که بآن مرغان را شکار کنند با دو دخنی است هر چیز که چسبد و ساعتی از روز و گروه مردم و ملخ و باع بفتح
چسبیدن دست به پهلو و بفتحتین ته و طبقه چیزی و پرده هر چیز و آنچه مشابه و برابر چیزی باشد و روی زمین و آنچه بر
او طعام خورند و قرنی از زمان یا بیست سال عمر مردم و ملخ بسیار و گروهی از آن هر دو و استخوان تنگ که میان دو مهره
استخوان باشد و باران عام و اکثر آن از شب و روز و پیشه و اندام زن و پسر یکدگر زاده و کودک و حال لقوله تعالی لترکبن
طبقا عن طبق یعنی سوار خواهید شد روز بروز من بحالی از حالی دیگر و بنت الطبق سنگ پشت و بنات الطبق سختیها
و بلاهای زمانه **طباق** بالکسر موافق کردن دو چیز را باهم و طبقات که بعضی بر بعضی باشد قال الله تعالی
خلق سبع سموات طباقا بالضم و تشدید باء درختی است که در کوهستان مکه معظمه میشود و نافع سموم و امراض دیگر
طریق راه و نخلهای بسیار بلند واحد طریقه **طارق** بشب آینده و ستاره صبح و بعضی طارق زحل را گفته اند
و زنی و شتر ماده که مدتی از شوهر رسیده باشد و نام پسر منیر عبد الشمس که بنات طارق که در عرب
بحسن ضرب المثل شده اند بدان منسوبند **طروق** بالضم بشب آمدن و کشتی نر ساده **طرائق** جامه کهنه
اشراف و اقران قوم و گروهی از آن قال الله تعالی کنا طرائق قددا ای فرقا مختلفة **طرق** بالفتح زدن بمطرقه
و شکستن و سنگریزه زدن کاهن برای تفأل و جدا کردن پشم و چوب زدن بر آن تا از هم جدا شود و کشتی گشن بر
ماده و بشب آمدن و بهم آمیختن کاهن پنبه و پشم در وقت فال زدن و آب منی نر و سستی عقل و رای و آبی که در آن
شتران را ببول کنند نوی که بر جماع قوی باشد و آواز و نغمه ساز و عود و جز آن و بالکسر قوت و فربهی
و پیه و بالضم و بضمتین راهها جمع طریق و بفتحتین پیوند و شکن رشته و سستی زانوی شتر و کجی ساقان و بودن
بعضی پرهای مرغ بالای بعضی و بول کردن شتر در آب ایستاده و نشانهای پای شتر
و بیمزدی و معنی جمع طرقه است بفتحتین ابکرها بیابان و نام آبستنی و بالضم و فتح راء خطها و نقشها که
باشد جمع طرقه بالضم **طراق** بالکسر آهنی که پهن کرده شود بعد از آنکه ساخته خود و مانند آن از آن سازند
و دوالی که بدان نعل دوزند و چرم نعل و پاره از نعل که بر بنوه زنند و برید از پوست بمقدار سپر آن را بر سر چسپانیدن
و بالضم و تشدید راء کاهنان **طسوق** بالفتح پیمانه بهشت خراجی که بر زمین مقرر کنند و بکسر طاء که اهل بغداد بدان
تکلم کنند خطاست **طرخشقوق** باول مفتوح گیاهیست **طفق** بالفتح و **طفوق** بالضم نزدیک شدن
و شروع کردن در چیزی و بفتحتین نزدیک شدن و بموضعی ماندن و بدانجا مقیم شدن **طوق** بالفتح آواز سنگ

ـت بالکسر آواز مرغ و وزق که بر کنار جوی گوید طلق بالفتح آهو و سگ شکاری تا فرو رها کرده دور و شب معتدل
که نه گرم و نه سرد و بعضی زنان که در زبان پیدا میشود و سنگی است سفید براق که از آن آلها تراشند معرب تلک گویند و بچیزی بمالند
آتش از آن نسوزد و اگر حل کرده و مانند آب شود اکسیر باشد چنانچه گفته اند من حل الطلق استغنی عن الخلق و بالکسر نیز آمده
و بعضی گفته اند که افصح فتح لام است اگرچه مشهور سکون لام است بالکسر حلال و رها شده و بر آمده از چیزی و در دو
و بالا رفتن شیر و شیره که کاهیست شیره طرف تر … تلخ که در رنگها بکار دارند و ضبیط بفتحه … نوروز و بالضم
والفتح آنکه بند نداشته باشد و بضمتین شتر و نام زنی پای بند و بفتحتین تک سبب و نیز دار و پوست خام و هر دو …
بکار رباب بردن شتر و ضبیط بفتحه … طلق الوجه بهر سه حرکت بفتح لام و کسر لام و طلیق الوجه کشاده روی و خندان
و طلق الیدین بالفتح و بضمتین و بالضم و فتح لام و بالفتح و کسر لام زبان تیز طلاق رها شدن زن از قید نکاح [illegible]
زن رها شده از قید و نام زنی که رها کرده … گاه و طلق بالضم و تشدید لام مفتوح جمع طلیق رها شده از بند و رها
کرده طوق بالفتح وسع و طاقت و توانائی و گردن بند و چنبر حلقه و هر چه مدور بوده باشد و گرد چیزی
در آمده باشد طوارق زنانکاهنه و … باب الطاء مع اللام طل
باران مفتوح و تشدید طل کردن خون … گرد … باران خرد
قطره در تحفة السعاده بمعنی ابر و سر سبک … لطراف
پوست میکنند … طبال … طبول … جامه … و معطر کرده
انجیر طبل میباشد طبال بالفتح و تشدید باء نقاره زن طحال بالکسر سپرز و نام سنگی … موضع است و بالضم
بیماریست که در سپرز بهم رسد طحل بالفتح دست … ستبر … و بفتح حاء تیز آمده و بفتحتین بزرگ شدن و آماس
کردن سپرز و سیاه شدن … بوی گرفتن آب و تیره رنگ شدن … بالفتح و کسر حاء غضبناک و پر و ملی
طرآل بالکسر مناره و حلا … بنا کنند و هر بنا عالی و هر پاره از کوه و سنگ بلندی بزرگ که از کوه پیش آمده
و برآمده باشد و دیوار دراز و بلند و چیز بالا بیش دیوار و طرابلس الشام … ملک شام طسل بالفتح
درخشیدن … آب … طعل بالفتح تدبیر کردن در … [illegible]
طفل بالفتح نازک … و بالکسر خرد از هر چیز و نو زاده از مردم و حیوان جمع و مفرد آمده و در آمدن
تاریکی شب میل کردن آفتاب بغروب و بر آمدن آفتاب … شدن … غروب و بفتحتین آخر روز بعد از آن
… و هنگام چاشت … تاریکی … طفیل بالکسر فاء … آب … دیگر در حوض بماند
کوه … و بالضم و فتح فاء شاعر کوفی که ناخوانده بمهمانی میرفت و الطفیل الا … و طفیل العرائس …
طفیلی منسوب است … اطفال بالضم والفتح … خشک طل بالفتح و تشدید لام باران ریزه و ضعیف و نرم و شبنم

بریق و وزق نور … که عرب ضفدع گویند و هانا چلپاسه برهان

تک … برهان

الطامع …

بالکسر

بالکسر و طلا بالکسر و فتح لام جمع و چیزی خوب و شگفت آرنده از شب و آب و شعر و غیر آن و شیر درنده و مرد کلان سال
وجثه و پیکر نیز آمده و کم کردن خون کسی را و سخت راندن شتر و تر شدن زمین از شبنم و تر کردن شبنم زمین را و باطل
و هدر کردن خون و بالضم شیر و خون طلل بفتحتین شخص هر چیزی و نشانه خانه و اثر خانه ویران شده که بجا مانده
باشد اطلال و طلول جمع طیلسان بکسر و چادر که از برای حنا و جوان بامنه باشد طمل بالفتح خلق غالم و ابر تنگ
و سیخ ماند نشود و بالفتح چادر و پیشهاد زان کردن و بسیار رنگ کردن جامه و پهن کردن نان بمطلمه و آن بالکسر چوبی
است که بدان نان پهن کنند و آلوده شدن نیز بخون و آلوده شدن هر چیز بخون یا بروغن یا بغیر آن و بالکسر جامه که
کرا زبد کردن پاک نباید و داب نیز و جامه سبز رنگ و گلیم سیاه و هر چیز سیاه و کردن بند و نادان و لئیم و دزد
بدکار و جامه کهنه و گرگ تیره رنگ که رنگش بسیاهی مایل بود طمل بالفتح و کسر میم مجهول الشان و بزغاله زرد
ماده و چادر و لایه ... و بیگانه ... و کرد زنیده و بالضم و فتح میم هنر از جامها طنبل و طنبول هر دو بالفتح آسیت
بمصر طول بالضم درازی و دراز شدن و بالفتح منت نهادن و فزونی کردن بر کسی و غالب آمدن در فضل و منت
و فراخی و توانگری و بفتحتین درازی در رسن یا لایق شتر و بالکسر و فتح واو رسنی که بدان پای چار پا بندند
و رسن دراز که ستور را بدان بندند و سر دهند که بچرد و بالضم و فتح واو چیزهای دراز و بالضم و تشدید واو مرغی
ابیض دراز پا طویل دراز طیال و طوال بالکسر جمع و نام بحری است از بحور شعر طوال بالفتح درنگ و عمر و بالضم
دراز و بالضم و تشدید واو و بسیار دراز طایل فایده و فزونی و توانائی و توانگری و فراخی طهل بالفتح و بفتحتین
بدبو شدن آب تیره و بالضم و کسر ها آب بدبو و همچنین طاهل طهمل بالفتح جسم سخت خلقت و زن نازک چیز هاله
که چون دست بدان رسانند چیزی نداشته باشد طیل بالفتح چنبک شراب و بادی سخن و عیار و شب تاریک
و بیستا از چیزی باب الطاء مع المیم طخم بالفتح و خاء معجمه تکبر کردن طخوم بالضم جد و وطراز مینزار دو
نجوم طرم بالکسر و الفتح مسکه و عسل و بالضم کانون آتش و در خبث و بفتحتین روان شدن شهد از شان طرم
بالکسر و فتح الباء ابر سطبر و عسل طسم بالفتح مبتلا از عاد دانا پدید شدن راه و چون دنا پدید کردن و بفتحتین
ناگوار شدن و گرد و غبار و تاریکی طسوم بالضم ناپدید شدن طعام گندم و هر چیز خوردنی اطعمه جمع
طعم بالفتح خوردن و چشیدن و اشتهای طعام آنچه بدان اشتها شود و مزه طعام و شراب از حلاوه و مرارة و
بالضم خوردنی و بالفتح و کسر عین خورنده و چشنده و آنکه در خورش حالی او تر داشته باشد و همچنین طاعم طغام
بالفتح مردم فرومایه و مرغان زبون طغم بفتحتین درنا و آب بسیار طلم بالضم خوانی که بر آن نان بکسرند و بفتحتین چرک
دندان کر آن تا کردن مسواک بهم رسد طم بالفتح و تشدید میم بسیار شدن آب و پر کردن نظر و بسنگ کردن
چاه و بسیار شدن چیزی و بریدن موی که زدن و نافتن موی و بردرختن و آمدن مرغ و بمعنی آمدن طموم و سبک شدن

باب الطاء مع المیم
شان بمعنی خانه
زنبور عسل
برهان

برد و زمین رفتن و بالکسر آب گیاهی که بر آب بود و آب را نگذارد که بیرون آید و عدد بسیار و زیراب و شکفت
آمده و شتر مرغ و اسپ تیز طمیم سبک شدن و نرم دویدن اسپ تیز و طلم و طلم بالفتح مبادر با طمطم
بکسر هر دو و طمطمانی مرد غیر فصیح که زبانش درست نباشد طمم بفتحتین در انباشتن طمم بالفتح مجهول بعد دو مخالف نهادن
بر چیزی و بنک بودن کار کسی باب الطاء مع النون طین به سه حرکت جمع کثیر و بفتحتین نیز آمده و بالضم طنبور
با عود و بالفتح و بفتحتین دیر شدن و دیر کی و بالفتح مردم و آنچه پوشیده باشد و بالفتح و کسر تای دیرک و بالضم نخ
یا نبات بچه السب چنبره که بر بند از نده و بدان کرکسها و درندها را شکار کنند بالکسر فتح با زیر کیها جمع طبنه بالکسر
طابن زیر نطابون جایکه آتش نگاه دارند نامیده طاجن و طیجن بفتح جیم معرب تابه طحن بالفتح بریان کردن طحن
بالفتح آرد کردن و گرد شدن مار و بالکسر آرد و بالضم و فتح حا کوتاه موی حانور دیگر خود طحون بالفتح مفرد اسطنه
نغم ولشکر عظیم جنگ کردن لشکر و شتر بسیار طحان بالفتح و تشدید الحاء آسیابان طرن بالضم خرطرخان بالفتح
رئیس شریف طراخنه جمع و این لغت در اصل خراسانیست طرخون بالفتح گیاهیست معروف که بیخ ریشهاست و غافر
است طعن بالفتح نیزه زدن و قدح و عیب کردن در کسی و در بیابان رفتن و در شب سیر کردن و عنان کشیدن اسپ
تا تیز رود طعین نیزه زده شده و طعن کرده و همچنین مطعون طاعن نیزه زننده و طعن کننده طاعون و طواعین
جمع طغن بالفتح مرتفع شدن طغیان بالضم و الکسر از حد در گذشتن و همچنین طغوان بالضم طالقان بالفتح نام شهری
است میان بلخ و مرو جایی بیست کرده شد از وزیر و اینجا اصطلاح متعبد عباد طمن بالفتح ساکن وارمیده و همچنین مطمئن
و طمون بالضم جمع و بالکسر و تشدید میم شهر بیست در وم طنبن بالفتح مکسر و آواز طنبور و طاس و آواز کوش و ما نند آن
طن بالفتح و تشدید نون رطب سرخ بسیار شیرین و خرمن و آواز کردن مگس و طنبور و کوش و جز آن و بالضم بند
و خرمن و سر با مبادی و تنگ باره و دسته نی و پشته هیمه طنه واحد طواحن دندانهای بزرگ که طعام
بدان سائیده شود و از یکبار سوی است دندان گو نیند طوفان بالفتح کرد چیزی گشتن و بالضم باران سخت و آب که
زمین برابد همه را غرق کند و مردن و کشتن و سیل غرق کننده و هر چیز که بسیار و غالب شد و همه را فرو گیرد
طهران بالکسر دهی است ناصفهان و دهی است به طین بالکسر گل طیان بالفتح و تشدید با گل کار طیران
بفتحتین پریدن طیلسان بالفتح و به سه حرکت لام و مشهور فتح است جامه است که بر دوش میاندازند معرب
تالشان و طیلس بحذف الف و نون نیز آمده طیالسه جمع و طیلسان ملکی است مختلف در نواحی دیلم باب الطاء مع
الواو طوی بالفتح خواندن طی بالفتح بگذر دن و نور دید از کشیدن و رفتن و معدوم شدن و هلاک شدن در پهلو
پیچیدن و برگردانیدن بکسر طور و آمدن از جای دور طفو بالفتح و بسکون فاء و بالضم و تشدید و او برسر
آب آمدن چیزی و برگ بالای درخت ظاهر شدن و سخندی و بلا هو و سبک دویدن بر روی زمین و مردن و د

شدن

ولیشتراز او شکفته آید
ع

انباشتن چیزی برداشتن
انبار کردن و پر کردن
برهان

باب الطاء مع الواو

شدن در کاری طلو بالفتح آهو بره که نو زاده باشد و بالفتح و کسر هم آمده و انتظار و درنگ طهو بالفتح دراز
شدن کاه بلند بودن و پریشان آب در باطهو بالفتح و سکون ها و بضمتین و تشدید واو پوست پختن و بریان
کردن و رفتن و کار کردن باب الطاء مع الباء طبی بالکسر و الضم پستان بهایم و سباع طربی بتشدید یا مانند
طاعه بند از جای و ظاهر شوند بر کسی ناگاه طرابلی چیز یکه دانسته نشود که از کجا آمده طلغی از حد عند
کننده طفیلی آنکه ناخوانده بمهمانی رود و منسوب بطفیل و بیان آن که شد طمی همان طهو که گذشت طامی
آب بسیار که از کنار در گذرد و دریا بر طاهی طباخ طی بتشدید یا پیچیدن و نوردیدن و نیز موضعی که نصف آن
دارند طاوی پیچنده و گرسنه باب الظاء مع الالف ظباء بالکسر آهوان جمع ظبی ظرفا بالضم و فتح راء در رکا
جمع ظریف ظرباء بالفتح جانوری است چون گربه بوی بدی دارد ظلما بالفتح شب تاریک و تاریکی ظمی بالکسر و همزه
در آخر تشنگی و مثل ما بین دو آبخور در شتر ظماء بفتحتین تشنه شدن ظماء بالکسر تشنگان جمع ظمآن باب الظاء
مع الباء ظاب بالفتح و سکون همزه بانگ و فریاد و کلّه شدن و خشم کردن و آواز بز هنگام مست شدن
و کسیکه خواهر زن کسی در خانه داشته باشد و او را سلف انکسر میگویند و بدین معنی بالف نیز آمده ظبظاب بفتح
ظاء در دو عیب و آبله که در پلک چشم می‌شود ظرب بالفتح و کسر را کوه فراخ یا کوه خرد و زمین بلند که بلند بر آمده
باشد ظراب جمع و بضمتین و تشدید با کوتاه سطبر کوشت ظنب بالکسر بیخ درخت ظنبوب بالضم نهایت
ساق از قدم و نهایت استخوان ساق و میخ که در سوراخ نیزه که در آنجا سنان را پیوند کنند زده باشند باب الظاء مع التاء
ظبیة بالفتح آهو ماده و فرج زن و عیزانه انبان یا انبان خورد و خم فاده ظبیه بالضم و فتح با سر بهانه
بیرودم شمشیر و سنان ظرافة بالفتح زیرک شدن ظعینة بروزن سفینه هودج و زنی که در هودج باشد
ظعاین و اظعان و ظعن بضمتین جمع ظفرة بفتحتین ناخنه ظلمة بالضم تاریکی ظلمات بضمتین و فتح لام و سکون
آن جمع و ظلمات ثلثه ظلمت شکم و ظلمت رحم و مشیمه و بعضی گفته‌اند ظلمت شکم و رحم و پشت ظلة بالضم و تشدید
لام سایبان و آنچه سایه کند مثل چتر که بدان از خار [illegible] پناه برند چون صفه و ابر که سایه افکند
ظهارة بالکسر ابره و روی جامه خلاف بطانه و بالفتح قوی پشت شدن ظهیرة نیمروز گرم ظاهرة چشم
بیرون آمده و چشمه که آب از نیمروز خورند یا آب روز در روز نیمروز ماده قوی پشت ظهرة
بالکسر یاری کردن بفتحتین رخت و متاع خانه و مردم خانه باب الظاء مع الراء ظار بالفتح و سکون همزه دایه
گرفتن برای طفل و مهربان شدن ظئر بالکسر و سکون همزه دایه از جوان و انسان که بچه طفل کند مهربان بر طفل
دیگری و ستون که در پهلوی دیوار کنند و بلغت نظائر ظئار بالکسر و مد همزه یعنی شتر ماده بینی
بنا مده [illegible] ظؤار بالضم و مد همزه دیگر ظرّ بالکسر و تشدید

باب الطاء مع الباء

باب الظاء مع الالف

باب الظاء مع التاء

ناخنه مرضی معروف چشم برهان

باب الظاء مع الراء

وظرنه بفتحتین سنگ باشد سپید و نیز ظفر بالضم ناخن و گوشهٔ کمان بالا از سوفار کمان که بدان سر چله
گره میزنند و ناخنه چشم و قطعهٔ پشت یک کس و بالفتح دست یکی یکسی و بفتحتین زمین هموار ظفاک و ناخنه شدن در چشم
و منزون شدن ظفار بالفتح و کسر را موضعیست در یمن که عود خوب بدان منسوبست و قلعه ایست در یمن و شام و بوی
خوش که از الظفار نیز گویند و اطیب الاظفار الطیب گویند و بفارسی ناخن طیب و دیو گویند و هندی نکه ظهر بالضم
هنگام زوال و صلوة الظهر نماز پیشین و بالفتح پشت و ستوران سواری و بار و جانیکه نماز پیشین گزارند ظهران بالضم
جمع و زاد شتر و مال بسیار و موضعیست و فخر کردن بچیزی و زمین بلند درشت و لفظ قرآن و بطن نا و یلان و
حدیث و خبر و چیزی که از کسی غایب باشد و بفتحتین در دلشت و موافق شدن و گفتن خردرزی را که تو بر من هیچ پیشی نداری
صفه و بام کشتی که بر او سرام میشود کنار رو ندهد جلال نکردید و بالفتح ظاهر هنگسان ظاهر پیدا خلاف باطن
و نام بسیار از نامهای حق تعالی و چیزی پیدا ظهور بالضم پیدا شدن و چیره شدن و بنام برآمدن ظواهر بلندیها
زمین که پیدا شده‌های قریش و قریش الظواهر آنهایی که بمکه فرود آمدند ظلع بالفتح لنگیدن شتر در رفتار
و لنگ آمدن جای زمین بسبب بالای مردم و خمیده شدن و بالضم و فتح لام کوهیست به سلمی ظالع میل
کننده و خمیده و ستور لنگ و سگ که در شی بحرامی بکنند ظلاع بالضم بیماریست که دست و پا ستور بهم رسد

باب الظاء مع الفاء ظرف بالفتح زیرکی و زیرک شدن و آوند که در آن چیزی کنند ظریف زیرک
و خوش طبع ظراف بالضم و تشدید را و تخفیف آن زیرک ظلف بالفتح و تشدید لام بستن و فراهم آوردن
پاهای شتر و گرانی بدنت بد نکانی ناخوش ظلف بالکسر سم شکافته چون سم گاو و گوسفند مانند آن
و حاجز و منابت درختان و بالفتح باطل و خون هدر و بفتح لام نیز آمده و بر هم زدن و بالضم و بضمتین
چیزهای سخت و سختی معیشت و بفتحتین و فتح اول و کسر دوم جای بلند از آب و کل ظلیف بمعنی الف خوار و جای
درشت و ناهموار و کار سخت و دشوار و سختی و بیخ کردن چیزی رایگان

باب الظاء مع اللام ظل بالکسر و تشدید
لام سایه و خیال و نمونه چیزی و بیزان بیاید از شب و اول جوانی و شدت گرما و ابریکه آفتاب را بپوشد و پناه و نادر
شب یا آنکه ظل سایه اول روز باشد و فی سایه آخر روز ظلال و اظلال جمع و بمعنی بهشت نیز آمده ظلیل سایه
دایم و جای سایه دار و آنچه سایه اندازد و بمعنی امواج دریا ظلال بالفتح سایه ابر و جای سایه دار و ظلل بالفتح
والضم و فتح و ضم لام سایه بانها و ابرها که سایه کند و بفتحتین آب زیر درختان که آفتاب بر آن نتابد ظلول بالضم
سایه کردن

باب الظاء مع المیم ظلم بالضم و الفتح ستم کردن و سختی باده ستدن بچنانکه انکار یا بد
رد کنند و کم کردن حق کسی و گذاشتن چیزی بجز غیر محل و کندن زمین غیر موضع کندن و کشتن شتر بعلت ...
و خوردن شیر از مشک پیش از آنکه ماست شود و کشتن کردن شتر ماده و بالفتح آب صفا و سپیدی دندان و برف

وجنوع خوب

بجای ... و ... نیز ... لطیف ... و انگشتری ... و از ... بالفتح ... و بالکسر ... چیره ... البشنه ... یافتن بهار

باب الظاء مع الفاء

افلد چیزیا بند ... وادانی بران

وانکار نچیه کاروان ... که بعد ازآن ماند یا مقف ... بمشقت و عوض یابد آید برهان

باب الظاء مع المیم

و بزرگ و بفتحتین زیادتی کردن شب و شخص و کوه و بالکسر و فتح لام و الف نیز ظلام بالفتح تاریکی قول شب ظلم
شتر مرغ نر و ستمکرده شده و شیر که ناشسته شده باشد و خورده شود و خاکی که از چاه در آمده باشد ظالم ستم
کار باب الظاء مع النون ظربان بالکسر و الفتح و فتح ظاء و کسر را جانوری است مانند گربه بغایت بدبو و چون در جائی گوزد
بوی آن نرود تا کهنه شدن ظعن بالفتح و بفتحتین سیر کردن و رفتن بجائی ظاعن بسیار ظعائن هودجها و زنانی
که در هودج نشینند ظعون بالفتح شتر که بدان بار بردارد و بکار برند و هودج بر آن کنند ظعان بالکسر رسنه
که بار و هودج بر آن بندند ظمآن بالفتح و مد همزه تشنه ظنون بالفتح مرد بدگمان و مرد ضعیف و کم حیله و چاه که
نشود که آب در آن هست یا نه و چاه که آب وامی که معلوم نشود که صاحبش ادا کرده یا نه ظن بالفتح و تشدید نون مرد بد
گمان و تهمت نهنده ظهران بالضم طرفهای کوتاه تر بین پرهای مرغ ظیان بالفتح و تشدید یا یاسمین شیر انگیز
و گیاهیست که برگ آن چون هار آید باغ کنند باب الظاء مع الیاء ظهری بالکسر شتر آماده برای حاجت و کار
و پس پشت انداخته و فراموش کرده باب العین مع الالف عبا بالکسر بار و گرانی از هر چیز و سبکبار و ما
و آن و بفتح نیز آمده و بالفتح درشتی افتاب با ماده کردن کار و آمیختن و ساختن و ساختگی و آماده کی لشکر کردن و
پاک داشتن عباء بالفتح و مد همزه پوششی است پشمین معروف که از اعراب پوشند نادان و گران و ناگوار عبی
بالضم خوشنودی و رضا عجا بالفتح کلک بی دندان عدو بالفتح آنچه سر آن کنند از کوچ و آوازه و نشان هم و نشا کردن
و بالضم ستم کردن عدی بالکسر جماعه و بیگانگان و مسافران و هر چوبی که در بنا در چوب باشد و سنگ تنک که بدان
چیزی را پوشند و بالضم و الکسر دشمنان عدای بالفتح دور و جدا هر چیزی و دوری و شغلیکه تو را از چیزی باز دارد
و سنگ تنک که بدان چیزی را پوشند و بالکسر دو ضد [illegible] و انداختن عذر بالضم معذرت
و عذر خواستن عذرا بالفتح زن دوشیزه عذاری بالفتح و فتح را و کسر آن جمع و دُرّ سوراخ نکرده و چیزی از آهن
که بدان شکنجه کنند انسان را که تا اقرار کند و ریگی که بپا سپرده نشده باشد و برج سنبله یا جوزا و منزلی مشرقی
و ضیع است نزدیک بمشو و دهی است نام عرا بالفتح صحرای بید رخت و گیاه که در هیچ چیز آن نتوان پناه برد عری
بالکسر یا خیمه و آنکه اهتمام بکاری نداشته باشد عربا بالفتح عرب خالص عرابا بالفتح درختهای خرما که ربیع تعالی
بتخصیص محتاج داده شود تا میوه برای خود صرف نماید عرفا بالضم و فتح را شناسندگان جمع عارف عزاء بالفتح
صبر کردن و در ارتشفا مند دیدن و شکایت کردن عزی بالضم و تشدید زاء مونث اعز و بمعنی عزیز آمده
نام بتی است آن در تخت بود که قبیله غطفان او را پرستیدند و در نزد آن خانه ساخته بودند پیغمبر ص خالد بن ولید را
فرستاد تا که آن خانه را شکستند و درخت را سوختند عسی بفتحتین یعنی امید و نزدیک که چنین شود عشاء
بالکسر اول تاریکی از مغرب تا نماز خفتن یا از زوال آفتاب تا طلوع فجر و عشاءین نماز مغرب و خفتن یا از زوال آفتاب

باب الظاء مع النون

مرد بد گمان بودن و تهمت بودن و بمعنی دانستن و گمان و یقین و تهمت نهاده شده ظان بتشدید نون

تا طلوع

تا طلوع فجر و عشا بمعنی نماز مغرب و خفتن و بالفتح طعام وقت نفتن و بیهمزه شبکوری و روزی کوری را نیز گویند عشوا بالفتح ناقه که پیش خود را نه بیند بتازیکی عشوئرا و عاشوئرا دو روز دهم محرم را نامند عشراء بالضم و فتح شین ناقه ده ماهه آبستن عصا بالفتح چوبی که بدست گیرند و نام اسپی است جاشی از اهل اسلام و شق العصا مخالفت با اهل اسلام و مجرد زدن و استخوان ساق ویا ران عطا عطا دادن و بخشیدن و دهش و بخشش عطایا بخششها جمع عطیه عفا بالفتح هلاک شدن و ناپدید شدن نشان و خاک و سفیدی بر خد چشم و بالکسر پر شتر مرغ که پیدا شده باشد و موی دراز عفی بالضم نشان و جزای کردها و پس چیزی عقلا بالضم و بالفتح خردمندان علماء بالفتح زنی که لب لا بمعنی او شکافته باشد و بالضم و فتح لام دانایان علاء بالفتح بلندی و نام مردیست و موضعیست بمدینه علیاء بالضم بلندیها علی بالضم چیزهای بلند و شهریست بناحیه وادی القری و موضعیست بدیار غطفان عوا بفتحتین و نقش بینائی چشم و دل عما بمعنی گمراهی و سنبره و ابر بلند و ابر سطبر و غلیظ و ابر تنک و ابر بارنده و ابر سپید و ابر که باران او ریخته باشد عمیا پوشیده که چیزی پوشیده شود و انداز کردن و سیمرغ و سختی و بلا عنا بالفتح رنج و مشقت عواء بالضم بانگ سگ و روباه و آهو و بالفتح و تشدید واو سگی که فریاد بسیار کند و بی همزه نیز آمده و منزلیست از منازل قمر و آن پنج ستاره کوکب است شتر بچه عیناء زن خوب چشم و ماده گاو وحشی و سبزه و مشکی که نو و تنک بیاره شدن باشد عیاء درد بی دوا و مانده شدن از کار و دراز شدن کار عب بالفتح و نشیب آب مثل بی دو پی خوردن و بیکبار بی دم خوردن آب و بالضم سنبن عباب بالضم لشکر زخم ما و معظم سیل و پری و بسیاری و بلندی آب و اول هر چیز و بالفتح و کسر باء انس بروزن قطام اسم است بمعنی امر یعنی بنوشان ترا عبعب بفتح هر دو عین جامه صوف و پشم شتر و جامه فراخ و کسوت نرم و مرد دراز و بز کوهی و نام بتی است و نام مردیست عبعاب مرد دراز عتب بالفتح حبکانک و عتب الثعلب بضمتین انهای منتوق یعنی جنبها عتب بالفتح ملامت کردن و بالکسر عتاب کننده و بفتحتین میان انگشت سبابه و وسطی یا میان وسطی و بنصر سختی و کار ناپسندیده و فساد و چوبها که بر سر ساز عود بعرض کنار زنند و از آنجا تارها بجانب سر عود بکشند و درشتی و سطبری زمین و لسانها جمع عتبه عتاب بالکسر ملامت کردن و خشم گرفتن و ناز کردن و بالفتح و تشدید تا نام مرد بیست عتبت بالفتح پدر قبیله ایست از یمن عجب بالفتح بیخ دم و نه دنبه و پایان و آخر هر کار عجوب جمع و قبیله ایست و بالضم خویشتن بینی و تکبر و مردیکه شکفتن او را نشستد و برخواستگردن با زنان و شکفت آید زنان را نشستن و برخواستگردن با او و بفتح و کسر نیز آمده و شکفت و عزیب آمدن چیزها عجاب جمع و بدین معنی بفتحتین نیز آمده چنانکه مشهور است عجیب کار شگفت و چیز غریب و بدیع عجایب جمع عجاب بالضم شگفت بتشدید جیم بسیار شگفت عذاب بالفتح رنگ نیک با طرف تنگ از رنگ عذقین بالفتح رنگ بسیار عذب بالفتح خوردنی و نوشیدنی خوش گوار و بیخ و درخت و چیزی از غایت تشنگی نبا زد

بالفتح آسمان و سر کوه و فضای بلند و هر چیز که بلند باشد و از چیزی و کار و کرد از علیا و جمع

باب العین مع الباء

دورد کردن و گذاشتن و در زخت بست و بفتحتین خاشاک و آنچه از رحم پیر زنان فرزند بر آید در حبست و شسته
زنان نراز و بر دارند و طرف هر چیز و طرف قضیب شتر و پوستی که بر آن و پس باالان شتر و احد بش عدنبر و بالفتح و کسر الف
بمعنی آبی که سبز و از جا مه غوک گویند بر سرش جمع شو عادب و عدوب بالفتح شور ابستانه که از غایت تشنگی
آب علف بخورد و انکه میان او و اسمان نحائل بناشد عذلب بالضم نام ابیست عذاب بالفتح شکنجه کردن و بالفتح
رنشد بهذا النام اسپی است عرب بالفتح نشاط و بفتح را نیز آمده و تازه شدن ریش زخم و جلجه و بالکسر کباه خنک
بفتحتین تباه شدن معده و لب بیبان صاف و بکسر را نیز آمده و ناجیه نیست عاسبنرنائی ما بدن نشان جراحت بعد
به شدن و بالضم و بفتحتین مردم تازی یا مردم تازی که شهرها باشند و اعراب آنکه بادیه ساکن باشند
و عاریه و عربا عربه بالضم بمعنی عروب بالفتح زنی که شوهر زاد و شیفته او دوست دارد یا شند زنی که شوهر
او زاد و ست دارد عربه بضمتین جمع عریب بالضم و فتح را تصغیر عرب و بالفتح و کسر را نام حرکی و نام اسپی است عزاب
بالکسر اسپان و شتران تازی خلاف بهرذون و الحق عزوب بالضم بی سطبر بالائی پاشنه ایشان و پی هر دو پا
ستور که بیز لرزان بود در هر دو دست او کجی و پی بمعنی و ساق مرغ سنگخوار که بزغر افطا گویند از آشنک در کوه
کار بر بلند دشوار و روا استن و شناختن و جمعی دلیل و حیله و بهانه و نام اسپی است و نام حرکی است أذ عاالفه کر بدی
و حلف و عده او با برابر و مشهور است او در کتب مسطور است عزلب بفتحتین مرد بی زن و عزبه زن بی شوهر عزاب بالضم جمع
هر دو عازب و بکاه دور دشت و کوه بیشه عسیبه بالفتح بکرایه دادن نحل بجهه کشنی و بر جستن نر بر ماده و آب
نر و نسل و اولاد او عسیب استخوان دم یا جانبی سین موی دم و ظاهر دم و برگ دراز و شاخ خرما بی یا برگ و دامنک
برگها او عور کرده باشند یا انکه برگ نیاورده باشد و آنکه براو برگ بر آمده باشد از اسعف گویند و شکاف کوه و
نام مرحی عسنا بالکسر موضعی است نزدیک مکه معظمه عشب بالضم گیاه تر و بفتحتین خشک شدن و عبال عشبه
عیالی که در آن خورد باشند عاشب شهر گیاه ناک و شتر گیاه خوار عصب بالفتح عصابه بر سر بستن و پیچیدن و داغ
کردن و استوار بستن و فراهم کردن شاخهای درخت بعد از آن چیزی زدن تا بر گها از آن بریزد و سخت بستن خانها
بر هم و گوسپند تا بی کشیدن تا بیفتد و نوعی از جامه برد و سحاب سرخ که در قحط سالها پدید میشود و سرخ شدن کنارهای
آسمان و سخت بستن تا نفهای شتر ماده تا شیر بسیار دهد و چرکین شدن دندان از غبار و ماندن راه و گرد گشتن بچیزی و
رسیدن و گرفتن و قبض کردن چیزی را و خشک شدن لب در دهن و لازم شدن بچیزی و ساکن کردن لام مفاعلن در زحاف
وافر و نقل کردن آن بسوی مفاعیلن و پیوسته شدن گوشت و بفتحتین پیها جمع عصبه و سر کردن که گمان بود درخت
لبلاب و بیخ معنی بفتح و ضم نیز آمده عصیب شتر بار و دهها در پیچیده بران کرده عضب بالفتح پی بریدن و شنا
دادن و شکسته کردانیدن شاخ بزرا و بشمشیر زدن و بنیزه زدن و گرفتن و بر گشتن و ضعیف و بی مزه کردن و بکبر

وشتم

شمشیر و حربه و نیزه بران و جوان سست سر چه گاو که شاخ او دو نیم باشد و بفتحتین شکسته شاخ شدن گوسپند
و بریده گوش شدن ناقه عضوب و عضوبه بالضم نیزه بران شدن عطب بالفتح و بضمتین پنبه و بالفتح نرمی
و نازکی و همچنین عطوب و بفتحتین هلاک شدن و هلاک شده عظب بالفتح جنبانیدن مرغ دم خود را و عظب بالضم
شدن بچیزی و صبر کردن بران و همچنین عظوب بمعنی العود متغیر شدن و [illegible] و خشک شدن پوست و سطبر شدن
دست از کار و بفتحتین فربه شدن عقب بالفتح دنباله رو و پس رو و هرچه از دنبال چیزی در آید و فرزند و فرزند زادها
و زه بر کمان [illegible] و پی پیچیدن و پس چیزی آمدن و نایب کسی شدن و بر پاشنه زدن و بالضم و بضمتین پی
پایان کار و عاقبت و بفتحتین پی که از ان چله کمان درست کنند و جای تنگ از سر پا و بالفتح و کسر قاف فرزند و فرزند زاده و پاشنه پا
عاقب هر چیز پس چیزها و هرکه از پس کسی بیاید و سردار قوم که بعد از وی و کسیکه نایب کسی باشد در چیز و
نامی از نامهای حضرت رسول ص زیرا که آخر همه انبیا بوده عقاب بالکسر شکنجه کردن و بالضم مرغ شکاری سیاه معروف
و سنگ برآمده در [illegible] که دلو را ببرد و سنگ بزرگ برآمده از طرف کوه مانند نردبان و جوی [illegible] که از انجا بحوض ریزد آب
و سنگی بر سر چاه [illegible] خوانند و چیزی بلند که بسیار بلند باشد و رایت حضرت رسول ص و
چیزی که در قوایم چهارپایان [illegible] و ستاره [illegible] بصورت عقاب از عقاب آسمان گویند و آسمان کوچک کردن
سوراخ حلقه گوشوار کنند عقرب [illegible] دم و [illegible] چارپایان [illegible] سواری کنند بر جسد
آسمان و نام اسپ [illegible] عقاب جمع عقرب [illegible] و شدت سرما عکب بالفتح گرد و غبار و [illegible] و شادی
و سختی در زندان و بفتحتین سطبری لب [illegible] و نزدیکی انگشتان پا و بالکسر و فتح کاف [illegible] کوتاه چشم و سرکش
[illegible] زن [illegible] و شوهر دیگر داشته باشد و نام زنی [illegible] عکاب
بالضم دود و بالفتح گرد و عکوب بالضم انبوه شدن و [illegible] عاکب [illegible] و بالفتح گرد و
غبار علب بالفتح نشان و نشان کردن [illegible] شمشیر [illegible] و سخت شدن گوشت و بالکسر [illegible]
که [illegible] ازان [illegible] و جایکه باران [illegible] بفتح [illegible] و جای رستن [illegible] علوق
جمع و بفتحتین نوعی از بیماری شتر [illegible] کردن [illegible] و درشتی [illegible] گوشت بعد از [illegible] آن
و [illegible] شمشیر بالفتح و کسر لام چیزی [illegible] درشت [illegible] و بز کوهی و جوان که پیر باشد عنب بالکسر و فتح
نون انگور [illegible] شراب عناب بالضم بزرگ بینی و کوه [illegible] بالضم و تشدید نون [illegible]
مانند [illegible] که آنرا [illegible] گویند [illegible] و نام اسپی [illegible] نام کوه [illegible] و کوه دراز کرد
و بالفتح و تشدید نون انگور [illegible] و نام مردی [illegible] عندلیب بالفتح هزار دستان عنادل جمع عیب [illegible] غاب آهو
[illegible] شدن [illegible] کردن [illegible] عیب کننده [illegible]

آهو چیکاهو حیوان معروف
و عیب و نزبان و آواز بلند
و کنایه از چشم معشوق
و مرض نفس تنگی و تنگ
کردن مهمان

ماسنشده عیهب بالفتح ناتوان از طلب حاجت و مرد گران ناگوار و کلیم بیمار پیشه **باب العین مع التاء**
عاهة آفت عاهات جمع عانة موی زهار و زهار دخی تکله از گوره خر عون بالضم جمع و مئبت از آنکه خر عانة
بدان منسوب است و شمار مجند و شرایین تر از سو عادة خو عادات جمع وفی المثل عادات السادات سادات
العادات یعنی خصلتهای بزرگان و پیشوایان پیشوای خصلتهاست عاریة بتشدید یاء و بتخفیف آنچه
بدهند و بگیرند بنا نفع گرفتن شود از آن عواری بالتشدید و التخفیف جمع عامرة آباد کننده و معمور و آباد عایدة
باز گردنده و سود و نفع و احسان و صله و مهربانی عاطفة مهربانی و خویشی عواطف جمع عاقلة خویشان قاتل
که دیه بر ایشان قسمت کنند و قوتی که بدان چیزها را در یابند و دریافتن و مند عاصفة باد سخت عواصف جمع
عاقبة آخر و پایان چیزی و فرزند عاجلة این جهان و ببهشت خلاف آجله عارضة خلعت عوارض جمع و
بیخ و بنیاد ربه عبودیة بالضم بندگی عبادة بالکسر بندگی کردن و پرستیدن عبارة بالکسر بیان کردن
و تعبیر کردن سخن و تعبیر کردن خواب عبرة بالکسر پند و پند گرفتن و بالفتح اشک باریدن و گرمی و شورش حسرت
عتت بالفتح و تشدید تا سخن تکرار کردن و باز گردانیدن و الحاح کردن در سوال چیزی عاتکة بکسر تاء کمان
کهنه و نام زنیست نام یکی از جدات حضرت رسول صلعم عاتیة از حد در گذرنده و سرکشی کننده عترة بالکسر
حمایل و گردن بند که بمشک و عود و عنبر سرشته باشند و بمعنی نزدیکان و فرزندان و پاره از مشک و درختیست
خوشبو که از امرزنجوش گویند عتبة بالضم نام مرد نیست و بفتحتین چوب پایین در که بر آن پا می گذارند و بعضی گفته اند
که چوب بالای در و بمعنی امر ناپسندیده و کراهیت عتمة بفتحتین وقت نماز خفتن و مقدار عتمة شفق از شب و باقی
شیر که بعد از دوشیدن شود در پستان فرو دارد عتاقة بالفتح آزاد شدن عثرة بالفتح لغزیدن و بسر در افتادن
عجوزة زن پیر عاجز و ناتوان و فصیح عجوز است بغیر تاء عجة بالفتح و تشدید جیم خاکستر عجمة بالضم عجمی بودن
و بفتحتین درخت خرما که از تخم رسته باشد و سنگ سخت عجلة بالکسر شتاب و مشک و دولاب عجال بالکسر و
عجل بالکسر جمع و بفتح جیم نوعی از گیاه و موضعیست و بفتحتین آنچه کره ازو کاه می کشند و دولاب چرخ بزرگ و ستون
و چوب استوار و محکم که بر آن بار بر دارند و چوب پهنای سر چاه که بر آن دلو را اویزند و گل و لای و دهبت عجبی
و شتاب عجالة بالضم و الکسر هر چه بشتاب آورده شود و شیر که در چراگاه دوشند بشتاب عجوة بالفتح خرمائیست
نیکو در مدینه حضرت رسول صلعم فرموده که هر که هفت خرمای عجوه ناشتا بخورد از گزند و آسیب زهر ایمن باشد
عدالة بالفتح شاینده گواهی شدن و عادل بودن و داد ستدن و برابری عداوة بالفتح دشمنی و بالضم جای
دور عدة بالضم و تشدید دال ساز و ساخته و آماده کرده و بالکسر شمار عدوة بالفتح کنار جوی و بالضم جای دور
و بالکسر جای بلند عذوبة بالضم گوارا شدن آب و خوش و شیرین بودن آب عذرة بالضم درد گلو و آن غلبه خون

پیشانی

باب العین مع التاء

پستانه اسم عنده بفتحتین جمع و مثله ابلنزینی و ستاره کان ناخن کا همکشان بود و شبیه کی و سرگین خرد مثل
سنتو و چیزی از آهن که آدمی شکنجه کنند تا اقرار کند و زنبک پامال کنند و در سوراخ نکوده و برج سنبله و جوزا
و مدینه مشرفه و موضعی است به دمشق و در دهستان بشام و بدین معنی بفتح عین و کسر زاء اشهر است عذره بالفتح
و کسر ذال سرگین مردم و مثله عروبه بالضم تازی زبان شدن عربیة بفتحتین و تشدید باء لغت تازی عروبه
بالفتح بدخوی و جنگجوی عراده بالفتح ملخ ماده و نام چند اسب و نام مرد است و بالفتح و تشدید بلد آلت
جنگ خورد تر از منجنیق و در دهستان دیک نصیبین عرصه بالفتح کشاده که میان خانه عرصات جمع عریه
بالفتح و تشدید یا درخت خرما که میوه او را خورده باشد و آنچه از خرما برای او دور افگنده و درخت خرما که نگاه دارند
و تفرقه شدند برای خوردن عرا جمع عروه بالضم دسته دلو و کوزه و جز آن و انکله پیراهن کرد آن تکمه کنند
عراضه بالفتح پهنا دار شدن و بالضم راه آورد از طعام و جز آن عرضه بالضم [illegible] فی کشتی گرفتن و در میان
انداخته شده که هر کس او را متعرض شود و پیش کشیده بالفتح اسکار کردن و عرض نمودن عریضه معروض داشتن
و عرض کرده شده عریکه طبیعت و خوی و کوهان شتر یا بقیه کوهان عرافه بالفتح شناسا شدن و بهرک
شدن عرافه بالفتح و الفاء اصیل و رئیس دار شدن عربه و عرفه بلای [illegible] و بشوهر [illegible] و دور شدن دو
رفتن ستور پیچ گاه عزیمه دل نهادی که [illegible] فریضه [illegible] عزهاه بالکسر مایل از زنان و ملاهی و زنی که پیر
شده باشد و مایل باشد بکودکی عزازه بالفتح عزیز شدن و گرامی شدن و کمیاب شدن و دشوار شدن و
قوی کردن و درشت کردن عزه بالکسر و تشدید زاء عزیزی و دختر و چرکی و نام زنی و آهو بره ماده عسکره
بالفتح سختی و لشکری شدن عسره بالضم دشواری و همچنین عساه بالفتح عسیله بالضم و فتح سین لذت جماع
و آب منی عساله بالکسر موضع غسل و بالفتح و تشدید سین تنور غسل و خانه غسل عشره بالکسر صحبت
داشتن و خوش زندگانی کردن و بفتحتین ده عدد عشیره قبیله و تبار و خویشان و سعد العشیره قبیله است
از یمن عشاوه شبکوری و روز کوری عشوه بالضم و الکسر تاریکی که شب تیره شود از دور و مزد کار
شدن بی آنکه دانسته شود و بالفتح نیز آمده و بالفتح تا [illegible] میان [illegible] عصمه بالکسر باز داشتن
و نگاه داشتن از گناه و خوی [illegible] بالکسر و الضم [illegible] بند جابل و سپید [illegible] و مانند آن عصبه بالضم
[illegible] و مرغان از بهشت تا چهل مرادف عصابه و بفتحتین آنانکه وارث کسی شوند [illegible] پدر و پسر او
نداشته باشند و در فرایض عصبه هر کسی که خویش کسی باشد و او را حصه معین و مقرر معلوم نباشد و بعد
از اهل فرایض هر چه باقی ماند از آنکه بگیرد قوم کسی که برای او تعصب ورزند و نصرت کنند عصابه بالکسر چیزی که بدان
سر و جز آن بسته شود و دستار [illegible] گروهی از مردم و اسبان و مرغان عصاه بالضم ثقل هر چیزی [illegible] که

انکله بوزن حنظله حلقه ایست که تکمه از آن بگذرانند برهان

تبار بوزن قطار [illegible] خویشاوند و اصل و نژاد برهان

از قشر بیضه یکی عصیدة نوع حلوا المنتخب عضادة بالضم چوب طرفین در که آنرا بازوی در گویند بالکسر ذراع
که بر بازو نهی ستو کشند عضه بالکسر جزو و بخش عطه بالکسر یند و پند دادن عظمة بفتحتین بزرگی کردن
و نخوت و تکبر و عظموت مرادف آن عفطه بالفتح عطسه عفه بالکسر و تشدید فا پرهیزگاری و پارسا شدن و
بالضم بقیه شیر در پستان و عجوز و ماهی سپید خورد که مزه تلخ دهد و بالفتح زن پارسا عفافة بالفتح پارسا
شدن و بالضم بقیه شیر در پستان بعد از پر شدن عفریة بالکسر دیو و خبیث سرکش و بمعانی رسند و
زیرک در کار عقبه بالضم نوبت و بدل و عوض و چیزی از خوردنی که در دیگ عاریتی بجاماند و نیک رسند و
نیکو و هیئت و خوبی و جمال و جوان و با لکسر نیز آمده و بفتحتین جای بر آمدن از کوه که بدشواری از آن بالا توان رفت
عقدة بالضم گره و حکومت و نصرت بر ملکی و اسباب و زمین و جایی درخت و نخلستان عقرة بالفتح و الضم نازاینده
عقه بالفتح و تشدید قاف موی مولود عقیقة موی مولود و بز و گوسفند که برای مولود ذبح کنند و ابر درخشنده و برق که در آسمان
پرتاب کنند و گوسفند و بز و آن را که ذبح کنند برای مولود و نیز نام کنند عقیله زن مستوره که پوشیده و گرامی
و ستوده قوم و بهترین هر چیز و مروارید عقله بالضم بند و نام شکل از اشکال رمل بصورت [illegible] عقوة بالفتح
درخت و گرداگرد سرای و محله عکاشه بالضم و تشدید کاف و تخفیف آن نام صحابی است که او را عکاشه بن محصن
گویند و در اصل بمعنی خانه عنکبوت است عکره بالضم و تشدید کاف ظرف خرد و عز و جوان و دیگ بزرگ و کره آفتاب
بر و تا بیش باشد و معنی آنکه شیر داده تا آبستن را هنگام آبستنی ظاهر شود و بمعنی گرما و بالفتح نام موضعی است عکرمة
بکسر عین مهمله کبوتر ماده و بمعنی قبیله و نام صحابه است و پسر ابو جهل است و نیز مولای ابن عباس که داد [illegible]
و آثار او است علامة بالفتح نشان و بتشدید لام بسیار دانا علقمة بالضم [illegible] فوت روزینه کنان [illegible] چیزی
اندک و بالکسر آنکه کودک نوزاد و پیراهن بی آستین و جامه نفیس و درختیست که با آن دباغت کنند بفتحتین [illegible]
زهر تیغه علاة بالفتح سندان و سنگی که بر آن خرما کنند و ناخشک شود علاقه بالفتح او بر هم و خصومت [illegible] | فرموده که تسلط بر کسی است و [illegible]
الادم بلد و بکسر نیز آمده و عونی که بکمال روز کنان ندو بالفتح و الکسر آنچه بدان در آویزند و بالفتح آویزش و دوستی
جوان و بالکسر علاقه تازیانه و مانند آن علاقیه پوستینی است که جلد نمد و چیزی که از آن دستار نداز
علو و شتر بکار بماند فرستند و خوراک ستور علقة بالضم علف خورش چاروا علانیة آشکارا کردن علقمة
بالفتح نام مردی عرب بدین نام و شهریست معروف علاوة بالضم بلندی و بالکسر بالای سر و گردن و مبادی و سنگ
و هر چیزی که بالای چیزی زیاده کنند و اطراف و بهی سر بار گویند علالة بالضم هاله و بقیه شیر و باقی هر چیز
علة بالکسر و تشدید لام بیماری و سبب چیزی و بالفتح زنی که بر زن دیگر آورده شود علات جمع و بنو العلات
فرزندان از زنان متعدد علیه بالفتح و تشدید با و بلند و بالکسر و تشدید لام و با عزم بهشت جان و چیزی علو

چیزی که دندان عمده بالضم پیمود لستاد کرده شود عمله بالکسر کار و عمل و بالفتح بیکی و بفتحتین کارکنان که بدست
خود کار کنند عمره بالضم بار دیگر یکی از ارکان حج و زفاف زن هم در خانه زن و عروس را گویند که زن در انجا نزد شوی
او نشد بالفتح هر چه بر سر کشند و پوشند چون کلاه و دستار و تاج و جز آن و بالضم نام مرد بست عمامه بالکسر خود
مغفر و دستار و هر چه بر سر پیچند عنوم بالفتح شهر دوستی عنایه بالکسر و الفتح قصد کردن و اهتمام داشتن
بچیزی عنت بفتحتین گناه و تباه و زنا و در کاری دشوار افتادن و فساد و هلاک عوره بالفتح اندام شرمگاه
و هر چه ننگ بدن و بودن آن شرم آید و رخنه صف لشکر و حصار که از ان بیم و هراس باشد عوده بالفتح بازگشتن
عوذه بذال معجمه پناه خواستن عهده بالضم نوشته بیع و شرع و نوشته سوگند و بیماریچه و سستی و ضعف
در بخت و عقل علاقه بالکسر زن دلگرم عبقه بالفتح کنار جوی عیبه بالفتح زنبیل چرمی و جامه که در ان جامه و
رخت کنند و جاسر خود و ان عیله بالفتح درویشی عیافه بالکسر و فتح فال و مرغ نال گرفتن عیاده بالکسر بیمار
پرسیدن باب العین مع الثاء عبث بالفتح آمیختن و طعام عبیثه ساختن و آن طعامیست که بیر نهند و
آن ملخ کنند با پنیر و کشک باشد بلا و گشاده کرانجه و بالکسر بازی کردن و بفتحتین بازی و بی فایده عبیث بالفتح
بجا نیست و بالکسر و تشدید با موحده بیجا بازی کننده عابث بازی کننده عنث بالفتح و تشدید نا کرم در
پشم افتادن و الحاح کردن در چیزی و گرفتن نفار عثعث بفتحتین هر دو عین پشته و ره بیابان کر دران گیاه باشد
و زمین نرم و کوهیست بمدینه علث بالفتح آمیختن و فراهم کردن و مشکرا بیاغشتن و آتش بر افروختن
از چقماق و دهیست بغداد بطرف شرقی دجله کر و فقحلو باشد بفتحتین سخی جنگ و همیشه بودن
و مردی که از انجا و از انجا جمع کنند علیث نان گندم و جو عیث بالفتح زیان و تباهی رسانیدن کرانند دمه
و زیان و تباهی باب العین مع الجیم عاج استخوان فیل و نام مرکبی خواب و نرم باشد و سرگین و بکسر جیم
کلمه کر بدان شتر را تشدید بنشیند بدم جیم زاه پر و منزلی عج و عج بالفتح و تشدید جیم آواز بر داشتن و هوا گرفتن گردی عجاج
بالفتح گرد و دود و ولاد نام دانه و با نیز و بالفتح و تشدید گوسفند با نیک دلاور کننده و مرحیم چوبی سپر آب باد و کمان و بزران
و شاعری مشهور و نیز گوید شاعر عروج بالضم بر آمدن علیه الابر شدن و بسته چیزی بیا و بواسطه
از انکیدن عرج بالفتح و بفتحتین لنگی که زاده ستر بکه زاده ... شد شهریست موضعی است بتقبله هند
و منزلیست براه مکه و گله شتر و بفتحتین لنگ شدن و لنگی که از اصل خلقت باشد و فرو رفتن آفتاب و ما بین
ان بغروب عریج کار نا استوار عرفج درختیست عریج بالفتح و جمع کردن و نکاح کردن و بر کرده شدن
زمین به تیل عسج بالفتح دراز کردن ستور گردن در رفتار عسلج بالفتح طعام پا کیزه و نرم و در حقیقت
بچه و بالضم شاخ درخت نازک و نرم و سبز که از ان بر آمده باشد و همچنین عسلوج بالضم عسالج جمع

بیماریچه بیماخود
بیمار و محافظت نمودن
و غم خوردن و فکر کردن
برهان

العین مع الثاء

العین مع الجیم

عفج بالفتح زدن بعصا و جماع کردن و بالکسر و بضمتین و بفتح اول و کسر ثانی روده مردم و اسب و سباع
که طعام بعد از استقرار معده بدان منتقل شود علج بالفتح غالب شدن و علاج شدن بر کسی و بالکسر گوزه خورد و خر
نر و کبیر که هیچ چیز ندارد و نان سطبر و شتر ستبر علوج و اعلاج جمع و بفتحتین درختهای خود و خرما و بفتح عین و کسر لام مرد با لفظ
و فتح لام مرد و تشدید عالج بکسر لام موضعی بکشت بادیه و شتر یکه علجان خورد و آن گیاهی است علاج بالکسر
درمان کردن و استعمال آلات و جوارح کردن و ستیزه کردن معالجه با کسی در ابدا زاد عمج بشتاب رفتن و شنا
کردن و بفتحتین و بالضم و تشدید میم مفتوح ماء عموج نهر پیچ پیچان رونده و شنا کننده عنج بالفتح کشیدن
سوار مهار شتر را و آن نوع ریاضتی است که بدان شتر را هموار میشود و بفتحتین کشیدن مهار شتر عناج
بالکسر رسن دلو بزرگ که در میان آن بسته بگوشهای دلو محکم کنند و در پشت و کار و اصل کار عوج بالفتح
مقیم بودن و مقیم کردن کسی را و کشیدن مهار شتر و خم دادن گردن شتر را بکشیدن مهار و باز ایستادن و برگشتن
و بالضم نام مردی است معروف که در زمان آدم ع بوجود آمده و تا زمان موسی ع زنده بود و نام پدرش عوق بضم
عین است و آنچه مشهور شده که عوج بن عنق است خطا است صحیح عوج بن عوق است و بفتحتین کج شدن و کجی در
بالای چیزهای ایستاده چون دیوار و درخت و مانند آن و بالکسر و فتح واو کجی در دین و معیشت و رای عواج
بالفتح و تشدید واو عاج فروش عوسج بالفتح نوعی خار درختی نام اسپی است عواسج و قبیله السب عوهج بالفتح
دراز گردن از آهو و شتر ماده و شتر مرغ و مانند آن باب العین مع الحاء عجهی بالضم درختیست که بد
بیرکان تداوی کنند و بشتر از آنچه در کتب علم معانی و بیان تقدیم خا بر عین دائم است و آن غلط است و بعضی
گفته اند که هر دو درست نیست بلکه آن در دختر اخنع گویند باب العین مع الدال عاد قبیله ایست که
هود ع بر رسالت ایشان آمده ایشان از نسل عاد بن ارم بن سام بن نوح ع بودند و مردم را بنیز عاد خوانند و عادی
یعنی چیز قدیم و منسوب بقبیله عاد و چیزیکه عادت شود عبد بنده و از آن در خوله بنده عبید عباد جمع و گیاه
است خوشبو و پیکان کوتاه پهن و کوهیست اسد را و نیز کوهی دیگر است و موضعی است ببلاد طی و بفتحتین
خشم و غضب و غار و خارش و کوری سخت و اندوه و ملامت نفس و انکار چیزی عباد نذکره های از مردم و اسبان
هر سو رونده و راههای دور و پشته ها و موضعی است عباد بالکسر بندگان خدا و قبیله چند که در حیره
بر نصرانیه اجماع و اتفاق نموده بودند و فتح عین چنانچه صاحب صحاح گفته خطا است و بالضم و تشدید با پرستنده
خدا و صاحب بن عباد وزیر معروف بفصاحت و بلاغت عبیله بالضم و فتح با تصغیر عبد نام مردی و اسپی است
و بالفتح و کسر با بندگان و غلامان عابد پرستنده و خشم گیرنده و عار دارنده و منه قوله تعالی فانا اول العابدین
عبود بالفتح و تشدید با مضموم نام غلام حبشی که اول کس بهشت خواهد رفت برای آنکه بر پیغمبر مکه اول امن آورده

باب العین مع الحاء

باب العین مع الدال

اندا خته بودند ایمان آورده بود و پنهان از قوم خود خبر ان پیغمبر میکرد عتاد بالفتح آماده کردن و ساختن و
آماده کی و ساز دادن و قدح بزرگ عتد بفتحتین و کسر تا اسب مهیا و آماده برای رفتار و استوار و محکم و نام خلفه عتد
بالفتح و کسر تا و خاخ آماده و نام شاعر نسبت و بالضم و فتح تا موضعی است عتود بالفتح و ضم تا بز غاله یکساله
عتد و عتدان بالضم جمع اصلش عتدان بوده تا را در دال ادغام کردند و در خت کار و در خط عتود بر وزن دم
زاد نیست عجد مویز و دانه انکور یا مثل آنها نیشا شد مویز با زبون زبان و بفتحتین غراب عد بالفتح و تشدید دال
دال شمردن و بالکسر آبی که ماده داشته باشد و منقطع نشود چون آب چشمه و ماننده آن و کثرت و جماعت در حربه
و جاه و نیم و نظیر کسی عدد بفتحتین شمار و شمرده شده و بکسر تا و فتح دوم بیدا شدن و گرد کو تکی ماه بعد از
سال و لشکر و شمار دیوانکی شمار عدد نام مرد عرود بالضم بلند شدن گیاه و بر آمدن دندان عرد بالفتح سخت
و محکم و راست ایستاده و خیرا نکیزو مغلوظ کرده و خبا پیوند کردن عراد بالفتح گیاهی است هر گیاهیکه در شتی
باشد و بالفتح و تشدید دال نام اسپ شتر و نام مرد نیسا حدث عسد بالفتح سیر کردن و سخت باه زن بسر و جماع
کردن عسجد بالفتح زر و جواهر چون در و یاقوت و شتر بزرگ و عسجدی نام اسپ است و نام موضعی است و
شتران و شتر بچهای بزرک که زر بران بار کنند و شتران سواری ملوک که بر ای نعمان بن منذر بسیار است عسدی
عشد بالفتح فراهم آوردن عصد بالفتح پیچید و جماع کردن کسب او بزور و بکاری داشتن عصود بالضم
مردن عاصد شتر یکه بوقت مردن کردن بپیچد عصیبد بالکسر و فتح الباء ما بون یعنی انکه علت مشابه
دارد عضد بالفتح یاری دادن و بر بازو زدن و بر بید درخت معضد و ان آلتی است و نالبند از دو دو بازو
و بالفتح والضم و بالفتح و ضم ضاد و کسران و بفتحتین بازو و ناحیه و ناصر و معین و بفتحتین درد نیست که در بازو و پی شتری
شود و درخت بریده شده و بالفتح و کسر ضاد اکسیکه نزدیک بکار حوض با شد و انکه از درد بازو نالد عضید
درخت خرما کرد ستیدان بوسد چیاره انچه دست بوی رسد عاضد دونده تبوی چار پا و شتر یکه بکند
بازوی نامه و خوابانند عضاد بالفتح تند و کوتاه و بالاو وسط بازو و بالکسر دست برنجن عطارد بالضم
ستاره است معروف و نام پدر کروهی از بنی تمیم که آنکروه را بان منسوب اشند و نام مرد بیست که در وقت حضرت
رسول ص جامه فروخت میفروخت عفد بالفتح برابر کردن هر دو پا و بر جستن از جا بغیر دویدن و کبوتر نام غیبت
مانند کبوتر عقد بالفتح بستن و کره دادن و غلیظ و انکشت پیچ شدن متابع و حساب کردن و کردن سوی چیز بعهد
اوردن و ضمان و عهد و شتر قوی پشت و بالکسر کردن بند و رشته مروارید و بفتحتین کره کرفتن زبسان
و زبان و عقیله است بیعی و بالفتح و کسر قاف کره کرفته او رسیمان و زبان و جزان و بزبک بوده پشته و بر هم نشسته
و بدین معنی بفتح قاف نیز امده و شتر کوتاه پا صابر در کار و بر داشتن بار و بالضم و فتح قاف کرهها جمع عقده

ذهیر در سخا علی یک بنیا
و نجوه شد و نظیر عتی
بالکسر محنش فشمار و
نا لد و مکان عبیدا
شدن الحق صح

باب العین مع الدال

عاقد ناقه که دم خود را کج کند و آن علامت آبستنی باشد و کوه دراز و کرد چاه و عهد کننده و گره زننده عُکد بالفتح
میان هر چیز و سطبر کردن و بر کار دیگر و مضبوط ساختن و بفتحتین فربه شدن و ستبر و سوسمار و بالفتح و کسر کاف درختان
خشک که بعضی آن بر بالای بعضی باشد عکاد بالفتح کوهی است نزدیک تبریز که اهل آن بر اصل فصاحت باقی مانده اند
و از لغت فصیحه خود تغیر نکرده اند عکد بالفتح پی کردن و چیزی سخت و استوار و سختی و استواری عمود بالفتح
ستون خانه و پیشوای قوم و رگ میان جگر و رگ شکم که از ناف آمده و میان دو طرف سینه در آمده و هکین و بسیار
انده و دو پاشتر مرغ و خط دراز صبح عِماد بالکسر بناهای بلند جمع عمادة ستونها عمد بالفتح آهنگ کردن
و قصد نمودن ضد خطا و برپا کردن ستون و لاغر کردن و دردناک کردن و گران کردن و شکستن بیمار دل
عشق کسی را و اندوهگین گردانیدن عمِد و کسر او زدن پوست شتر کسی را و اندوهگین کردن و بفتحتین غمناک و تر شدن خاک
و کوفته شدن اندرون کوهان شتر و خشم کردن و لازم شدن بچیزی و بضمتین و فتحتین ستونها جمع عمود و بفتح
و کسر میم خاک تر شده و مردم بیست الحسان و شتری که اندرون کوهانش کوفته باشد و بیرون درست بود عامد
آهنگ کننده و قصد نماینده عمید پیشوای قوم و شکسته شده از عشق و بیمار عنجد بالفتح والضم مویز یا نوعی
است از مویز یا مویز سیاه و زبون عنود بالضم برخلاف حق کار کردن و رد کردن دانسته حق را و ستیزه کردن
و باطل میل کردن و روان شدن عرق چنانکه باز نه ایستد و چریدن ناقه تنها عُنّد بالفتح ابر بیستار آن و ناقه که تنها دزدیده
بچرد عند بضمتین جمع عناد بالکسر ستیزه عاند ستیزه کننده و شتری که از راه میل کند عنید ستیزنده عندل
بر سه حرکت ناصیه و نزد و بالکسر نیزه زدن از چپ و راست و بضمتین جانب و کرانه عنقود بالضم عنقا بالکسر خوشه
انگور و خوشه مروارید و جز آن عناقید جمع عود بالفتح باز گشتن و کردانیدن و رد کردن و مریض را پرسیدن و خو
کردن بچیزی و باز کردن نکان جمع عائد و راه در سینه و مهتری و سردار قدیم و شتر و بز کلان سال و نام اسپی است
و بالضم چوب عنبر الجمع ساز بست مشهور که بربط گویند چوبی بیست خوشبو مکه از هندی آگر که بندی و خوشبو باشد
که بدان بخور کنند و اسم ارکرد بیخ زبان باشد عواد بالفتح و تشدید او عود نواز عهد بالفتح زمان و
زینهار و سوگند و پیمان و اندرز و وصیت و امان و نگاه داشتن و لیکن همیشه بر نحو باز میکردند از کجا که در منه
باشند و باران پس از باران اول و جا و رعایت حرمت و ملاقی شدن و شناختن و دانستن و وفا بچیزی کردن
و خدا را واحد دانستن و بالفتح و کسرها آنکه تعهد لا ینقطع کار را کند عهید هم پیمان و هم زبان و کهنه و دیرینه
عید بالکسر هر چه باز آید از اندیشه و بیماری و اندوه و مانند آن و روز جشن مسلمانان و درختیست کوهی
و نخل است معروف در عرب که شتر از نجیبان نسل او بند عباد بالکسر بهادر بهره کردن و بیابانی نانر آمده جای
که مشهور است

باب العین مع الذال

عوذ بالفتح پناه بردن و بالضم نو زاییدگان از اسپ و شتر و کوه

العین مع الذال

واهو

واهو جمع عابد و بفتحتین پناه و ملجا و کراهیت و مردم سفله و دون و بالضم و تشدید زا و مفتوح گیاه درختان درشت
یا بجای دشوار که مشو بجوز سد و کوشت کیر و استخوان چسپند باشد و مرغ پناه برنده بجای عواذ بالفتح کره نداشتن
عباذ بالکسر پناه برده و پناه و ملجا غمیکه بکوه و جزان پناه برند عایذ نو زاینده از اسب شتر و جزان و پناه برنده باب
العین مع الراء عبر بالفتح بیان کردن خواب و خبر دادن از حقیقت و مال آن و دلاله و شنیع و امثال بی آواز و بالضم بسیار
ز هر چیز و کوه و کومه چشم ملامت شدن غروند و آبرها که دیر نشاند و ترشی عقار بالکسر چیزی که بر عرب
گذارد و ذات نا بینا از عرب کیرند از تاج و مثله انبت و بالضم و الفتح کرانه جو و رود خانه بهر سه حرکت شتر نوعی که
که پیوسته در سفر باشد عبیر خوشبوئیست معروف که از صندل و کل و مثل آن بجشک سازند و بعضی گفته اند خوشبوئیست
بوئیست از زعفران امیخته و بعضی زعفران تنها گفته اند و این خطا است عبور بالضم گذشتن از آب و بالفتح نوسالان
بز و کوسفند و مرختنه نا کرده عابر ره کذر و بفتح با نام پسر زاده سام بن نوح عبقر بالفتح موضعی است
جنیان را و عرب هر چیز از مردم و جامه و فرش و جزان که در غایت حسن و لطافت بود بدان موضع منسوب کنند و بعضی
گفته اند که دهیست که آنجا جامه و فرش خوب بافند عبهر بالفتح بوستان افروز و نرگس و یاسمین و مرد آکنده گوشت
و زن بلند و نازک و دراز از هر چیز عتر بالکسر اصل و گیاهیست از دو بیرون درختی است کوچک و نیز هر جانور که کشته
شود و بزیکه برای بتان میکشتند و بقیه اله و سر دسته بیل و جزان و چوبی که در بیل چینا پیوند میکنند که چوبی
کننده بران پای خود را نگاه دارد و تکیه کند و هیمان و بالفتح لرزیدن و جنبیدن نیزه و جزان و برخواستن قضیب
و بضمتین رشتهای ابله کنند و بفتحتین شدن نوت عتار بالفتح و تشدید بید از دلیر با سهو آنان و جبار درشت
که بان آتش باشد عثار بالفتح بسر درافتادن عاثور مهلکه و سختی و نیک و چاهیکه از جهت شیر دوند و
جزان میکنند تا صید کنند عثور مطلع ودیه و رشدن عثر بالفتح دیده ورشدن و دروغ گفتن و
شهریست بیمن و بالضم عقاب و دروغ و بفتحتین نیز آمده و بالفتح و تشدید تا مجا بیست که دران شیران بسیار باشد
عثیر خاک و غبار و نشان مخفی عجر بالفتح دم برداشتن اسب در دویدن و بیتاب در فتن اسب و شمشیر آهنگ کرد
مرکسی و کردن نا فتن و بالضم و الکسر غلیظ و درشت و بفتحتین سطبر و فربه شدن و برآمده که هر چیز و بالفتح و
ضم جیم و کسر آن سطبر و فربه عجیر نامرد و بزاء معجمه نیز آمده عذر بالضم بهانه و معذور داشتن و بالفتح
افسار نهادن و لگام کردن بر ستور و ختنه کردن و بینا عیب کاشدن و طعام ختنه کردن و نزدن بر پشت
کسی چنانکه نشان دران شود و سرکین بسیار شدن در خانه عذار بالکسر افسار و خط ریش از هر دو جانب
و نشان افسار بر روی ستور و طعامیکه برای بنا کردن و ختنه کردن و هر چیزیکه تو بهم رسانده شود بیز و عادر
نشان جراحت و رگ و خون استحاضه و غایط آدمی عاذور بدی و درشتی که بجا ریا زنند ادا بروی ع

مثلث بکسر اول کذا فی ... خطا است بوکها

بالفتح ونشیب دا کردن سرگین شدن و بالضم قرحی که در گردن شتر بچها میشود و بیماریست که موی شتر بریزد
و جوان دکوهیست بیمن عرار بالکسر و بالفتح بانگ کردن شتر مرغ و نام مردیست و بالفتح گلیست خوشبوی که انرا
گاو چشم و بهار خوانند و نام گاو دشتی که بالکل نام گاوی جنگ کرده و با هم دیگر چندان سرزدند که هر دو مردند
و این مثل شد مساوات و حق بقا که برابر شوند و قصاص و داد دیست عزر بالفتح ملامت کردن و منع کردن و نکاح کردن
و بزور بر کاری داشتن و واقف کردن بر ابواب دین و فرایض و احکام و تعظیم کردن و دون حد عزور بالفتح بدخو
و دیوث و بفتح عین و سکون زاء و فتح واو و تشدید ست نوعی از مخمصه و غوره این بابی نیز آمده عزیر بالضم
نام پیغمبریست عازر بفتح زاء مردیکه بدعا عیسی زنده شد عسر بالضم و بضمتین دشواری و دشوار شدن
کار و بالکسر بخیله ابستادن و بالفتح نیز آمده عسیر دشوار و ناقه که رام نشده باشد عسکر لشکر و بسیار از
هر چیز و این فارسیست و نام یکی از محله ابست بنیشابور و بمصر و هست و نام شهر سامره است و از اینجا است
امام علی نقی عسکری است و امام حسن عسکری و عسکران عرفه و منی عشر بالفتح ده یک گرفتن و دهم شدن و
بالضم ده یک و بالکسر میان دو نوبت آب شتران و هشت روز باشد زیرا که چون روز اول و دهم آب دهند این
هشت روز باشد و پاره از ده یک که ده پاره شده باشد بالضم و فتح شین درختیست تلخ کننده بیت مرا
بنا به خود خوان که نخل سبز سپهر   مقابلست که عشر عشران عشر است   و بفتحتین ده زن چنانکه عشره
مرد عشار بالضم ده ده و بالکسر شتر ماده که آبستن ده ماهه جمع عشراء بالضم و فتح شین و بالفتح و تشدید شین
ده یک گیرنده و ده کننده و دهم عاشر ده یک گیرنده و ده کننده و دهم عشیر ده یک و زن دوست و شوهر
زن و معاشر و هم صحبت و هم حصه قفیزی نمیز و اندک شمار عاشور دهم روز محرم یا نهم و در وی عاشورا
و عشورا نیز خوانند عصر بهر سه حرکت بعضی روزگار و روز و شب آخر روز تا سرخ شدن آفتاب
و بضمتین نیز آمده باران و باد ماه زاو قوم و خویشان و بند کردن و باز داشتن و بخشیدن و بالفتح باز دیگر و فشردن
انگور و جزآن و پناه یافتن و دستین و بفتحتین ملجا و پناه و کود و غبار عصیر شیره انگور و جزآن و پناه یافتن
هر چه افشرده باشند عصار بالفتح گردستن و بالفتح و تشدید صاد روغن کش عصفر بالضم گیاهیست معروف
که جامه را باب آن رنگ کنند و گوشت را مهرا کرداند و تخم او را قرطم گویند عصفور بالضم گنجشک و میان
و پاره از مغز سر و چوب هودج که سر چوبها دیگر در ان پیوند کنند و چوبهای پالان که سر چنانه شتر بدان محکم
کنند و جا بر آمدن ناصیه فرس و استخوان بر آمده پیشانی است و شیخ کشتی و پادشاه و پیشوا عصافیر جمع عصفور
و درختیست که صورت گنجشک دارد و دوانهٔ رسن بیابان است و آن را عربی من لاء مثلی خوانند و لسان العصافیر
بار درختیست که آنرا بفارسی اهر گویند و آنرا بالف انجم اهر دی بار گنجشک گویند و هندیان اندر جو خوانند و

عشار جمع عشراء است مثل نفاس و نفساء ولا ثالث لهما ١٢

عصا فیر المنذر شتر از نجیب که نعمان بن منذر داشت عصمور بالضم دولاب دلو عصبر عضر بالفتح فاش کردن
سخن و کروهی است از یمن غاضر مانند عطر بالفتح خوشبو شدن و بالکسر خوشبو عطار بالفتح و تشدید
طا خوشبو فروش عاطر دوست دارنده بوی خوش عظر بفتحتین کوه برداشتن چیزی و پر کردن مشک عفر بالفتح
خاک آلود کردن و در خاک غلطانیدن و بالضم هفتم و هشتم و نهم از ماه و مردی که در دشت و سخت و بالکسر خوک با
خوک نر و مرد خبیث و شریر و بفتحتین روی خاک و بسکون فاء نیز آمده و اول کسی که کشت از هند و فارها مانند لغات
عنکبوت که در نبات ظاهر شود از اغلاط شبط بمعنی امیخوش باکو بفتحتین زنان با مکر عفر
کوشند در آفتاب خشک کرده و پستان بشتر بنا بجنه زنان بی نان خورش و زنی که هم‌شاه چیزی ندهد عفار
بالفتح درختیست که از وی آتش گیرند و کش زادن و پیراستن درخت خرما و موضعیست میان مکه و طائف و
نان بی نان خورش و پستان بشتر بنیا بجنه و بالفتح و تشدید کشنی دهنده نخل عمر بالفتح کوشک و بنای بلند
ویران شده و بالضم نیز آمده و ابر سفید و ابری که آفتاب حوالی آن پوشد و زخمی میان دو چیز و خسته مجروح کردن
و پشت ریش کردن ستور و ریش شدن و پی کردن ستور را و باز داشتن از دوغ و بالضم کابین زن و زن بکر
شبهه واجب شود و نازاییدن و عقیم شدن زن و محله قوم و بفتح نیز آمده و بیرحرض و جامی خوردن آب از حوض و معظم
آتش و جمع شدنگاه آن و میان خانه و بنیاد آن و بفتح نیز آمده و طعمه و هیزم کاه و هیزم از بیابان خضید و بیضه العقر
نامه خروس که بعد سالی یکبار بیضه خوش نامید و بیضه که زنان بکر بدان آزمایند و تفحم با اخوامبان
و عطیه عقیم که یکبار اتفاق افتد از جائی که امید نباشد و این لفظ را در حال غدر استعمال کنند اعقار جمع
بفتحتین نیز نیامده پای بها از دست پی بالضم و فتح قاف زین و پالان که پشت ستور ریش کند و از اسب سوار منکر
دارند عقور بالفتح سک گزنده و کرک درنده و جز آن عقار بالضم می و نوعی از جامه سرخ رنگین و بالفتح اسباب
و زمین و درخت خرما و رخت و اسباب خانه و نزادن و بالفتح و تشدید قاف گیاه یا هیچ گیاه که برای مداوی بکار آید
و بالضم نیز آمده و گیاهی که چهارپایان را ریش کند و بیخ مغزی بالفتح و بی تشدید قاف نیز آمده عقاقیر جمع عاقر ریک
توده بلند که در آنجا چیزی نروید و زن نازاینده و مردیکه او را فرزند نشود عقر نازاد و مرغیکه ترشا اولغه
رسیده باشد و از آن سبب بیرون نیاید عکر بالفتح حمله کردن بجائی و باز گشتن بجنگ و باز کردانیدن شتر
خداوند خود را با اهل و وطن خود و بالکسر اصل هر چیزی و بیخ زبان و بفتحتین دردی زیت و شراب و دردی آب که در تک
حوض مانده باشد بعد زدن تا آنکه شکند روغن و کلهای شتر از پنجاه تا صد و بعضی گفته‌اند از پنجاه تا شصت یا هفتاد
و زیاده از آن تا صد و بسکون کاف نیز آمده جمع عکره بفتحتین و زنک شمشیر و بالفتح و کسر کاف شراب و آب درد و روغن
و جز آن عکور بالضم بر گشتن عکار بالفتح و تشدید کاف بر کردنده بجنگ و پدر منیله البنت عمر بالفتح و ضم

و بضم نیز زندگانی و مدت زیستن اعمار جمع و بالضم مسجد و معبد ترسایان و جهودان و بالفتح دین و بفتح میم نیز آمده و
گوشت میان دندان و گوشت بیخ دندان و بالضم نیز آمده عمور جمع نام مرد و واو را بیفزایند و نویسند در حالت رفع و جر تا فرق
شود میان عمر و عمرو و در حالت نصب ننویسند چه بواسطه زیادتی الف چه علامت تنوین است شده در غیر منصرف نباید
و فرق حاصل است و بفتحتین مندیلیکه زن اصیل سر خود را بدان پوشد و کوهی است که ابن انجا بمکه معظمه میبابد
و بالضم و فتح میم نام فاروق و غفران و جمع عمره بمعنی آن گذشت و بالضم و تشدید با هم موضعیست نزدیک واسط
عامر آباد کننده و آباد و بر تقدیر عامر بمعنی معمور باشد چون دافق بمعنی مدفوق و نام مرد است و بنی عامر
قبیله ایست عمار بالفتح و تشدید میم بسیار عمارت کننده و نام مرد است و مرد بسیار نماز و روزه و خوش ایمان
ثابت قدم که از خود و حلیم و بردبار در سخن و مرد یکه اهل خانه و یاران خود را بر اسباب سولت جمع کند و قایم باشد
برامر و کهنی آدم مرد و بالضم عمارت کنند که آن را عمارات البیت باشد که آن خانه عمیر جامه معمور و جامه سفت محکم
بافته و بالضم و فتح میم موضعیست نزدیک مکه و نام مرد است و تصغیر عمر و عمرو عنصر بضم عین و ضاد و فتح
آن اصل و حسب و نسب و بلاد و جا و آهنگ عنقر بفتح قاف و ضم آن بیخ نی و هر چه اول از آن بروید و تازه باشد
میان درخت خرما و بیخ باغ سفید که از آن بوریا بافند و اصل مرد و اولاد دهقانان عنبر بالفتح والضم و فتح نا
مکس بزرگ که از آن غیر کس گویند نام مرد است عنبر پدر قبیله از بنی تمیم و بلعنبر بالفتح فرزندان او مخفف
بنو العنبر چنانچه بلحارث مخفف بنو الحارث و ماهی بزرگ در دریای شور میباشد و زعفران و اسپرک و سپر
که از پوست آن ماهی سپر سازند و خوشبوی است معروف گویند آن سرگین جانور بحریست و بعضی گفته اند جوشیده
چشمه ایست در دریا و صحیح آنست که موم است خوشبو که مشابه عسل زنبور عسل که انواع گیاه خوشبو
بخورد هم بر سنبل از آنجا با میر و بهشت شود و اگر جانور بحریست که از آن ... نتوانند که هضم
کنند از این بلاد از آن جهت بعضی گمان برده اند که سرگین آن جانور است و از بعضی ثقات استماع افتاده که
مکس عسل در میان عنبر یافته اند و این نشانه ظاهر است که موم باشد و در دو فتنه التی کتاب است چون موم مکدر
عوار بالفتح و بفتحتین بچشم شدن و در شدن بینائی بچشم و بالفتح و کسر واو و تشدید باطن عوار بهر سه حرکت شیب ...
و دریدگی جامه و بالضم و تشدید واو پر شو و خاشاک که در چشم افتد و کسیکه بینائی را ه نداند و ناتوان و
بیدل عواویر جمع عوبر بالضم و فتح واو نام جائی و خصلت نکوهیده عوابر کرو هیما یا کنده از ملخ غهر بالفتح
والکسر و بفتحتین زنا کردن و بالکسر زنا کننده عاهر زنا کننده عیر بالکسر قافله و شتران که غله بران بار کنند و قهر
مرکبی که غله او ورد و بالفتح خر اهلی و وحشی و پشته در کوه و خر استعمال کنند و نام کوهی است بمکه و نام کوهی است
بمکه و استخوان که میان ان بر آمدگی داشته باشد و هر چه که بلند باشد و چیز هموار و چوب که در میان هودج وضع کنند

نکوهیدن بکسر و فتح اول سرزنش کردن و ملامت نمودن بگمان

تا دست

دشند دانه زنند و پلك چشم و گوشه چشم و هرچه داخل چشم باشد بلندی گوش و بلندی پشت پا و بلندی میان
پیکان و تیزی سر کتف و کوه و وادی است و موضعی است که در قدیم آباد بود الحال خراب است لقب کافر است که کفران نعمت
الهی کرده بود و مهتر قوم و پادشاه و طبل و نقاره پشت و خط سفید میان بوك و مرغیست چون کبوتر و رفتن اسپ و جز آن
و سیر کردن و یك گوشه شدن ناقه بطلب نخل و بهر سو رفتن اسپ جولان کردن عیار بالفتح سنجیدن و پیمانه
درو سیم کردن و بالفتح و تشدید یا مرد بسیار آمد و رفت کننده و مرد بسیار حرکت و شتر جولان و بسیار حرکت کننده
و نام اسپی است باب العین مع الزاء عجز بالفتح ناتوانی و بهرسه حرکت و بالفتح و کسر جیم و ضم آن سرین و
پس هر چیزی عجوز بالضم ضعیف و پیر شدن زن و بالفتح زن پیر و جامه عجوزه بزیادتی ناگویند عجایز و عجز
جمع و دربلیغ تر بوده و ایام العجوز از ایام سرما هفت و آن پنج روز است نزد بلغا عرب و بعضی هفت روز نیز گفته اند عجز
انکه فرزند نباشد بجماع و نام مردی جز بالکسر و تشدید زاء ارجمند علند لند بالفتح غلبه کردن و باران سخت
و بکسر نیز آمده عزیز کمیاب و ارجمند و دو غالب بر کسی عزود بالفتح تنگ پستان شدن ناقه و همچنین
عزاد بالفتح و نیز سخت عفز کردکان و آن میوه ایست معروف و بازی کردن مرد با زن و خوابانیدن شتر عفز
نزدیک باز نهادن و امسنه دفن موضع و ما شدان عکز بالفتح کرفتن و تکیه کردن بر عصا و نیزه در زمین
زدن و زاه پا بفتح جیم و بالکسر نحو و بخیل و شوم علز بفتحتین بی آرامی و سبکی و بی تابی که مریض و حریص
و اسیر را بهم رسد و بالفتح و کسر لام مرد بی آرام که خواب نکند علهز بکسر عین و ها کنه بزرگ و طعامیست
که از خون و پشم شتر بریان کرده در قحط زمینه می پختند و بعضی گفته اند خون کنه در آن می کردند و گیاهیست
که در بلاد بنی سلیم می روید عنز بالفتح بز ماده و آهو ماده و جانوریست نام امیلی سپی نام شمشیر است پیشه سیا
و قبیله از هوازن و عقاب ماده و ماهیست در لو و مرغیست آبی و کرکس ماده که از اعنز دی خوانند نام
زنیست از قبیله طسم که از دور مینا هو بیج کونه باشد بر ده بوند عدل کردن ندرین بعنزه و آن نیزه است
خوید عوز بالفتح دانه انگور و بالضم نام مرد است عیز بفتحتین حاجت و درویش شدن و ناپاک شدن باب العین
مع السین عبدوس بالضم و الفتح نام مرد است عبوس بالضم ترش رو شدن و ترش روی و بالفتح
ترش رو و کریه و شیر درنده عباس بالفتح و تشدید با و عنابس ترش رو و شیر درنده عابس بالفتح ترش
رو شدن و گیاهیست که از لسیسبیر نیز گویند و کوهیست و ابهاست بنجد و محله ایست بکوفه و پدر قبیله از
قیس غیلان و بفتحتین شاش و سرکین خشک شده و بر دم شتر چسپیده و خشک شدن و بستن چرك بر دست و اندام
و نام مردیست عجلس بالفتح باز داشتن کسی را از حاجت و کوفتن بر پیچیده چیزی و عمیل بودن ناقه از راه و بالفتح
بهر سه حرکت جیم قبضه کمان و پاره از میان شب یا آخر شب عدس بالفتح ابر گران و باران پیاپی و رنزان عدس

باب العین مع الزاء

عزاد بالفتح ناقه تنگ پستان

باب العین مع السین

بالفتح رفتن بر زمین و سخت پامال کردن و جد سعی نمودن در چیزی و سخت شدن و استوار شدن و نیک راندن شتر و بفتحتین
دانه ایست عرس که از آن در فرس نیک گویند بهندی مسور خوانند و نیز دانه ایست که بر بدن پا به جان کشنده است
و بالضم و فتح دال نام مردی عروس بالفتح زن و مرد نو کدخدا جمع اول عرائس و جمع ثانی عرب و قبیله ایست بمن زدنام
مردی منسوب فلذا اینجا است مثل عرب لا عطر بعد عروس عرس بالضم و بضمتین طعام عروسی و نکاح کردن و بالکسر زن
با شوهر و ماده شتربان را عراس جمع و ابن عرس جانوریست که از ادا سو گویند و بالفتح بستن کردن شتر با زو بگاه
وعد ولکردن از چیزی و ستوه شدن و متحیر و دیوار کوچک پیرامون خانه و بالضم نیز آمده و دیوار میان دو دیوار خانه در زمستانی
تا خانه گرم باشد و بضمتین دهشت داشتن و ملازم بودن و سخت شاد بودن و بالفتح و کسر راء شیر درنده و مدهوش و
ملازم بچیزی عراس بالکسر درس که کردن و باقی شیر با زبان بستن عرمس بالفتح و تشدید سین سنگ سخت و بدن بیاسنجی
و پوران امدن خبر و تنها چیدن شتر و شیر ندادن او پیش مردم و اندک خوراندن گو هیرو بالضم قدح بزرگ و ضخیم
عساس بالکسر جمع و حید و جید عساس بالفتح و تشدید سین شب گردیدن بپاسبانی گرد شهر عسس و عسسین جمع جوشاد
و ختم و خاطر و چیچ عسوس بالفتح نام کریمی مردم شیر ندهد و جوینده صید و کسب کننده و مرد اندک خیر عطس
بالفتح عطسه زدن و مردن و دمیدن صبح عاطس صبح و آهو که پیش رو آید و عرب بدان فال گیرند عطسه شده عطاس
بالضم عطسه عاطوس چیزی که بدان عطسه زنند و جانوریکه آن را بفال بد گیرند عضس بالفتح باز داشتن
و سخت راندن شتر و جوان و بندن پیلی بر سر پیری و کشیدن بسوی زمین و مالیدن سخن و مالیدن چرم عفاس بالکسر
فساد عکس بالفتح واژگونه کردن و برگردانیدن سخن و بستن شتر بدست شتر بستن و شیر بر خوردنی ریختن عکاس
بالکسر رسن شتر که بدان مهار شتر کرده بستن و بند عکبس شیر که بر شوربا و دیگر خوردنی ریزند و نوعی از
طعام که از شیر و آرد سازند و شاخ درخت که باز گونه در زمین فرو برده مکان دیگر نشانند علس بالفتح آشامیدن
و چشیدن و نوعی است از موچه و آنچه خورده و آشامیده شود و بفتحتین کنه بزرگ و بالضم مرغی و نوعی از گندم که دو
دانه در یک غلاف باشد علاس و علوس بالضم چیزی از طعام عماس بالفتح جنگ سخت و شب و روز سخت
تاریک و کار پیش رو دلیله که راه پیدا نتوان یافت بود و همچنین عمس و عموس بمعنی راه دور و نیز آمده عمس بالفتح خویشتن را در
کار بی نادان داشتن و درس گفتن و تهاون کردن و تجاهل کردن در چیزی عملس بالضم و فتح میم نام مرغی عنس بالفتح
شتر ماده و ستور محکم و عنقا و یک قبیله از یمن از آن قبیله است اسود عنسی که در زمان حضرت رسول صلعم دعوی نبوت کرد
و در شب وفات حضرت کشته شد عمواس بالفتح و الکسر نام جایست بشام که در اول اسلام در اینجا طاعون عظیم
پیدا شده بود عنوس بالضم و عناس بالکسر دیر ماندن دختر بعد از بلوغ در خانه بی شوهر چنانکه دختر
دوشیزه که پیر شده عانس دختر بکر که در خانه دیر ماند و شتر فربه تمام اعضا عنبس بالفتح مرغی معروف عو

نسله شلک عکی
و مرجان بر تقا

بالفتح شب کوری و چیزی کشتن و گرد بدن گردیدن در پی چیزی خود رفتن و نگاهبانی نمالکردن و بالضم نوعی از گوسپند یعنی
درآمدن دو طرف دهن باندرون بعوض خنده و جز آن علبس بالفتح بکشتی و کشتی کردن و بالکسر شتران سفید موی
که سپیدی آن بسرخی آمیخته باشد باب العین مع الشین عرش بالفتح عرش خفتعا و کیفیت آن ببابها اندر
شرع جائز نیست و گویند بانوبت سرخ که از نور خفتعا درخشان است و تخت و سقف خانه و عروجا و قوام و در سینه
کار و جانب قوم چیزی و خیمه خانه که برای سایه سازند و رئیس و سردار قوم و مدبر ایشان و چهار کوکب خورد
ما بین هتر لعوا که از عرش سماک گویند و سر تخت در نده و جنازه و چوبی که بدان نکار کها چاه کیرند بعد از آنکه
بسنگ گرفته باشد و بلنکر و برامدگی پشت قدم و سایبان که از نی سازند و چوبی که بر بدهند بران اینند ابخو را ند
واشیانه مرغ و براوردن بنا و بجای مقیم شدن و بسنگ گرفتن چاه و دریغ کردن نزد دندان لازم شدن و علاوه کردن
از چیزی و بالضم گوشت بکطرف کردن و عرشان گوشت دو طرف گردن عریش هودج زن و کرانه و خانه که
از برای درخت و نگاه سازند برای سایه و نام شهری بمصر که اکنون خرابست عش بالفتح و تشدید شین ترکم کوشت
و چیزی اندک و کم کردن خیر و چیز اندک طلب کردن و فراهم آوردن و کسب کردن و زدن و ذهب رفتن بهر راهی و
لازم شدن مرغ با شیانه خود و بالضم آشیانه مرغ که از ریزهای چوب شاخ درخت سازد و اگر آشیانه کرد دیوار
سازند آن را وکر نامند و خانه کردن زنبور سازند و نام شاعریست و خوکیست عطش بفتحتین تشنه شدن و تشنگی و
بالفتح و کسر زاء تشنه و بفتح طاء نیز آمده و بکسر ظا معجمه آنجائیکه آب عطاش بالکسر تشنگان و بالضم بیماری تشنگی
که هر چند آب خورده شود تشنگی بر نخیزد عفش بالفتح جمع کردن عقش بالفتح فراهم آوردن و بالضم دادن چوب
میوه درخت را که واطراف شاخهای انگور و نره السنه بسبزی مغنی بفتح قاف نیز آمده عکش پیچیده شدن و بر
هم نشستن موی پیچیده و انبوه شدن گیاه و موی پیچیده و بهم آن شده برکسی و حمله کردن و بافتن عنکبوت با عنکبوت
تو و خانه عنکبوت و نام کوهی است بالفتح نام مردی عمش بالفتح زیستن و زدن بی قصد و چیزی موافق و بفتحتین
ضعف بصر و روان اشک اکثر اوقات بواسطه علتی علش بفتحتین جنم زادن چیزی او از بیخ برکندن و ثابت داشتن
و نیز راندن و ان پیش خود راندن علیش بالفتح زندگانی و زندگانی کردن و بالکسر نام مردی عیاش بالفتح و تشدید
یاء حوزی زندگانی کنند و نام مردیست باب العین مع الصاد عرص بالفتح هموار با رعد و برق بودن هوا و
بیارام شدن شتر و بفتحتین شاد شدن و تغیر یافتن بوی خانه و گیاه از ترسی و جنبیدن برق عراص بالکسر ابر با برق
و رعد و برق درخشنده و نیزه لرزان و شمشیر عرصعص بضم و فتح هر دو عین استخوان بیخ دم که از آدم عرض خوانند
و روانه خبر عصر بالضم و تشدید صاد اصل و بیخ چیزی و بالفتح سخت و محکم شدن عفص و بعضی گفته اند که
بلوط است که یکسال بلوط کند و یکسال مازو و سر ظرف بپوست پاره بستن و خم کردن و گردن و سست زانیدن

باب العین مع الشین

هموار یعنی همیشه

بالفتح ماز و غیر

و بفتحتین پیچیدگی و کجی در بینی و بالفتح و کسر ثانی چیزیکه بمزه زعفت باشد عفاص بالکسر پوستپاره که سر ظرف بان بندند و ظرفی که در ان چرم و خرقه و انچه از راه باقله شود نگاه دارند عفص بالفتح نام ثمری و پیچیدن موی و کلاله کردن ان و بفتحتین بخیل سبک خو شدن و بالفتح و کسر ثانی بدخلق و بخیل و ریک بسته سخت که در ان راه نباشد عقاص بالکسر مویها پیچیده و گره زده و رشته که اطراف گیسوها بدان استوار کنند عکص باز کرانیدن و بفتحتین بدخو شدن و حرون شدن چارپا عمص بالضم نوع عبسنا و طعام و بالفتح و کسر میم حریص بخوردن چیز ترش عوص بفتحتین دشوار شدن و سخت شدن چیزی و پیچانیدن کار بر خصم عویص شعریکه استخراج معنی از ان دشوار باشد سخن غریب و دشوار و بلای سخت بلنکا دشوار و زمین سخت و جای بلند نفس و فروز حرکت عیص بالکسر درخت بسیار درهم پیچیده اصل و نام پسر حضرت اسحق که روم بنا از اولاد اویند

باب العین مع الضاد

عرض بالفتح رخت متاع و بفتحتین را نیز امده و هر چیز غیر از زر و سیم باشد عروض جمع دیگر کوه و کرداکرد ان را از نیز خوانند ملخ بسیار و کوه و کناره کوه و کوهی است بفارس و فراخی و پهنا و وادی و سرو کودن کج و کودن فش اسب دیدن و لشکر و بکسر نیز امده و دبوانکی و موی ادمی بغیر بیماری و ساعتی از شب و ابر و پیدا شدن و پیدا کردن و ده و حق کسی چیزی دادن و بسیار فی بسنود و عرض کردن چیزی برابر کسی برای فروختن و پیش داشتن نامه و نبشته و عرض داشتن سخن و خوان و عرضه دادن لشکر را و پیش امدن ناخوشی و بنی بیمبنه و مکه و دفتن و پیش او بدن و نشان کردن و سر سبز شود و بالکسر جسد و نفس و هر موضعی از بدن که عرق کند و بوی عرق بد خوش و ناخوش شود ناموس و انچه نگاه داشته شود از عیب عام از خود و از پدران و خویشان و انچه بدان فخر کرده شود از حسب شرف و نام و ادی بشیب بیمامه لشکر و وادی که در ان ده درخت و اب بسیار باشد و در ختان اراک و درخت کز و جانب وادی و شهر و ابر بزرگ و ملخ بسیار و مردیکه مردم از یا طل پیش ابد و بالضم شهر بسیار و دیگر کوه و جانب و ناحیه کرانه و مینا در باد و حمی ای اکثر سخن و اکثر مردم و رفتار نیکه داسپان پسند کنند و در آن نیستند و بفتحتین بیماری و کرسنگی که عارض ادمی میشود و مال دنیا و غنیمت و مالی که حبس باشد نقد و از خواسته کو بند و طمع و انچه دوام نداشته باشد و هر چه قائم بغیر باشد عریض پهن و بز غاله یکساله که بچهره کشن دبانک در حرکت امده باشد عروض بالضم عارض شدن و جمع عرض و بالفتح نافه که رام نشده باشد و مغنی بجوالی سخن و جز و الجز مصراع اول شعر و علمیست که میزان شعر موزون و نا موزون است و راه کوه و نام مکه و مدینه و نواحی حوالی ان و شتریکه خار خورد از بی علفی و کرانه چیزی و جا و جائیکه در هنگام سیر کسی را پیش ابد و بسیار هر چیز و ابر و خوردنی و بز و گوسپند که او را خار پیش اید پس بخورد از او نام اسبی است عارض عرض دهنده لشکر و سالار لشکر و انچه لاحق چیزی شود و کناره رخسار بعضی

زعفت طعمی باشد مثل طعم هلیله و مانند برهان

حرقة بفتح شرابیست بمعنی نوشش بر قرن دوش

اسب غبرام برهان

باب العین مع الضاد

جای برآمدن دندان از دهن و این پراکنده و زانو و دندان بعد از ثنایا و شتر ماده بیمار پیر و صفحه کردن نیچوی بالای در که بلند شده و منکر شده و عطاء غراض بالکسر دور شدن از کسی و برگشتن و مکافات کردن کسی با کسی بکینه که کند با او و مقابله کردن کتاب را با کتابی بکر و بکرانه‌ها و نواحی شدند و پیش امدن کسی در راه و پیش او آمدن تا منزل را فحل بجهت کشتی و بدین معنی معارضه و داغ با خط بر پهنای سر بن شتر و بالضم بهن و عریض عض بالفتح و تشدید ضاد گزیدن و زبون و داهی شدن و بالضم نوعی از علف شتر چون دانه خرما و کوفته و کنجاره و جران و بالکسر پساو دبراک و درخت خار و سخت و درنده و توانا بر سفر عضوض بالفتح چیزیکه گزیده شود و خورده شود و سخت گزنده و چاه دور و تنک کم آب عضاض بالفتح چیزیکه گزیده شود و خورده شود و گزنده و بلای سخت و زمان سخت و درخت سطبر و بالکسر گزیدن اسب کسی را عضیض ملازم شدن کسی را عوارض دندانهای بعد از ثنایا و بیماریها و بالضم کوهی است در دیار طی که کور حاتم در آنجا است عوض بالفتح بدل گشتن و بدل دادن و بالضم والفتح و بمعنی هرگز آمده و این مخصوص مستقبل منفی است چنانکه قط خاصه ماضی منفی است و بالکسر و فتح واو بدل چیزی باب العین مع الطاء عبط بالفتح کشتن چاروا بغیر علت بیماری و غایب شدن کسی و کندن در زمین موضعی که پیشتر نکنده باشند و افترا کردن و در جنگ افکندن خود را بی سبب و باعث و برانگیختن خاک و داغ کردن عرق تا انکه داغ شود و خون آلوده کردن پستان و شکافتن جامه را و شکافته شدن و رسیدن سخنی و در زبان آن سخنی که سرا بغیر سبب و بهانه عبیط گوشت و خون تازه و چارپاء کشته بغیر سبب و شکافته شده عرفط بالضم درختیست خاردار صحرائی عضرفوط بفتح عین و واو و فاء جانوریست سفید بر شکل گرم که انگشتان در خرما بدان تشبیه کنند یا جانوریست مانند ضام ابرص عط بالفتح و تشدید طاء شکافتن جامه بطول یا بعرض و شکافته شدن و بسوی زمین افکندن کسی را عطاط بالفتح دلیر و جسیم و شیر درنده علاط بالکسر کرانه گردن و طوق کبوتر و رسن گردن شتر و داغ بر پهنای گردن شتر علط بالفتح داغ کردن بر گردن شتر و پیش کسی را یاد کردن و بیرون و بالضم گردن بند و حمایل و بضمتین ناقه بیداغ و بی مهار عوط بالفتح بار گرفتن ناقه سال بعد و غبط مفتحین بد کردن باب العین مع الظاء عظ بالفتح و تشدید ظاء نوعی از چسپیدن عظاظ بالکسر سختی جنگ و مشقت کشیدن و سختی و دشنام دادن عکظ بالفتح باز داشتن و عزل کردن و قهر کردن و رد کردن فخر او را و عکاظ بالضم بازاری بوده در صحرا ناحیه مکه میان نخله و طائف که در جاهلیت غره ماه ذی القعده انجا جمع و فروخت شدی و تا بیست روز بازار ماندی و قبایل از هر طرف به آنجا آمده اشعار خواندندی و مفاخره با یکدیگر کردندی و بعد اسلام برطرف شده و ادیم عکاظی منسوب است بدان باب العین مع الفاء عذیف بالکسر عذروف بالضم مرد دلیر کار کنار جنبش تاجر سمکا سخت و شتر سخت و استوار عنف بالفتح کنند شیء و چراند

باب العین مع الظاء

باب العین مع الفاء

وبالکسر پاره از شب عجف بالفتح خود را باز داشتن از طعام تا گرسنه بخورد و صبر کردن بر رنج بیمار و قیام بکار
او نمودن و بر داشت کردن از کسی و کوفت نکردن و بالضم والکسر لاغر شدن و بفتحتین لاغر شدن و تنگ شدن
سر پیکان و تیر سنان عجاف بالکسر لاغران و پیکانهای تنگ و حنظل و دو دکار و بالضم نوعی از خرما
عدف بالفتح شبیه اندک و خوردن و اندکی از علف و بالکسر پاره از شب و گروهی از مردم و پاره از چیزی و از ده
تا پنجاه مرد و بالضم جمع عدفه بمعنی بیخ نوان چیزی و بفتحتین خاشاک که در چشم افتد عذاف بالضم چیز اندک
و بجمیع اینمعانی بذال معجمه نیز آمده عذاف بالضم زهر قاتل عرف بالکسر صبر و شکیب و بالفتح بوی خوش و اکثر استعمال
آن در بوی خوش میباشد و اقرار کردن بگناه و جزا دادن و تاج خروس و بر بستن و اعراض کردن از چیزی و کناهستن و
فرجه در میان کف دست پیدا شدن و بالضم شناختگی و نیکوئی و احسان و آنچه بخشند و بذل کنند و موج دریا
و اعراف و هو بالاسم و بضمتین نیز آمده و موضعیست و نام شخصی است و ریگ توده و جای بلند و بضمتین نیز آمده و عرف نوعی
از درخت خرما و درخت خرمائیست بحرین و درختی تلخ و صبر کنندگان جمع عروف و اسپان و ماران بالدال جمع اعراف
و کفتارها و شتران که بوی کردن نیز بیا داشته باشد جمع عرفا و بعضی پس بعضی آینده و منه والمرسلات عرفا عراف
بالفتح و تشدید را بسیار شناسنده و کاهن و طبیب عروف بالفتح صبور و بسیار شناسنده عارف شناسنده
و شکیبا عریف بالفتح شناسنده و بالکسر و تشدید را بسیار شناسنده و رئیس قوم و سردار قوم و نقیب
عزوف بالضم دوری یافتن از چیزی و دل سرد شدن عزف بالفتح منع کردن نفس از خوردن و آشامیدن
و بالضم کبوتر پرنده عزیف و عزف آواز جن که شبها در بیابانها شنیده میشود عزاف بالفتح و تشدید زاء
ابر بکثرت آواز رعد و از آن ابرق نام قبیله ایست دیگر است بنی سعد را و کوهیست دوازده میل از مدینه عازف سرود
گوی و نوازنده شاد و موضعیست عسف بالفتح بیراه رفتن و از راه راست میل کردن و بیداد کردن سلطان
و بخدمت گرفتن کسی را و چریدن ستور گیاه را و کارفرما شدن کار کسی را و براه کسی کار دی کردن و مشرف شدن
شتر بر مرگ بواسطه غده و نفس زدن چنانکه گلوی او بجنبیده باشد و مرگ و قدح بزرگ عسوف بالفتح بیراه
و ستمکار عاسف ناقه نزدیک آمده بمرگ که دم سخت جنباند عسیف مزدور و بنده که او را بر کار دیگر
داده شود عساف بالضم لرزیدن گلوی شتر از نفس بشتاب و شمردن عصف بالفتح برگ کشت
و نارسیده درو کردن کشت و سخت وزیدن باد و کسب کردن و بشتاب رفتن و هلاک کردن و بردن باد و ق
کاه زار کشت را و گردیدن شتر گرد حوض آب و کشتی که معدانه از خوردن شود و کاه او مانده باشد یا برگی که دانه
از آن خورده شود عاصف باد سخت و شتر میل کننده از هرکه و هرچه مایل باشد از چیزی و در قد مکه
در آن باد سخت وزد و شترماده و شتر مرغ تیزرو عصوف بالضم سخت وزیدن باد و بالفتح باد سخت جهنده

عطف بالفتح میل کردن و خم دادن چوب را و دو تا کردن بالش را و سخن بیخن باز کردانیدن و میل دادن و مهربانی کردن و باز کشتن بر چیزی و حمله کردن و بالکسر جانب و طرف هر چیزی و مبارز و مقبض کمان و زیر بغل و بالضم جمع عاطف و بفتحتین درازی پلکهای چشم عطیف بن نعمان برادر و ملایم که کبرش اشتر باشد و بالضم و فتح طاء نام مردی است عطوف بالفتح مهربان و ناقه که بر بچه خود مهربان باشد و ذام حبّاکردان و چو خمیده باشد و تیر یکی تیر قمار دیگر میر پیچید تا بو اسطه آن تیرها را بچنانکه بازی گر کسست و از ماد عاطف مهربانی کند و برگردانند و اسب ششم از جمله ده اسب که بدان گرو بندند و آهوئی که گردن خود را کج کند و نشستن در جای خود عطاف بالکسر ردا و ازار و شمشیر و نام سگی است و بالفتح و تشدید طا تیری که به تیر قمار دیگر در قمار عرب میر پیچیند تا تیری که مقصود است بر آید تیری که نه زیان دارد و نه نفع یا تیری که چند بار در خریطه تیرها بگردانند عفّ بالفتح و تشدید فا و عفة بالکسر پارسا شدن و باز ایستادن از حرام عفاف بالفتح پارسائی و بالکسر در عفیف بالفتح پارسا عفف بالفتح خم دادن چیزی برادر و بامعقاف بالضم بیماری که در آن ستور را کج کند عکف بالفتح باز داشتن و بکسر کاف موی جعد عکوف بالضم بر چیزی مقیم بودن و روی به چیزی آوردن و گرد چیزی گشتن و در مسجد برای عبادت نشستن و در خانه کردن و اصلاح نمودن بس شد عاکف جای مقیم شونده و گرد چیزی گردنده و در مسجد برای عبادت نشسته علف بالفتح جمع اشامیدن کاه و دانه دادن چارپا را و بالکسر نیز علف خاد و دو ... و بمعنی که برگ آن برگ انگور ماند و از آن خشک کرده در کوشت پخته نهند و بالضم و بضمتین جمع علوفه یعنی آنچه چارپا خورد و بفتحتین چو دش ستور و جز آن و بالضم و تشدید لام مضمومه میوه درخت طلح که از آن شتر خورد و شبیه است بباقلای تر و تازه علاف بالکسر نام مردی از قضاعه که پالانهای علافیه منسوب بوی است و بالفتح و تشدید لام علف فروشنده و نام دانشمندی است عنف بالضم درشتی و خلاف نرمی کردن عنیف بالفتح درشت تند که سوار اسب نیز ملایم نکند عوف بالفتح حال و کار و قضیب و بمعنی شب و مرغ و شیر و جز آن عوف بالضم بچه شیر درنده در شب عیاف بالکسر نام نیز ... مرد است ... عیف بالفتح مکروه و ناخوش داشتن طعام و شراب و جز آن و نامهای مرغان و بیان کردن ... عیاف بالکسر ناخوش داشتن طعام و جز آن عیوف بالفتح شتر تشنه که آب را بوی کند و نخورد و نام زنی است

باب العین مع القاف

عبق بفتحتین بوی خوش و چسبیدن بوی خوش ببدن و جامه و بجائی مقیم شدن و بچیزی حریص شدن و نام مردی است بالفتح و کسر باء مردی که او خوشبو باشد ... عبق بالکسر کرم و جمال ... شرف و ... آزاد ... و آزاد شدن

العین مع القاف

یا آنکه بکسر آزادی و بفتح آزاد شدن و در گذشتن اسب دیگر از اسپان و بالکسر و بضمتین درختیست که از آن کمان سازند
و بالضم جمع عتیق و عانق و بالفتح کهنه و دیرینه شدن و گزیدن و بصلاح آمدن مال و پیشی گرفتن اسب و نیک شدن بشره
بعد از کشیدن رنج و جفا **عِناق** بالفتح آزاد شدن و بالفتح مرغیست شکاری و اسپان نجیب **عاتق** دوش یا جای ردا از
دوش و آزاد شده و شراب کهنه و مشک فراخ و زن جوان نورسیده یعنی آنکه هنوز شوهر نکرده باشد و زن میانه سال
و کمان کهنه و بچه مرغ که هنگام پریدن رسیده باشد و سر خود شده باشد بچه مرغ سنگخوار و بچه کبوتر که هنوز توانا
توان باشد و مستحکم نشده و دیرینه و کهنه از چیزها غیر جاندار چون شراب و خرما عواتق جمع **عتیق** آزاد شده و دیگر
زهر چیز و گرامی و آزاده و گزیده از اسب نیکو و هر چیز نیکو و جمیل و شراب و آب خرما و شیر و لقب حضرت ابی بکر صدیق
زیرا که جمیل و نیکو رو بوده یا آنکه حضرت رسالت پناه در شان او فرموده انت عتیق من النار یعنی تو آزادی از دوزخ
آزادی یا آنکه مادر او میگفت بیت عتیق کعبه شریفه است زیرا که اول خانه است که بنا شده یا ایمن بوده از غرق طوفان
یا از ویران کردن حبشه و از ظلم جبابره یا آنکه کسی مالک او نبوده **عذق** بالفتح فراهم آوردن و بفتحتین دیستن
و حوض کردن برای جستن چیزی و گمان بردن بچیزی و رسانیدن نگاه بچیزی که بدان یقین نداشته باشد
عذق بالفتح و سکون ذال معجمه درخت خرما یا بار و برگ شاخهای خرما و بخلاف ذلک گوسپند پشمی و
بستن بچیزی علامت و برآمدن و ظاهر شدن یا درگاه از خروسی که سیر هم کردن و بچیزی بستن ذاده و بالکسر خوشه
خرما و خوشه انگور و حصا بستن بینه و هر شاخی که شاخهای دیگر داشته باشد و بکسر اول و فتح ذال و بفتحتین
موضعیست بسیار آب و بسیار درخت دار و بالفتح و کسر ذال الترددانا در کار و خوش بوئی که بوی او تیز باشد **عرق** بالفتح
گوشت از استخوان باز کردن و استخوانی که گوشت از وی باز کرده باشند و راهی که مردم نشناسند و بالکسر
ریشه درخت و رگ بدن و نهال نشاندن و کشت کردن و زمین غیر آن تهیه منصرف و مالک شود و اصل هر چیز و
زمین شوره که چیزی در آن نروید و کوه سخت که بالای آن نتوان رفت مگر بدشواری و کوه خورد و جسد و موی اسب
و شیر خوردنی و تاج بسیار و زمین شوره که در آن درخت نروید و جای بلند و ذات عرق موضعیست که اهل
عراق از آنجا احرام بندند و بفتحتین خوی اندام آدمی و سایر حیوان و گاهی مجاز ترشح از مسام غیر حیوان نیز عرق
گویند چون ترشح کوزه و ماستدان و رشته بنا و صف اسپان و مرغان و هر چه صف زده باشند و زنبیل
از برگ خرما بافته و بالفتح و کسر راء شیر که مزه او فاسد شده باشد و بضمتین جمع عراق یعنی کناره با **عُراق** بالضم
استخوانی که گوشت او خورده باشند و همچنین عرق بالفتح عراق بالکسر جمع و بالضم نیز آمده و بعضی گفته اند
عرق استخوان با گوشت و عراق استخوان بی گوشت یا عرق و عراق استخوان بی گوشت و نطفه و باران بسیار
و بالکسر جانب مرغزار و نام ایلیست و کنار لب و کنار رود یا دشت و ملک معروف از عبادان تا موصل از روی طول

و از قادسیه تا حیوان از دو عرض نیز که بر کنار دجله قریب بغداد واقع شده و علی این گونه و بعضی نوشته عروق بالضم
رفتن بزمین و جمع عرق و عروق الصفر زرد چوبه و عروق الحمر روناس و عروق الصبغ گیاهی است که زنان برای زردی بخورند
عزق بالفتح شگافتن زمین و شنا کردن و دویدن و خبر باز داشتن و مبالغه نمودن و بسیار گردن زدن
زدن و بفتحتین پیوستن بچیزی و بضمتین بدخویان و بالفتح و کسر زا بدخو عسق بالفتح پیچیده شدن و بدخلقی
تنگ خو شدن و بفتحتین حریص شدن و بر چیزی بسته شدن و الحاح کردن در طلب چیزی و بضمتین آنانکه بر قرضداران
خود سخت گیرند عشق بالکسر و الفتح زیاده از حد دوست داشتن یا چشم پوشیدن از عیوب محبوب یا بیماریست
سوداویه که بجهت دماغ کسی غالب شود از دیدن صورت کسی و بفتحتین بسیار دوست داشتن و پیوستن بچیزی عاشق
بسیار دوست دارنده عشاق جمع عشیق بالکسر و تشدید شین مکسور بسیار دوست دارنده عفق بالفتح غایب شدن
و بسیار کشتی کردن و خوب تیر دادن و بسیار بناز تازیانه زدن و اندکی خفتن و کار استوار نکردن و شتر بسیار بار بوش
و فراهم آوردن و از کاری باز داشتن و منع کردن و زدن باد چیزی را و بضمتین مگس عقیق مهره ایست سرخ و مخطط
که از جانب یمن آرند و وادی و هر جا آبکه سیل از آن شگافته و نشیب سازد و موضعیست به مدینه و یمامه و نجد
و طائف و آن موضعیست بر سه میلی از مدینه و آن وادی عقیق اصغر نیز گویند و تهامه و موی مولود از شکم
حیوان که باز کنند عقوق بالضم نافرمانی پدر و مادر کردن و ایشان را آزردن و بالفتح باردار و گاهی غیر
باردار را نیز گویند برای تفاول عاق سرکش با مادر و پدر عقق بالضم و فتح قاف جمع عق بالفتح و تشدید قاف
شگافتن و از سر موی مولود تراشیدن و موی طفل ستردن و تیر بجانب آسمان انداختن و بالکسر حفره جمع عقوق عقاق
بالضم آبستن و بالفتح و الکسر بار شکم و باریکه بر پشت بردارند و بالفتح عقوق و سرکشی و بالکسر ستوران آبستن
و آنچه از بن انگور و درخت خرما بر آید عقائق جمع عقیقه و شمشیرهای درخشان عقعق بفتح هر دو عین مرغیست
سیاه و سفید که آوازش بلفظ عق ماند و آن را عکه و زاغ دشتی گویند علق بالکسر چیز نفیس و گرانمایه و آنان
و بدین و مغنی بفتح نیز آمده و شراب یا شراب کهنه جامه نیکو و سپر و شمشیر و بالفتح در آویختن محبت و جدال
و باز گرفتن و در آویختن آهو در دام و خوردن شتر سر شاخهای درخت تمام کردن کام چسبیدن زلو و ستور را بر
آبخوردن و آویزش و انقیاد و آن علف کم که روز گذرانی باشد مشغول دار و گرده نیست و بفتحتین خون یا خون بسیار
سرخ یا خون غلیظ و خون بسته علقه یک پاره از آن و کرم سیاه آبی که خون از جلد بدن بمکد و آن را زلو گویند
هر چیزی که بچیزی در آویزد و گل که بدست چسبد و محبت و خصومت لازم که دفع نشود و هر گیاهی که بجای از آن
فرو برد علاق بالفتح زه و رسن دلو که بکشند دلو و رسن دلو و محور آن و رسنی که بدولاب در آویخته بود و محبت و
هوا علوق بالضم در آویختن و دوست داشتن و آنچه بدان چیزی آویزند و بالفتح غول و مختفی و بلا و مرگ و هر

شترانرا چو ود در خنهسنگی نافهای ابستن ازان خورند و هرچه بمردم دزاد بزد و نافهٔ کم او را بچه عنبر چه مهرانا
سازند تا شیر دهد و دروی بجو کنی جستنا سد شیر نهد اورا دور کند و زنیکه عنبر شوهر خود را دوست ندارد
و نافهٔ کم بار را افکند و بچه نخواهد و زنی که عنبر فرزند خود را شیر دهد و شیر اندك علائق دراویزندگان
علیق بالفتح جو و کاه اسب و بالضم و تشدید لام مفتوح گیاهیست که بعد خرما برد و منافع ان بسیار است عمق
بالفتح والضم و بضمتین ژرفی چاه و مانند آن و کناره بیابان کرد و رباشد از دیفو و بالضم ژرف و عمق شدن
چیزی و بالفتح نظر کردن در چیزی و چو بماند سید که بر روغن پرورند تا خشك شود و وادیست بطایف و
موضعی و شهری و قلعه ایست بالضم و فتح میم منزلیست در راه مکه نزدیك ذات عرق و بضمتین نیز آمده و بعضی
گفته اند که بضمتین غلط است و بفتحتین هکیست دو چیزی و عمق ژرفی و چاه دور و راه دور و دراز عملیق و
عملاق هر دو بالکسر پسر لاوذ بن ارم بن سام بن نوح علیهما السلام گروهی از اولاد عملیق که در بلاد عرب منتشر
شدند عنق بالضم و بضمتین و بالفتح گردن و گروه مردم و سرداران قوم و میل کنندگان و با [illegible]
و پاره از نان و روزگار که رشته فیهم و اینکه نزد عوام مشهور است که عنق نام مادر عوج است خطاست و عوا
عوج بن عوق است و عوق پدر او است و بفتحتین نوعی رفتار است شتر را تند رانی کردن عناق بالکسر دست
در گردن یکدیگر کردن و بالفتح بزغاله ماده عنوق بالضم جمع و سختی و بلا و کار سخت و دشوار و اسب خوش
گردن و نام جانوری شبیه بگربه که آنرا سیاه گوش گویند و ستاره ایست از بنات النعش و زکات در سال و نام اسبی است
و موضعی است و وادیست عنیق کردن دست در گردن کسی کردن معنوق بالفتح دراز و نام شتریست که
شتران نجیب از نسل اویند و کاو و نکته بسیار زند و پوست کوهی و کلاغ سیاه و لاجورد و با رنگ
کرد و سیاه و بار شتر بیابانی عوهقی و ستاره ایست عوق بن عوق بالفتح عول ماده سك
حریص و گرسنگی و طول العوق یعنی دراز دم عوق بالفتح بازداشتن و برگردانیدن و درنگ کردن مرد بکار در
خیر نباشد و بالضم نیز آمده و مردیکه مردم را از خیر باز دارد و بالضم نام پدر عوج و بالفتح و الضم و فتح اول و
کسر واو بازدارنده و مانع و بفتحتین گرسنگی و گروهیست از بنی عبد القیس عوائق موانع و حوادث روزگار
عائق بازدارنده و مانع عیوق بالفتح و تشدید یاء ستاره ایست سرخ که در شرق کنار راست کهکشان که
پیش ثریا بر آید پیش از شود عبق بالفتح بازداشتن و بهره از آب بالکسر کله زجرا است عبلت بالفتح لیفی چیزی
عنلك بالفتح آنکه در جنگ و حمله کردن اسب بر اکرنده و چسبیده و معوش و جزآن و خشکیدن بول
و سرکین بر ران شتر و جزآن و نوش شدن بنبیذ و شیر و مثل کردن بجائی و کهنه شدن کمان در روزگار و
کوهیست عموك بالضم شها رفتن بجائی و اقدام بر سوگند دروغ نمودن و سخن با کسی گفتن کسی را در بیش

باب العین مع الکاف

خود نا فرمانی کردن تن و کهنه شدن کمان عانک کهیم و رنگ خالص و مرد لجوج و باز کرده از خالی بجالی و نبید
ملک عنبک دوز بغاب کرم و گروهی از قبیله ازد عثک بفتحتین و بضمتین و بالضم و فتح تاء دو شاخها و دخت خرما
عدک بالفتح زدن شو بمطرقه عرک بالفتح مالیدن و گوشمال دادن و خراشیدن چیزی چنانکه از چیزی موی شود و
خوردن چار پا گیاه را و حایض شدن زن و بفتحتین حاجه روانی و کاه پیاشتر از خوردن درخت خار زار و کارزار کردن
و آواز کشتی بانان و ماهی گیران واحد عرکی و بالفتح و کسر را آواز سخت و مرد سخت و کارزار و انداز نده مردان در جنگ عرکرک
بالکسر انبوهی کردن و نام مرد حبشی تابعی و بالفتح و تشدید را بهلوانان و گوشمال دهنده و کارزار کننده عروک
بالضم حایض شدن زن و بالفتح نافه اسپان موکر لاغر و در بهای معلوم بنا شد عسک بالفتح لازم شدن کسی
حبیب خود عفک بالفتح و بفتحتین سخن کول و نادان شدن و بالفتح و کسر فا سخت نادان علک بالفتح و تشدید
کاف باز داشتن از حاجت و اهمال و مباطله کردن خوی کسی را و بدو با روسبه گفتن سخن را و بشمار نا بر بدن و مکر کردن
بدی با کسی و در بند کردن و پیچیدن غالب شدن و قهر کردن بر کسی و باز کرد انیدن چیزی و پیدا کردن سخن و نام مرد بست
کرا و داعک بن عدنان بتای مثلثه بن عبدالله می شد و صاحب صحاح عک بن عدنان برادر معد بن عدنان نوشته
انخطا است علک بالفتح خاییدن چیزی و مانند آن و خاییدن ستام را و بکسر نیز گفته اند هر چه لزج و چسپنده
باشد و بفتحتین درختیست در حجاز و آنرا علاک بالضم و الکسر نیز گویند و نیز علاک آنچه خاییده شود و لزج باشد
و بالفتح و کسر لام طعام متین و سخت و همچنین عالک عنک بالفتح بسته شدن و سطبر و غلیظ شدن شیر
و بسته و سخت شدن ریک و نافرمانی کردن و دفتن و بسر بردن در زمین و برکشتن و حمله کردن اسپ و بستن ریک
و رملة و چون سخت سرخ شدن و سیر کردن شیر در ریک و بدین معانی آمده عنوک و پیدا از هر چیز و در خانه
و نام موضعی است و بالضم تودهای ریک سخت شده جمع عنک و بالکسر اصل چیزی بفتحتین نیز آمده و سیوم حصه
آخر شب یا اول شب یا پاره شب و بمعنی هر سه حرکت آمده و بالضم و فتح نون تودهای است بحرین عانک ریک
توده بسته سخت شده عوک بالفتح مهربان شدن و باز گشتن و دور کردن پیچیزی و باز گشتن دن بسوی
خانه و خوردن او آنچه در آن خانه باشد و اول عونه ... و بفتحتین جنبش و حرکت باب العین

مع اللام عبل بالفتح سطبر و بکسر با نیز آمده و حبل الذراعین سطبر بازو و تافتن دسن و برگ درخت انداختن
و بیکار بودن و نبر کردن و برکندن افتادن از درخت و برآمدن از درخت و باز داشتن و باز گردانیدن و بریدن و
بریدن چیزی و بفتحتین هر برگی که پیچیده و نا گشاده باشد چون برگ درخت گز و برکهای ریک و برگ افتاده از درخت
و برگ برآمده و ریشه نافته و شمر درخت طلح که سطبر گردد و نا پدید بلغت حم شود عبال بالفتح نوعی از گلها
کوهی که چون ساق آن سطبر و استوار بود از آن عصا سازند و بعضی گفته اند عصا موسی از آن بوده و بالکسر

باب العین مع اللام

ستونهای سفید سطبر جمع عبلاء چون بطحا و بطاح عتل بالفتح سخت کشیدن چیزی را و برداشتن و سطبر
و بیک ستانیدن و بضمتین و تشدید لام بسیار خوار و درشت و ستمکار و سخت گوی و نیزه سطبر عثیمل مرد پرموی
که با جوز بکوفند باشد خادم عثکول بالضم و عثکال بالکسر خوشه خرما عجل بالکسر گوساله و نام قبیله ایست
و بالضم چیزی که بشتاب رسد او را و بفتحتین سرعت و شتابی کردن و لای و بالفتح و کسر جیم و ضم آن شتابنده عجول
بالفتح نیک شتابنده و ناقه بچه گم کرده و بتشدید جیم گوساله عجاجیل جمع عدل بالفتح داد و داد دهنده
و مرد صالح و شایسته که گواهی وقبول کنند و برابر کردن چیزی با چیزی و مانند آن و نظیر و فدیه و بعضی برابری را
و پاداش داد او و پیمودن و نام مردی هست بسیار کشنده و بیرحم و ستمکار و بالکسر مانند و یکطرف بار که از بار یست
شتر گویند و بعضی گفته اند که عدل بالفتح مانند چیزی که از جنس او نباشد و بالکسر مانند چیزی که از جنس او باشد عدله
هم شتر و هم سنگ و برابر دیگری و سویه عدول برگشتن از راه و میل کردن و جماع و ترک کردن و از کشتی بان
ماندن محل عادل انصاف دهنده و مشرکی که غیر حق تعالی شریک و برابر ساند عذل بالفتح نکوهیدن و ملامت کردن
و بفتحتین نکوهش و ملامت و بضمتین و بضمها سخن گوم عاذل ملامت کننده و رگی خون استحاضه و نام آبیست و
موضعیست و نام شعبان از شوال و دبا ها لیث عذال بالفتح و تشدید ذال سخت ملامت کردن و بالضم و تشدید ذال
ملامت کنندگان جمع عاذل عزل بالفتح یکسو کردن و دور کردن کسی را از کنیزک دور ... و نیز اسب بی دنبه
اذان و بالضم بی سلاحان جمع اعزل بضمتین بی سلاح و بفتحتین بی سلاح شدن عسل بالفتح طعام با انگبین سرشتن
و مدح و ثنای خوب کردن بر کسی و نکاح کردن زن و سخت جنبیدن نیزه و سخت دویدن و سر جنبانیدن اسب و گرگ
و جنبانیدن باد آبرا چنانکه موج زند و حرکت کند و شتافتن راهها در بیابان و نام مرد و بقال و موضعی است
و بالکسر قبیله ایست از جن و بنو عسل قبیله ایست و بفتحتین چشیدن طعام و شیرین و خوش آینده ساختن
مشغار انگبین بسوی خلق و حباب و نیز کفک آب روان شود و انگبین را نام لعاب مگس است و بعضی گفته اند که آن بخاری
است که صعود میکند در هوا و نضج می یابد و آب میشود و غلیظ میگردد و مانند شبنم بر شکوفها و درختان
می افتد و آنرا مگس عسل می چیند و در خانه خود نگاه میدارد و گاهی می چینند مگس نیز از خار و جوان مرکم
می چینند و انرا ترنجبین و شیر خشت گویند عاسل عسل گیرنده و نیزه سخت جنبنده و همچنین عسال
عسیل مرد سخت جنبنده و زود کولانده و دست دعا یر و جاروب عطار و پر مرغ که غالیه را بدان از
جای جدا کنند نصیب شتر و قبیل و عسل بضمتین جمع و عسل بضم جمع مانند کار و نیز آمده جمع عاسل عصل
بفتحتین چیزی کج و درود و کجی استخوان و مغز گوله و کجی بیخ دم اسب و درختیست که بخوردن آن شتر را
شکم روان شود و کجی دندان عصال بالکسر کج و نیز کج شده و موضعیست عصل بالضم جمع اعصل

داد را شبیه و عدالت نقلم و داد رسیدن برهان

بیکاچه نیز انکار بفرد فرمودن سخن بر کشا

یعنی کجنائی و ملازم چیزی عضل بالفتح باز داشتن بیوه از شوهر کردن و تنگ شدن کار بر کسی و سخت
و دشوار شدن کار و بالکسر به پای زشت و بالضم و بضمتین و فتح دوم سختیها و بلاها واحد عضله بالضم و بفتحتین
موضعی است بیادیه که بیشه بسیار دارد و بفتح نیز گفته اند و پی تنبیل اعضا بسبب کمال موش و پیها که گوشت سطبر
باو باشد واحد عضلة خداوند عضل شدن و بالفتح و کسر ضاد مردی که پیها با گوشت سطبر داشته باشد
عضال بالضم کار دشوار و بیماری سخت عطل بالضم و بضمتین مرد بی زن و مال و بی ادب و کمان بی زه و بی تیر
و بضمتین اسپ و شتر که داغ نداشته باشد و قلاده و رسن نداشته باشد و مردیکه سلاح ندارد و زنی بی پیرایه
اعطال جمع و بفتحتین بزرگ جثه شدن و بی پیرایه شدن زن و شخص و گردن و مانند خوشه خرما عاطل
خالی از پیرایه عظل بالفتح سوار شدن بعضی از سگان بر بعضی و بضمتین آنانکه علت مثانه دارند عظال
بالکسر نوعی از نظر در قافیه شعر و سوار شدن ملخ بعضی بر بعضی و پیوسته برجستن ایشان
بر ماده عفل دست زدن میان پای گوسفند بجهت دانستن گرانی و سبکی آن و بفتحتین پستانی به
میان دو پای بز نر و گاو نر و خطی که میان مقعد و قضیب باشد و پیه خصیه گوسپند و نواحی آن عقل بالفتح
خرد و دانش و تمیز میان نیکو و بدی و خیر و شر و گفته اند قوتی است که بدان تمیز اشیا کنند و اغراض
و مصالح بدان اندوا و آغاز آن وقت جنبش کردن طفل است تا بوقت بلوغ قوت میگردد و نوعی جامه سرخ که هودج را
بدان پوشانند یا نوعی است از جامه مخطط او وشی و بستن پای اشتر و ساق او بهم و بستن دارو شکم او را
بافتن و دیت دادن کشته را و گذاشتن قصاص را بدیت وارد جنبه کسی دیت و تاوان بدیرفتن و ادا کردن و بالا
رفتن آهو و نیم روز ایستادن سایه بجائی پناه بردن و ساقط کردن با از مفاصل و بفتحتین کوفته شدن زانو
و کج پیچیده بر تنگی پای شتر و بضمتین جمع عقال عقول بالضم بالای کوه رفتن آهو و پناه بردن بجائی و جمع عقل
و بالفتح دارویی قابض که شکم بربندد عاقل چند مند آهوی بالای کوه رونده و نام کوهی است عقال بالکسر رسنی
که بدان پای و ساق شتر بهم بندند و صدقه و زکوة یکساله و مرد شریف که چون تا سر میشد چند صد شتر فدیه
او میدادند و نام مردی است و بالضم و تشدید قاف لنگی ستور عاقول معظم آب دریا و موج آن و خم وادی و کج و زمینی
که راه در آن نتوان یافت و گیاهیست و کار پوشیده و مشتبه عواقیل جمع و دیر عاقول شهریست میان نهروان و بغداد
و دهیست بموصل و عاقولا نام کوفه است در زمین عقیل بالفتح و کسر قاف نام پسر ابوطالب کرم الله ... و بنسب
قریش و دو تابعی اند و نام صحابه دیگر است و بالضم و فتح قاف دهیست بنجورستان و نام مردیست و پدر
قبیله ایست عقنقل بالفتح و بفتح هر دو قاف وادی بزرگ فراخ و ریگ توده بر هم نشسته و حوصله سوسمار
و شمشیر و قدح عکل بالفتح رخت بر هم نهادن و چیدن و باز داشتن و در بند کردن و زود در یافتن و در

و غو و چرك در چراغدان جمع شدن و راندن شتر و بستن سر بند دست شتر با زوی آن و برای خود چیزی کشتن و کار ی و پوشیده شدن کار و انداختن و کوشش کردن و در کار بیمودن و بالکسر والضم لیتم اشکال جمع بالضم نام پدر قبیله است **عکال** بالکسر رسنی که دست و بازوی شتر بندند و نام مردی است **عَمَل** بالفتح و تشدید لام مرد لاغر و پیر و ریزه اندام و کلان سال و بتخفیف از هر چیز و آنکه بسبب از بسیاری رفتن نتوان کند و بزن و زن بیر و کهنه نو ببر و بتخفیف بیمار شدن و مبالغه کردن در زدن و دوم بار خوردن آب دو بار خوردن آب **علالٌ** بفتحتین دوبار خوردن آب و دوم بار خوردن و نهل بفتحتین بار اول خوردن آب و دوبار خوردن آب بیل و بالکسر و فتح لام بیماری ها و سببها جمع علت **علیل** بیمار و معلول بمعنی بیمار چنانکه مشهور است و در با معنا مذکور در کلام عرب نیامده **عَمَل** بفتحتین کار و پیشه کار کردن و کار پیوسته در خشیدن و اعراب دادن عامل اسم را و بالفتح و کسر میم کارکننده و **عمّال** عمول بالتشدید بسیار کار کننده **عندل** بالتشدید شتر بزرگ سر و در از **عنادل** جمع **عندلیب** **عنصل** بضم عین و صاد پیاز دشتی که آن را پیاز نرگس و پیاز موش گویند **عویل** آواز بگریه **عول** بالفتح جور کردن و میل نمودن از حق و کم و زیاده شدن وزن و میل کردن و دشوار شدن کار و غالب شدن بر کسی و متهم داشتن کسی را و افزون شدن کار و فوت شدن نفقه دادن عیال را و آواز برداشتن بگریه و آنکه عیال کسی باشد و یاری بکسی جوید و نفقه عیال و بمعنی آواز بگریه و بالکسر و فتح واو جمع عائلة بمعنی فقر و نکبه بر کسی یاری و استعانت **عوال** بالضم قبیله است و نام دو موضع است **عیّل** بالفتح و تشدید یا و نام مردی است **عاهل** پادشاه بزرگ و زنی که شوهر ندارد **عیال** بالکسر اولاد و زن و آنانکه تکفل و تعهد حال ایشان و موٴنه ایشان با پدر بود و نفقه ایشان **عیهل** بالفتح ناقه تیز رو **عیل** بالفتح مرامانده و فتی است مرد جوان و دروغ گفتن و سیر کردن و کرد بدن و بالفتح و تشدید یا مرد سرامان داست چوش خرام و بفتحتین عرض کردن سخن خود بر کسی که متحمل آن نباشد **عائل** درویش **عیول** بالضم دور و بالفتح والضم سیر کردن و کردیدن

باب العین مع المیم **عام** سال و بفتحتین مرغ پر و مرد عام ضد خاص **عباس** بالفتح دوستان کران و بالضم آب بسیار **عتم** بالفتح درنگ و تاخیر کردن و باز داشتن از کاری و باز داشته شدن و گذشتن پاره از شب و تیره شدن شب و وقت نماز خفتن **عتمه** و در وقت نماز خفتن رفتن باز آوردن و درختان چیزی است در آن و بالضم نام مردی است و نام اسپی است و بالضم بفتحتین و بضم ندشتی **عثوم** بالفتح ناقه که در وقت نماز خفتن شیر دهد **عاتم** دیر کننده **عثم** بالفتح کج بستن استخوان شکسته بستن شدن آن و بسته شدن بوشه دان را و استخوان شکسته با استخوان دست شکسته که درست نبسته باشد **عجم** بالفتح استخوان بیخ دم که آن را عجب و عصعص نیز خوانند و بالضم نیز آمده و شتران جوان سال **عجوم** جمع و دندان زدن و بریدن چوب جزان بجهة آزمودن سختی و سستی آن و گزیدن و خاییدن بجهة خوردن

از براے امتحان و دزدی رب کردن کبستن و جنبانیدن شمشیر براے زدن و نقطه نهادن بر حرف و بالضم کنند بانان
و لالان از حیوان و انسان جمع اعجم و بالضم و بفتحتین مردم غیر عرب و بفتحتین دانه از خرما و انگور و دانه از هر چیز
عجام بالضم دانه هر چیز عجم بالفتح و تشدید الجیم شیر و و سنوک عدم بالضم و بضمتین نیستی و درویشی و کم کردن
و منع کردن و بضم اول و کسر دال درویش و محتاج عدیم درویش و نیست شده و نادان و دیوانه عدام بالفتح
نوعی از رطب که در مدینه میباشد عدم بالفتح خوردن و کم بدن اسب جران نیستی و نرمی و ما یکی کردن و دشنام
دادن شوهر را و از خود دفع کردن و بالفتح و کسر دال سخت کزنده و بفتحتین واد بست بیمن و گیاهی است عذام
بالفتح و تشدید الدال الکبک که مردم را میکزد و بالضم و تشدید الدال درختیست خاردار بیابانی عرم بالفتح اسخوان
خاییدن و درخت خاییدن شتر و بالفتح و کسر راء دود خانه و سنگ که پیش رود خانه کرده باشند و باران
سخت و موش کلان نر و بفتحتین گوشت سیاهی آمیخته به سپیده عراهم بالضم خاییدگی درخت و استخوان و شوخی
و ناز کودک و بسیاری لشکر و افتادگی استخوان از خوان و استخوان و درختی که گوشت و پوست آن جدا کرده
باشند عزم بالفتح و الضم عزیمت و استوار کردن و دل نهادن بر چیزی و بر جاده راه رفتن و قسم دادن کسی را
و اولوا العزم یعنی خداوندان عزم و اولوا العزم از پیغامبران آنانند که دل نهادند و ایستادند در امر خدا ایشان
بآنچه عهد کرده بودند و گفته اند که ایشان چهار تن بوده اند نوح و ابرهیم و موسی و محمد و بعضی گفته اند
اولوا العزم آنانکه جد و ثبات داشتند در کارها و صبر بر بلا و اذی و گفته اند که آن نه تن بوده اند نوح و
ابرهیم و اسحق و یعقوب و یوسف و ایوب و موسی و داود و عیسی علیهم السلام عزائم افسونها و آیات قرآن که
براے شفاء بیماران خوانند و فرایض خدا که واجب کرده بر بندگان عزیم دشمن سخت عزوم و عوزم
بالفتح ناقه کلان سال و زن عجوز عسم بالفتح طمع داشتن و در آمدن در میان جنگ و صف کارزار بی باک
و کسب کردن و جهد نمودن و بفتحتین خشک شدن بند دست و قدم و کج شدن آن عشم بفتحتین نان خشک
عصم بالفتح و روزی برکسب کردن و باز داشتن و چنگ در زدن و نگاه داشتن و بالضم قلعه است و
کوهیست و بالضم و بضمتین اثر حنا و خضاب و جز آن و باقی مانده و بقیه هر چیز و اثر حنا و خضاب و جز آن که باقی
مانده باشد عصام بالکسر و المثلثه که بدان مشک را بر دارند و رسن دلو و مطهره و عروه و کوزه و مشک
و ظرف و نام دیگر و نام صاحب نعمان بن منذر عاصم باز دارنده و نگاه دارنده و موضع است بیلاد هذیل
عضم بالفتح بستان خوار مرادف عصو مر قوم عطم بالضم صوف جدا کرده و از هم وا کرده و بضمتین هلاک
شدگان واحدش عطم و غاط عظم بالفتح استخوان با استخوان که بر وی گوشت باشد و بزرگ شدن
و بالضم بزرگی و بیشتر هر چیزی و بدین معنی بفتحتین آمده و بالکسر و فتح ظاء بزرگی خلاف صغر عظیم بزرگ

عِظام بالکسر استخوانها و بزرگان جمع عظم و عظیم و بالفتح موضعیست بشام و بالضم و تشدید ظاء و تخفیف
آن بزرگ عَظَم بالفتح والضم نازایندگی و بالفتح والکسر نوعی از رنگ و نگار و بالضم گلیم شیر و هر جامه که سیر باشد و بضمتین
جمع عقیم عُقام بالضم والفتح نازاینده و جنگ سخت و روز سخت و مرد بدخوی و بیماری که دشوار و نافرجوان است عقیم
نازاینده از مرد و زن و باد و روز قیامت و جنگ سخت عکم بالفتح بار استوار بستن و بر پشت هر دو نهادن و برگشتن از زیارت
کسی و بر کسی برگشتن و حمله آوردن و اندن شام کسی پس افتادن و فربه شدن شتر و پنبه برداشتن از وانه و بند
پهلو و انتظار بودن بالکسر تنگ بار و آنچه بدان بار بندند و بساط که زنان در آن ذخیره خود کنند عکوم بالفتح بزرگ
و بالضم جمع عکم بالکسر عکیم بالضم و فتح کاف نام مرغی عِکام بالکسر آنچه بدان بار بندند عِلم بالکسر آگاه شدن و دانستن
و دانش و بالفتح شکافتن لب بالا و نشان کردن و بفتحتین شکافتگی لب بالا [illegible] و کوه یا کوه دراز و نشان و زه خامه
که کار در دو جانب جامه کنند و رایت و آنچه بر نیزه بندند و پیشوای قوم و نشان راه نام کرمی بدان معروف بود عالِم
داننده و بفتح لام آنچه آفریدگان نامی است [illegible] باشد علیم دانا و بالضم و فتح لام نام مردیست علّام
بالضم چرغ و باشه و بتشدید لام [illegible] و بالفتح و تشدید لام بسیار دانا و عارف بنسبهای مردم و بالضم و تشدید لام بسیار چرغ و باشه مرغ شکاری برهان.
دانا و عارف بنسب و حنا که بدان رنگ کنند علّامه [illegible] بسیار دانا و [illegible] نیست بلکه
برای مبالغه است و با آنکه [illegible] مبالغه شده است بر حقیقت الطلاق نکنند چه شایبه ایهام تانیث
نیست علقم بفتح عین و قاف حنظل و درخت تلخ مزه و هر چیز تلخ باشد علجوم بالضم و فتح [illegible] و آب بسیار و موج دریا [illegible] برهان
و ناو بکشتی و شتر استوار کردن [illegible] و کنه آهو و شتر مرغ و گوسپند و بز کوهی [illegible] و بط و مرغ سفید علجم بفتح عین
و جیم دراز علکوم بالضم شتر و سخت استوار علکم بر وزن علجم نام مردیست عَمّ بالفتح و تشدید میم برادر پدر و گروهی
از مردم عمیم تمام و دراز و همه را فرا گیرنده و بسیار عُمُم بضمتین جمع عموم بالضم همه را فرا گرفتن عمائم دستارها و خودها وانبوه بسیار ع
و هر چه بر سر پیچند جمع عمامه عمم بفتحتین بسیار و انبوهی و بزرگی جثه و خلقت در مردم و غیر آن و هر چیز تام و شامل
و مردم تمام عندم بالفتح بقم یا خون سیاوشان عنم بفتحتین درختیست در زمین حجاز که بارش سرخ رنگ باشد تشبیه
میکنند بدان انگشت حنا کرده را و اطراف خرنوب شامی و درختی چند که [illegible] باشد و خار
درخت دار نیست و نوعیست از وزغ عوم بالفتح شنا کردن و کشتی و [illegible] شتر و بالضم و فتح واو کرمهاییست که
بر آب شنا کنند جمع عوم بالضم عوام بالضم موضعیست و بالفتح و تشدید واو اسبی که [illegible] شنا میکند
و نام پدر زبیر صحابه عُوَیم بالضم و فتح واو نام مردیست عیم بالفتح آرزوی شیر شدن و تشنه شدن عیام بالفتح و کذا

باب العین مع النون

عَبّادان بالفتح و تشدید با جزیره ایست که با دو شعبه از دجله محیط است و بحر
فارس میریزند و ورای آن جزیره آبادانی نیست عبن بالفتح سطبری و درشتی تن و بضمتین مردم فربه سطبر و بفتحتین

و تشدید

و انشاید نون کرکس و شتر بزرگ و سطبر عتن بالفتح بزندن بودن بشدت و سختی و از ردن قرض دار را و بضمتین مرکب
سفت عثن بالکسر نوعی از بوئیدن درخت خرما که شتر چرد و اصلاح کند و رعایت کند شتران و لیثم و بفتحتین بوی و
دود خوشبو شدن جامه و بالفتح و کسر ثاء طعام فاسد و بیمزه بواسطه آمیختن دود دامن عثان غبار و دود و موضع
استعد و دکردن انثر و بدین معنی است عثون بالضم عجین خمیر و عجن بالفتح خمیر کردن ... دست
زدن شتر بر زمین در رفتن و بر زمین تکیه کردن بوقت برخاستن از ضعف پیری و بفتحتین فربه شدن و لباس پنبه
فرج و دبر ناقه و بالفتح و کسر جیم فربه و سطبر فربه و محکم گوشت عاجن ناقه که در شکم او بچه فراز نگیرد عجان بالکسر
کردن و مقعد و زیر دفن و میان خصیه و دبر و بالفتح و تشدید جیم کول و نادان عدن بالفتح اقامت کردن و در جایی
همیشه بودن و جنات عدن باغهای بهشت که مردم همیشه در آن خواهند بود و کندن سنگ و برآمدن درخت بتر و
جای و لازم و معتاد بودن شتر بخوردن درخت خار دار و بفتحتین چیزها ایست دبس عادن شتر بیک جای باشند
از علف عدان بالفتح کرانه جوی و ساحل دریا و مدت هفت ساله و موضعی است عدنان بالفتح نام یکی از اجداد
حضرت رسول صلعم که بفصاحت مشهور بود عدوان بالضم والکسر ستم و ظلم کردن بر کسی و باز کردانیدن و دشمنی بحث
و زوض ... دکذشتن عرفان بالکسر شناختن عرنین بکسر اول هر چیز و مهتر قوم و بینی نزدیک ابرو ... بینی
با استخوان بینی عرین بالفتح بیشه شیر درنده و جای بودن کفتار و کرک و مانند آن در ختستان و گوشت کوهه
از بیم و آواز تلخه و بهتانخانه و شهر و خار و خانه سوسمار عران بالکسر چوبی که در بینی شتر در بیماری کنند در آخر پای حیوان
میشود و بدان موی بزد و شگاف در دستی پا و سخن و صلابت که در سر بند پای اسب پیدا شود بیماری و خانهای
دور و چوبهای میانه چرخ دولاب و کار زار کردن و خوابگاه کفتار و شاخ و مسمار و دعران بالکسر کوهیست عرون
بالکسر بوی چیز پخته و بفتحتین چوبی در بینی شتر کردن و بیماری که در پای چارپا میشود و موی ریزد و شکاف
دستی پای چار پا و ریش کردن و شکافتگی پاشنه شتر و بوی چیز پخته و دود و درختیست که بدان پوست را
دباغت کنند و گوشت پخته و بالفتح و کسر راء کسیکه لازم باشد نمازیار را و از شتران قمار مجور اندد ...
است عرجون بالضم چوب خرما یا چوبی که کج شده و خشک گشته و شاخهای او بریده باشند کیاهیست عسن
دراز و پاخوبی موی و سپیدی رنگ و موضعی است و بالکسر مانند نظیر و شبیه و بهر سه حرکت ماده و بالضم فربهی و
بضمتین و فتحتین کوا دیدن آب و علف درشکم ستور و بالفتح و کسر سین چارپای مانده علف پسند کننده عسقلان
بالفتح شهریست بساحل دریای شام و عسقلان الراس طرف بالای سر عشن بالفتح گفتن چیزی برای و خواستن خود
عطن بالفتح پوست را در بوره نهادن بجهة دباغت تا موی از وی بریزد و بفتحتین بر سنه شدن پوست و
خوابگاه شتر گرد حوض و آرامگاه گوسپند نزدیک آب و رجل العطن مال الجنب و فراخ بازو کشاده پنا عطان بالکسر

دیر جستن و ترجهند کردن
ترک کردن و بفتحتین ...
و باز کردانیدن

سر کین و نمک که در پوست کسته تا کنده نشود عطون بالضم بسیار ایستادن نام و اشتر اعنی دادن نام را بجا و خو داندن ایب و ناد د بکو نمود دانه فروختن شتر عفن بالفتح بالای کوه رفتن و تغیر دادن و بدمزه کردانیدن کوشت و غیران و بفتحتین کنده شدن هوا و کوشت و جز آن عفان بالفتح و تشدید فاء نام مردی بست اکر ماخوذ از عفن است نون اصلی است منصرف نیست و اکر از عفه است نون زاید است غیر منصرف است عقیان بالکسر زر عقنو بالکسر بحر نیست ازباد زیر عرش که دران ملائکه یا نون باشند انها ان نیزه های باد داشته و ناظر اند بعرش و تسبیح ایشان سبحان الله ربنا الاعلی عکان بالکسر کردن عکن بالضم و فتح کاف نوردها و شکنهای شکم فربهی جمع عکنه بالضم علن بفتحتین و علون بالضم و علانیه بالفتح آشکارا کردن علان بالکسر با هم آشکارا و پیدا کردن و قلعه ایست نزدیک صنعا علوان بالضم اول کتاب عليين بالکسر و تشدید لام مکسور و مشدد غرفهای بهشت جمع علیه و کتاب اعمال نیکان عمران بالکسر نام پدر موسی و نام پدر مریم و نام ابوطالب عم پیغامبر عمرو بالفتح عمرو بن جابر و عمرو بن نند و دو کوشت پاره اد بخبر و کام و بالضم و فتح میم ابوبکر و عمر یا عمر و عمر بن عبد العزیز عمن بالفتح مقیم شدن بجائی و بضمتین باشندگان و مقیم کسته کان بجائی عمان بالضم شهری ست بیمن و بالفتح و تشدید میم شهری است بشام عنوان و عنیان بالضم و الکسر دیباچه کتاب نشان نامه و اول چیزی چنانچه بدان دلیل گیرند بر چیزی و آنچه فهمیده شود در نامه شو دا ز چیزی عنون بالضم پیش آمدن و پیش رو و ظاهر شدن و بالفتح ستور پیش رو در رفتار عن بالفتح و تشدید نون ظاهر شدن چیزی پیش رو و پیش آمدن و بالضم ببیله ایست و موضعی است و بالفتح و سکون نون حرفیست بمعنی از و ظرفی است بمعنی جانب عنن بفتحتین پیش رو پیش آمدگی عنین بالفتح آنکه قادر نباشد بر نگاه داشتن باد شکم و بالکسر و تشدید نون نامرد و آنکه قادر نباشد بر نزدیکی کردن با زنان عنان بالکسر دو الکام و پیش رو و پیش آمدگی و معارضه و مقابله و شریک شدن و جمع و شرکت با کسی طرف خانه و آنچه از آسمان ظاهر باشد در وقت نظر کردن بدان و رک پشت و عنانان دو رک و بالفتح ابر یا ابر که آب نگاه دارد و وادیست بالفتح و تشدید نون ندر نک کننده دختر عنفوان بالضم اول هر چیز و عنفوان الشباب و النبات اول جوانی و اول گیاه عون بالفتح یار و پشتیبان جمع و متر هر درد آمد و یاری کردن عیاری و بفتحتین میانه سال شدن عوان بالفتح جنگی که بکار رد ان کار زار کرده شود و زنی که او را شوهر باشد و میانه سال از گاو و زن و از هر چیزی عون بالضم جمع و شهری ست بساحل دریا یمن و زمین کربلا زان دران یاری باشد عهن بالکسر پشم یا پشم رنگارنگ عهون بالضم جمع و بالفتح مقیم شدن بجائی و برآمدن از جائی و کوشش کردن در کار و بشتابیدن نزد کسی و خشک شدن برگ درخت خرما عاهن صحاح و مال نو و حاضر و مقیم و ثابت بیکجا و مرد سست و کاهل و شاخ درخت که نزدیک تنه باشد و جارحه آدمی و دلک درهم نادار شدن خواهن جمع عین بالفتح چشم اعیان و اعین و عیون جمع و اهل شهر و اهل خانه و چشم سائیده بچیزی و چیزی بچشم دیدن

پسر موسی عمران بن یصهر بن قاهث بن لاوی بن یعقوب علیهما السلام و پدر مریم عمران بن ماثان است و او نیز از اولاد یهودا بن یعقوب است میان این دو عمران هزار و هشتصد سال بوده منتخب

وادی و بلی کش شهریست در هند یا موضعی ست بلاد هند یا و دهی است بشام زیر کوه لکام و دهی است بمصر و
روان شدن آب و چرمینکه در میان پاره کمان غلوله کشند در آن غلوله انداخته بیندازند و کروه و مال و حاضر از هر چیز
و حرف بست مشهور و گزیده هر چیز و ذات و نقابه باریک که بر پوست باشد و دیده بان و جاسوس و دینار زر و ذات و نفس
هر چیز و حقیقت ذات و قبله و پیشوا و ابری که از جانب قبله پیدا شود یا از جانب قبله عراق یا از طرف راست قبله
عراق نمایان شود و آفتاب و شعاع آفتاب و مرعینت و نکو و اکثر قوم و اکثر مال و جماعت ریختن آب کاریز و باران چند روز
که بر جا رفت شود و بجاری روان شدن آب چاه و دبیلا مرد و کجی در مثل در ترازو و نام چشمه آب و ضعیف نا ملک و مشهد بیابان
و نظر کردن و مقابل و جا هلند انو و برادر پدری و مادری و قرة العین فرزند و صحابه که حضرت رسالت پناه چشم او را
بعد از آنکه بیرون آمده بود بجای خود گذاشت و بیابان چشم هر از چشم بکر است و عین الشمس دهی است بمصر کرد انجا در
البسان میشود و بالکسر گاو وحشی و زنان که شمار سعه چشم ایشان بکمال بود جمع عینا و بفتحتین بزرگ چشم شدن عیون
بالفتح نسبتا چشم رسیده عین بالکسر و بضمتین جمع و نام کتابیست در حکمت تصنیف شیخ ابو علی انوری گوید بیت
انا سزاوه مامد عرض عاملت عیون غیر عیون را فشا نده آن و فسون و نام شهریست باندلس و دهی است
بحرین و عیونا لتفرانکر دمه تا کرد و آلوی عینا عینین بفتح عین و نون و سکون یا دهی است بحرین و بالکسر
والفتح کوهیست نزدیک احد که بر آن شیطان لعین ایستاده او آواز داد انجا که محمد کشته شد عیان بالکسر
دیدن بچشم و امر ماج فاهنی که ذ قابیر کاو زیاغ کشته باید پیدا کردن زمین باب العین مع الواو عتو
بضمتین و تشدید واو تکبر کردن از کسی کردن و از حد در گذشتن و مبالغه رسیدن عثو بالضم تباهی و فساد
کردن عجو بالفتح شیر خورانیدن کودک را عدو بالفتح دویدن و ستم کردن بر کسی و بر گردیدن در کار و بر جستن
بر چیزی و در گذشتن از چیزی و ترک کردن و بالفتح و ضم دال و تشدید واو دشمن جمع و مفرد آمده و در هند کوه و سرنشت
استعمال یافته و بالضم و تشدید واو ستم کردن و از حد در گذشتن عرو بالفتح نزدیک کسی آمدن جهت طلب چیزی
عزو بالفتح چیزی را بچیزی نسبت کردن عسو بالفتح کلان سال شدن و سطبر شدن نبات و سخت شدن بمعنی
شب بمعنی موم نیز آمده عشو بالفتح بشب در آمدن شب کور شدن و قصد آن نمودن و طعام شب خورانیدن کسی را و
در وقت عشا چیزی خوردن و بالکسر صبح شیر که هنگام رفتن گوسپند بصحرا یا بعد از آن شامیدن شو عصو
بالفتح بستن زخم بچیزی و جمع کردن گروه از خیر و شر و بعصا زدن عضو بالفتح پاره پاره کردن و بالضم و الکسر
گوشت بستان یا استخوان و خوردن که بمقدار سر اجزا اندام گویند عطو بالفتح بدست گرفتن و غالب شدن و سر
و دست برداشتن و بهم بر کشیدن و بالفتح و تشدید واو آهو که سوی درخت گردن دراز کند تا از او بچرد عفو
بالضم بخشیدن و هلاک کردن و زهر نو شانیدن و از خبر باز گردانیدن و شاد دادن و عیب کردن عفو

وبالضم جمع عین

الواو العین مع

تلبیه هر کلمه چوبی که در آن آهن را مانند نیم بست کنند
برهان

الماج الجیر گوی بندیل آهن که بر درید بکرات زمین بلند شیار کنند
برهان

بالفتح درگذشتن از گناه و اعراض نمودن از تقصیر کسی و ترک عقوبت کردن و محو کردن نشان چیزی و عفو کردن بفتحتین
نهال و بزکوهی و نیکوترین چیزی و افزونی و احسان و عطا و آب اقربه دو زمینی و شهری که هیچ اثر عمارت در وی نبود
خرکوه و بدین معنی بهر سه حرکت آمده و مرد درگذرنده از گناه کسی و خوردن شتر چراگاه را و خوشتر بستان و درنا شدن
چنانکه متعمدا روا بود شده و درد انش زیاده شدن و پوشیدن گیاه زمینی را و برمیدن پشم و تاب در بستان مدد چیزی که
او را بنر کنند و بالفتح و ضم فاو تشدید واو بسیار درگذرنده از گناه **عفو** جا کنند و بلند شدن علم و مکو و دسش
چیزی را **علو** بهر سه حرکت بلندی و بضمتین و تشدید واو بلند شدن **عنو** بالفتح گمراهی و خواری و فروتنی **عنو** بالفتح
اسیر گشتن و فروتنی نمودن و ظاهر کردن زمین گیاه را و آمدن سیل بپوشیدن چیزی را و دشوار شدن کار بی و ناز
شدن امری بکسی و نگاه نداشتن شتر را از جهت بسیاری و ناحیه آسمان و نام کسی از گروهی که از قبائل مختلف جمع
شده باشند **عیهو** بالکسر خرکوه و شتر **باب العین مع الهاء** **عته** بالفتح و الضم و بفتحتین کم عقل شدن
و حریص شدن بر اندیشیدن چیزی و حریص شدن با زدن کسی و حکایت کردن سخن کسی **عتیه** دل شده و بی عقل
و همچنین معتوه **عضه** بالفتح و بفتحتین دروغ و بهتان و سحر آوردن و بالفتح و کسر ضاد درختان کلان و درخت خار
دار و دروغ و بهتان و سحر **عاضه** ساحر و ماری که چون کسی را بگزد در دم آن کس بمیرد **عله** بفتحتین سرگشته و
مدهوش شدن و در ملامت افتاده و افتادن در زحمت **عمه** دو گرسنه شدن و فرو رفتن در چیزی و لهان شدن در
اندوه زمین و بیم **عمه** بالفتح سرگشته و حیران شدن و بفتحتین سرگشتگی و حیرانی در راه و ندانستن حجت و دلیل
و در بودن **باب العین مع الیاء** **عاتی** از حد درگذرنده و سرکش و متکبر **عادی** دشمن و از حد در
گذرنده و پیدا کننده **عاری** برهنه **عاسی** پیر کلان سال **عاصی** رگی که خون از وی باز نایستد و گناهکار
عافی از سر گناه درگذرنده و دراز ریش **عالی** و **علی** بلند **عادی** اسپ خون روان **عبقری** بالفتح
بساطهای گرانمایه و هر چیز که نفیس باشد و مختوانند صیقر کهنه **عتی** بالضم و الکسر و تشدید یاء از حد در
گذشتن و بغایت رسیدن **عدی** بالفتح و تشدید یاء دوندگان و گروهی که برای کارزار آماده باشند و نام قبیله
و نام پسر حاتم طائی که از اصحاب رسول و از خواص علی بن ابی طالب بود **عری** بالفتح و کسر راء برهنه و نهی **عشی** بالفتح
و تشدید یاء آخر روز و بالکسر طعام شب **عصی** بالفتح نافرمانی کردن **عمی** بالضم کوران **عی** بالکسر و تشدید
یاء درماندگی در ماندگی شدن بسخن بخلاف بیان و راه نبردن بچیزی و عاجز شدن از استحکام چیزی و بالفتح
نام برادر عدنان **باب الغین مع الالف** **غلاء** زه برقی یک ماده و زه می بستانها در درخت و نام اسپی است و درختی
است که میوه از اغبر گویند **غبراء** بالضم شراب کاورس و میوه ایست که از سنجد گویند و درختان از اغبر
گویند و بعضی گفته اند **غشاء** بالضم شراب کاورس و میوه ایست و بتخفیف ثاء مثلثه و تشدید آن گیاه آب آورند

العین مع الهاء

العین مع الیاء

عد بالکسر و بفتح الزنج ابیض لا المطرف

الغین مع الالف

بعکس ع

وکف

وکف آب و هلاک شده و ورق پوشیده درختی که با کف سبل اسفنج باشد غذاء بالفتح طعام چاشت خلاف
عشاء بتشدید دال نام مردی غذاء بالکسر خوردنی که بدان نشو و نمای تن و قوام بدن است چنانکه گوسفند و بز و بدین معنی
جمع غذی بر وزن غنی است غذا بهمزه بول شتر غزاء بالضم و فتح زاء مشاوران غزما بالضم و فتح زاء مرغزاران و گوزن
خواهان غراء بالکسر سریش و کسیکه چاپلوس باندانشته باشد غراء بالفتح و بهمزه هر چه بطلا کشد و هر چه چسبنده باشد
و سریش که از ماهی سازند و بچه گاو و بچه هر چیز لاغر غزاء بالکسر جنگ کردن بر جنگ کفار غشاء بالکسر پرده و غلاف
زین و شمشیر و جز آن غضا بالفتح جمع غضاة و آن درختیست صحرائی مانند درخت گز غطاء بالکسر آنچه بدان پوشیده
شود چیزی غلاء بالفتح گران شدن نرخ کالا و ماهی شکوفه و آنکه بر آید دور انداز و تیری که دور تر بلند شود
و دور شود غمیصا بضم عین و فتح میم یکی اند و ستاره شعرای غماء بالفتح آنکه بهوش کرده مفرد و جمع آمده و مجاز
اسب را بپوشانند تا عرق کند و بالکسر سقف خانه و جز آن که بر بالای خانه کنند غناء بالفتح فایده و سود و بی نیازی
و مکنت و بالکسر سرود غنی بالکسر توانگری و بی نیازی غوغا بالفتح ملخ و مردم بسیار و در اصطلاح مردم فرومایه
و همچنین غاغه باب الغین مع الباء غاب بتشدید جمع غابه غب بالکسر تشدید باء عاقبت و پایان چیز
و با بمدین شتر یک روز و تشنه بودن یک روز و در هفته یکبار زیارت کسی کردن و یکروز نیامدن و یکروز آمدن
و هر که یکروز آید و یکروز نیاید و بالفتح یکروز در میان آب خوردن شتران و بالضم دریا موج تند که آب آن از ساحل
بگذرد و بسطح برزد و زمین نشیب غبغب بفتح هر دو غین نیز است که گوشت آویخته و گوشت و پخته زیر
ذقن که از حلقوم فرو آویزد و نیز گلو و نیز گوشت غبغبه بمعنی است غبیب بفتحتین غبیب بالضم و فتح باء و سکون باء موضعی
بمدینه و ناحیه ایست بیمامه غرب بالفتح دلو بزرگ و ظرفی که در آن آب کشند و نیز تیغ و زبان و نیز تیزی هر چیز
و نیز رفتار اسب با اول رفتار و اسب تیزرو و جای فرو شدن آفتاب و ماه و جز آن و رفتن و دور شدن و اول
کنار و تیزی و رگی است در چشم که همیشه از آن روان باشد و نه ایستد چون ناسور و اشک و اشک چشم
روان شدن اشک از چشم و آبله که در چشم پیدا شود و ورم که در گوشه چشم پیدا شود و سبیله آب دهان و زبان و بسیار
و درختیست در عرب بزرگ و خاردار و روز آب خوردن و پیش چشم و پس آن و فراق و دوری و بالضم برآمدن
از وطن و دور رفتن از جای خود و بفتحتین درختیست که از بیدار سفید که بنک شراب کنند و نقره و جام نقره و نیک
و بیمار بستنی که گوسپند و بز را میشود و آبی که از دلو چکیده میان حوض و چاه و کبودی چشم است و بوی آب و گل و
سهم غرب بطریق اضافت و بطریق صفت تیری که انداز آن معلوم نباشد و بضمتین غریب نام موضعی است و بالضم
و تشدید راء مفتوح کوهی است بشام غروب بالضم فرو شدن آفتاب و ماه و جز آن و مجاری اشک و نیز جای دندان
و ابتدای آن و بیت دو معنی جمع غرب است غارب میان کوهان و شتر و میان دو دوش از گردن غوارب ما

کالا ارخند و شاع برهان

باب الغین مع الباء

جاری روان شدن اشک

غوارب جمع

بغی

بمعنی تیزهای موی جماع است غُراب بالضم زاغ غربان بالکسر جمع و تیزی تیر و تیغ و بیرون لقب مردیست که وی منسوب
و نام اسپیست و تیز کردن و سر طرف استخوان سرین اسب و شتر و جزان که بطرف استخوان پهلو پیوسته است و هر دو طرف را
غرابان گویند و رجل الغراب چنین بستن که بر پستان ناقه بندند تا شیر بچه شتر نخورد و گیاهیست کثیر النفع که از ان بار بر اطریه
گویند برای ازالهٔ بهق و برص مجرّبست غَریب دور و بیگانه و مسافر و هر چه نادر باشد غِربیب بالفتح سخت سیاه
غرابیب جمع و بالکسر نوعی از انگور خوب غَصْب بالفتح بستم گرفتن چیزی را و قهر کردن بر کسی و سختی و شدت در
کردن چیزی و پشم از پوست غَضْب بالفتح گاو و شیر و چیزی بسیار سرخ و سرخ غلیظ و سنگ سخت و بفتحتین خشم گرفتن
غَضْبو بالفتح بسیار غضبناک از انسان و مار بکشنده و زن درشت ماده ترش روی و نام زنیست غِضاب بالکسر
والضم خاشاک که در چشم می افتد بیماریست و آبله ها که بر تن برآید غِلَب بالکسر موضعیست غُلب بالضم با غلهای بسیار
درخت که درختانش بیکدیگر پیوسته درهم شده باشد و بالفتح و بفتحتین ستبر گردن شدن و بالفتح و کسر لام
مرد چیره و ستبر گردن و بفتحتین غالب شدن غَلاب بالفتح نام مردیست نام زنیست و بر تقدیر مبنی است
کسر و بالفتح و تشدید لام مرد بسیار غلبه غالب چیره و زبردست و نام مردیست و موضعیست میان مصر غَیهَب بفتحتین
غفلت و بی آگهی و فراموشی و بی قصدی غَیهَب بالفتح تاریکی شب و اسپی که سخت سیاه باشد و مرد غافل و گران
و ناگوار و کند فهم و پوشش بسیار تیره غَیب بالفتح ناپدید شدن و زمین پست و شک و گمان و بیشه چوبی و بفتحتین
و بالضم و تشدید باء مفتوح ناپدید شدگان جمع غائب

باب الغین مع التاء

غادِیَة ابریکه بامداد ببارد
یا باران بامداد غادیات و غوادی جمع غائِلَه شر و بدی و گزند غارت تاراج و استعمال نکنند غاشیه گرفتها
پراکنده و انبوه و درهم و درآمیخته از هر طائفه غانِیَة زنی که بحسن و جوانی بی نیاز باشد از زیور و زینت یا بی نیاز باشد
بشوهر از مردان دیگر و زن جوان عفیفه و مستوره که خواهش مردان نداشته باشد خواه شوهر داشته باشد خواه
نباشد غایَة نهایت چیزی و رایت و علم غابَة بیشه موحده بیشه و نام جائیست بحجاز و زمین نشیب غاشیَة قیامت
و آتش دوزخ و بیماری که در اندرون شود و چرمیکه بالای دستهٔ شمشیر پوشانند و سایلان و زیارت کنندگان
و دوستان که پیش کسی آیند و افعی که بالا می چوبهیر بالا میباشد و بیهوشی کننده و پوشاننده غالِیَة خوشبو
بوئیست معروف مرکب از مشک و شکر و عنبر و کافور و دهن البان غَباوَة بالفتح بی فهم و کند ذهن شدن غِبطَة
بالفتح والکسر ارزو بردن بر حال کسی بی آنکه زوال او خواهند بخلاف حسد غُبرة بالضم تیرگی و بفتحتین گرد و غبار و
زمین بسیار درخت غَبیشه بروزن هریسه مسکه و پنیر بهم آمیخته غَثاثَة بالفتح و غثوثه بالضم لاغر شدن
غُدَّة بالضم و تشدید دال گوشت پاره مانند گره که در گوشت پیدا شود و هر پاره سختی که در عصب بهم رسد غُدوَة
بالضم میان طلوع فجر و آفتاب غَداة بالفتح بامداد غِرَّة بالکسر و تشدید راء فریفتگی و کاودنانی و نوکی و بالضم اول

باب الغین مع التاء

تباه و سپید موی و سپید پیشانی باشد بعد گنز او بیشتر دیده بهر سه معنی غلام و کنیزک غزیره سرشت و طبیعت
غرارة بالفتح نا آزموده و نا تجربه کار شدن و نیز بیخود و بالکسر جوالک غرائر جمع و صاحب صراح گوید که بمعنی بوم که بکسر
معنی فارسی باشد غرغرة بفتح هر دو غین آمد و شد کردن آواز در گلو و بمعنی آب در حلق وا بکر دانیدن در گلو و آواز یکه
از گلو کرفتکی باشد و آواز دیگ در وقت جوش و شکستن سینه او بینی گوسر شیشه و جنبه دان و بالضم نیز آمده و حکایت
آواز شبان غراضر بالفتح تاوان و تاوان زده شدن و انچه اداءِ آن لازم باشد غزنین بالضم دو ور شده از و
و شهر جوز غرفه بالفتح یکبار آب برداشتن بدست و بالکسر نوعی از برداشتن آب بمشت و بالضم بمعنی بالاخانه
بالاخانه برکنار بام که از بغداد سه بر واده کو بند غرفات بالضم و سکون او و ضم آن جمع غربلة بالفتح بغربال بیختن و برید
و کشتن غزارة بالفتح بسیار بودن و بسیار شدن شیر و آب منو و جزان غزالة بالفتح آفتاب او بر آمدن آفتاب از غزالة الضحی
اول چاشت غزة بالفتح و تشدید زاء شهریست در حد شام نزدیک فلسطین مدفن هاشم جد حضرت رسول و مولد
امام شافعی غسالة بالضم آبی که بدان روی و دست شوید و آب مستعمل و هر آنچه بعد از شستن بماند فند
غشاوة بالکسر پرده و بالفتح و الضم نیز آمده غصة بالضم و تشدید صاد اندوه گلو گیر غضاضة بالفتح
چسپنده و نرم و تازه علف و از آن و مرغ سنخوار و نام شهر غضب بمعنی اصل له بالفتح و غضو بالضم تازه
و تازه شدن غفارة بالکسر بر که بالای کوه ایستاده باشد و بوستین که زیر نمد سوخ کوشتر کار کنند
سوفه دراز باشند و در غوچ کره نان بزیر مقنعه کشند غلظة غلاظة
بالکسر سطبری و درشتی و غلظة بالفتح و بالضم نیز آمده غلة بالفتح و تشدید لام در آمد زمین خصوصاً نقود
جزان و اکثر استعمال آن در حبوبات غلة بالضم تشنگی و سوزش درون و پیراهن زیر زره غلالة بالکسر پیراهن
که زیر زره و جامه پوشند غلمة بالضم نیز شهوت شدن و بالفتح نیز شهوت و غلبان و بالکسر کودکان
نزدیک بلوغ رسیده جمع غلام غلوه بالفتح مقدار یکتیر انداز غلطة بمعنی سهو و غلط کردن غلبة
چیره و زبر دست شدن غلغله بفتح هر دو غین شتاب رفتن و موضعی است و بضم هر دو عین شور و غوغا
و بدین معنی فارسی است غمة بالضم و تشدید میم اندوه و کار پوشیده و نیز در باب هر چیز غمامة بالفتح ابر سفید
و بالکسر خریطه و پوز بند دهان شتر غمیضة بالضم پیش افتادن زمین و پنهان شدن و سخن از فهمیده و دور
شدن غمزة بالفتح بمعنی و انبوهی مردم و بسیار آب بالکسر تشنگی غمارة بالفتح انبوه شدن مردم و بسیار
شدن آب غمزة بزاءِ معجمه بچشم و ابرو اشاره کردن و بمعنی فشردن غنة بالضم و تشدید نون آواز بینی
غنیمة مالیکه از کفار بزور و بدست آید و مرادف غنم غوایة گمراهی غیابة بالضم پوشد چیزی را ق
غالب شدن و تک چاه و وادی و غیابات الجب طرف چاه که در وی در آن پنهان شود غیمة بالفتح با دید شدن

غزالة و هو بهمزه و نوعی
طوس و الیها ینسب الامام
ابو حامد الغزالی اشتهر
بذلک بشیخ عبد الله
تولد بنت ابی الغزالی
سنة عشر سهما و قال
الاخطا الناس فی انه
بالتشدید و انما هو
المنسوب الی غزالة الخ
المشهور فی مصر

میر ابو عج چه
کبیسه بود ...
بود مثل شما بیدار
سه کز بر کمر آن
بود که نیز دهنها
و کهبو بدان کبیسه
کذا صفدی و بیوکن
مثلی بود که از دیر بغل
داشت میکند از آنجا
و بر کنفی اندازند
و بر آن زن تنها مرکوز
شما

بالکسر بدگوئی پس مردم وکار بنلبت تا بد طلکر دو معنا مستعمل کنند غبطه بالفتح پشه و جنگل غبره بالفتح
رشک بردن و بالکسر رشک و دبت **باب الغین مع الثاء** غافث نام دارو یست غبث بالفتح مسکه
پنیر بهم اصختن غث بالفتح و تشدید ثاء لاغر و فاسد و تباه شدن چیزی و رقت ریم و خون از جراحت و بمعنی
مده هست غرث بالفتح گرسنه شدن و بفتحتین گرسنگی غراث بالکسر گرسنگان غلث بالفتح آمیختن
و آتش برنیامدن از آتش زنه غلیث جو و گندم بهم آمیخته و هر چیز آمیخته غوث بالفتح فریاد و فریاد رس و فریاد
رسیدن غواث بالضم فریاد و فریاد رس غیاث بالکسر فریاد رس و فریاد رسنده غیث بالفتح باران و باران
و باران باریدن **باب الغین مع الجیم** غج بالفتح فرو خوردن آب را غلج هموار و یکسان رفتن اسپ غمج فرو
خوردن آب غنج بالضم و بضمتین کرشمه و ناز و بفتحتین کرشمه و ناز کردن و مرد پیر غوج بالفتح دوتا شدن
و خمیده شدن و فرس غوج اللبان یعنی اسپ فراخ سینه **باب الغین مع الدال** غدد بالضم و فتح الدال
کرهها که در گوشت جمع غده و بفتحتین مرگی و طاعون شتران غرد بالکسر و الفتح نوعی از سماروغ و بنائی که
متوکل عباسی در سرمن رای ساخته و بفتحتین گرد ا سهلدن او از در گلو و آواز طرب انگیز بلند کردن و نوعی
از سماروغ و همچنین غراد بالضم غرقد بالفتح درختیست بزرگ که بعضی از انواع وی عوسج کوبند و سپید مخم
مرغ بالای زرده و بمعنی لزنه کورستان مدینه که در آنجا درخت غرقد بسیار است غمد بالکسر نیام کارد و شمشیر
غماد و غمود جمع و بالفتح در غلاف کردن شمشیر و جز آن و پوشیدن عیب کسی و بلند شدن آب چاه و بسیار شاخ شدن
درخت عرفط چنانکه خارهای او نا پدید و رفتن آب چاه و بفتحتین بسیار شدن آب چاه و کم شدن آب آن غامد
پر چاه که آب زیاد شده و بر جهد پدر قبیله ایست غید بفتحتین کج شدن گردن و میل کردن بسوی نازک
و نرم شدن اندام **باب الغین مع الذال** غذ بالفتح روان شدن ریم و ذال نیز کردن جراحت و روان شدن
آن از زخم غاذ بکسر ذال رگی است در گوشه چشم که همیشه ریم از آن روان شود و ناسور شود غلبد بمعنی
غلیظ غانذ بکسر نون گلو و جای برآمدن آواز **باب الغین مع الراء** غار شکاف کوه که بجای خانه باشد
و شکاف عمیق در کوه بسوی پیچ و زمین پست و سوراخی که جانور صحرائی در آن مأوی کند و لشکر و جمع کثیر
از مردم و برگ درخت انگور و عود و روغن درخت و نام مرد بست و پیمانه ایست اهل خراسان صد قفیز است و در
هندی معرب عود فنه است نیز درختیست بلند کثیر النفع که پای او هرگز به کمال راست و روغن او بغایت نافع
است عسنار از فرج و دهن و دهان که چشم و دهن بیننا شد غائر زمین نشیب و فرو رفته از هر چیز غبر
بالضم بقیه شیر در پستان و بقیه خون حیض و بقیه هر چیز و بالکسر کینه و پوست بر آوردن و فراهم آمدن
جراحت و بعد از آن شکافتن و تباه شدن و بیماری که در پای سم ستور شود و نام ابلیسی و دانه ایست بغیر ما که بزرگ
کرنا مند

الغین مع الثاء

الغین مع الجیم

الغین مع الدال

اسما روغن بزرگی کو پیلا کو بند برهان

الغین مع الذال

الغین مع الراء

لنفه... عقرب شهر... برهان

کہ مانند ان یافتہ نشود وانکہ اول عناد کند بعد ازان برکردد ازان واقرار کند بکفتهٔ دیکری وبالفتح و
کسر ہا جراحتی کہ پوشیدہ باشد وبہ شود وبعد ازان بشکافد وتباہ شود وبالضم وفتح باء نام مردی است ونوعی از
رماهی وغبر الحوض وغبر اللیل بالضم وتشدید باء بقیهٔ اب در حوض وبقیهٔ شب ورونده وایستنده وباقی ماندکان
جمع غابر غبور بالضم باقی ماندن ودرنک کردن ودر کذشتن والمدن غابر ایستنده ورونده وباقی مانده ونام مردیست
غبش بالضم مرد درومایه غدر وبالفتح بیوفائی کردن ونام چشمهٔ خوش ودو بالضم جمع غدیر وبفتحتین جای درشت
سنکناک کہ چارپا دران سوراخ تواند کرد وسوراخهای کہ دار در زمین وتاریکی شب واستامید اب باران
وسبز شدن کوسفند در چراکاه در اول رستن کیاه وبسیار شدن زمین سنکناک در جائی وپس ماندن شتر از
نامرد وجابیست لغدر مرد بکہ در جنک وجدال وجز آن ثابت قدم باشد وبالضم وفتح دال شهریست بیمن غادر بیوفا
غدور بالفتح و غدار بتشدید دال مهمله بیوفا غدیر پاره اب کہ از سیل باز مانده ودر جای فراهم امده باشد
وشمشیر ونام مردی نسبت وادی بسیار نم بار مضر وبالکسر وتشدید دال مهمله بیوفا غدائر کیسوها نامه جمع غدیره
غر بالفتح وتشدید راء نوشتن ودانه کہ مرغ در دهن بچه اندازد وشکاف زمین وجوی باریک در زمین وشکن
جامه وبود در پوست موضعیست بیابانی ونیزه شمشیر بالکسر مرد ناکار نا ازموده ونا تجربه کار وبالضم مرغابیست
کہ در اب میباشد وچیزهای باطل جمع غار وسپید پیشانیها وبزرکان ومشاهیر جمع اغر غرور بالضم فریفتن
وفریب وشکنهای جامه وجز آن جمع غر کہ مذکور شد وبالفتح فریبندهٔ دنیا وشیطان وانچه بدان غرغره کنند از دوا
غریر خوی نیک وضامن وجز آن کار نا ازموده غرر بفتحتین خطر وکرو وشرطی کہ در بیع وجز آن کنند وبالضم
غرر جمع غره ومغیران کنشت غرار بالکسر کمی ونقصان در هر چیز کہ ونقصان وکمی کردن در رکوع وسجود
وکمی کردن در سلام وروش وطرز ونمونه واندکی از اب وعزار وشتاب وتیزی شمشیر ونیزه وتیر وجز آن
وتیر یکه بدان تیرهای دیکر راست سازند ومثل او ومثل چیزی وکم شدن شیر وکاسد شدن بازار وخورش
دادن مرغ بچه را وبالضم کوهیست تهامه غرغر بالکسر کیاهیست نامکان در دشتی وطاکیان حبشی غزیر
بسیار از هر چیز وباران بسیار وچاه وچشمه بسیار اب وچشم بسیار اشک غسر بالفتح سختی ودشوار
کردن بر وض ذلر وجماع کردن شتر ناما بغیر شهوت وپوشیده ومشتبه شدن کاری وبالفتح وکسر سین
کار پوشیده ومشتبه وبفتحتین انچه باز چوب وخس در چشم افکند غضار بالفتح کل چسپنده وبالضم نام کوهیست
غضور بروزن جعفر کل چسپنده ودرختیست ونام ابیست قبیلهٔ طی را وبفتحتین وتشدید واو شیر درنده
غضیر سبز وتازه از هر چیز غاضر پوست نیکوی پیراسته وبباغت کرده وبیکاه رونده در طلب کارها
وحوائج خود غضر بالفتح برکشتن از چیزی وباز داشتن ومنع کردن کسی را وبریدن چیزی را وبر کسی مهربان

شدن و سر بریده شدن و تمام مال او برباد رفتن و بیخ و بنیاد زائل شدن بعد از تنگی و گرانی غضنفر شیر درنده
و مرد سطبر جسم و مرد درشت غفر بالفتح پوشیدن و آمرزیدن گناه و در آوردن و پنهان کردن متاع در ظرف و نیز
خفا زده شدن جراحت باز کردانیدن بیماری و پوشیدن موی سفید بخضاب و بمعنی بفتح فاء نیز آمده و یکی از منازل
ماه و آن سه کوکب است خورد در میزان و چیز پست مانند جوالق و موی زرد ساق و پیشانی زن و بفتح فاء نیز آمده و بالضم
بز غاله کوهی و غفله است بضمتین و بالکسر بچه گاو وحشی و بچه خر بد و بفتحتین گیاهیست خرد و موی گردن و قفا و موی
هر دو طرف ریش و بزه بر آوردن جامه غافر پوشنده و آمرزنده غفور بسیار بخشاینده غفر بضمتین جمع غافر است
از نامهای خدای تعالی غُفیر بالضم و فتح فاء نام مردیست و بالفتح و کسر فاء خود آهنی که تمام سر را پوشد و جم غفیر بفتح جیم
و تشدید میم جمعی کثیر که روی زمین را پوشند و جمعی که مادران ایشان نتوانند شمار کرد غفیر نیز گویند غفار بالکسر
پد و [illegible] لقب ابوذر رضی الله عنه و بالضم موی زرد ساق و پیشانی و موی گردن و قفا و موی هر دو جانب ریش و
بفتح و تشدید فاء آب سیاه پوشنده و آمرزنده و نام مبینی از نامهای خدای تعالی غمر بالفتح آب بسیار و نوع کردن و بالاستادن
آب بسیار و انبوهی و کینه کردن و تشنه شدن و بفتح میم نیز آمده و جوان مرد و فراخ خوی و اسب نیکو و دریای بسیار
آب و جامه تمام و جمع کننده مردم و نادان و کار نا آزموده و در هر سه حرکت نیز خوانده اند و اغمار جمع غمر الرداء و غمر الخلق فراخ
چادر و فراخ خو و جوان مرد بسیار خیر و بالضم زعفران و بالکسر کینه و تشنگی و بفتحتین جمع کننده و یکجا آرنده مردم
و مرد نا آزموده کار و بوی گوشت که در دست ماند و چربی که بدست چسپد و کینه و چربی گرفتن و کینه کردن و بالضم و فتح را سختی
جمع غمره و قدح کوچک غامر زمین خراب و زمینی که زیر آب مانده باشد خلاف عامر و کسیکه خود را در سختی و انبوهی
افکند غمیر گیاه سبز که در زیر گیاه خشک بر آمده باشد غنجار بالضم لقب محمد بن احمد البخاری مصاحب تاریخ بخارا
غندر بالضم و فتح دال و ضم آن فربه و سطبر و نازان و مبرالحاح کننده و لقب مرد بسته غور بالفتح قعر چیزی و هر چیز
و زمین پست و زمین تهامه نزد [illegible] و آب فرو رفتن در زمین و فرو رفتن آب و فرو شدن چشم بمغاک و نیز زمین غور شدن
و فرو شدن آفتاب و گرم شدن روز و منفعت رسانیدن و بالضم ناحیه ایست بملک عجم و بمانه انبیا اهل جور نیک
کر بلاد زمین [illegible] دوازده فرسخ است غوهر بالضم و فتح واو نام اینست قبیله بنی کلب را و غاذهور
غیر بالفتح منفعت رسانیدن و باران و باران دادن و طلب [illegible] باران زمین را و بمعنی جز و دیگر و مغایر آمده
غیره بالفتح بسیار رشک برنده بر اهل خانه خود و جز آن غیار بالکسر غیر یکدیگر شدن و مبادله کردن و علامت
اهل کتاب چون زنار و پاره جامه رنگین که بر جامه خود دوزند و شر دوزند و جز آن باب الغین مع الزاء غز بالفتح
[illegible] چیزی که بر پالان نهند و سوزن زدن و بسوزن دوختن و کوشه شدن نافه و پای [illegible] گذاشتن و اخذ
سلطان کردن بعد از عشا و [illegible] زمین برای تخم دادن و شاخی که در شاخ آمده [illegible] انکور دوند

زنده بضم اول [illegible]
[illegible] بهم رسد
بر نها

بو بضم اول [illegible]
[illegible] و طبیعت
برهان

الغین مع الزاء

تا بان پیوند غرز جمع و بفتحتین نوعی از گیاه تمام که گیاه انبگاه از خرما ماند غزیز بالضم و فتح زاء نام ابنیه غزان
بالفتح موضعیست غارز ناقه کم شیر و ملخ که دم بر زمین فرو برده باشد برای تخم دادن غز بالضم و تشدید زاء
گنج دهن و گروهی از ترکان که در وقت سلطان سنجر در خراسان خروج کردند و سلطان را در بند داشتند و مدتی
حکومت در آنجا نمودند و فتنه عظیم در خراسان روداد غمز بالفتح بچشم و ابرو و مژگان اشاره کردن و غمازی کسی
کردن و عیب کسی را آشکارا کردن و انگشت بچیزی فرو بردن و فشردن و لنگیدن چارپا و پا کشیدن و دست
بپشت گوسفند نهادن تا لاغری و فربهی آن معلوم شود و بفتحتین مال زبون و مرد ضعیف غموز ناقه که بر کوهان
آن دست نهند برای دانستن فربهی و لاغری مرادف عروک و شکوک غماز بالفتح و تشدید میم عیب جوی و خبر مردم
برنده پیش کسی غوز بالفتح آهنگ و قصد کردن باب الغين مع السين غبس بالفتح نام ناقه است و بفتحتین
خاکستر گون و تیره رنگ شدن غبلس بالضم و فتح باء هرگز و همیشه غرس بالفتح درخت نشاندن و درخت
زمین نشانده شده اغراس و غراس جمع و نیز غرس چاهیست بمدینه و وادی الغرس وادیست نزدیک بفدک و
بالکسر آب غلیظ مانند آب بینی که با بچه بیرون آید از رحم و پوست نازک که بر بچه شتر و خران وقت زائیدن باشد اغراس
جمع و زاغ سیاه غراس بالفتح آنچه بوقت خوردن نهاده و از خوردن داد و بریزد و بالکسر وقت نهال نشاندن
و نهال نشانده شده غرلیس مبنی که خوانده شود برای دوشیده شدن بکلمه غرس غرس غلس بالضم و تشدید لام
سن ضعیف و لئیم و ناکس و بالفتح در شهرها ندامد و گذاشتن و عیب کردن و کشیدن در آب فرو بردن و زدن
گوبه و کلمه غس گفتن اورا غساس بالضم بیمار دست که شتر را مبتلا شود غسلیس رطب تباه و زبون غطرس
و غطریس بالکسر مرد ستمکار و متکبر غطس بالفتح در آب فرو رفتن و فرو بردن و بدها را بنخوردن از طرف
غطوس بالفتح مرد دلیر و قدم پیش گذارنده در سختی و جنگ غلس بفتحتین تاریکی آخر شب غمس بالفتح فرو
در آب بردن و فرو رفتن شاده غموس بالفتح سوگند دروغ دانسته که سوگند خورنده را غوطه در گناه دهد یا آنکه
دروغ بود و سوگند یکه باو آن مال غیر و حق کسی ضایع شود و کار سخت و زخم گذرنده و ناقه که بار شکم او وقت
زادن پیدا نباشد غملس بالفتح گیاه که از زمین لرزیده شود و رهگذر کوچک و آب میان توده زار و بیشه و درخت و گیاه
الغين مع الشين و شب تاریک و تاریکی و چیزیکه بر مردم ظاهر و آشکارا نباشد و بالضم و فتح میم نام حوضیست باب الغين مع
الشين غبش بفتحتین بقیه شب و تاریکی آخر شب غرش بالفتح میوه درختیست غش بالفتح و تشدید شین
خیانت کردن و خیرخواهی خالص و بیغرض نکردن و ظاهر کردن خلاف آنچه در دل باشد و رجل غش مرد بد
نافی و بالکسر خیانت و عدم خیرخواهی و کینه و بدروی و خبث باطن و بالضم منافق و خیانت کننده و بد خواه
غشش بفتحتین تیرگی غشاش بالکسر و الفتح شتاب و بکسر اول تاریکی اول و چیز اندک غطش بالضم

تاریک شدن شب و آهسته نرم رفتن از بیماری و پیری و بفتحتین ضعف بصر عمش بالفتح تاریک شدن چشم از گرسنگی
و تشنگی و بعضی گفته اند که بعین مهمله ضعف بصر که ذاتی باشد و بغین معجمه ضعف بصر که عارض شود باب الغین
مع الصاد غبص بفتحتین بیناشدن چرک چشم غصص بفتحتین بگلو درماندن طعام و جز آن و بالضم
و فتح صاد غصص جمع غصه و معنی آن گذشت غمص بالفتح و بفتحتین خورد و حقیر شمردن و سستی کردن در حق کسی و عیب
کردن و شکر نعمت نکردن و بفتحتین روان شدن چرک از چشم غموص بالفتح سوگند دروغ و نام قلعه است از هفت
قلعه خیبر که حضرت رسالت پناه صلعم از کفار گرفته و نام ستاره ایست و آن شعری غمیصا است که دیده نمیشود
و شعری عبور که ستاره دیگر است دیده میشود غوص بالفتح در آب فرو شدن و ناگاه بر چیزی فرود آمدن
غواص بالفتح و تشدید واو بسیار فرو شونده برای طلب مروارید غائص بآب فرو رونده باب الغین مع
الصاد غرض بالفتح تنگ و پیش بند شتر بستن و از شیر باز کردن بزغاله را پیش از وقت و پر کردن ظرف را از آب
و کم کردن آن هم و پیمانه کردن نظرف و تازه و چشمه و پیش بند و تنگ پالان شتر مرادف غرضه بالضم و بالکسر
تازه شدن چیزی و بفتحتین نشانه تیر و خواست و قصد و دل تنگ و ملول شدن و ستوه آمدن و آرزومند شدن
و ترسیدن غریض تازه و آب باران نو نو و هر شکوفه و هرچه سپید و تازه باشد غضض بالفتح و تشدید ضاد
چشم خواب بستن و فرو داشتن آواز و تحمل کردن و بر داشتن مکروه و نقصان کردن و از قدر کسی کم کردن و
همچنین غضاض بالکسر و جوانی و چیز تازه و میوه کال و نوزائیده و شکوفه نازک غضیض تازه و شکوفه نازک
غضاض بالفتح و الضم بمعنی غامض زمین پست مغاک و مرد سست ناتحمل کردن و پوشیده کلام دور از فهم
و کم نام و خوار غموض بالضم پست و مغاک شدن زمین و پوشیده و غیر واضح بودن سخن غمض بالفتح زمین
پست و مغاک غموض جمع و سیر کردن در رفتن در زمین و شمشیر در گوشت پنهان شدن و بالفتح غنودن غماض
بالفتح و الکسر غنودن غیض بالفتح کم شدن آب و بزمین فرو رفتن و فرو بردن آب و کم شدن قیمت کالا و کم شدن
بزرگان و بچه ناتمام خلقت که از شکم افتد و بالکسر شکوفه باب الغین مع الطاء غبط بالفتح دست
بر دنبه و کوهان گوسفند نهادن که فربه است یا لاغر و بالکسر نیکو حالی و شادی آرزو بودن بحال کسی بی
آنکه زوال آن خواهد ازان غبیط زمین هموار و نام وادی است و پالان شتر که بر وی هودج بندند غبط بضمتین
جمع غط بالفتح و تشدید طا غوطه دادن باب و غریدن و آواز کردن شتر غطیط نعره کردن شتر و آواز خرخر
کردن خفته و کشته شده و خفه کرده غطاط بالفتح مرغ سنگخوار یا نوعی از آن که پشت و شکم او تیره رنگ
است و اندرون بالهاش سیاه و بالضم اول صبح یا بقیه سیاهی شب و سحر غلط بفتحتین خطا کردن در سخن و حساب
و جز آن و بعضی گفته اند غلط بطا خطا در سخن و غلت بتاء دو نقطه خطا در حساب غمط بالفتح خوار داشتن

الغین مع الصاد

الغین مع الصاد

اغماض چشم پوشیدن و از عیب کسی درگذشتن و خوابیدن برهان

الغین مع الطاء

کسبر

کبر او وصحت و نافیت نکودن و خوار داشتن و شکر بجا نیاوردن نعمت را و کشتن چارپا را و آب بسیار بجر عه خوردن
و زمین پست مغاک غوط بالفتح فرو شدن در چیزی و در آمدن چیز در چیز و کندن زمین و مغاک غوط بالضم
جمع غائط زمین فراخ پست مغاک و بجاز و کنایه سرکین را نیز گویند و امّا اکثر در سرکین آدمی استعمال یافته باب
الغین مع الظاء غلظ بالفتح زمین درشت و ناهموار و بالکسر و فتح لام سطبری و سطبر شدن غلیظ و غلاظ
بالضم سطبر و درشت غلاظ بالکسر جمع غنظ بالفتح اندوه سخت و غم دائم و بفتح نون نیز آمده و مشرف شدن
بر مرگ و در سختی انداختن کار دکسی را و دشوار آمدن کار بر کسی و سخت اندوهگین کردن کسی را غیظ بالفتح خشم آوردن
و خشم یا خشم سخت یا تیزی خشم و اول او و نام مردی است باب الغین مع الفاء غاف درختیست که میوه تلخ دارد
غداف بالضم زاغ سیاه و کرکس بسیار پر و موی دراز و بالسیاه مرغ و نام مردیست غادف کشتی بان غادوف
چوبی که بهر طرف کشتی بندند و حرکت دهند تا کشتی روان شود و آن را بالکشتی گویند غدف بالفتح بسیار
کردن در بخشش و بفتحتین نعمت و فراخی و فراخی غرف بالفتح درختیست که پوست آن را بدان پیرایند و بفتح را نیز آمده
و پوست پیراستن بدان درخت و بریدن موی پیشانی و بریدن هر چه باشد و بمشت آب بر گرفتن و بفتحتین بیمار
شدن شتر از خوردن درخت غرف و گیاه تمام یا تمام سبز و تازه و بالضم و فتح را جمع غرفه و معنی آن گذشت غراف
بالکسر جمع غرفه و پیمانه ایست بزرگ غریف نی و بیشه و درخت انبوه و در هم از هر جنس غسف بفتحتین تاریکی
غضروف غرضوف بالضم سر استخوانهای پهلو و سر استخوان شانه و اندرون بالای گوش و هر استخوان نرم
که خورده شود غضف بالفتح شکستن چوب و سست ساختن سلک گوش را و شکستن و بفتح ضاد نیز آمده
و بالضم مرغ سنگخوار سیاه و بفتحتین تاریک شدن شب و سستی گوش و در نمیستن ضعف بد درخت خرما مانند غضف
نیکو حال غطریف بالکسر مهتر و شریف و جوانمرد و یکس و بچه باز غطف بفتحتین فراخی چشم و درازی
مژگان غفف بالفتح و تشدید فاء آنچه خشک شود از برگ درخت غلاف بالکسر پوشش آینه و شمشیر و
شیشه و جز آن غلف بالفتح غالیه کردن موی ریش و موی سر را و در غلاف کردن چیزی را و ذریت پا تا شدن در
عرف و بالضم و بضمتین جمع غلاف و بفتحتین ختنه نا کردن و فراخی عیش و فراخی سال غنف گروه مرغان
غیاف بالفتح و تشدید یاء آنکه ریش او بسیار دراز و کلان باشد باب الغین مع القاف غاق مرغی
است و کلاغ و بکسر قاف حکایت آواز کلاغ غبوق بالفتح شراب شبانگاه و آخر روز غمق بفتحتین آب بسیار
غرق بفتحتین از سر گذشتن آب مشهور بسکون راست و بکسر راء مردی آب از سر گذشته غارق و غریق
مردی که آب از سر او گذشته باشد غرنیق بالضم و غرنوق بضم غین و نون و بفتح نون مرغیست آبی سیاه
دراز گردن و بعضی گفته اند کلنگ است یا شبیه بدان و جوان سپید نیکو و نازک اندام و نام بیت مقدس و موی پیچیده

الغین مع الفاء

الغین مع القاف

انجم باشد و انبر گویند غرانیق جمع غرنوق بالفتح تاریک شدن چشم و اشک دیدن سیاه شدن شب و
سپیدی برآمدن و چکیدن باران از سحاب و دیدن شیر از پستان و بفتحتین تاریکی اول شب که از خوردنی دیو و جوانی از
و جوانان غاسق ماه و شب تاریک و بعضی گویند عشاق بالفتح و تشدید سین و بضم اول چیزی سخت گنده چون
زرداب و جراحات عشق بالفتح زدن چیزی نرم چون گوشت مانند آن غلفق بالفتح باد از کسی جستن و نسبت کسی
بخانه با نه دیدن و هر ساعت بخانه درآمدن شتر نر که کسی بر سوار شدن خر ماده و برکشتن و هجوم کردن
چیزی و باران که سخت بلند نبود غلافق بکسر فا و قاف نام جائیست باندلس غرق بالفتح و تشدید ... شنیدن بلند شنید
و آواز کردن چرغ و آواز ... فراخ ... روان شود و ... آواز کلاغ ... آواز
کنده شود و بالکسر ... غلفق ... بن جعفر ... و کتابی است که ... برداشت
زود ... باشد و ... نرم و ... باشد غلق بالفتح در بستن و دور
کردن در زمین ... سرخ رنگ و بضمتین ... و بفتحتین چیزی که بدان
در را ... گویند ... و مستغلق مالی ... گروستانند که ...
باشد که ... شتر ... بیش ... و بالفتح و کسر لام سخن پیچیده و مشکل
غلافق بالفتح موضعی است ... غمق بفتحتین نم گرفتن بالای زمین و بکسر میم نزه و تباه
که از کثرت ... تباه کردن ... بالفتح و کسر ها شتر دراز غیهق بالفتح شتر دراز و نشاط و
دیوانگی **باب الغین مع اللام** غربال بالکسر ... غزال بالفتح آهو
بره که بچه ... غزالة ... آفتاب شعاع آفتاب ... که ... سرخ کنند و کعب الغزال
قسم شکر ... غزل بالفتح رشتن و ... و بفتحتین حدیث زنان و
عشق ایشان کردن و سخنی که در وصف زنان و عشق ایشان گفته باشند و ... ایشان ... آهو
بره بعد از آن که پا ... باشد و بالفتح و کسر زا مردی که حدیث زنان و عشق ایشان کند
غسل بالفتح شستن و ... جماع کردن ... ماده
و بالکسر ... جماع کند و موضعی است ... بالضم موضعی است بالضم و بضمتین شستن تمام بدن و سر شستن
و بالکسر و الضم آب که بدان شسته شود و چیزی که سر شستن چون خطمی و اذخر و گل ... غسیل بالفتح و شدید
... بدان ... چیزی منتشر شود و دست و سر شو چون خطمی و اذخر و جز آن غسیل شسته شده
و غسیل الملائکه لقب حنظله بن عامر الراهب که روز احد شهید شد و چون جنب از خانه برآمده بود ملائکه
او را غسل دادند غطل بالفتح تاریک ... و بفتحتین ... تاریکی شب ...

الغین مع اللام

[illegible]

غفول بالضم بیخبر شدن و فراموش کردن از چیزی و گذاشتن چیزی و بالفتح نافرستادن و مرد بینا بیخبر غفل
بالضم آنکه امید خیر و بیم شر از او نباشد و نیز شتر که نشان و علامت نداشته باشد و هر چیزی که علامت
ندارد و زمینی که در و اثر عمارت نباشد و شتر بی داغ و مرد بی تجربه و آنکه از تیر قمار نصیب ندارد و آنکه تیز ندارد
و آنکه حسب ندارد و شعری که قائلش مجهول باشد شاعر مجهول و سرکش شتر و بفتحتین بیخبری و فراموشی از چیزی بجز ارادی
غفلت و تراخی عیش غافل بیخبر و کول غل بالکسر و تشدید لام کینه و کینه داشتن و بالفتح در آمدن و در آوردن
و بالضم بندی که بر گردن نهند و تشنگی و شدت آن و سوزش درون غلیل کینه و تشنگی و شدت آن و سوزش
درون و دانه خرما نرم کوفته بیخسته شود غلل بفتحتین تشنگی و سوزش غلول بالضم خیانت کردن در غنیمت و بالفتح
طعامی که در اندرون شکم بپزد و ناتوان دود و گوارا شود غال بتشدید لام زمین پست درختناک و جای سبز
درخت سلم و طلح و گیاه بسیار غمل بالفتح تباه کردن چرم و پوست را خوشه داده و پیچیده بجایی نهادن تا نرم شود
و مو از آن برود و خرما و میوه نیمرس جائی گذاشتن تا برسد و پوشیدن کسی را تا عرق کند و اصلاح کردن چیزی را
و بعضی انگور بر بعضی دیگر چیدن و بوم بستن پاره گیاه بر پاره دیگر و موضعی است و بفتحتین تباهی زخم و تباه شدن
آن از بستن عصابه غول بالفتح ناگاه گرفتن و ناگاه بودن و هلاک کردن و کشتن و دزدی و شر و مشقت و دوری
بیابان و رنج و مشقت و زمین پست و دور و خط طلح و خاک بیابان و موضعی است و بالضم هلاک و سختی و بلا و هرچه بران
عقل را برهوشد و مار و مرگ و دیوی که خود را برنگها در نظرها نماید و بوی که موهم الوجود و شیطان و ساحر
غوایل سختیها و بدیها و بلاها غیل بالکسر بیشه و نیستان و هر وادی که در آن آب باشد و بالفتح شیر که در هنگام
جماع کردن بطفل دهد یا در حالت حمل و آن غایت مضر است و تازی سطبر پر گوشت کودک و نیز و بزرگ و آب روان
بر روی زمین که در کشتها رود و خطی که بر چیزی کشند و نام آبیست که در کوه ابو قبیس و آن شکاف دران بود
نحت بیشه بیکه هر وادی که در او چشمها روان است بجز ظاهر نزدیک مدینه منوره و در واقع دور باشد و نام
چند موضعی است و علم جامه و جامه فراخ باب الغین مع المیم غنم بالفتح دستبانه گرماگر بفتر یا کرد غتم
بالفتح یا بر و انتقال نیکو دادن بکسی و بالضم آنکه بزه که خورده شود غذم بالفتح از مال نیکو پاره دادن و خوردن
چیزی بدشواری و سختی و حرص و بفتحتین گیاهی است و بالضم و فتح ذال معجمه گیاهی دیگر است غرام بالفتح بدی و دائم
و پیوسته و شیفتگی و حرص بچیزی و هلاک و عذاب غریم قرضدار و قرضخواه غرم بالضم تاوان و آنچه ادا
او لازم باشد مرادف غرامت غسم بالفتح تاریک شدن شب و بفتحتین سیاهی شب و آمیختگی ظلمت و بالضم و فتح سین
پاره‌ها ابر غشم بالفتح ستم و داد نستدن و بفتحتین هیمه که حاطبان غالب شترا و هیزم چینند در شب غطم و
غطمطم بفتح عین و هردو طا بحر عظیم غلام بالضم کودک که خطش دمیده باشد و بعضی گفته اند از وقت زادن

الغین مع المیم

تا رسیدن بجوانی غِلمان و اغلمه جمع و پیر و موید غَلِم بالفتح نیز شهوت شدن و بالفتح و کسر لام نیز شهوت
شدید غُلَیم بالضم و فتح لام تصغیر غلام و نام مردیست غِلّی بالکسر و تشدید لام مکسور بسیار نیز شهوت غَم بالفتح و تشدید
میم اندوه و درد و شب بسیار گرم و نفس گیر و اندوهگین کردن و پوشیدن و ابغام مربستن یعنی پوز بند کردن و پوشیدن
و ابرناک شدن هوا غُموم و اغمام بالضم جمع غم و ستاره که نخورد پوشیدن غَمَم بفتحتین فرو گرفتن موی پیشانی و قفا را
غَمیم علف تر در میان گیاه خشک مانده و مخلوط شده و شیر که غلیظ و ماست شده و کُراع الغَمیم وادیست
میان مکه و مدینه دو مرحله از مکه و بالضم و فتح میم وادیست بدیار حنظله غَمام ابر یا ابر سفید و نام شمشیر جعفر
طیار و نام اسپی است بالضم زکام غَنَم بالفتح بیدگو و هست از قبیله تغلب و بالضم غنیمت گرفتن و بالفتح و
بفتحتین نیز آمده بز و گوسفند غَنّام بالفتح نام شتر است و بالفتح و تشدید نون نام دو صحابه است
غُنَیم بالضم و فتح نون نام مردیست غَیم بالفتح ابر و تشنگی و گرمی درون چشم و بیماری که شتر را میشود غَیلَم
بالفتح منبع آب چاه و دختر پر شهوت رسیده و درود و کشف نر و موضعی است غَیهَم بالفتح تاریکی باب کشف بجیم علف الاشتر
الغین مع النون غَبن بالفتح و زیان رسانیدن در بیع و نقصان آوردن در خرید و فروخت و حزان و فراموشی برهان الغین مع النون
و بفتحتین نقصان در رای و عقل و ضعیف رای شدن و فراموش کردن و غافل کردن غَبین ضعیف رای
غابن سست و کار غَثَیان بفتحتین بیم زندگی و شور بدکردن غَدَن بفتحتین بمعنی نرمی و خواب
مقدمه خواب و سستی غَرَن بفتحتین مرغابیست خرچنگ و عقاب نام عنبست مانند عقاب و بالفتح و کسر رای
مرد ضعیف غُران بالضم موضعیست غَسن بالفتح خائیدن و بالضم ناتوان غُسَن بالضم و فتح سین جمع
غِسان بالکسر پوششی که طفلان پوشند و بالضم نیز دل و بالفتح و تشدید سین نیز جوانی و مید قبیله است
از یمن که ملوک غسان از اولاد او بند و نام زنیست و نام آبیست که گروهی از قبیله ازد بران فرود آمدند و بدان
منسوب گشت غَسفان بفتحتین زرداب قتل از جراحت غِسلین بالکسر آبی که بعد از شستن چیزی و استعمال نمودن غلث بجیم بالثلثه
بجای افتد مرادف غُساله و عربی و زرد آبی که از تن اهل نار روان شود مرادف غساق و سخن کرم و درخت کسره و اللام و تشدید
است و زخم غَشن بالفتح زدن بعصا و شمشیر غُصن بالضم شاخ درخت خورد باشد یا بزرگ غُصنه بالضم برهان
شاخ خورد اغصان و غصون جمع و نام مردیست و بالفتح بریدن و گرفتن چیزی را و از حاجت باز داشتن کسی را
غَضن بالفتح باز داشتن و در بند کردن و بالفتح و بفتحتین از رنگ و چین پوست و شکن زره و جامه غطفان
بفتحتین گروهیست از قبیله قیس غَلَیان بفتحتین جوشیدن غِلمان بالکسر جمع غلام و معیان کن شتن غَمن بالفتح
پوستین را بچیزی نهادن تا موی بریزد و میوه نارسیده بجای گذاشتن تا برسد و بر کسی جامه انداختن
تا عرق کند مرادف غم چنانکه گذشت غُمدان بالضم نام قصریست در یمن که برنگ سرخ و سفید و زرد و سبز و

عمران

وخبر این غش کرده اند و در میان مضربه بکر بیا نموده اند که هفت سقف گردون با مرد و سقف چهل شود
سن غبشان بالفتح تیرگی وجوانی غبن بالفتح ابرو تشنگی و تیرگی و حرف معکوس و بالکسر موضعی میان دو
کاه غیلان بالفتح نام شاعریست معروف وکنیت او ذی الرمه گویند و بالکسر جمع غول و ام غیلان درختی است
خار دار صحرائی ماسند درخت کنار و آن را مغیلان نیز گویند باب الغین مع الواو غدو و بضمتین و
تشدید واو بامداد کردن و بامدادها جمع غدوه بنقیض رواح غرو بالفتح شکفت داشتن و تیر بی پیکان و
چیزی و سر تیر بجائی نهادن غزو بالفتح اراده و قصد کردن و بجنگ و تاراج کسی رفتن غسو بضمتین و تشدید
واو تاریک شدن شب غضو بالفتح و بضمتین و تشدید واو تاریک شدن شب غطو بلند شدن آب و پوشیدن چیزی را
غفو بالفتح بیمزه خفتن و بلند و بالفتح و بضمتین و تشدید واو خواب کردن و شنا کردن غلو بالفتح کذشتن
از چیزی به شدت تیر و تاب بالفتح و بضمتین دست بلند کردن ناقه وکر ت‌توان بلند کرد باب الغین مع الیاء
غازی غزا کننده غالی گران و از حد در گذرنده غاوی گمراه و ملخ غبی کور و نادان غثی بالفتح شوریدن
دل غربی رنگیست سرخ و نبیذ خرما و چیزی که منسوب بغرب باشد غشی بالفتح بیهوش شدن و بیهوش کردن
و پوشیدن و بناز بانه زدن و جماع کردن با زن و نزدیک آمدن غلی بالفتح جوشیدن دیگ و جز آن غنی قالاذ
و بینیاز و کروهی از قبیله غطفان غوالی جمع غالیه بمعنی ان کذشت غواشی پردهاجمع غاشیه
و معنی ان نیز کذشت غوی بتشدید یا گمراه غی بالفتح و تشدید یا گمراه شدن و گمراهی و نومید و ذله
است در رحم باب الفاء مع الالف فتاء بالفتح جوان شدن و جوانمرد شدن فتی جوان و جوانمرد و
صاحبکرم فتوی بالفتح و فتیا بالضم مجیز بدان حکم کند فقیه در مسئله فثاء بالفتح نشستن و زایل شدن
و شکستن و آتش فرو نشاندن و تفتوء یعنی مدام و همیشه قال الله تعالی تفتوء تذکر یوسف در این آیه لا محذوف
است ای لا تفتوء فثاء بالفتح فرو نشاندن خشم و شکستن شدت آن و شکسته شدن کوفا و شکستن خشم را
بسخن و دم برافتادن بر کسی و جوشیدن شیر و کف کردن آن فجاء ناگاه کوفتن کسی را و هجوم کردن بر کسی فجی
برآمدن فتح و گرد در میان دو ران و میان دو زانو و میان دو ساق و میان دو پا شتر فجواء شکاف و زمین فراخ
و کنار نکرده از آن دو و یا شد فحشاء بالفتح کار بد و زنا فحواء و فحوی معنی سخن و مضمون آن فحی بفتحتین
دیگ افزار چون پیاز و سیر و گشنیز و زیره و مانند آن و بکسر نیز آمده فداء بالکسر آنچه بدان اسیر خود را خلاص
کند و از اسیرها گویند و خلاص کردن و خویشتن خود را ایثار و همچنین فدی بالفتح و الکسر و بالفتح انبار غله و پای
خوردنی از قسم جو و خرما و جز چیزی فراء بالکسر پوستینها جمع فرو و بالفتح گورخر فراء بالفتح و فرام بالکسر جمع
وکل الصید فی جوف الفرا یعنی همه شکار در میان گورخر است و این مثل است در آنچه چیزی مشتمل بر چیزهای

الواو الغین مع
شکستن خبر کردن
تعجب
پرهیان

الیاء الغین مع

الالف الفاء مع

دیگر باشد و بالفتح و تشدید دال بوسیدن و دول لقب بغوی است مشهور و لقب محی السنة صاحب مصابیح و شرح سنه
فوء بفتحتین کوژ و خروج و کج بودن است فرادی بالضم تنها تنها بعد یکدیگر جمع فرد فزی بفتحتین دیر و نرم در بافتن
و مضطرب شدن و مدهوش گشتن فساء بالضم بادی که از کسی جدا گردد و آواز برنیاید و بعضی آن را فس گویند
و بالفتح و بی همزه شهری است بفارس از آنجا است ابو علی نحوی منسوب معرب پسا فشاء بالفتح توالد و تناسل مواشی
و بسیار شدن فضاء بالفتح فراخ بودن مکان و درهمیا کردن درم و ساحت خانه و زمین فراخ و موضع امید
مهیمنه و بالکسر آبی که بر زمین روان باشد و برون فی ساحت سرا و چیزی آمیخته فضلی بالضم زیاده ترق
تانیث افضل فضلاء بالضم و فتح ضاد جمع فاضل فقوء بالفتح کور کردن و چشم کندن و پوست کیا پچه برون
بر آز رحم فناء بالفتح سپری شدن و نیست شدن و بالکسر پیش خانه که فراخ و گشاده باشد و گرداگرد خانه و
بالفتح و بی همزه سلک انگور که از اعناب الثعلب گویند کوهی است بنجد فوضی گروه برابر و یکسان که رئیس و سردار ایشان
نباشد و مردم پراکنده و درهم آمیخته باهم و کاری که در میان گروهی مشترک باشد فیء بالفتح و سکون یاء و همزه در
آخر باز گشتن و بازآمدن از مرتبه و خراج و غنیمت و بعضی گفته اند غنیمت آنست که بجنگ از کفار گرفته شود و فیء
آنست که بی جنگ بدست آید و سایه و بعد زوال و بعضی گفته اند فیء سایه بعد نیم روز و ظل سایه پیش از نیم روز
الفاء مع البا افیاء و فیوء جمع باب الفاء مع الباء فاراب ناحیه است بطرف لب سیحون مولد ابو نصر فارابی و بعضی
گفته اند فاراب بلده ای از اترار است فاریاب نیز فاریاب بالکسر دهی است ببلخ فواب بالفتح دهی است نزدیک سمرقند
و بالضم و تشدید دال دهی است باصفهان فرنب بالکسر و فتح نون بضم فاء و قاف موضعی است که پارچه خوب
از آن حاصل شود و بجای فاء قاف نیز آمده فرنب بالکسر و فتح نون موش و بچه موش که از یربوع حاصل شده باشد و یربوع
الفاء مع التا موشی است بزرگ جثه فیریاب بالکسر دهی است بخراسان که از فاریاب نیز گویند باب الفاء مع التاء
فاقه درویشی و حاجت فالتی لحاول چیزی و ستوه جمد فائده آنچه از دانش و مال کسی را داده شود فاضله
عطا و زن صاحب فضل فواضل جمع فاحشه کار زشت و زن زناکننده و گناه سخت زشت و قبیح و هر چه که در
شرع منهی است فاقه حادثه و اول کار فاصله آخر و تمامی آیه و مهره بزرگ میان دو مهره خرد در رشته کشیده
و سه حرف متحرک پیش از حرف ساکن چون ضربت و از فاصله صغری گویند یا چهار حرف متحرک پیش از ساکن
چون ضربنا و از فاصله کبری گویند نغمه که فرق کند میان کفر و ایمان و ثواب و عقاب و مرتبه زیاد باشد
بر صنعت دیگر فاره موش و نافه مشک فاطمه زنی که بچه را از شیر باز کرده باشد و نام دختر حضرت
رسول فاغیه شکوفه حنا یا آنکه شاخ حنا در زمین واژگون کارند و شکوفه که از آن بهم رسد و بغایت
خوشبو بود او را فاغیه گویند فئة بکسر فاء و همزه گروه فتوة بضمتین و تشدید واو جوانمردی فتنة بالکسر

و نیز باء جوانان جمع فتی و بالفتح و تشدید یاء زن جوان فت بالفتح و تشدید تاء ریزه ریزه کردن نان فتا
بالفتح زن جوان فتره بالفتح سستی و زمان میان دو پیغمبر و ماهی است که چون از نیک بماند سستی در اعضا بهم
رسد فتنه بالکسر امتحان و جنگ و گمراهی و کفر و رسوائی و عذاب و کذا فی منتخب و نقوه و گمراه کردن و دیوانه شدن
و مال و اولاد و مختلف شدن مردم در راهها فجاه بالضم ناگاه فجاجه بالفتح خامی فجوه بالفتح شکاف
میان دو کوه و میان دو ستون فراخ و ساحت خانه فجیعه درد سخت و مصیبت فخامه بالفتح سطبری و بلندی
و بزرگی فدیه بالکسر آنچه اسیر را بدان بخرند فدامه بالفتح و مدمه بضمتین درشتی و جفاکار شدن و
درشتی و جفا فراسه بالفتح سوارکار شدن و سواری کردن و دانستن و بالکسر زیرکی و شناختن نشان و
نظر فراسه و فروسیه سواری و اسب شناسی فرسه بادیکه دور کردن و پشت شکستن شتر ام کند فرسه
شکار یکه شیر آنرا کردن شکسته باشد فرصه بالفتح بادیکه پشت را کوژ و خمیده کند و بالضم نوبت بهر و نوبه
آب که بهره آن را و علفی که خمیده کی پشت از آن بهم رسد و پروای کار و بالکسر خرفه کردن خایض خود را بدان
پاک کند فریصه گوشت شانه سوی دل و زانو فرجه بالضم شکاف و گشادگی و بالفتح گشودن فریضه
فرموده خدا تعالی از نماز و روزه فرضه بالضم دهانه جوی و جای در آمدن کشتی از آب دریا و دهانه
و سوراخ که سر چوبه در آن میباشد فرحه بالفتح شادی و خوشی فرقه بالکسر مشک پر و گروهی از مردم
و فربهی زیاده از اندر بالضم جدائی فرمه بالکسر روغن و افزار فروه بالفتح پوست سر و پوستین و نام
مردی و علف خشک فرازه هر سه حرکت فراکردن دندان چارپا تا سال او معلوم شود و فی المثل عبیر و ان
یعنی شخص او در منظر او بی‌نیاز میکند از فراکردن دندان فراهه زیرک و استاد شدن و نیک دهن اسب و
نام شهری نزدیک بسجستان که از احوال الحال او کوید لذا انجا است ابو نصر فراهی صاحب نصاب الصبیان فراغه
بالفتح پرداخته شدن از کاری و بالضم آب منی فرات بالضم آب خوش و رودخانه ایست نزدیک کوفه فراشه
بالفتح پروانه و گل خشک شده بعد از رفتن آب از زمین فرزه بالکسر پاره از چیز جدا کردن و بالضم نوبت و
فرصت و راه میان تو ده ریگ فسحه بالضم فراخی فصاحه بالفتح گشاده سخن شدن و تیز زبان شدن
فصیله همه خویشان نزدیک فضیحه رسوائی فضه بالکسر و تشدید ضاد نقره فضیله افزونی
و زیادتی خلاف نقیصه و هنر و درجه بلند فضله آنچه زیاده مانده باشد فضاله بالضم زیاده مانده
از چیزی و نام مولای حضرت رسول صلعم فطره بالکسر آفرینش و دین اسلام و صدقه و زکوة عید فطنه
بالکسر زیرکی و حذاقت فطانه بالفتح زیرک شدن و همچنین فطونه بالضم و فطانیه فقاعه بالفتح
مباحث فظاظه بالفتح درشتی و غلظت فقاهه بالفتح دانشمند شدن و دریافتن و دانستن فقره

پروانه چلو الطامه و ازا
و علم و فضله و فرجه و
سبل و رهنه فرمن و
فزاعه و جدش و بوان
برهان

بالکسر استخوان مهرهٔ پشت نه بود بلکه بصورت استخوان مهرهٔ پشت سازند و پارهٔ از نثر بمنزله مصراع بیت
فکاهه بالفتح خوش طبع شدن و بالضم خوش طبعی فکرة اندیشه فکه بالفتح و تشدید کاف سستی و ناتوانی
و نادان شدن و ستارگان گرد آمده و دایر شده پس سماک رامح که از کوه کان عرب تصغیر المساکین خوانند فلاة
بالفتح بیابان خالی از آب و گیاه و صحرای فراخ فلذة بالکسر پارهٔ جگر فلسفه بالفتح حکمت و دانشمند شدن فلکة
بالفتح چرخه ریسمان و پارهٔ زمین گرد و در بلند توده گرد و چوبک گرد سوراخ که در میان دوک چرخ میکنند
و چوبک گرد که سر شوخیمه بدان می بندند فلاحة بالکسر برزگری و کشاورزی فلتة کاری ناگهانی و اندیشه
و ناگاهی فوت بالفتح نیست شدن و رفتن چیزی بی‌توان بالفتح نیستی فوة بوزن قوة رودناس که از آن روی
و رود رنگ کنند فواره بالضم آنچه در دیگ جوش کند و بالفتح و تشدید واو چیزی آب جوش زند فیله
و فیلولة خطا شدن رای و ضعیف شدن آن باب الفاء مع الثاء فث بالفتح و تشدید ثاء درخت حنظل
و گیاهیست که دانه آن در سال قحط نان پزند خورند فحث بالفتح تفحص کردن و بکسر حا هزار خانهٔ شکنبه
فرث بالفتح سرگین در شکنبه فروث جمع و در هم زدن زنان البستان و شکافتن جوال خرما و پراکنده شدن
آنچه در و بسته زدن آدمی چنانکه جگرش پاره پاره شود باب الفاء مع الجیم فالوذج بفتح ذال معجمه
معرب پالوده اما فصیح نیست در اصل کلام عرب نیامده بلکه فالوذ و فالوذه آمده فلج بکسر ثاء مثلثه
نافهٔ پر دلو به و نامهٔ شربه که بار دار نباشد فتج بالفتح کم کردن و شکستن ابکر از آب سرد فجج بالفتح و تشدید
جیم راه کشاده میان دو کوه فجاج جمع و بالکسر خام و ناپخته و هندوانه که از بطیخ شامی گویند فحج بفتحتین میان
هر دو پا کشاده داشتن در رفتار و جدا و دور بودن زه کمان از قبضه فرج بالفتح عورت و اندام مخصوص و رخنه
و شکاف و بجای ترس و بیم و میان هر دو پای اسب و شهریست بموصل و واشدن اندوه و واشدن عورت و جز آن و بالضم
شهریست بفارس و بالکسر آنکه راز پنهان ندارد و بفتحتین کمانی که از چله جدا و دور باشد و آنکه راز پنهان
ندارد و بفتحتین کشایش و همیشه کشاده عورت بودن و بهم نرسیدن و بهم پیوسته نشدن الیتین آدمی بواسطه
کلانی انها و بالضم و فتح راء شکافها جمع فرجه فروج بالفتح کمانی که هر دو خانه او کشاده باشد و بالضم جمع
فرج و بالفتح و تشدید راء پیراهن کوچک قبائی که از پس سر شکافته باشد و جوزهٔ ماکیان و بضم نیز آمده
فادج کمانی که هر دو خانه اش کشاده باشد و ناقه که بواسطه شهوت الیتین کشاده باشد و نزاو زاد شتر و
مکروه دارد فرناج بالکسر و نون نوعی از نشانهای شتر و موضعیست ببلاد طی فشج پایها از هم دور نهادن
در رفتن فلج بالفتح نام موضعی است و پیر ریختن زور و سنگار به پا فتن و قسمت کردن و دو بهم کردن و زمین شکافتن
بجهت زراعت و خراج و جزیه مقرر کردن و بالکسر پیمانه ایست معروف و نیم چیزی و بدین معنی بفتحتین نیز آمده

کشاورز مزارع و در... کننده و دهقان و مرض... زراعت بودن

الفاء مع الثاء

الفاء مع الجیم

وبالضم

و بالضم قبر زندگی و رستگاری و بعضی بمعنی جنبش خوانند و کشادگی دندانها بر پس و کشادگی و دوری میان دو قدم
فالج بکسر لام مرض مشهور و کوهان و نیز که بمشابه نشود استرخا و سستی نیمه بدن آدمی بواسطه خلط بلغمی که بدان
حرکت باز ماند و انرا فلج گویند و پیمانه ایست که آنرا فلج نیز گویند و نام قریه ایست فالوج بالضم و تشدید لام کتابت
و نام موضع است فنج بفتحتین معرب پنک و بفتحتین پایها کشاده داشتن فنزج نوعی از رقص اهل عجم که بعضی
دستها بعضی گرفته رقص کنند و آنرا فنجکوبند فونج معرب پونه فوج بالفتح گروه مردم و جوان و دود مثلث
بوی مشک و ستر شدن روز فهرج بفتح فا و را شهریست باصطخر و با بالای ان معرب پنهره فیج پیک و رونده
مستعمل شراب و پیمانه شراب و آنچه بدان شراب صاف کنند فیج بالفتح معرب پیک یعنی شاطر و کروه مردم
پیشرو نیستب باب الفاء مع الحاء فتح بالفتح کشادن و کشایش و دفع شدن از بهر روان و پیشی دادن و مفتوح
کردن دار الحرب و میوه ایست مشابه بحبة الخضراء و اول بار الف که در کتابت بار دو حکم کردن در میان دو کس
بضمتین فراخ کشاده و شیشه فراخ سر و شیشه که حلاوت دیبه که بند سر شب ... فتاح شدید
فتح کننده و قضا کننده فتاح بتشدید تاء حکم کننده و نام مبیلی از ناصحا حضرت و نام مرغیست فتوح
بفتح اول باران بهار و ... که سوراخ پستانش فراخ باشد و بالضم کشادها جمع فتح فتیح بالضم و سکون جیم
قبیله ایست فحوح بالفتح نام بدان قبیله است فخیح بالفتح و کسرها اول آواز افعی که از دهان وی و بینی
آواز که از بوستان بر چون بجای بسابد محفاح بالفتح نام مرغیست دُمْ شسته فدح بالفتح گران بار
کردن و نام کسلیر فادح کران بار و دشوار فرح بفتحتین شادی و سرور و شادمانی کردن و بالفتح و کسر راء
شادان فسح بضمتین فسیح کشاده و فراخ فسح بالفتح دور و دورگام نهادن فشح کشادن میان دو پا و عدل
کردن آنچیزی فشاح بالفتح کنار فصح بالفتح کشاده سخن و درست زبان شدن و اشکارا و واضح
سخن گفتن و همچنین فصاحت و بالکسر عید ترسایان فصیح سخن درست و روان و زبان درست و کشاده و مرد تیز
زبان و درست سخن فضح بالفتح اشکارا کردن عیب کسی و بفتحتین سپیدی نه بغایت و سپیدی که سرخی
نا شسته باشد و نیز کسی که بر رنگ غبار باشد فضوح بالفتح و فضاح بالکسر فضیحت و رسوا فضائح
فضیح رسوا و آنکه مال خود را خوب نگاه ندارد فطح بالفتح پهن کردن و بعضا زدن و اندا حتن زن بچه را
و تراشیدن و پهن ساختن چیزی و بفتحتین پهنای سر و بینی و ابستن شدن نخل فطوح بالفتح ناقه بزرگ شکم
فقاح بالکسر جمع فقحه و فقحه حلقه مقعد و بالضم و تشدید قاف کل و شکوفه دار شدن گیاه و برحلقه مقعد زدن
فلح بالفتح شکافتن و مکر کردن و زیاده کردن در ثمن تا کسی بدان بهای بخرد و شکاف فلوح بالضم جمع و بفتحتین
رستگاری و پیروزی فلاح مرادف و شکافت یعنی فلاح بالفتح و رستگاری و پیروزی و بقا و ماندن در خیر و نیکی

وطعام سربه و نام مرغی است با الضم و تشدید لام کشاورز و برزگر فخ اشامیدن آب را گویند از سبزی فوح
بالفتح دمیدن و منتشر شدن بوی خوش و در بعضی گفته اند هر بوی که باشد خوش یا بوی بد و خوش
زدن گرد و دمیدن خون و جوش زدن زخم از خون فیح بالفتح دمیدن بوی خوش و ارزانی نرخ بلاد و بفتحتین فراخ شدن فیاح
بالفتح و کسر حاء فراخ و بالفتح و تشدید یا در بار فراخ فدخ بالفتح شکستن سر از انگشتان پا و فدخ بفتحتین شکستن و
سستی و نرمی انگشتها و لچر و زبون شدن کف دست و قدم فسح بالفتح و تشدید خاء نام شکار فخاخ بالکسر و فخوخ
بالضم جمع و موضع است بمکه و سستی در هر دو پا و بدین معنی فخ بفتحتین نیز آمده و دمیدن بوی و آواز در خواب
و بدین معنی است فخیخ و فخیخ مرادف فخیخ نیز آمده و معنی این گذشت فدخ بالفتح بسنگ شکستن سر و افرسخ
مقدار سه میل معرب فرسنگ و میل چهار هزار گام شتر را گویند فرخ بفتح هر دو خاء معرب پرچین
و معنی بند را صل عربی فل الجناح است یعنی عربی بر فروخ بالفتح جوزه مرغ و بچه جوان و شاخ نو بر آمده از گیاه
افراخ و فروخ جمع و کشتی که آماده بر آمدن از نخم شده باشد و نزدیک است که خوشه شود و مرغ خوارده زانده
شده و مقدم سر و نام مرد است بفتحتین زمین و بیم را یا شدن فسخ بالفتح سست و ناتوان شدن و از الستن و جدا
و فنا کردن دیگر را هی و ویران کردن و باز کردانیدن بیع و نکاح و برگردانیدن عزم و پراکنده کردن و مفصل دست
از جای خود دور شدن و انداختن جامه خران و فراموش کردن قرآن و مرد ضعیف عقل و ضعیف بدن و آنکه بحاجت
و مطلب خود نرسد و اصلاح کار خود نکند و بفتحتین ناپاک و فاسد شدن فشخ بالفتح ستم کردن و زدن سر را بدست
فصخ بالفتح زیان کردن در بیع فضخ بالفتح سر شکستن و شکستن چیزی میان خالی و چشم کندن و جستن و
بر آمدن ابر اندک و جوان فضیخ شرابی خوش مزه و شیره انگور و شیره که آب بر او غالب و زیاده باشد فضوخ
بالفتح شرابی که مست کند خورنده را فنخ بالفتح غالب شدن و قهر کردن و خوار داشتن فوخ و فیخ باد بیرون
شدن از آدمی سوی بیابان و دمیدن بوی مرادف فوح و بلند شدن ناپدید آمدن که آواز داشته باشد باب الفاء
مع الدال فاد بالفتح و سکون همزه نان در خاکستر گرم کردن و کوشت را بر آتش بریان کردن و رستنیدن دو
و جوان بلند شدن خود و مرد کسیر او بفتحتین درد کردن دل و نالیدن از آن فؤاد بالضم و فتح همزه
دل افتد و بریدن امثله جمع و فؤاد بالفتح و با واو بمعنی دل تا در است فدید بالفتح آواز با آواز سخت
آواز دویدن کوسفند و بز فداد بالفتح و تشدید دال سخت آواز کننده و درشتی در کلام و متکبر و صاحب
صد شتر تا هزار فداد فدید بضم هر دو دال بلند آواز و درشت در سخن و بفتح هر دو فداید صحرا و زمین سخت و درشت
و زمین هموار فرد بالفتح تنها و طاق ضد زوج و افراد و فرادی جمع فرید یگانه و دُر بزرگ و هر جوهر نفیس
که یگانه باشد فرائد جمع فارد یگانه و جدا و مرغی ماده که از گله جدا شده باشد و شکوفه سفید نیکو و

باب الفاء مع الخاء

باب الفاء مع الدال

کوهی است بنجد فرصاد بالکسر توت یا توت سرخ یا میوهٔ توت و رنگی است سرخ فرصید بالکسر دانهٔ
مویز یا دانهٔ انگور فرقد بالفتح بچهٔ گاو و یکی از دو ستاره که نزدیک قطب اند و بدان راه را شناسند هر دو را
فرقدان گویند و نام موضعی است بنجد فرند بکسر فا و را شمشیر و جوهر شمشیر و زینت آن و آنرا فرند نیز گویند و جامهٔ
است معروف معرب پرند و دانهٔ انار فرنیه بکسر فاء و نون توابل و ابزار که در دیگ کنند فرهد بالضم درشت و نشو
نده و بچه شیر دهنده و کودک فربه و زیبا و بفتح نیز آمده فرهود بالضم بمعنی فرهد بچه بز کوهی و نام پدر گروهی
است از نجد که خلیل بن احمد عروضی از آن گروه است فرهاد بالفتح نام مردیست معروف فرهاد جرد دهی است
بمرو فساد بالفتح تباهی و تباه شدن ضد صلاح و گرفتن مال بظلم و تعدی و کشیدن فاسد تباه فصد
بالفتح رگ زدن و عطا برای کسی جاری و روان کردن و انقطاع نمودن فصید خون فصد کرده شده و خون در روده
پر باز کرده و از آن در قحط اهل جاهلیت برای مهمان داشتندی فصاد بالفتح و تشدید صاد رگ زن فقد بالفتح گم
کردن و همچنین فقدان بالکسر و الضم و گیاهی است و بعضی گفته اند دانهٔ گیاهیست که آنرا شونیز گویند و شرابی
که از مویز با عسل سازند فاقد زنی که شوی یا پسر گم کرده باشد و نایابنده چیزی فند بالکسر کوه بزرگ و پارهٔ
از کوه فنداز او بالفتح نیز آمده و کوهی است میان حرمین شریفین و نام مردیست و لقب شاعریست و زمینی که باران
بدان نرسیده باشد و شاخ درختی و گروه جمع فنود آمده و نوع و گونه و بفتحتین دروغ و خطا و سستی در رای و
گفتار و نقصان عقل از پیری و یا از بیماری فود بالفتح بیکجا بستن و بسیار از موی سر نزدیک بگوش و جوال و یک
طرف بار که از آن بکار خواستند و آمیختن و مردن فواد بالفتح دل المراد فواد فهد بالفتح یوز فهود جمع مانند
شدن بیوز در خواب کردن و دراز کشیدن و ابن فهد نام فقیه است از فقهای امامیه و بفتحتین خواب کردن
و تغافل کردن از چیزی و بکسر نیز و بفتح اول سه شنبه بفهد نخوابی … فید بالفتح خرامیدن و مردن
و رفتن و ماندن ثابت و بجا ماندن مال برای کسی و خبسانیدن و سائیدن و زعفران سوده و فیود زانکه بر
یوز است برابر منزلی در راه مکه که فید نام شخصی آنرا بنا کرده است فیاد بالفتح و تشدید یاء مرد خرامنده و
بوم و … باب الفاء مع الذال فانیذ نوعیست از حلوا معرب پانید بدال مهمله و بعضی گفته اند شکر سپید
سپید و سطبر فالوذ و فالوذق معرب پالوده و فالودج بجیم درست نیست در اصل کلام عرب نیامده فخذ
بالفتح ران و بکسر خاء نیز آمده و بر ران زدن و چیزی بر ران رسیدن و قبیلهٔ خورد از خویشان و برادران و عرب
قبیلهٔ بزرگ را شعب گویند بعد از آن قبیله بعد از آن عماره بعد از آن بطن بعد از آن فخذ فذ بالفتح و تشدید
ذال تنها و یگانه افذاذ و فذوذ جمع و نیز اول از تیرهای قمار عرب و چیزها را کنده و سخن راندن فلذ بالفتح بخشیدن
چیزی بی مهلت و تاخیر و بی وعده و بیستا کردن عطا باذا دادن ازان و بالکسر جگر شتر افلاذ جمع و بالکسر

الفاء مع الذال

دنده و پهلو تماجکی و کوشت پاره ها طلا و نقره و جان جمع فلذه بالکسر فولاذ بالضم معرب پولاد و همچنین

فالوذ باب الفاء مع الراء فار بالفتح و سکون همزه زهر کندن و دفن کردن و موشان واحدش فاره و بادی الفاء مع الراء

که بر بازوی ستور رکردابد و ستور را لنگ کند و بوی خوش که از شتر ابد چون گل خوشبو خورده باشد و از آهوی

الابل گویند نافه مشک و بعضی گفته اند صواب آنست که مهموز و معنی به الف باشد فتر بالفتح و سکون الف

گوشت کرده منها پیوند اعضا باشد و بند از اعضا انسان بود فتور بالضم نرم شدن بعد از سختی و ساکن شدن

بعد از تیزی و سستی آوردن در کار و نرم شدن و سست شدن فتر بالکسر فرجه میان انگشت سبابه و ابهام

و بالفتح نام زنبیست و نوع شتر کوهی بالضم سفره از برگ خرما که بران آرد بیزند و بفتحتین سستی و نانوانی و

گوشت میان مفاصل که میان اعضا پیوند یافته اند و مقدار معلوم از خوردنی فتار بالفتح بمعنی فتور و بالضم

بند انشاه خمار سستی اندام گرم و چشم که نظرش تیز نباشد فاثور بثای مثلثه طشت و خوان از رخام

یا فضه یا طلا و طرفی که بدان شراب و خوان کشند و قرص آفتاب و موضعی است و جا عینکه بسر حد ترستان بود

دشمن را منتشر کردن و جاسوس و مقر لشکر فجر بالفتح روان کردن و سفیده صبح و انسرخی آفتاب است در

شب و باشد و برانگیخته شدن بر معاصی و زنا و بفتحتین جوان مردی و کرم و بخشش و احسان و مال و بسیار ان و بضمتین

جمع فاجر فجور بالضم میل کردن از حق و میل کردن از دین و جران و از بیمار به شدن و کند شدن بینائی

و دروغ گفتن و کج رفتن و تباه کردن و ضایع کردن نماز و برانگیخته شدن بر معاصی و زنا کردن و بالفتح

مرد بدکار فاجر کار بد کننده و مالدار و سال فجار بالفتح و کسر را فجور و زن فاجره و بالکسر روزهای از

روزها که میان قریش و قبیله قیس حرب افتاده بود و بالضم و تشدید جیم بدکاران فخر بالفتح و بفتحتین

نازیدن بچیزی و همچنین افتخار و بفتحتین ننگ داشتن فخور بالضم نازیدن و بالفتح بسیار نازنده و ناقه

بزرگ پستان و کم شیر و پستان سطبر تنگ سوراخ کم شیر و درخت خرمای بزرگ تنه و سطبر برگ و اسب

بزرگ و دراز قضیب فاخر گرانمایه و نیکو از هر چیز و غوره خرمای کلان و بسیار نازنده فخیر فخر کننده یا کسی که دیگری

و سعال بر شمرد در فخر و بالکسر و تشدید خا مکسوره بسیار نازنده فخار بالفتح نازیدن و بالفتح و تشدید خاء

سفال یا سبو فادر بز کوهی کلان سال و اسوده و بر کوه رونده و بز کوهی جوان و درشت خلقت و ناقه

که بناشده باشد از شتران فدر بالضم بضمتین جمع فدور بالضم باز ایستادن گشن از گشنی فدر بالفتح

ایستادن نر از جماع و بفتحتین بز کوهی جوان و بفتح اول و کسر دال نادان و چوب که زود شکند بضمتین

و تشدید زا نره و کودک فربه یا مباوغ نزدیک رسیده فرار بالکسر گریختن و نزدیک رسیدن و بالضم بچه ملش و

بز و بچه گاو شو و بفرسه حرکت و کردن دندان چارپایان تا سال او معلوم شود و بالفتح و تشدید را بسیار

کرم پرنده فر بالفتح و تشدید راء دندان شتر و اکر دو دندان تا سال او معلوم شود و باد کاویدن و تفتیش کردن
از کاری و کرانه مو کرم پرندکان جمع و بفعر در آمده فرد فرور بالفتح بمعنی فزر بالضم کرمک کور شده و نیز فزر در همان
و موضع کوفتن ریک در شناختن اسب و نیز فرد بالضم دنکر پرنده از مرغ فرفور و فرفر نام مرغی است فرناز بالفتح
مرد سبک و بسیار کو و آنکه همه چیز را بشکند فرز بالکسر لقب محمد از قبیله بنی تمیم و بالفتح پوشیدن و کهنه شدن جامه
و شکافتن و عضلاندن و پشه کسی و شینید بالشت کسی بر آمدن و اصل چیزی و درم کوسپند از دو تا چهل و از سه ماه
و نام مرد است و مانند غده چیزیست که نزدیک زهار آدمی پیدا میشود و بفتحتین کوز پشت شدن و بالکسر و فتح
زاء شکافها فازر راه فراخ و موجه سنبها که در وی سرخی باشد فسر بالفتح پیدا کردن معنی سخن و وا کردن و وا کردن
چیز پوشیده مرادف تفسیر و نظر کردن طبیب در بول بیمار را فشار بالفتح هذیان و این فارسی است فطر بالفتح
شکافتن و آفریدن و آغاز کردن کاری و پیدا کردن چیزی که مانند آن نبوده و روزه کشودن روزه دار و بالکسر
انکور که سرش نمایان شود و روزه کشائی و در روزه کشاینده کان و جمع آمده و بالضم و بضمتین سماروغ سپید بزرک
که کشنده است و چیزهای رنادبی شیر و تند و شیدن و بر آمدن دندان شتر و شیرد و شیدن با انگشت سبابه و ابهام
یا با اطراف انکشتان و از دخیر باشد همچنین فطور بالفتح آنچه بدان افطار کنند فطیر ار دنار سیده و ناخواسته
ضد خمیر و چیزیکه شتاب کرده شود و از دست بدان و سختی و بلا و بالضم و فتح طا نام مرد است و نام اسب است فطار
بالضم شمشیر یکه در آن شکاف و رخنه باشد و نیز دو فغر بالفتح و بالضم کشادن دهان و کشاده شدن و گلی که
شکفته باشد فقر بالفتح و بالضم احتیاج و درویشی و بالفتح بریدن بینی شتر چنانکه باستخوان رسد تا رام
شود و کندن زمین و سوراخ کردن مهره برای رشته کشیدن و بالضم جانب و بالضم و فتح قاف و بالکسر و فتح قاف
استخوانهای مهره پشت جمع فقره و بالکسر و بالفتح و کسر قاف درویش که احتیاج پشت او را شکسته باشد فقیر
درویش که قوت یکروزه کفاف عیال نداشته باشد و مسکین آنکه هیچ نداشته باشد یا فقیر آنکه فی الجمله محتاج
باشد و مسکین آنکه بسیار محتاج باشد یا فقیر آنسنکه زمن باشد و پیشه نداشته باشد و مسکین پیشه ور و یا بلد
اما چیزی بهم نرساند که کفاف او شود و مرد پشت شکسته و آب راهه کاریز و جوی کردا کرد نهال فقار بالفتح استخوانهای
مهره پشت از کردن تا کوسه پشت از قضیب و نام کوهی است و ذوالفقار بفتح فاء شمشیر عاص بن منبه که در روز بدر
کشته شد و آن شمشیر بحضرت رسول صلعم منتقل شد و از آنحضرت با میر المؤمنین علیه السلام منتقل شد و لقب مرد است فکر بالکسر
اندیشه و اندیشه کردن و بفتح فا نیز آمده و بالفتح و الکسر صاحب فکر بسیار اندیشه فور بالفتح جوشیدن دیک و چشمه
و جز آن و دمیدن و منتشر شدن بوی مشک و موضعی است بیمامه و بالضم نیز آمده و شهریست کنار دریای هندو معرّب
پور و بالضم نام مرد است و آهو بره ها جمع فایر فهر بالکسر سنکی که بدان جوز و غیر آن سایند و سنکی که مشت دسته

بر کند و بدرمنیله انبان زو لیش و بالفتح و بفتحتین جماع کردن با زنی بی انزال و با دیگری انزال کردن و آن در شرع
منهی است و بالضم مد دیشر چنانکه کردو روز عید زنان جمع شوند با نام روز لیث کردانند و از طعام و شراب چیزی خورند و خوش
کنند معروف بهروان عبرانیست فهیر نوعی از طعام با ارد و شیر فخز بالفتح و ثانیا معجمه تکبر کردن فخز بالفتح و ثانیا
معجمه تکبر کردن و عز زیاده شدن و احسان کردن فرز بالفتح زمین هموار و زمین نشیب و جدا کردن چیزی از چیزی
و بالکسر راه در زمین بلند و توده ریگ فارز زبان فصیح و کلام روشن و واضح فز بالفتح و ذال زاء سبل کردن
و تنها شدن و ترسیدن آهو و کسل از جای خود کندن و مرد سبک و پیمرکاو دستی و بالضم معمله ابن نیشابور
فزیز رشدن و روان شدن خون از جراحت فلز بکسرتین و تشدید زاء و بضمتین و کسر فاء و فتح لام جواهر کانی
که گداخته کردند یا جواهر مطلق یا مس سفید که از ان دیگها سازند یا برام اهن یا سنگ و مرد درشت مز بجیاد
و لبنان و جوان بردوک بپیچد که شمشیر بدان انداینده فوز بالفتح رستن و فیروزی یافتن و رسیدن به چیزی و
هلاک شدن فیروز نام صحابه ابن کراس دعتیره که دعوی نبوت دین کرده بود بکشت و از اخر فیروز دیلمی
گویند و فیروز و فیروزاباد و بالفتح و بکسر ثانی نیز آمده شهریست بفارس مولد صاحب قاموس و دهی است و قلعه بس نزد ملک
مرد شت و قلعه استبه محکم باذربیجان و دهی است بفاهر نهر است و دهی است نزدیک بکران و شهر است بهند قاس
بالفتح و سکون همزه تبر فؤس جمع و شکافتن و تبر زدن و اهن دراز علم که در دهنه لجام میباشد و طرف قفای
سر که بکردن پیوسته است و شهریست عظیم بمغرب بکثرت استعمال با الف خوانند فجس بالفتح تکبر و قهر کردن
فحس بالفتح بدندان وزبان کوفتن و لیسیدن لب جوان فدس بالضم عنکبوت فردوس بالکسر و فتح ذال الواد بها
کرد و انی فساح گیاه روئیده و بستانی که انچه در همه بستان باشد دران موجود بود از درخت انگور و خرما و جز آن
و نام روضه است نزدیک یمامه از بنی یربوع و آبیست از بنی تمیم نزدیک کوفه و قلعه ایست بقزوین و نام بهشت و
بضم فاء و ذال انچه برای مهمان اماده سازند و در روضه فردوس آمده پیش او کشند فرادیس جمع فردوس و موضعی است
نزدیک بدمشق و نزدیک بحلب فرس بفتحتین اسب یا ماده افراس و فروس جمع و بالکسر گیاهی است و بالضم مردم
ملک فارس و بالفتح افکندن شیر درنده شکار را و فرو کوفتن و شکستن استخوان کردن و کشتن و همیشه خوردن
نرس گیاه را و چرانیدن و نگاه داشتن اسب فرلیس چیزیکه از چوب سازند و کشته شده و نام مرد است فارس
سوار اسب و خداوند اسب فوارس جمع و ملکی است معروف که از پارس گویند یا مردم آن ملک که از فرس نیز گویند
فراس بالفتح خرمای سیاه و شیر درنده و ابو فراس بکسره کنیت فرزدق است و شیر درنده و کنیت ربیعه بن
کعب صحابه پیغمبر فرالس جمع فرنسه مغیان کنشت فرناس بالکسر سطبر کردن و درشت هقانان و شیر درنده
و مرد سخت دلیر و همچنین فرالس و نام مرد است فرطاس بالکسر عریض و پهن فرطس بفتح فا و طا دهی است ببغداد

باب الفا مع الزاء

قال فی القاموس فیروز بالراء المهملة ثم ... ۱۲

باب الفا مع السین

و بعضی گفته اند طبقه اعلای بهشت ۱۲

فسوس ضعیف عقل و سبک بکسر فسقاس بفتح هر دو قاف بمعنی نادان و گاهی بسیار بد بوی و نیز کسی که بسیار
بالفتح حرب و فطاس پوست پاک نکرده و بیهوده افسون که بدان کسی را ... کشند و نیز کرده اند و کشتن کسی را
بردی و بفتحتین بیهوش شدن فطیس بالکسر و تشدید طا مکسوره تبر بزرگ فطوس بالضم مردن و شکستن
بیضه مرغ و بر آوردن آنچه در آن است و تباه کردن و کشتن جوان و موی کیلار بر کشیدن و بالفتح و تشدید قاف
... فقعس بالفتح نام مردی قبیله است از بنی اسد و نام مردی است فقس بالفتح جهیدن و سنگ و خرس ... نام مردی
است از بنی ... که در حصه ... مشهور گشت فلحاس بالکسر
... و سیم فلس بالفتح پشیز یعنی درم زبون فلوس جمع و بالکسر نام بتی است قبیله طی را و بفتحتین بی نانی چیزی را
... بالفتح و تشدید لام پشیز فروش فلس بفتحتین ... فانوس بمعنی چراغ و فانوس شمع را از این جهت
گویند که ... قرطاس بالکسر ... و مستعمل آن
جمع شود و ... کنند
قنطلیس بالکسر ... فهرس بالکسر نوشته که در آن ابواب و فصول
جمع کنند معرب فهرست باب الفاء مع الشین فتش بالفتح جستجو کردن ... فحش بالفتح ...
کردن و فراخ کردن چیز فحش بالضم از حد گذشتن ... از اندازه گذشتن
... فاحش بالفتح و تشدید ...
... فحاش بالفتح ... فرش بالفتح ...
گستردن و کشتن ... و گسترده شود و فضا فراخ ... و موضعی که در آن گیاه بسیار بود
ریزه ها خورد از درخت ... و کاو و گوسفند و آنچه برای ذبح کردن بکار آید و گستردن ...
و فراخ کردن ... فراخ شدن و هموار شدن ... پیغمبر صلی الله علیه ...
... فراش بالفتح پروانه ... بر زمین ... از روغن آب و حباب ...
شراب ... که بدان دهن را بلگام پیوند
کنند و بالکسر ... و گستردن و ... فراخ کردن ... مرغ و ...
... بالفتح و تشدید ... فریش ... شوند ... بعد نتاج ...
... فش بالفتح و تشدید شین بیرون شدن باد
از ... و ... کردن ... و دزدی کردن و سعله
... بالفتح شکستن ... مرغ ...

باب الفاء مع الصاد

بالفتح وسکون یاء تحتانی سوراخ شدن خربزه بر ماده خربزه و ناز کردن و تکبر کردن و دیدن کسی آنچه در پیش او نباشد وسر و نصیب **فحص** بالفتح کاویدن از چیزی و تفتیش کردن و ترک کردن باران خاک و نشان نمودن و دندان پیش کودک جنبیدن و آشیانه ساختن مرغ سنگخوار در زمین و موضعی که در آنجا سکنی کنند و نام چند موضعی است در مغرب و یمن **فرص** بالفتح بریدن و شکافتن و در بیدن و سپیدن زخم برگ کلو **فریص** شربت آب دهان کردن و نصیب واحد و گوشت میان پهلو و گوشت شانه که همیشه میلرزد و فرایص جمع **فراص** بالکسر سخت و درشت سرخ و نام مردیست بالفتح و تشدید راء بیدکر و هی است زمینه با مله **فص** بالفتح و تشدید صاد نگین بکسر وضم مهم نیز آمده نصوص جمع و پیوند استخوان و مفصل و قطع کار و حدقه چشم و دانه در درخت مثل **فصافص** بالفتح و تشدید صاد نگین و نام مردیست **فصیص** بالفتح تر شدن و روان شدن تری زخم و جدا کردن چیزی از چیزی و بیرون کشیدن و آواز کردن ملخ و گریستن کودک بگریه ضعیف و خسته تایک که یا او روغن داده اند **فقص** بالفتح شکستن تخم مرغ **فقیص** همین که در دلالت زرا عکردن نکشد **فقوص** بالفتح و تشدید مثناه فوقانیه خربزه خام **فلص** بالفتح رفتن و زایل شدن **باب الفاء مع الضاد** **فحض** بالفتح و بحای مهمله شکافتن چیزی تر چون خیار و خربزه **فرض** بالفتح تعیین کردن و وقت چیزی مشخص کردن و مرسوم کردن و عطا دادن و اندازه کردن و بریدن و فریضه و واجب کردن خدای تعالی و نوعی از خرما و سوفار یعنی سوراخ گوشه کمان و چراغ و سپر و چوبی از چوبهای خانه و جامه و عطا و مرسوم و مفر و جای سوراخ زدن از آهن زنه دیرها **فروض** بالضم پیر شدن گاو و جوان **فارض** گاو پیر و هر چیز بزرگ و کلان چنبر باشد **فراض** بالکسر جمع فرض و آهن زنه و دهانه جوی و اندکی از لباس **فریض** تیر و کمان سوفار کرده **فرائض** فرموده های خدا تعالی از نماز و روزه و زکوة جمع فریضه و علم قسمت میراث **فض** بالفتح و تشدید ضاد شکستن چیزی چنانکه از هم جدا شود و شکستن مهر نامه **فضاض** بالضم شکسته و ریزه و همچنین فضض بفتحتین و بالفتح و تشدید با نام اسم کو و لقب مردیست **فضفاض** فضیض آبخوش روان و شکوفه که اول ظاهر شود و هر چیز منفرد و پراکنده **فضفاض** بفتح هر دو فا پیراهن فراخ **فیض** بالفتح رود نیل و نهر بصره و فاش شدن خبر و آشکارا شدن راز و لبریز شدن چیزی و لبالب شدن رود و بسیار شدن آب چنانکه از اطراف بریزد و مردن و برآمدن جان و آستین دو چیزی بسیار **فیاض** بحر پر آب و جواد مرد و بسیار بخشش و آب بسیار چنانکه از اطراف بریزد **فیوض** بالضم جمع فیض و بسیار شدن آب چنانکه روان شود و مردن و برآمدن جان **باب الفاء مع الطاء** **فوط** بالفتح تقصیر کردن در کاری و ضایع کردن و فوت آن و زیادتی کردن و غالب شدن در سخن بر کسی و مرد دخترزن کسی در کوچکی و پیش فرستادن و سبقت گرفتن و آبستن شدن نخل تا آنکه بزدیک رسد زمان شکوفه آن

خسته چیزی شکستن بعض میوه‌ها مانند خرما و زردآلو و غیره برهان

باب الفاء مع الطا

و پیش دستی کردن و پیش رفتن آب جو که وقتی برای اصلاح حوض و دلو و نگاه داشتن و شنا کردن برکسی
و در گذشتن حد کاری و نقصان و آمد پیش کسی بعد از مدتی و لشکر تند باده و بر بازده روز و کمتر از سه روز بنا
و زیادتی و غلبه و کوه خورد با سر پیشه و یک نشان راست که بدان راه توان یافت و راههای موضع است نهم
و بفتحتین کسیکه برای آب پیش رود با اسبابی چون رسن و دلو و درست و پاک کردن چاه مفرد و جمع آمده و ابی که برو
انها صد بکر بیش و مقدم باشد تا هر که پیشتر ابیاورا باشد و هر کار یکه و ثوابی پیش فرستاده شود و هر
طفلیکه پیش از بلوغ بمیرد و بضمتین ستم کردن و از حد در گذرانیدن و کار یکه در او از حد گذرانیده شود
و کار گذاشته و مانده و پیشه و بلندی و اسب تیز رو و در گذرنده از اسبان بکسر **فارط** پیش رونده با آب **افراط**
بالضم و تشدید راء جمع و ستاره اند دو ستاره که پیش بنات النعش واقع اند عهد و افراطان گویند و فراط
القطا پیش روندگان مرغ سنگخوار شوراب **فوط** بالضم پیش آمدن و سبقت نمودن در کار و **افراط**
بالکسر پیش دستی نمودن و بیشتر سخن کردن و ابی که مرکه پیش از ابیل قبیله او را باشد **فسطاط** بالضم شهر
مصر کهنه که عمرو بن عاص ورا بنا کرده و خیمه خرگاه بزرگ و سراپرده و جماعه انبوه از اهل شهر **فسیط**
آنچه از ناخن بگیرند و بیندازند **فلط** بالفتح [illegible] و حیران شدن از شرم و بفتحتین ناگاه **فلاط** بالکسر
ناگاه بکسی رسیدن و ناگاه بکسی سخن خوب کردن **باب الفاء مع الظاء** **فظ** بالفتح و تشدید ظا [illegible]
و سخن بد و درشت سخن و آب شکنبه که بفشارند [illegible]
شکنبه و کشیدن آب از آن **فظظ** بفتحتین بد خو شدن و درشت سخن شدن و همچنین فظاظ **فطیط**
ابمعنی مرد بازن **فوظ** و **فیظ** هر دو بالفتح مردن و بر آمدن خانه و دادن جان را **باب الفاء مع**
العین **فجع** بالفتح درد مند کردن و مصیبت زده کردن و بردن چیزی که پیش او عزیز و کریم باشد و بکسر جیم
فاجع مصیبت زده و کلاغ سیاه که از آن غراب البین گویند **فدع** بفتحتین کجی پیوند دست و پا چنانکه دست
قدم بر گردد و رفتار بر پشت قدم و بلند شدن میان قدم **فرع** بالفتح بلندی و بالا و چیز و مهتر و شریف قوم
و مال و منفعت افتاده و هم نام و شاخ درخت و کمان که از شاخ درخت سازند و کمان که از شاخ شکافته
بنا شد و عصا بر سر زدن و برتر شدن از قوم خود بزرگی و جمال و لگام زدن اسب را تا باز ایستد و بازداشتن
و [illegible] شعب کوه و بالضم نام [illegible] و موضعی است نزدیک بعرفات و جانب مدینه مشرفه و مردم که موی بسیار
داشته باشد جمع افرع ضد اصلع و بفتحتین اول بچه ناقه و گوسپند که عرب برای بتان خود می کشتند و
بضمتین جمع و نام موضعی میان مصر و کوه [illegible] موی شدن تمام موی سر شدن و شپش و به معنی بسیار
را [illegible] مفرد فرع و جمع [illegible] مشک زیاده کنند **فرع** بالضم و الکسر و بفتحتین رسیدن و فریاد رسیدن

الفاء مع الظاء

الفاء مع العين

و فرا پدید خواسته [illegible] بستن و بفتحتین پر و بم [illegible] فصع بالفتح فشار دادن رطب و بیرون آوردن از پوست
و مالیدن چیزی با انگشت تا نرم شود و وا کردن و خطا کردن چیزی و وا کردن [illegible] خلاف سر [illegible] چنانکه
[illegible] کشتن [illegible] از سر وا کردن و ظاهر کردن [illegible] شکم [illegible] نهان کردن فظیع چیز شنیع
و [illegible] از اندازه بگذرد و آب خوش و گوارا فضع بفتحتین عظیم سهل شدن کار [illegible] چنانکه [illegible] پستان [illegible]
و پر شدن ظرف و تنگ آمدن از کاری فقع بالفتح والکسر بهمارو غ سفید و نرم و سخت دویدن و بالفتح
درندی کردن و تیز دادن و سست [illegible] زود خالص شدن و بالتحریک [illegible] شدن و [illegible] کوتاه [illegible] نازک ما
و بالضم چیزی [illegible] بسته [illegible] جمع افقع فقوع بالضم سخت زرد شدن و زرد خالص شدن فاقع بسیار زرد
فقاع بالضم والفتح مرد [illegible] و همچنین فقیع و بالضم و تشدید [illegible] شرابیکه از جو و غیر آن سازند [illegible]
کفاهی که [illegible] شود و [illegible] ماننده [illegible] و بالفتح و تشدید [illegible] فقاقع
حبابها [illegible] فکع بالفتح [illegible] انداختن از اندوه و [illegible] فلع بالفتح شکافتن و بریدن و شکاف
قدم [illegible] و بکسر نیز آمده فلوع بالضم جمع فلع و بالفتح شمشیر برنده فنع بفتحتین فزون شدن و بسیار شدن
مال و خیر و کرم افزونی [illegible] مشک [illegible] بکسر نون مال بسیار و افزون شوند و همچنین فنیع فوح
بالفتح دمیدن بوی خوش فیع بالفتح [illegible] باب الفاء مع الغین فدغ بالفتح مالیدن چنانکه شکسته
شود فدغ سر شکستن فرغ بالفتح شکافتن [illegible] باشد [illegible] و گوارا کردن طعام
و بفتحتین [illegible] قدم فرغ بالفتح ریختن آب و بالکسر پرداختن از کاری [illegible] و بفتح [illegible] نیز آمده و بفتحتین
ریخته شدن آب جای برآمدن آب از دهن دلو و دو ستاره [illegible] بحسب رویت و بعضی گفته اند
[illegible] دو ستاره [illegible] منازل [illegible] مقدم و یکی را فرغ موخر خوانند
فراغ بالفتح پرداختن از کاری و بالکسر دهن دلو و [illegible] دو شاب باشد و اسب فراخ گام و [illegible] بادرو
حوض فراخ بزرگ که از چرم سازند و ناقه بسیار شیر [illegible] بزرگ که نتوان برداشت
و پیکان پهن فروغ بالضم پرداختن از کاری [illegible] فریغ اسب [illegible] فراخ و زمین
هموار فشغ بالفتح از بالا [illegible] و پوشیدن چیزی را فشاغ
بالضم پاره از چرم که [illegible] درخت [illegible] خشک گرداند [illegible] بمعنی
[illegible] نیز آمده و بالکسر کسل و سستی باب الفاء مع الفاء ففوف بالفتح مثانه گاو و بالضم [illegible]
که بر ناخن پیدا آید پوست سرخ دانه خرما و [illegible] پوسته که [illegible] باشد [illegible] مغز دانه خرما و نوعی از برد یمنی
دیوسینه که [illegible] باشد و چیزی اندک هفیف بالفتح زمین هموار [illegible] که در آن آب نباشد [illegible]

بادها

بادها مختلف در زاد و زد و موضعی است فتق بالفتح شکافتن و شکافتن نامه و شکافته و پراکنده مختلف شدن
گروهی و نزاع و جنگ افتادن میان مردم و نشان و صبح و بفتحتین نیز آمده و موضعی که در آن باران نبارید باشد
و مکر و اکوران باران نبارد باشد و با دخو کرده خصیه پیدا آید و بفتحتین گشاده شدن اندام زن و فراخی و ارزانی شدن
در سال فاتق شکافنده فتیق مرد تیز زبان و شتری که از فربهی گشاده و فراخ شده باشد و صبح روشن و بیگاه
دو شاخ فرزدق بفتحتین نان تنک کرده میان تنور فرو افکنده ناند ریزها و پاره از ارد و خمیر کرده و لقب
همام بن غالب شاعر مشهور فرق بالفتح جدا کردن و گشادن و راه میان موی سر که از فرق سر نیز گویند و پیمانه
اهل مدینه را و از مقدار سه صاع است یا مقدار شانزده رطل و بفتحتین نیز آمده و بعضی گفته‌اند بفتح را افصح
از سکون را و بالکسر رمه گوسفند و آهو و گاو و جز آن و گروه مردم و پشته و کوه و گشاده و شکاف میان چیز شکاف
و پاره چیز و بالضم جدائی قرآن و بفتحتین ترسیدن و صبح یا سپیدی صبح و در میان موج در آمدن و دوری میان
دو چیز و میان دو سم شتر و بر آمدگی و بلندی که بر آن است دیگر جدائی و دوری دندانها پیشین از یکدیگر
دور و جدا شدن تاج خروس از یکدیگر و دو ریش موی و موی ناصیه موی دیگر از یکدیگر و بالفتح و کسر را لوگها خوید
و پراکنده که از میان بیرون شده ترسنده و بالکسر و فتح راء گروها مردم جمع فرقه فریق گروه بیشتر از فرقه و ظرفی
است نزدیک بحرین و بالضم و فتح راء صحرا بجستن نیک نهاده فارق جدا کننده و شتر ماده و ماده خر و زن
که درد زه پیدا کرده باشد و ابر جدا شده از ابرها فاروق فرق کننده میان دو چیز و لقب عمر زیرا که فرق میکرد
میان حق و باطل یا آنکه ظاهر کرده بود اسلام بمکه در حال ضعف اسلام پس فرق کرد میان کفر و اسلام
و بزبان تازه فرق یا فیهما بهترین زنها و نیکوترین معاجین هر گاه فرق میکند میان مرض و
صحت فراق بالکسر از هم که جدا شدن و بالفتح و الکسر جدائی فروق بالضم رمیدن و بجستن ناقه و ماده
خران درد زه و نام موضعی است و بالفتح موضعی است نزدیک شهر قسطنطنیه فرانق بالضم شیر دونده و پیک و نوعی
که پیش پیش شیر بانگ میکند و شیر را میرساند و از سیاه گوش گویند معرب پروانک و پروانه و آنکه راه بر لشکر نماید
و آنکه نامه بر سلطان را راه نماید فسق بالکسر بیرون آمدن بنده از فرمان و رطب از پوست و بیرون آمدن از
پوست و بیرون آمدن از اطاعت و کار بد کردن و همچنین است فسوق و بالضم و فتح سین مرد بی پروا فسوق
همچنین فسیق بالکسر و تشدید سین فستق بالضم و فتح تاء و ضم آن معرب پسته فشق بالفتح شکستن و نوعی
از خوردن و دو سخن و بی‌باک شدن و دنباله گش و بفتحتین نشاط و حرص و خوشدلی و پراکنده شدن فشوق
و دویدن و دوری میان دو شاخ و دوری میان نای گلوی و اخوان فلق بالفتح شکافتن و بالکسر شکافته
شکاف هر چیز و بفتحتین نیز آمده فلق و سخن و بلا و کار شگفت و چوبی که او را اشکافند برای کمان و هر پاره

از خلق گویند و بفتحتین صبح و سپیده دم که آنرا عمود صبح گویند و آنوبدکان و دوزخ یا چاه هست در دوزخ
و زمین پست میان دو پشته زمین و فضای کشاده میان دو بلند بود و کنده بخورند انبان که سوراخ نیست اندر
و بفیدن فراخی ساق و عوج را بفظادر آن ساق بلای اندازنده بند کند و آنچه از شیر نه کاسه بماند و شکاف کوه
و شیریکه از هم بپرید شود و ده‌ای است یمن و بالکسر و فتح لام دهی است بنیشابور **فالق** شکافنده و بر
آورنده چیزی از چیزی و آفریننده و نام موضعی است و نخلی که شکوفه آن شکافته شود و بار آن ظاهر شود و فالق
الحب بر آرنده برگ از دانه و فالق الاصباح شکافنده سپیده صبح از سیاهی شب **فلاق** بالضم شیر بریده شده و
همچنین فلوق بالفتح و بالکسر غلیظ شدن و ترش شدن شیر چنانکه بریده شود و بالضم و الکسر تخم مرغ که شکافته
شود و بچه از آن بر آید **فلیق** بالفتح کار شگفت و ده‌ای است بطایفه و رگی است زیر گردن و در بازو و مغاکی است
پیش حلقوم شتر و بالضم و تشدید لام مفتوح نوعی است از شفتالو که دانه شکافته **فندق** بضم فا و دال
است معروف که آنرا بندق گویند و کاروانسرای که بر سر راه باشد و نام موضعی است **فندلق** بالضم صحیفه
حسنا **فنیق** بالضم سوفار تیر و سپید ناخن و ناقه که از اهلها اهله باشد و هر چیزی نیکو نوعی از کلام و اندام زدن
و جانب زبان و کناره از تیر و فوق الذکر سر ذکر بالفتح بالا و زبر نقیض تحت و فروتر آمدن و بلند شدن
بر دیگران **فواق** بالضم بر آمدن باد از سینه بر آمدن روح یا نزدیک شدن به بر آمدن جمع شدن شیر در پستان
ناقه و بادیکه از سینه بر آید حالتیکه در وقت نزع شخص را پیدا میشود و مقدار زمان دو دوشیدن
که ساعتی صبر کنند شتر بچه را تا شیر فرود آید از مادر میان دو دست سائیدن بر پستان و کشادن از آن و بفتح
نیز آمده **فهوق** بالفتح پر شدن ظرف چنانکه از سر بیرون ریزد و بفتح ها نیز آمده و رسیدن چیزی بفهقه یعنی
با ستخوان گردن **فهیق** بالفتح فراخ و کشاده از هر چیز و شتر ماده نیکو و برگزیده **فائق** افزون و زیاده بر
کسی و برگزیده از هر چیز و موضع پیوند سر و گردن **فیلق** بفتح فا و لام لشکر فیالق جمع فرد بزرگ **فیق** بالفتح
آواز ماکیان و بالکسر کوه قاف که گرد دنیا محیط است و مرد دراز و موضعی است و شیر که در میان دو دوشیدن
در پستان جمع شود و بفتح یا نیز آمده جمع فیقه بالکسر **باب الفاء مع الکاف** **فتک** هر سه حرکت
کشتن و ناگاه مرتکب کار عظیم شدن و قصد کردن و دلیر شدن و همچنین فتوک و فرصت یافتن و کشتن یا
زخم زدن بکبر و الحاح کردن در کار بی **فاتک** دلیر **فتاک** بالضم و تشدید تا جمع **فدک**
بفتحتین دهی است بخیبر **فدیک** بالضم و فتح دال نام موضعی است **فرک** بالفتح مالیدن جامه و خوشه و دشمن داشتن یا
دشمن داشتن زن شوهر او همچنین فروک بالضم و بالکسر دشمنی یا دشمنی زن با شوهر و یا دشمنی شوهر با زن و بفتح
نیز آمده و نام دهی است و بفتحتین [illegible] شدن [illegible] و ده‌ای است باصفهان و بکسر و فتح را موضعی است

شتر نیکو که بر آن [illegible]
شوند و از آن زیاشانند
و عرض بدارند فنق
بفتحتین شتر ماده فربه
و زن بنعمت پرورده

فوق مع

[illegible] مع

وبالفتح

و بالفتح و کسر راء چیزیکه پوست و مالیده و پاک کرده شده فارک و فروک بالفتح زنی که شوهر را دشمن دارد
فرونک دانه و خوردنی که از آن مالیده و پاک کرده باشند بروغن و جز آن آمیخته باشند فک بالفتح و تشدید کاف
جدا کردن دو چیز بهم در شده از یکدیگر و خلاص کردن اسیر را و بار و در رهان کردن کودک را و از گرو بیرون
آوردن گرو شده را و آزاد کردن بنده را و همچنین فکوک و یکی از دو طرف زنخ بالایین را فک اعلی و زیرین را فک
اسفل خوانند و پیر فرتوت شدن و دست واکردن از آنچه در دست باشد فاک بتشدید کاف پیر فرتوت و نادان
فکاک بالفتح والکسر آنچه گرو را بیرون آرند و خلاص شدن اسیر از بند فکک بفتحتین گشاده شدن پیوند دوش
از ضعف و سستی و شکسته شدن طرف دوش و اما سست شدن قدم فلک بالضم کشتی و کشتیها مفرد و جمع
آمده و بفتحتین آسمان افلاک و فلک بضمتین جمع و چرخه ریسمان و معظم و گرداب هر چیز و موج بحر و آبی که باد
او را بحرکت آرد و دیک توده گرد و پاره زمین بلند گرد برآمده واحد فلکه بالفتح فموک بالضم سبزه کردن و مقیم
بودن بجائی و درآمدن در کاری و در دروغ گفتن فنک بالفتح شگفت و بفتح نون نیز آمده و بمعنی و سبزه
و غلبه و دروغ و بالکسر در خانه و پاره از شب بالضم نیز آمده و پیوسته خوردن طعامی و مکروه داشتن
آن و بفتحتین جانوریست که آن را بفارسی دله گویند و از پوست آن پوستین سازند و آن پوستین نیکوترین پوستینها
است و موافق جمیع مزاجها معتدل است و بجای از ابریشم فنک گویند دهی است بسمرقند تمت باب الفاء
مع اللام فال بسکون همزه شگون نیک و گاهی در شگون بد نیز استعمال کنند فال بالف دهی است بفارس
معرب پال از آنجا است قطب الدین فالی مؤلف تقریب و شهریست بخوزستان و بعضی گفته اند که آن
فال الله است فال بالکسر و مد همزه نوعی از بازیست و آن چیزیست که در خاک پنهان کنند و بعد از آن خاک را
قسمت کنند تا آنکه در حصه یک کس آن چیز یافته شود فتل بالفتح تافتن و بر گردانیدن و بفتحتین دوری میان ارنج
و پهلوی شتر فتیل بالفتح چیزی تافته شده و رسن باریک و لیف خرما و رشته دانه خرما و چرک میان
انگشتان فجل بالضم و بضمتین ترب بالفتح و بفتحتین سست شدن و سطبر شدن فحل بالفتح نر و نره
میان مادها رها کردن و ستاره سهیل و نام مرد نیست حصیر که از لیف خرما بافند فحول بالضم جمع و
موضعیست در شام و بالکسر ... نام چند موضع است فحل فحل از اصیل و نجیب فحال بالکسر جمع
فحل و بالضم و تشدید حاء درخت خرمای نر که بر ندارد فرعل بالضم بچه کفتار فسل بالفتح مرد ناکس بی
مروت فسول و افسال جمع و شاخهای درخت انگور که از برای نهال باشد و از شهر باز داشتن کودک
و بالکسر نادان فسیل فسال فسکل بالکسر و کسر کاف مرد کاهل و ناکس و بکسر فاء و کاف و ضم هر دو است هم
که در ... اسپ ... عربیه اسب که شرط کرده در ... بتازند تا بهای ایشان ... محلی

الفاء مع اللام
چه سکون فال ...
زدن بر لحن

وکنف ف

ومصلی ومسلی هر سه بر وزن مفرج و تالی و عاطف و مریاح بالضم مؤمل و حظی و لطیم و سکیت بضم و فتح کاف
گرانبار اشکل و نا شود نیز گویند هشل بالفتح ناتوان و سست شدن و مرد زهنده و بدل و بالکسر هودج و حرج
مرد زن بر خود اندازد در هودج و بفتحتین بدل و ترسنده شدن **فصل** بکسر اول موسم از چهار موسم سال و یک بخش
از سخن و جز آن فصول جمع و جدا کردن و جدا شدن و پرده و حجاب میان دو چیز و پیوند و استخوان از بدن و محل
پیوند اعضا و سخن راست و ظاهر و حکم درست و فاصل میان حق و باطل و از شیر باز کردن کودک و باز داشتن
و بریدن و نغز یکه در قافیه بیت واقع شود و آن اسقاط یکحرف متحرک با زیاده است و مانند آن میان جای بر
بیننده و فصل الخطاب کلامیکه فصیح و روشن باشد و فرق کننده بود میان حق و باطل و کلمه اما بعد و کلام
معجز نظام البینة علی المدعی والیمین علی من انکر **فصال** بالکسر باز داشتن کودک از شیر و جمع فصیل **فاصل**
فرق کننده میان دو چیز **فصیل** دیوار نیز [illegible] حصار یا سور بیرون شهر و شتر بچه که از شیر باز کرده از
مادر جدا کرده **فضول** بالضم بر آمدن از شهر و جمع فصل **فضل** افزونی و همچنین فضیلت افزون شدن
و بخشش و غلبه کردن بر کسی بفضیلت و بضمتین زن با مرد که جامه زبون [illegible] در خانه پوشد برای کار
کردن **فاضل** افزون آینده و مرد دانا و صاحب فضل **فضائل** افزونیها و هنرها و درجات بلند جمع فضیلت
فضول بالضم زیادتیها و افزونیها جمع فضل و فضولی کسیکه بما لا یعنی مشغول شود و زیاده سخن کند **فضال**
بالکسر و غلبه جستن در فضل بر کسی و جدا کردن [illegible] و بالضم و نشستن بعضی بر بعضی **فعل** بالفتح کردن
و بالکسر کار و [illegible] و حرکت و جنبش آدمی و فرج شتر ماده و فرج هر ماده که باشد **فعال** بالفتح کار نیک
[illegible] هر کار دیگر که باشد نیک یا بد و بالکسر کردارها و کارها جمع فعل و با همه کارها کردن و [illegible]
و [illegible] بعضی جمع و بالفتح و تشدید [illegible] کار کنند و نام [illegible] فعال
[illegible] فاشر **فول** بالفتح و تشدید لام [illegible] **فاول** جمع و [illegible] کردن لشکر را
و شکستن [illegible] که از جنگ منهزم شده باشند [illegible] آمده و بالکسر [illegible] خشک که در [illegible] باشد و نام آن
بهارند **فلیل** درخت انبوه [illegible] **فل** بالضم [illegible] مخفف فلان **فلفل** بکسر هر دو
[illegible] بضم هر دو [illegible] دو قسم است [illegible] سپید و بضم هر دو [illegible]
کاد و [illegible] **فوفل** بالضم والفتح معروف [illegible] درختان مانند درخت
نارجیل است **فول** بالضم باقلا [illegible] **فوال** بالفتح و تشدید واو باقلا
فروش **فواصل** [illegible] **فواصل** [illegible] **فیل**
بالکسر معرب پیل و خشبی [illegible] **فیال** بالفتح و تشدید یا [illegible]

و صاحب بیل فایل دندان و گوشت کنارهٔ سرین فیصل بالفتح حاکم و حکم کننده و فیصل از نامهای خدا و باطل و
بن بمعنی حاکم فیصلی گویند نیز **باب الفاء مع المیم** فأم بالفتح و سکون همزه سیراب شدن و پر کردن شتر
دهان را از گیاه فئام بالکسر و مد همزه گروه مردم کلیم و چادر که بر هودج کشند و نام مرغیست خوانند بهمزه فوم بضمتین
فحم بالفتح خاموش شدن چنانکه جواب نتوان دادن و آب ساکن که روان نباشد و بفتح و بضمتین انگشت و غیر کلی (زغال بریان)
و در شب یا سیاهی شب فاحم سخت سیاه و گوسپند او از کننده فحیم انگشت و سخت سیاه فحوم بالضم سیاه رنگ
شدن و گریستن کودک چنانکه کبود شود و بدبو و مغلوب شدن فخام بالضم روان شدن آب فخیم بزرگ
قدر و هر چیز بزرگ فدم بالفتح درماندگی و عاجزی در سخن و گرانی و ستبری زبان و کم فهمی و مرد نادان و درشت
و جفا کننده و چیز سرخ سبز رنگ یا آنکه سرخ خالص و سیاه نباشد فدام جمع بر دهن فدام گذاشتن بر دهن کوزه بند
بستن فدام بالکسر و بالفتح و تشدید دال دهن بند مجوس که بر دهن خود می بستند هنگام خوردن و آنچه برای
صاف کردن آب و شراب بر دهن کوزه و ظرف گذارند و بالکسر دستار فوزم بضم فا و زاء کفش موزه دوز و فوزم
بضم فا بمعنی موزه فصم بالفتح شکستن چیزی چنانکه جدا نشود و گسستن و بریدن و ویران شدن خانه فطام
بالکسر جدائی و بریدگی کودک از شیر فطیم کودک از شیر باز شده و باز داشتن از عادت فغم بالفتح آکنده و پر
پر کردن ظرف از آب و مانند آن و پر کردن بینی از بوی خوش و درخت نبات گلی است فغم بالفتح ابشتن و
گشادن بوی خوش سوراخ بینی را و بوسه دادن زن را و شیر خوردن نوزاد و بفتحتین فغم شدن بجائی و لازم
شدن بان و حریص شدن بچیزی فقم بالفتح و الضم زنخ یا یکطرف زنخ و بفتح آنچه بجنبش زبان از میان دندان
بیرون آید و بفتحتین برشدن و دندان پیش بالائین بیرون آمدن و بسیار خوشحال شدن و مال بسیار شدن
و کم شدن و بضمتین دهان و بالفتح و کسر قاف مرد ناکد سخن بر خصم غالب شود فقیم بالضم و فتح قاف و سکون
یاء گروهی از شیاطین کنانه فم بهر سه حرکت دهان و بتشدید میم نیز آمده فوم بالضم سیر و نخود و گندم و نان و
هر دانه که از ان نان پزند و گره پیاز و سیر و لقمه بزرگ فهم بالفتح دانستن و دریافتن و بفتح ها نیز آمده و نیز قبیله ایست
و بالفتح و کسر ها زود دریابنده و نیک دریابنده فهم بالفتح مرد سخت فیوم جمع فیوم بالفتح مرد سخت و نام شهری
در مصر فیلم بفتح فا و لام سر بزرگ و مرد بد دل و چاه فراخ و ستانه و نطع و بسیار از لشکر **باب الفاء**
مع النون فاران نام کوهی است که در توریت مذکور است فتن بالفتح سوختن و آزمودن و شکستن
چیزی و گونه و حالت بالکسر و فتح تاء فتنه و معنی آن گذشت فتون بالضم آزمودن و بفتنه افگندن و شگفت
آوردن از چیزی فتان بالکسر غلاف از چرم و پوست که در پای می کشند و بفتح و تشدید تا دزد و شیطان
و فتان نگین و زرگر و پیشه ور و رهبن بفتحه بالتشدید آورده و سبو فاتن گمراه کننده و شیطان فتیان

فطم بضمتین ... نافه که شتر بچه ... از وی باز کنند ... بالفتح باز کردن ... را از شیر و بریدن ... درختان و تا زمان ... از عادت ...

جوان

جوانان و جوان مردان و بفتحتین نوجوان و شب دوند فدن بفتحتین دنگی است معرّب و قصر بزرگ و بلند
فدین بالضم و فتح دال دهی است فدان بالفتح و تشدید دال و بتخفیف آن گاو بالا و گاو کار با هم بندند برای قلبه
رانیدن و گاشتن و آلت قلبه رانی که بر گاو بندند برای قلبه رانی فدادین بتخفیف دال جمع معنی فدادین بتشدید دال کذا شت
در بغداد فرفیون بفتح و کسر با دوم داروئیست معروف فرون بالضم حجامان بخش که دندان بر کنند و آن غیر نورد
است و نانی که در زایر نهند از وی قرص که بینند نیز فرغنی بمعنی مرد درشت غلیظ و سلک غربه آمده فران بالفتح نام
اسپی و بالفتح و تشدید را اسم رهی و سبع در معربین مین فرین بالضم و فتح راء دهیست بشام و بالکسر
نشد ببر را محسوره موضعیست فرزان بالکسر معرب فرزین فرزانه و فرازین جمع فرقدان دو ستاره
نزدیک قطب فرقان بالضم قرآن و هر چه بدان فرق کنند میان حق و باطل و سحر و صبح و نور و نیز و شکافته شدن
دریا و یوم الفرقان روز بدر فرسن بکسر ها و سین سم شتر فرواسین بضم فاء و فتح راء و کسر سین شیر درنده
سطبر کردن فرجون بکسر راء و فتح جیم پشنجار ستور فرسون بالفتح کندالیه کوهی فرعون بالکسر
نهنگ و لقب ولید بن مصعب که معاصر موسی ع بوده و لقب هر که پادشاه مصر شود و هر که سرکش و متمرد شود
و بعضی گفته اند نام پدر خضر یا پدر او فشن بالضم دهی است بمصر فاستان دهی است بمرو فطن بر سه
حرکت و بفتحتین و بضمتین زیرک شدن و زیرکی و بالفتح و کسر طاء زیرک و دانا بر وزن ... و عضد نیز آمده
و همچنین فاطن و فطین و فطون بالفتح و فطن بالضم جمع فلان بالکسر والضم کوکر ... فلان و فلانة بالضم
کنایه از آدمی و بالف و لام کنایه از بهائم و گاه بکیر افل و دو و الفلانه جمع ... فن بالفتح و تشدید نون
حال و گونه و نوع از چیزی و راندن فنن بفتحتین شاخ افنان جمع افانین جمع الجمع فیحن بالفتح سند باب
الفاء مع الواو فاو بالفتح و سکون همزه زدن و شکافتن سر بزخم شمشیر و شکافتن هر چیز و شکاف
میان دو کوه فجو بالفتح کج بودن زه از کمان فرو بالفتح پوستین پوشیدن و پوستین فسو بالفتح گوز دادن
بی صدا و لقب گروهی از قبیله عبد القیس فشو بالفتح و بضمتین و تشدید واو فاش و آشکار شدن
خبر و منتشر شدن هر چیزی فصو بالفتح فراخ شدن مکان و ... نکردن ... فطو بالفتح سخت راندن
فغو بالفتح و غین معجمه شکوفه حنا و همچنین فاغیه ففو بالفتح پس کسی رفتن و موضعی است فلو از شیر باز کردن
کودک و کره اسب و بشمشیر زدن و مسافر شدن و عاقل شدن بعد از نادانی و بکسر و بضمتین و تشدید واو کره و کره
اسب که از شیر باز کرده باشند یا آنکه یکساله شده باشد فهو بالفتح سهو کردن باب الفاء مع الهاء
فاره بالفتح مرد زیرک فره بفتحتین سخت شاد شدن و شهریست معروف نزدیک سجستان اما اصح آنست که
آن فراه است بروزن صحابه و بفتح و کسر راء مرد سخت شاد فرهین و فرهاء جمع فقه در یافتن و دانستن بو

فرزین مهره شطرنج که بمنزله وزیر است برهان

فوران جوشیدن فصاد بفتحتین مردن و بخت شدن آب و پیدا شدن و فاش شدن خبر صح

و علم دین و شرع بغیر و بفتح و کسر قاف دانشمند شدن فقیه فکه بفتحتین خوش طبع و ظریف شدن فواکه
میوه‌ها جمع فاکهه و بعضی گفته اند خرما و انار و انگور باشد و این خطا است فوه بالفتح فاه دهان افواه
جمع و بفتحتین فراخ دهان شدن و بالضم و تشدید واو مفتوح رودنک که از او رنگ کنند و ناس نیز گویند **باب الفاء
مع الیاء** فوی بالفتح شکافتن چیزی و دروغ گفتن و بالفتح و تشدید یاء دروغ گفته شده و از خود ساخته
شده **باب القاف مع الالف** قباء جامه معروف و بغیر همزه گیاهیست و بغیر همزه خم کردن چیزی و بالضم
و بهمزه موضعی است نزدیک مدینه و بی همزه نیز آمده و موضعی است میان مکه و بصره و بغیر همزه شهریست بفرغانه
قبیطی بالضم حلوائیست معروف و او را قبیط و قباط بالضم و تشدید باء نیز گویند قبعثری بالفتح شتر بزرگ و
شتر بچه لاغر و جانور دشتی زرد رنگ و چیزی سخت بزرگ خلقت و نام شاعریکه معروف بفصاحت است و گویند
در وصل انگور با جمعی از ظرفای شعرا بباغی در آمد که حجاج در میان آمد قبعثری گفت اللهم سوّد وجهه
واقطع عنقه واسقنی من دمه یا رخدایا سیاه کن روی او را و ببر گردن او را و از خون او بیاشامان مرا چون
این خبر بحجاج رسید در حال باحضار او امر کرد چون پیش حجاج آمد غضب و تهدید او را دید سببش گفت چون
رسید انگور نزدیک بود دار زدی شوقی وارو از خصلها درخواستم که انگور بپزد و بر سکه سیاه شود تا از شیره
و بیاشامم دشمنان از روی عداوت بنوع دیگر عرض نمودند چون حجاج بعد از گفتگوی بسیار با کمال فصاحت
از جواب و عاجز ماند از روی غضب گفت لاحملنک علی الادهم نور اهر اینه سوار کرد بر سیاه اسب قبعثری بر معنی
سیاه حمل نموده در جواب گفت مثل الامیر یحمل علی الاشهب والادهم یعنی مثل امیر را سزاوار است که بر اشهب و ادهم سوار
کند باز حجاج گفت اردت حدید از ادهم حدید اراده شده است قبعثری باز حدید را بر معنی دیگر حمل کرده جواب
گفت ان یکون حدیداً خیر من ان یکون بلیداً ادهم که تیز رو باشد بهتر از آنست که کند رود و بود حجاج از کمال فصاحت
و سرعت جواب او در مانده از تقصیر او در گذشت قتلی بالفتح کشتگان جمع قتیل قثاء بالفتح والکسر
و تشدید ثاء خیار دراز که از درازی و باریکی گاهی خم میشود و قند خیار کوچک که از خیار با درنگ کوچک
قذی بالفتح خاشاک که در چشم و شراب و غیر آن افتد و خون و آب غلیظ که از زخم شتر ماده و غیره میش قبل از
زادن و پس از زادن افتد و بالکسر خاک باریک قربی بالضم خویشی و نزدیکی و خویش و نزدیک شدن قری
بالکسر مهمانی و مهمانی کردن و بالفتح دهها جمع قریه قراء بالفتح مهمانی کردن و بالضم و تشدید راء قرآن خوانان
جمع قاری عبادت کننده و پارسا و بدین معنی مفرد است و بالفتح و تشدید راء خوش خوان قرء بالفتح
و وزیدن باد بوقت خود و توار کوفتن آب منی در رحم ناقه و باز برگشتن و نزدیک شدن و پس شدن و بر گردیدن
و عبادت کردن و آبستن شدن ناقه و جمع کردن و فراهم آوردن و زادن حامله و سپری شدن و حیض قی زن

و بمعنی شاد شدن
فاکه و فکه بالفتح
القاف مع الباء
القاف مع الالف
و کسر کاف شادان
و خوش طبع و ظریف
ح

و وقت حیض و طهر هر دو و حیض و بدین دو معنی بفتح نیز آمده و وقت و قافیه اقراء و قروء جمع بعضی گفته‌اند
قرء که بمعنی حیض است جمع آن اقراء است و بمعنی طهر جمع قروء است **قصار** بالضم پایان و نهایت چیزی **قضأ**
بالفتح خوردن و کنده شدن و بوی گرفتن مشک و افتادن و سرخ شدن چشم و تباه شدن آن و کهنه شدن
رسن و پاره شدن آن و بالفتح و مد هم و بغیر همزه حکم کردن و گذاردن واجب و تمام کردن و فرو نهادن و پیدا کردن
و عبادتی که فوت کرده شده باشد و بشده بقضا درزه محکم **قضایا** حکمها و خبرها جمع قضیه **قطاه** بالفتح
مرغ سنگخوار **قفا** پر کردن **قلی** بالکسر دیه **قلاء** بالفتح دشمن داشتن کسی را **قمیء** بالفتح فربه شدن ستور و خوار
شدن **قمراء** بالفتح شب ماهتاب و مرغیست شبیه بهناب **قیء** بالفتح برانداختن چیزی از گلو **باب القاف**

القاف مع الباء

مع الباء قأب بالفتح و سکون همزه طعام و آب خوردن و آشامیدن یا تمام خوردن و آشامیدن **قاب**
بالفتح و بالف ما بین قبضه کمان و خانه کمان و مقدار چیزی و همچنین قیب بالکسر **قوب** بالضم نوبه و غوغا کردن
در خصومت و جنگ و برآمده شدن و پوست خرما و خشک شدن ریش و جراحت **قبقب** بفتح هر دو قاف شکم
و بالکسر صانع نبیذ دیگ **قبّ** بالفتح و تشدید باء شنیدن آواز دندان برهم زدن شیر درنده و شتر نر و آواز
کردن دندان شیر که بهم کوبد و همچنین **قبیب** خشک شدن گیاه و بریدن و برکشیدن از مردم و شترها و پاره‌ها
که در دو گنجیده برهم کنند و سوراخی که در آن محور دولاب گذرد و یا سوراخ میان بکره دلو و چوبی که در میان
بکره دلو میباشد و نیز بیکو و پادشاه و خلیفه و ما بین دو الیه یا دو سرین و بالکسر استخوان برآمده از پشت یا
دو الیه و شیخ قوم و بالضم زنان باریک میان جمع قبا بالفتح و تشدید با **قُبُب** بضمتین باریک میان و بالضم
و فتح با جمع قبه **قباب** بالضم قلعه‌ایست بملک هند و شمشیر تیز بران و بینی بزرگ و قوی و بالکسر موضعی است
بسرحد و محله‌ایست بنیشاپور و موضعی است در دهکده حیان بصره و دهی است بایین مصر و دهی است
نزدیک بعقوبا و نوع ماهی است و جمع قبه و بالفتح و تشدید باء شیر درنده و موضعی است **قنبان** **قبقاب** بفتح
هر دو قاف دروغگوی و شتر مست آواز کننده و اندام فراخ زننده و نعلین چوبی و مهره است که بدان جامها
مهره کنند و نیز آواز کوه و آواز دندان نیز و همچنین قبقبه **قتب** بالکسر روده و آلات و سلاخ و ساز گاو یا کشن اقتاب
جمع و بعضی گفته‌اند که اقتاب آنچه از پیه و جز آن گرد روده و شکم پیچیده است و روده‌ها را قتب گویند و بالفتح
خوراندن روده و پیه بر آن و بعضی نیز پالان یا پالان خورد بقدر کوهان شتر و بسکون تاء نیز آمده و بالفتح و
کسر تاء تنگ خو و زود غضب **قحب** بالفتح کلان سال و عجوز و سرفه کردن و انکار و سرفه کبیر **قحاب**
بالضم سرفه اسب و شتر و مردم **قرب** بالضم نزدیکی و نزدیک گشتن و موضعی است و بالفتح در آوردن شمشیر
در غلاف و ساختن غلاف برای شمشیر و بالفتح و بعضی نیز گفته‌اند و بالکسر از در زیر و سر شب برای فرود آمدن

فرد اشکار

نزدیک داشتن و بالکسر و فتح راء مشکها جمع قربه **قراب** بالکسر یا نزدیک بنزدیک شدن و نیام شمشیر یا ظرفی که
شمشیر با نیام در آن کنند و برداشتن آب برای مجامع و بالفتح نزدیکی **قارب** کشتی خورد که پهلوی کشتی بزرگ دارند
برای برآوردن سنگ و آنکه شب طلب آب کند و **قارب** بالضم نام طماعی است معروف به طمع تو شتر بر سنگ دید
که زیر این سنگ زر است چندان سر بر سنگ زد که بمرد پس بدین لقب مشهور شد **قریب** نزدیک و ماهی نمک زده
مادام که تر باشد و بالضم و فتح را نام مردیست لقب پدر اصمعی و لقب رئیس خوارج **قرطعب** بالکسر و فتح طا چیزی
اندکی **قرب** بالفتح جماع کردن و بفتحتین سختی و درشتی و سخت شدن **قاذب** سود کردن **قسب** بالفتح
چیزی درشت و سخت و خرمای خشک که در دهان ریزه شود و روان شدن آب **قسوب** بالضم سخت شدن
قشب بالفتح آمیختن و زهر دادن و مکر و مرسانیدن و تباه کردن و آلودن بچیزی
و کسب بدنامی و بدنامی کردن و دروغ گفتن و سرزنش کردن و جلا دادن شمشیر و زنگار کردن و هوش و بالکسر
نقش و نام مردیست **قاشب** عیب کننده و زنگ شمشیر و زهر و بد بمعنی بفتحتین نیز آمده **قشیب**
شمشیر تیز زدوده و زنگ سبده و نو و کهنه و ضد است **قصب** بالفتح بریدن و باز داشتن شتر از آب پیش
از سیر شدن و بالضم پشتی روده انصاب جمع و بفتحتین نی و هر گیاهی که میانش خالی و گره دار باشد و ماسوره و هر
چیز که مانند آن میان کاواک باشد چون استخوان و آنچه از نقره و برنج میان کاواک سازند و استخوان انگشت
و گلو و مخرج نفس و دهانه شش و مجرای آب چشمه و مجرای اشک و جامه ناز که از کتان و مروارید بلند و زبرجد جوهر
مرصع بیاقوت و بهلهای که کرده باشند جواهر و فی الحدیث بشر خدیجة ببیت فی الجنة من قصب **قصاب** بالضم
و تشدید صاد جمع قصابه بمعنی نای و نی و بالفتح نای زن و برنده گوشت و همچنین قاصب بمعنی رعد آواز کننده
نیز آمده **قضب** بالفتح بتازیانه و چوب زدن و بریدن و هر درختیکه بلند و بسیار شاخ باشد و شاخهائی که
بریده شود برای ساختن تیر و کمان و درختیکه از آن کمان سازند و گیاهیست **قضیب** شاخ درخت و ناقه رام
ناشده و ابر و شمشیر نازک و شمشیر تیز و تازیانه و کمانی که از شاخ درخت سازند و واد یست بتهامه و نام مردی
است **قاضب** شمشیر تیز و قواضب جمع **قطب** بالفتح درهم کشیدن و چین افکندن میان دو ابرو و ترش شدن و
بریدن و جمع کردن و آمیختن شراب با آب و در غضب آمدن و پر کردن ظرف و یک گوشه جوال در گوشه دیگر کردن و
پیچیدن اندر جمع شدن گروهی و میان دو کوه کدورت افکندن و بهر سه حرکت میخی که آسیا بر آن میگردد و بالضم
ستاره ایست که قبله مسجد بر آن بنا کنند و سید قوم و سپاه بزرگ مدار کار بر او باشد و مدار و اصل هر چیز **قطوب**
بالضم رو ترش کردن و درهم کشیدن و بالفتح ترش رو و شیر درنده **قطاب** بالکسر آمیختگی و گریبان جامه **قطرب**
بالضم دزد و موش و کرک موی ریخته و جاهل و ابله و سفیه و مصروع و نوع عیست از ما لیخولیا و سکان نخود و جنیان

خورد و مرغیست خیانوری بسته که در بام روند و در حرکت مینا شد و بعضی گفته اند که ان کرمیست سیاه که بر رو
آب در حرکت مینا شد و لقب ابی الشمقمق است بمعنی شاگرد سبق که همیشه در طلب علم میرود قعب بالفتح کاسه چوبین
بزرگ و قدحی که یک کس را سیراب کند قلب بالفتح دل و خالص هر چیز و میانه لشکر و منزلیست از منازل قمر و آن
ستاره ایست بزرگ که بر قلب عقرب واقع شده و برگردانیدن و باژگونه کردن جامه و جز آن و بر دل زدن و چیزی
بدل رسیدن و مغز درخت خرما بیرون کشیدن و میرانیدن و سرخ شدن خوشه خرما و بالضم دستبرنجن و دستینه
و مار سفید و مغز درخت خرما با سکون میان برگ آن و بدین معنی بالفتح والکسر نیز آمده و بالفتح و تشدید لام مفتوح
مرد حیله کر دانا بگردانیدن کارها و فضیحت مرکشتکی لب قلیب چاه یا چاه کهنه که دیوار گرفته بسنگ و جز آن و آنکه
بکسر لام کو داشته و واژگون کننده و غوره خرمای سرخ کشته و بزبکه رنگ او خلاف رنگ مادر باشد و بفتح
لام کالبد کفش و خشت زر و نقره و جز آن و بکسر لام نیز آمده قلاسی بالضم کوهیست و درد دل و بیماری کشنده
شتر علی الفور قنب بالضم غلاف قضیب چارپا یا چارپایی که سم دارد چون اسب و جز آن و ماده آن بزرگ قنبت
و جماعت مردم قوب بالفتح دفن کنند و شکافتن مرغ بیضه خود را و بالضم جوزه قهب بالفتح سپیدی که مایل و کوه
بزرگ و شتر کلان سال

باب القاف مع التاء

قافله کاروان از سفر باز گردنده قابله زن شابینه
و زنی که بچه زایاند و زنی که بچه را پرورش کند و شب بخسبنده شب آیند قافیه پس سر و در پی آینده و کلمه
آخر که بیان شعر دهست بنا شد قاطبه همه قاعده بنیاد و زن نشسته قاذوره بدخلق و پلیدی
قاذورات جمع قارعه حادثه زمانه کوبنده چیزی و قیامت قانت فرمان برنده و دعا خواننده در نماز و خاموش
قارورهٔ شیشه و هر چه در آن شراب و غیر آن قرار گیرد و حدقه چشم و بول مریض که پیش طبیب برند قابله
زمانه تقلوله قبله بالضم بوسه و بالکسر کعبه و جهتیکه بدان جهت روی کنند در نماز و بالفتح چوبک که در میان
سوراخ که در دوک چرخ کنند قبره بضم قاف و فتح بای مشدد و قبره بالنون مرغ چکاوک که از ایرسو نیز
گویند و عوام او را ابابیل نامند قبضه بالفتح یک کف دست و بالضم دستهٔ چیزی و بدست گرفته شده و مقدار
یک مشت از چیزی قبه بالضم و تشدید باء بنای گرد بر آورده چون گنبد و هرچه مثل گنبد سازند چون قبه سپر
و قبه عماری و مانند آن قباب بالکسر جمع و قبة الاسلام بصره و قبة الشاة بالکسر هزار خانه شکنبه قبیعه
بند شمشیر و کارد و سوراخ بینی خوک قباله بالفتح ضامن شدن و نا دقبول یعنی تا بدست آمدن و بالکسر دراید
کردن قتره بفتحتین غبار و نشانه سیاهی قتات بالفتح و تشدید تاء سخن چین و دروغگو قتوت بالفتح و تشدید
(بفتح اول و کسر دوم ... بوته است برهان)
تاء سپست یونجه و سخن چینی کردن و دروغ گفتن و خوشبو ساختن روغن بریحان قحبه فاسد درون
از درد دروزن گار و بعضی گفته اند که بدین معنی عربی نیست قتره توانا شدن و توانگر شدن قدوه بالکسر

والضم

القاف مع التا
وکاروان روکنده را
نیز قافله میگویند
نفالا مصباح

چکاوک چه اناثی مرغی
ست نیک کنجشک بزرگتر
و آنکه از اهل عجم
خواننده بعربی قبر و
ابو الملیح گویند
برهان

انموم مرغ سیاه کوچک
و سهر غاها اشیانه
کند و بعربی حمره
برهان
بجنز

و بالضم پیشوا قوحه بالضم دیش و جراحت قوبچه اولادی که از چاه بر آید و اول هر چیز و طبیعت آدمی و گونه
مال قوبه بالضم خویشی و نزدیکی و نزدیک شدن و بالکسر مشک و خم بر وزن عنب جمع قوبه بالفتح ده و شهر
قوعه بالضم چوب پاره و جوانی که بدان غالک بر بند و بالفتح کدوی تر قوطه بالضم گوشواره قوقشه بالفتح
حیوان را خواندن قوقزه بالفتح آواز کردن شکم و سبک خندیدن و آواز کردانیدن قومطه نوردن و نزدیک
بهم نوشتن سطور کتاب و بهم نزدیک نهادن گام در رفتن قواصنه بالضم دیزه زر و سیم قواءة بالکسر خواندن
قوه بالضم و تشدید زاد و شی چشم قسوه قساوة بالفتح سخت دل شدن و سنگ دل شدن قسوره
بالفتح شیر درنده قسمه بالکسر بخشش و بفتح قاف و کسر سین و فتح آن حسن قسامه بالفتح و صلح میان کفار و
مسلمانان قسامات جمع و جماعتی که بر چیزی قسم خورند و آنرا بگیرند تا گواه آرند و نیز چیزی ندزد و به کسی کشته شود
و اهل قریه گویند که کشنده آن معلوم نیست چهل کس را سوگند دهند قشقه قلر هردو و بالکسر ثقل که
چون از اصلاح کنند بفارسی درغ گویند قصعا بالفتح جوندوره برآمدن گوییک که کلان شود قصبه
بفتحتین شهر و ده و نی و استخوان و هر چیزی که مجوف باشد مانند گوشوار و غیره که از طلا و نقره سازند قصاره
بالفتح شستن جامه قضامه بضاد معجمه خشک شدن و لاغر شدن قضیه حکم کردن و خبر و حکم قضاة
بالفتح پید کردن هی از زمین و سلاله قطیعه بالفتح رمه گاو و گوسپند و غیر آن قطیفه جامه خمل معروف قعقعه
بالفتح آواز کردن سلاح و کاغذ و پوست خشک قعده بالکسر نوعی از نشستن و مقداری از مکان که نشیند
در آن مقدار نشیند و بفتح نیز آمده و آخرین فرزند و بالضم هر کسبکه مرکبیکه شبانان سوار شوند و هر کاره
خر بگیر بر آن سوار شوند و زین و پالان و بضم قاف و فتح عین شبانان نشینند قله بالضم چوب خورد که کودکان بان
بازی کنند بچوب دراز و بالضم و تشدید لام سبوی بزرگ و قلتین یعنی دو سبوی آن مقدار آب کثیر است پیش
امام شافعی و بالای سر هر چیز و کوهان شتر و سر کوه و قبضه تیغ و بالکسر کمی خلاف کثرت و لرزه و بالفتح برشدن
و برخواستن از بیماری و رستن و برخواستن از فقر قلعه ابر پاره و خانه که از سنگ ساخته باشند قلنسوه
بفتحتین و ضم سین کلاه قلقله آواز کردن و جنبانیدن قلفه بالضم سر ذکر ختنه ناکرده شده و بالفتح ختنه
ناکرده شده قمه بالکسر و تشدید میم سر هر چیز و کروه قمامه بالضم و خاشاک که از خانه دفتر شود و کرده آید
قمقمه بضم هر دو قاف ظرفیست معروف قنوت بالضم فرمان برداری کردن و دعا خواندن و ایستادن
خاموش شدن در نماز قنطره بالفتح بستن پل و تمام کردن و پل بزرگ و بنا بلند قناة کاریز و نیزه و استخوان
مهره پشت قنینه بر وزن سکینه ظرفی که در آن شراب کنند قنانه بالکسر هر نیستان و شعار و غیره
قنه بالضم و تشدید نون سر کوه و بالای هر چیز و بالکسر نام ریسمان و داد کمسبت که آنرا بفارسی بریند گویند

قوه زور و نیرو و بجا از ایشان قوت بالضم خوردنی قومه بالفتح یکبار ایستادن و یکبار برخواستن
قومره بالفتح و تشدید را و بتخفیف نیز بلبل خرما و کنایه از زن نیز است قواره بالضم پارچه گرد که از گریبان
پیراهن و غیر آن بیرون آرند و هر چیز گرد بریده شود از پارچه و غیر آن با خاص نسبت و چیزیکه بریده
شود از اطراف چیزی و چیزیکه از اطراف آن بریده شود و موضعی نیست بصره و منه قاهره شهریست بدیار
مصر قیلوله و قایله خواب کردن نیمچاشتگاه قینه بالفتح کنیزک قیعه بالکسر بیابان و جایها
که گیاه و درخت در آن نروید جمع قاع باب القاف مع الجیم قبج بالفتح معرب کبک قبجه واحد قنوج
بالکسر و تشدید نون مفتوح شهریست معروف به هند که سلطان محمود غازی آن را فتح نمود قولنج بالضم
و فتح لام نیز رنجیست معروف که در روده بهم میرسد و بفتح و ضم قاف و کسر لام نیز آمده باب القاف مع
الحاء قبح بالضم زشتی و زشت شدن نقیض حسن و بفتح نیز آمده و قبیح زشت و کرانه استخوان بازو باریک
پیوسته باپیوندستان و بالضم و تشدید با و بالف کرمان قح بالضم و تشدید حاء ساده و بی آمیزش و خالص
و بیکی و بدی و درشتی و جفاکار از مردم و غیر آن و خربزه خام قدح بالکسر تیر ناتمام تراشیده و پیکان و پر نکرده
و تیر قمار از آن ده دوانده تیر است که عرب بدان بازی کنند قداح بالکسر جمع و بالفتح سوراخ بکفک بر داشتن و انتزدن
و طعنه کردن در نسب کسی و خوردن کرم دندان و چوب را و آب تباه شده را از چشم بیرون کردن و چوب نیز را
شکافتن تا پیکان در آن کنند و فرو رفتن چشم و بتکلف ستن آش سبز بعد از آن که خو بداده باشند مرادف بفتح
و خوره که در درخت و دندان افتد و شکاف چوب مرادف قادح قادح بمعنی طعنه زننده نیز آمده و بفتحتین
کاسه بزرگ و خورد یا کاسه که دو کس را سیراب کند اقداح جمع قدیح شوربا یا آنچه در ته دیگ باند و بشفته
با قاشق برداشته شود قدوح بالفتح چاهیکه بدستان و دعاب گرفته شود قداح بالکسر ... و اکس
انترن ته و بالفتح و تشدید دال کاسه فروش و تیر تراش و اطراف گیاه نان قرح بالفتح ریش کردن و خسته کردن
و ریشها بیرون آمدن و بجوش پیش آمدن و ریشی که بقسا منجر شود دکر سخنی که شتر بچهارا بکشد و بالضم نام وادی
است و اول هر چیز و سه شب دهر ماه و زخم رسانیدن و چشیدن دیگه بدن را مجروح کند یا آنکه بالفتح
جراحت سلاح باشد و بالضم درد آن و بضمتین ریش برآمدن و برآمدن آبله کودک قروح بالضم ...
و پیدا شدن حمل ناقه را و تمام دندان شدن ستور چون اسپ و استر و مانند آن قریح ریش و چیز خالص قراح
بالفتح خالص از هر چیز و نبا آمیخته باشد دوی پسنجان و زمینی که آب و درخت نداشته باشد یا زمینی
که از برای زراعت و نهال نشاندن باشد و بالضم دهی است شمشیر قطیف قرح بالکسر نخم بیاز و دل افزار
و سرکین ما رو بالفتح نوابل در دیگ کردن و بلند شدن شعر و جز آن و بر اندختن شک و بول سگ و بالضم

باب القاف مع الجیم

باب القاف مع الحاء

حوید بروزن دوید گندم و جو را گویند که سبز شده باشد لیکن خوشه آن هنوز نرسیده باشد برهان

پشت کسی را دل فاوت برهان

وبفتح

و فتح راء نام کوهی است بزرگ و ملکی است و کلاه بر و نام پادشاهی است از پادشاهان عجم و قوس قزح کمانی که
گرد در هوا ظاهر شود از الوان رستم و کمان شیطان گویند و از قوس و قزح چنانکه گویند که قزح ماخوذ است از قزح
بالضم بمعنی راه زرد و سرخ و سبز یا آنکه بلند است ماخوذ از قزح است بمعنی ارتفاع یا منسوب است به اله و کلا
یا منسوب است بپادشاهی از پادشاهان عجم قزاح بالضم پیازیست که بگوسفندان میرسد قلح بالفتح زردی دندان سا
و بضمتین زردی دندان و زرد شدن دندان مرادف قلاح بالفتح قمح بالفتح گندم، بیشتر خشک خوردن چنانکه دوا
خشک خورند قموح بالضم سر بالا بردن شتر بعد از آب خوردن و گذاشتن آن قماح بالکسر والضم دو ماسر
سخت قنح بالفتح خم دادن چیز برا مانند چوگان و خزان و کلید است کردن برای در و سیراب شدن شتر و سر
برداشتن از آب بجهت سیرابی و برو و داشتن بر خوردن آب قناح بالضم و تشدید نون کلید دار و کج قوح
بالفتح ریم و چرک شدن در زخم قلح بانگ کردن کشن و زدن نیز خشک و کندن درخت مراد و قلیح و خر کلان
سالدیده مست و نی میان خالی قلاخ بالضم موضعی است بیمن و نام شاعریست قوخ بالفتح تباه شدن
اندرون بواسطه بیماری باب القاف مع الدال قتد بفتحتین چوب پالان و نالیدن شتر و خوردن
درخت قتاد قتاد بالفتح درختیست سخت و خاردار قثد بالفتح خوردن خیار و بفتحتین نام درختی و بعضی
گفته اند چیزیست شبیه بخیار یا نوعی از آن و بالکسر شتر بزرگ کوهان قد بالفتح و تشدید دال بعد از شکافتن
و دراز ابریدن و از پنج بریدن و کوتاه کردن سخن و بریدن میان آن و بالا و قامت و تقطیع اعتدال و پوست
بزغاله که از آن ظرف سازند قداد بالکسر جمع و بالکسر دوالی که از چرم غیر مدبوغ بریده باز بندند و تازیانه و
ظرفی که از پوست سازند و راه و جماعت مردم که هر کدام بهوای خود و سر خود باشد و بالضم ماهی است سفید دریا
شور و بالفتح و تخفیف دال حرفیست بمعنی تحقیق و تقلیل و بمعنی بس نیز آمده قدید گوشت خشک کرده و
گوشتی که بعد از بریدن باشد و جامه کهنه و بالضم و فتح دال نام ابیست در حجاز قداد بالضم درد شکم که
شکم بهم رسد و بفتح خارپشت و موش کلان دشتی قدد بالکسر و فتح دال راهها مختلف و جماعت مردم جمع
قده قرد بالکسر بوزنه که از آن بکینه کوبند بالفتح کود کردن و کسب کردن و کود کردن روغن در مشک و چیز
کوتاه و بفتحتین خاموش شدن از ذل و عجز و جعد شدن موی و بهم چسبیدن پشم و نمد شدن و پشم بر هم چسبیده
و نمد شده و پشم ربوده و شاخ خرما که برگ اندور کرده باشند و خورد شدن دندان و فاسد شدن مزه
مصطکی و دندان و بالفتح و کسر ابر بر هم نشسته و بیکجا شده و بالضم و فتح راء موضعی است قراد بالضم کنه و
سر پستان و سر قضیب است قصد بالفتح آهنگ کردن و راستی راه و راه راست و عدل و شکستن چوب و میانه
روی و میانه بودن در هر چیز و صله دادن شاعر برای قصیده و مردیکه نه فربه باشد و نه لاغر و بالضم

با آنکه در ابر چو گنبد

باب القاف مع الحاء
و خانه بالجاروب کردن
و موضعی است نزدیک
مدینه قبح بالفتح درد و
ریم شدن در زخم

والكسر وفتح صاد پارها از چيز شكسته جمع قصد بالكسر وبفتح وكسر صاد چيز شكسته وقصيد شكسته و
مغز سطبر و پوست خشك عبارة از شعر زياده از سه بيت واحد آن قصيدة وقاصد آهنگ كننده ونزديك وميانه
واسان قعود بالضم نشستن يا نشستن از برخواستن بهجا و برنشستن از خوابيدن و بالفتح شتر جوان كه بخشيدني بار بر
داري وسواري آمده باشد وعبهل همنشين وسلح كه بر دست مكرده باشد ووحشي كه از پس پشت آيد ومي برايد ضد نطيح

وجمع قاعد ق

قواعد نشسته وزني كه از حيض وزائيدن باز مانده باشد وپايها كه در سنگ بود قفد بالفتح نوعي از دستار
وبفتحتين سپر انگشتان پاي رفتن وبرسم رفتن ستور ومايل كردن سم ستور ودست ستور وجنايت است قلد
بالفتح تافتن رسن وجزآن براي قرباني وبالكسر يكروز نوبت آب درچهار روز قليد رسن تافته وهمچنين مقلود
قلايد بالفتح شتران قلادة دركردن كرده از پوست درخت وجزآن براي قرباني وچيزها كه دركردن شتر كنند
براي قرباني قند بالفتح شكر قناد بالفتح وتشديد نون شكر ريز وحلوائي قود بالفتح از پيش كشيدن ستور
وجزآن وبالضم اسپان وبفتحتين كشنده را كشتن بقصاص ودرازي كردن وپشت قؤود بالفتح اسپ رام شده
بكشيدن قواعد زنان پير از زادن باز مانده وستونها وبنيادها جمع قاعده قاعد عصا كش ولشكركش
واز پيش كشنده ستور وجزآن چنانكه سائق از پس راننده وبيني كوه وعمر پشته دراز وكوه كه بر ديگر وزمين ماند
وچوبي كه بر گاو زراعت بندند وستارهٔ اول از بنات النعش صغري قهد بالفتح سپيد وتيره رنگ ونوعي از
ميش وآنكه شاخ ندارد وبچه گاو وگوسفند وبالكسر مركلان سال وبفتحتين موضعي است قيد بالكسر مقدار
مرادف قاد وبالفتح بند پود واقياد جمع نام اسپيست ودوال كه سر كمانها بالان بهم فراز كرده ودوال شمشير
وقيد الفرس داغيكه بر كردن شتر كنند قيد الاوابد اسپي كه وحشي را بدويدن در يابد وقيد الاسنان گوشت
بيخ دندان كه اللثه گويند

القاف مع الذال

باب القاف مع الذال

قباذ بالضم پدر نوشيروان قذذ بضم قاف وفتح
دال پر كمانها جمع قذة بالضم قذ بالفتح وتشديد ذال پر دار پر كردن قنفذ بضم قاف وفا وفتح فا نيز آمده خار پشت

القاف مع الراء

ونيز گوش شتر وجائيكه بدان گياه بسيار رويد وانبوه ريگ توده ريگ ودرخت كه بسيار پيچيده باشد قار
قر وشتران وباكله بزرك ازان ودرختيست تلخ ودرهي است بمدينه مشرفه قبر بالفتح گور قبور جمع ودر گور
كردن نو بالضم وفتح با مخفف ومشكر عليست معروف فالحد قبره وازاد نقار سيحكاوك گويند قتر بالضم و
بضمتين كرانه وكاره صبا وبالكسر نوعي از پيكان كه براي نشانه سازند تا بدان هدف زنند وبالفتح بوي
برياني برآمدن وتنگ عيشي ونفقه بر عيال تنگ كردن وبالفتح بخيل وتنگ كننده بر عيال قتار بالضم بوي
برياني وبخور وبوي دنبه قتير سر كمانها منج زره ويا اول پيري قدر بالفتح اندازه چيزي واندازه كردن
ودر دل چيزي بخشيدن وتنگ كردن وتوانا شدن ... ونزديك داشتن وتوانگري وبينا زي

قطامت و بالکسر دبلهٔ و بفتحتین قضا حکم و بفتح نهایت اندازه چیزی و طاقت و بسکون دال نیز آمده و اندازه کرده
خدای تعالی بر بنده مرادف تقدیر و کوتاهی کردن و بالضم و فتح دال توانائیها جمع قدرت قدیر و قادر توانا و آنچه
پخته شود در دیگ عهد و نام از نامهای الهی بست قدار بالضم مانند و مرد پزنده و شترکش و طباخ و نحو آن او
و نام مردیست که ناقهٔ صالح را پی کرده بود و او را قدار بن سالف گویند مانند بزرگ و بالفتح موضعیست قذر
بفتحتین پلیدی و بالفتح و کسر ذال پلید قذور بالفتح زنی که از پلیدیها دور باشد و نام که از شتران بر کنار
بنشیند قرور بالضم خنک شدن چشم و بالفتح آب سرد قریر آنکه چشم او خنک شده باشد از جهت شادی
قر بالضم سردی هوا یا سردی فصل سرما و بالفتح هودج و چیزی که در آن سوار شوند و آب سرد ریختن و شکو
و نوعی جامه قراد بالفتح ادام قرقور بالضم کشتی دراز و بزرگ قسر بالفتح ستم و بکاری داشتن و
کروهی از بجیله قاسر بزور بکاری دارنده قشر بالکسر پوست درخت و حیوان و جز آن
و پرده چیزی خلقی باشد یا عارضی و هرچه پوشیده باشد و بالضم و الکسر ماهی است معروف یکسیر و بالفتح کوهی است
و شوم داشتن کسیرا و پوست باز کردن از درخت و حیوان و جز آن و بالفتح و کسر شین میوه که بسیار پوست باشد
قشیر بالضم و فتح شین پدر قبیله ایست از هوازن قاشور سال قحط که هر چیز را پوست کند و شوم و بد فال و اسب
آنکه پس همه اسپان دود و آنرا قاشر و مسکل نیز گویند قشور بالفتح دارو ئیست که بروی مالند تا روی صاف
شود و بالضم پوستها جمع قشر و بفتح قاف و واو و سکون شین زنی که او را حیض نباید قاشر پوست باز کننده و
نام فحلی است از شتران که در عرب بشومی مثل است قشار عصار رشته مرد دراز ریش قصر بالفتح کوشک
یعنی خانه بزرگ که از سنگ و جز آن سازند و کوتاهی و باز داشتن و شبانگاه کردن و پرده فرو هشتن و کوتاه
کردن و کوتاه شدن داستان بجای آن در نگذشتن و پسند کردن بچیزی و جامه شستن و کازری کردن و آمیزش
تاریکی بروشنائی و کوتاه کردن نماز و کم کردن موی و مقصور کردن کلمه خلاف مد بفتحتین بیخهای درخت خرما
و جز آن و باز ماندگان و بن گردنهای سرد و شتران جمع قصره و ستبری گردن که در پیچ کردن بهم میرسد و خشک
شدن گردن و درد کردن آن و بالفتح و کسر صاد کوتاهی خلاف طول قصیر کوتاه و اسپی که از عزت پیش خود بسته
دارند و بچرا نگذارند و مطلع للنسب آنکه پدرش معروف بود و در شناختن او احتیاج بذکر جد نباشد و بالضم و
فتح صاد شهریست بکنار دریا از طرف زمین مصر و دهی است بدمشق و جزیره ایست کوچک که مقام ابدال است
قصور بالضم عاجز و نارسا ماندن از چیزی و شبانگاه شدن و فرو نشستن و ساکن شدن درد و غضب و نارسیدن
بچیزی و گذاشتن آن جمع قصر قصار بالضم پایان و غایت چیزی و بالفتح پارچه آهنی و بالکسر داغ پیچ کردن و
کوتاهی موی و جز آن و جمع قصره بالفتح و تشدید صاد گازر قاصر کوتاهی کننده و آب سرد قطر بالفتح باران

قطار جمع قطره یا صد و چکیدن آب و جز آن و چکانیدن و برهم بستن و بقطار رفتن شتران و موضعی است میان
واسط و بصره و دهی است میان شیراز و کرمان و بالکسر مس گداخته یا نوعی از آن و نوعی از جامهای برد و بالضم کرانهٔ
قطار جمع و چوب عود و دیگر چیزها که از وی بخور سازند و باصطلاح مهندسین خطی که از مرکز دایره کشند و بفتحتین
وزن و حساب کردن و پیمودن یک بار از غله و خرما و با نیل وزن نکردن و بیان حساب کردن و شهری است میان
قطیف و عمان که ثیاب قطریه بالکسر و شتران قطریات بفتحتین بدان منسوب است قطور بالفتح آنچه در بینی و گوش
و جراحت چکانند و بالضم رفتن و شتافتن و سخت انداختن کسی را و جامه در دوختن و کوفتن چیزی را و روان شدن
و چکیدن آب و جز آن قطار بالکسر شتران قطار رسیده و برهم بسته و قطمیر بالکسر نام سگ اصحاب کهف و
پوست تنک دانهٔ خرما یا نقطهٔ سپید که بر پشت دانهٔ خرما بود و خرما از آن روید و یا شکاف دانهٔ خرما یا رشته که در
میان شکاف بود مراد قطمار بالکسر قعر بالفتح تنک چیزی و از بیخ کاویدن چیزی و بقعر و عمق چیزی رسیدن
و آشامیدن آنچه در کاسه بود و خوردن اشکنه از نیم و بریدن نخل از بیخ و انداختن کسی و ناتمام انداختن بچه را
و کاسه قعیر دو رنگ قعور بالفتح دو ... بالفتح و نشیب عمیق چاه عمیق قفر بالفتح زمین خالی از آب و گیاه و نان
بی نان خورش و از پی کسی رفتن و گرسنه و شکم خالی ماندن و بچه گاو که انماد دحلا کنند برای زراعت کردن
و بفتحتین کم شدن مال و بی نان خورش شدن طعام و بالفتح و کسر فا کم موی و کرک و بیابان بی آب و گیاه قفار
بالکسر بیابانها و جز آن و نان بی نان خورش قفیر بالفتح طعام بی نان خورش و زنبیل و ظرف بزرگ
از برگ خرما که خرما در آن کنند و پیمانه شام قفور بالفتح و تشدید یای مضموم غلاف شکوفه نخل و گیاه
است قطر بفتح قاف و طا دو سخن و همچنین قاطر بالضم قمطر بالکسر و فتح میم و سکون طا شتر قوی و قوی
و تن کوتاه و صندوقچه که در آن کتاب نگاه دارند و قمطره که در آن شکر و مانند آن کنند و قمطره بتا نیز آمده قمر
بالفتح غالب شدن در قمار بر کسی و رنگ کردن و بالضم چیزهای روشن و سفید جمع اقمر و جمع قمری نیز آمده چون دوم
و در و میم موضعی است بطرف ملک زنگبار و جبال القمر کوهی چند است از موضع بطرف جنوب که منبع آب نیل است
و بفتحتین خیره شدن چشم از دیدن برف و از نگریستن سپید و سیر شدن شتر از گیاه و آب بیدار شدن در مهتاب
و خواب نبردن بعد از آن و بنو قمر گروهی است و سوختگی مشک که از تابش مهتاب بدان رسد و ماه را بعد سه شب آخر
و تا سه شب هلال گویند قمیر همبازی و حریف و بالضم و فتح میم تصغیر قمر و بنو قمیر گروهی است قمار بالکسر بازی کردن
با هم بگرو و باختن و باختن چیزی بگرو و بالفتح موضعی است از بلاد هند که عود قماری بدان منسوب است قنبر
نام مولای حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام قنبره بالکسر کاهلیست قنبر بفتح قاف و با کوتاه و بقبا مثلثه نیز آمده
قند قنز بوزن زنجبیل عجوز معرب کند پیر قنطر بالکسر سختی و بلا و مرغیست ... قنطار بالکسر

بکوبند

بکیوسنکا و برزو و گفته اند که آن مقدار هزار دینار است از معابر جبل منه است که قنطار یکهزار و دویست

او قیه است و اوقیه پنجاه و هشت مثقال است و بعضی گفته اند یکصد بیست رطل از طلا و نقره و مقدار چهل اوقیه

از طلا یا هزار و دویست دینار یا هشتاد هزار دینار یا هشتاد هزار درم قوز بالفتح برسر کمان پا از فتن تا کسی را از

پای نشیند و نوبت یاد دن شکار را و پارچه کرد از میان چیزی بریدن و خشنه کردن زنان را و دستی که نیکو نوازند

و پنبه نو قهر بالفتح چیره و غالب شدن قهار بالفتح وتشدید هاء بسیار چیره و غالب و نام مسند از نامهای

خدا تعالی قیر بالکسر و قار چیزیست که بر کشتیها و خمها و شتران اندایند و بعضی گفته اند که او بر دفنا است و بیان کند

قیور بالفتح وتشدید یا و جوهر النسب قیار بالفتح وتشدید یا صاحب قیر و قیر در وش و نام شتر شاعر است یا اسب

ان و نام دهی است باب القاف مع الزاء قز بالکسر کوتاه و بخیل قنز بالفتح برجستن و بی آرام شدن و بعضی

نددن و انداختن کسی را قزوز بالضم افتادن و تیر انداختن چنانکه پیش دست افتند قزاز بالضم بیماریست که گوسپند

سوزده شتر قربز بالضم معرب کربز قرمز بالکسر رنگی است سرخ که از کرمی که در بیشه ملک ارمنیه میباشد و شترزه

وجوشانده میسازند قوز بالفتح کوفتن خاک با انگشتان و بریدن و بیشه مار از زمین بر شدن و بالضم دو چندان

شام قز بالفتح وتشدید زاء ابریشم و برجستن و دل تنگ کردن و ابا کردن از چیزی و بالضم درازیست که

الودگی و هر سه حرکت ... بلکه از آلودگیها دوری کند قزاز بالفتح ... و ماز ... و بالفتح وتشدید زاء

ابریشم فروش و بالضم وتشدید زاء دوری کنندگان از معاصی قزوز ... و ... قزع بالفتح

پرکردن چیز پر از آب و جز آن و اشامیدن آنچه در ظرف باشد قعز بالفتح برجستن مراد ... قعوز و ...

قفز پیمانه است بمقدار ... و از زمین صاع ... چهل ... قفاز بالضم وتشدید فاء دستانه که

دراز بپنبه کنند و زنان در دست پوشند ... دستی ... سازند ... نیکو ...

ان باز شکاری مینشیند قلز بالفتح نوعی از اشامیدن است ... انداختن و شادی کردن و برجستن و

نکستن و مرد سبک و ناتوان ... قمز بالفتح جمع کردن و گرفتن باطراف انگشتان و بعضی

چیزی ... بی قیمت مرد ناکس ... قنز بالکسر خم کوچک قوز بالفتح ریگ توده بلند ... گرد

قهز بالفتح برجستن و جامه ... سرخ ... قهند ... و شاد و ... نام

موضعی است ... باب القاف مع السین قبرس بالضم نوعی مس است نیکوتر ... و جزیره

عظیم بروم قبس بالفتح آتش گرفتن ... استفاده نمودن و بالکسر ...

آتش که از آتش ... شود ... کردن ... کشیدن و بالفتح و کسر ...

کنند ... قبس ... بالکسر نام شهریست بمغرب قابوس مرد نیکو روی پاکیزه گون و نام پادشاه

و نام مرد ...

باب القاف مع الزاء

کربز بکاف فارسی ... هرمز ... و بعضی گفته اند ... طرفت ... و ... افراط ... جربزه است ... حکمت ...

القاف مع السین

معرب کاوس و ابو قابوس کنیت نعمان بن منذر قبیس بالضم وفتح با تصغیر قبس و نام مردیست و ابو قبیس نام کوهی
است و این کوه را امین نیز گویند زیرا که حجر اسود در آن بامانت گذاشته بودند و نام مردی آهنگر که نخست در
آن کوه خانه کرد و نام قلعه ایست نزد حلب قدس بالضم و بضمتین پاکی و پاک شدن و کوهیست عظیم بنجد بیت المقدس
و نام شهر بیت خلیل و نام جبرئیل علیه السلام روح القدس نیز گویند و قدس اسود و قدس ابیض نام دو کوهی است و بفتحتین
طاس و شهریست نزدیک حمص و بضمتین و بالضم وفتح دال کاسه بزرگ قدیس مروارید قداس بالضم نام مردی و
مهره که بقدر مروارید از نقره سازند و سنگیکه در جای دهن آب از حوض نصب کنند و بمعنی بالفتح و تشدید دال نیز آمده
و سنگی که در حوض بجهت آن اندازند تا آب میان ایشان بقسمت رسد قادس کشتی بزرگ و جزیره ایست مابین اندلس
و قصبه ایست بطرف قدوس بالفتح مردی پیش آینده بر کسی به شمشیر و بالضم و تشدید دال بسیار پاک و مبارک و نام
از نامهای الله تعالی و بفتح نیز آمده قربوس بفتحتین پیش کوههٔ زین و کوههٔ پس را نیز گویند و کوههٔ زین را قربوسان
گویند و بسکون را جز در ضرورت شعر و فارسیان بسکون را استعمال کنند قرس بالفتح سرما سخت و
چیز سرد و سخت سرد شدن سرما و فسرده شدن آب بالکسر بیشه افسرده و بفتحتین افسرده شده و بسته شدن و فسردن
و سخت شدن سرما قارس و قراس سرما سخت و چیزی که افسرده و بسته شده قرطاس بهر سه حرکت مشهور
کسر است کاغذ و قراطیس جمع و بالکسر نشانه و تیر که بر نشانه کوبد ... سفید دراز قامت و ... نام
... قرطس بالفتح ... کاغذ بمعنی بکسر نیز آمده فرناس بالضم والکسر بینی کوه ...
... و تشدید سین ... چیزی ... شدن و ... کردن و ... کردن ... و بالفتح ...
که از ... و ... بالکسر و تشدید سین ... نام شهریست
... که در آن جامه خوب می‌شود و بالضم نام مردیست موحد ... از ... اهل ... که از ... سماعه ... نیز
گویند قنوس ... که تنها جدا کند قساس بالضم معدن آهن است ... که از آهن آن شمشیر خوب ... و نام
کوهی است قطاس بالضم والکسر ... و ... اصل ... است و بعضا
نیز آمده قعس بالفتح ... و بفتحتین ... آمدن سینه و در آمدن پشت ... بفتحتین قعنس بالفتح ...
و ... دست و ... آهو ... کسر ... گرفتن و کشیدن چیزی از کسی و گرفتن ... قنفس
و بالضم ... است ... و بفتحتین ... شدن ... بالفتح ... کشتی که از لیف خرما
و برگ آن ... سازند ... طعام ... بالکسر ... و ... را ... انداز
گویند و ... نام مرد ... نیکو ... و ... و بر هر دو ... برون انداختن چیزی
... قلامس بالفتح ... قلاس بالفتح ... بالکسر و تشدید لام

کلبیبا

کلیسیا که ابرهه در صنعا بنا ساخته بود و حکم کرده که هر سال عرب بدانجا آیند حج کنند پس کسی از عرب در آنجا غایط
کرده بود ابرهه خبردار شد بانتقام آن لشکری آراسته با فیلی محمود نام و فیلان دیگر متوجه ویران کردن کعبه شد چون تهامه
رسید و در سال ولادت حضرت رسول صلی الله علیه و آله در حرمت کعبه لشکرش را از مرغان فرستاد که دمار از روزگار ایشان بر آوردند
چنانچه در قرآن مجید است الم تر کیف فعل ربک باصحاب الفیل که بیان آنست و آن سال را ابو الحبشه در سال تباه شد **قسر**
بالفتح مغلوب کردن دزد و بضرب دادن و اضطراب کردن چیزی در شکم و بالضم و تشدید با هم مفتوح مرد شریف **قماس** بالفتح و تشدید میم غواص **قاموس** میم دریا و میانه دریا و آب بسیار از دریا و نام کتابیست در
لغت از محمد بن یعقوب فیروزآبادی **قموس** بالفتح چاهی که از کثرت آب لوها در آن پنهان شود **قلنس** بالضم
اصل و بکسر نیز آمده و بالکسر الایی سر و بفتحتین فی ادلک و کیا هیست خشبو که آن را بفتح کردن و معنی آن اینست که گویند
قومس بالفتح سردار و آب بسیار از دریا و بالضم و فتح میم ناحیه ایست بلند نزد بلخ خراسان و در هر است باندلس
قونس بالضم و فتح نون سر خود آهن و استخوان بر آمده میان دو گوش است جاده را **قوس** بالفتح معروف است
و خانه صیاد و زاهد و سلطه و فیه دست و بالفتح کمانه و کرکه آن ساخته کنند و آنچه از خرما در ته ظرف خرما ماند
نام برجیست و سبقت کردن و اندازه کردن چیزی بچیزی و داب هیست و هقدار دو کمان عربی با دو کز و بفتحتین
خمیدگی پشت و خمید شدن پشت بالفتح و کسر و او زیک کوه بلند زمانه دشوار مولد نی اقوس **قملس**
بکسر لام بر وزن جمرش قضیب مرد با مزه و سطبرا زنان و شیر خوره وزن بخیم و سفیدی که کعبه بزر ظاهر
باشد **قیس** بالکسر مقدار و اندازه و همچنین قیاس و بالفتح و نا مرد بیدی بن طی که نام مجنون عامری عاشق لیلی
و شهر بسیت مضر که بنام بانی آن موسوم شده و جزیره است بحر عمان معرب کیش **قیاس** بالکسر اندازه کردن
بنیاد و چیزی و برابری کردن با کسی و قیاس و جمع قوس نیز آمده **باب القاف مع الشین** **قرش** بالفتح
کسب کردن و کرد آوردن و پیوند دادن چیزی را بچیزی **قریش** مصغر قرش و آن جانوریست دریایی که جمیع
جانوران دریایی از آن میترسند و شتر استوار و نام قبیله است معروف و پدر آن قبیله نضر بن کنانه است
از اجداد حضرت رسول صلعم و نام مردیست که صاحب قافله عرب بود **قش** بالفتح و تشدید شین بعد از لاغری
و نیکو شدن آدمی و ستور فربه و نیکو یافتن ستور واد میرا بعد از لاغری و خوردن از اینجا و از آنجا و برچیدن
و خوردن و آنچه بر آن دست یافته شود از طعام بر خوان و جمع کردن چیزی و بشتافتن و شتابانیدن و آواز دادن
حک کردن چیزی چنانکه تراشیده شود و دفع کردن فنار الاعراف و خرما بند بو و دلو بزرگ **قشلیش** بالفتح
چیزی بچیده شده از زمین که آنرا القاط گویند **قفش** بالفتح جمع کردن و ویران خانه و جران و کودا استدن سر
چوب سوخته و جا سوار و مانند هوید حج قفش جمع **قفش** بالفتح معرب کفش و کرفتن و جمع کردن و افشاندن

القاف مع الشین

وزدن بعصا و نشتر و بشتاب دویدن و بشتاب نداختن آنچه در پیش باشد و بمعنی زیبا جماع کردن
و بفتحتین زدن **قلامش** بالفتح کوچک و کوتاه و تنک شده و بتشدید لام کلمهٔ فارسیست **قلیش** موضعی
بمصر و ناحیهٔ ایست بمصر و زان کوهیست که زمرد میباشد **قمش** بالفتح جمع کردن آنچه بر روی زمین باشد از چیزها
ریزه ریزه شده **قماش** بالضم متاع و رخت خانه و چیزهای ریزه ریزه و خورد شده و مردم سفله و ناکس
و چیزهای زبون **قوش** بالضم مرد ریزه اندام و خورد جثه معرب کوچک و در ترکی بمعنی جانور شکاری آمده

باب القاف مع الصاد

قبص بالفتح بلب انگشتان گرفتن چیزی و باز داشتن از آب خوردن پیش از آن
سیراب شدند و بر جستن تو بر ماده و بستن در شلوار کردن و کشیدن ابرو و بالکسر عدد بسیار از مردم و اصل
و جنس آن و بمعنی بستار و بفتح نیز آمده و بفتحتین درد شکم و درد جگر و درد گرفتن از خوردن خرما بنهار
و بهم آمدن و بسته شدن رحم ناقه و شادمانی و بزرگی تارک سر و بزرگ شدن تارک سر و بالفتح و کسر
باء شادمان و آنکه از خوردن خرما درد شکم گیرد **قحص** بالفتح بشتاب کشتن و جا روب کردن خانه و بپا
زدن کسی را و دویدن **قرص** بالفتح گرفتن کلک و گرفتن گوشت بلب انگشتان و برچیدن و گرفتن و قرص کردن
از خمیر و بالضم نان و ده هیست بزمین غسان **قارص** نوعی از شیر ترش و شیر که زبان گزد با شیر ترش که
بران شیر تازه ریخته باید و شنیدهٔ از شیر و برود **قریص** نوعی از نان خورش **قص** بالفتح و تشدید صاد بریدن
کسی را گفتن و خبر دادن و بریدن و سائیدن کسی را چیزی و بریدن رسیدن و بریدن موی و پشم و بریدن پر مرغ
و پیدا شدن آبستنی گوسفند و استخوان سینه یا سر سینه یا میان سینه یا استخوانهای آن **قصاص** بالکسر جمع و آنچه
از پشم بر گوسفند بریده شود **قصص** بفتحتین مرادف قص بجمیع معانی که مذکور شد و **قصه** بکسر قاف و فتح
صاد جمع و معنی آن گذشت **قصاص** بالکسر کشنده را بعوض کشته کشتن و جراحت کردن عوض جراحت
و آنچه داده باشند باز ستاندن و بالضم موی پیشانی و کوهیست و بالفتح درختیست که مگس از آن بخورد و از آن
شهد خالص حاصل شود و به سر حرکت نهایت سنگاه موی از پیش سر یا از قفا و سر پیوند هر دو و بالضم
و تشدید بصاد قصه خوانان **قاص** بتشدید قصه خوانان و بر پی کسی رونده و خبر دهنده **قعص** بالفتح مردن
بر جا و زود بجز کت و جنبش از جا **قعاص** بالضم بیماری گوسفند که در حال بکشد **قفص** بالفتح در نفس کردن
و دست و پا بستن آهو را و نزدیک کردن پارهٔ چیزی را بپارهٔ دیگر و بلند شدن و بلند بر آمدن و بالضم
کوهیست بکرمان و دهی است ببغداد و بفتحتین خانهٔ مرغ و چیزی از آن که در زمین کندم کوده بجز هم
برند و نشاط و سبکی و خاریدن گلو و نیز شمعه از خوردن تاب خرما **قفاص** بالضم نیز کوهی و بیمار دست
کردن حوانات بهم میرسد و قوایم آنها خشک میشود **قلوص** بالضم بر جستن چیزی و بر آمدن شاید و بر آمدن

باب القاف مع الصاد

نهار و ناهار ناشتا و چیز نخوردن تا زوال مانند برهان

بی ریچاد بالفتح شتر مادهٔ جوان و شتر مادهٔ کر بران سوار توان شد و شتر مادهٔ دراز پا و دست و بچه مادهٔ شتر
مرغ **قمص** بالفتح بر جستن اسپ و برداشتن اسپ و خر از هر دو دست خود را یکبار و گذاشتن یکجا و حرکت دادن و
بر جهانیدن دریا کشتی را بموج و بفتحتین پشه‌های کوچک که بالای آب ایستاده میباشد و ملخ که از بیضه بر آمده
باشد **قماص** بالضم و الکسر حرکت دادن موج دریا کشتی را و برداشتن اسپ و خر و هر دو دست را بر زمین گذاشتن
و چون این عادت او شود او را قماص بالضم گویند و بالکسر جهندگی و اضطراب و بی آرامی **قموص** بالفتح چارپائی که
در زیر سوار بجهد و سر و دست دارد و شیر درنده و آنکه مضطرب و بی قرار باشد و کوهی است مجیبر در آن
قلعه ایست و انقلعه را ابن قموص گویند **قمیص** چهارپاکه زیر سوار بجهد مشتبه و غلاف دل و پیراهن و بعضی گفته‌اند
قمیص پیراهن پنبه و اگر از صوف باشد او را قمیص نگویند **قنص** بالکسر اصل و بیخ و بالفتح شکار کردن و بفتحتین شکار
بنو قنص پسران معد عدنان **قنیص** بالفتح شکار **قانص** شکار کننده **قوانص** چینه دانهای مرغان جمع
قانصه **قوص** بالضم قصبه‌ایست بصعید مصر کرد بار مصر لعبلد شهر فسطاط از آن فراخ تر و بزرگتر شهر
و قصبه نیست و دهی است دیگر **قیص** بالفتح افتادن دندان از بیخ و حرکه و جنبش شکم باب القاف مع الضاد
قبض بالفتح گرفتن ببنجه و گرفتن خلاف بسط و بشتاب رفتن مرغ و بشتاب راندن و میرانیدن و
بفتحتین آنچه اموال مردم گرفته مشود و بالضم و تشدید یاء جوانیست مانند کشف **قابض** تیز رو و تیز راننده
و مرغ پرنده **قبیض** تیز رو **قرض** بالفتح وام دادن و پاداش دادن و بریدن و شعر گفتن یا نزدیک شدن
بمردن و میل کردن بمیمنه و بشاد و میل کردن از جائی و هر چه پیش فرستاده باشد از نیکی و بدی و بکسر نیز آمده
و آنچه زاده شود برای ادای قرض **قریض** شعر و نشخوار شتر که از گلو بر آرد **قض** بالفتح و تشدید ضاد سنگریزه
ناک شدن طعام و سنگریزه در کام و اگه دندان ماندن و بکارت زایل کردن و سوراخ کردن مروارید **قضض**
بفتحتین سنگریزه خورد و خاکی که بالای فرش افتاده باشد و بکسر ضاد طعام سنگریزه ناک **قضاض** بالکسر
سنگهائی که بعضی از آن بر بعضی چیده شود **قضض** بالفتح جنبانیدن چوب یا چوب خم زاده **قوض** بالفتح ویران
کردن بنا **قیض** بالفتح شکافتن و شکافته شدن و ماندن و عوض و پوست خشک بیرون بیضه یا بحران
بیضه بر آید از چیز و آب باب القاف مع الطاء **قبط** بالفتح جمع کردن و فراهم آوردن و بالکسر اهل مصر
که اتباع و لحم لعا بشان در مصر بوده اند بخلاف سبط که از اولاد یعقوب در آنجا نشو و نما باشد و ثیاب قبطیه
بالضم کتان نازک سفید و غیر آن که بقبط منسوب است و بکسر نیز آمده **قحط** بالفتح خشکسال و منقطع شدن باران
باران و بالفتح گیاهی است **قحوط** بالضم باز ایستادن باران **قرط** بالضم گوشواره و طره و آنچه شعله آتش
و گیاهی است مانند اسپست و نام مردی است و نام شمشیر است و بالکسر قسمی است از کندنا که از اکرات تا ره گویند

القاف مع الضاد

کامل مبتغی ... نهی برهان

القاف مع الطاء

قراطی بالضم گوشوارها جمع قرط و چراغ • قطاط بالضم والکسر زین و جل شتر که پالان بر بالای او نهند • قسط
بالفتح بیداد و جور کردن و پراکنده و جدا کردن و بالکسر داد و عدل و داد و حصه و نصیب و پاره از چیزی و اندازه و
ترازو و بالضم چوبیست که برای بیماریها نافع است و آن دو قسم است هندی و عربی و بفتحتین خشکی که در گردن
بهم رسد و راستی پا و استخوانهای ساق چهارپا و راست شدن آن عیب است و پیمانه است بمقدار نصف صاع
که گاهی بدان وضو کنند و آن شش رطل عرب باشد بفتحتین و فرق نیز پیمانه است و منه الحدیث ان النساء من اسفه
السفها الا صاحبة القسط والسراج زنان سبب ناقص عقلند مگر آنکه آب وضو آرد و چراغ در دست گیرد
برای شوهر خدمت کند • قسوط بالضم جور کردن و از حق برگشتن و پراکنده و جدا کردن • قسط
سبد کوچک و نام پدر قبیله ایست بمعنی داد که نیز آمده • قشط بالفتح پوست کندن و آشکارا کردن
و زدن بعصا • قشاط بالکسر آشکارا کردن و پوستی که از چیزی دور کرده شود • قط بالفتح و تشدید
طاء موی کوتاه و جعد بر بدن یا بریدن چیزی سخت یا پهنا بریدن و از اینجاست قط قلم و فی الحدیث کان
علی رضی الله عنه اذا اعتلی قد و اذا اعترض قط و گران شدن نرخ و بالکسر نصیب و بهره و نیز در کتاب
محاسبه و نامه و قطوط جمع و کبیر نر و قطاط جمع و بالفتح والضم و تشدید طا و تخفیف آن هرگز و همیشه و این کلمه خاص
بزمان گذشته است و بالفتح و تخفیف طا بمعنی بس نیز آمده و از اینجاست فقط • قطوط قط زدن قلم
• قطط بفتحتین موی کوتاه و پیچیده و جعد پیچیده شدن موی • قاطط مویها دراز و بلند • قعط بالفتح
سخت و تنگ گرفتن بر قرضدار و تنگ گرفتن و استوار بستن و انداختن و سخت تنگ کردن و سخت راندن
مرکب را و آشکارا کردن و دانستن عدد و کردن و بستن دستار و خوار و نهان شدن • قعاط بالکسر والفتح
سخت راننده چارپا • قفط بالکسر شهریست بر صعید مصر که وقف کرده شده است بعلویان از زمان
حضرت علی ع • قلاط بالضم اولاد جن و شیاطین و همچنین قلط بفتحتین و بالکسر لعله بینه ما بین قروین و خلخال
• قمط بالفتح دست و پای طفل بستن و در گهواره کردن و دست و پای اسیر بستن و دست و پای گوسپند بستن
بجهت کشتن و کشتی و جماع کردن و گرفتن و چسپیدن و ... انما لبید شتر و بالکسر رسنی که بدان دست و پای
کسی بندند • قماط بالکسر ریسمانی که بدان دست و پای اسیر و گوسپند بندند و خرقه که دست و پای کودک
بدان بندند و در گهواره اش جا باشند • قنط بالفتح سال تمام و درشت • قنوط بالضم نومید شدن • قنط
بفتحتین نومید شدن و بکسر نون نومید و همچنین قانط • قنبط بالضم و فتح نون مشدد نوعی از گیاه که
سبز و مغلظ • قوط بالفتح رمه گوسفندان یا مقدار صد عدد از آن و بالضم دهیست ببلخ و نام مردی نسبتش
قواط بالفتح و تشدید واو شبان رمه گوسفند • قیراط بالکسر نیم دانگ اصل آن قراط بالکسر و تشدید را بوده

مثل

مثل دنانرود بنادر زیرا که جمع ان قراریط است مثل دنانیر وصاحب قاموس گوید قیراط و قراط بالکسر نیم دانگ است و در
وزن مختلف میگویند و بمکه ربع سدس دینار و در عراق نصف عشر دینار است باب القاف مع الظاء

القاف مع الظاء

قرظ بفتحتین برگ درخت سلم که بدان پوست دباغت کنند یا ثمر درختیست که از ان بفشرند و شیرهٔ ان بگیرند و ان را اقاقیا
گویند و ادیم قرظی وکبش قرظی یعنی ادیم یمنی که در یمن قرظ بسیار میباشد قارظ چیننده قرظ قراظ بالفتح
و تشدید ظاء فروشنده ان قیظ بالفتح گرمای تابستان و تابستان از طلوع ثریا تا طلوع سهیل و سخت
گرم شدن روز و مقیم شدن بجائی باب القاف مع العین قاع زمین هموار قیعان و اقواع

القاف مع العین

جمع و قیعه واحد و بعضی گفته اند که قیعه نیز جمع قاع است قبوع بالضم سر در کشیدن خار پشت و
سر در گریبان کشیدن و در زمین سر نمودن و پنهان شدن خوک و عزانده نیز و شدن دو ی از ملالت حبالشدن
زنان قبع بالفتح بینی فشاندن خوک و خوانده بانگ خنزیر و آواز فیل و سر فرو کردن در سبوی و بالضم ابلها
که بر بدن بر آید قباع بالکسر بینی فشاندن و بالضم بینی فشاننده و مرد نادان و پیمانه ای بزرگ و لقب
مردی که آن پیمانه را وضع کرده و بالفتح و تشدید باء یکدل قمع بفتحتین کرمهای سرخ که چوب را خورند قتوع
بالضم خوار شدن قثع بالضم ابلها که بر تن بر آید قدع بالفتح عنان زدن اسب را و باز داشتن کسی را از کسی و
بفتحتین ضعیف شدن و کم سخن و شرمگین شدن زن و بد چشم شدن است و نیز دیکشدن سیال القدوع بالفتح
اسپی که حاجب او را بعنان نگه داشتن باشد تا باز ایستد و مرد ذلیل که باز داشته شود قذع بالضم فحش گفتن و بد گفتن
و دشنام دادن و بفتحتین فحش و پلیدی و دشنام قرع بالفتح کدو یا کدوی نیز و فال زدن بقرعه و غالب شدن
بقرعه و کوفتن در و زدن عصا بر سر و تمام خوردن آنچه در کاسه باشد چنانکه لب کاسه بر پیشانی خورد و کشتی گرفتن
ستور و بفتحتین بیختن موی سر بعلتی و مهول کردن مشورت او باز ایستادن از آنچه نموده و خالی شدن درگاه
از مردم و حشم قراع بالکسر گردن نحل و بیکدیگر تجر زدن و شمشیر زدن قریع حریف و مانند و برگزیده و معنی
و شتر نر مشترک که ابله بر آمده قروع بالضم سبک شدن و بشتافتن آهو در گریختن قزع بفتحتین ...
نانک قزعه واحد قزعه جا سترده سر کودک قشع بالفتح پوستی خشک و خانه که از پوست سازند و دور کردن
باد ابر را دور کردن قصاع بالکسر کاسهای بزرگ قصع بالفتح فرو خوردن مردم جرعه آب را و شتر نشخوار داد
نیکو و بوم خاییدن شتر نشخوار داد و بیماد و ناخن شپش کشتن و تشنگی اشامدن لب خواو و حنبر داشتن و بر سر زدن
بکف دست و ریزه خورد ماندن کودک که بنا الند بزرگ نشود و قصبع کودکی که خود دو دیزه باشد و کلان نشود
قطع بالفتح بریدن و حفر کردن حلق و پاپی نقشه در کشادن بزکوه دم تا سر از فرجه باشد و بالکسر پاره از
آخر شب که کلیم جو نه که در پالان شتر اندازند برای سوار و پیکان خورد کوتاه که در بیز نشانند و بالکسر و فتح

طاء و بار دها جمع قطعه است و قطیع برنده و شیر تیز و بریده قطاع بالفتح و الکسر آنکه درخت خرما را ببرند
خزان و بالفتح استاده شدن و بریده شدن آب و رفتن مرغ از سردسیر بگرمسیر یا عکس و بالضم و تشدید طاء
برندگان و قطاع الطریق راه زنان قطیع رمه گوسفند و گاو و ناز یانه و انکه از ضعف یا فربهی نتواند بر
خاست قطوع بالضم کندن شاخ از درخت و بریده شدن و استادن آبها و سیر شدن آب چاه و رفتن مرغان
وحشی از سردسیر بگرمسیر یا عکس آن و همچنین قطاع بالفتح و مقعاع بالکسر آوازان سلاح و رفتن در زمین
مراد و قعقعه بالفتح نام مرغی و راه از نامه یکو و راه دشوار و خرمای خشک و بیلی و قفع در کشیده
شدن دست و پا در خزان و بالضم آنان که انگشتان او بر گشته باشد جمع اقفع قلع بالفتح نوشیدن شیدان
و نام معدنی که ارزوی ارزیز خالص خیزد قلعه منسوب بدان و برکندن و جدا کردن بنا و جدا کردن و برکندن
از منصب کسیرا انداختن و بالکسر بادبان کشتی و بفتحتین سنگ پاره شدن و کشتی و پاره های بزرگ از ابر
جمع قلعه بکسر لام سنگ پاره و نیز نام قلاع بالکسر بادبانهای کشتی و قلاع بالضم کل تراشی و خاک در واشده
که سیاروغ در زیر او بر آمده باشد و نوعی از بیماری سنور و علتیست که در دهن پیدا شود و دهن از آن
بیجو شد و اکثر طفلان را عارض شود و بالضم و تشدید لام سرهنگ و علمدار و عوان قمع بالفتح فرو
زدن و شکستن و قهر کردن و خوار کردانیدن و فرو زدن پشم و پنبه را و بالکسر دنباله خرما و دنباله هر
میوه که میوه پوسته است و بفتحتین سر کوهان شتر و دانه که مانند آبله بر پلک چشم بر آید و سطبری که در
یکرانوی اسپ باشد و مکس کبود بزرگ و ظرف سرتنگ که در آنند و غیر بریزند و غلاف قنوع بالضم خوا
و خواری و بیان نمودن در سؤال و پسند کردن و رضا نمودن و میل کردن ستور بچراگاه و خوابگاه و بالفتح
ستبا قانع و راضی قانع پسند کننده بچیزی و خوار و الحاح کننده در سؤال قناع بالکسر پرده و پوشش
که بر بالای مقنعه باشد و طبق از برگ خرما و بعضی گفته اند که مقنع مراد مقنعه است قنع بالفتح کردن
باز کردن و بطرفی میل کردن و بالکسر طبقی از برگ خرما قوع بالضم برجستن بر ماده و همچنین قباع و باب

القاف مع الفاء قاف حرف معروف کوه که گرد اگرد زمین و گفته اند که از زمرد است و هیچ کوهی نیست
که از وی دران رگی نیست و قافی از پیر پوست کردن بز و موی او بجنبه کردن بز قحف بالکسر کاسه سر و ج
چوبین و بالفتح بر کاسه سر زدن و آب خوردن بکاسه چوبین و خوردن و اشامیدن آنچه در کاسه باشد
قحاف بالضم سیلی که همه چیزها ببرد و همچنین قعاف و جحاف قاحف بحاء مهمله باران سخت قذف بالفتح
سنگ انداختن و قی کردن و دشنام دادن بزنا و عیب نسبت کردن کسی را و بفتحتین و بضمتین بیابان دور
انداز نده مردم و دورتر و بالضم و فتح ذال کنگره با جمع نقیه بالضم قذاف بالکسر نیز رفتار قرف بالکسر پوسته

چیزی و نرف الخبز نان سوخته بر تنور مانده و بالفتح ظرف از پوست باغنکرده درشتر و شتر و کاو و کردران نلبه نو ابلا پخته بکذارند و پوشیده کردن و منع کردن و عیب کردن و کسب بدی و نابکی کردن و بر جراحت دیر تازه کردن قراف بالکسر امیزش کردن کا میجران و جماع کردن قرطف بالفتح چیزی درپیچیده و جامه مخمل کلان را قطیفه کویند قرقف بفتح هر دو قاف شراب نام سه کتاب ترسایان در سه اقنوم قسف بالکسر انکه متغیر شده رنك او بر کردیده باشد از درویشی یا از آفتاب و بفتحتین سوختن روی از آفتاب و متغیر شدن روی از درویشی و تنکی معاش قصف بالفتح شکستن باد کشتی را و شکستن هر چیز و دسنك زدن و بازی کردن و سخت غرید رعد و بفتحتین پوسیده و زود شکن شدن درخت قاصف شکننده و باد سخت و رعد سخت از قصیف غریدن رعد و آنچه بر برد از درخت و بانك شتر و مرد زود شکن قضف بفتحتین تنکی و باریکی قضیف نحیف و لاغر قطف بالفتح بریدن خوشه انکور و چیدن میوه و خراشیدن و اهسته براه رفتن ستور و بالکسر میوه بفتحتین کیاهیست که بر کها پهن میباشد و انرا اسفناج رومی و سرمق کویند قطوف بالضم خراشیدها و میوها جمع قطف و بالفتح ستور تنکگام آهسته رو قطیفه موضعی است میان بحرین قطاف وقت درودن و چیدن انکور قطائف چادرها پر پیچیده جمع قطیفه و حلوائیست مشهور و لوزینه نان لوزینه و رشته که از خمیر سازند و از اد رشته قطایف کویند و عرب انرا افانه کویند و قطایف نکویند قحاف بالضم سیلی که همه چیز را ببرد قاعف باران درشت قعف بالفتح از بن برکندن درخت را و خوردن انچه در کاسه باشد مرادف قحف قف بالفتح و تشدید فاء نره و سبز خشک شده قفاف بالکسر جمع قفوف بالضم خشک شدن جام شستن و علف و برخواستن موی بر اندام از ترس و جز ان و سیم دزدیدن میان انکشتان قفاف بالضم و تشدید فاء سیم دزد قفیف کیاه خشک قلف بالفتح بریدن قلفه یعنی غلاف سر ابر و خراشیدن درخت و کل سر خم برداشتن و پیوند کردن تختهای کشتی و در میر کرفتن درزهاء ان قلیف غلاف خرما قنف بفتحتین خوردکی کوش و درشتی آن و سپید کردن اسب قنیف کروه مردم و ابر بسیار آب و پاره از شب قناف بالضم کلان بینی و انبوه و دراز و بزرک و سر قضیب که ضخیم باشد قواصف مردم بسیار انبوه که از کثرت انبوهی کویا بعضی مر بعضی را شکند قوف بالضم بالای کوش و قوف الرقبه موی لو بخشر کردن بز و بالفتح پی شناختن و پی بردن قائف پی شناسنده باب

القاف مع القاف قاق مرد بسیار دراز قربوق بالضم و فتح باء و کان بنق معرب کوبه یعنی کلبه قرطوق بالضم پوستی است معروف معرب کرته قرق بالفتح او از ماکیان و بالکسر بیخ و اصل و زبون و عادتی که خوردن از مردم پنهان نیست و همچنان است که بر زمین بیست و چهار خط بکشند و در ان سنکریزها بکذارند و طفلان بیا زند و ان مشهور است و بالفتح و کسر راء و فتح ان نیز جاء هموار و بفتحتین سبز کردن زمین هموار و دز بیابان

القاف مع القاف

قلو

قلق بفتحتین اضطراب بی آرامی قوق بالضم مرد بسیار دراز و مرغیست آبی دراز گردن و اندام زند و بالفتح
نام پادشاه هندوستان پادشاهان روم کرد نام برو قبیلۀ بدان منسوب است و آواز کردن ماکیان وقت مست شدن
وطلب کردن خروس قیق بالکسر زاغ سیاه قیقله کوفانه بالفتح آواز ماکیان **باب القاف مع اللام** قبل
بالفتح زمان پیش از زمان چیزی نقیض بعد بالضم و بضمتین پیش چیزی و اندام پیش نقیض دبر و اول چیزی و
پایان کوه و بضمتین گروهها جمع قبیل و بفتحتین بلندی زمین که پیش باشد و درآمدگی هر دو پای و بیرون
آمدگی پاشنه و بینی اندیشه و استخصا سخن گفتن و سر شاخ گاو و گوسفند بطرف روبرو برابر کردن و دو
کردن و احول چشم شدن و آشامیدن شراب با چنانکه از سر او فرود ریزد و چوبکها که گرد میان سوراخ
کرده دولک کنند و مهره که بر گردن اسپ بندند بجهت چشم زخم و جهت افسون و غنا و بلش و و بدین معنی بکسر قاف
نیز آمده و بالکسر و فتح با نزد و جانب و طاقت قبول بالضم پیش آمدن و وزیدن باد صبا و دلو را بچاه
انداختن و بالفتح بپذیرفتن و باد صبا زنی که بچه بر میگیرد و میپرورد قبیل بد رفتار و گروه مردم زیاده
از سه کروه چون روم و زنج و عرب قبل بضمتین جمع و رشته که گرد چین او دست بطرف سینه و دو
آورده شود و ناپکار و شناسنده نوم خلاف دبر و نقیض برابر و پیش و زنی که بچه عورت حامله را بر
میگیرد در وقت ولادت قبایل گروهها جمع قبیله و پارچها که سر وان چهار استخوان باشد
قبال بالکسر دوالی که بطول نعلین دو نعلوان دو باشد و شراک دوالی که عرض در زند قابل پذیرنده
و سال آینده و سزاوار و پسندیده و ضامن قتل بالفتح کشتن و نیکو دانستن چیزی را و آمیختن شراب و
بالکسر دشمن و مانند و اقتال جمع قتیل کشته شده زن یا مرد قتال بالکسر باهم کشتن کردن و کارزار
نمودن و بالفتح تن و جسد قحول بضم قاف و حاء مهمله خشک شدن قحل بالکسر پیر سالخورده و بالفتح
و کسر حاء مهمله و سکون آن سر پوست بر استخوان خشک شده و بفتحتین خشک اندام شدن و بدحال شدن
قحال بالضم بیماری گوسفند قدل بالفتح بدال مهمله پس سر از هر دو طرف سر و میان گوش شبعة عمل
بضم قاف و فتح ذال شتر چشم و فربه قذل بالفتح جور کردن و در پس سر زدن قرمل بالفتح درخت نیکار
و بکسر قاف و میم شتر کوه بختی قرامل جمع و شتر دو کوهان نعوذ باند زنان قزل بفتحتین لنگی زشت
قسطل بالفتح قسطول بالضم قسطان بالفتح غبار و نام قسطل الله هنو بهر قسطال بالکسر آواز
کننده قصل بالکسر و سکون صاد مهمله موضعی است نزو مایه و بالفتح بریدن و قصیل دادن جوان
و قصیل کشت سبز بریده شده قفل بالضم معروف و بالفتح آنکه خشک شود از درخت و بفتحتین باز گشتن
از سفر و از جائی قفیل درخت خشک و گیاهی است قفول بالضم از سفر باز گشتن و خشک شدن

القاف مع اللام

قفّال بالفتح وتشدید فا قفل گر و نام عالمی است از علماء مذهب شافعی بوده قلیل اندک جمع و مفرد و مذ
کور نا ءلاغر قُلّ بالضم والکسر وتشدید لام بکسر و بالکسر لرزه و دانهٔ خرما کر بنها و بد و ضعیف و زبون باشد
قلال بالضم والفتح اندک و بالکسر سبوها و بلندی هر چیز هر دو جمع قله و نیز قلال چوبها استاده کرده شده
برای تاک انگور و برای سایه کردن چیزی قلقل بضم هر دو قاف و سکون لام سبک و بکسر هر دو قاف گیاهی
که تخم سیاه دارد و از غایت سختی کوفته نمیشود و منه المثل دق حب القلقل قلقال بالکسر بانگ کردن و جنبانیدن و
همچنین قلقله و بالفتح جنبش قمل بالفتح شپش و بفتحتین شپش شدن و شکم کلان شدن و بالضم و تشدید میم
کنه و ملخهای خرد بی بال و بدین معنی جمع قمله است قنقل بفتح هر دو قاف پیمانه بزرگ و نام تاج کسری قندیل بالکسر
معروف و قنادیل جمع و بالفتح خارپشت کلان سر و دراز و همچنین قندل قوافل اسپان لاغر و باز از سفر باز کردند
و گروهها جمع قافله و قومی از خوارج قوقل بالفتح کوتاه قول بالفتح گفتن و گفتار و بالضم وتشدید واو گویندگان
جمع قائل و بالفتح و بفتحتین گویندگان قوّال بتشدید واو سرود زنان و بسیار سخن قایل گوینده و قبول
کننده قیال بالکسر نام کوهیست بلند در بادیه قیفال بالکسر رگ سر عضد که برای بیماری چشم فصد کنند
قیل بالفتح نام مردی و مهتر قبیله کنندگان و نیم روز شراب خوردن و ملک و پادشاه بلغت یمن و لقب پادشاهان
یمن اقیال جمع قیل و قال گفتار قثام بالفتح غبار قتام سیاه قتوم بالضم بلند شدن
غبار قثم بالفتح ماده مال بکسی دادن و بالضم و فتح ثا بسیار عطا و جامع نیکوئیها و خیرات و نام پسر حضرت
عباس و یکی از نامهای کفتار قثام بالفتح ماده کفتار و کنیزک غنیمت بسیار قحم بالفتح پیر فرتوت و بالضم جاهلان
بسال سخت و قحط و تنگی و قحم الطریق دشواریهای راه و نوردیدن بیابان و خود بکشیدن بچیزی قحوم بالضم
ناگاه خود را در کاری انداختن بی اندیشه در آمدن بچیزی قدوم بالضم از سفر باز آمدن و بالفتح نیستیه
بسیار اقدام کننده و نام موضعی است که ابرهه در آنجا خیمه زده بود و بتشدید دال نیز آمده و قلعه ایست
وکوهی است بحلب و کوهی است بیمن قدام بالفتح نام اسپیست و بالضم دیرینه و کهنه و پادشاه و سرور و مقدم
مردم روی سرون و بفتح نیز آمده و بالضم و تشدید دال پیش روی چیزی و بازآیندگان از سفر و از جائی قادم از
سفر آینده و قادم الانسان سر آدمی قدم بالضم پیش آمدن و بضمتین پیش رفتن و بالکسر و فتح دال دیرینه و کهنه
شدن و کهنگی و بفتحتین پای و پیش پای و اثر و سابقه کار و عمل از خیر و شر و گروهی از اشرار و اخیار که حضرت علی
بدوزخ و بهشت پیش فرستد و منه الحدیث حتی یضع رب العزة فیها قدمه و قدم صدق نشان نیک و سابقه
خیر و بالفتح و کسر دال بسیار اقدام کننده مرکار را و بالضم و فتح دال گروهی است بیمن و موضعی است قدیم کهنه و
دیرینه و بالکسر و تشدید دال مکسوره پادشاه و سرور و پیشوای مردم اندک شرف قرط بکسر قاف و سکون را

خیاز ہماون برہنه

باب القاف مع المیم

وضم هردو و تخم عصفر قرام بالکسر پرده و نگین و منقش از صوف یا پرده منقش یا پرده سرخ قرم بالفتح شتر نر یا
شتر بچه هنوز گشنی نکرده باشد و مهتر بالضم درخشیدن شمشیر و اجزا را از روی سطرش و سفید کردن مباد و بار
و بیده و بفتحتین سخت آرزومند گوشت شدن قزم بفتحتین فرومایگی و فرومایگان مفرد و جمع آمده قزام
بالکسر فرومایگان قسم بالفتح بخش کردن و اندازه کردن و نوبت میان زنان نگاه داشتن و بالکسر بهره و
بخش چیزی و بفتحتین سوگند قسام بالفتح خوبی و همچنین قسامه و بتشدید سین بخش کننده قسیم خوب روی و جمیل
و هم بخش کسی و ضد چیزی و قسیم بمعنی قسمت کننده در لغت عربی نیامده قصم بالفتح شکستن و بفتحتین شکستگی
دندان و بالفتح و کسر صاد زود شکننده و بالضم فتح صاد آنکه هرچه ببیند پاره پاره کند قضم بالفتح خوردن
ستور علف و جو را و خاییدن و خوردن چیزی خورد و ریزه که بکرانهای دندان کفایت کند و شکستگی و بفتحتین
پوستی سفید که در آن چیزی نوشته شود و علف ستور و جو قطم بالفتح گزیدن و چشیدن و بفتحتین بچه شهوت
دار زود برگشته و بالفتح و کسر طا آرزومند گوشت و آرزومند جماع قطام بالفتح نام زنیست قعم بفتحتین
کجی بینی قلم بالفتح ناخن گرفتن و بفتحتین خامه تراشیده و تیرهای دو کارد و خنجر و شمشیر و هرچه بدان چیزی ببرند
قلام بالکسر جمع قلم و بالضم و تشدید لام نوعی از شوره گیاه قلزم بضم قاف و زا بلده ایست میان مصر و مکه نزدیک
کوه طور و بحر قلزم بدان مضاف است زیراکه بر جانب او است یا آنکه قلزم بلسان گویند که غرق کننده است
هرکسی را که در آن بکشتی نشیند ماخوذ از قلزم بمعنی ابتلاع و تیر و شمشیر و مرد معد بکره قم بالفتح و تشدید
میم جاروب کردن خانه قمام بالضم خاکروبه قمامه واحد و دار القمامه جایی که خاشاک و سرگین اندازند قمیم
ریزه خاشاک قمقام بالفتح دریا و مهتر و عدد بسیار و کنه ریزه و نوعی از شپش قماقم بضم هردو قاف مهتر
با خیر قنم بفتحتین بوی روغن و چربی گرفتن دستار و بجو کرفتن زنگ سیاه و فاسد شدن جاره قوم بالفتح
گروه مردان و گاهی زنان را نیز بتبعیت مردان داخل کنند اقوام جمع اقاوم جمع الجمع قوام بالفتح راستی
و بالای مردم مرادف قامت و بالکسر نظام چیزی و عماد او و اصل چیزی که بدان قائم باشد بچیزی و بالضم بیماری که در
قوایم ستور پیدا میشود قیم بالکسر جمع قیمت و بالفتح و تشدید یا مکسور نگاه دارنده و برپا دارنده چیزی
و نامی از نامهای حق تعالی قیوم و قیام بالفتح و تشدید یا بسیار نگاه دارنده و برپا دارنده و هر دو نام مبارک
نامهای حق تعالی

باب القاف مع النون

قاسان بسین مهمله شهریست معروف نزدیک قم و قاشان
بشین معجمه نیز آمده و شهریست بما وراء النهر و ناحیه ایست باصفهان غزنوسان مشهور قانون اصل هر چیزی
و قوانین جمع و این کلمه در اصل رومی است بمعنی مسطر قنون بالضم رفتن در زمین قبان بالفتح و تشدید با
و تخفیف آن ترازوی بزرگ معرب کپان و حمار قبان جانوریست صاحب صراح گوید ملخ سبز قتین کم خواب

القاف مع النون

انداز طعام زن باشد یا مرد کنه قرن بالکسر همسر و همکف در شجاعت و کشتی و هنر و کارزار و بالفتح شاخ و کنیز

کوه خود تنها و جدا و یک است و روزگار و زمانه و مدت سی سال یا هشتاد سال یا صد یا بیست سال یا صد و بیست

از است چه پیغمبر صلعم طفلی را کشت عمر و اوان طفل را سال زیست و یکطرف هودج و یکسوی سر و کناره آفتاب که نخستین

وقت ظاهر شود و مناره یکطرف چاه که بران چوب دولاب کنند و هر دو مناره را قرنان گویند و موضعیست نزدیک

طایف که میقات اهل نجد است و آنرا قرن المنازل گویند و دو بشن بر دو سو زنار آن باشد و ستم پا است که جاد شاه فتاد نه

رفتن و پیوستن چیزی بچیزی و بفتحتین کیش تیر را گویند از چرم و شمشیر و تیر را پیکان و رسنی کرد و شتر را بدان بهم

ببندند و شتر به بسته با شتر دیگر و پدر قبیله ایست از بنی مراد آن قبیله است اویس قرنی و پیوسته ابرو شدن

پیوسته شدن ابرو قرین یار و هم پیوند قران بالکسر مقارن شدن چیزی بچیزی و بهم آوردن حج و عمره و بهم

آمدن دو ستاره در برجی یکجا و دو خرما را بهم خوردن و یکجفت تیر را یا تیرها که تراشیده یک کس باشد

و رسنی که دو شتر بهم در آن بسته باشد قرون بالضم جمع قرن و بالفتح نافه که شیر گرد آرد در پستان

و ستور خو کننده و سم پا بر جای دست نهنده در رفتن و شتر که زانوها با هم نهد چون خسپید و نافه دو پستان پیش و دو

پس را بهم نزدیک رسانده و دو خرما بهم خورنده قراین پیوسته شدها بچیزی جمع قرینه بالفتح قارون ابن عم موسی ع

که بواسطه سواد با موسی خصومت ورزید و حق تعالی او را بزمین فرو برد قرطبان دیوث قارن مرد با تیر و شمشیر و آنکه حج

و عمره با هم گذارد و بفتح نام پسر کاوه آهنگر قرآن بالضم و مد همزه خوانند جمع کردن و کلام الهی که بر پیغمبر ص فرود

آمده و از نقباء رسی نیز گویند قربان بالضم چیزیکه در راه خدای تعالی تصدق کنند و بدان تقرب جویند و نیز ندیم

و همنشین و خاصه ملک و بالفتح نیز آمده و بالکسر نزدیک شدن و نیز کنایه از جماع باشد و بالفتح قدحی که نزدیک

پر شدن باشد قضبان بالضم والکسر شاخها جمع قضیب قطران بالکسر و بالفتح و کسر طا دارویست سیاه

که بر شتر مالند و گوسپندان گران روغن درخت عرعر است قطون بالضم اقامت کردن بجای قاطن مقیم

قطان بالضم و تشدید طا جمع قطین مقیم و خاکدان قطن بالضم و بضمتین پنبه و پنبه زار و بفتحتین میان

دو ران مرغ و استخوان میان هر دو سرین و بیخ دم مرغ و کوهیست قعین بالضم و فتح عین مهمله گروهی از بنی اسد

قفن بالفتح گوسفند را از قفا ذبح کردن و بفتحتین و تشدید نون قفا قفان بفتح و تشدید فاء معرب کپان

قلون بضم قاف و لام جمع قله بتخفیف لام و بعضی آن گفته اند قلتبان دیوث و بی حمیت و بی غیرت قمقمان بضم

هر دو قاف دریای معظم و عمق دریا قمین سزاوار قنوان بالکسر خوشهای خرما جمع قنو است و دو خوشه

خرما و بدین معنی تثنیه قنو است قن بالکسر و تشدید نون بنده که پدر و مادر او بنده باشند جمع و مفرد آمده

و در عرف هند نامه بنده کرده و فیشکار باشد صند مدبر هکاتب و قن القمیص بالضم آستین پیراهن قنان بالفتح

کوهی است مدینه اسد و بالضم بوی بغل و استین پیراهن قهقن بکسر هر دو قاف نوعی از مرغ که هوش دشوی و راه
غلهٔ واب شناس در صحرا قهرمان نام بکار فرمای کسی و خزینه دار و وکیل و نگاهدارنده آنچه در تحت تصرف
او است و این لفظ در اصل فارسیست و معرب کهرمان چنانکه در نفایس الفنون گفته و صاحب قاموس ذکر نکرده
در رهانه او دیده است قین بالفتح بنده و نیز یراتبست یعنی آهنگر و آهنگری و نیکو کردن چیزی و فراهم آوردن
شکاف ظرف قیان بالکسر کنیزکان سرود گوی جمع قینه قیعان بالکسر زمینهای هموار جمع قاع قیروان
بفتح قاف و ضم آ معرب کاروان و شهریست بمغرب برا که در آن موضع کاروان فرود آید چون بنا شد بدین نام
موسوم شد باب القاف مع الواو قو بالفتح ضم کردن چیزی قوو بالفتح خلم نکردن قدو بالفتح
خوشبوی و با مزه شدن گوشت قرو بالفتح بزرگ شدن پوست خصیه قدح چوبین و کاسه که سگ بدان آب
خورده و بن درختی که از آن کاواک کنند و دیگ و نبیذ در بزند و چوبی که عصا و بدان چیزها القسر در و دوغ کشند
قلو بالکسر شتر جست فنار و بالضم گندم و گوشت و مانند آن بر تابه بریان کردن و پیش رفتن و بازی کردن
بغله و قله بالضم و تخفیف لام چوبکی است که از ایجو بزرگی بکر دو و ببا ندازند و آن چوب را مقلاو بعضی هر دو چوب را
قله گوبند قنو بالکسر خوشهٔ خرما القاف مع الهاء قاه فرمان برداری قهه بالفتح باب فره بر رغبتی
و برآمدن و سر برداشتن شتر از آب خوردن قامه شتر سر در هوا دارنده قهره بالضم و تشدید هیم مفتوح
جمع قوه بالضم شتر سرخ که بسپید القاف مع الیاء قدی بالفتح خوشبو کردن طعام و گوشت را
قذی بالفتح بیرون انداختن خاشاک را قاری خواننده قسی بالکسر و تشدید یاء کمانها جمع قوس قاسی
سخت دل قبابسی بالفتح و تشدید باء شمشیر منسوب بقباس و آن معدنی است معدن آهن قاصی نهایت سنده
قاضی کذارنده وام و حزانده توانا و حکم و زور مند قفی بالفتح و تشدید با چیزی که سنبله از طعام که برای
مهمان نگاه دارند و مهمان عزیز قلی بر تابه بریان کردن چیزی را و نیز قلیا که از آن صابون پزند قانی سرخ
و نیز حلی بالکسر موم روغن باب الکاف مع الالف کذا بغه همچنین کری بفتحتین مرغ حماری که
نر باشد و آغاز خواب کردن و ابتداء خواب کرلو بالکسر کرایه دادن و کرایه کسی بفتحتین جامه پوشیدن ماضی اکسی
و مضارع یکسی و نام علم بیل کفاء بالکسر و المد برابر دادن و مانند هم یکسر شدن کفا بالفتح برگشتن و افکندن
و باز گردانیدن کلا بالفتح گیاه خوردن و پاسبانی کردن و بباز زبانه زدن و پیر افتادن وام و بسیار شدن گاه
در زمین و گردانیدن نگاه در چیز و معنیای ان رسید عمر و بفتحتین گیاه و با گیاه شدن زمین کلاء بالکسر و المد
پاسبانی کردن و بالفتح و تشدید لام جای نشستن کشتی که از آن جوی گو بند کذا در جو مناسب موضع است و بعضی
کرکشتی گاه است کاوء بر وزن فعول مرد سخن چین که غالب چشم اوست و از خواب کالی بکسر لام نسیئه نقد

کلی بضم کاف و فتح لام کرده جمع کلیه بالضم کمثری بضم کاف و میم سکن میوه امرود کوما بالفتح نام بزرگ کردن تطوه ۱۲
کوهها کیمیا صنعت رسانیدن باب الکاف مع الباء کبیب بر وزن حبیب محزون و شکسته از غم و
بدحال کب بالفتح و تشدید باء بر رو افکندن و غلو کردن ربتما کبکب بفتح هر دو کاف نام کوهی است کبا
بالضم زلف پیشانی بوده شده و بر هم نشسته بالفتح کوشت ذوالزابوبه بر ابهی برجستن و اله بریان کردن کاعب نار
پستان و همچنین کعاب کتاب بالکسر نبشته و نامه کتب بالضم و بضمتین جمع حکم و اندازه و فرض کرده و واجب
گردانیدن و تقدیر کردن و نوشتن و لازم کردن بند بمال عین وجه که بر وی نوشته شود که در انجمن تابن زر
به نعات برساند اگر برسانند آزاد شود و اگر از ادای تمام عاجز شود غلام است باره زر که داده از صاحبش
باز خواسته نداده و بالضم و تشدید تاء نویسندگان و تیر خورد سر کرد که نوآموزندگان اندازند و بدان کودک
تیراندازی آموزند و مکتب و دبیرستان کتاتیب جمع بمعنی تخفیف تا نیز آمده کتائب لشکرها جمع کتیبه کاتب
دانا و منشی نیز که از ادبیر گویند و نویسنده کتب بالفتح فراهم آوردن و محکم کردن و گرد کردن و نبستن دهن
مشک دوختن و ذانستن و آماده کردن و لشکر و دانایان جمع کاتب کتب بالفتح گرد کردن و بضمتین نزدیکی
کثیب توده ریگ گرد آمده و بلند شده کذب بالکسر و بالفتح دروغ گفتن و بالفتح و الجیشدن و دهان کردن
در گفتن دروغ کذاب بالفتح بسیار دروغگو و بضمتین جمع کذاب بالکسر و تشدید ذال دروغ و بالفتح بسیار
دروغگو کرنب بفتح کاف و نون و رانست که از اکلم رومی گویند کرب بالفتح اندوه که نفس باز گیرد و رسن
دلو و بیارام کردن اندوه کسی را و نزدیک شدن آفتاب بغروب و نزدیک رسیدن اجل و بردن بار گران بر ظاهر دلو
رسن بافتن و تنگ کردن بند بر بیک و شوریدن خاک برای کاشتن و بضمتین بی آرام و اندوهگین شدن و بیخ های
درخت خرما مفرد و جمع آمده کسب ورزیدن و گرد آوردن و طلب رزق و تجارت کردن و بالضم کنجاره روغن
کسناب بالفتح نام سکنبه کعب بالفتح شتالنگ که از او قاب یا گویند و پاره روغن و گره بند نیها کعوب
جمع و نام دو پدر قبیله است که یکی را کعب بن کلاب و دیگری را کعب بن ربیعه گویند کعوب با پستان دختر و
شتالنگها جمع کلب بالفتح دوال بر مشک دوختن و یکدانه جو و بند شمشیر و قلاب آهن که مسافر توشه دان در
وی در آویزد بر پالان و ستاره ایست که آنرا کلب الجبار گویند و دوال دو طرف توشه دان و گروهی از قضاعه و
کلب الفرس خط میان پیشانی اسب که آنرا خط اره نیز گویند و بفتحتین سخت شدن سرما و دیوانه شدن سگ و حرص
و سختی سرما و دیوانگی سنور و بکد حرص بحیلت و بالفتح و کسر لام سگ هرزه که دیوانه باشد کلاب بالکسر
سگان جمع کلب و نام پدر قبیله از قریش که از کلاب بن مره گویند و نام پدر قبیله از هوازن که از کلاب بن ربیعه
گویند و بالضم نام آبیست و بالضم و تشدید لام آهنی که بر پاشنه موزه کنند برای راندن اسب و از اسمای از گویند

و ترز کشت و زراعت
و هر صنعت و حرفه خصوص
دباغی برهان

وچنگال باز وخار درخت وچنگک آهن که بدان چیزها آویزند سکان کلوب بالضم وتشدید لام انبور آهنگران
وهمچنین کلاب بالضم وتشدید لام کلالیب جمع کلیب بالضم وفتح لام تصغیر کلب نام مردیست که از اکابر بنی وایل کویند
کنب بفتحتین سوخ کردن دست وآبله کردن دست پیدا شود از کار وکبی هی بشت معروف که از آن رسن سازند کباب
بالکسر خوشهٔ خرما کوب بالضم کوزه بی دسته ولوله اکواب جمع کوکب ستاره روشن وبزرگ هر چیزی وگل مرغزار
ودرخشندگی آهن وکودکی که نزدیک ببلوغ رسیده باشد واب تیبا کواسب جوارح واعضا که بان چیزها
کسب کنند کواکب بالضم کوهیست معروف کهب بفتحتین سرخ خالص رنگ شدن شتر باب الکاف مع التاء
کبتسه که آمدن سال کبکبه بضم هر دو کاف گروه اسپان وبفتح هر دو کاف گروه اسپان وبفتح هر دو کاف
نگونسار کردن وبروی در افکندن کتابه بالفتح نام دارو بیست که از اکابر چینی کوبند در طعام کنند برای
خوشبوئی کابه بالفتح وه تهمزه بحال وپریشان حال شدن کبریت بالکسر گوگرد زرد وسرخ خالص کتابت
بالکسر نوشتن کتیبه بر وزن صحیفه لشکر ونام قلعه ایست از قلعهای خیبر کثافه وکثاثه سطبر ودرهم
شدن کثرة بسیار شدن کاذبه دروغ وزن دروغگوی کدنه بالکسر شبه وگوشت که در زیر زبان دارد
ازان تعریف کنند کراسه بالضم وتشدید دال مهمله وتخفیف آن جزوی از کتاب وپاره از کلام الله کرامه طبقی
که بر سر چاه نهند وسرپوشی که بدان سر خم پوشند ونوادر وبزرگواری کرامات جمع کربه بالضم اندوه
کره بالضم گوی وبالفتح وتشدید بای نوبت ودولت ورجعت کرونده بالکسر خرما که در حلبه خرما انداز دو
جانب کالکرد پرکواویده کران جمع کرونه یا قطعه عظیم از خرما کربه بالضم کشتیز کسوه بالکسر جامه پوشانیدن
وجامه ورخت پوشیدنی کسیره بالضم وفتح سین نان پاره تصغیر کسره کساله بالفتح کاهل شدن
کظامه بالکسر حلقه سر چوب ترازو کردشها در رو میکنند وچاه هیکه بچاه دیگر راه داشته باشد وپی
در سر تیر پیچیده باشند کاظمه موضعی است در بادیه بلد وفرسنگی بصره کعبه بالفتح کوتاه لعبه بضم کاف
وفتح عین مهمله بلبل کفایه بالکسر بس شدن وبس کردن کفاله بالفتح ضامن شدن کفاره بالفتح وتشدید
فاء پوشانند کاها و چیزی که برای چیزکهای دهند کافه تشدید همه ها پنا همه وبازدارنده کفه بالکسر وتشدید
فاء دام وگوشه بر دنبالد وفرزد امده وطبردو معنی بالضم تیر امده ویله ترازو وبفتح تیر آمده وخط گرد مانند دایره
که بر دست نقش کرده باشند وچیز درونه هر چیز مسند پو معنا کبر ایان اب جمع شود وبالضم جیز دلزد کیاشه
پیراهن دجرانی وکنار هر چیزی کفاف بالکسر جمع کردن کاه وجمع کردن کاهها وبدین معنی جمع کفت است کلاله
بالفتح مانده شدن وبی پدر وبی مادر وبی فرزند شدن وکسیکه بمیرد وپدر وپسر نگذارد کلاعه بودن معنی
خوابست بالکسر کلفه بالضم رنج ومصیبت وداغ سرخ کلمه سخن وقصیده وقصه مشهور نامید ودر اصطلاح

الکاف مع التاء

نحویین کلمه لفظی است مفرد که معنی داشته باشد و باصطلاح منطقیین کلمه فعل را گویند کَلّه بالکسر تشدید
لام حالت و کیفیت پرده باریک پرده که بالان اندیشه خود را نگاه داشته شود و پشم که گرد در سر هودج کنند
بالفتح خنجر کند و بالضم بالخیر کردن نه همه زنان مؤنث کلا کلیه بالضم گرده وابوذر بن ابرها و مابین خانه کمان
و دسته و پوستینکه در زیر دسته چیلک انگشتی باشد بتشدید لام و باهمکی کمیته بالفتح و تشدید میم و باجیم
کمیت بالضم و فتح میم اسپ سرخ و شراب و نام شاعر بیت کماره بالفتح سماروغ کنلبسته کلبه جانور سایبان تنگ بالکسر
بالضم پخته بجا دو بیضه باشند و موضعی است بکوفه کنیته بالضم نامیکه در اوّل آن اب یا ام یا ابن باشد همچو ابوالمعالی
وام کلثوم وابن حاجب کنه بالفتح و تشدید نون منکوحه پسر و بالضم صفه که در پیش خانه باشد یا بر بالا در سرا
باشد کنایه بالکسر سخن پوشیده و پوشیده سخن گفتن کنانه بالکسر کیش تیر و قبیله ایست کوبه بالضم نرد
وطبل یا نخورد کوره بالضم کوشه و شهر و جای آتش کوفه بالضم زنان سرخ و شهریست معروف کجبه در خشکی
و بزرگی و شکوه و بتاره کوه بالضم والفتح و تشدید واو سوراخ دیوار خواه از طرف بیرون یا درون باشد
خواه نه و بعضی گفته اند دریچه خانه کهوله بالضم دو موی شدن کهانه بالفتح خبر غیب گفتن و فال زدن
کیاسه بالکسر بولحد زیرک شدن کیفیته چگونگی کیفیت بودن مرادف گونی باب الکاف مع الثاء
کباث بالفتح میوه اراك نیک پخته باشد و آنچه نرسیده باشد ابر گویند کبث بالفتح بد بو شدن
کوشت کث بالفتح و تشدید ثاء مرا نبوه ریش و گروه بسیار کرث بالفتح بدرد و اندوه انداختن کسر ا
کراث بالضم درختیست بزرگ در جبال طایف و تره است که از آن ما دو چه و هلیون خوانند و دوا مثلیه کنند
و بالضم والفتح و تشدید ذا گندنا کوثث بالفتح کیاهی بی بیخ که بر درخت پیچد باب الکاف مع الجیم
کانج بفتح کاف و نون گیاهیست که از آن عرق سازند در پرده کوبند و صاحب موس کوید صمغ درختیست که
بکوهستان هرات در میشود کج بالفتح و تشدید جیم باز کردن بلجه و کچه بالضم و تشدید جیم چیزیست که طفلان
در بازیها کوی باموضع ودسازند و بدان بازی کنند کرج بفتحتین شهریست و دهی است بانبور و بالضم و
فتح راء مشک معرب کره کشج بالضم رشته سطبر که اهل کتاب بالای جامه و زیر زنار می بندند معرب کشتی
کلج بفتحتین جوانمرد و دلیر کوسج بالفتح معرب کوسه بالضم نیز آمده و ماهی است که بینی آن باره میباند و ناقص
دندان و ستور کند رو کیج بالفتح عنان باز کشیدن ستور را تا از رفتن باز ایستد و بشمشیر زدن و با
گردانیدن کسی را از کار بهو حاجتی و بالضم نوعی از تراو که از کشک و ... درست کنند و آن شوربای
زبون ترین و نوعها است کبح بالفتح خوردن و سیر شدن و خالی ساختن باد بر کسی کح بالضم و تشدید حا
نیخ دخالص کاوح کاد کننده و کوشش کننده کدح بالفتح رزیدن و کاری کردن از برای خود خیر باشد

سماروغ نیز کی کو بلا
و ... برهان

الکاف مع التاء

الکاف مع الجیم

الکاف مع الحاء

با شر و کوشش نمودن و رنج کشیدن و روی جزان خراشیدن و سپنا کردن نان با بر و خود کاری کردن کنار
دشت و معبو نماید و برای عیال خود کسب کردن کسح بالفتح خانه رفتن و روفتن باد زمین را چنانکه خاک از ان بر
داشته شود و عاجزی و بفتحتین زمن و لنگ شدن و دست و پا از کار وا ماندن کساح بالضم بیماریست که در
شتر میشود کسیح عاجز و بر جا مانده کشح بالفتح از کمر تا استخوان پهلو و بفارسی تهیگاه گویند و دشمنی
پنهان داشتن و پراکنده کردن گروه و دور کردن چار پا دم را در میان دو پا و خانه روفتن و جماع کردن
با زن و از آب دور کردن و بفتحتین درد پهلو کشاح بالکسر داغ کردن کاشح کسیکه دشمنی در دل دارد
و ظاهر نکند کشوح بالفتح شمشیر پیغمبر است از هشت شمشیر که بلقیس از سبا به سلیمان فرستاده بود کفح بالفتح رو بر
شمشیر زدن و بوسه دادن و بعضا زدن و کشیدن عنان چار پا و پرده از چیزی دور کردن و خجل شدن و بی
دل شدن کفیح کفو و شوهر زن و همچنین بمعنی همتا کرنا که دسد کلوح بالضم ترش کردن کالح ترش
روی کلاح بالضم ترش کردن تو سال قحط و روز کار سخت لحی لگام کشیدن ستور را باب
الکاف مع الحاء کامخ بفتح میم چیزیست ترش مزه که از نان بغار سی ابکامه گویند معرب کامه و صاحب
کو بدل از ادویه النیز گویند کمخ بالفتح پوستین برون کردن و تکبر کردن کماخ بالضم کبر و عظمت و بالفتح شهر
بر دم کوخ بالضم خانه نی که بی روزن بنا شده باشد اکواخ جمع باب الکاف مع الدال کؤود بر وزن
قبول عقبه دشوار کبد بالفتح رسیدن چیزی بجگر و بر جگر زدن و بسر انگشت دوشیدن و چیزی وا بدن ان
شکستن و بفتح کاف و کسر با و سکون آن جگر اکباد جمع و کبد السماء میانه آسمان و کبد القوس قبضه آن و بضمتین
سختی کباد بالضم درد جگر کبد بفتحتین نام ستاره ایست میان کتف و پشت و بمعنی بکسر را بی آمده کد
بالفتح و تشدید دال رنج و سختی کارروائی کردن با انگشت و رنج و تعب دادن کدید زمین کوفته کدو
چاه دشوار آب و مرد رنج کش کداد بالضم نام مخلی است کرد بالفتح کردن و این در اصل فارسیست و راندن
و بالضم نام گروهی است معروف اکراد جمع کراد بید کراد جمع کردید و معنی آن کندیست و قطعه از زمین کاشته
هستند و کناری گویند کساد بالفتح ناروائی متاع و جزان کاسد و کسید بالفتح متاع و بازار بی
رواج کلد بفتحتین جای درشت بی سنگ کمد بالفتح اندوه نهانی و بفتحتین اندوه کین شدن و بالفتح و کسر
میم اندوهگین و همچنین کمید کماد بالکسر گرم کردن عضو بپارچه گرم یا صوف یا بسوس گرم و همچنین کمید
کنود بالضم ناسپاسی کردن و بالفتح زمینی که از وی چیزی نروید و مرد ناسپاس و کافر نعمت کند
بالفتح بریدن و صاحب هر دو شانه تا میان هر دو پشت کنعد بالفتح نوعیست از ماهی کود بالفتح نزدیک
آمدن و کاری شدن و بدخواستن کید بالفتح بد اندیشیدن و فریب نمودن و دغا کردن و با تک کردن

کلاغ

الکاف مع الحاء

الکاف مع الدال

کلاغ و دویدن آن و خایض شدن دزد و کارزار نمودن **باب الکاف مع الراء** کبر بالکسر بزرگی
لجام انواع ترشی الخ برهان — و بزرگ شدن و همچنین کبر بالباء و بالکسر و فتح باء کلان سال شدن و کلان سالی و بفتحتین میوه ایست معروف که از آن
اچار سازند و بالضم و فتح باء جمع کبری کابر و کبیر بزرگ کبار بالفتح بزرگ شدن و بالکسر بزرگان جمع کبیر
و بالضم بزرگ و بالضم و تشدید باء نیز بمعنی بزرگ کتر بالفتح و الکسر کوهان شتر کثر بالضم چیره شدن بر کسی به
چیره غالب شدن و ظفر یافتن برهان — بسیاری چیزی و بالضم و الکسر و بفتحتین بسیار درخت خرما کثیر و کاثر بمعنی بسیار و همچنین کثار بالضم کدر بفتحتین
تیره گون تیره شدن و درختیست خوشبو که هندی کیوره گویند و شربت آن نافع جذام و جدری و حصبه و امراض سوداوی
و آن شربت را شراب کدر گویند انوری گوید مصرع بالحرمت اینش چه شراب کدر است و بکسر دال و سکون آن
تیره کر بالفتح و تشدید راء باز گشتن و باز گردانیدن و رسن که بود درخت خرما بدان بالا روند و رسن
پالان و رسن نادبان کور و جمع وانی که زمین بدان یکسان بحود کشیده ما شد و بالضم نیز آمده و بالضم پیمانه ایست
و آن دوازده وسق است و هر وسقی هشت صاع و هفتهزار و صد رطل نیز گفته اند کرور بالضم واگردیدن و جمع
کر نیز آمده کرو بر آواز کاوی حفر کردن و آواز کردن کرار بتشدید راء باز گرداننده و باز کردنده و بنکرار حمله
برنده و لقب علی بن ابی طالب کسر بالفتح شکستن و پر فراهم آوردن مرغ و فرود آمدن و بالکسر شقه فرود بن
خیمه و استخوان که بران گوشتی کم باشد و استخوان بازو از جانب آرنج و بفتح نیز آمده و حرکت دادن و حرکت بزو شکستن
و بالکسر و فتح سین پارها جمع کسره کسار بالفتح زمین بلند و پستی و بالضم جمع کسر کسسا بالضم هیزم ریزه
کسیر شکسته کاسر شکننده و عقاب کشر بالفتح دندان سپید کردن و تبسم کردن کظر بالفتح چوبک کوتر کمان
و میان چیزی کردن کفر بالضم ناگرویدن و ناسپاس کردن و بالفتح پوشیدن و کوزه بزرگ کفور بالضم ناسپاس
کردن و همچنین کفران و بالفتح بسیار ناسپاس و ناگرونده کافور غلاف غوره خرما و طلعی که اول بود درخت
خرما باشد و دارو ئیست سپید خوشبو و نام چشمه ایست در بهشت کافر پوشاننده و ناگرونده و ناسپاس
و آنکه بیالاید جامه پوشیده باشد و دریای بزرگ و جوی بزرگ و برزگر و شب تاریک کفار جمع کفر
بالفتح غلبه کردن بر کسی به بزرگی و سر قضیب کندر بضم کاف و دال دارو ئیست معروف و آن شیره درختیست
و کوتاه قد درشت خود رشت کور بالفتح کشتی و افزونی و پیچ دستار و پیچیدن آن و گاو بسیار و بعضی
گفته اند بمقدار صد و پنجاه و نعوذ بالله من الحور بعد الکور یعنی پناه میبریم بخدا از نقصان بعد از زیادتی
و از کمی بعد از بسیاری و بالضم کوره آهنگر و خانه زنبور و پالان با ساز و ساختگی آن و لحد کوثر کوثر
بالفتح مرد بسیار خیر و مرد بخشنده و جوئیست در بهشت و حوض کوثر حوض بیرون بهشت در موقف که
منبع آن کوثر است مکر بالفتح بر آمدن روز و بانگ بر زدن و زهر کردن کمر بالکسر دم آهنگران که از آن

الكاف مع الزاء

منفخ گویند و نام کوهی است **باب الكاف مع الزاء** **کوز** بالضم خورجین کوز بالکسر جمع و نام مردی بیت
و بالضم و تشدید زاء کبی بخیل و مزد استاد و حاذق و بازی که بسته باشد تا کر بزکند یعنی پرها بریزد
و چرغ و بازیکه بسیار العمر در آمده باشد **کراز** بالضم خشک شدن کردن از سختی سرما و شیشه با کوزه
سر تنگ هر دو معنی بتشدید زاء نیز آمده و بالکسر گوسفند بزرگ که خورجین شبانان بردارد و بالضم
و تشدید زاء نیز آمده **کز** بالفتح و تشدید زاء تنگ کردن و تنگ گرفتن کار برکسی و خشک شدن از سرما
و مردن و خود و زعفرانه و کرمه وکذا الیکس بخیل و بالضم مرد تند خو **کنز** بالفتح گنج نهادن و گنج نهاده
کنوز جمع **کناز** بالفتح اول خرما و بالکسر خرما کننده گوشت **کوز** بالضم کوزه کیزان بالکسر و اکواز جمع
و نام مردی بیت بالفتح کود کردن و نوشیدن آب بکوزه و بی تقلید اول پیشتر شدن و پیشتر چنانچه سعدی
گوید **مصرع** راست نخواهد شدن این کوز پشت **باب الكاف مع السین** **کاس** بالفتح
و این عربی فصیح نیست بلکه فارسیست که از بعض عرب در کلام خود آورده در فارسی بمعنی کم نیز آمده **کأس** بهمزه
شراب و جام با شراب و بمعنی مطلق جام نیز آمده کؤوس جمع **کبس** بالکسر خاکی که در چاه ریزند و بالفتح بمعنی انباشتن
چاه و جو و سر بکرتها کشیدن **کابوس** آنچه بشب مردم خفته را فرو گیرد و این مقصد مصرع است و بزبان خراسان
صید الجنه گویند **کبّاس** بالضم و تشدید باء موحده بزرگ سر **کدس** بالفتح بشتاب رفتن شتر و گران بار و بالضم
خرمن **کداس** بالفتح عطسه ستور و عطسه دادن **کادس** فالی که بعطسه دادن گیرند و آهوکه از کوه فرود
آید و از آن شوم دانند **کرس** بالکسر سرگین برهم نشسته و اصل هر چیز **کرباس** بالکسر جامه که از ریسمان سفید
بافند معرب کرپاس و بالفتح کرابیسی منسوب بدان **کرپاس** بالکسر با عجمی نیز بالاخانه **کردوس** بالضم
گله بزرگ از اسپان و استخوانهائی که مفاصل دو گانه باشد چون کتف و زانوها و گروه لشکر و استخوان فقره
میان دو شانه **کرفس** بضم کاف و سکون راء مهمله و بفتح کاف و راء مهمله و سکون فاء تره ایست مانند اجوین
و هندی اجود گویند و یکی از خواص آن است که چون کژدم گزیده بخورد فی الحال بمیرد **کسپس** نبیذ خرما و گویند
که بر سنگ نفس خشک کنند و گویند از جهت زاد سفر و سنگی است که با وجود آن فولاد بر آرند **کلس** صاروج
کناس بالکسر خوابگاه آهو و پنهان شدن او در آن و بالفتح و تشدید نون خاکروب **کنس** بالفتح خانه روفتن
و بالضم و تشدید نون مفتوح سبعه سیاره و بعضی گفته اند خمسه متحیره **کنایس** معبد ترسایان جمع کنیسه
کوس بالفتح سر بزیر کردن و سر بپائین زدن ستور و بضم طبل معرب کوس **کهمس** بالفتح کوتاه و پدر قبیله
کیس بالفتح زیرک و زیرکی شدن و بالکسر کیسه که در آن زر کنند یا مانند آن و بالفتح و تشدید یاء
زیرک **باب الكاف مع الشین** **کبش** بالفتح گوسپند نر و مهتر قوم و لشکر و نر کشیده و خصلت چنانچه

الكاف مع السين

کاس چیطاس کوس و نقاره بزرگ ... برهان

کرپاس جای نشستن پادشاه و امراء و اعیان و در عربی بالاخانه و خلوتخانه سلاطین که امراء ... خانه که بر بالای خانه سازند برهان

الكاف مع الشين

بدین دو معنی شاعری گوید مصرع راست و باش بهر کیش که باشی * چون بیر کباش بالکسر جمع کدش بالضم خ
خراشیدن و رنج کشیدن در طلب روزی بجهت عیال و عطا یافتن از کسی و سخن راندن ستود کندش بهم کاف و ذال
مرغیست و عفو و دارویست که آنرا عرب کندس هم گویند کرش بالفتح و بفتح کاف و کسر رای مهمله شکنبه ستور نشخوار
کننده چون معده مردم را و فرزندان خرد و عیال مردم و بالفتح و بفتحتین دو بیر کشش او از پوستهای
چنانکه فحج او از نفس و اول او از شتر کمش بالفتح مرد سبک و کافی کاش تا کاه و اغلب کش بالفتح زیر بال و زیر
بغل چنانچه در مؤید فضلا بثبت است این لفظ در اصل فارسیست کهش نعلین که از آهن نعل او بهر بندد و ان قسمی
استه بر مجاز از نعلین آنرا گویند باب الکاف مع الصاد کریص سیر و گوشت معرب کریج و صاحب قاموس
گوید پنیر یکه با چیز دیگر آمیخته تناول کنند نه هر پنیر چنانکه جوهری گمان برده کصبص لرزه و پیچیدن بر خود باب
الکاف مع الضاد کراض بالکسر آب نحل که ماده از رحم بیرون اندازد چیزهای و بوردهای رحم گرفته بالضم
واحد باب الکاف مع الطاء کشط بالفتح پوست کندن و جل از پشت ستور بر گرفتن و برهنه کردن
و پرده بر داشتن باب الکاف مع الظاء کظ بالفتح و تشدید ظاء رنجانیدن و درمانده انداختن و بجهه
پیدا کردن کظاظ بالکسر رنج کنز رانیدن دشمنی عالون با یکدیگر و حال کظ بظ مرد سخت دشوار که عظا
بالفتح دشوار آمدن کار بر کسی باب الکاف مع العین کنبع بکلن و سال و جوان که تمام باشد و بالضم
و فتح تاء فوقانیه بچه روباه و مرد لئیم کنعان بالکسر جمع کثوع بالضم و ثاء مثلثه دولان شدن ستور
و قماغ کوفتن از شیر و حیزات کوع بفتحتین ایستادن ایستاده و باریک ساق شدن و بدهانها آب خوردن
کروع بر داشتن آب بدهن ها از جوی معدجان کراع بالضم پایچه گوسفند و گاو و جزان و طرفی چیزی و بینه
کوه و گروه اسپان و لفظی است که نابینایان را فراهم آرند کرسوع بالضم استخوان پیوند سر دست از
طرف خنصر که آنرا اسفل گویند و کعب و استخوان بجل نیز گویند کسع بالفتح سپید کردن را کردن با شیر است و ان
موئیها او بزان باشد که بر سر و دست و پای شتر باشد بالای سم و با ی سرد زدن پستان نافه را تا شیر وا تان
گرداند و بفتحتین گو هلیست از یمن کلع بفتحتین شکافتگی و چرک پای و مشک و ظرف دیگر که چرک نشسته
باشد کمع بالکسر همخوابه و همچنین کمیع کنوع بفتحتین گره فتگی و منقبض شدن و نزدیک آمدن کاروبیل بفرو
کردن ستاره و نرمی و زبونی کردن کنغ بفتحتین بر کوفتن انگشتان کوع بالفتح استخوان بند دست بطرف
انگشت بهام که آنرا زند اعلی و استخوان بجل گویند و همچنین کاع و برسانی دست رفتن سلک بدو باب
کرما کیع بالفتح نوعی از چیزیست باب الکاف مع الغین کلاغ بالضم زاغ یا زاغ سیاه و فرد غلتبه
د هر زاد کرجون مردم را بگزد بمیرد و از اسام ابرص نیز گویند چنانکه حکما در طب نوشته اند در احوال الخانو

الکاف مع الصاد

الکاف مع الضاد

بوزن بیج و تاب برهان

مع الطا

مع الظا

مع العین

حیزات بالضم ماست برهان

الکاف مع الغین

کلاغ بفتح اول لغتهای مؤید الفضلا بضم اول برهان

گزنده **باب الكاف مع الفاء** **کاف** حرفیست معروف و بتشدید فاء بازدارنده و شتر دندان سوده شده از پیری **کَفْت** بالفتح آهسته رفتن و دو دو کرانه الآن بر یکدیگر بستن و دو دست را بر پشت بستن و بلند شدن سر شانه و نوعی از راه رفتن و بالفتح شانه و بالفتح و کسر تاء فوقانیه نیز آمده و بفتحتین پهن شدن و پهن شانه شدن و نوعیست از علتی که در شانه پیدا میشود و لنگی میشود از آن در کتف **کِتَاف** بالکسر رسنی که بدان دست را بر پس سر بندند **کَثِیف** سطبر **کُرْسُف** بضم کاف و سین مهمله پنبه و لیقه دوات **کَسْف** بالفتح بریدن عرقوب شتر و پی کردن آن و پاره کردن جامه و پوشیدن ستاره و جز آن و بالکسر پاره پاره ها چیزی جمع و مفرد آمده و بالکسر و فتح سین مهمله یعنی پاره چیزی **کُسُوف** بالضم گرفتن آفتاب و ماه و بدحال شدن و ترش رو شدن و بیحال شدن و در عرف کسوف در آفتاب گویند و خسوف در ماه **کَاسِف** پوشنده و بدحال و ترش رو **کَشْف** بالفتح و بشین معجمه کشاده و برهنه کردن و بفتحتین مو کج بازگردیده مانند دایره و پیچیده شدن دم اسپ جانوریست که در دریا میشود چنانچه نظامی گنجوی گوید **مصرع**

دهن باز کرده چه پشت کشف **کاشف** پیدا کننده و برهنه کننده **کَشُوف** بالفتح ناقه آبستن **کِشَاف** بالکسر آبستن شدن ناقه و بالفتح و تشدید شین معجمه بسیار پیدا کننده و نام کتابیست معروف **کَفّ** بالفتح و تشدید فاء پنجه و بازایستادن و بازایستاده کردن کسی و دو باره دوختن جامه را بر یکدیگر و نابینا شدن و خرقه و لقمه و ساقط کردن حرف هفتم از کلمه و قتیکه ساکن باشد چون نون فاعلاتن و مفاعیلن و کف الذئب و کف الاسد و کف المریم نام گیاهیست و در کف الخضیب گذشت **کُفُوف** بالضم تمام سوده و کوتاه شدن دندان شتر از پیری **کَفَاف** بالفتح مانند و اندازه چیزی و روزی و روی گذاره و هر چه کفایت شود و مستغنی از طلب و فی الحدیث اللهم ارزق آل محمد کفافا و بالکسر فراز گرفتن هر چیزی **کَلَف** بالفتح بعض شیفته شدن بچیزی و بفتحتین گنجده روئی بعنی رنگ میان سیاهی و سرخی که بر روی ظاهر شود و آن از خلط سودا و شبا روی ماه **کَنْف** بالفتح فراز گرفتن چیزی را و نگاه داشتن و یاری کردن و برگردیدن و برای شتر حظیره ساختن از شاخ درخت و بالکسر ظرفیست که شبانان در وی آلات و ادوات خود نگاه دارند تصغیر کنیف بالکسر و لقب ابن مسعود و بفتحتین کرانه و جانب و پناه و بال مرغ **اکناف** جمع **کَنِیف** بالفتح طهارتخانه و پوشیده و سپر و جای خلا و طهارت و حظیره شتر که از درخت و شاخ سازند و بالضم و فتح نون ظرف کوچک که در آن چیزی نگاه دارند تصغیر کنف بالکسر و لقب ابن مسعود که فاروق او را الف کرد و فی الحدیث کنیف ملئ علما **کَهْف** بالفتح غار و پناه **کُهُوف** جمع **باب الكاف مع الكاف** **کَرَک** بفتحتین ده‌ایست متصل بکوه لبنان و قلعه ایست بنواحی بلغار و بالفتح و کسر راء مهمله چیزی سرخ وضا قاموس

بالان دهلیز خانه و دلیه کر بالان ستانه و دالان را گویند و شتر را و مفتاح بدالان دهلیز برهان

کشف حیه علمت الخ پشت برهان

کنجد چیزی الحدیث کلمه که بر زن بر عوا افتاده بهم رسد و بعربی برش گویند بمعنی خال المعروف برهان

حظیره بفتحا و مهمله و کسر ظاء معجمه جائیست که در کوه سفید که از شاخ درخت چوب سازند منه

الكاف مع الكاف

کوبد

کوبد بمعنی دہ است و این خطا است کشک بالفتح ما الشعیر کہ ماز لک ہم درخت گز کہ از واجب الاکل گویند
گعک بالفتح نان تنک معرب کاک کوشک بالضم نام جو از خشت و چوب بنا کنند و این در اصل پارسی است کاک بالفتح نانی
جا نیست در عجم و از انجا است بجنبار کاک باب الکاف مع اللام کبل بالفتح و بباء موحدہ بند سطبر بر پای نہند
کردن و محبوس داشتن و بفتحتین پوستین کوتاہ کحال بالفتح و تشدید بحاء مہملہ آنکہ در علاج چشم حاذق
باشد مکحل بالفتح سال قحط و سختی و سال القحط سپید کسی و سرمہ در چشم کردن و بالضم سرمہ و تمام الیسیاب
و بفتحتین سیاہ رنگ و سرمہ گون شدن چشم کربال بالکسر کوی چوبین کہ ندافان پنبہ و پشم زاز نند
کسل بفتحتین کاہلی کفل بالکسر بہرہ و حصہ چیزی و آنکہ بر ستور نتواند نشست و گلیم کہ گرد کوہان شتر پیچند تا
بکرد و تا بر آن توان سوار شد و بالفتح پوستہ دور ناشتن و ضامن شدن و بفتحتین سرین کافل ضامن و کافل
الصوم دایم الصوم کفیل ضامن و قبول کنندہ کاری بر خود کل بالفتح و تشدید لام گران و بار گران و عیال
مرد کلول جمع و بیتیم و آنکہ نہ پدر باشد نہ فرزند و ماندہ شدن و خیرہ شدن چشم و کند شدن زبان
و بالضم ہمہ و جمیع کلال بالفتح ماندگی و خیرگی چشم و در ہند آنکہ خم میکشد بالضم آنکہ طرف سفالینہ میسازد
کلول بالضم کند شدن شمشیر و زبان و خیرہ شدن چشم کلیل چیز کند از زبان و شمشیر و جز آن کمال
بالفتح تمام و تمام شدن کامل چیز تمام و نام اسپ است کہل بالفتح مرد میانہ سال و کہلہ زن میانہ سال
کاہل سست و میان دو کتف ستور و پدر قبیلۂ از بنی اسد کیل بالفتح پیمودن و پیمانہ کیال بالفتح و تشدید
یای تحتانیہ پیمایندہ و لقب تخصیص است احمق کہ ہمیشہ خاک میپیمود کیول بالفتح و تشدید یای تحتانیہ آخر صف
در کارزار باب الکاف مع المیم کتم بالفتح پنہان داشتن و از پوشیدن و بفتحتین گیاہی ہست
کہ بدان خضاب کنند کتوم بالفتح کمان سوفار ناکردہ و ناقہ کہ دنب بر نسبین تا آنکہ کند کتم بالفتح بازداشتن
از کاری و بفتحتین فراخ شکم و سیر شکم شدن کدم بالفتح گزیدن کرم بالفتح بکرم غلبہ نمودن بر کسی و درخت
انگور و تاک و بفتحتین جوانمردی و مردمی و عزیزی و بزرگوار و گرانمایہ شدن و بخشندہ شدن و بزرگی
کردن کریم بخشندہ و جوانمرد و از گناہ در گذرندہ کرام بالضم کریم و بالکسر جمع کریم و لقب ابو عبد اللہ
کہ در وقت سلطان محمود مذہبی اختراع نمودہ و از ہر مذہبی چیزی اخذ نمودہ و طایفہ کرامیہ بدو منسوبند
و بالفتح و تشدید دال مہملہ نسبت با کریم کرزم بالفتح و بزاء معجمہ بدندان شکستن و بفتحتین کوتاہی و سطبری لب است
و خود کوتاہی بینی و انگشتان کزدم بالفتح نافر کہ دندانش نماندہ باشد از پیری کسم بالفتح بدست تمام بکوبانیدن
کوفتن چیزی خشک را کظم بالفتح و بظاء معجمہ خشم فرو گرفتن و فرو خوردن کظیم خشم فرو خواندہ و خشم فرو
خوردہ شدہ کظوم بالضم خاموش بودن و از نشخوار باز ایستادن شتر کاظم خشم فرو خورندہ و اقسم

بکون راء ہم خوردہ و ضم واو معلوم نام کوشکیست مشہور
الکاف مع اللام

الکاف مع المیم سوفار مطلق سوراخ کمان خصوصا سوراخ سوفار برہان

حضرت امام موسی بن جعفر است کشم بالفتح و تشدید شین معجمه یعنی بریدن و بفتحتین نقصان کعم بالفتح و عین مهمله
پوزبند شتر بستن بکعام و سر ظرف بستن و بوسه دادن و کعام بالکسر انچه بر دهن شتر بندند تا نگزد کلم بالفتح
خسته کردن و بالفتح و کسر لام سخنها جمع کلمه کلام سخن گفتن و سخن و بالکسر و تشدید لام سخن گفتن دکلوم و کلام
بالضم خستگی کلثوم بالضم پر گوشت روی و رخسار و نام دختر حضرت علی ابن ابی طالب کلیم هم سخن با کسی و جراحت
کرده شده و بالفتح و کسر لام لقب حضرت موسی علیه السلام کم بالفتح چند و بسا و بالضم شما و بالضم و تشدید
میم آستین اکمام جمع و بالکسر غلاف شکوفه و بالفتح مقدار چیزی و آستین کردن جامه را و دهن شتر بستن تا
نگزد و سوختن اکمامه بالکسر انچه دهان شتر را بدان بندند تا نگزد کمکام بالفتح کرد اندام کوم بالفتح بر جستن
اسپ و جز آن بر ماده بان و بالضم کله از شتر کهام بالفتح تیغ کند و زبان کند کهیم کلان سال و همچنین کهام

باب الکاف مع النون

کبن بالفتح در پیچیدن لب دلو و دوم با راء مهمله زدن دلو و دوختن لبه دلو و درنوردیدن
آن و باز گشتن از چیزی و ناپیدا کردن چیزی را و فربه شدن کبان بالضم بیماری شتر و بالفتح و تشدید با موحده
شتر بیمار کبن بالفتح چسپیدن اثر سبزی گیاه در پوز شتر و بفتحتین چرک و در ذکر فنک خانه کتن بالکسر
کردن در هودج درون بر خود تعدا کرد بن جمع رها من جمعی کتان بالفتح و تشدید تا معروف و بالضم ازان
معنی است زعفران و ثبوت و بالضم کرمست کران بالکسر بربط و بعضی گفته اند چنانکه عمومی از سنت
بنا دیه و بالضم شهر یست نزدیک بدار ابجرد یا نزدیک سیراف و بالفتح و تشدید را محله اسپاهان است شهر یست
نزدیک نبنگ قلعه بست مشرب کروان بفتحتین مرغیست شبیه بطوس و کبک نر و با یکی مطلق و صاحب صراح
گوید مرغیست که از جا دیر نگویند و بفارسی شواد خوانند کراوین و کروان بالکسر جمع کفن پوشش مرده
و جز آن و بفتحتین جامه مرده کفران بالضم ناسپاسی کردن کمون بالضم پنهان شدن و بالفتح زیره که پسند خود
پنهان دارد و بفتح پنهان زیره کامن پنهان کمین پنهان شونده در کار زار و جز آن و بالکسر و تشدید نون پوشش
اکنان و اکنه جمع و همچنین کنان و کنه بکسرها و بالفتح پوشیده پنهان داشتن چیزی را کانون آتشدان
و دو ماه از ماههای رومی یکی را کانون الاول و دیگری را کانون الآخر خوانند کودن اسپ پالانی که بار بر او
هند و سخت بکند رفتار و تیز فهم نباشد کوفان بالضم پناه و نام شهر کوفه کون بالفتح هستی و همچنین
کینونه کاهن ... کهان بالضم و تشدید ها و کهنه بفتحتین جمع و نام دو قبیله است کهلان بالفتح نام
مردی و نام قبیله و بالضم و الکسر جمع کهل بمعنی مرد دو موی کین بالفتح گوشت اندرون اندام زن یا گوشتی که
اندرون فرج زن میباشد مانند ذکر سگ کیسان بالفتح غدر کردن و نام مختار ثقفی کیان بالکسر جمع کی و
ملک ایران را نیز گویند چنانچه سعدی گوید مصرع کمان کیانی بزه راست کرد   و کیانی منسوب بکیان

وسمی بکیان

پوستینه

الکاف مع النون

ها ابن نوشل کو بر نها

شواد شود هر دو درست است برهان

وسمع الکیان کتابیست در علم طبیعی و معنی ترشید احوال موجودات است کاین موجود باشد کائن بمعنی شده
کتان بفتحتین با رستنیهاست معروف که از الیاف چند نبات بر آورده میبافند و بمهتاب ریزه میشود و منه الکتان
نجسنت که در اردو هندی بسی گویند و بتشدید تاء نیز آمده و بفارسی بزله خوانند کون بالفتح بودن کان و بتخفیف
و کونین هر دو جهان و بالضم مقعد چنانچه حکیم انوری گوید مصرع کیر در کون این چنین ممدوح کیوان
بالفتح نام ستاره ایست که او را زحل نیز گویند بجای او هفتم آسمانست که نظر او بسیار نحس است چنانچه نظامی گوید
مصرع سواد سفینه بکیوان سپرد کنعان نام جاییست که در آنجا یوسف پیدا شده بود باب الکاف مع
الواو کبو بالفتح ابکونه ریختن و سرد کردن و آن اندازه است در رفتن خار و خاشاک و بر خود شل آن و در کهانر
پوشیدن آتش کنو بکنایه سخن گفتن و کبنه کردن کسلو باب الکاف مع الهاء کره بالفتح رنج و سختی
بالضم ناخوش و ناملایمی که کورمار در زاد شدن کنه بالضم پایان چیزی و فنکار باب الکاف مع
الیاء کادی بدال مهمله و نیز بذال معجمه درختیست خوشبو که او را کیدنیز گویند و در هندی بسیار میباشد و
هندی او را کیوره گویند و شراب کاذی برای جدری و جذام و مانند آن بسیار نافع است و قالع ماده آن مرضها است
و او را شراب کیدر نیز گویند کوکی بالضم کلنک کروبی بالفتح و تشدید راء مهمله و تخفیف آن اصح است فرشته مقرب
کرسی بالضم تخت کوچک که او را بفارسی سندلی گویند و شهریست بهند که در آنجا مردم احمق پیدا میشوند
کرپسی کرباس فروش کسائی نام شخصی سندی نحوی مشهور که اکثر کسا میپوشید کاین یعنی تنومند
و ضمان کننده کمی دلیر کاوی داغ کننده و کننده چنانچه عربی شیرازی گوید مصرع بضبط کرد شغو [illegible]
اکرکاو مصدر و نیز زاکی بالفتح و تشدید یاء داغ و داغ کردن و کندن و نیز نکر بستن باب اللام مع الالف
لبا بالکسر و فتح باء موحده بر وزن عنب فله آن شیر است که بعد از زادن بچه از حیوان دوشند لظی بفتحتین
دوزخ و آتش زبانه زننده لقاء بالکسر دیدن و رسیدن و کارزار کردن لؤلؤ بضم هر دو لام مروارید
بزرگ جنس است لؤلؤة بتاء مفرد آن و ابو لؤلؤ غلام مغیرة بن شعبه قاتل حضرت عمر لواء بالکسر و المد علم الویه
جمع الویات جمع الجمع لوبیا بالضم دانه ایست چون دو ترد بلن بیا قلا که او را بفارسی سیاچشمک گویند لاوی
سخنی و نام پسر یعقوب است باب اللام مع الباء لبلاب و لبلاب گیاهی است که بر درخت پیچد
و او را عشق پیچان گویند لباب بالضم خالص هر چیز لطب بالضم و تشدید باء مائل شدن و نشر درخت
و خالص هر چیزی و مغز بادام و جز آن لبوب جمع و عقل و دل و لبابه جمع بالفتح برابر شدن و وزن شمشیر [illegible]
موضعی از گردن که مقتل است و بالکسر مرد یکه ملازم کاری باشد لبیب عاقل و دانا لبب بفتحتین جا لود دوال
زیر شکم اسب که بکسر [illegible] بسته باشند و دیگر [illegible] موضع کرشند [illegible] و نیبا

الکاف مع الواو

مع الهاء

مع الباء

الکسا بالکسر معروف بالفتح المجد و الشرف زنه ق

اللام مع الالف

فله بتخفیف و تشدید لام حبه غله غوذ و شیر اول حیوان انوزا ئیدکه چون بیزند مانند پنیر بسته شود برهان

اللام مع الباء

از

ازدیک لتیب و لتوب استوار و پای بجا بودن و چسپیدن لازب با بجای و استوار و چسپنده لجب بالفتح بانک
و بانگ لحب راه فراخ و همچنین لاحب لزوب بالضم لازم و ثابت شدن و ایستادن و چسپیدن بچیزی لازب لازم و ثابت
و چیز چسپنده لسب بالفتح زدن و گزیدن و گزاهم آوردن و چسپیدن بچیزی و سپیدن عسل لصب بالفتح استوار
شدن شمشیر در نیام چنانکه نتوان کشید و چسپیدن پوست بر استخوان از لاغری و بالکسر تنگی جای کوه و آنکه
چیزی ندهد بکسی لعب بالفتح رفتن آب دهن و بفتح لام و کسر عین بازی کردن لاعب بازی کننده لعاب بالضم
آب دهن و آب غلیظ که از دارو ها پیدا شود برآید مثل لعاب بزرقطونا و لعاب النحل عسل و لعاب الشمس مانند
تارهائی که در شدت گرما پیدا میشود لغوب بالضم و غین معجمه مانده شدن و رنجور شدن لغب بالفتح
بفتحا ورددن و بالکسر شکاف کوه و دره تنگ که در میان دو کوه باشد لهاب بالضم و لهب بالفتح و
لهیب بالفتح زبانه زدن آتش و افروختن آتش لقاب بالضم و لقب بفتحتین نامی که دلالت بر مدح یا ذم کند
و بفارسی آنرا نام گویند لوب سنگستان لوبه واحد و همچنین لاب و لابه لبابه بالفتح خردمند شدن
لبیبه نام جامه ایست و زن عاقله لبة بالفتح و تشدید باء موحده کناره کردن و گشتن گاه است لبه بالکسر
خشت و شتر و گوسپند بر شیر لابه و لوبه سنگستان و سنگ سیاه باب اللام مع الثاء لث بالفتح
و تشدید ثاء نرم کردن پشت و مانند آن و استوار بستن بچیزی و بستن لثه بالکسر و تشدید ثاء مثلثه گوشت
گرد اگرد دندان لجابیه بالفتح سبزه کردن لجلجه بفتح هر دو لام لقمه در دهن گردانیدن و شوریده سخن گفتن
و سخن در دهن گردانیدن چنانکه ظاهر نشود لجبه بالضم و تشدید جیم میان دریا و دو زمین و موضع دریا و دریا
لذفه بالفتح آواز و غوغا لحظه بکنار نگاه کردن بگوشه چشم لحیه بالکسر موی ریش و لحیة التیس نام گیاه
است که در کار ادویه میباید لحمه بالضم و الفتح طعمه باز از شکار او و پود جامه که بسیار باشد و خویشی لخلخه
بفتح هر دو لام خوشبوئی چند که یکجا کنند و بویند لذة بالفتح و تشدید ذال معجمه مزه شراب لزوجه چسپندگی
لصوصیه بالضم و تشدید یاء تحتانیه دزدی کردن لطافة بفتح لام و قاف باریک شدن و نازک و کوچک
شدن لطیفه سخن نیکوئی و خبر نیک و سخن خوش و نادر لعبه بالفتح یکبار بازی کردن و بالکسر نوع بازی کردن
و بالضم بازی چون نرد لعبت بالفتح پاره و خورد دریزه پاره ریزه زر پاره ریزه حلوا یا هر چیز پاره و دریزه شطرنج
لاعبه بکسر عین مهمله و فتح باء حطی در خیلی است از قسم دوم که شتر سوزند و مثال دارد لعنت بالفتح
نفرین و از رحمت خدا دور ماندن و بالضم آنکه مردم او را لعنت کنند و بالضم و فتح عین مهمله آنکه مردم را لعنت کنند
لغة بضم لام و فتح غین معجمه اصلوقی و کلماتی که مردم از اغراض خود بدان تعبیر کنند لغات و لغوت جمع و لفظ یا
لفظ دفتر و لاغیه بغین معجمه سخن باطل زن بیهوده گوی لاهز بالفتح زن گزاف کننده و نیز آنست که از اخبار غیر

گویند

بزرقطونا اسفرزه

باب اللام مع الثاء

باب اللام مع الجیم

گویند که بسبب لعاب بار دارد لته بالفتح گردانیدن و پیچانیدن و بالکسر تکیه کردن و مهر کردن و تسلیم و نیم چیزی
لفاعة بالضم و تشدید تا مرد بسیار گوی و حاضر جواب لقلقه بفتح هر دو لام سخت آواز کردن مرغ و مرد بسیار فصاحت
بزبان آوردن و لقلق که آن را بفارسی لک لک گویند لافظه دریا و بز ماده و آسیا لفاظه بالضم آنچه از دهن انداخته
شود و بالفتح آنچه از دهن گفته شود لقوه بالفتح علتی است که دهن آدمی را کج میکند معلول بعلت لقوه گردانیدن
و ماده شتر بکردن دو ابستن شود و عقاب ماده لقحه بالکسر شتر ماده دوشا لقطه بالضم چیز انداخته شده
که برچیده شود تا ضایع نگردد و وقت پیدا شدن خاجش باو رسد لقیطه طفلی که از راه برداشته پرورند
لقاطه بالضم چیز برچیدنی لمحه بالفتح درخشیدن برق بیکبار و اندک بدین چیز را لمزة بالضم و فتح میم
و زاء معجمه عیب کننده لمعه بالفتح روشنی و بالضم گروه مردمان و سبزه که بر سر باشد و پاره از گیاه که خشک شده
باشد و پاره از عضو که خشک ماند در وضوء و غسل لمه بالفتح و تشدید میم چیز اندک و دیوانگی و زمانه و
بالکسر موی که از بنا گوش گذشته باشد لامه زره لوث بالفتح نیز رسید چیزی سخن گفتن و نکو دانیدن بار دیگر
و بالضم نام پیغمبر است معروف که امر او را حضرت غار نکرده بسبب اغلام و حکما اغلام ایشان بیماری مقرر کرده اند و گویند که
بیماری است بعضی بطا مهمله نوشته اند لوعه بالفتح سوختن دوستی کسی را لومه بالفتح ملامت کردن لوامه
بتشدید بسیار سخت ملامت کننده لواحه بتشدید واو سخت رنگ دگرگون کننده لوقه بالضم
تازه لوزه بالفتح و بزاء معجمه گوشت پاره است که در درون دهن بر سر حلقوم که مجرای طعام است
لبثه بالفتح باز گردانیدن و باز داشتن و بالکسر یکسوی روی هر دو طرف از لبان گویند و نقصان کردن و
لیت بفتح تا کلمه است که در وقت آرزو چیزی گویند و بفارسی کاشکی باشد لیقه ملاقه بالکسر آنچه
بپیچند لیقه صوف پاره که در دوات کنند و چیزی پیشانیدن در کحل کنند و بفتح لام در دوات کردن
و همچنین لیق لینه بالکسر خرمابن و همچنین لونه و ابیت بطریق مکر که حضرت سلیمان عیجاره کرده بود بالفتح
شل بالتشدید چیز نرم که وساده میکنند باب اللام مع الثاء لبث و لباث بالفتح و الضم درنگ
کردن و پوشاک است شاهانه لابث درنگ کننده لوث بالفتح دستار پیچیدن و آلوده کردن و توانا و
قوی شدن و پناه کردن و گرد کشتن و بفتحتین سستی و بالضم اسم قوم نضاره لهث بالفتح تشنه شدن و همچنین
لهاث و زبان بیرون آوردن سگ از تشنگی و ماندگی لیث بالفتح شیر درنده و عنکبوت که مگس را بگیرد و
بالکسر گیاه انبوه باب اللام مع الجیم لجاج بالفتح ستیزه کردن لج بالفتح و تشدید جیم آواز کردن و کشیدن
میان لجه در آمدن و ستیزه کردن و بالضم آب بسیار و ژرف و نیز موضع دریا و شمشیر لجلاج بالفتح آنکه زبانش
در سخن بماند و صفی درست نگوید و شطرنجی مشهور که بود در علم شطرنج مثل زنند ابن همان قولی

کران اعاظم ندماء خلفاء عباسیه بوده و عامه برا البلاج کویند لبج بالفتح استوار شدن شمشیر در تن و در چیزی
بستر شدن و چسبیدن کارد و جز آن در غلاف کردن و جای تنگ و هر چه تنگ باشد لوج بالفتح چسبیدن و
بالفتح و کسر را چیز چسبنده چو سریشم و جز آن لعج بالفتح خلیدن چیزی در دل و سوزانیدن و بدرد آوردن لمج
بالفتح بکنج دهان خوردن لماج بالفتح چیزی اندک که خورده شود لهج بفتحتین شکفتگی کردن و حریص شدن
و بر غلا مبدن باب اللام مع الحاء لبح بفتحتین گرسنگی لطح بالفتح بکف دست بر پشت زدن کسی را نرم

اللام مع الحاء

و بر زمین زدن چیزی را لفح بالفتح سوختن گرما و آتش و سموم و شمشیر زدن لفاح بالضم و تشدید نوعی
از بوئیدنی چون بادنجان که زرد شود لقح بفتحتین آبستن شدن و همچنین لقاح لاقح آبستن و ابر و نخل بارور
کشنی دهند لقوح بالفتح شتر ماده که از زادن او دو ماه یا سه ماه گذشته باشد و بعد از آن او را لبون
گویند لقاح جمع او نیز لواقح آبستنان جمع لاقح و آبستن کنندگان و بدین معنی جمع ملقح است لمح بالفتح نگریستن
و دیدن بنظر سبک لوح بالضم هوا میان زمین و آسمان و بالفتح شانه آدمی و جز آن و هر چه پهن باشد از
استخوان و چوب و تخته و جز بلند و تنک و گونه گردانیدن سفر مردم را و تشنه شدن و درخشیدن برق و پیدا
شدن ستاره و جز آن و لوح و قلم الهی معروف که بر عرش پیدا کرده لیاح بالفتح و الکسر سپید گاو دشتی باب
اللام مع الخاء لطخ بالفتح آلودن و در بهم انداختن و متهم کردن لطوخ بالفتح دارو که بر چیزی

اللام مع الخاء

لاخ جای انبوه و بسیار
چیز بود و لخ از کیبچه
سنگلاخ
برهان

مالند لاخ بالفتح سنگ سخت یا هر چیزی سخت سعدی شیرازی گوید مصرع شب لعل افتاده در سنگلاخ
باب اللام مع الدال لبد بالضم بسیار انبوه و بسیار و آنکه بسفر نرود و از جای خود
دور نشود و آخرین کرکس از کرکسهای لقمان عاد و بالکسر نمد و موی انبوه و لبیدا میان دو دوش و بفتحتین پشم و موی
و پشم که بهم شتر از بسیاری خوردن گیاه لبید جوال خورد و نام شاعری معروف لحد بالفتح شکاف
کرانه گور و شکافی که کرانه گور و بالضم نیز آمده و جایی که در زمین شکافته مرده را غسل دهند لدد بفتحتین
سخت خصومت شدن و موضعیست بشام لد بالفتح و تشدید دال جدال و خصومت کردن و بالضم جدال کنندگان
الدود بالفتح جدال کننده و همچنین الد بتشدید دال لدید کرانه وادی و کرانه گردن و دارو که در کرانه گردن
و دارو که در کرانه دهان ریزند و بدین معنی است لدود بالفتح لسد بالفتح و بسین مهمله شیر مکیدن بچه و لیسیدن
عسل د بفتح سین نیز آمده لغد بالضم و بغین معجمه گوشت کرانه گردن و بالفتح براه راست آوردن شتر و جز آن
لکد بفتحتین چرک چسبیده بجایی و بپا زدن چارپا چنانچه سعدی گوید مصرع ستور لکدزن گران بار به
لهید ستور مانده شده لهد بالفتح گرانی بار و دفع کردن و لاغر کردن چارپا و گران شدن بار و چیزی و
سوختن بخواری باب اللام مع الذال لحذ بالفتح خواستن چیزی بعد از آنکه یکبار داده باشند و لبسیدن سلاح

الذال
اللام مع

ظرفرا

ظرفرا و خوردن شوربا ملذ بالفتح خوش مزه لواذ بالکسر بیکدیگر پناه کرفتن باب اللام مع الزاء لبز
بالفتح لکد زدن شتر لجز بالفتح چسپیدن و لغزیدن لحز بالفتح مرد بخیل تنک خو لعز بالفتح و تشدید زاء سخت کردن
و برچیدن پستان لغز بالضم و فتح غین معجمه چیستان و سوراخ موش کلان دشتی و بالفتح جنبیدن و لرزیدن لکز
بالفتح لکد زدن بر سینه لمز عیب کردن و اشارت بچشم کردن و زدن و سوختن لماز بالفتح و تشدید میم عیب
کننده و اشارت بچشم کننده لهز بالفتح در آمیختن و در میان قوم شدن و آمیختن سپیدی موی با سیاهی و مشت بر سینه
زدن و نیزه بر سینه زدن و لب بر زدن شتر بچه و بره پستان مادر را بوقت مکیدن لوز بالفتح بادام لوزه واحد
و قسمی از شیرینها باب اللام مع السین لبس بالضم پوشیدن جامه و بالفتح پوشانیدن کار بر کسی
و آمیختن تاریکی با روشنائی و بالکسر جامه و پوشش لباس بالکسر جامه و پوشش و لباس الرجل زن و لباس التقوی شرم
و لباس المراة مرد و جامه درشت و سطبر لبوس بالفتح زره و پوشش لحس بالفتح لیسیدن لدیس نا شر اکنده گوشت
لس بالفتح و تشدید سین خوردن ستور علف را لساس بالضم علف نو رسته لطس بالفتح کوفتن سخت بالای سپر دن
لعس بالضم سیاه لبان که لب ایشان از غایت سرخی بسیاهی باز زند لعس بالفتح عیب کردن و بفتحتین شوریدن دل و نیا
شدن و بفتح اول و کسر قاف مردم لقب نهنده و افسوس کننده و بدی بیاد زنده میان مردم و عیب کننده ملس
بالفتح سودن و جماع کردن لماس بالضم حاجت لوس بالفتح چسپیدن و بالضم اسم قوم نصاری لواس بالفتح چشیدن
لؤوس چشنده لهس بالفتح لیسیدن لیس بالفتح فعل ماضی است بمعنی نیست در اصل لیس بود بکسر یاء تحتانی بتخفیف
نموده یا را ساکن کردند و بعضی گفته اند که لا ایس بود و ایس بمعنی موجود و لا ایس لا موجود و بفتحتین شجاعت
لباس بالکسر دیوث و بی غیرت باب اللام مع الشین لاش بالفتح مرده با جثه و این لفظ در اصل فارسی
است باب اللام مع الصاد الحاص بالفتح سختی و بلا و اند او بختن بچیزی و رسنی که در میان کشتی بندند
لحیص تنک لخص بفتحتین و بخاء معجمه گوشت گرفتن چشم و پستان بسیار گوشت که شیر از وی بدشواری بیرون
آید و بکسر خاء نیز آمده لص بالکسر و تشدید صاد دزد لصوص جمع لصص بفتحتین دندانها و شانها بهم نزدیک شدن
لوص بالفتح کرانیدن چیزی بچیزی که منع کند باب اللام مع الضاد لضلاض بالفتح رهبر بزرک باب
اللام مع الطاء لط بالفتح و تشدید طاء حجاب لطلاط بالکسر جمع و چسپیدن بر چیزی و لازم بودن بکاری
و منکر شدن حق کسی را و پرده فرو هشتن و دم میان ران در آوردن شتر لطلط بفتحتین افتادن دندان و خورد شدن
و ماندن بیخهای دندان لعط بالفتح چیزی را با چیزی برابر کردن و برابری کردن با چیزی لغط بفتحتین و بغین معجمه
بانک و خروش لغاط بالضم کوه مشهور لقط بالفتح از زمین بر گرفتن و دانه چیدن و سخن چیدن و بفتحتین بر داشته
و بر چیده و لقط المعدن ریزهای زر که یافته شود و لقط السنبل خوشه چیدن لقیط بچه افکنده و جز آن

مع الزاء

مع السین

جمع العلس و بفتحتین سرخی لب که بسیاهی باز زند

مع الشین

مع الصاد

مع الضاد

مع الطاء

کردن را نیز گویند و لوط بالفتح برچسپیدن و بکار درنگنند و اندودن حوض را و عمل قوم لوط کردن و ذاکر بر دوش کنند
و بالضم نام پیغمبریست که حق تعالی قوم او را غارت کرد بسبب غلام و نزد بلخ جایهای بسیار است که بعضی مردم را مینشود
از بیغر را غلام قرار بناشد لواط بالکسر غلام کردن و از پس در آمدن زن با مرد لمیط بالفتح چسپیدن و بالکسر
پوست نازک لیط

باب اللام مع الظاء

لحظ بالفتح نگریستن بگوشه چشم لحاظ بالفتح گوشه چشم لفظ
بالفتح بیرون افکندن از دهان و بیرون کشیدن و بلند بادو یا سه یا چهار یا پنج یا مانند آن حرف یکجا کرده چیزی معنی از آن
حاصل کردن لمظ بالفتح زبان گرد دهان در آوردن بعد از طعام و آب نوشیدن لماظ بالفتح چیزی مانده

باب اللام مع العین

لذع بالفتح سوختن آتش کسی را و سوزش دادن کرا لسع بالفتح گزیدن مار و کژدم
لطع بالفتح لیسیدن و نیز بیشتر پای زدن و بمعنی پیشکرده دون لبها و ان پشت روی مردم سپشا بود و بمعنی
دندان مردم چنانکه پیشتر آنها ماند لمع بالفتح چشم زدن لعاع بالضم گیاه نازک در اول رستن لعلع بفتح
هر دو لام نام کوهیست لفاع بالکسر جامه ای لکع بالفتح چسپیدن بر اندام و گزیدن مار و کژدم و بسر
زدن بچه پستان مادر را و فرو گذشتن بالضم و فتح کاف لئیم و خوار و بنده نفس و همچنین لکاع لمع
بالفتح روشن شدن و درخشیدن لوع بالفتح سوزش عشق لیع بالفتح ترسیدن و بیدل شدن

باب اللام مع الغین

لثغ بالفتح حرف را لام و سین را ثا گفتن لدغ بالفتح گزیدن مار و کژدم و طعنه زدن لدیغ
مار گزیده لدغ و لغو گزنده و نام مردی است

باب اللام مع الفاء

لجف بفتحتین بجیم بیخ و چاه و نوعی مغاک
که بر کرانه چاه باشد لحاف بالکسر فراکنده که از پنبه و فراکنده باشد پرده که بر سر باشد لخاف بالکسر
سنگهای سفید نازک لخف بالفتح سنگ نازک و زدن سخت لصف بالفتح خار درکبر و نوعی از خرما
لصاف بالفتح هم بمعنی است لطف بالضم نرمی و نازکی کردن و کردار و هدیه و مهربانی کردن و یاری کردن
و بکشیدن و جایش کردن و بمعنی هدیه و احسان و نیکوئی لطیف نیاز شکر کار و بادی کننده و بمعنی نازک
و پاکیزه لطایف بالفتح نیکوئیها لف بالفتح و تشدید فا در پیچیدن و بالکسر درخت پیچیده بر درخت
دیگر الفاف جمع و پیچیده و تو در آمده و عاجز در کلام و درنگ کننده در سخن و گران سنگ و اهسته جای
انبوه بسیار مردم و سبک گرفتن چیزی را و چیز سبک و بمعنی افتادن دیوار و حوض و فراخ شدن
کرانه ها آن و بالفتح و سکون فا صنعتی است در شعر که از اول شعر چیزی گویند مثال از اول چنانچه حکیم حسن
قاسم فردوسی طوسی گوید بیت بروز نبرد آن یل ارجمند بشمشیر و خنجر بگرز و کمند برید و درید و
شکست و بست یلان را سر و سینه و پا و دست لغیف بروزن فعیل گروه مردم را گویند
پیچیده ... و کلمه که دو حرف از آن حرف علت باشد و آن بر دو قسم است

مع الظاء

اللام مع العین

مع الغین

مع الفاء

مفروق

مفروق واگر حرف علت بجای فاء ولام بود از الفیف مفروق گویند چون وشی و وفی و وقی مثال لفیف مقرون
چون حی وقی که در اصل حوی و قوی بوده است قاعده است در علم صرف هر جا که واو و یاء در یک کلمه جمع شوند و اول
ساکن و ثانی متحرک آن واو را بیا بدل کنند یاء در یاء ادغام نمایند لفاف جامه بود که بر مرده پیچند یا آنچه
بر چیزی پیچند لهف بفتحتین در پی خوردن و انده و هکین شدن لهیف بیچاره و دریغ خورنده لیف بالکسر
پوست درخت خرما لیفه واحد باب اللام مع القاف لبق بالفتح و لبیق مرد زیرک مشابه چرب سخن لثق
بفتحتین و بثای مثلثه تری و تر شدن لحاق بالفتح در رسیدن و دریافتن لحوق بالضم بهم شدن دو چیز
یا بیشتر و بدنبال چیزی پیوستن لحق بفتحتین آنچه دنبال خود ملحق شود و انچه خرما که از اول در رسد و آنچه بدنبال
بر دارند و آنچه بدنبال چیزی پیوسته باشد لاحق بدنبال کسی رسنده و نام اسب معاویة بن ابی سفیان لزوق
بالضم بر چسپیدن و همچنین لسوق و لصوق لصوق بفتحتین بر چسپیدن شش بر پهلوگاه از تشنگی و همچنین لسق لعق
بالفتح لیسیدن ولعق الاصبع کنایه است از مردن لعوق بالفتح دارو و چیزی که لیسیده شود لفق بالفتح فراهم
آوردن دو درز برجامه بدوختن و بالکسر کناره دو درز لق بالفتح و تشدید قاف بر چشم زدن لقلق بفتح هر دو لام
زبان و مرغ لکلک لقلاق مرغ لکلک و آواز آن لمق بالفتح پاک کردن چشم ما لیدن لماق چیزی اندک
لواحق پیوستها بدنبال چیزی لواق بالفتح چیز اندک لهق بالفتح سپید شدن و بفتحتین سپید شدن سپید
و بکسرها سپیدکار و سپید لیق بالفتح بر چسپیدن سیاهی بر دوات و بر چسپانیدن و نکو کردن و اصلاح دادن
هیچ و جزآن باب اللام مع الکاف لبک بالفتح آمیختن و کاد آمیخته و درهم آمیختن پنبه با انگبین و
جزآن لحک بالفتح در آوردن چیزی در چیزی و چسپیدن بهم لک بالفتح و تشدید کاف زدن و کوفتن و چیز معروف
سرخ که بآن پوست را رنگ کنند و بالکسر نخاله و ثقل لک باشد که بآن دسته چیزی و مانند آن بچیزی وصل کنند لوک
بالفتح خائیدن لبیک بالفتح و تشدید باء موحده بمعنی اری این لفظ در اصل لبالک است باب اللام مع
اللام لعل بفتحتین و تشدید لام امید شاید لبل بالفتح شبیه مرغیست که از اگروان گویند لعل بالفتح
جوهر نیست معروف برنگ سرخ که در ملک بدخشان میشود باب اللام مع المیم لاجرم بفتح جیم یعنی ناچار
لام بالفتح و سکون همزه نیز را پر نهادن و بهم آوردن جراحت زدها و لامه مفرد و بالف نیز خوانده اند دو
هر چیزیست معروف و بالضم ناکس و بخیل بودن و بالکسر صلح و انقیاد مباد و کس و با بدل همزه نیز آمده لئیم ناکس و
بخیل لوام بالضم و تشدید همزه پرهای راست کرده تیر لثم بالفتح و بثای مثلثه بر سوراخ بینی [illegible] لثم
بالفتح بوسه دادن و دهان بند بر دهان نهادن شتر سنگ ابیم و شکستن و خون آلوده کردن سنگ سم
شتر را لاثم بوسه دهنده و آنکه دهان بند دارد لثم بالضم جمع لثام بالکسر دهان بند لجام بالکسر معرب

اللام مع الفاء

اللام مع الکاف

خائیدن خائیدن [illegible] بمعنی بدندان نرم کردن و خائیدن بدندان [illegible]

لا جرم و لا ذا جرم و لا ان ذا جرم و لا عن ذا جرم و لا جرم و لا جر کَکَرَم و لا جُرم بالضم اسماء لا بد او حقا او لا محالة او هذه اصلها ثم کثرت حتی تحولت الی معنی القسم فلذلک یجاب عنه باللام یقال لا جرم لأفعلنک

لگام و آنچه زنان بوقت حیض بندند لحم بالفتح گوشت و لحمه پارهٔ از آن لحام و لحوم و لحمان بالضم جمع و گوشت
خورانیدن و گوشت از استخوان باز کردن و آرزومند گوشت شدن و پیوند آبگینه و چینی و جز آن کردن و کشتن
و بالفتح و کسر حاء مهمله آرزومند گوشت لاحم گوشت خوراننده و خداوند گوشت لحام بالفتح و تشدید حاء مهمله
گوشت فروش لحیم کشته شده و گوشتناک لخم بالفتح و بخاء معجمه گروهیست از یمن و بالضم نوعیست از ماهی
لدم بالفتح و بدال مهمله آواز سنگ و جز آن که بر زمین افتد و پاره زدن جامه و موزه را و زدن کوماج را بدست
زدن تا پهن شود و اضطراب کردن و دست بسینه زدن در نوحه لدام بالکسر پاره زدن جامه و موزه را
لدیم جامهٔ پاره زده ملادم پاره زننده لدم بفتحتین جمع لادم و محرمان و خویشان لذم بفتحتین لازم بودن
بچیزی و شگفت نمودن چیزی کسی را لزوم بالضم لزام بالکسر ملازم بودن بچیزی و بالفتح و کسر میم نام زنی که
لازم باشد بکسی لازم آنچه همیشه باشد بچیزی لطم بالفتح طپانچه زدن لطام بالکسر یکدیگر را طپانچه
زدن لطیم بالفتح اسب سپید روی و آنکه یکطرف روی او سپید باشد و آنکه پدر و مادر او مرده باشد و شتر بچه
که سهیل دیده باشد و اسب لهیم انده اسب بکر و مانند لغام بالضم کفک دهان شتر و بالکسر روی بند
لغم بالفتح خبر دادن کسی را از چیزی که یقین او نباشد لغم بالفتح دهان را ابستن و بفتحتین میانه راه لکم بالفتح
مشت زدن لکام بالضم نام کوهی است در شام که اولیاء الله در آنجا جمع میشوند لم بالفتح و سکون میم
حرف نفی که فعل مضارع را بمعنی ماضی نفی کرداند و بالکسر و فتح میم یعنی چرا لم بالفتح و تشدید میم جمع آوردن
و نیکو کردن و اصلاح نمودن و عرب گوید لم الله شعثه جمع کند خویشان پراکنده او را و خوردن بخش خود و بخش
یاران و خویشان خود و گناه صغیره کردن لمم بفتحتین زلف نزدیک بگناه و گناه صغیره و نوعی از جنون لوم
بالفتح نکوهیدن و سرزنش کردن لهم بالفتح فرو بردن و خوردن و همچنین التهام و ملتهم لهیم سخنی لهوم بالفتح
و لهام بالضم لشکر بسیار لهازم استخوانهای زیر نرمهٔ گوش جمع لهزمه لائم ملامت کننده باب اللام مع
النون لبن بالفتح شیر خورانیدن و زدن بعصا و انداختن و بالکسر خشتهای خام لبنه واحد و بفتحتین
شیر البان جمع و دود کردن از بالش و شیرناک شدن میش و ناقه و بالفتح و کسر باء موحده خشتها لبنه واحد
چون کلمه و کلم و در قاموس بروزن کتف و با او بکسر لام و سکون با خشت ساخته شده از گل مربع لبنان
بالضم نام کوهی است معروف نزدیک جبل عامل لبین پرورده شده از شیر خوراننده و خداوند شیر لبان
بالفتح سینه یا میان سینه و بالضم کندر و بالکسر شیر دادن و عرب گوید که هو اخوه بلبان امه و لا یقال بلبن امه
ظاهرا بصیغه لبان که مشهور شده نیز معنی است لبون بالفتح شیردار لبن بالضم و الکسر جمع و ابن اللبون
بنت اللبون بچه دو ساله بسه سال درآمده لجون بالضم گران رفتن ناقه و بالفتح ناقه گران رفتار لجین بضم

مع النون

لام و فتح جیم نیزه و بالضم و کسر جیم نوک از شاخ افتاده لحن بالفتح و بحاء مهمله خطا کردن در اعراب و آواز کردن
و آواز الحان و لحون جمع و خوش خواندن قرآن و جز آن و میل کردن و خطا کردن در سخن و گفتن چیزی و غیر آن را
کردن و بفتحتین زیرکی و زیرک شدن لخن بفتحتین و بخاء معجمه گندیده شدن لدن بفتح لام و ضم دال نیزه نرم و هر چه
نرم باشد و بمعنی نزد و مرادف عند نیز آمده لزن بالفتح و بزاء معجمه سختی و غلبش و تنگی و بفتحتین گرد آمدن قوم
بر سر چاه بجهة آب کشیدن و انبوهی کردن در هر کاری لسان بالکسر زبان و سخن و لغت قومی و زبانه ترازو
و السن و السنة جمع و لسان الصدق ثنا نیک و راست لسان العصافیر نام درختی که آنرا بفارسی زبان
گنجشک گویند و لسان الثور و لسان الحمل هر دو نام گیاهی است و لسان القوم کلمه چین و سخن کن لسن بالکسر
لغت قومی و بالفتح زبان گرفتن کسی را و بالضم زبان آوردن جمع الس و بفتحتین زبان آوری و فصاحت و بکسر سین مهمله
زبان آور و فصیح لعن بالفتح و بعین مهمله و بعین ساکن راندن و دور کردن از نیکی و رحمت و نفرین کردن لعین
بر وزن نسیم نفرین کرده شده و از رحمت رانده شده مفرد و جمع آمده و مسخ کرده شده و گرگ درنده و صورتیکه
در پالیزها و مزارع برپا کنند بجهة وحوش و طیور و آنرا مترس نیز گویند لعان بالکسر یکدیگر را لعنت کردن
و نفرین نمودن و در شرع لعان آنست که شوهر زن را متهم بزنا کند و گواه درمیان نباشد و زن مرافعه پیش
قاضی برد و قاضی حکم کند که شوهر چهار بار شهادت دهد که درین قول صادق است و لعنت خدا بر او اگر کاذب
باشد بعد از آن زن نیز چهار بار شهادت دهد که شوهرش درین قول کاذبست و غضب خدا بر او باد اگر
شوهرش درین قول صادق باشد بعد از آن قاضی درمیان ایشان تفریق کند و در قرآن مجید بمعنی ناطق است
و بالفتح و تشدید عین بسیار نفرین و لعنت کننده لقن بالفتح و بقاف فهمیدن و دریافتن و گرفتن سخن از کسی و بالفتح
و کسر قاف زود رسنده و دریابنده لکن بفتحتین درماندگی بسخن مرادف لکنت و بفارسی شمعدان را گویند
و بکسر کاف کند زبان مرادف الکن لاکن بالف ملفوظ بعد از لام و کسر کاف و تخفیف از حروف عطف که برای تدارک چیزی
رفته بفارسی اما و لیکن گویند لن بالفتح و سکون حرف نفی که بر فعل مستقبل داخل میشود و معنی آن هرگز
و هر اینه لون بالفتح گونه و هر رنگ چون زردی و سرخی و مانند آن و نوعی از خرمای زبون لین بالکسر نرمی
ضد خشونت و در اصطلاح صرفیان مد و لین حرف علت را گویند چون یقول و قال مثلا که حرکت ما قبل او
موافق است و اگر حرکت ما قبل او موافق نباشد لین چون طول و قول بفتحه و لین آنرا گویند که اگر حرکت ما قبل حرف علت
موافق باشد مد گویند و اگر حرکت ما قبل او مخالف باشد لین خوانند چنانچه مثل هر دو بیان شد و بالفتح
و تخفیف یاء تحتانیه و تشدید آن نرم و تنه خرما لین بالکسر جمع لیان بالفتح نرمی اسائی و فراخی و بالکسر نرمی
کردن باهم و بالفتح و تشدید یاء تحتانی بزبان نصاری باده نوح بالفتح و سکون یاء است در این معنی

باب اللام مع الحاء لحی بالفتح و سکون حاء مهمله پوست چیزی باز کردن و دشنام کردن و بدن دور کردن
چیزی از چیزی لغو بالفتح و بغین معجمه بیهوده گفتن و بانگ کردن سگ و سخن باطل و سوگندی که بقصد نباشد و
بچه شتر که از غایت خوردی در لایق نباشد که خون بها دهند لغو بالفتح معلول بعلت لغو گردانیدن لهو بالفتح
بازی کردن و برگشتن از چیزی و جماع کردن و زن و فرزند و چیزی که از عمل خیر باز دارد و جماع زا هم گویند
لهو الحدیث افسانها و حکایات و سرود و غنا و مانند آن لو بالفتح حرف شرط بمعنی اگر لولا بمعنی اگر نبودی
لولا علی لهلک عمر باب اللام مع الهاء لاه بالفتح در پرده رفتن باب اللام مع الیاء لآلی مروارید های — مع الهاء
بزرگ لجی بالضم و تشدید جیم و یاء تحتانیه ظرفی پر آب لحیان بالکسر جمع لحیه بمعنی ریش و بالفتح شکلی
در اشکال رمل که در دو ره و مرکز منکسند لوذعی بالفتح مرد بغایت زیرک لاهی غافل شونده و بازی
کننده و پارچه ابریشم که نسبت باریک میشود در ملک هند مینا متدلی بالفتح و تشدید یاء گردانیدن
و بافتن و پیچانیدن چیزی و گردانیدن زبان در گواهی و غیر آن و مدافعه کردن در وام و دم جنبانیدن
و دنبان بابینی و دوای واپس کرده نکره کردن باب المیم مع الالف مأوی جای برگشتن مودی بالضم — مع الالف
و فتح همزه و تشدید دال مهمله ادا کرده شده و رساننده ماء آب میاه جمع ما بمعنی حرف نفی است و کلمه
استفهام و اسم موصول و بمعنی شیء نیز آمده مبتغی خواسته شده مبتلا آزموده شده و در
بلا افتاده شده و آنکه میل بچیزی کند مبرا پاک کرده شده متبنی پسر خوانده ممنی پرزور کرده شده
صفتی که وهر وقت مثوی بالفتح جای آرام و قرار مثنی بالفتح دو دو و بالضم و تشدید نون ثاء مثلثه معوج و دو تا
کرده شده مثلی بالضم فرو و نزونا ... مجری بالضم روان کردن و روان کرده شده و بالفتح جای روان
مجزی بالضم و تشدید زاء پاره پاره کرده شده مجلی بالضم و تشدید لام آشکارا و روشن کرده شده
مجبی بالفتح زیستن و بالضم و فتح حاء مهمله و یاء تحتانیه مشدده جای زیستن و ... محشی
آنچه بر کنارها و چیزی نوشته شود یا آستر شود محلی بالضم و تشدید لام زیب داده شده و وصف کرده
شدنی بالکسر آستر بدن و چرم و آلت برابر کردن نعل ماخوذ است از هند محبو پنهان کرده شده مخلی
بضم میم و تشدید لام و فتح خاء معجمه رها کرده شده و خالی کرده شده مدارا و محابا و مواسا بالضم سهایش
کردن و صلح و آشتی نمودن و در کلام فارسی الف از آنها افتاده و در عربی بیا مستعمل است مدعی بالضم و
تشدید دال مهمله دعوی کرده شده و ادعا کننده مدی بفتحتین غایت و فضا ... بالضم کاردها
جمع مدیه بالضم مدری بالکسر شاخ گاو و گوسفند که بدان شانه کنند و کلهی از آهن نیز سازند مذری
بالکسر چوبی که بدان خرمن جو و گندم پاک کنند مذاء بالکسر زن و مردی که ایشانرا جمع کردن و تنها گذاشتن

انبات را مراء بالکسر جدال و ستیزه کردن مرعی بالفتح جای چرید فدچراگاه و گیاه سبز مرضی بالفتح بیماران
جمع مریض مروی بالضم و همزه در آخر بروزن مفهم گوارا شده و سر معذ که حلق به وسته است و آن مجرای طعام است
و اما صاحب قاموس بروزن امیر آورده است بالفتح گوارا شده مرسی بالضم ثابت کردن و ثابت کرده شده و بجای
ثابت کردن مربی بالضم و تشدید باء موحده پرورده شده و تربیت کرده شده مرتضی بالضم پسندیده و لقب حضرت
علی بن ابی طالب ع مزایا بالفتح فزونیها مسری بالفتح بشب رفتن مسا بالفتح شام مصطفی بضم میم و طای
مهمله برگزیده و لقب حضرت رسول ص مضا بالفتح و التشدید مضی بالضم بروزن مزبل روش کننده مطایا
شتران سواری معنی بالفتح قصد کرده شده و آنچه از لفظ فهمیده شود معا بالکسر جمعی که از بلندی فرود
آید رو ده مغنی بالفتح منزل و مقام و جای معیشت مردم معالی جمع معلی بالضم و تشدید لام بلند کرده شده
معمی پوشیده شده و کور کرده مفقی بالضم پیشوا کرده شده و پس کرده شود مقروء بالفتح خوانده شده مقتضی
تقاضا کرده و خواسته شده مکاء بالضم صفیر مرغ و خوان مکاء بروزن معظم کنار رود و باکاوه جوی
ملوء بالکسر پری ملاء بفتحتین و مد همزه صحرا و اشکلوا بی همزه کرده و مردم اشراف و بزرگ و خلق و خوی
و عزم و طمع و ظن ملی بروزن بری مرد غنی با انکه ادا دین بنکو کند ملا بالکسر پر ملاء بهمزه بروزن
علما جمع ملاء و ملاة بفتح هر دو و مد همزه مصدران و مراد فمنادی نیز آمده و بر تقدیر با مصدر بمعنی است باید
اصل ملاوا بوده تا واحد باشد که هنجو چون مدارا و مواسا و فارسیان منادی بکسر دال بطریق اما له خوانند چون
موسی و عیسی و لیلی چنانکه ناعده البشارتست ملجا بالفتح و ملتجا بالضم پناهگاه بعنی جای پناه و ملتجا بمعنی
ادرنو و انکسار و عجز نیز آمده ملتقی بالضم جای رسیدن و چیز ملقی انداخته شده منبی بالضم خبر دهنده
منادی بالضم خوانده شده و فعل برون کرم و منع منا بالفتح موئها جمع منیه منی بالکسر موضعی است
در مکه و بالضم مندها جمع منیه است و بالفتح مقدار و اندازه و برابر و من کردو وزن و سنجیدن معرفه است
و بمعنی منازل نیز مبالیه بر تقدیر مخفف منازلست موسی اسره و نام پیغمبریست معروف مومیاء
بالضم داروی معروف که از منبع چشمه ایست که در مملکت ایران برمیاید و بعضی میگویند که از ادمی میسازند
و آن خطا است موئی بالفتح مرکان مولی بالفتح آزاد کننده و آزاد کرده و سزاوار و سزاوار تر و پسر عم و یار
و دوست و همنشا و معهد موشی بالضم و تشدید شین معجمه جامه نیک نقش کرده مهدی بالضم هدیه کرده
شده و بالکسر آنچه بهدیه ظرف دهند و نزد کسی برند چون طبق و مانند مهدی بالکسر بستان هدیه دهنده
مهنا گوارا شده و مبارک کرده شده مهرا بالضم و فتح ها و تشدید را مهمله پخته شده مها بالفتح گاو دشتی
و حشی و بلوریها جمع مهاة و بر نادر آن همزه در آخر عیبی که در قدح و کاسه پیدا میشود باب المیم مع البا

اسنی بضم اول و ثالث الف الفی است که نیاکی سرزن
زاشند برهما

بالضم ... شمر ع

معلیا

باب المیم مع الباء

مآب بمد همزه جای بازگشتن مآرب بمد همزه حاجتها مؤتنب بالضم وسکون همزه وفتح وکسر نون
وآنکه اشتها طعام ندارد وصاحب ناموس کو بیکو مؤتنث بثاء مثلثه وهمزه دار خونریز بدبر مغیلاورده وکهنه مؤتنثا
لا اشتهی للطعام وظاهرا مؤتنثا تصحیف لفظ دیگر پنداشته مثاب بالفتح بازگشتن وجای بازگشتن مثاب
بثاء مثلثه جمیعها وذیوبها مثاب بالضم پاداش داده شده مثقب بالکسر وسکون ثاء مثلثه آنچه بدان چیزی را
سوراخ کنند مجذوب کشیده شده وربوده شده مجیب بالضم جواب دهنده مجاب بالضم جواب داده شده
مجرب بالضم وتشدید راء مهمله مکسوره آزماینده وبفتح راء آزموده شده محلب بالکسر آنچه شیر در وی دوشند حب محلب
بفتح میم ولام دارو ئیست معروف که در ولایت عجم پیدا میشود واز اکثر در روغنها استعمال کنند محراب بالکسر
بالاخانه وصدر مجلس وجای ایستادن امام در مسجد که بطرف قبله باشد مخلب بالکسر چنگال مرغ ودرنده وهرگیاه غلف نان
غلاف نیز وتیغ مذهب بالفتح راه وجای رفتن وبالضم طلا اندوده شده مهذب بالفتح وتشدید ذال معجمه
منقح وزراندوده کرده شده مذنب بالضم گناهکار شده مرحب بالفتح فراخ شدن وفراخی سال وجای فراخ
مرکب بالفتح آنچه بران سوار شوند مراکب جمع وهمچنین مرکوب مزراب بالکسر ناودان کشتی دراز مرطوب
رطوبت ناک بفتح میم نیکردد وتر وتراوت باشد وچیزی به مراقب بالضم وکسر قاف چشم دارنده وترسنده
مستحب بالضم وتشدید باء موحده برگزیده ودوست داشته شده مستجاب بالضم جواب داده شده مستطاب
بالضم پاک امده ونیز آمده مسکوب بالفتح ریزان کرده شده بر زمین مسلوب بالفتح ربوده
شده مشبب بالفتح ... مشرب بالفتح آشامیدن وجای آشامیدن مشارب جمع
مشروب آشامیده شده مشعوب بالفتح آمیخته شده مصائب کارهای ناخوش وحالهای ناخوش مصیبت
بالضم والفتح دستنده وجواب گوینده مصاحب بالضم هم صحبت وهمنشین مصعب بالضم وفتح عین مهمله سرکش
ونام مردی است مصلب بالضم وفتح لام مشدد جامه که صلیب داشته باشد مصحوب همراه کرده شده مضرب
بالفتح زدن و ... وجای زدن وبالکسر آلت زدن مضروب زده شده مضراب بالکسر زخمه که بدان
ساز نوازند وآلت زدن ومرد بسیار زننده مطرب بالضم وکسر راء مهمله بنشاط دارنده مطیب
بالضم وتشدید یاء تحتانیه مکسوره بوی خوش کننده وپاک وخوش کننده چیزی وبفتح یاء پاک وخوش بو
کرده شده معجب بالضم وکسر جیم خوش اینده ودر عجب وخود پسندی اندازنده معرب بالضم وکسر راء مهمله
بیان کننده واعراب دهنده وفحش گوینده وبفتح را اعراب داده شده معذب بالضم وتشدید ذال مکسوره
عذاب کننده وبفتح ذال عذاب کرده شده معقب بالضم وتشدید قاف مکسوره از پس اینده مغیب
وغایب شده
بالفتح غایب شدن وبضم میم وفتح غین معجمه وتشدید یاء غایب کرده شده مغرب بالفتح وکسر راء مهمله جای فرو

رفتن

رفتن لقناب جزان وانجا بسخ کوه قاف است و بضم میم وکسر راء دوونده وهر چیز پرو واوونده وازاینجا است
عنقا معرب زمین زیرا که چون طیور را فرو میبرد وجانور ازا نیز بلع کرد شکایت به پیغمبر زمان حنظلة بن صفوان
بردند او دعا کرد تا غایب شد منشعب بالضم پراکنده شده مناقب هنرها و راهها و تنگ کوهها مناب بالفتح
ایستادن بجای کسی وجای ایستادن منکب بالفتح وکسر کاف دوش و مراد مجمع مهره بازو وکتف وزمین پیهای
پر مرغ بعد از قوادم مناکب جمع منصب بالفتح مرتبه ومقام واصل و بالضم وتشدید باء موحده ریخته شده منکوب
بالفتح بدحال وسختی رسیده منصوب بالفتح بر پای داشته شده منیب بالضم باز گردنده بسوی حق تعالی منسوب
نسبت کرده شده منتخب ومنتجب بخاء وجیم برگزیده منقلب بالضم وکسر لام واگردنده وبفتح لام جای
واگردیدن و واگردیده شده موب باز گشته شده موکب بالفتح وکسر کاف گروه سواران مواهب بخششها وخوانهای
خورد ای کبیر موجب بالضم وکسر جیم واجب کننده وبفتح جیم واجب کرده شده مواظب بالضم برکاری دایم ایستاده
مهیب بالفتح مرد سهمناک که خوف وترس از او باشد ومردم از او ترسند مهب بالفتح وتشدید باء جای
وزیدن باد مهذب بالضم وفتح ها وذال معجمه مشدد پاک کرده شده وبکسر ذال پاک کننده مهرب بالفتح
گریختن وجای گریز مهلب بالضم وبفتح ها ولام مشدد نام شاعر عرب مشهور میزاب بالکسر ناودان باب
المیم مع التاء المثناة الفوقانی ودر این فصل چون بجهة کثرة لغات دیگر از هم جدا کرده شده در پنج قسم حرف پیش از تا
نیز لغات جدا کرده شده مبارات بالضم بکسی معارضه کردن مواخات بالضم باکسی برادری کردن مبالات
بالضم باک و اندیشه داشتن از چیزی مباهات بالضم نازیدن بچیزی مجاراة بالضم باکسی رفتن وباکسی
چیزی وا دادن مجازاة بالفتح والضم پاداش دادن محاذاة بالضم برابر هم واقع شدن محابات بالضم فرو
گذاردن وباکسی معارضه کردن در بخشش محاشاة استثنا کردن واز چیزی پرهیز کردن محاکاة
حکایت کردن مداراة بالضم آشتی ومدارا کردن مراعاة بالضم باهم چرا کردن ونگاه داشتن وگوش
فرا داشتن وبگوشه چشم نگریستن وباکسی مروت نمودن چنانچه سعدی گوید مصرع مراعات دهقان
کن از بهر خویش مساعاة بالضم باکسی بشتاب رفتن وباکنیزک کسی زنا کردن وزنا کردن کنیزک باکسی
مساواة بالفتح والضم برابر کردن وبرابر آمدن مصافات بالضم باکسی دوستی باخلاص داشتن
مضاهاة بالضم بچیزی مانند شدن وشبیه بودن بچیزی معاداة باکسی دشمنی کردن وچیزی پیاپی
کردن معاطاة بالضم چیزی بکسی دادن وخدمت کسی کردن مغالاة بالضم گران خریدن ودر
نیز انداختن مقاساة معاناة ومضاناة بضم هر سه رنج کشیدن مکافاة پاداش دادن
ملاقاة بالضم همدیگر را دیدن وبچیزی رسیدن مماراة بالضم باکسی جدال وستیز در خصومت وعداوت

الميم مع التاء

کردن و ستیزه کردن مماشاة بالضم با کسے رفتن منادات یکدیگر را ندا کردن موافاة بالضم وفا کردن
موالاة بالفتح والضم با کسے دوستی داشتن مباهات با همدیگر مباهی کردن مجاذبة بالضم با یکدیگر چیزی را
کشیدن و با یکدیگر نزاع کردن در کشیدن چیزی مجانبة بالضم از چیزی دور شدن مجاوبة بالضم کسی را جواب دادن
محاربة با کسے جنگ و ماجرا کردن محاسبة با کسے شمار کردن مخاطبة بالضم با کسے سخن و حکایت
کردن ملاعبة با کسے بازی کردن مشاربة بالضم با کسے شراب خوردن مصاحبة مقاربة بضم میم نزدیک با کسے
نزدیکی نمودن و نزدیک شدن بچیزی مضاربة بالضم شمشیر زدن و مال با کسے دادن برای تجارت که نفع آن مشترک
باشد مطایبة بالضم با کسے خوش طبعی و مزاح کردن معاتبة بالضم با کسے عتاب کردن معاقبة بالضم با
کسے عقوبت کردن و پے در پے در آمدن و غنیمت یافتن مغاضبة بالضم با کسے خشم کردن مغالبة بالضم
غلبه جستن بر کسی مکاتبة بهمدیگر نامه نوشتن و بنده را بعوض مال آزاد کردن مناسبة بالضم با کسے
خویشی داشتن و بهمدیگر مانند و مشابه یکدیگر بودن مناصبة بالضم با کسے دشمنی و جنگ آشکارا کردن
و کلمه را حرکت نصب دادن مناوبة بالضم بجای یکدیگر ایستادن مواثبة بالضم با کسے بر جستن برای جنگ
و جزآن مواظبة و مواکظة و مرابطة بالضم لزوم بر کاری ایستادن مخافتة بالضم آهسته چیزی خواندن
و آهسته سخن گفتن مباحتة خالص کردانیدن محادثة باهم حدیث گفتن و جلا دادن کارد و شمشیر را مباحثة
با یکدیگر کاویدن و تفحص کردن معالجة بالضم درمان کردن ممازجة بالضم بهم آمیختن مزاوجة بالضم چیزی
را بچیزی جفت و قرین کردن مراوحة گاه برین پای و گاه بران پای ایستادن گاه این کار و گاه آن کار کردن
مرابحة بالضم بسود بیع کردن مسافحة بالضم زنا کردن مسامحة بالضم با کسے آسان کار فراهم آوردن و فرو
گذاردن و نرمی کردن با کسے مسانحة بالضم از طرف راست در آمدن شکار و غیر آن مصافحة بالضم دست همدیگر
گرفتن مصالحة بالضم آشتی کردن مطارحة بالضم با کسے سخن بر افکندن مفاتحة بالضم چیزی آغاز کردن
و با همدیگر راز گشادن و کشودن و با همدیگر نزد حاکم آمدن مکافحة بالضم با کسے رو برو جنگ کردن و کسی را بوسه
دادن و مباشر کار و مهم شدن مکاوحة بالضم با چیزی را کوشیدن و با کسی کار دشمنی کردن و دشنام
دادن مناکحة بالضم نکاح کردن مباعدة بالضم از کسے دور شدن و کسی را دور کردن مجاهدة
بالضم با کافران کارزار کردن و کوشش کردن محاسدة با کسے حسد کردن مشاقة بالضم مخالفت کردن
مناقضة بهم شعر مشاهدة بالضم دیدن و با کسے در جای حاضر بودن مطاردة با کسے حمله بردن معاودة
بالضم باز گشتن معاضدة بالضم با کسے یار و مصاحب بودن معاقدة و معاهدة با کسے عهد بستن
کردن معاندة بالضم با کسے ستیزه کردن و با کسے برابری کردن و جدا کردن مکابدة رنج چیزی کشیدن

مناشدة بالضم کسی را سوگند دادن و با کسی شعر خواندن مواعدة بالضم با کسی وعده کردن ملاوذة
بالضم در پس مردم پنهان شدن منابذة بالضم با کسی جنگ کردن و دشمنی آشکارا کردن مهایدة بالضم با
کسی مشورت کردن مبادرة بالضم پیش گرفتن و پیش پیش رفتن مباشرة بالضم جماع کردن و بنحو بکاری شدن
مباکرة بالضم بامداد کردن یعنی بامداد کاری کردن و دو خر دوشنبه شدن مثابرة بالضم مواظبت نمودن بر چیزی
مجاهرة بالضم با کسی در بر و جنگ کردن و با کسی دشمنی آشکارا کردن و باواز بلند چیزی خواندن و دشنام
دادن و بلند سخن گفتن مجاورة بالضم همسایگی کردن و در مسجد مجاور شدن و نظر و بکسر امان دادن
محاصرة بالضم کسی را در حصار کردن مخاطرة بالضم کسی را در خطر انداختن کسی را و با کسی گرو بستن بر چیزی
مخامرة آمیختن و ثابت شدن در مکان و پنهان شدن در موضعی مسافرة بالضم سفر کردن و از مکان
خویش بجای دور رفتن مسامرة بالضم با کسی افسانه گفتن مساترة بالضم چیزی را پوشانیدن مسا[illegible]
بالضم با کسی نبرد بودن و نبردی مشاجرة با کسی خلاف کردن مشاهرة ماه بماه چیزی دادن و آشکارا
شهره چیزی شدن مشاورة بالضم با کسی کنکاش کردن و مصلحت نمودن مشاعرة بالضم با کسی در
یک جامه خسپیدن و با همدیگر شعر خواندن و با همدیگر مقابله شعر خواندن کردن یا در شعر گفتن با هم و یکجا جمع شدن
شاعران برای شعر خواندن و بحث نمودن شعر مصابرة بالضم در کارها صبر و شکیب کردن و با کسی معارضه
کردن در صبر مصادرة بالضم تاوان جرم ستاندن و باز رفتن مصاهرة بالضم با کسی خویشی کردن بزن
دادن یا بزن کردن مضافرة با کسی یار بودن مظاهرة بالضم با کسی هم پشت بودن و دو جامه بهم پوشیدن
و با زن ظهار کردن یعنی زن را گفتن که پشت تو همچون پشت مادر منست و این طلاق است قبل از ورود
شرع شریف بوده است و بعد از ورود شرع این حرام شد و بکفاره ساقط میشود طلاق نیست
و ظاهر و فاش شدن سخن و راز و چیزی و مانند آن معاشرة بالضم با کسی زندگانی کردن و عیش و
خوش بودن چنانچه حافظ گوید مصرع معاشران گره از زلف یار باز کنید معاقرة بالضم پیوسته
خمر خوردن و پیوسته و متصل کاری کردن و ملازم شدن چیزی را و با کسی نزد حاکم رفتن برای اظهار
فخر و بزرگی حسب مغادرة بالضم ترک کردن لقوله تعالی لا یغادر صغیرة ولا کبیرة مفاخرة بالضم
با کسی فخر و نازش کردن در بزرگی و هنر مکاثرة بالضم با کسی معارضه کردن به بسیاری و غلبه کردن
بکسی در بسیاری مناظرة با هم نگریستن در چیزی و با هم بحث کردن در چیزی و نظر آوردن چیزی را
منافرة بالضم با کسی نزد حاکم رفتن برای اثبات بزرگی و حسب مناکرة بالضم با کسی معارضه کردن
در زیرکی و کارزار کردن و اسم نکره شدن مواترة بالضم پیاپی روزه داشتن و یک روز یا دو روز روزه

شودن واقل بکر زانوی خود بر زمین نهادن شتر در وقت نشستن و بعد از آن زانوی دیگر بر زمین نهادن
مُوازرة زبر کسی کردن و یاری دادن مباشرة باکسی آسان گرفتن و کسی را بسوی چیزی بردن مهاجرة بالضم
از کسی جدا شدن و از جای خود دور شدن و از مکه معظمه بمدینه طیبه رفتن مکاسرة بالضم حرکت بر دادن
و از کسی بر دست شدن مباکرة بالضم دوشیزه دختر دوشیزه شدن مصامرة بالضم باز گشتن ضمیر بسوی چیزی
لفظاً یا معنیً یا مانند آن و جای ماندن یا دل دیگر را بند دن ضمیر را بلفظ ما بعد نه ما قبل یا بمعنا ماندن مبارزة
بالضم باکسی برای جنگ بیرون رفتن و باکسی جنگ و کارزار کردن و چیزی ظاهر و پیدا شدن مجاوزة بالضم
از یکدیگر گذشتن معاجزة بالضم کار خود بکسی واگذاشتن و پیش گرفتن در کاری و از پیش رفتن کسی چنانکه
دیگری باو نرسد مناهزة بالضم فرصت چشم داشتن و بچیزی نزدیک شدن مؤانسة بالضم باکسی انس
گرفتن مجالسة بالضم باکسی نشستن مجانسة بالضم نشیبه بکسی بودن در شکل و صورت مخالسة از
کسی چیزی ربودن مدارسة بالضم بکسی درس و تعلیم گفتن مقابسة باکسی قیاس کردن مکابسة باکسی
بزیرکی معارضه کردن ملابسة بالضم باطن کسی دانستن و باهم کرشنا هنا شتن و بکار در رفتن
ملامسة جماع کردن و بهم بکر سائیدن ممارسة باکسی کواه شدن و از کاری رنج بردن و تدما کردن
مماکسة مکاس کردن در بیع یعنی تشویش کردن منافسة کسی را حسد بردن در چیزی و باکسی معارضه کردن
و رغبت کردن در چیزی مغادشة و مهارشة و مخامشة و محاجشة بالضم هم خراشیدن
و مخاجشة بمعنی باز داشتن از چیزی هم آمده است منافشة باکسی در رو در روی گرفتن در چیزی و در حساب
مخالصة بالضم باکسی دوستی پاک و باخلاص داشتن مراکضة باکسی سبق تاختن معاوضة باکسی
برابری کردن و از چیزی برگردیدن و در چیزی خلل پیدا شدن مناهضة باکسی بجنگ و غوغا برخاستن
مناقضة سخن کسی را شکافتن و در معنی آن کردن و بر خلاف چیزی شدن و بعکس بودن چیزی مخالطة باکسی
آمیختن مرابطة نگاهبانی سرحد کردن که دشمن مقیم شدن و بجهاد با کفار ایستادن و اسپ بستن در راه خدا بستن
برای جهاد با کفار کقوله تعالی صابروا و رابطوا مغالطة کسی در غلط و فریب انداختن محافظة نگهبان بودن
و نگه داشتن چیزی را و بمعنی ننگ و عار داشتن هم آمده ملاحظة بگوشه چشم نگریستن یا چیزی بفراست دریافت
کردن مباضعة مجامعت کردن مبایعة باکسی خرید و فروخت کردن و عهد و میثاق بستن ممانعة بچیزی
کردن و بپایان کاری کردن و محکم کردن کاری مجامعة جماع کردن و اجماع کردن بر چیزی مخادعة فریب دادن
مخالعة طلاق دادن زن را در مقابل مهر که زن به بخشد ملافعة باز داشتن و باکسی در رو در روی کشیدن
کار بزرگ و نیز نوبت کردن مرابعة باکسی بار دیگر بازایستادن مراجعة باز داشتن و زن را بخانه آوردن

بعد از آن

بعد از آن که طلاق داده باشد او را و با کسی سخن را کج نهادن مراضعة فرزند شیرخواره را بدایه دادن مرافعة
سخن نزد حاکم بردن و رفع و دفع شر نمودن مزارعة زمین بکسی دادن بر امید زراعت مسامحة شتافتن و شتا
بیدن مساعفة همدیگر را کشیدن و بر همدیگر حمله بردن مشاغبة با کسی بدی کردن و شیره نمودن و کوشیدن در
آواز کردن و خواندن و چند قدم همراه کسی رفتن مصافحة همدیگر کف گرفتن مصانعة رشوت دادن و
مدارا کردن و آسان گرفتن مضارعة بچیزی شبیه بودن و شریک بودن مضاجعة و مکامعة با کسی
خفتن و نیز مکامعة خفتن مرد با مرد بی ستر و آن منهی است مطالعة بچیزی نگریستن برای وقوف یافتن بر آن و
کوشیدن کسی را بچیزی مطاوعة فرمان برداری کردن مقارعة با کسی قرعه زدن و شمشیر زدن مقاطعة
با کسی بریدن چیزی را ممانعة یکدیگر را از چیزی باز داشتن منازعة با کسی در چیزی را کوشیدن و نزاع
کردن مواضعة با همدیگر در کاری قرار دادن و با همدیگر گرو کردن و با هم شرکت کردن مواقعة کارزار
کردن و جماع کردن و با هم در جائی افتادن مبالغة در چیزی غلو کردن و سخت کوشیدن در کاری محالفة
با کسی عهد کردن و سوگند خوردن محارفة بمیل غور جراحت معلوم کردن مخالفة با کسی خلاف و دشمنی
کردن مرادفة کسی را در پی نشاندن و برداشتن چارپا پس نشین خود را و بر نشستن طلایه بر پیاده مفاخرة
با کسی تفاخر کردن بحسب بزرگی و بچیزی مطلع شدن کسی مصادفة یافتن مصافقة با کسی بصرفه معامله
کردن مضاعفة یکبار دو کردن و افزون کردن مقارفة جماع کردن و آمیختن بچیزی ملاطفة با کسی نیکوئی
کردن مناصفة بدو نیم کردن مواصفة با کسی چیزی بیع کردن بصفت آن نه بمشاهده و حضور آن موالفة با
کسی در جنگ ایستادن و با کسی در معامله بیک جا ایستادن موافقة با کسی همراهی کردن و یاری کردن مراهقة
نزدیک ببلوغ رسیدن زن یا مرد مسابقة با کسی پیشی کردن در دویدن مسارقة دزدیده بچیزی نگریستن
مصادقة با همدیگر دوستی با اخلاص داشتن و با هم راست بودن و خبر چیزی دادن مضایقة تنگ فرا گرفتن
و تنگ چیزی داشتن مطابقة فراهم آوردن دو چیز بیک حد و هم پشتی کردن و برابر آمدن معانقة دست
در کردن همدیگر کردن مفارقة جدائی کردن از یکدیگر منافقة دوروئی کردن و موش صحرائی در سوراخ
رفتن مواثقة در کاری استوار کردن و عهد بستن موافقة با کسی همکار بودن و هم پشت شدن و لائق
آمدن مبارکة برکت کردن مدارکة پیاپی کردن بچیزی دخل دادن مشارکة با کسی انبازی کردن
مضاحکة با همدیگر خندیدن معارکة کارزار کردن و همدیگر را مالیدن در جنگ مبادلة با کسی چیزی
بچیزی بدل کردن مباهلة همدیگر را نفرین کردن مجادلة با کسی گفتگو نمودن و خصومت کردن مجاملة
با کسی نیکوئی کردن مجاهلة با کسی سبکی و نادانی کردن مداخلة در کاری یا در جائی خود را آنجا سپردن

مواسلة باکسی کتابت نوشتن و پیغام فرستادن مساهلة آسان کردن مشاکلة مانند و هم شکل شدن معادلة با چیزی برابر آمدن و برابر کردن مغازلة با محبوب خود بازی کردن و باهم غزل گفتن مفاصلة از همدیگر جدا شدن مفاضلة با همدیگر برابری کردن در فضل و هنر و دعوی افزونی کردن مقابلة با همدیگر برابری کردن و رو برو کردن و برابر شدن و تقابل زاد و ال کردن تا پامدزان کنند کریم النسب شدن از جانب پدر و مادر و پاره گوشت گوسفند بریدن چنانکه از هم جدا شود و از اینجا گویند شاة مقابلة مقاتلة کارزار کردن و بمعنی یکدیگر کشتن است قوله تعالی قاتلهم الله مکابلة تاخیر کردن و منع کردن مماحلة باکسی مکر و حیله کردن مماطلة دفع الوقت کردن و وعده نمودن و وعده دراز کشیدن کار دیگر کردن معاملة باکسی عمل کردن و کار داد و ستد کردن و کار دنیا و این گویند محاکمة نزد حاکم رفتن برای دفع خصومت مخاصمة باکسی دشمنی کردن مراغمة باکسی جنگ کردن مزاحمة تنگی نمودن بر کسی و زحمت رسانیدن کسی را مسالمة باکسی آشتی کردن و سلامت ماندن مشاتمة بیکدیگر دشنام دادن مصادمة دو چیز را بهمدیگر کوفتن چنانکه صدمة رساند مصارمة از همدیگر بریدن معالمة باکسی بعلم معارضه کردن مقاسمة باکسی سوگند خوردن و باکسی چیزی قسمت کردن و بخش کردن مکاتمة چیزی از کسی پوشیدن مکالمة باکسی سخن گفتن و جواب دادن ملازمة پیوسته بودن بچیزی یا نزد کسی ملائمة دو چیز را باهم آوردن ملازمة لازم شدن چیزی منادمة باکسی ندیمی کردن و غرامت کشیدن و نادم شدن مباینة از همدیگر جدا شدن مخادنة باکسی دوستی داشتن و اخلاص کردن مخاشنة باکسی درشتی کردن مداهنة نرمی کردن و خیانت و نفاق کردن و دروغ گفتن مداینة بکسی قرض دادن و چیزی بوام بکسی فروختن مراهنة باکسی گرو بستن مزابنة خرمای بر درخت بوده را بخرمای چیده سنجیده بکسی فروختن و این منهی است شرعاً معاینة باکسی بنقد معامله کردن و در برو چیزی را دیدن مقارنة با همدیگر نزدیک شدن و نزدیک کردن و جمع شدن دو کوکب در یک برج و یک درجه و دقیقه ملاعنة یکدیگر را لعنت و نفرین کردن مهادنة با همدیگر آشتی کردن موازنة باکسی هم وزن آمدن و باهم چیزی سنجیدن مبادنة بدبار بمن رفتن و کسیرا نسبو راست بردن مسانهة چیزی بیکسال اجرت دادن و بیکسال ندادن و درخت خرما یکسال بار آوردن و یکسال نیاوردن مسافهة باکسی نادانی و سبکی کردن و روا داشتن مثل و جوان و هر دم از آن آب خوردن مشافهة باکسی رو برو سخن گفتن مشابهة و مشاکهة بچیزی شبیه بودن و مشاکهة بمعنی نزدیک کردن نیز آمده باب المیم مع الالف والتاء من غیر المصادر مؤتفکات برگردانیدگان و شهرهای قوم لوط و بادهائی که وزیدنگاه ایشان مختلف باشد مجاورات همسایگان همدیگر محصنات بتشدید صاد و بتخفیف آن زنان

مماثلة بچیزی مانند شدن مناقلة و مناصلة باکسی برابری کردن در تیراندازی مواصلة پیوستن و پیوسته کار کردن ع

پرهیزکار و مستوره و زنان شوهر کرده محصنات و مقصورات زنان در پرده شده یعنی مستورات مرهفات
شمشیرها و تیغها باریک کرده شده مراة زن مراة بالکسر و به همزه آئینه مرماة بالفتح پیکان کرد و سم گاو
و گوسفند و تیر و نشانه مستنزرات بلند شدها و بلند کرده شدها بصیغه فاعل و مفعول آمده و نیز بمعنی الاتانیه
شدها و نافتها فاعل و مفعول آمده اعم از انکه مو باشد و رسن و غیر آن لهاد در شعر امرء القیس غدایره مستشزرات الی
العلی مراد موا سند و بر شعر فاعل و مفعول هر دو خوانده اند یعنی ستشزرات اند نفع و استشزره ای رفعه یعنی کد و لا
یعنی مسحات بالکسر بیلی که بدان گل از زمین بر کنند مشکات بالکسر روزنه فراخ که در وی چراغ و قندیل کذارند و
کتابت در حدیث مصلات بالکسر مرد چست برنده در کارها مسحات بالکسر ظرفی است چون نطاس و قبا
مصفات بالکسر ابیخ آن چیز بدان صاف کنند و بیالایند و کفکیر و در بالای ینبع ستخوانی است شیبه بکفکیر انرا
نیز گویند مصراة بالضم و فتح صاد مهمله و تشدید راء مهمله گوسفندی که مدتی نا دوشیده باشد تا شیر بسیار در پستانش
جمع شود و گوسفندیکه سر پستانش را بر بندند تا شیر جمع شود معصرات بضم میم و کسر صاد مهمله ابرها که نزدیک باشد بباریدن
باشند معروشات بنا کرده شدها و بلند برداشته شدها و سقف کرده شدها و حصر کرده شدها معقبات
بضم میم و فتح عین و کسر قاف مشدد فرشتگان روز و شب که از عقب یکدیگر آیند و شتران مانده کرد در پس شتران جمع
شده باشند بکرد حوض تا منتظر آب خوردن دیگران معضلات بوند و معنی مشکلات مغشیات بالضم زنی
که هر دو ران دامش یکی شده باشد از غایت سیاست و کثرت مجامعت مسمات مرث و مردها داسنب کرده شده
باسمها و نان مدشآت بالضم و مد همزه بلند برداشته شدها و کشتیهای با دبان بلند کرده شده مناة بالفتح نام
بتی است منساة بالفتح والکسر عصا ممات بالفتح آنچه بیجان باشد و زمین بیجان نبد و بالضم مرلث موت ماث
انثی سندگان و انثی بیدا و بندگان از سنگ و اسبابی که سمها بر سنگ نتد و ازان آتش بر جهد مهات بالفتح
گاو وحشی و سنگ بلور ماقات بالضم بمعنی کرد در رحم مانده باشد ماهیات و ماتبات جمع ما هیه و ماثیه اند
مثربه بالفتح درویشی و درویش و محتاج شدن مثلبه بالفتح عیب ضد منقبت مثوبه مزد طاعت
مثابه بالفتح و ثاء مثلثه باز گشتنگاه و مترل و دام گاه صیاد مثبت بالضم و ثاء مثلثه و باء موحده نویسنده
و باز دارنده و ثابت کننده و بفتح با ثابت کرده شده و بالضم و تشدید با پابرجا و دارنده مجلبه بالضم ساخط
و سالنه معتبته مرثبه پایگاه و ایستادنگاه و سرکوه و نشانه که در کوه و صحرا کرده باشد مخرنبه بالکسر
و فتح زاء معجمه و تخفیف با کلوخ کوب و بشد بدانیر آمد کفش اما ادل درست تر است چهار زبر بتشدید باء است
چون همزه به میم بدل شود با مخفف کرده مسربه بالفتح و ضم راء مهمله موی که مانند خط از سینه تا ناف بر آمده باشد
و بفتح راء چراگاه مسغبه بالفتح گرسنگی و گرسنه شدن مستبه بالضم و فتح باء موحده داخل در روز سبت

(margin:)
یا فتح میم زلف درابسا
و غیر یک با خطه باشند
و بر کرد باشد باشند
و مصکش شاعر است
برهان

(margin:)
مع الباء والثاء

وانم

و اگر حرکت نکند مبهوت مرده و بیهوش و آنکه علت سبات داشته باشد و معنی سبات گذشت مصطبه
بالفتح و الکسر دکانی که بران نشینند و شایع شده در دکانی که در میخانه بران نشینند شراب خورند بسین
و صاد هردو آمده مشربه بالکسر ظرفی که ازان آب خورند و بالفتح بکسر ثالث بالاخانه و گاه جای آب خوردن
مضابه بالفتح مصیبت بالضم مکروهی که بآدم رسد معزبه خوبیش منقبه بالفتح هنر و آنجا که بیطار
بشکافد از عضو چارپا و راه تنگ و بالکسر آله کوه الباب المیم مع التاء و آخرها تاء مؤته بالضم موضع
است که دران جعفر طیار و زید بن حارثه شهید شدند و غزوه مؤته مشهور است مطهره نیز آمده میتة بالفتح
مرده و زمین خراب و بالکسر بمعنی ضد نیز آمده مع الثاء و آخره ثاء مشعث بتشدید عین پراگنده شده
مع الجیم و آخره تاء مجمجه بفتح هر دو میم سخن ناپیدا گفتن و حروف بی نقطه و اعراب نوشتن و سخن در دهن گردانیدن
و اشکال انگیختن محجه بالفتح و کسر حاء مهمله و تشدید جیم راه راست مسرجه چراغدان مهجه بالضم جان و دل
خون مروحه بالکسر بادزن و بالفتح وزیدنگاه باد مسلحه بالفتح جای ترس و کمینگاه دشمن با سلاح مصلحه
بالکسر تمیز نمودن مصلحه بالفتح صلاح کار ضد مفسده مندوحه سعت و فسحت مناحه ماتم مصفحه
بالکسر شمشیر پهن و دنده را نیز گفته‌اند منحه بالکسر بخشش مشیخه بالفتح پیران جمع شیخ است مشایخ جمع الجمع و
صاحب قاموس گوید که مشایخ نیز جمع شیخ است موصده طبق سرپوش آنکه در دیگ خوانی که بران طعام
نهند و مادام که بران طعام باشد مائده گویند موؤده دختر زنده در گور کرده باشند محمده بفتح میم اول
و کسر میم دوم خصلت نیک و ستایش مده بالضم و تشدید دال پاره از زمان و مداد دیگر که بقلم کنند باشد
و بالکسر چرک و ریم و بالفتح یکبار مد کردن حرف علت که حرکت ما قبل او موافق باشد چون یقول باصطلاح
صرفیان مادّه بتشدید دال اصل ترکیب چیزی و نیز ماده مقابل نرینه مرده بفتحتین دیوان سرکش مردوده
و طلاق داده شده و اشتر که بان سر تراشند مزاده بالفتح خیک که توشه دان معده بالکسر و الفتح و کسر
عین عضو آدمی یعنی روده شکم که طعام در آن فرود گیرد و هضم شود مفسده بالفتح تباه کار و بالضم فساد برپا
کننده موقده بالضم و فتح قاف آتش افروخته شده موجده بالفتح و کسر جیم و فتح آن خشم گرفتن مسنده بالفتح
و فتح نون مسند و دیوار افراشته شده مشیّده بالضم و تشدید یاء موحده یکجا آورده و بلند کرده شده و مرد افراشتن بلند ساختن بناها
فریب خورده مجره بالفتح کهکشان و جای رسیدن و کندگاه مردم مجمره بالفتح آنکه در وی عود کنند
مراره بالفتح زهره و تلخی و گویند زهره مرغ روح دارد لاشه وحشی مرغ مره بالکسر صفرا و قوت و کمال عقل
و بالفتح یکبار و بالضم نام شخصی است و ابو مره کنیت شیطان است مسره بالفتح و تشدید راء مهمله شادی و آنچه
در وسر در آن خود نوشته مثل مکتوب بالکسر آلت نار و آنچه شوره باشد که بان تیر و دردها کوبنده

وبلت

ونیک سرخ و درگوش فرونند باشد مشورت بالفتح و ضم شین و سکون آن صلاح کاری باندیشیدن مصره
بفتح میم و صاد و تشدید را ضد مضیره بالفتح شوربائی که در آن ماست کنند معره بالفتح و تشدید را گناه و امر قبیح
و مکروه و شر و ضرر و نام شهری است مغاره بالفتح غاری که در کوه باشد مغره بالفتح و بفتحتین گلی است سرخ
که بآن درویشان جامه را رنگ کنند و بالضم و بفتحتین رنگی که میان سرخ و سیاه باشد و برنگ آن گل باشد و بفتحتین
باران نیکو یا باران سبک و نام ونرم موضعی است بشام مقطره بالکسر کنده چوبین که در پای محبوسان نهند و
مجمری که در وی خوشبوئی بخور رسانند مقنطره قنطار افزون کرده شده کقوله تعالی القناطیر المقنطرة من الذهب
والفضة مناره بالفتح جای روشنی بلند که مقام اذان گفتن مؤذن باشد و چراغ پایه مسبره بفتح میم و سین
طریق دستی چپ توانگری و بدین معنی بضم سین نیز آمده میره بالکسر طعامی که از برای عیال یا برای فروختن
از جائی آرند مفازه بیابان خود و هیچ گیاه و فیروزی یافتنگاه ملاذه پناه گاه مستان محسه بالکسر و فتح حای
مهمله و سین مشدده شانه که بر دم و بال اسب زنند مدرسه درس گفتنگاه محسته بالکسر و فتح حای مهمله
و تشدید شین مقداری معیشت زندگانی و آن چیز که بدان زندگانی کنند مخمصه گرسنگی و گرسنه شدن
و اندیشه کردن و اندیشه مصمصه هر دو بصاد مهمله آب بیکطرف دهن گردانیدن و مضمضه تمام دهن آب
گردانیدن منصه بالفتح و تشدید صاد مهمله حجله عروس و بالکسر چیزی بلند که عروس را بران نشانند و جلوه
دهند مضمضه بفتح هر دو میم و ضاد دوائی که درو دارو جوشانند و در دهن بگیرند آنرا با آب دهن
گردانیدن مشاطه بالضم موی که از شانه کردن افتاده باشد و بالفتح و تشدید طا زنی که شانه کند
گیسوی کنیزان و کسبه عروس آراید و همچنین ماشطه منعه بالضم آنچه از او فایده گیرند که بخورند مجاعه
بالفتح گرسنگی و گرسنه شدن و مسخرگی کردن و بمعنی اول جوشن و بمعنی ثانی صحیح است مهره بمعنی چوبی که درد
زیر پای کنند و دو کس از آن بر دارند و بر پشت چارپا نهند مقنعه بالکسر معجر منعه بالفتح بفتحتین بازداشتن
و ارجمند شدن و عزیزی و بازداشتگان و بدین معنی جمع مانع باشد میعه بالکسر خرمی و اول دویدن آسیب
و اول روز و نام صمغ درختی که در روم میباشد و آن دو قسم است سایله و یابسه سایله را اهل هند سلارس
گویند مراغه بالفتح دهی است از آذربیجان و شهریست از تبریز بوع و بجا غلطیدن شتران و لقب مادر جریر
شاعر که در مراغه شتران متولد شد یا آنکه فرزدق او را بدین لقب ملقب گردانید یعنی مراغه مردانست مضغه
بالضم گوشت پاره مجرفه بالکسر بیلی که بآن چیزی از زمین بر گیرند محفه بالکسر و تشدید فاء مانند هودج چیزی
است که در هودج آن بیماران و بزرگان نشینند محرفه راه و بستان میوه دار مخافه ترسیدن مسافه
دوری و بیابان و اثر مشغه ماخوذ است از سوف بمعنی بوی کردن زیرا که چون راهبر ببیابانی رسد خاک

فرزدق لقب جریر است

بکیرد و بوی کند تا معلوم کند بواه از شنبه از آنکه موده بکثرت استعمال تمام بعد تشدید میم انداخته شده
مضاعفه دو چند کرده و چند ساخته و علت دوم نام مرضی باشد معرفه بالکسر کفکیر ملحفه بالکسر چادر بکسر
مربع بود از ساده مهمله بضم و فتح هر دو نام دوائی است مسبا منسفه بوزن مکنسه آلتی است که بدان بنا
کنده شود و منسف بغیر ها نیز آمده مخنقه بالکسر قلاده و کردن بند ملقه بالکسر و تشدید قاف جامه کوچ
و قفا بند نشسته و سنکی که بدان چیزها ساییده و هر چه بدان چیزی ساییده شود مرققه بالکسر آلتی مطرقه
بالکسر چوبی که بدان پنبه و پشم زنند تا وا شود و پتک و چکش آهنگران و نعلبندان ملعقه بالکسر چمچه و قاشق
منطقه کمربند ماسکه قوه نگاهدارنده مسکه بالضم آنچه بدان تمسک جویند و سفینه چیزی و بفتح
چاه سخت کار و بالفتح دوغ تازه و بفتحتین دستبند و عنبر بقره و بالضم و فتح سین بخیل مسکته بالضم و کسر
کاف خاموش کننده مضحکه بالفتح آنکه بر وی خندند مملکه بالضم پادشاهی و بفتحتین ملک ساخته شده و مجز
ساختن در خاطر که هستی دیگر دارد و اطلاق بر ملوک و آنچه ز انتزاع متمکن کرده دو طبیعت کسی خلاف حالة
مملکه نام مقام پادشاهی مثله بالضم کوش و بینی و جز آن بریدن و عفو نکردن مجله بالفتح و تشدید لام
نامه و کتاب محله بالفتح و تشدید لام منزل مقام مردم محاله بالفتح چرخ بزرگ که بدان آب از چاه کشند و مهره
پشت و مکر و حیله و چاره و کوزه و لابد ایل و ناچار و ناگزیر مرحله منزل مزله آید مزله بفتح میم و کسر زاء
معجمه لغزیدن و بفتح زا جای لغزیدن مسئله بالفتح درخواستن و پرسیدن چیزی که از آن پرسیده شود
مسله بالکسر و فتح سین و تشدید لام جوالدوز مشعله بالفتح معروف و آنرا مشعل نیز گویند مشغله
کار و بار مصلت بالکسر و منصلت مرد چست و چالاک مصقله بالکسر آلتی که بدان کارد و شمشیر
پاک کنند و بالفتح نام مردی است معبله بالکسر پیکان مقله بالفتح سنگی که بدان آب بخش کنند و آن
سنگ دیرینه باشد که در ظرفی انداخته بر آن آب ریزند تا آنکه آن سنگ پر غرق شود پس هر یک آن مقدار آب
بخش کنند و این در وقت کمی آب میکنند در سفر و بالضم تمام کاسه چشم با سفیدی و سیاهی و ابن مقله نام مردی
است خطاط که بتاریخ سیصد و ده هجری از خط معقلی و کوفی و غیر آن شش خط اختراع نموده و هر یکی را طرزی
خاص قرار داده و اسامی آنها بنسبت ثلث و توقیع و محقق و نسخ و ریحان و رقاع بعد از آن بمرور ایام استادان دو
خط دیگر یکی تعلیق از رقاع و توقیع دوم نستعلیق از نسخ و تعلیق استنباط نمودند شاعر گوید بیت
مقولیست که کر ابن مقله زنده شود نراشد قلمش را بمقله بر دارد مقالة کهتار و کفتن مکحله سرمه دان
ملة بالکسر دین و بالفتح خاکستر کرم و خاک کرم ملیله کرمی تب منزله فرود آمدن گاه و پایگاه
مهله بالضم درنگ و آهستگی مهمه بالکسر آنچه کار کردن و بالضم آنچه که از ان چاره نباشد سواله

مقرّب محکمه جای حکم کردن منقشه زینت کرده شده و نقش نموده شده مسوّده بالضم و تشدید واو مفتوح
نوشته شده و نشان کرده شده مسلمه بفتح میم و لام نام صحابه است و مسیلمه بضم نام مردی که دعوی
پیغمبری میکرد مشیمه پرده که در وی بچه باشد و با بچه از شکم بیرون میآید مصمته بالضم آنکه میان خالی نباشد خلاف مجوف
واسب یکرنگ که در یکجا دیگر رنگ نباشد و بالضم و تشدید میم مفتوح خاموش کرده شده مقدّمه بکسر دال مشدده
پیش رونده و پیش کننده مقدمة الجیش لشکر پیش فرستاده و بفتح دال پیش داشته شده ملحمه بالفتح کارزار و جنگ
گاه عظیم ملامت عتاب کردن و رسوائی نمودن و عتاب و رسوائی ملمّه بالضم و کسر لام و تشدید میم مفتوح
حادثه دنیا و محنت سخت و چیزیکه او را فراهم آورده کشند مثل ظرف و بار و هرچه مانند آن چنانچه نظامی گنجوی گوید
مصرع چه کشتی ملمه پالهای او مؤنه مایحتاج معیشت چون نفقه و توشه سفر و رنج و محنت و ذمی که
ایمان بخدا و رسول دارد و تصدیق دل مئنّه بالفتح و کسر همزه و تشدید نون جای بودن و بودن چیزی مثانه
استواری و استوار شدن و آنچه بسان مثانه جای جمع شدن بول آدمی و حیوانات محنه بالکسر آزمایش
کردن محنه بلیه از ما بیش مدینه شهر و کثیره نام جای هجرت حضرت رسول صلعم مراقبه بالفتح نرمی و نرم شدن
و عادت کردن بکاری و بند شدن و نام موضعی است نام قلعه شهر تبت مزینه بالضم و فتح زاء و تشدید یاء آراسته شده
مسحه بالکسر آنچه بدان سنگ را شکنند مسخنه بالکسر و خاء معجمه نوعی دیگ است مسکنت بالفتح
مسکین بودن و مسکین و جای مسکن مردم مطبخه کوشکی که بنا بر بان کنند مظنّه بالفتح و ظاء معجمه مکسور
و تشدید نون جای گمان بودن معونه بالفتح یاری دادن معنه بالفتح چیزی که در آن چیزی بسیار مکانه
بلند بودن نزد پادشاه و مردم معرکه جای حرب کردن مکنه بالضم و الفتح قدرت و توانگری و بالکسر تخم
سوسمار منه بالضم و تشدید نون نیرو و قوت و بالکسر نیکوئی و احسان کردن با کسی موضونه بالفتح زره بافته
دوحلقه دوحلقه بافته مروه بالفتح کوهی است نزد مکه معظمه و سنگ سفید درخشنده و بالضم و تشدید
واو مردمی و بخشش مرواه است خود از مرآة و چشم سلوک بکسی کردن مسبوع علت سبات داشته شده و مغمی سبات
گذشته و مرده و بیهوش ملکوت پادشاهی و تصرف در چیزی و عالم ملکوت عالم ارواح و عالم ملک عالم اجسام
موات بالضم مرگ و بالفتح چیزیکه روح نداشته باشد موت بالفتح مرگ موقوف وقف کرده شده متردیه
آنچه از جای بلند افتد و بمیرد مدیه بالضم کارد مریه بالکسر شک و گمان مرثیه شعر که در آن مرده گویند و اوصاف
او شمارند مزیه بتشدید یاء افزونی ماشیه رونده و شتر و گاو و گوسفند و جز آن مطیه بتشدید یاء شتر سواری مغنیه بالضم نوا ناکرده و مکنه و ردکننده ممنیه
بالضم جز آنکه منیه بالفتح اندوه و زهله آبستن شدن ماده شتر و آن ابتدا از آن زمان میباشد تا پانزده

اوزن و بالفتح و تشدید با منا با جمع ما دهبه ۸ مخففه نیز سه میت بالفتح مرده و همچنین میتۃ بالفتح و کسر یاء مشدد
و بعضی گفته اند میت بسکون یاء اکرمرده باشد یا آنکه نزدیک بمردن باشد **باب المیم مع الثاء** میث بالفتح
و تشدید ثاء دست بمالیدن با گیاه مالیدن تا پاک شود و شیا مالیدن و دست سائیدن بچیزی و نرم کردن مشک
و دبه و روغن و جز آن **میحث** بالفتح کاویدن مباحث جمع **مثلث** بالفتح سه و نام سیم از جهانا رساز و بالضم و
تشدید لام مفتوح سه کرده شده و سه گوشه سه یک کرده شده و شیره انگور و جز آن که دو بخش آن بجوش شده
رفته باشد و یک بخش مانده باشد و لقب ادریس چه ایشان هم حکمت و هم نبوت و هم سلطنت داشتند لهذا
ایشان را هرمس گویند منقول منه مثلثه گفتند **مجتث** بالضم و سکون جیم و فتح تاء و تشدید ثاء از بیخ بر کنده
و بحریست در وزن مستفعلن فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن چون بعضی اجزای او را تغیر دهند مفاعلن فعلاتن
مفاعلن فعلاتن شود **مرث** بالفتح مالیدن و سودن چیزی در آب کذاشتن تا بگدازد و لیسیدن طفل انگشت را
منغث مستغیث فریاد خواه **معث** بالفتح عیب ناک کردن و بی آبرو کردن کسی را و مالیدن دارو و جنبانیدن اندر آب
و زدن کسی را زدنی که سخت نباشد و بالکسر نیک کشتی کنند و اندازه کسی را **مغاث** بالضم نام دارویست و آن
پوست بیخ درخت انار صحراست **مکث** بالضم فرو ایستادن و بالفتح گیاهی است که باران بدو برسد او را بر زمین اندازد
و همچنین مغوث **مکث** بالفتح درنگ کردن و انتظار کشیدن و درنگ و آهستگی بالضم نیز آمده **ملث** بالفتح
بجرب بازی کسی را از کاری باز داشتن و بزبان وعده دادن و بیان و وانمودن و وقت اصفر اول تاریکی شب یعنی
افتاب **موث** بالفتح سودن چیزی در آب و حل ساییدن و نرم کردن **موروث** بالفتح میراث گرفته شده **میراث**
بالکسر از مرده باقی مانده **باب المیم مع الجیم** **ماج** بالفتح و سکون همزه آب شور و تلخ **مثلوج** برف زده
و مثلوج الفؤاد افسرده دل **مج** بالفتح و تشدید جیم **ماش** و انداختن شراب و جز آن از دهن و انداختن هر چه باشد
و چکیدن نقطه از قلم **ماج** بتشدید جیم بیره که خوردن دهن او بیرون باشد از غایت پیری نتواند نگاه داشت
و مرد نادان و نام کرا از دهن او آب بیرون باشد **مجاج** بالضم خو انداخته شده و باران و عسل و عصارهر چیز
مجج بالفتح جنبانیدن دلو تا پر شود و جماع کردن **مذارج** راهها **مدبج** بفتح میم و سکون ذال معجمه و کسر
حا ابید جنبیده است از بن **مرج** بالفتح چراگاه مروج جمع و بچرا گذاشتن ستور و گذاشتن و چیزی را با هم قال الله
تعالی مرج البحرین یلتقیان و انداختن بچه نافرزا و بعد از آن که خون بسته شده باشد و **مرج الخطبا** موضعی است
بخراسان و **مرج الراهب** موضع است بشام و یوم المرج روز جنگ و بفتحتین چسبیدن خاتم در انگشت و در انجمن
و در هم شدن و آشفته شدن کار و دین و از اینجا ... هرج و مرج و بجهه مناسبت هرج مرج را بسکون را نیز
خوانده اند **مرج** آمیخته در هم شده **مارج** شعله آتش که دود نداشته باشد **مزج** بالفتح انگبین و آمیختن شراب

الميم مع الجيم

جنو چهره کردو و چیره دبو

بمعنی لغات دهن بر آمدن

فیروز آن

باب المیم مع الجیم

وجزان و بکسر ... نیز زاد و نشان بدجیم نیز کوتاه مزاج بالکسر آمیختن چیزی بچیزی و کیفیتی که از امتزاج چیزها باهم پیدا
وانچه بدان شراب آمیزند و سرشتی و کیفیتی که از امتزاج چهار عنصر بهم رسد بطبیعت مردم مزیج اینچه کران
چهار عنصر مردم و حیوانات بهم رسد چنانکه نظامی گوید مصرع سلسل کی گو برانید مزیج مزواج بالکسر زنی
که بسیار شوهر کند مزعاج بالکسر زنی که بیک جا قرار نگیرد مشیج بالفتح آمیختن مشیج آمیخته و آب منی بخون بهم آمیخته
امشاج جمع و نطفه امشاج آب مرد و زن بهم آمیخته معراج بالکسر نردبان معارج جمع و منه لیلة المعراج معوج
بالفتح والکسر نردبان و محل برآمدن و بالضم و تشدید را جامه است نفیس مج بالفتح پستان بیفکندن و بسر زدن بچه شتر
پستان مادر را مغوج بالفتح و ضم عین مهمله اسب و خر با دنبه دو و بالضم و فتح واو و تشدید جیم کج و ناراست مفرج
بروزن مجلس ملحان جوزه دار بروزن محدث دور کننده اندوه بروزن محمد شانه زیراکه رو جها دارد مسلج بالضم
بلب کرفتن کودک پستان را و مکیدن شیر را ملج بالفتح لاچیزی که معماران بدان نگار ابر دیوار الدهم ... النمرع
جنبیده و از جا برخواسته مندمج درهم رفته مندرج در آمده در چیزی منهاج بالکسر راه راست همچنین
منهج بالفتح و نام کتابیست مناهج جمع منعرج میل کرد نکاه بطرف ... راستها چیپه موزج معرب موزه موج بالفتح
حرکت و اضطراب کردن و برآمدن ناب بالای و برآمدگی آب بباده آب که در حرکت باشد امواج جمع مواج بالفتح
و تشدید واو بسیار موج زن ماهج شتر ساده غیر غلیظ مهج بالضم و فتح ها جمع مهجه و معنی ان کذشت باب

مع الحاء

المیم مع الحاء متح بالفتح آب کشیدن از چاه و جزان و بلند شدن روز و دراز شدن چیزی و دراز کشیدن
و انداختن شاش و باد و جزان و رها کردن ماتح آب کشنده متوح بالفتح آب کشنده و چاهی که از آن
آب بیشتر توان کشید و دلو و غیره مجدح بالکسر چوبی سه پهلو که بدان پست را غشته کنند و بر
سازند و بر هم زنند و ستاره ایست و بضم میم و فتح جیم و دال مشدد مفتوحه شرابی که آمیخته و مخلوط باشد بچیزی
مجداح بالکسر کنار دریا مجدوح خون فصد کرده شتر که در قحط ایام جاهلیت میخوردند مح بالفتح و تشدید
حاء جامه کهنه و کهنه شدن جامه و بالضم زرده بیضه مجاح بالفتح و تشدید حاء آنکه بسخن دل خوش کند بکسر مدح
بفتحتین ستودن و ستایش و همچنین مدیح مدّاح بالفتح و تشدید دال مهمله بسیار ستایش کننده مادح
مرد ستایش و ثنا کننده مذح بفتحتین هم سودن دو ران در رفتن مرح بفتحتین سخت شاد شدن مریح بالکسر
و تشدید راء سخت شاد و همچنین مرح بالکسر مراح بالکسر شادی و چشم بسیار اشک و بالفتح جای راحت و نشاط
آسایش و مراح الارواح کتابیست در علم صرف مروح بالفتح شادمان مرتاح بالضم صاحب راحت و نشاط
و اسب پنج ازده اسب مرزح بالکسر چوبی که در زیر انگور گذارند و درخت را از میز دارند مزح بالفتح
خوش طبعی و ظرافت کرده شد اسم مفعول و بالفتح و تشدید زاء بسیار مزاح کننده و بالکسر آنکه خوش طبعی کردن مزاح

ظرافت کردن مزاح بالضم خوش طبعی و ...

بالضم و فتح زاء اول و کسر دوم دور کننده مسح بالفتح دست مالیدن و مسح سر و موزه نمودن و جماع کردن و بشمشیر
بریدن و بالکسر پلاس امساح و مسوح جمع و بفتحتین هر دو ران بهم سائیدن مسو بالضم داد و دیگر بچیزی مالنده ماسح
دست بچیزی سایند و شتر یکبر آرنج او سائیده و خون آلوده شود مساح بالفتح و تشدید سین بسیار پیمانه کننده زمین
مسیح دو معنی دارد و بسیار مساحت کننده و دروغگوی پارهٔ نقره و زر بی سکه که سکه اش سائیده باشد و عرق
الکریک چشم و یک ابرو نداشته دجال و لقب عیسی علیه السلام مسطح بالکسر ستون خیمه و زمین هموار و بالفتح موضعی که خرما را کنند
در آن اندازند تا خشک شود مستراح بالضم موضع و جای آسایش و فراغت مستریح طلب آرام کننده مسالح
کنند دکانها و جایهای ترس و خوف دشمن مشروح روشن کرده شده مشرح بالضم و تشدید راء مکسور شرح
شرحه کننده و بفتح راء شرحه شرحه کرده شده مصوح بالضم رفتن و کهنه شدن جامه و زرد کردن گیاه و شکوفه
و کوتاه شدن سایه و منقطع شدن و سپری شدن تا پدید شدن و در خاک رفتن مصباح بالکسر چراغ و پیاله
که در روی صبوح خورند و شتر ماده که صباح جنبد چون تا آفتاب بلند شود بچرا رود مصالح چیزها که بدان
صلاح چیزها دهند ضد مفاسد مضیح بالفتح عیب کردن و آبروی کسی بردن مطرح جای انداختن چیزی و
دام صیاد و یا جای انداختن دام صیاد چنانچه نظام الدین گنجوی گوید بیت که چون با نهم مطرحی ساختند
و شکاری که در آن مطرح انداختند مطارح جمع مطرح مطمح جای افتادن نظر ممزح بالضم و کسر زاء مشدد
فرح دهنده و دل [illegible] مفتاح بالکسر کلید مفاتیح جمع مفتح بالکسر کلید و بالفتح خزانه مفالح
جمع ممراح بالکسر بسیار شادی کننده مفلح [illegible] ملح بالکسر شیرخوارگی و نیز شور و شیر شیرزد
طعام ممزوج کرده و بالفتح شیر دادن بچه و شور چیزی را ساختن شتر را و نمک در طعام کردن و نمک بچیزی
دادن و مهر و بالمیم بدن مرغ مربع و ملاح از اینجا ماخوذ است و بفتحتین سیاهی با سپیدی است بالضم و فتح لام نمکین
خوش و نمکین جمع ملحه بالضم ملح بالضم و کسر لام و حاء مشدد الحاح کننده ملیح نمک سوده و نمکین و چاه شور و
بالضم و فتح لام گروهی است از قبیله خزاعه ملاح بالکسر جمع ملیح و بالضم نمکین و بالفتح و تشدید لام کشتیبان
و این قوم بسبب آنکه حروف مینا شند و این قوم را صاحب [illegible] موس تا عطر [illegible] بالضم و تشدید لام
شوره گیاه ملوح بالضم شور شدن مالح شور و شور کننده ملواح بالکسر جانوری که کرد و تشنه شود
و مرغی که بدام بندند برای صید مرغان و از ابتدا رسیدن به دام کوبند ملحاح بالکسر پالان شتر که دوش شتر
کبرد و سخت الحاح و مبالغه کننده منح بالفتح دادن مناح بالفتح نوحه کردن منیح تیرها که نصیب ندارد
منوح بالفتح شتر ماده که بر مستانشیر دهد و همچنین جامه منقح بالضم و فتح نون و قاف مشدد پاک کرده
شده و بکسر قاف پاک کننده مانح بخشنده منح بالفتح دادن و خواستن و خرامان رفتن و مسواک کردن و شفاعه

کریه کردن

و لقب دجال و بعضی گفته اند لقب دجال مسیح بر وزن سکین و مسیح بر وزن صبور لقب عیسی علیه السلام صح

نمک ع

المیم مع الخاء

کسے کردن نزد سلطان **باب المیم مع الخاء** **مخ** بالضم وتشدید خاء مغز استخوان ومخه پاره از آن که دماغ وخالص چیزے **ملخ** بالفتح بزرگ شد **مرخ** بالفتح بالیدن روغن بر جان ودرختے چوب آن را اعتقاد بفتح عین وجزائر مهمله وزند اعلی گویند **مریخ** بالکسر وتشدید راء نام ستارهٔ ایست مشهور در فلک پنجم که بنا دیگر او را بهرام گویند و تیر چهار پر ونشانه **مسخ** برگردانیدن صورت بصورتے بدتر از صورت نخستین ورفتن مزهٔ چیزے **مسیخ** زشت تر بدتر از صورت نخستین طعام بے نمک وگوشت بے مزه وهر چه بے مزه باشد **مشایخ** پیران جمع شیخ **مصرخ** بالضم فریاد رسنده **مستصرخ** فریاد خواه **مطبخ** بالفتح جای پختن وبالکسر ظرف پختن وآلت پختن وبضم میم وفتح طاء وکسر راء مشدد اول لیپ سوستما وجوان آکنده گوشت **ملخ** بالفتح رفتار سخت ودور رفتن وسخت رفتن وکردن کشی کردن ودر کار باطل رفتن وکشیدن دندان مجرات وبفتحتین کرمیست که اکثر مردمان میخورند ذات متها مانند هر جا که میباشد ملخ که ملخ میباشد **ملیخ** گوشت بے مزه **منفخ** **منفاخ** بالکسر دم آهنگران وآنچه که بدو جا کرده دمیده باد **مشاخ** بالکسر آهنی بان موے برکنند **باب المیم مع الدال** **مادّ** بالفتح وسکون همزه گیاه نرم ونازک وجنبیدن گیاه وشاخ از غایت نازکی وسیرابی **مبرد** بالکسر سوهان وبالضم وفتح راء مشدد سرد کرده شده ونام نحوئیست مشهور وبکسر راء سرکننده **مجد** بالفتح بزرگی وبزرگوار شدن وعلف دادن چهارپایان چنانکه سیر شود وغلبه کردن برکسی ببزرگی ونام مادر قبیله ایست که بنو مجد بدو منسوبند **مجدود** صاحب بخت ودولت ونام حکیم سنائی غزنوی **مجود** بالضم پیدا ونیز در سایه شتر **موجود** وجد کرده شده وحاضر کرده شده وچیزے که حاضر باشد **مجید** بزرگوار وکواهی وشبی بن مالحید **مجرد** بالضم وتشدید راء مهمله مفتوحه برهنه کرده شده وبکسر راء برهنه کننده **مجدّد** بالضم وتشدید دال مکسوره نو کننده وبفتح دال نو کرده شده **محتشد** بفتح میم وکسر تاء مثناه فوقانیه مقام واصل وبجا ماندن بودن **محمید** بفتح میم وکسر حاء مهمله وسکون باء نخا مینه بر کردن بدن وثنا بر کردن **محامد** ستایشها وخصلتهای نیک **محمود** ستوده ونام فیلی است که ابرهه او را بر سر کعبه آورده بود **محمد** بالضم وفتح حاء مهمله وتشدید میم ثانی بسیار ستوده شده **محصد** بالکسر داس که بدان علف درو کنند **محفود** مخدوم **محدود** داشته شده وتعیین کرده **محدّد** بالضم وکسر دال مشدد تیز کننده وبفتح دال مهمله تیز کرده شده و حد کرده شده **محصود** درو کرده شده **محضود** خار بریده **مخصود** پاک کرده شده از خار **مد** بالفتح کشش وآب خیز وآمیختن ولبناء وافزونی آب خلاف جزر وکشیدن ومدد دادن ودراز کردن ودر کرا فرو گذاشتن وآرد بر آب فشاندن وشیر دادن ودراز شدن چیزے ومهلت دادن وانداختن نظر بسوی چیزے وخطے که بر الف نویسند ودر اصطلاح اهل سیاق چیزے که از ذکر بالای حساب نویسند **ومد النهار** بلندی روز ووقت چاشتگاه **ومد البصر** بسیط نگاه **مد** بالضم پیمانه ایست وانند در طل است یا

المیم مع الدال

یک رطل و ثلث یا برابر دو کف آدمی مستوی الخلقه چون هر دو کف را دراز دارد و پر سازد از چیزی و صاحب قاموس
گوید بمعنی بار کردم بتحقیق رسید و کفه را موافق پیمانه مذکور یافتم امداد جمع و امداد بمعنی یاری کردن و یاری
نمودن نیز آمده **مدد** بفتحتین یاوری و یاور و مدد کشیده شده و دراز و بمعنی ویم از عروض و قافیه کاورد با کعند با
چو بران باشند و بمعنی دشنه دهند و موضعی است نزدیک مکه معظمه و گیاهی است **مدر** بفتح مرد و مبهم
جو تاب دشمن **مدی** بالکسر سیاهی که بدان نویسند و سرگین و دوغ را ع و نمونه قصر بفهم مرد بالفتح بی دانش
شدن و ارجمند کردن شتر و بالضم بی دانشان جمع امرد و بفتحتین بی دانشی مالیدن و در اینجا پید و تر کردن
چیزی را و نرم کردن و میوه تازه از آن و بفتحتین و تشدید دال کودا بیدن و قبول نکردن و در فارسی بالفتح
و سکون راء مهمله آدمی که صد نساء و مانند آن باشد و بالضم و سکون راء بمعنی انکار بقا در فنا شد بعکس
زنده مرید بالفتح متمرد و سرکش مرون ندونده از فرمان خدا تعالی امرده بفتحتین جمع و خرمای تر کرده
و نام قفل و نام قلعه ایست بالضم اراده چیزی کننده و بالکسر و تشدید زاء معجمه سیاستی کش مزاد بالضم یک
قبیله ایست بنو مزاده کرده شده و حاجت از کسی خواسته شده و بالفتح کردن مرود بالکسر میل و میز
چوبی و آهنی و دهنه لجام مرشد بالفتح راه راست عام رشد جمع و بالضم و کسر شین راه راست نماینده
مربد بکسر میم و فتح باء موحده جای نشاندن شتر و غیره و جائی که خرما را خشک کنند مرصد بالفتح
جای نگاه داشتن و موضع چشم داشتن و انتظار چیزی مراصد جمع مرصاد بالکسر راهی که در آن انتظار کسی
برند مزود بالفتح و کسر واو معجمه افزونی افزون کرده شده مزاد بالفتح افزون کردن و توشه دان نها
مزاده واحد مزود بالکسر انبانه که در آن توشه کنند مسد بالفتح نیک تابیدن ریسمان و قوی خلقت گردانیدن
و بفتحتین ریشه درخت خرما و ریسمان و لیف خرما و برگ خرما و ریسمان پشم شتر و پوست شتر مسداد بالکسر
خیک روغن و مشک انگبین **مسجد** بالفتح و کسر جیم و بفتح نیز آمده عبادتگاه و بفتح جیم پیشانی و جای سجده
دادن **مسعد** بالضم سازنده و آماده کنی چیزی کننده مساجد بالفتح جمع مسجد و اعضای هفتگانه
مسند بالفتح تکیه گاه و بالضم روزگار و پیر خوانده و خطی است که بیله جمع منویسند در علم نحو و منطق
مسند و مسند الیه که بحث و تعلق با نعل دارد بمعنی سند کرده شده و سند کرده شده بسوی او و بالضم و
تشدید نون مفتوحه بر افراشته شده **مشهد** بالفتح جای حاضر شدن ملایک و شهادتگاه و شهریست
در مملکت عجم ما بین شیراز و هرات که در آن مقام مزار شریف حضرت امام رضا ع است مشهور اینجه که زندان
کوتاه شوند در روز عرفه **مشید** بالفتح گچ کرده شده و استوار و محکم کرده شده و بالضم و فتح شین معجمه
و تشدید یای مفتوحه بگچ افراشته و بلند کرده شده **مصاد** بالفتح بالای کوه **مصد** بالفتح مکیدن

وخوردن آب هان وشیر پستان وجماع کردن **مطرد** بالکسر نیزهٔ کوتاه که بدان صید کنند و بالضم
وفتح طاء مهمله وکسر راء مهمله مستقیم و بر یکو نیزه و بالضم ود اصطلاح صرفیان از بابی که اوزان وی بیشتر است
بیمطرود رانده شده **معهد** بالفتح عهدگاه و منزل و مأوای مردم **معهود** قرار داده شده و دانسته شده
معبد بالفتح عبادتگاه و بالکسر بیلی که بآن خاک بردارند و بالضم و تشدید باء موحده و مفتوح راه نرم و
هموار و رام و شخص زبون گشته و مرد اکرام نموده **معاد** بالفتح جای بازگشت و عالم آخرت **معد** بالفتح رفتن
و سپر کردن و نزدیکی بودن چیزی و تازه و تر و نازک تر و نازک و دونده و چست و چالاک و ستیزه و شتاب و
بفتحتین و تشدید دال نام پسر عدنان از اجداد رسول و گوشت بر شانه و جای پای سوار و بالضم و کسر عین آماده کننده
و بفتح عین آماده کرده شده **معدود** شمرده شده و چیزی اندک **معربد** بالضم و فتح عین و کسر با موحده جنگ
جوی و بدخوی **معضد** بالکسر بازوبند و داس که بدان درخت و گیاه برند و بالضم و تشدید ضاد معجمه مفتوحه
جامه که علم بر آن نوردارد و شتر بکه بر بازوی او داغ کرده باشند و بکسر ضاد خرمای نا پخته که پختگی و رطوبت
در یکجانب و ظاهر شود **معضاد** بالکسر بازوبند و خنجر یکه بدان استخوان ببرد و دوال و چرمی که در بازو
کنند و خنجر یکه در بوبان نگاه دارند **معقد** جای بستن و پیوند دادن و بالضم و فتح قاف مشدد بسیار بسته
شده و سخن سر بسته و غامض **معاهد** بالضم ذمی و هم عهد و پیمان و همچنین **معاهَد** بالفتح مواضع عهد
معلد بالفتح بناز پروردن و نازک کردن و بسیار خوردن آب و شیر خوردن کودک را و شیر خوردن بچه
شتر و موی پیشانی اسب کندن تا موی سفید بدر آید و شیر پر شیر و صمغ سرخ و بسیار نازک و باد بخان
و سیبچه پیشانی اسب که از موکندن شده باشد **مفصد** مبانر دونده و حد وسط نگاه دارنده **مقود**
بالکسر ریسمانی که در لجام و مهار بندند و از اسپ یا هنک و کوتلکش کو بند **مقعد** بالفتح نشستن و
نشستگاه و دبر و بالضم لنگ و بیستان دختر که نو بر آمده باشد **مقلد** **مقلاد** بالکسر کلید **مقالید** جمع
مقلد بالفتح موضع حمایل کردن شمشیر از دوش و بالضم و تشدید لام مکسوره پیرو و بفتح لام اسب و شتر یکه
نشان هکه و علامت قربانی برکردن آن بسته باشند **مقد** بالفتح دهی است بشام و شراب مقدی که از عسل
سازند منسوب بدان **مقند** بالضم و تشدید نون مفتوح بشکر آمیخته و همچنین مقنود **مکود** بالضم
ایستادن و مقیم بودن بجائی و بالفتح ناقه که شیر او کم شود **مکاد** بالفتح بدخواستن **ملد** بفتحتین نازکی و
درخشندگی **ملحد** بالضم و فتح تا و حاء پناه گاه **ملحِد** بالضم و کسر حاء از راه حق برگردنده و فاسق بیدین
ملبّد بالضم و فتح لام و باء موحده مشدده بر هم که نشسته **ممرد** بالضم و تشدید راء مفتوح مهمله بنا بی
درخشان و ساده و بلند و هموار **ممهد** کسترده شده و نیکو کرده شده و هموار **ممدود** کشیده شده ٧٥

ممدّ بالضم وکسر میم وتشدید دال مدد دهنده منفرد تنها منعقد بسته شده منضود بر هم نهاده چیده و تجرید
منضد بالضم وفتح نون وضاد مشدد منند بالضم وفتح نون وکسر دال مشدد سپید مدد دهنده و عیب آشکارا کننده میعاد
بالکسر وعده کردن با یکدیگر و زمان وعده و موضع وعده مولد بکسر لام زمان ولادت و جای ولادت و نام پهلوانی
است مودود دوست داشته شده موعد بفتح میم وکسر عین زمان وعده و جای وعده و بفتح عین وعد
کردن میلاد بالکسر زمان ولادت مولود زائیده شده و بمعنی زمان زائیدن نیز آمده مورد بالفتح
وکسر راء مهمله جای آب خوردن و آبخور و محل فرود آمدن و گیاهیست که باو دارو بکار برند مهد گهواره و
گستردن و زمین و هر موضعی که برای کودک مهیا و هموار سازند مهاد بالکسر بستر و بساط و فرش ممید
بالفتح جنبنده و حرکت کردن و خرامنده و میل کردن و طعام دادن و خوردنی آوردن برای عیال یا برای
کسی دیگر و مید بمعنی عنبر نیز آمده و مراد فیه مؤبد بالضم و سکون همزه و کسر باء موحده نوابخ دان
کبیران و ترسایان و عابدان و مانندان این لفظ در اصل فارسیست **باب المیم مع الذال** مجذوذ
بریده شده مشوذ بالکسر دستار مشاذ جمع و همچنین مشاوذ و مشاوید جمع و مشمر بودن نیز بمعنی
دستار بیت مشحذ بالکسر سنگی که بآن تیغ و کارد تیز کنند معوّذ بالضم وکسر واو مشدد تعویض
و وش معاذ جای پناه و پناه دادن ملذ بالفتح دروغ گفتن و نیزه زدن و دراز کردن اسب دست
خود را در دویدن ملاذ بالفتح پناهگاه ملذّذ بتشدید لام دروغگو که کوبید نکند و بتخفیف لام و تشدید
ذال چیزهای لذیذ جمع ملذ منذ ابتداء زمان و همچنین مذ بالضم میبد بالفتح وکسر باء شهریست
نزدیک یزد و از آنجا است میر حسین میبدی و مشهور در فارسی بدال مهمله است **باب المیم مع الراء** مأر
بالفتح و سکون همزه دشمنی کردن و فساد انگیختن و در پارسی معروف مآثر بالفتح و مد همزه آثار و
نشانهای نیک و کارهای پسندیده مأبور متهم در امر دین و حزان مأثور نقل کرده شده مأجور
اجر داده شده ماخور خرابات کرده شده و خرابات مؤخر بالضم و سکون همزه و فتح خاء معجمه دنباله چشم
و بالضم و فتح همزه و تشدید خاء واپس داشته شده و منزلهای منازل عن مبرور مرد نیکوکار و مقبول
الطاعة و نیکوئی کرده شده مبذّر بالضم و تشدید ذال معجمه اسراف کننده متبّر بالضم و فتح تاء فوقانیه
و تشدید باء موحده مفتوحه هلاک کرده شده متر بالفتح و تاء مثناة فوقانیه کشیدن ریسمان و جدا
بریدن چیزی و انداختن و جمع کردن و بالکسر جامه ریسمان کشیدن و بطاء مهمله نیز آمده مجر بالفتح و
سکون جیم لشکر گران و خوردن و خریدن چیزی بر بچه که در شکم چهارپا باشد و بفتحتین تشنه شدن و
گران بار شدن ماده گوسپند از بچه که در شکم اوست مجزر بالفتح جای کشتن شتران مجازر جمع

باب المیم مع الذال

باب المیم مع الراء

مجمر بالکسر والضم آنچه جرها آتش دران کنند آنچه بوی خوش دران بسوزند مجل را بله دار مجبل بالضم
تشدید ذال آنکه آبله داشته باشد محجن رانچه ازان نویسنده شود محظور حرام کرده شده و منع کرده شده
محضر بالفتح سجل قاضی و کسیکه غایب را بهینکی یاد کند و باز دهن گاه اب محضیر بالکسر اسب بسیار دونده
محتظر حظیره کرده شده محشر جمع شدن گاه مردم روز قیامت محشور حشر کرده شده محسور برهنه کرده
شده و مانده شده محجر بالکسر بوستان و گوشه چشم که از نقاب منکشف شده باشد و بالفتح گرداگرد چشم
و شهر و ولایت محاجر جمع محرور گرم مزاج محور بالکسر پره چرخ دولاب که دولاب بدان گردد و چوبکه
خمیر بدان پهن کنند و باصطلاح ریاضی خطی که مهاد و قطب پیوسته ست محرر بالضم و تشدید راء مکسور
نویسنده و آزاد کننده و بفتح را آزاد کرده شده و نوشته شده محز بالفتح شکستن کشتی آب را و بانگ کردن
آن و آب در زمین رها کردن و همچنین مخور مخبر بالفتح از ماییش گاه و باطن و درون چیزی خلاف منظر
و بالضم و کسر باء موحده خبر دهنده و بفتح باء خبر داده شده مخمر بالضم و تشدید میم مفتوح سرشته شده
مدر بالفتح اصلاح کردن حوض و زمین بکلوخ و بفتحتین کلوخ مدره واحد و ده و شهر و نام دهی است به
یمن و بالضم و کسر دال و تشدید راء مهمله شیر ادرار کننده بول مادر نام بجلی است مدیر بالضم دور دهنده
مدحور دور کرده شده مدار جای دور و گردش و بالضم دور داده شده مدرار بالکسر ابر بسیار
بارنده مدثر بالضم و تشدید دال مفتوح و ثاء مکسور پوشنده بفتح جامه مدور دور داده شده مدبر
پیر و نده خلاف مقبل و بالضم و تشدید باء موحده مکسوره تدبیر کننده و بفتح باء پرورده شده و تدبیر کرده
شده و بنده که از پس مرگ صاحبش آزاد شده باشد مذکار بالکسر مرد و زنی که همیشه ازو پسر حاصل شود
مذکر بالضم و تشدید کاف مکسوره یاد دهنده و بفتح کاف یاد داده شده و نر خلاف مؤنث مذاکیر قضیب
جمع ذکر و بعضی گفته اند مذاکیر قضیب با آنچه در حوالی قضیب باشد مذر بفتحتین گنده شدن و تباه شدن
بیضه چنان مرّ بالضم و تشدید راء تلخ و بید ر قبیله است از بنی تمیم و نام داروئیست و ازان قبیله قبیس بود که
سقف صند وق حضرت مولی مظهر العجائب کرده کرد و پاره کند نعوذ بالله بعده انگشت مبارک از صندوق
بیرون آمده آنگاه انگا فرزاد و پاره کرد چنانچه شاعر گوید مصرع چون مره قیس کافری کشت ع و نام
داروئیست معروف و بالفتح رسن و کلند امادر فی موسیقی طبل کفته که شتن و رفتن و همچنین مرور و ممر
نیز بمعنی گذشتن است مرر بالکسر بارها جمع مره و درخت تلخ و بالفتح بمعنی گذشتن مر بر مرد نوا تاو باد بهم
و رسن دراز سخت تابنده مرامر بالضم نام مردی از بنی طی که خط نوشتن را اودر عرب پیدا و ده هشت کلمه ابجد
هوز حطی نامهای هشت پسر او است و ایشان را آل مرامر گویند مرمر بفتحهر دو میم سنگی است معروف

کلند بیعنی و بسیلد و بیسلد افراز
نقب کان و کلها و انبرکی بیسیار
از الیشان باشد کلم بلان در مرد
و انکه کلند انبر گویند و نصار آرد
هم باینفع و هم بمعنی بیلک و محضر
فلوط چو گویند و کلند و بیلدار
دتمو ما هم گویند که تبلاده سا لخوری رنابله جو برهان
باشد ۵ ۷

بفتح
ــهبند نیز دانند وحمام کو بند وحمام در اصل پارسی است بتشدید دعربی نیز اورده اند مزار جای زیارت
و جای کور رسنا بالهمعنی چنانچه درین کو بیه مصرع صحبتها مستشجراغ مزارها مزبو بالکسر و فتح باء تنور
قلم کربدان نویسند مزهر بالکسر شلغم که مینوازند مزمار بالکسر نای که مینوازند مزامیر جمع و مزامیر داود
انچه از دی بویا وازخوش میخواند جمع مزمار و مزمور است مزیر بغت ل وصلب هز و بالکسر فقاع ارزن
و جو ونادان و بالفتح شاشیدن چیزی بجهند چاشنی مستطیر بالضم پراکنده و فاش و اشکار شده مصطار
و مسطار بالضم شراب ترش مسبطر کشته شده و مسلط کشته مسبر رهنش و بمجاز نفارو بالضم
و فتح باء هنگامه و جامه که دران خطها بصورت دوالت ترکرده باشد مسو بالکسر نکه و بالشدید پوست
نام مرد هیبت و بالضم و فتح سبین و واو مشدد کشیده شده و دیوار بر آورده شده مسمار بالکسر میخ
مسامیر جمع مسکر بالکسر انکه بسیار شراب خورد و بسیار مست مسعر بالکسر چوبی که بدان اتش افروزند
و همچنین مسعار بالکسر انکه بدیت جنگ چیزی دراز و بالضم و تشدید عین مهمله مفتوحه بمعنی تمنا و بالاوروه
مسبار بالکسر میلی که بجراحت فرو برند تا غور ان معلوم شود مسحر بالفتح افسون داشتن و بالضم و فتح خاء
معجمه مشدده رام کرده شده مسطر بالکسر آلتی که بدان سطرها درست کنند و بالفتح جای سطور مسجر
پر کرده شده و افروخته و گرم کرده شده مستقر بالضم و تشدید راء مهمله استوار و روان مستشزر
بر وزن مستقبل بلند شده و بلند کرده شده و بکسر راء معجمه و فتح ان بصیغه فاعل و مفعول هر دو فاعله
مستشار بالضم انکه با او مشورت کنند مستشیر بالضم انکه با او انکه با کسی مشورت کند مستور پوشانند
قال الله تعالی انجا با مستور مشعر بالفتح نشانه و نیز از حواس عشره و بکسر نیز امده مشاعر جمع و مشعر الحرام
موضعی است در مکه مشجر بالفتح درختان و بالکسر چوبی که جامه بران اندازند و چوبی که در هودج باشد
مشاجر جمع و بالضم و شین معجمه و تشدید جیم مفتوحه جامه که صورت درخت داشته باشد مشمخر بضم میم
و سکون شین معجمه و فتح میم دوم و کسر خاء معجمه و تشدید راء کوه بلند مشفر بالکسر لب شتر مشفر
پسندیده و ستوده مشور بالکسر و فتح واو چوبیست که بدان عسل را منزه کنند مشاور جمع مشاور و بالفتح خانه
زنبور که از وی انگبین گیرند مشور انگبین گرفتن و همچنین اشتیار و بالضم اشاره کرده شده مصر بالکسر
شهر امصار جمع و نام شهریست معروف و حد میان دو چیز و مصران کوفه و بصره و بالفتح بسر انگشتان دوشیدن
شیر بکه در پستان نمانده باشد و بقیه شیر پستان و بالضم و کسر صاد مهمله و راء مشدده ابستاده بر یکچیز
مصبر باز کشته و باز کشتن و جای باز کشته و روده مصارا بالکسر جمع مصور بالفتح ماده بز و ناقه که اندک
شیر داشته باشد و همچنین ماصر مصدر آنکه درد سینه داشته باشد مصدر صادر شدن و جای باز کشتن

اسنوار محکم و مضبوط برهان

باب المیم مع الراء

و بد آمدن و ظاهر کردن از انفعال بمعنی اشتقاق کشیده بالضم و فتح دال مهمله مشدده و معنی داشته شده و شنو
دن و جوانی بمعنی نیستند مضمار بالکسر میدان اسپ تاختن و جای که جوانان را لاغر و فربه سازند و آن مدت
که جوانان در آن فربه شود و آن چهل روز باشد و بمعنی پنهان شده نیز آمده مضمر بالضم پنهان کرده شده و بفتح
ضاد معجمه و تشدید میم اسپ فربه کرده شده مضطر بیچاره و بی تدبیر مضو بالضم ترش و زبان شکن شیر
مضر بالضم و فتح ضاد معجمه نام یکی قبیله البت و بکسر ضاد چیزی که زیان دارد و خلل نماید ماضر شیر ترش
زبان گزنده مطر بالفتح باریدن و بستنا بی مدن اسپ و بالکسر بارانی و بفتحتین باران مطر بارنده و همچنین
ماطر مطهر بالکسر شسته شده با آن که آن چیزها را استنجا کنند مطهر بالفتح جای طهارت و بالضم و کسر ها مشدد
طاهر کننده و بفتح ها طهارت کرده شده و طهارت تعلق بپاکی دارد معشار بالکسر ده یک معشر ده ده کرده
مردم که با هم زندگانی و معاشرت کنند معاشر جمع معسکر بالضم و فتح کاف لشکرگاه و بکسر کاف لشکرکش معذر
بالکسر پرده و پوشش معاذیر جمع معیار بالکسر پیمانه و اندازه و چاشنی گرفتن زر و سیم و الت و اسکره ترازو
معصفر بکلا کاجره رنگ کرده شده و کاجره فارسی است که آن را بهندی کسم گویند معمر نکند ست مجمر بالکسر
روپوش و جامه است و آنچه از لیف خرما تابند چوال مانند معطر بالضم و بتاء و تشدید طاء مهمله خوشبو کرده
شده معطار زن و مرد بسیار عطر معطیر بالکسر زن و مرد بسیار عطر سوزنده معبر بالفتح جای عبور
و محل گذر و بالکسر کشتی و آنچه بدان عبور کنند و بالضم و فتح عین و با مشدد تعبیر کرده شده و بکسر با تعبیر
کننده معتر بالضم و فتح تاء فوقانیه و تشدید را آنکه احتیاج داشته باشد و سوال نداشته باشد قال الله
تعالی و اطعموا القانع والمعتر معر بفتحتین افتادن موی معفر بالضم و تشدید را آغشته بخاک و تیره رنگ معفو
بالفتح امر تیره شده و بالضم صمغ مانند عسل شیرین که در چوب درخت پیدا شود و آن را بوهندی گویند و بفتح نیز آمده
مغافیر جمع و همچنین مغثور و مغاثیر مغفر بالکسر زره و خود که زیر کلاه پوشند مغرور فریفته شده مفر بفتح
میم و فاء و تشدید را جای گریختن و جای گریز و بالضم و کسر فاء آنکه کاری کند که کسی از آن بگریزد و شکافنده سر کسی
بشمشیر و بالکسر و فتح فاء آلت گریختن و اسپی که نیک بگریزد با اسپی که از آن نیک توان گریخت از جایی چنانکه امرء القیس
گوید مصرع مکر مفر مقبل مدبر معا مقر بالفتح و سکون قاف و کسر را چیزی تلخ و صبر و کوفتن و بفتحتین تلخ
شدن و ترش شدن شیر و بفتحتین و تشدید را جای قرار و آرام و بالضم و کسر قاف اقرار کننده مقرر بالضم و تشدید
راء مفتوحه قرار داده و تقریر کرده شد و بکسر راء قرار دهنده و تقریر کننده مقدر بکسر دال مشدده مهمله
تقدیر و اندازه کننده و بفتح دال اندازه کرده شده و بکسر اندازه دهنده چنانکه نصیبات رطل و حق تعالی بر جمیع مخلوقات
از نیک و بد و ارد و صادر شود مقدر و آنچه بر آن قدرت و توانائی باشد مقدور و بالفتح و ذال معجمه پلید

کاجره گلی زرد و سرخ مانند زعفران بعربی ورطم گویند بهنا

و بکسر فاء گریختن هم

انکه مردم از او اجتناب کنند مقشر درویش و بینوا مقشر بالضم و فتح شین مشدد پوست دور کرده شده مقامر
حریف قمار باز مکر بالفتح حیله کردن و بد سگالیدن و فریفتن و بگل سرخ رنگ کردن و گل سرخ و نوع درختی است
مکور جمع بفتحتین و تشدید راء مَعُر کرو بالکسر گردنده و حیله جو کننده ماکر و مکار بد سگال و بسیار حیله کر مکرر
کرر شنیده شده و انکه صفرا بروی غالب شده باشد مکرر بفتحتین و تشدید راء هکذا در دو جای کن شین منشار بالکسر
اره منقر بالکسر کلنگ که بآن سنگ را شکنند و بالضم چاه خورد تنگ سر و بد و قبیله از یمن منقار بالکسر نوک
مرغ که بدان دانه چینند و انچه بدان چیزها را سوراخ کنند منسر بالکسر نول مرغ گوشتخوار و دو صد اسپ که
از صد زیاده و بیست باشد و مقدمه لشکر منکر بالضم و کسر کاف انکار کننده و بفتح کاف انکار کرده شده و نا
شناخته و نا شایسته و نام ملکی است اند و ملک سوال قبر منخر بالکسر پیش سینه بالفتح نیز بانگاه منخار بالکسر
بینی کشنده ستران منخر بالکسر و بالفتح نیز آمده سوراخ بینی و همچنین منخور مناخر جمع منتشر پراکنده
منشور پراکنده کرده شده و فرمان در حالت سرفرازی و جاه دادن مناشیر جمع منشور بثاء مثلثه
در ناسفته و چیزی پراکنده منضمر بالضم دیران و باران منبر بالکسر جای بلند که از چوب و گل و خزان
سازند و اعظ و خطیب بر ان وعظ و خطبه خوانند اسم آلت است بمعنی بلندی از نبر منابر جمع مولنخر بالفتح شکافندگان
آب و روندگان اندر آب مور بالفتح راه و موج زدن و جنبیدن و کشتن و بالضم باد گرد و با خاک که ان را باد بر می
دارد و مبکرد انند و بمعنی بور رستنی خورد معروف و بمعنی یار و سیب موبور آنکه کینه کشته خویش در دنیا بدهو و بور
بالفتح تمام کرده شده مهجور بالفتح گذاشته شده و ناحق و بیهوده قوله تعالی اتخذوا هذا القران مهجورا و
دور و جدا کرده شده مهمر و مطمار بالکسر سخن بیهوده گوی و بسیار گوی مهر بالفتح کابین و کابین کردن
و بالضم ستبری و استخوانی که بالای سینه اسب باشد و مهره و ماده کره و بالضم بمعنی کره کردن نیز آمده مهیر
زن زاده مهار بالکسر چوبی که در بینی شتر کنند و زمام هم بفتح معروف است ماهر استاد حاذق و مرد خبردار
بهر چیزی آگاهی یافتن میر بالفتح طعام و غله از جائی آوردن برای اهل و عیال با بر آنچه فروختن و فایده دادن
مائر آنکه برای عیال طعام از جائی آرد و فایده دهنده میسر بالفتح و کسر سین مهمله قمار و قمار باختن و بضم میم
و فتح با و سین مشدد آسان کرده شده و بکسر سین آسان کننده میسور بالفتح آسان و آسان شدن مصدر است
بر وزن مفعول میزر بالکسر زیر جامه و بعضی گفته اند چادری دراز که بالای معروس بیاندازند یا زن ضاجبا
بالای خود اندازد منجر بفتح میم و جیم جای بخار نشستن آب و بمعنی جای کن رو سوراخی که از و باد یا مانند ان هر چیز
بیرون آید باب المیم مع الزاء مرز ادب بزو جای مطمئن مبارز بالضم انکه با کسی بجنگ بیرون آید
ستمیز جدا شده مجاز بالفتح راه و جای گذشتن و کلمه که در غیر معنی حقیقی مستعمل شود محز بالفتح و تشدید زا

سکالیدن بمعنی اندیشه و تفکر و گشتن کردن و با کاف فارسی شهرت دارد و بمعنی گفتن و نوشتن و پوشیدن و خواستن و طلبیدن

المیم مع الزاء

سقز و جای پریدن معوز بالفتح امشه پچنگال گرفتن و بریدن و پاره برکندن از خمیر و کجا باد خلاف یوم موعز به کسر میم و عین مهمله پشم نرم که زیر موی بز باشد مرعزی بتشدید زاء معجمه والف مقصوره و مرعزاء بتخفیف زاء و الف ممدوده نیز آمده و هر سه کلمه بفتح میم نیز آمده مرکز بالفتح میان دائره و محل ایستادن حرز بالفتح و تشدید زاء مکیدن و بالضم ترش شیرین و بالکسر افزودنی مطرز بالضم و تشدید راء مهمله زینت داده شده و طراز کرده شده معز بالفتح بز یکی یا نسبتاد همچنین معزی ماعز بز و پوست ماعزه بز ماده معاز بالفتح و بالضم و تشدید عین خداوند بز معوز بالکسر جامه کهنه معاوز جمع معز بفتحتین سخت شدن زمین و جز آن و چیز سخت زمین سخت مفرز بالضم و کسر رای مهمله جدا کننده و بفتح دال جدا کرده شده ملاز بالفتح پناه گاه ممتاز بالضم جدا شده ممیز بالضم جدا کننده و بفتح یاء مشدده جدا کرده شده مهمز و مهماز بالکسر آهن پاره سر تیز که بر پاشنه موزه پیوند میکنند برای راندن اسپ و آن را مهمیز گویند موز بالفتح موبز و کیله موازر بالفتح و تشدید واو موی کله فروش میز بالفتح جدا کردن

باب المیم مع السین

ماس بالفتح و سکون همزه تباه و بد و آزاد کننده میان کروهی ماس بالف مرد چست و سبک و سبکرو بمعنی التماس نیز آمده ماپوس امیدوار نا امید کرده شده با و بمعنی نا امید در لغت با مده بلکه بدین معنی آیس آمده مجلس بکسر لام جای نشستن مجوس پرستندگان ماه و آفتاب و آتش پرستان مجوسی واحد صاحب قاموس گوید مجوس نام مردی است خورد گوش که دین مجوس پیدا کرد معرب منج گوش مجس بالفتح و تشدید سین محل جستن نبض مجرس بکسر را شته شده مدعس بالکسر نیزه و بالضم و فتح ذال مشدد جای پختن نان و مدرا باده و جاییکه خاک سر کرم کذا رند و گوشت بر آن کنند مدروس کهنه شده و ناپدید شده مدارس جایهای درس گفتن جمع مدرسه مرس بالفتح مرد بسیار ممارست کننده و دعا کننده و تر کردن خرما در آب و جز آن و انگشت خاییدن کودک و دست عندیل پاک کردن و دوش و جوی و بفتحتین رسن و رسن درد او بچین انداختن امراس بالکسر دست بچیزی زدن باسی کوشیدن و از کار دیگر دیدن و دعا کردن مرداس بالکسر سنگی که بچاه اندازند تا دانند که در چاه آب هست و ابها را بر کشند تا چاه از لای پاک شود یا سنگی که ریسمان بند ند و بچاه اندازند تا آب را عمو دن معلوم شود مس بالفتح و تشدید سین بسودن و دیوانه شدن و دیوانگی و بالکسر و سکون سین معروف و بدین معنی پارسی است مسیس بالفتح سودن مساس بالفتح بسودن و جماع کردن مسماس بالفتح کار شوریده مسوس بالفتح آب شیرین و نرم و شوروی زهر معطس بالفتح و کسر طاء مهمله و فتح آن بینی معس بالفتح جماع کردن و مالیدن و دلیری کردن و نیزه زدن معاس بالفتح و تشدید عین دلیر و پیش آینده در جنگ مغرس بالفتح جای نشاندن نهال مغنطس مغناطیس سنگ آهن ربا معرب است و ظاهر آنکه معرب مغناطیس بقاف باشد چنانکه مشهور است مقس بالفتح شوریدن

و بهم بر آمدن مغس بالفتح درد کردن روده و تیره زدن مغوس بالکسر چیزی که در آن کمان نهند و نیمان کند
اسبان را وقت دویدن و پیشی گرفتن بر یکدیگر از آن سر دهند بضم میم و فتح قاف و واو مشدد چیزی خمیده باشد مانند کمان
مقباس بالکسر اندازه و آنچه بآن اندازه چیزی کنند مقرانس بالضم عمارتی که مقرنس گویند و آن را ساخته باشند
قرناس بالضم بینی کوه مقوقس بضم میم و فتح قاف اول و کسر ثانی مرغیست که طوق و سیاه و ابلق نیز دارد مانند کبوتر
و لقب حاکم مصر و اسکندریه که بحضرت ایمان آورده بود و او را از صحابه شمرده اند و لقب هر که پادشاه مصر و اسکندریه
مکس بالفتح مکس و تشویش کردن و تنگی گرفتن در بیع و همچنین مکاس بالکسر و خراج و باج گرفتن و خراج و ده یک مکاس
ده یک گیرنده و خراج ستاننده ملمس بالفتح بکشیدن دست و راندن و نیز انگیختن شدن تاریکی شب اول و شب آخر
ملطس و ملطاس بالکسر سنگ بزرگ که بآن استخوان خرما شکنند و اشتر سخت جماع ملاوس و ملاطس جمع
ملسوس دیوانه و دست سائیده شده منحوس بد بخت و بدبخت کرده شده منخوس بخاء معجمه شتر کوکبن
منهوس مرد اندک گوشت منکوس نگونسار کرده مندلس بالکسر در چیت و سبک مندس کهنه و
فرسوده مناس بالضم آنکه محرم و همراز باشد و مونس همدم و آرام دهنده موس بالفتح سترده شدن مهراس
بالکسر سنگ میان کاواک کرده در آن چیزها کوبند و اشتر سخت مهاریس جمع مهندس بالضم اندازه گیرنده و در اصل
مهندز بوده زا را بسین بدل کرده اند چه زا در عربی نیامده است مبس بالفتح خرامیدن و نام روز دو شنبه

باب المیم مع الشین ماش دانه ایست معروف مبرقش آنکه رنگ رنگ ظاهر کند مبرطش دلاک که میان
مشتری و بایع سودا راست کند و بسین مهمله نیز آمده مجش بالفتح و تشدید شین اسپانیکه بدست کرده باشند محش
بالفتح سوزش و سوختن آفتاب پوست و جز آن را و تراشیدن پوست را و مجروح کردن و بالفتح و تشدید شین محش
زار و آنچه حشیش در آن کنند و بالکسر آنچه حشیش را بآن میزنند و آهن پاره که آتش را بآن حرکت دهند و مرد شجاع
که جنبش او زنده لشکر باشد محاش بالکسر قومی که از هر قبیله گرد آمده باشند و نزد بلای آتش با یکدیگر سوگند
خورند و عهد کنند و بالضم سوخته و بالفتح رخت و بتشدید شین جمع محش است یعنی مفعل مدهوش حیران
کرده شده یا شخصیکه از حال خود خبر ندارد مدش بفتحتین سست شدن و نرم پی شدن و کم گوشت شدن
مرعش بالضم والفتح و فتح عین مهمله نوعی است از کبوتر که بلند و دور بپرد و در هوا انواع کرده بنشیند
شعر ... بسته است مانند کبوتران مرعش مرغش بالفتح و غین معجمه شهریست در شام مرزنجوش بالفتح
گیاهیست که آن را مرزنگوش گویند معنی اند و اصل مرزجوش یعنی گوش موش و همچنین مرزنوش مرش بالفتح
خراشیدن و شکافتن پوست بناخن و زمینی که بارانها آن را خراشیده باشد و خراشیده شدن و تیرش مش بالفتح
و تشدید شین دست بچیزی مالیدن تا پاک شود و پاره پشم و پشم و پاره در پیشانی و کشیدن کدانشتر و سر

کاواک چیزی را لاکی گویند و بمعنی و منهی برهان مع الشین

مرزنجوش برهان

ستخوان نرم را خایند و نرم کنند و فرو برند چیزی مستاشه و احد نفس فلان طیب المشاش یعنی کریم النفس مبتلش استخوان
برآمده شمش بکسر هر دو میم درخت آلو و بفتح لوک برآمده مشوش بالفتح دستار چه که بدان دست پاک کنند و بالضم و
تشدید وای مفتوح پریشان کرده شده و بکسر واو پریشان کننده معاش زندگانی و معیشت زندگانی کردن و آنچه
بدان زندگانی کنند معایش بیا زندگانی جمع معیشت مفرش بکسر جامه خواب و درخت دان کنند مفارش جمع
وکریم المفارش آنکه با زنان بزرگوار تزویج و خویشی کند منفوش از هم جدا کرده شده منقاش منتاش بالکسر
۱۰ انچه بدان موی بینی و جز آن بر کنند و آنرا بفارسی موچینه گویند مبتش بالفتح پیچ و پشم با موی و شیر ز ما شیر
کوسپند پنهان داشتن باد بر چیزی و پیدا کردن باد دیگر همه شیر پستان محض بالفتح پلید زدن آهو و دویدن
و دویدن و خالص بی غش کردن زر بگداز و بالفتح و کسر حاء مهمله دستان نرم و زمکان محیص گریختن از چیزی
و جای گریختن و شتر استوار و قوی و همچنین محوص محمص بالضم و فتح میم مشدد بریان کرده شده مخلص بکسر
دوستی خالص کرد و شیر و محبتی از شیر و با خالص سازد و بفتح لام خالص کرده شده مص بالفتح و تشدید
صاد مکیدن مصوص بالفتح طعامی که از ادویه گرم چون گوشت و سر کرده در سرکه نهند و طعامی که از گوشت
باکبوتر بچه و جوزه مرغ با سرکه پزند و بالضم بر آمده مصاص بالضم خالص هر چیز و اصل هر چیز نام کیاهی
مضاعص بالضم سببی که ترکیب مفاصل او سخت محکم بود معص بالفتح درد و وجع زهم پیچیدن چنانکه پای نبندد و نابد
تام خورده نهاده براه رفتن مانند مردم پای بسته مغص بالفتح دزد کردن درد و پیچش کردن ناف و بفتحتین
شتران نیک پسندیده مقراص مقرص بالکسر مقراض نقره به مقص کردن از چیزی و جای گردش مغلاص
بالکسر شتر یکه دلها تابستان فربه باشد مغوص مرغ الیس بر بد در حین طیران افتادن مقص بالکسر و فتح
تافته و نشد مقراص مقص بالکسر چیزی که بدان پی و دست بپایند در وقت و شتر ملص بفتحتین
لغزنده و ملسا شد چیز چنانکه از کف دها شود ملبص بالکسر تیز بشتاب ملغص پاک کرده شده و انشکار کرده
شده ممص و مناص بالکسر مفاص که با نیز موچینند مناص که گریختن با ز پوشیدن و خویش را باز کشیدن
وکریز گاه موص بالفتح شستن باب المیم مع الضاد محض بالفتح شیر خالص و هر چیز خالص و بهر را نسبت
۱۵ شیر خالص و دوستی خالص کردن ماحض صاحب شیر خالص مخض بالفتح دوغ زدن و جنبانیدن بلود و دو تا
مخیض بالفتح دوغ مسکه گرفته و همچنین مخوض مخاض بالفتح درد زه گرفتن و ماده شتران آبستن و ابن مخاض
بچه مخاض شتر بچه سال دوم درآمده همچنین مرض مدن و حیض و اندام زدن کرد ماهی مضض است مرض
بفتحتین بیمار و بیمار شدن و سستی نظر شدن چیزی از کثرت نگاه با محالفت مخلف مروض بالفتح و با صفت دوستان
او رام بوده شد مص و مض جای کوسفند و بیمار شده و بیمار مر حاض بالکسر چوبی که بدان جامه را کوبند مضض بالفتح

باب المیم مع الصاد

مقبص کمنبر الحبل یشد فی
رکبة الجمل فی الحلبة الماثل
من الخیل فی الرهان ق
سبد ابلیس سبوع ق

المیم مع الضاد

و تشدید صاد سوزانیدن و بد درد آوردن جراحت کبد را و سوختن سرمه چشم را و سوختن اندوه کبد را و بالکسر

کلمه‌ایست که در نفی استعمال کنند مراد از ولی مضض بفتحتین سوختن از مصیبت و همچنین مضض معض بالفتح و

بفتحتین خشمناک شدن و دشوار آمدن کاری بر کسی معرض بجای عرض و پیدا شدن چیزی و بالکسر جامه که برده‌ها در آن

جلوه دهند و عرض کنند بر خریدار معراض بالکسر تیری پر که از تیر کرده گویند معاریض سخنهای پوشیده غیر

صریح مفوض کار بکسی واگذاشته شده و بکسر واو کار بکسی واگذارنده مقراض بالکسر کاغذ بر و جامه بر

مقاریض جمع مقبض بالفتح دسته چیزی و بر وزن منزل و منبر دسته چیزی که بدست گرفته شود چون شمشیر و عصا

و مانند آن مقرض بالضم و تشدید راء مهمله بریده شده ممخض و ممخاض بالکسر ظرفی که در آن ماست کنند و

جنبانند تا ماست دوغ شود ممراض بالکسر بسیار مرض مبنض بالکسر آلت پنبه زدن مبض آنچه بدان

غله بر باد دهند تا پاک شود بیا دهی انداشته گویند باب المیم مع الطا محط بالفتح کشیدن کمان

و جز آن و بیرون کشیدن تیر از چیزی و انداختن آب بینی مخاط بالضم آب بینی مخراط بالکسر گوسفند یا

شتری که عادت او باشد که از پستان او شیر اندک اندک افتد و همچنین مخرط مخروط خواشیده و پوست

وا کرده و مخروط اللحیه دراز ریش و مخروط الوجه دراز روی مخیط بالکسر سوزن مخط بالکسر و فتح

خاء معجمه و تشدید طاء چوب خط کش و همچنین مخطاط مخطط آنچه در آن خطها کشیده باشند و جوانی که خطش

دمیده باشد مربط بفتح میم و باء موحده و کسر آن جای بستن و بالکسر چیزی که بآن ستور بندند مرط

بالفتح موی کندن و بالکسر کلیم از صوف و خز و جز آن که بپوشند مروط جمع و بالضم برهنه و مردم کم ریش و دزدان

جمع امرط است و بعضی تیر بی پر مرط بالضم و مراط بالکسر جمع مربوط چیزی بسته شده مسمط بر وزن

معظم آنچه برد و آل زین او بسته باشد و سؤالی که جواب داده نشود و حکم روان و شعری که در هر بیت او شش

قافیه باز یاده باشد مسط بالفتح فرو ریزیدن چیزی از جائی و بیرون آوردن آب نخل از رحم مادیان

تا اسط کاه شود که شکم چارپا از آن ذات شور و هر چه شوی باشد و شکم را اند مسبط آب تیره و هوی

تاک که در حوض مانده باشد مسقط بالفتح افتادن و جای افتادن و مسقط الراس جائیکه بچه از شکم مادر در

زمین افتد و بالضم و کسر قاف نداز نده و خطا کننده در سخن و نوشتن مساقط تاعهلی زبون جمع

سقط مسعط بالضم ظرفی که در آن سعوط کنند مسلاط بالکسر دندانه کلید مسواط بالکسر کفکیر

مشط بالفتح شانه کردن و شانه فرمودن و بالضم شانه و بفتح و کسر نیز آمده امشاط جمع و استخوانهای پشت

پای و شانه کتف و نام گیاهیست که آنرا مشط الذئب گویند و مشرط و مشراط بالکسر نشتر و آنچه بدان عضو را

شکافند مط بالفتح و تشدید طا کشیدن چیزی و کشیدن ابرو و جز آن معط بالفتح برکندن موی مانند

مع الطا

آن

ن تا بر جهد سپس شکافته شود ممغوط بالضم لاغر شدن شتر ممغاط بالکسر رسن سخت تابیده و بند
کمان ماقط شتر لاغر و مرد بکه بینکو زهاف اندن ملط بالکسر دزد و آنکه نسب او معلوم نباشد و بالفتح
بگل برآوردن دیوار و بفتحتین نر شدن بیش شدن ملاط بالکسر گلی که بدان خشت و سنگ دیوار برآورند و
پهلو و اینا ملاط هر دو بازوی شتر ملیط بچه در شکم مادر بی موی شده ملطاط بالکسر کناره دریا و دو جانب
وادی و اعصار را در شکافی که میان سر شتر واقع شده باشد و شکستگی سر که بدماغ رسد ممغوط بچه دراز
شده مهط بالفتح جور کردن در حکم و دور شدن و دور کردن و رفتن و دفع کردن و جزاندن مطا
بالفتح دفع و زجر کردن باب المیم مع الظاء مفظ بالضم و تشدید ظاء معجمه بر قبه محظوظ الميم مع الظاء
بهره مند صاحب بخت محفوظ نگاه داشته و یاد داشته شده مستیقظ بالضم بیدار مشظ بفتحتین خار
و چوب در دست خلیدن مظ بالفتح و تشدید ظا انار دشتی یا انار کوهی مظاظ بالکسر بهم کردن و دشنام
و منازعت نمودن ملظاظ بالکسر مبالغه کننده در الحاح و همچنین ملظ بالضم و کسر لام و تشدید ظاء
باب المیم مع العین مبضع بالکسر نشتر ممیح فرو رفته شده و خزیده شده متع بالفتح بلند شدن الميم مع العين
آفتاب و دراز شدن و برخوردار شدن و منفعت گرفتن از چیزی مرادف متوع بالضم و چیز بهره و جمع امتعه
بوزن متاع بالفتح برخورداری یافتن و برخوردار بودن و بی نیاز شدن از کسی و رخت و قماش خانه
و آنچه بدان منفعت گیرند و نفع اندک و چیز اندک و زبون ماتع دراز از هر چیز و رسن نیکو تافته و زرد
راجح آمده و نیپسندیده نیسبا سرخ مثع بالفتح و ثاء مثلثه بد رفتن مجع بالکسر احمق و چیزی زبون و
بالفتح خوردن خرما با شیر آغشته مدسع بالفتح تنگ جای و محل در آمدن نای گلو و در استخوان مغاک
و بالکسر زاهنای مدع بالفتح پاره از هر چیزی گفتن و پاره پنهان نداشتن و شایع کردن و مشهور شدن
مدروغ گفتن مذاع بالفتح و تشدید ذال آنکه راز نگاه نتواند داشت و مرد بیوفا و دروغگوی و آنچه نگوید
و بر جا نماند مذروع بالکسر بگز پیموده شده مذرع بالضم و کسر راء تار آنکه مقدار یک ارش و نیم
نیم بزمین فرو برد و بفتح راء آنکه مادر او شریف باشد نسبت به پدر او مرتع چراگاه مراتع جمع مربع بالفتح منزل
بهار و چهارم چهار و بالضم و فتح راء مهمله و تشدید باء مفتوحه چهار گوشه مرباع بالکسر چهار یک غنیمت
که میر لشکر برای خود میستاند و اول باران بهاری و شتر بچه که در بهار زاید مربع بروز و تدبیع آبادان
و چراگاه بستان فراخ آب و علف مرع بالضم و فتح راء مرغیست مرفوع بلند داشته و برداشته شده
و حرکت پیش داده و رفتار نیز مرضع بفتح میم و ضاد معجمه پستان و جای خوردن شیر و بالضم و کسر ضاد زن
شیر دهنده مراضع جمع مزدرع و مزدرع و مزرعه کشتزار مزارع جمع مزرع بالفتح نشانه دویدن اسپ و

آهو مزروع کاشته شده تخم و مانند آن مزروع زود کن شنیدن مسمع بالکسر باد شمال و گوش و دست میاده
دلو و سبب شنیدن مستمع بالضم و فتح میم دوم شنیده شده و بکسر میم ثانی شنونده مسنوع بالضم و فتح
تا ایستادن گاه آب ماسع درخشنده و بیشتر کننده و رونده و آب شور و چیز یکه متغیر شود مشاع
بالضم بخش ناکرده و فاش کرده شده مشع بالفتح کرد کردن و گوسپند دانه در پخش برچیدن و دوشیدن و کسب
کردن و دوبودن و بسیار خوردن مشایع بالضم با خود چیزی پیوسته و همراه و مصاحب مصع بالفتح جنبانیدن
شود دم را و بشمشیر زدن و تازیانه زدن پستان نام و بستان رفتن و انداختن مادر بچه را و درخشیدن
برق و جزان و باز کشتن شیر از پستان و همچنین مصو بالضم و دمیدن و پیشی کردن و همچنین مصاع بالفتح
مصقع بالکسر بسیار فصیح و بلیغ مصانع جمع مصنع بالفتح قلعه و کاریز و آبگیر حوض و چاه کبیر برای آب سازند
مصانع جمع مصراع یکجانب در و نیم بیت شعر مصراع بالفتح افکندن و خاک انداختن و بالکسر نیمه
مصراع مضجع مرجع بالفتح خوابگاه مضاجع جمع مطلع بالفتح بر آمدن کوکب و جز آن و جای بر آمدن و بکسر
لام نیز آمده مطالع جمع و جای بر آمدن آفتاب مخصوص است بر تقدیر اول و اکثر استعمال میکنند طلع الشمس
بر آمدن آفتاب و جا بالضم و کسر لام واقف کننده کسی را و بالضم و تشدید طا واقف شونده مطع بالفتح دندان و
خورده مظع بالفتح نان و چوب تر با پوست تا خشک شود مع حرفیست بمعنی با معمع زنی که مال
خود بکسی ندهد معا مع شر و تیها و تاریکیها و عتبات ما مانند چوگان از آهن ساخته مفزع بالفتح
پناهگاه و بالضم و تشدید زاء معجمه در بهم دل مقطع بالکسر کار دکه بدان در کوان چیزها میبرند و بالفتح
جای بریدن مقع بالفتح دشنام دادن و فحش گفتن و بسیار خوردن شراب و آب را و سخت دریدن کسی را
و در بند انداختن مقذع بالضم و کسر ذال معجمه سخن فحش و بیهوده و فحش گوینده و فی الحدیث من قال
فی الاسلام شعرا مقذعا فلسانه هذر مقلاع بالکسر فلاخن و آنچه بدان چیزی قلع کرده شود ملع
بالفتح بشتاب کنده شدن ملیع و ملاع زمینی که در آن گیاه نروید منع بالفتح و بفتحتین باز داشتن از داد
و باز داشتن کسی را از کاری منبع جای بر شوار و بجای قلب و بلند و جاییکه بر سر کوه سازند و مرد عزیز و
ارجمند مانع و منوع و مناع باز دارنده منبع جاییکه آب از آن زاید و چشمه آب و منابع جمع
منزع بالکسر تیر و بضم میم و فتح نون و تشدید زاء مفتوح کنده شده و کلاء منزع یعنی گیاه کنده شده
موضوع بالفتح نهاده شده و زاییده شده موضع جای نهادن چیزی و جای زاییدن مولع بالضم
و فتح لام حریص موقع بالفتح و کسر قاف و جای افتادن مواقع بالفتح جای افتادن و بالضم و کسر قاف واقع
کننده موجع بالضم و کسر جیم بدرد آورنده مهروع دیوانه مزاد مهصرع مهطع بالضم و کسر طا

شتابنده

سنانیده و نظر کننده کردن و زوال لمخته مهزع بالکسر انچه بآن چیزی کوبند و شیر بکه استخوان شکار خود بشکند مبع بالفتح روان شدن و کناخته شدن مابع روان و کناخته

باب الميم مع الغين

مرغ بالکسر نشر مرغ بالفتح غلطیدن شود در علف ستوران و بفتحتین لوبی تها مرلغ مراغه بالفتح جا غلطیدن و همچنین مرغ مرابغ واحد مرد غربغه مباکردن تا چیز کردن مشغ بالفتح نوعی از خوردن چیزها چون خوردن خیار و مانندان مضغ بالفتح خاییدن مضاغ بالفتح خاییده شده و الو چیزی باشد چون علك و مانندان ممضوغ بالفتح خاییده شده و انچه خاییده شود ملغ بالکسر احمق بد زبان باب

الميم مع الفاء

ماوف آفت رسیده مؤلف بکسر لام مشدد الفت دهنده و جمع کننده چیزها را با هم و بفتح لام جمع کرده شده و هزار کرده شده مناف بالضم و کسر لام ضایع کننده مترف بالضم و فتح راء مهمله نعمت داده شده و کراه کرده شده بنعمت بسیار منجانیف مبلکننده منکاثف غلیظ و سطبر شده متحلل شکافنده و شفت کننده مجداف بالکسر بال مرغ و چوب بینی که بر پهلو کشتی می بندند و کشتی را بان می رانند مجاوف سو کند خوردن و این مصدر است بر وزن مفعول محفوف کرد کرده شده مجراف بالکسر میل جراحان که بدان عود جراحت معلوم کنند مخزف پر سیده مخزف بالکسر زنبیل کوچک که در ان رطب چینند بالفتح راه واضح و کوچه میان دو صف خرما و چیدن خرما مخلاف بالکسر انکه بسیار خلاف کند و حده را و قصبه شهر مخصف بالکسر درفش مخاوف جایهای ترس مردف بالضم و کسر دال از پی رانیده و از پی دارنده و بفتح دال مهمله از پی رامده شده و از پی در آورده شده و بالضم و فتح راء و تشدید دال مفتوح ردیف کرده شده مزخرف بضم میم و فتح زاء باطل و تزویر کرده شده و آراسته داده مسرف انکه بی اندازه خرج کند و بالفتح خرج کردن مشرف بلند شونده و از بالا نگاه کننده و بلند بفتح میم و راء مهمله جای بلند مشارف الارض اعالی زمین و مشارف الشام دهها چند در زمین عرب نزدیك شام که شمشیر مشرفی بفتح را منسوب است بدان و بالضم و فتح شین و فتح راء مشدده شرف داده شده مشعوف بعین مهمله و معجمه دیوانه در تفسیر مصحف بالضم و الفتح و الکسر چیزی که در و صحیفها و رسالها جمع کرده شده مصنف بتشدید فاء ایستانگاه در جنگ مصارف جمع مصرف خرج کردن گاه مصنف بتشدید نون مکسوره تصنیف کننده یعنی انکه چیزی نو پیدا کند و بفتح نون کتاب تصنیف دو چند کرده شده و افزون کرده شده مضیف بالضم و کسر ضاد مهمانی کننده و میل دهنده نسبت کننده مطرف بالضم و الکسر چادر خز با علم و بالفتح اسبی که سر و دم او سپید باشد یا سیاه و دیگر اعضا برنك دیگر و کوسفند یکدم او سیاه باشد و دیگر اعضا سپید مطاف جای کشتن و طواف مطرف انچه در ظرف کذاشته شود معاف ایشان معروف بالضم و کسر راء مهمله مشدده شناسنده و نفوذ را

الميم مع الغين

الميم مع الفاء

الميم مع القاف

الميم مع الراء

شناخته شده و تعریف کرده شده معازف بفتح میم و کسر زاء منقوطه آلات لهو چون رباب و جز آن معاف
بالضم و تشدید فا باز داشته شده از حرام و پرهیزانیده شده و بتخفیف فاء عفو کرده شده مؤاف بالضم
رسنی که زنان موی سر بندند معرف شناسنده حق و قبول کننده آن معرف بفتحتین مجهر بکف دست آب بر زنند
مکعوف باز داشته شده و نابینا مُعرِف بالضم و کسر راء آنکه پدر او بنده باشد و مادر او آزاد یا مادر عرب
و پدرش غیر عرب مقرف کسب کننده چیزی ملاحف چادرها جمع ملحفه ملهوف مظلوم منیف بلند
و زیاده منفاف بالکسر منقار مرغ و نیز تصحیف چیزیست که از دریا بیرون آرند و آنرا گوش ماهی گویند ملسنف
بروزن منبر آلتی که بدان دانه پاک شود از کاه. منعطف بالضم شده و منعطف الوادی گردشگاه رودخانه
منصف بفتح میم و صاد نیم راه و بالکسر خدمتکار و مناصف جمع و بالضم و کسر صاد مهمله داد دهنده موظف وظیفه
داده شده

باب المیم مع القاف

مأق بالفتح و سکون همزه گوشه چشم چنانکه کودکان را شود فواق پیدا
کردن از گوشه و کنج چشم که طرف بینی باشد مأحوق سخن کم منصدق صدق شناسنده و صدق دهنده
محق بالفتح کاهیدن و کاهانیدن و نیست کردن و سوزانیدن و سوختن گرما چیزی را و سخت کم شدن و برکت
بردن محاق بالضم و بالکسر سه روز که نیز آمده آخر شب ماه یا سه شب آخر ماه محیق پیکان تیز کرده و باریک هم کرده
مخراق بالکسر دستار که از کرباس در هم پیچیده بکسی زنند مذاق بتخفیف ذال معجم چشیدن و چشیدنگاه مشرب
اندز و بتشدید ذال آنکه خالص نباشد در محبت مذق بالفتح آمیختن شیر با آب و آمیختن دوستی با
طمع و غرض مذیق شیر آمیخته با آب مرق بالفتح شوربا کردن در دیگ و پوست پوسیده کردن و سرود کنیزکان
و فرومایگان و موی از پوست باز کردن و بیرون شدن تیر از دیگر طرف و بفتحتین شوربا مرقه پاره از آن و آفتی که در کشت
و پالیز افتد مروق بالضم بیرون گذشتن تیر از نشانه مارق از دین بیرون رونده و کار دینی و تازیانه
زده شده مرافق بالضم و تشدید دال جمع مرفق بالضم و فتح فاء جای تکیه کردن و بکسر فاء تکیه کننده مرفق
بالکسر آرنج و بفتح نیز آمده و بالفتح و کسر فاء آنچه بر او تکیه کنند بمرفق و کاریکه فایده از آن حاصل شود
و ناودان خانه که آب باران از آن ریزد مرافق بکسر فا گوشه استخوان مابین دست و بازو که آنرا آرنج گویند وضو
واجب است قوله تعالی فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی المرافق مروق بروزن معظم شراب پالوده صاف کرده چنانکه
اصلا دُرد نبود از آن جدا شده مراهق بالضم آنکه نزدیک ببلوغ رسیده باشد مزق بالفتح جامه دریدن
و پاره کردن و پیخال انداختن مرغ و بالفتح و کسر زاء پاره هاء جامه دریده مزقه و لحد مزاق بالفتح و الکسر نیز
رو من زلق جای لغزیدن مستغرق غرق شده و بهره فرا رسیده مشق بالکسر گل سرخ و بالفتح بشتاب
زدن و بشتاب خوردن و نبشتن و بر بدن جامه و شانه کردن و چیدن و کشیدن و دندان

المیم مع القاف

ده چرغو نیچی و کمانه
برهان

شوربا آب گوشت پخته
و معرب آن شوربا جست
برهان.

پیخال حیه مغال فضله
مرغان و فضله مرده
هر چیز ز حیوان دیگر
دیدن کج چشم
برهان

دادار و پیش شود و همچنین رسیدن البتین هم و رسیدن من باب مصداق نقیض شدن یعنی شدن چیزی موافق

صدق چیزی باشد مصداق بالکسر فتح دال مهمله جای راستی و بالضم و فتح صاد و تشدید دال با و دارنده

و گوینده صدق مرسانند مصفوق جامه رنگ مطلق از بند رها کرده شده و روا کرده شده و بکسر لام رها

کننده و بالضم و فتح لام مشدد طلاق داده شده و بالضم و فتح لام آن چیزی که هیچ نباشد با باشد و باین معنی بکسر

لام نیز آمده لیکن اکثر علما فتحها الکرده اند مطلاق بالکسر مردیکه زنان را بسیار طلاق دهد معشوق ورق

عمیق معوق بالضم دور شدن معلاق بالکسر آنچه بآن چیزی در آویزند و معالیق جمع و حلق و معلاق تمر سخت

و کینه دار مغلاق و مغلاق قفل و مانند آن مغلق بالکسر بخشش و نصیبه که در قمار قرعه

کنند و بالضم و فتح لام بسته شده مفلق سخت شدن و دراز شدن مفلق بالضم و کسر لام هر که چیزها عجیب

از شاعر و غیر آن مفروق بکسر راو فتح آن میان سر و جای شد شکاف را براه دیگر مملاق بالفتح و کسر لام انکه بزبان

بیابلوسی کند و در دل اخلاص نداشته باشد ملاطیق جمع ملعقه ملحق بهیزی و ابسته و حرامزاده ملصق

و اچسپیده و حرامزاده ممشوق است با بیک بیار و نفرکشیده بالا و همچنین ممشوق ممشق بالضم و تشدید شین

مفتوح جامه رنگ کرده شده بکا سرخ ممزوق در نیزه شده و پراکنده کردن و دریدن و بیرون نقد بر عصه با اللہ شد

قال اللہ نعم و مزقناه کل ممزق و نام شاعر نیست منطیق بالکسر نیک سخن گوینده منطق بالفتح و کسر طا هم محل گفتن

سخن گفتن و علی استه معروف و کمربا ندلا با مشتو آست و بالضم و فتح طا کمر و پیابند همچنین منطقه بالکسر قلا بزرگ سنگ

دوره کے وانکہ حفظ الی اللہ و عهد نمو د باللہ موثوق بالفتح و کسر ثا مثلثه میثاق و پیمان و عهد موق بالضم

نادانی و احمق و سره موزه و بالفتح ارزان شدن چیزی موثق بالفتح و کسر تا عهد استوار کرده موافق ساز کار

کننده مهیق همچنین سپید که برنگ سفید بکر بیا حجر با شند و سیبری اب مبالغ خجسته برکت کرده شده ملک

بالضم پادشاهی و فرمان ... و فتح میم دست یا ماند که جنبانند جماع بالفتح سبیره کردن و بالفتح و کسر جا سبزه

کننده و همچنین مملوک بالکسر فتح خاء المیم سودن و خط تراش و سنگی که بران زر و سیم عیار کنند حرمک

بالضم و الفتح مرد از سنگ مسلک راه مشک بالکسر معرب مشک که در ملک چین و تبت و نیپال بسیار شود

و بالفتح پوست معرب مشک و همچنین مشمانه جاج و بوست سنگ بپشت مسیک بخیل مسّا بالفتح تشدید ا

جامی که آب در آن بند مضاک بالکسر مرد و زنیکه بسیار خنده معک و ایس افکندن و طالب و پیله د

و دراز انداختن ممسک بسیار بخیل و دار و نیکه در شع سرا گاه معرک بالفتح و معترک بالضم و فتح تا نبرد

جنگاه ملک بالفتح و تشدید ملکات ملکید و ملوک بالفتح و تشدید کاف پیمانه است دو سیر از سهٔ صاع

و کیلچه ای بکمن و هشت ... است و رطل ... رطل ده اوقیه ... است

المیم مع الکاف

وامثال آن چنانکه مثقال و نیم مثقال یک درهم و سه سبع درهم و درهم شش دانگ و دانگ دو قیراط و قیراط دو طسوج
و طسوج دو حبه است و حبه سدس ثمن درهم که جزو بیست از چهل و هشت جزو درهم ملک بالضم پادشاهی
و آنچه در حکم کسی بوده باشد و راه راست و بفتحتین فرشته و لیث و آنچه نیم شود باو کاری و بفتح و کسر لام پادشاه ملوک
جمع ملیک مالک و ملیک النحل شاه زنبور را مالک خدا و بمعنی ملاک بالضم و تشدید لام جمع ملاک بالکسر اصل
چیزی و آنچه چیزی باو قایم باشد مملوک بنده ممالیک جمع ممالک مملکتها پادشاهی منسک عبادتخانه و جای
قربانی حاجیان و کار حج مناسک جمع باب المیم مع اللام موکول حواله کرده شده و در عهده مؤجل
فرصت داده شده مؤمل بروزن معظم امید داشته آمده است و صاحب نصاب بکسر میم آورده بمعنی ... شعر
مال زر و خواسته و مربیان مال مبذول بخشیده شده و قبول کرده شده مبتذل آنچه از نزاکت و غرابت
خالی باشد متماحل بلبلان دراز و پایان متوسل نزدیکی جوینده منفصل نکوی گسسته و فرزونی جوینده
برادران خود مثل اول مشکل سنگ قبر شده مثل بالفتح مثله کردن یعنی بینی و گوش و جز آن بریدن و
مانند شدن چیزی بچیزی و بالکسر مانند بفتحتین مانند صفت و حال و داستان و قصه که مشهور شده
باشد مثال بالکسر مانند کالبد بشر مثل بضمتین جمع و وزن امثله و مثل جمع مثول بالضم برپا ایستادن
و بر زمین چسبیدن مثقال سنگ زر و دینار و آن مقدار درهم و ثلث سبع درهم مجل بالفتح چرک بستن
دست و پای و آبله بر آوردن از کار و آبله مجال جای جولان مزین مجول بالکسر نوع جامه زنان پوشیدنی
که از صدره کوتاه تر سپر مجمل فراهم آورده و در هم کرده و شکل خوب مجلجل بالضم و فتح هر دو جیم ابر با
رعد محل بالفتح مکر و بدی و خشک سالی و ایستادن باران و قحط رسیدن مردم و سعایت کردن پیش سلطان
و زمین بی باران و کوشک و عمارت محول فماحل زمین و شهر قحط رسیده محال بالفتح چرخ بزرگ و دلو بزرگ
و بالضم ناممکن و بالکسر مکر و کید کردن و ایستاده شدن باران و خشک شدن گیاه و سعایت پیش سلطان
محتال بالضم مکر و حیله کننده محتفل بالفتح جای جمع شدن مردم و هنگامه محصّل حاصل کننده محصول
حاصل کرده شده و سود کرده شده محمل بالفتح بار کبر و هودج محامل جمع و معتمد و بالکسر و فتح میم دوال شمشیر
و سخن باره محوّل بالضم و تشدید واو مکسوره گرداننده مخثل بضم میم و سکون خاء و فتح ثاء مثلثه
نام شاعر بیست که او را مخثل بن الحوثا گویند مجبل بالضم و تشدید جیم مفتوح اسپیکه چار دست و پای
او سفید باشد محیل بالضم مکر و حیله کننده و حواله کننده محل بتشدید لام جای فرود آمدن
و بکسر حا ستر گشتن در حج و وقت ادا کردن قرض مخایل بالفتح آثار و علامات و جایهای خیال و
گمان بودن مخذل خوار کرده و فرو گذاشته مختال بالضم صاحب نخوت و منکر مدل بالکسر مرد

و بالفتح بمعنی نمودن
خمیده زن خواستن
و بالکسر الک چیزی
شدن ع

اللام
المیم مع

طالب بفتح و ضم با ء
ابجد لیکن ادنی و جو انا
بوشان

هنگامه جای بشه نام مجمع
بمعنی غش و معرکه
دشنه غن نان و بازی
گران و غیره و هنگام
نقد لان کتابه اندر بنا
هنگامش جمع خاق
الساعه کرد ساعته
موجود شود آن مانند
بشر و مکدش
بوها

خورد

خوردانِ آدم و گم گشته بدال معجمه بر آمده مدخل بالفتح درآمدن و جای درآمدن و بالضم درآوردن و بالضم
و کسر خا بخیل مَدل بالفتح ستوه آمدن از نگاه داشتن چیزی و بیزار و ستوه آمدن از سخن کسی بفتحتین ستوه
آمدن از پوشیدن و نگاه داشتن از زود خواب شدن با چیزی سست شدن چیزی مراحل منزلها جمع مرحله مرسل
بالضم و کسر سین مهمله فرستنده و بفتح سین فرستاده شده و اوچخته شده مرجل بالکسر دیگ مسین بزرگ
مرجّل شعر و خطبه مشابهه کننده شده و لفظیکه از معنی بمعنی دیگر بمناسبت نقل کرده شود مرحل بالضم و تشدید
مفتوح جامه که در و صورتها پالان نقش کرده باشند مزمّل بتشدید زای معجمه و میم مکسوره در جامه پیچیده
مسال بفتحتین راه آب مستعمل نشنید لام جای غله مسجل و مسجّل بالضم و تشدید جیم مفتوح سجل کرده شده
و سجل قبالة با مهر مسحل بالکسر سوهان و زبان تیز و گویا و نام مرد سبتی گره و حلقه که دو طرف لگام
میباشد هر دو را مسحلان گویند مسلول شمشیر از نیام برون کشیده و مرد بیماری که سل داشته باشد
مسال بالکسر و تشدید لام جوالدوزها جمع مسلّه بالکسر مسیل جای روان شدن آب مسبل بالضم و
کسر بای موحده ازار بزمین کشنده مشاعل جمع مشعل مشاغل شغلها و کارها مصل بالفتح تراویدن
آب از ماست و چکیدن زردآبه از جراحت و کشک و دوغی که در کیسه کنند مصقل بالکسر آلتی که بآن کارد
و شمشیر و جز آن روشن کنند و بالضم و تشدید قاف روشن کرده و زدوده شده مضلّل بالضم و تشدید لام
نسبت و محو شده مطل بفتحتین بطای مهمله درنگ کردن در ادای وام و پس افگندن کار مطوّل آنکه علامت
داده مظلل سایبان کننده و در سایه دارنده و بفتح لام در سایه کرده شده معل بالفتح دیو دن و خایه
کشیدن خر و غیران و بشتاب رفتن و شتاب کردن در کار و بریدن و تباه کردن معبل بالفتح پیکان
معلل بالضم و کسر لام مشدد سبب گویند دور کننده و بفتح لام سیراب کرده شده و سبب کفته شده معلول
بیمار و علت یافته و این کلمه بزبانها شایع و مستعمل است و در کلام عرب نیامده و بجای آن علیل را استعمال
کنند معضل و مشکل کار سخت و کتیبه و پوشنده مغزل بالفتح دوک رشتن جای دوک معجل شتاب کرده
شده معول بالکسر کلنگ آهنین که بآن سنگ میشکافند و بالضم و تشدید واو مکسور اعتماد کننده و بفتح واو
مشدد تکیه کرده شده مغزل بالکسر دوک مغل بفتحتین درد شکم ستور از علف با خاک خوردن و پیدا شدن کرم
ستور مغتسل جای غسل و آنچه بدان چیزی شویند و آبی که بدان چیزی را بشویند مغسل بالفتح و کسر
سین جای شستن مرده مغسول شسته شده و کلام بیمعنی که از آن ترک کنند ملا احمد خالد را سلمه الله مفضال بالکسر
مرد بسیار احسان و فضل و بخشش مفصل بالکسر زبان و بالفتح بند کوه و پیوند عضو مفاصل جمع و بالضم
و فتح فا و تشدید صاد مهمله مفتوحه جدا کرده شده و تفصیل داده شده مفضل بالفتح جامه زنی یا ساین

که زن با مرد برابر کار در خانه بپوشند و مرد بستاند مفضل و بالضم و فتح ضاد معجمه مشکی انکه اورا تفضیل داده
باشند مقل بالفتح سخن چینی کردن و بد گفتن کسی را پیش کسی و نگرستن بچیزی و فرو بردن در آب و جز آن و بالضم صمغی است
معروف که آنرا بهندی گوکل گویند میوه درختیست مانند کنار و بالضم و کسر قاف و تشدید لام درویش و اندک کننده
و برداشتن چیزی مقوال بالکسر مرد زبان آور و بیهوده سخن مقول بالکسر زبان و مهتر بلغت یمن و پادشاهی
است از پادشاهان حمیر مقیل بالفتح جای آسایش کردن نیم روز و آسایش کردن نیم روز اعم از انکه خواب باشد
یا نباشد و بالضم فسخ کننده بیع و بیعت و عهد و هفت دانه که بروز عاشورا پزند اما بدین معنی در کتب معتبره فارسی
است و بفتح قاف بنظم آورده اند لکن فارسی نمینماید مقتل بالفتح کشتن و جای کشتن و زمان کشتن و مقتل
جوانب جایی که چون ضرب بدان جا رسد زود بمیرد یقال المقتل الانسان ما بین فکیه مکل بالفتح کم شدن
آب چاه و جمع شدن آن در میان چاه مکحل بالضم سرمه دان و بالکسر میل سرمه و بالضم و تشدید حاء مفتوح سرمه
کشیده مکحال بالکسر میل سرمه و استخوان ذراع مکلل بالضم و تشدید لام اول تاج بر سر نهاده
شده و ملمع کرده شده مکیل و مکیال و مکیله هر سه بکسر میم و سکون کاف و فتح یاء تحتانی چیزی که بدان
پیموده شود که بفارسی پیمانه گویند مکاییل بوزن مصابیح جمع مکیال و بوزن مساجد جمع مکیل مل بالفتح و
تشدید لام خمیر پنهان کردن و جامه دوختن و سیر شدن ملال بالفتح اندوهناک شدن و ستوه آمدن
از چیزی و بالضم گرمی تب ملل بفتحتین اندوه و تنگی و نام جایست ملول بالفتح نان در خاکستر پخته و
اندوهناک منجل بالکسر و نون ساکن داسی که بدان غله بدروند منخل بالکسر پرویزن و بضم میم و خاء معجمه
و فتح آن افصح است منوال بالکسر چوبی که جولاه جامه را بر آن پیچند و بجای الف نیز آمده عرب گویند
هم علی منوال واحد یعنی برابر است اخلاق ایشان منحول نحیف شده و کتاب بسته شده و صوفی شافعی منهل
چشمه آب جوی در راه و صحرا مندیل بالکسر دستار و دستارچه که بر میان بندند منتحل آنکه سخن کسی را
خود بندد منخل بالضم و تشدید لام کشاده شده و بتخفیف لام نیز آمده مول بالفتح با مال شدن و همچنین موئل
و بالضم عنکبوت مولی واحد مهل بالضم مس گداخته و دردی روغن زیت و ریم و زرداب و بفتحتین آهستگی و
درنگ مهبل بروزن منبر خفیف برون نمک رحم با اضافه نطفه ها انداختن زند و بروزن معظم کسی
که او را گفته شود که مادر ترا کم کناد و پر گوشت تا را ما پسند و مهزول لاغر کرده شده مهیل بالفتح فرو
ریخته و دوار و بدین دو معنی مشتق از هیل است بجای ترس و خوف و بدین معنی از هول ماخوذ است مراد فهیا
میل بالفتح جنبیدن و جنبیدن بجور کردن و بالکسر پیدر ملا منظر از زمین و دلم شخنثان و میل سرمه و میل
آهنین جراح و کحال و ثلث فرسنگ و علامه سنگی که بهر نشان فرسنگ بر سر راه کنند و از فرسنگ شاکوند

هفت دانه سیاه است
برهان

و بفتحتین

و بفتحتین کجی و خمیدگی در خلقت مأتم کمأتم مأتم مصیبت و زنانے که باهم جمع شوند در کار خیر یا بد و کار شر
مبرم بالضم و فتح را استوار و محکم و جامه که تار و پود او را محکم یافته باشند و بکسر راء استوار کننده کسی را و مرک
که غیر مطلق باشد مبهم بالضم پوشیده و نو و شبه مبتسم بالکسر تبسم کننده مبسم بالکسر دندان
منعم بناز و نعمت پرورش یافته متعلم آنکه چیزے آموزد ملاحم دیهیمان محکم تابیده متراکم بر هم نشسته
مجسم بالضم و تشدید سین مکسور نسبت جسم کننده بچیزے و بفتح سین مهمله بزرگ داشته شده و جسم ساخته شده
محرم بفتح میم و راء آنکه در مردم راه دارد و صاحب سر و حرام شده و وقت مخوف شب و بالضم و کسر راء در
حرم روند و در ماه حرام روند و کسیکه احرام حج بسته باشد و بالضم و فتح راء مشدد ماه حرام کرده و حرام داشته
شده محارم جمع و بالظلم نیز شده محرم و محروم داشته شده و بی نصیب و بی روزی و رنج کرده شده مخیم
بضم میم و سکون خا و فتح یا موضع برپا کردن خیمه مخام بر وزن مقام نیز آمده و بر وزن معظم موضع
اقامت مخضرم بالضم و فتح خاء و راء و سکون ضاد معجمه گوشتی که دانسته نشود که از حیوان نر است یا ماده
و شخصیکه ایام جاهلیت و ایام اسلام دریافته باشد و حرام زاده و از اینجا گویند خلاف مخضرم النسب مخصرم
بصاد مهمله مرد بخیل و اندک صبر مختوم صاح وان پیمانه است معروف و گل است بزرگ سرخ که از الطین
مختوم گویند و اکثر در مرهم میافتد مخاتم جمع مدام بالضم شراب و همیشه و بالفتح جای دوام مدموم سرخ
و عضو پر پیه و چیز خون آلوده و کران یاد کرده شده هر رنگی که باشد و دیگ پر باد و سپر زوجان طلا
کرده مذموم و مذؤوم آنکه او را بد گفته شده است مراسم بالضم نشانها جمع رسم و ابنیها مرکوم بر هم
نهاده شده و جمع کرده شده مرام بالفتح مراد مراغم بالضم و فتح غین معجمه گریزگاه و گریزگاه مرهم
دارو یکه بر جراحت گذارند و بعضے مرهم را بحاء حطی نیز نویسند مزکوم بزاء معجمه آنکه زکام دارد
مسلم بالضم آنکه اسلام دارد و بالضم و تشدید لام مفتوح باور داشته و سالم داشته مسقام آنکه بسیار
بیمار شود مستهام بالضم سرگشته و حیران مسنم بالضم و تشدید نون مفتوح خانه که بام مثل کوهان شتر باشد
و قبریکه بطریق خرپشته سازند مسام بالفتح و تشدید میم سوراخهاے بن موی بدن مشموم مشک خوشبوے
و چیزیکه بو کرده شود و در اصطلاح حکما داروئے بوئیده که خشک باشد یا تر مشام بالفتح و تشدید
میم بینیها و مواضع قوت شامه مشوم و مشوام و مشئوم شوم و نامبارک و نحس و بخیل و ناپاک
مصمم بالکسر داسی است که بآن غله درونده مطعم بالکسر نیک خورنده و بالضم و کسر عین مهمله طعام دهنده
مطعام بالکسر آنکه مردم بسیار طعام دهد مظلم و مدلهم تاریک و دل مغموم جائے ستم نیز آمده معنا
بالضم مختار معظم بالضم و فتح ظاء بزرگ کرده چیزے و بهترین چیزے و بتشدید ظا بزرگ داشته شده معلم

بالفتح نشانه چیزها معالم جمع و بالضم جامهٔ علم دار و بالضم و کسر لام مشکل آموزنده و بفتح لام آموخته
شده و سگ شکاری که از انسان آداب را آموخته باشد معزم بالضم و تشدید بزاء مکسوره تعویذ فروش و عزیمت
خوان معتصم و مستعصم چنگ در زننده و ایستاده از گناه و جوان معصم بالکسر جای دستینه و بجای ان
دست معصم زنان و آنچه از اعضای زن لجب باشد بالضم چوبی که بر سر چوب کرده نهادند و شبی که بینی شتر بالفتح اندوهناک
کرده باشد مغموم پوشیده شده مغنم بالفتح مال غنیمت و آنچه از کفار بجنگ و غارت ستانند مغانم جمع مقام
بالفتح ایستادن و جای ایستادن و بالضم اقامت کردن و جای اقامت مقیم بودن و مقیم معظم مقدّم بالفتح
آن سر پا از جانب پا زامه و هنگام قدم نهادن و بالضم و کسر دال پیش رونده و دلیر و کنج چشم که بطرف
بینی باشد و بالضم و تشدید دال مکسور پیش کننده کسی را و پیش شونده و بفتح دال پیش کرده شده و منزلی است
از منازل قمر مقدار بالکسر اندازه مقوّم بالضم و فتح قاف و کسر واو مشدد راست دارنده و قیمت کننده
مقسم بالفتح و کسر سین جای بخش کردن و بالضم سوگند خورنده و بالضم و تشدید سین مکسور بخش کننده
و بخش کننده و بفتح سین بخش کرده و بخش کرده شده و همچنین مقسوم مکرم بالضم و کسر راء بزرگوار دارنده
و نوازنده و بفتح راء بزرگوار داشته و نواخته و بتشدید راء تعظیم داشته شده مکتوم پوشیده شده
مکظوم اندوه پوشیده مکعوم شتر که دهانش بکعام بسته باشند کعام بالکسر چیزی که بر دهن شتر
بندند تا نگزد ملم بالضم و کسر لام و تشدید میم فرود آینده و گاه صغیره کودکی که نزدیک بلوغ باشد ملوم
ملامت کرده شده ملیم بالضم سزاوار ملامت ملدم بالکسر مرد احمق سطبر فربه و سنگی که بدان استخوان
خرما شکنند و ام ملدم کنیت تب است ملاحم بالفتح کارزارها جمع ملحمه ملحم بالضم و فتح حاء آنکه روزی
او گوشت شکار باشد و مرد یکه بقومی وابسته باشد و نوع جامه است مموم آنکه علت برسام دارد
منهزم و مهزوم از جنگ گریخته منعم مالدار و نعمت دهنده منسم بالفتح و کسر سین سم شتر و جای
روان کردن منضم بالضم و تشدید میم فراهم آورده شده بچیزی منظوم درهم پیوسته و سخن نظم
کرده منام بالفتح خفتن و جای خفتن منجم بالکسر آهنی که دران زبانه ترازو باشد و بالفتح معدن و منبع
چیزی و بالضم و تشدید جیم مکسور ستاره شناس و حکم نجوم کننده و بفتح جیم آنچه ادا کرده شود و نجوم
حکم کرده شود ملتزم بالضم و فتح زا التزام کرده شده و ما بین در کعبه و حجر الاسود که محل اجابت دعاست
خاقانی گوید مصرع موضع بوسه حجر جای دعا ملتزم است منصوح بصوم سیر باشد از طعام منعام
بالکسر مرد بسیار بخشش موم بالفتح برسام با تب و بالضم موم انگبین و آن ثفل عسل است و علت برسام
مومسه هنگامه حیز و جای جمع شدن موسوم نشان کرده و داغ کرده شده مهم بالضم و فتح ها و تشدید میم

المیم مع النون

بیمار داشته و بکسر بهادر اندیشه و غم اندازند و امر مهم بکسر ها کار سخت و شدید مبسم بالکسر چوبی و دندان
جمال و الیکه بان داغ کنند **باب المیم مع النون** **مان** نومید نیز ترم مرن بالضم جمع **مأذن** بضم
مو و نام پدر قبیله ابن ... **ماعون** اسباب محتاج خانه چون تبر و تیشه و الات کار و انچه بدان معو
جویند **مان** بالفتح معونت کسی بر خود گرفتن و خود دانستن و نیک اندیشی کردن و مهیا کردن و چیزی برمانه
رسیدن و مانت مهمان نان فود همگاه و بیلی که بان کل از زمین برکنند **مازریون** گیاهیست مسهل گران
حبل السلاطین نیز گویند **ماهر** مرد دستکار **ماین** **میمون** بالفتح دروغگو **مبین** بالضم آشکار کننده
و آشکار شده و بالضم و تشدید یاء مفتوح بیان کرده شده **مبطان** بالکسر آنکه شکم او دائم بزرگ باشد از
بسیار خوردن **مبطون** آنکه بیماری شکم دارد **متدین** دیندار **متقن** و **متین** محکم و استوار **متمکن** دست
یابنده و جای گرفته و اسمی که هر سه اعراب بپذیرد **متن** بالفتح پشت زدن و خانه کشیدن و رفتن و ترسیدن سخت
پشت و پشته زمین سخت و میان پر تیر تا میانه تیر متو و متان جمع **متن** بالکسر **مثن** بالفتح بر شانه زدن و بفتحتین سلس البول
شدن **مجون** بالضم بیباکی کردن و شوخی کردن و بیباک **ماجن** بیباک و مسخره **مجان** بالضم و تشدید جیم جمع **مجان**
بالفتح و تشدید جیم رایگان **مجن** بیباکی کردن و جماع کردن و گریستن و لاجیا چیزی بالا کشیدن و گریه و مرد دندان
و بکسر میم و فتح جیم و تشدید نون سپر چنانکه مصنف نصاب الصبیان گوید مصرع مجن و جنه سپر سهم تیر قوس
کمان **مجنون** آنکه او را علت سودا باشد و دیوانه و دیوانه شده و دیوانگی **محزون** غمناک **محصن**
بالضم مرد کدخدا و پرهیزکار **محصنین** جمع **محزان** بالکسر آنکه بسیار غمگین شود **محجن** بالکسر عصا است مانند
چوگان **محاسن** نیکوییها جمع حسن است بر خلاف قیاس **مخبون** بکار خود برداشته شده و ذخیره کرده
شده و جزوی از اجزای بیت که حرف ثانیش ساکن باشد **مخزون** در خزانه نهاده شده **مخزن** خزینه و
جای خزینه **مدن** بالفتح ایستادن و بالضم و ضم دال و سکون آن جمع مدینه **مداین** شهرها و نام شهری است
که پایتخت نوشیروان عادل بوده **مدون** بالضم همیشه بودن و بجا **مدین** بفتح میم و یاء دهی است که در
آن حضرت شعیب بود و بفتح میم و یاء دهی است و کسر دال و سکون یا بنده و توضیح دار **مدیان** بالکسر آنکه
بسیار قرض کند **مدهامتان** دو باغ سبز سیر ایکه از غایت سبزی بسیاهی زند **مدروان** بالکسر دو
طرف مقعد و هر دو طرف گوشه کمان **مدهن** بالضم روغندان و پیاله خورد ایکه در کوه میباشد **مرجان**
و ابر داشکان **مرتان** بالکسر کمان سخت **مران** بالفتح و تشدید راء موضعی است و بالضم نیزها **مرزبان**
بالفتح وضم زاء معجمه سوار دلیر و سردار قوم معرب مرزبان بسکون راء نگهبان **مرون** بالضم نرم
شدن و سخت شدن دست در کار و عادت کردن **مرن** بالفتح دست و پای ستور و غیر جز بکرن

داسکان چیزکار و آن چیزیکه در راه یابند یا مفت بهم رسند و عوض ندستاید
بهار

چوگان چه چوگان چیست بلند سرکج است که از فولاد و چوب صیقل کرده از ان سیاه و یزند و پیش پیش پادشاهان برند وانرا کوکبه نیز گویند و هر چوب سرکج ... سرکجی که بدان دهل نقاره بنوازند
برهان

تبسبیه و نی و پرستید و بالتشدید کسر راء مهمله خالد خلود مرجان بالفتح مروارید خورد و بمعنی سبد نیز
آمده و منتخب آنها بمعنی فارسیست نیز اکر در لغت عربی یافته نشده مرکن بالکسر ظرفی که از سنگ یا از گل
کنند و در آن چیزها شویند مرون بالکسر دوک پشم و پنبه ریسند مزن بالضم و بزاء معجمه باران و ابر سفید
مزنه واحد و حلیمه نیز ذکر مزون بالضم روشن روی شدن و روشن و پر کردن دخیلات زنجیر مع بالفتح زمان
عثمان مسجون محتاج کرده شد کان مسفون بالکسر سوهان مسومین بالضم و تشدید واو مکسوره
نشان کننده کان و بفتح واو نشان کرده شده مسجون در بند کرده شده مسکین بالکسر و الفتح آنکه هیچ
ندارد و یا آنچه کفایت او شود نداشته باشد یا آنکه فقر او را از حرکت و قوت باز داشته باشد و خوار و ضعیف
مساکین جمع مسکن بکسر کاف موضعی است سکونت و بفتح کاف منزل و بکسر نیز آمده مسمن بر وزن محسن فربه
زنده خلقت و بر وزن معظم فربه کرده شده و بکسر میم ثانی فربه کننده مسنون بوضاحت و کنده و صورت
کرده شده و روشن کرده شده و مسنون الوجه آنکه روی و بینی او دراز باشد مسن بالکسر فتح سین و تشدید
نون فسان و سنگی که بآن کارد تیز کنند و بالضم و کسر سین پیر سالخورده مسلان بالضم مجاری آب جمع
مسیل مشهان بالضم خار و ذلیل مشحون پر کرده شده و زائد شده مشن بالفتح نافه شده و بتازیانه
زدن و پوست دور کردن و دویدن و بریدن مشدن بالضم و کسر دال مهمله آهو ماده که از شیر دادن بچه بی
نیاز شده باشد مشادن جمع مصران بالکسر بصره و کوفه و بالضم روده خانه مصارین جمع و روده‌ها آدم
و جوان جمع مصیر مضامین معانی و بچه‌ها شتران و اسپها و جوان که هنوز در پشت پدر باشند چون در
شکم مادر آیند انها را ملاقیح گویند جمع مضمون و آنچه عبارت کرده شود مضنون غالیه و
بخل کرده شده مطعان بالکسر بسیار نیزه زننده مطاعین جمع و مطاعین نیز بمعنی بسیار طعنه مطعون
نیزه زده شده مطجّن بالضم و تشدید جیم گوشت بریان کرده و نسبت از بلا و مطمئن آرمیده و ادعن مطین
نمبر پیشه ها مو مظان بتشدید نون جایهای گمان بردن معن بالفتح روان شدن آب اندک و لسان و
نام مرد بسکون معین بالفتح آب روان و بالضم یاری دهنده معان ممکان بجا بفتح هر دو و ضم معدن
بالکسر و فتح دال آنچه که بدان از سنگ شکنند و بالفتح و کسر دال کان زر و جواهر و نقره و اصل هر چیز معمعان
بفتح هر دو ضم شدت حرارت کالمعمعا مغبون زیان رسیده بغبن کرده شده مفتون در فتنه انداخته شده
و آزموده و سوخته شده و بمعنی فتنه نیز آمده و کسیکه بر کسی دل و هبند شده باشد این اصطلاح شعر است
مکنون پنهان داشته مکمن پنهان شدنگاه و کمینگاه مکامن جمع ممرون بسته شده و لزد یک کرده
ممنون پیوند یافته مضمون بالضم برداشته شد کان مقرن بالضم و کسر را توانائی دارنده متمکن

جمع

نسنجیده زود ایجی
که المسبر الملک گویند
سبل درا حیل غله گاو ود
سبل حرمهمله دانه
است مابین عدس
ماش که انرا بعربی دخل
گویند بهما

معاً جون جهار روی شده
و زمین هموار که عرب
قاع گوید بمعنا

جمع متروک یعنی ترک کرده شدگان و فراموش کردگان ملوان بفتحتین شب و روز ملبن بالکسر و فتح
باء موحده گاو دوشا ممتحن بکسر باء آنکه شیر بسیار دارد ممتحن بکسر حاء آزماینده و بفتح حاء آزموده شده
ممنون منت نهاده شده و نقصان کرده شده قوله تعالی لهم اجر غیر ممنون منهون باز دارندگان و بپایان رسندگان
من بالکسر یعنی از و بمعنی بعض نیز آمده و بر تقدیر حرف نفی ما بالفتح کسی و آنکس و کنیت جمع و مفرد می‌آید و بالفتح و تشدید
نون وزن معلوم و کنیت تعین نیز بحیس و هر شبنمی شیرین که بر درخت جمع شود و نعمت دادن و منت نهادن
و بریدن و نقصان کردن و بی قوت کردن و مانده شدن و مانده گردانیدن منون بالفتح زمانه و مرگ و برنده
و کم کننده قوت و ریب المنون حوادث روزگار منان بالفتح و تشدید نون انعام کننده و منت نهنده و اسمی
از اسمای الهی منجنون بالفتح دولاب مناجین جمع موتان بالفتح زمینی که هیچ نوبت معمور و مزروع نشده باشد
و بالضم مرگ گاو و گوسفند و سایر مواشی و بفتحتین عزیزی الروح ضد حیوان مومن آنکه مردم او را امین دانند
موطن بالفتح و کسر طا جای جنگ مون بالفتح مؤنت ما یحتاج کسی بر خود گرفتن مهیمن بالضم و کسر میم
ثانی و بفتح گواه و در منتخب نگاهبان و مهربان مهرجان بالفتح معرب مهرگان مهان بالضم خوار کرده شده
و بالفتح آنکه بخانه کسی میباید مسافر باشد یا غیر او و نیز بمعنی فارسی نبشته مهین بالفتح خوار و ضعیف و حقیر
بالضم خوار کننده میسان بالفتح نام موضعی است و بالکسر شبی که در وی نقص بوده باشد میدان بالفتح و بالکسر نیز آمده
زمین فراخ و جای وسیع و محله ایست بنیشابور میزان ترازو موازین جمع و نام برجی است میسنان بالفتح نام
موضعی است بعراق مین بالفتح دروغ گفتن و دروغ معجون بالفتح دوای کوفته و بیخته و خشک بعسل یا قوام
ممزوج کنند و بعلیل دهند مروان نام برادر رضاعی عثمان و مردم سرکش و ظالم و حرامزاده و دغاباز چنانچه
حضرت رسول الله باین دغابازی مروان برادر عثمان را بیرون کردند از مکه موزون چیزیکه وزن کرده شود
مضمون عبارتی که موافق و درست باشد یا عبارتی که در وی نظم کرده شود و مضامین جمع و بمعنی مضامین
در بیت ضبط نموده شد در این محل واگذاشته موضون بجواهر آراسته شده و عبارت خوش نوشته شده
و عبارت رنگین ممکن چیزیکه تواند شد ضد محال مثمن بفتح میم دوم هشت یا هشت کرده شده مدفون
چیزیکه در خاک و زمین دفن کرده شود ملعون از رحمت خدا دور کرده شده و نفرین کرده شده محزون
غمناک کرده شده مغبون بمعنی سخن کشنده یا آنکه عیب سخن گوید باب الميم مع الواو مأو
بالفتح و سکون همزه کشیدن پوست تا کشاده و دراز شود و مو کشیدن محو بالفتح و تشدید واو ناپدید شدن
محو شدن و ناپاک کردن چیزی از چیزی مرو بالفتح سنگ سفید براق که آتش از آن بدر آید و نوعی از ریاحین
و دارویی و نام شهری است مرجو بالفتح و تشدید واو امید داشته شده مضو بضمتین و تشدید واو روشن کنند

با وزن یعنی کرده نمود

مرهون گرو داشته شده

با هشت کرده شده

الميم مع الواو

و بفتح میم نیز آمده و پیشی گرفتن معو بالفتح خرمای نورسیده مقو بالفتح مالیدن و جلا دادن چیزها و دور و ستن
و پاک کردن دندان و نگهداشتن مکو بالفتح واز کردن مرغ مملو بالفتح پر کرده شده ممنو آزموده شده ممنو
بالفتح آزموده مهو بالفتح رقیق شدن شیر خوردنی و شمشیر باریک و شیر رقیق و پر آب و نام مردی است باب

المیم مع الهاء

المیم مع الهاء متشابه مانند شونده بهمدیگر متوجه روی بچیزی کننده مده بفتحتین ستودن ماده
ستاینده مره بفتحتین تباه و فاسد شدن چشم از نکردن سرمه مسکویه بر وزن سیبویه لقب احمد بن یعقوب
کندی که از غایت خوش خلقی او را مسکویه میگفتند یعنی بوی مشک از آن می آید مشتبه پوشیده شده
و مانند شده مکروه ناخوش و خوار نکرده شده مکره بالضم و کسر راء آنکه کسی او را بنا خوشی بر سر کاری
دارد و بفتح آنکه او را بزور بر سر کاری دارند مموه بالضم و تشدید واو مفتوح زر اندوده کرده و آراسته منزه
پاک گردانیده شده و دور گردانیده از زشتیها موه مبه بالفتح بسیار شدن آب چاه و آب بر آمدن از چاه
موجه خوب و پسندیده و آنچه بسوی او رو کرده شود موله بالضم عنکبوت آبی که بصحرا روان باشد بالضم
و فتح واو و الف شیفته کرده شده مهمه بفتح هر دو میم بیابان مهامه جمع ما بالف ستاره پروین و نگار این لفظ
در اصل پارسی است باب المیم مع الیاء مائی بالفتح و سکون همزه سخن چینی کردن و فتنه انگیختن و فساد کردن

المیم مع الیاء

و کبشک نر بوستان فراخ شود مأتی آمده باشد و آمدنگاه و بمعنی آینده کقوله تعالی انه کان وعده مأتیا
مبنی بنا کرده شده مبتلی آزماینده متولی بر سر کاری باشنده و دوستی دارنده مثانی دوتاها و
سبع المثانی قرآن و فاتحه مجلی بضم میم و فتح جیم و کسر لام مشکل ظاهر کننده اسپ پیشین از ده اسپ و این
ده اسپ در مغنی دسکر کرده شده مجوسی آفتاب پرست و آتش پرست محی بالفتح ستردن محوی گرد کرده
و احاطه کننده مخزی بالضم هلاک کننده و رسوا کننده مذی بالفتح آب مذی را بیرون انداختن و آبی را از رحم بیرون
بچراگاه فرستادن و آب سفیدی که از قضیب بهنگام ملاعبت با زن و بوسه بیرون آید مری بالفتح دوشیدن
و بیرون آوردن باران از ابر و ستور را گرم راندن و دست بر زمین زدن ستور برای نشاط با انکار چیزی
مرتشی رشوت ستاننده مرضی پسندیده مراقی نردبانها جمع مرقاة مردی بالضم و کسر دال و یاء مشدد
چوب ابرو که ملاح در دست گیرد و کشتی بدان راند و بتخفیف یاء هلاک کننده مسی بالفتح بردن دست در
رحم ماده و آب منی بیرون آوردن تا آبستن نشود مسلی بالفتح بدبها و بالضم برابر مسلّی بضم میم و فتح سین
و کسر لام مشدد اسپ سیم از ده اسپ و بکسر میم موضعی است که در آن کوها و جبال دو روز بیند منحلات منسوب بمسلمه
مشی بالفتح رفتن و بسیار فرزند شدن و بسیار خوار شدن مشتری خرنده و نام ستاره است معروف
مستوی برپای کرده شده مصادی دامها مصلّی صلوات فرستنده و نماز کننده و در آتش آرنده و اسپی که در

ستردن بضم و کسر اول چیره ستردن پاک کردن و تراشیدن و حک نمودن برهان

اسپ پیشین دو دو مضی بالضم و تشدید یا گذشتن و رفتن و مضیٔ بهمزه در آخر دو شن کند چنانکه گذشت مطا
شکنها و نوردها جمع مطوی است مُعَلّی بلند بها و بزرگ بها و بیبها و بابر نقد برجمع معلات مغابن
بالضم و غین معجمه مناسب غازیان کذا فی القاموس مکاری خرینده و کرایه دهنده ملبی بالفتح و تشدید باء
زبان ندراز و پاره از زبان ملاهی باز نهادن بالفتح آنانکه کرده و تشدید باء اب پشت مُنبی بالضم خبردهنده
ملنسی فراموش کرده شده منادی بالضم و کسر دال آواز کننده و در فارسی بمعنی ندا استعمال کنند و قاعده
عربی بمعنی بفتح دال با بدلها اماله پیشرفاده مبنا منتدنا نسخ و بوستی و جلیبی و لیلی چنانکه در لغت هناده
گذشت **باب النون مع الالف** بنوء بضمتین بیرون آمده از جائی بجائی و همین معنی اراده کرده اعرابی که گفت

الالف مع النون

بحضرت رسالت پناه صلعم یا نبیء الله براسید از مکه بمدینه حضرت رسالت پناه صلعم بر و انکار نمودند نبا بفتحتین
آگاهی و خبر نثاء بفتح نون و ثاء مثلثه و الف ممدوده خبر دادن و حمد شکردن بچیزی و شایع کردن نفو
و پراکنده کردن چیزی نتوء بضمتین بر آمدن و از جای خود بیرون آمدن و آماس کردن دریش و مطلع شدن
و رسیده شدن دختر و بلند برآمدن و بالیدن نجاء بالفتح رهیدن و شتافتن و پیشی گرفتن نجباء بالضم
و فتح جیم بزرگواران و برگزیدگان ندی بفتحتین بخشش و نم و بعضی مردم را بدعوت خواندن و بعضی بخواندن
نداء بالکسر آواز کردن نداء بالفتح دبز بر خاکستر کردن و دوا نش کردن نکاح و ناز و کوشش و کربه و ناخوش
شمردن ندماء بالضم و فتح دال و ندامی همنشین و جمع ندیم و ندام جمع ندمان بمعنی پشیمان نیز آمده نزء
بالفتح و بضمتین بنا هی افکندن بنا او م و حمله کردن نزاء بالفتح و الکسر جستن بزبر ماده نساء
بالمد و الکسر تا خیر دهی و باز پس انداختن و ام از کسی ستان نشا بالفتح بیملکی است کشیده از سر پستان
زنان و ستان نشاء بالفتح افزیدن و نو پیدا شدن و بهمزه شمار سکر نضا بالفتح بر داشتن و بالک بودن
شتر نقاء بالضم و فتح ثا پاره از علف پراکنده در شتر نقاء بالفتح و المد پاک شدن و پاکی و بالکسر پالکان
نکاء پوست باز کردن از ریش نکباء باد بکرار دو سطر [illegible] و باد بکج یعنی آنکه از محل وزیدن چهار باد
مشهور نوزدن نیز چهار است یکی آنکه از میان صبا و جنوب وزد آنرا زبیع و زدا حمن زاء و باء نیفطین گو
دوم آنکه از میان صبا و شمال وزد آنرا از صبا بو نکیبا گویند سیم آنکه از میان شمال و دبور وزد آنرا [illegible]
بر [illegible] گویند چهارم آنکه میان دبور و جنوب وزد آنرا هیف بالکسر گویند نماء بفتحتین افزایش کردن و
زیاده شدن نرخ و بلند شدن [illegible] نواء بالکسر دشمنی کردن و بالفتح [illegible] چنانکه سعدی گوید
مصرع بگیر انواء سلب آمد بگوش نوی بفتحتین تخم خرما جز آن نواة واحد [illegible] از آنجا است
امام نواوی شارح صحیح مسلم و دوری نزدیک ناب بدندان نیش و مهتر قاده شتر کلان سال و بمعنی خالص نیز آمده

بدین معنی فارسیست چنانکه نظامی گوید بدو مصرع کبودی که رفته زخم نیل تاب **باب النون مع الباء** نجب
بالفتح پوست از درخت باز کردن **نجیب** شتر کریم و مانندان نجائب جمع و مرد اصیل صحیح النسب **منجب** بالفتح نذ
کردن و بشتاب رفتن منجب از او برداشتن در کوبه **نخب** بالفتح بیرون کشیدن و انتخاب کردن **ندب** بالفتح بر مرده
گریستن و برشمردن و خواندن محاسن او و مرد سبک در حاجت و اسپ تیزرو و بفتحتین گرو نهادن و نشان جراحت
نسب بفتحتین اصل و بفارسی نژاد گویند **نسیب** غزل گفتن **نشب** بالفتح مال و آب زمین و درآویختن از چیزی
نشاب بالضم و تشدید شین تیر **نشاب** مرد با تیر **نشیب** بالفتح زمین نشیب جای پست **نصب** بالفتح و بصاد
مهمله برپای کردن و دشمن داشتن و بهره و زبا هسنگی رفتن و حرکت زبر دادن در کلمه معرب چنانکه فتح در معنی
و بفتحتین رنج و بیخ دیدن و بت و آنچه برپای کنند بهر پرستش و بدین معنی بضمتین نیز آمده **نصیبه** بهره و
حوض و دام بر پای پیچیده **نصبو** بالضم فرو شدن آب در زمین **نضیب** بالضم و فتح ضاد معجمه نام شاعر **نقب**
بالفتح راه در کوه و سوراخ کردن دیوار و جز آن و بفتحتین شکستن راه و شور شدن سم ستور و دریدن موزه
نقیب مهتر و داننده قوم و آواز کننده بر سواری و جز آن **نقاب** بالکسر روی بند و مرد نیک و دانا و ناگاه بر سر
چیزی آمدن و ناگاه ملاقات کردن با کسی و بالفتح و تشدید قاف نقب کننده **نکوب** بالضم برگشتن از راه **نکب** بالضم
میل کردن و بفتحتین کجی در هر چیزی و نوعی از بیماری شتر که در منکب پیدا آید و بدان لنگد **نوب** بالفتح
زد یکی و بالضم گروهی از حبش که از انوبه نیز گویند نوابه یکی و بمعنی زنبور نیز آمده **نواب** بالفتح غنیمت و غارت
و بالفتح و تشدید واو لقبی است که از پادشاهان بمردم معتبر و آن منصبست **نهب** بالفتح غنیمت و غارت هنبر
کننده و اسپ خوش و خطرناک **ناناة** بالفتح و سکون همزه اول و فتح نون و همزه ثانی بر وزن دحرجه اول اسلام قال
طوبی لمن مات فی النانأة **نبت** بالفتح گیاه و رستن گیاه **نبیت** بالفتح و کسر باء قبیله النبات بمعنی **نبات**
بالفتح گیاه و رویانیدن و قسمیست از شکر **نباهت** بالفتح بزرگوار و مشهور شدن **نباله** بالفتح استاد شدن
و نیک شدن و فاضل شدن و تیر تراشیدن **نبغه** بالفتح مقدار و میوه کنار **نبوه** بالفتح خبر دادن و زمین
بلند مرادف نباوه و بضمتین و تشدید واو خبر دادن از خدا **نثره** بالفتح عطسه زدن ستور و عطسه زدن و از بینی
آب انداختن آن و دره فراخ و جامه عبای و سیل در طلب بالامین هردم و شیر درنده و نام دو ستاره است
نزدیک یکدیگر و آن منزلی است از منازل قمر **نجده** بالفتح دلیری و دلیر شدن و سخت بودن در کارزار
نجدیان استاد عرب که در وصف بلاد نجد و اهل آن گفتند **نجابه** بزرگوار و گرامی شدن **نجعه**
بالفتح طلب گیاه کردن در موضع گیاه و آب **نجوه** بالفتح زمین بلند **نجاه** شتر ماده چست رفتار و شاخ
درخت که بالا بلند و حرص و حسد و دستکاری و رستن ناخنه در دستکاری ناقه و شتر ماده چست رفتار

النون مع الباء

نحب اشد البکاء والخطر العظیم والمراهنة والطمه والبرهان نحو المحاجرة والسعال والموت والاجل والنفس والنذر والسیر السریع او الخفیف والطویل والمدة والوقت والنوم والسمن والشدة والقمار والعظیم من الابل ق

النون مع التاء

نجاره بالفتح بد چیزی سخت کردستین نجاره بالکسر حرفت درودگری و بالضم تراشه چوب نجیره صفتی ونیز
کردران خشت وی نباشد و شیری که با آرد و روغن آمیخته باشند و یکجا پخورند نحا به الکسر دادن چیزی که عوض
آن شنابنده باشند و در نحو کردن نوعی خرص حسنه و بخششی بی عوض نخافر بالفتح لاغر و باریک شدن نخیره و نخیسه
بالفتح خو و سرشت نحت بالفتح تراشیدن ناحیه و بنده بالفتح والضم گوشه زمین و کنار چیزی نخوشه
بالضم بدبختی نخبه بالضم گزیده و منتخب نخوه بالکسر بزرگی و کبر و بالفتح سرکش و گردن کشی نخاله بالضم
سبوس نخره بالضم و بفتحتین بینی اسب و خران و بالفتح و کسر خا معجمه پوسیده و ریزیده و بالفتح کوشه و چنبره
نخاعه نخامه بالضم بلغم که از گلو بر آید ندوه بالفتح مجلس و جمع شدنگاه مردم و بالضم آبخوردنگاه شتر
ندبه بالضم نوحه و ستودن ندوه بالفتح تری ندامه بالفتح پشیمانی ندره بالضم تنهائی و کمی نزاخت بالفتح
دور شدن از بدی نزهت بالضم پاکی و نیکوئی و فرحت و فصحو چیزیها نازله سختی و حادثه نزله
بالفتح یکبار نزول کردن و مرضی است معروف و از قسم زکام یعنی آب زدن او ریختن که از فصل آلتش بیرون آید و اگر
از پینی بیرون آید زکام و اگر از حلق و سینه بدل نزله گویند و نام شخصی که سنگ آر از بالضم بصعه نزعه بفتحتین
سپیدی یکجانب ناصیه سپید هر دو جانب ناصیه را نزعین گویند نسیئه بالکسر عشوق شدن بچیزی نسوه بالکسر
والضم زنان جمع است و مفرد ندارد نسمه بفتحتین آدمی و نفس نسابه بالفتح و تشدید سین بسیار دانا بالنساب
نسیه بالکسر آنچه نقد نباشد و بزبان دور وعده کرده باشد نشیمه بالفتح والضم مهر از روی نوشته
بر دارند نشعه بالفتح زمینی که در و گیاه نروید و بالکسر سینه بند شتر که از دوال باشد نشده بالکسر جستجو
و جوی کردن گم شده نشاه بالفتح پدید آمدن و نو پدید گشتن و نو خاستن و جوان شدن و آغاز کردن و
آفریدن نشوه بالفتح مست شدن و بالکسر بوی یافتن و خبر دانستن نشاره بالضم تراشه چوب و بیجران را آتشه
از لساعت امشب و ظاعنها است که در شب کرده شود و حرز دیگر نیست غبار دکنند نشره بالضم هدیه
که برای طفلان نویسند و تعویذ و افسونی که برای آبستنی زنان و برای دیوزدگان و غیران کنند ناشرات
پراکنده کنندگان و بادها که پراکنده ابرها اند و بادها که پراکنده گیاه اند ناشطات کشایندگان
و بیرون کنندگان و روندگان از منزلی بمنزلی و ملائکه رحمت نصافه بالفتح خدمت کردن نصفه
بفتحتین انصاف و داد نصرته بالضم یاری نصاحت بالفتح پند دادن و نیکو خواهی کردن نصیحت اندرز
و خیر خواهی و پند دادن نصیبه بهره و حصه و دیوار سنگی که بر کرده حوض و چاه بر آورده باشند ناصب
رنج کشنده و برپا دارنده و نصب کننده و حرف آخر کلمه را زبر کننده از عامل خوانند ناصیه موی پیشانی
و محل آن نضره بالفتح تازگی و سبزی و تازه و نیکو کردن نضاره بالفتح تازه رو و آبدار شدن نضاخه

بالفتح و تشدید ضاد و خاء معجمه چشمه که آب از ان میجوشیده باشد نطات بالفتح نام قلعه ایست از قلاع خیبر
یا چشمه ایست در خیبر یا موضع خیبر یا چراگاه ان نطفه بالضم بمعنی مرد و آب صافی و یا لفتح گوشوار نظافه
بالفتح پاکی نظاره بالفتح نگریستن بچیزی و بتشدید ظاء نگرندگان نظره بالفتح یکبار نگریستن بچیزی و متغیر
شدن تن و گونه رو و لاغر شدن و بکسر ظاء تاخیر کردن و مهلت دادن نعزه بالفتح مانك و بفتحتین کاری
که در ان اهتمام تمام بوده باشد و بالضم و فتح عین مگس بزرگ سبز کبود چشم و کبر و منی و ناعوره کوزه دولاب
نواعر جمع نعت بالفتح صفت و صفت کردن نعوت بالضم جمع نعومه بالضم نازك شدن نعمت بالفتح بنان
و نعمت نیستن و بالضم چشم روشن کردانیدن بچیزی و روشن شدن چشم بچیزی و بالکسر ناز و آسایش و عطا
و خوش عیش شدن نعامه بالفتح شتر مرغ و انچه در زیر پای باشد بیابان و نام مردی است و چوبیست که در
میان دو مناره که بر سر چاه میباشد می بندند نعجه بالفتح میش و ماده گاو وحشی نعمه بالفتح آواز نرم و ملایم
و سرود نغاشه بالضم و غین معجمه مرغیست نغفه بالفتح دو سه روز نان که محتاج معاش و انچه در دهن و ظاهر او سرو
و میانش ناسره باشد و بالضم و فتح ثاء سوراخ موش نغره بالکسر دهنگ نفحه بالفتح بخشیدن و بوی نفخه
بالفتح یکبار دردمیدن و بالکسر اماس شکم و باد کردن ان نفاشه بالضم انچه دمیده شود و فضله که از
دهان انداخته شود نفاثات بالفتح و تشدید فاء دمندگان و زنان ساحره نفایه بالضم چیز بکه بواسطه
بوی از چیزی انداخته شود نفاسه بالفتح حسد بردن و بخیلی کردن و پسندیده و مرغوب شدن نافله
بخشش غیر واجب و فرزند زاده و نماز سنت نافجه اول هر چیزی که پیدا شود و نافه مشك نفطه بالکسر آبله
نفیب بترك زدن دیك جوشان نفهت بالفتح مغز بیرون کردن نفیتا بنا کرده و بجه در نك نفره بالضم
سنبه گداخته و انکه کرده از آب باران و آب سیل افتد و بفتح فاء نشانی که در پهلوی بز پیدا میشود و بدان بیمار
میرد نقمه بالکسر کینه نقطه بالضم معروف و اندك رمه اسب نقاوه و نقایت برگزیده و خلاصه
نقیصه عیب و زشتی نقاهت از بیماری برخواستن نکره بالضم ناشناخته شد نو ناشایسته شدن و
بالفتح و کسر کاف ناشناس و ناشناختن و در اصطلاح نحویان اسمی که ادا امدن عوامل اخوان متغیر شود بموجب
عوامل چنانچه مد بیمثال جائی زید و بنزید و مررت بزید نکاده بالفتح بزرك و دشوار شدن کار بر
کسی نکتت بالفتح بچوب زدن زمین کاویدن و بالضم و فتح کاف طمع نکنه نکته بالضم نشانه سرانکشت یا سرچوب
که بر زمین زنند و سخن باریك و لطیفه نکات بالکسر جمع نکبت بالکسر خاری و خستگی و درد منك نکهات
بفتحتین جمع نکهت بالفتح بوی خوش نمنمه سخن چینی و حرکت و آواز نرم نمرقه بالضم و فتح را بالش نمارق جمع
نمله بالفتح مور و جراحتی است که در پهلو پیدا میشود و سخن چینی کردن و سخن چین و بالضم جنبیدن و بالفتح و کسر

نبرك چیزی برك آبله ها مثل شده کردند یا جو از گوشت و روغن و عنبر آتشم دهند برهان

نرقی و نموده مثلثه زدن

زمین پر موج به و نشرد و نماه بمعنی اسب جنباجرکت نورده بالضم و فتح واو اماه و مشهور بضم نون و سکون
واو است نواه بالفتح جنبنده خرما کردن بیجکم و نبید و مراد و حاجت نوبه بالفتح و فتح چیزی کار سخت و مصیبت
یکی و سیلا نهایت پایان نهبه بالضم یاتاد و خورد و بکسر ها و تشدید یا شتر کشنی که نهایت فربهی
رسیده باشد نهضه بالضم برخاستن و راه سر بالا نهمه بالضم حرص و همت و قصد چیزی کردن نهید
بانگ کردن شیر نیابه بالکسر بجای کسی ایستادن نیاحه بالکسر زاری کردن نائله حادثه و واقعه
نیت بالکسر و تشدید یا عزم کردن و در دل کردن و خاطر کذاردن و نکه داشتن و بار شدن و حاجت و مراد
در دل کرفته شده زمین باب النون مع الثاء نبث بالفتح کاویدن زمین بدست و نبش کردن خاک

النون مع الثاء

نث بالفتح و تشدید ثا فاش کردن خبر نفث بالفتح دردمیدن و فی المثل لابد للمصدور ان ینفث ناچار
است صاحب درد سینه را که از دهان فضله اندازد نفث بالفتح شنافتن نکث بالکسر تاب باز کردن
از رسن و شکستن عهد و نام مردی نیث باب النون مع الجیم نتاج بالکسر زاده نتایج زادگان

النون مع الجیم

جمع نتیجه نسج بافته شده نسج بالفتح بافتن نشج بفتحتین و شین معجمه راه کذر آب نضج بالضم رسیده شدن میوه و پختن
هر چیز چون کوشت و دیگر مانند نعج بالفتح سفید خالص و سپید شدن و بفتحتین فربه شدن شتر و دل زدن
از کوشت نهج بالفتح راه پیدا و کشاده و بفتحتین بهر و ناسه و آه باب النون مع الحاء نباح بالکسر

النون مع الحاء

و الضم بانگ کردن سک و آهو و مشهور ضم است نبوح بالضم فریاد و غلبه و آواز مکان ایشان نتح بالفتح تراویدن
و بیرون زدن خوی و همچنین نتوح نجح بالضم و نجاح بالفتح فیروزی و بر آمدن حاجت نحیح بانگ و آواز شکم نزح
بالضم زمین فراخ نزح بالفتح آب چاه کشیدن و بفتحتین چاهی که بیشتر آب او کشیده شده باشد نزوح بالفتح چاه کم آب
نازح شهر دور نصح بالفتح جامه دوختن و بالضم پند دادن و نیک خواستن نصوح بالضم راست شدن
سخن و جز آن و خالص شدن و بالفتح خالص و صفا و عسل پاک ناصح دردی و عسل پاک و خالص و جز آن و نصیحت کنند
نصاح بالکسر رشته که بدان چیزی دوزند و نام مردی از تابعان و بالفتح و تشدید صاد بسیار نصیحت کننده و پند
دهنده نضح بالفتح آب پاشیدن و کم از سیرابی خوردن و آب بیرون آوردن از چیزی و آب دادن و شکافته شدن
درخت برای بیرون آمدن برک و انداختن و باز کشتن از چیزی و دور کردن چیزی از خود و بفتحتین حوض انضاح
جمع ناضح شتر آبکش نواضح جمع نضاح بالفتح و تشدید ضاد آب کشنده شتر برای نخلستان و جز آن نضیح
بالفتح جوی و حوض نضوح بالفتح نوعی از خوشبوی نطح بالفتح شاخ زدن کاو و کوسفند و جز آن نطیح آنچه
پیش آید و برابر کسی شود از مرغ و آهو و جز آن خلاف عقید و اسبی که بر پیشانی او دو دائره باشد و آن نزد عرب
مکروه است و اگر یک دائره باشد مکروه نیست ناطح هرچه پیش آید از مرغ و آهو و شاخ زننده و گاو و شتر

و بند دهنده ... دزد خیاط ١٢

مقربا و از منازل قمر که از آن شرطین گویند نفح بالفتح دمیدن بوی خوش و لگد زدن ناقه و جزآن و شمشیر زدن و وزیدن باد و دادن چیزی و جستن خون از رگ نفوح بالفتح ناقه که بی دوشیدن شیر او روان شود و کمانی که تیر او دور رود نکاح بالکسر جماع کردن و عقد نکاح شوی کردن ناکح زن کننده و زن شوهر کننده و جماع کننده و زن شوهر دار و مرد بکر زن داشته باشد نکح بالضم و الکسر کلمه اینکه زنان در وقت زناشوئی گویند و مردان خطبه گویند نواطح سختیها نوح بالفتح نوحه کردن و بالضم نام پیغمبری است معروف که طوفان خواسته بود نیاح بالکسر نوحه و زاری کردن باب النون مع الخاء نخ بالفتح ابله گوسفند و بز و دستی که از کار کردن ابله پیدا کند و بیخ کاه بوریا نتخ بالفتح برکشیدن و برکندن نخخ او از آب مخ بالضم نخله خاء سخن رفتن و سخن راندن و شتر بکه خوابانیده شود نزد صخره نشانند تا با هل صنعه رسانند و ابریشم نسخ بالفتح کتاب نوشتن و منسوخ کردانیدن و رد کردن نضخ بالفتح جوشیدن آب از چشمه و جوشیدن هر چه باشد و بوی دادن چیزی نضاخ بالکسر یکدیگر را آب زدن و بالفتح و تشدید ضاد باران بسیار نفخ در دمیدن و باد در مقعد دمیدن کردن و بفتحتین آماسیده شدن نفاخ بالفتح و تشدید فا مرد با تکبر سخت در دمند نفوخ بالفتح دارو یکه در بینی در دمند کنند نقخ بالفتح شکستن با دماغ و سوراخ کردن نقاخ بالضم آب بغایت سرد باب النون مع الدال نجد بالفتح زمین بلند خلاف غور و زمینها مه تا عراق نجاد بالکسر نجود بالضم جمع و عرق و غلبه کردن بشجاعت و بفتحتین خوی کردن از ماندگی و بیخ دمیدن و بالفتح و ضم جیم و کسر آن دلیر و مردانه ناجود کاسه بزرگ و ظرف شراب ند بالفتح و تشدید دال نوعیست از بوی خوش و بعضی گفته اند که کشته است و راه رفتن شتر پراکنده و بالکسر همتا و مانند و همچنین ندید نشد بالکسر کم شده جستن و شعر خواندن نضد بالفتح برهم کرد نهادن رخت و جزآن و بفتحتین رخت برهم نهاده و همچنین منضود و نجت جامه و رخت نضاد جمع و انضاد الجبال سنگها بر یکدیگر نهاده و انضاد السحاب ابرها متراکم و انضاد الرجل اعمام و اخوال مرد نفاد بالفتح سپری شدن و بی توشه و بی بشور شدن نقد بالفتح آماده کردن و ذات بوسه کردن درم و دینار و بفتحتین نوعی از گوسفند کوتاه دست و پای و خورد که سم سنور و پوست ریمنگی و بالفتح و کسر قاف کودک حقیر که از جوانی در کوید بد بنای بد نقاد بالفتح و تشدید قاف شناسنده سره کننده ناقد سره کننده نقاد بالضم و تشدید قاف جمع نکد بفتحتین سختی و ناخوشی عیش و کم شدن آب چاه نهود بالضم برخاستن و رفتن بسوی دشمن و غزاء و برآمدن پستان دختر و فربه و جسیم شدن اسب نهد بالفتح مرد کریم و اسب جسیم قبیله ایست از بنی طفیل همه که سطر که تنگ نباشد باب النون مع الذال نبذ بالفتح انداختن از دست چیز اندک نبید فقاع بالضم و تشدید قاف بعضی شراب خرما و جو و آبی که از جو و کرم

النون مع الدال

سپری یعنی تمام بودن ها

ان کبر مند نا جیدن ندان پیشین دان چهاده ندان خواست بعد از دندان اسیا نواجذ جمع نفاد بالفتح و نفود
بالضم در گذشتن تیر از جائی که بدان رسد و بیرون آمدن و نیز جاری شدن فرمان نافذ جاری فرمان برده شده نفد
بفتحتین تمام شدن **باب النون مع الراء** نا رانش و نشان شو نبر بالفتح برداشتن و بهمزه کردانیدن
حرف و آواز برداشتن سرود گوی و بالکسر کرمی که در پوست شتر برود نیز دمی دم او رد و مفرد انبار غلّه نبر
بالفتح سر قضیب طالسید نبوق شاش کردن و کشیدن نان بدست و نیزه را از کسی ربوده زدن و بفتحتین
تباه و فاسد شدن کار نثر بالفتح پراکنده و پراکندن و نبوی افشاندن و انداختن زره از تن نثار بالضم
آنچه ریزد از هر چیزی نجر بالفتح چوب تراشیدن و گرم کردن آب بسنگ تفسان و سخن راندن و اصل و حسب
و گونه و زمین مکه و مدینه و بفتحتین تشنگی و تشنه شدن شتر از خوردن تخم بنا جر ماهی کرد رکه در ما
آید بوقت تشنگی شتر نوجر چوبی که بدان زراعت کنند نجیر معروف و نیز قلعه نسبت نام آن بشیمه نجار
بالکسر موضع است به یکی بیلاد یمن و بالضم و الکسر اصل و حسب و رنگ و بالفتح و تشدید جیم تراشنده چوب
نحر بالفتح شتر کشتن و بریدن سینه و بر سینه زدن و بالکسر پیش سینه در دو سینه شدن و همچنین نحر بالکسر
و بر نقد بر اول بمعنی نحر نیز آمده نخر بر بالفتح پوسیده و ریزه ریزه شدن نخور بالفتح ماده شتری که چون
انگشت در بینی او کنند شیر دهد نخیر بانگ کردن بینی نا خراشیدن کاواک کر آواز او از آید و بکسر نیز
بالفتح جدا افتادن و تنها و غریب شدن نذر بالفتح پیمان و پیمان بستن و بضمتین بیم نذیر بیم کردن
و ترساننده نزر بالفتح اندک و بهمزه نزار بالکسر پدر قبیله است و بالفتح لاغر زرد رنگ و بالفتح زن کم
فرزند نسر بالفتح کرکس و نام بتی است و عدد متناسب کوسفند و بر کندن باز گوشت را بمنقار و نسر طایر ستاره
است که گوئی باز پرید و نسر واقع ستاره است که در نظر چنان مینماید که گوئی فرو می آید از بالا ناسور جراحتیکه
به نشود و بضمها نیز آمده نشر بوی خشک گیاه خشک که باره سبز شدن و بریدن چوب پاره و گستردن
و فاش کردن خبر و بفتحتین پراکنده و پراکندگان جمع و مفرد آمده و پراکنده شدن گوسفندان بشب برای چرا
نشور بالفتح باد هموار نشر بضمتین جمع و بسکون شین نیز آمده و بالضم زنده شدن و یوم النشور روز رستخیز
نصر یاری دادن و یاری دهنده کان جمع ناصر و پدر قبیله است از بنی اسد و باریدن باران و عطا دادن
نصیر یاری دهنده نضر بالفتح زر و پدر قبیله است از قریش نضار بالضم زر خالص از هر چیز و قدحی از چوب
گز نضیر بالفتح زر با نقره و پدر قبیله است از یهود و خبر و چیزی تازه ناطور و ناطر نگاهبان باغ
نظر بالکسر مانند و بفتحتین نگریستن در چیزی بتامل و چشم داشتن و همچنین انتظار ناظر نظر کننده و
دیده بان و نگاهبان و ناظران دو رگ چشم از دو جانب که اشک از آنها بیاید نظیر مانند ناظور نظر کننده

النون مع الراء

رفتار کرده شده و بنگاه هیتان نغر بالفتح بجوشیدن چون نغو همچنین نغو بالضم و رفتن در شهرها و بفتحتین درآمدن
مکس بر سنبه شتر و مانند آن بجای آرام نگیرد نفر بالفتح گروه گروه باز گشتن حاجیان از منا و غلبه کردن و ما بسبب
آن و یوم النفر روز باز گشتن حاجیان از حج و آن روز دوازدهم ذی الحجه است و بفتح فا نیز آمده و بفتحتین گروه مرد
از سه تا ده نفور بالضم رمیدن و همه بکار پیش آمدن بکاری نفیر و میکه بکار پیش روند نافر نفرت
کننده و غالب نفر بالفتح دانه چند مرغ و صورد رمیدن و عیب کردن و ستور راندن ببانگ و انگشتک
زدن نافور نیزکه بر ننا نرسد نافور صور نقیر مغاک و چاهک دانه خرما و نادان و اصل و حقیر نکر بالضم
و بضمتین ناشناسائی و شگفت نکیر انکار و نام فرشته ایست پرسنده در گور نمر بالکسر نام مردی و بالفتح و
کسر میم پلنگ نمور و نمر بضمتین جمع و یزید نمیله است نمری بفتح میم و بفتحتین پلنگ دل شدن نمیر بالفتح
و بفتحتین فتح میم یک قبیله از بنی قیس و بالفتح و کسر میم آب ساده و هر چیز خالص نور بالضم روشنی و اهوان
رمنده و زنان دور از تهمت جمع نوار بالکسر نهار روز و نام شاعریست و بچه جانور یا نوعی از مرغ خستد
نهر بالفتح بانگ بر زدن و منع کردن و همچنین انتهار و جواب است بمعنی بفتح ها نیز آمده انهار و نهر بضمتین
جمع و بالفتح و کسر ها بروز غارت کننده نهابر مواضع هلاک هنبور بالضم کوه زبانها بجمع نیر بالکسر
علم جامه و پود جامه و نوع جامه و نام کوهیست و نیر الطریق نشان راه و جانب راه و مغاک میان راه و چوبی
که بر گردن گاو نهند نیر اجرای غلبه و الاستیلا نیار و نیران جمع دهند بیت بغل او قضب و چوط که یکجا جمع کرده شود
و بالفتح چوبی که و نشبیها آفتاب یا چشمهٔ آفتاب نیار بالکسر نام مردی از بنی قضاعه باب النون مع
الزاء نبز بالفتح لقب نهادن و بفتحتین لقب که از ابنا دسی یا نام کویند نجز بالفتح وعده بجا آوردن
و حاضر شدن و روا کردن حاجت و بالضم نزدیکی بر روا شدن حاجت و بفتحتین میکرو نیست شدن ناجز
حاضر و گذارنده حاجت کسی و نقلدوا ماده و دست بدست نخز بالفتح نهادن یا بنا چیزی کوفتن و سر انگشت
یا سر چوب بکسی زدن و چیزی را دفع کردن نخاز بالضم سرفه شتر فاخز شتر سرفه دار نز بالفتح و تشدید
زاء مرد تیز فهم و زیرک و زمین که از آن آب تراود و روان نشود و شتر مرغ که یکجا قرار نگیرد نشوز بالضم
ناسازگاری کردن زن با شوهر و زدن شوهر زن را نفز بالفتح برجستن آهو بره و همچنین نفزان بفتحتین
و گرد ابستن نیر بالخ نقز بالفتح برجستن و همچنین نفزان و بالفتح و کسر قاف آب صافی خوش و بالکسر و بفتحتین
سنوزان دیزه والاعز و النجون نقاز بالضم بیماریی کو سفند که از آن برجهد چندانکه بمیرد و بجنبد
دیزه نکز بالفتح سیر شدن آب چاه و بفتح کاف نیز آمده و چیزی نیز ما نند نیش و بشج بجای فرو بردن و زدن
و دفع کردن و لبسید طا رجه بمرا ناکز چاه که آب بهز بالفتح جنبانیدن سر و برخاستن شتر برای رفتن

بالفتح و بالفتح شکوفه یا شکوفه سپید شکوفه نورد رازبره گویند و بر سیند و گویند و کرزا نیکه و همچنین نو قلبه چوبی که کاآهن و آن ضمیم بران نصب کنند برهان

نژ بد و بد آهو و یانک کردن او نشز بالفتح بلند نشستن و بلند جستن و جایی بلند و بفتح میان نیز آمده صح

و سر زدن بچه گاو و شیر پستان مادر را و دلو در آب زدن تا پر شود و زدن و واداشتن و دور کردن چیزی
ز نفس خود **ناز** غمزه و غمزه کردن **نیاز** عرض و آرزو **باب النون مع السین** **نبراس** بالکسر چراغ
نبس بالفتح سخن گفتن **نجس** پلید شدن و پلید و بمعنی بکسر جیم نیز آمده **نحاس** بالضم مس و طبیعت و اصل و آتش
و دود بی شعله آتش **نحس** بالفتح بدبخت و بداختر شدن و بداختر و بدبخت و نامبارک و بکسر حاء نیز آمده
نخس بالفتح سر چوب یا سر انگشت بکسی زدن و دور دادن و چوبی و لاب و سوراخ **ناخس** کرمی که شتر را سر
نخاس بالکسر چوبی که در سوراخ دولاب کنند تا تنگ گردد و بالفتح و تشدید خاء برده فروش یا جلب فروختن
برده **نخلیس** دولاب که سوراخ او فراخ باشد **ندس** بالفتح و سکون دال و ضمان مرد زیرک و بفتحتین زیرک
شدن و نیزه زدن **نس** بالفتح و تشدید سین راندن شتر و خشک شدن **نسناس** بالفتح بوزینه مردم و نوعی از خلق
که بر یکپای جهند **نطس** بالفتح نیک پاک شدن و بنکو داشتن و تجسس کردن **ناطس** جاسوس **نطیس** طبیب
نعاس بالضم بخواب شدن یا ابتدای خواب **ناعس** خواب کننده **نعوس** بالفتح شتر ماده شیردار **نفس** بالفتح
چشم زدن چیزی را و جان و خون و گران نفس و بالفتح و ضم فاء و نفاس بالضم جمع و خواب و چشم بد و آنچه بدان پوست را دباغت
کنند و ذات هر چیزی لقوله تعالی کتب علی نفسه الرحمة و بفتحتین دم و انفاس جمع و جرعه و فراخی کار **نفاس** بالکسر عقب
کردن بچیزی و خواستن بطریق و منافسه و هم نفسی کردن و خونی که بعد از زادن ظاهر شود و زنانی که نوزائیده
باشند جمع نفساء **نفیس** مال بسیار و چیز نیک و پسندیده و گرانمایه **نقس** بالفتح ناقوس زدن و عیب و نقوس کردن
و بالکسر سیاهی که بدان نویسند **نقرس** بالکسر و رمی که در انگشتان پا و دست بهم رسد و هم حاذق و استاد
نکس بالفتح نگونسار کردن و بالضم باز گردیدن بیماری و بفتح نیز آمده و بالکسر تیر سوفار شکسته که اسفل او را
اعلا سازند و مرد ضعیف **ناموس** صاحب راز **نمس** بالفتح پنهان داشتن راز و راز گفتن و بالکسر جانوری است
که اژدها را میکشد و در زمین مصر میباشد و بفتحتین تباه شدن روغن **نوس** بالفتح جنبیدن پیرایه و گیسو
و جزآن و راندن **نواس** بالفتح و تشدید واو آنچه اضطراب کند و سست شود **نهس** بالفتح بدندان پیش
گزیدن و گزیدن مار و بفتحتین نوعی از مرغان **ناس** بالفتح آدمی **باب النون مع الشین** **ناش** بالفتح
و سکون همزه تاخیر کردن **نبش** بالفتح کفن دزدیدن و سر قضیب کندن **نبش** بالکسر دم کژدم و زنبور و مانند
آن و پیشتر این لفظ در اصل پا رسیده **نباش** بالفتح و تشدید باء کفن دزد **نتش** بالفتح بیرون آوردن خار
و مانند آن از جای **نجش** بالفتح برانگیختن صید و چیزی را که فخر نیست از باده خواستن بی خواهش خریدن تا دیگر
بخرد و گرد آوردن و پریشان شده را و بشتاب رفتن **ناجش** آنکه بر راند صید را **نشنش** فرو رفتن آب
در زمین و آواز جوشیدن آب **نش** بالفتح و تشدید شین بیست درم سنگ وان نیمه اوقیه باشد که چهل درم است

نفاس جمع نفسا معز داست مثل عشار و عشراء و لا ثالث لها ۱۲

پیرایه آرایش و آرایش بر ها

نی بیخ دم را نوازاند و بیند نغلیش حرکت و جنبش نعش بالفتح بر داشتن جنازه بالتری و بیرده را سریر خوانند
و بنات النعش نیز ستاره در شمال بسه را دختر گویند و آن دوتا است صغری و کبری نغش بالفتح پنبه
و پشم زدن نغشان بالفتح و نغش بفتحتین شبه اضطراب نغاش و نغاشی بضم نون مرد کوتاه
بادراخو مرد کوتاه بپیشانی ناقص خلقت و ضعیف الحرکه نفوش بالضم شب چرا کردن شتر و گوسفند نخش
نقش بالفتح نگاه داشتن و خار از پای بیرون کردن و برکندن موی بمنقاش و نگار زدن خوشه خرما تا زود
رطب شود و ... چیزی نوشتن نقاش بالفتح و تشدید قاف نگارنده مصور هر چیز نکش بالفتح بقعر رسانیدن
چاه را و ستم کردن چیزی را نمش بفتحتین نقطهای سپید سیاه و سفید و بکسر میم کاو سیاه و سفید و بر نقدر ...
اشتر ... نهش بالفتح گزیدن مار و بدندان پیش گرفتن و نهش الیدین شتر سبک
نوش بالفتح ... کسی را و نکوئی رسانیدن بکسی و گرفتن چیزی بدست و بالضم خوردن و بمعنی فارسیه
است نوش بالفتح سخن گوینده

باب النون مع الصاد

نحوص بالفتح ماده خر آبستن و بالضم بیخ کوه
نخص بالفتح ... لاغر شده از پیری نشوص بالضم در واشدن ... نشاص
بالفتح ابر بلند بر آمده و مشک پراب نصص بالفتح و تشدید بلیغ رساندن و رفتن شتر و بر داشتن ...
و خبر کسی بنیک باوی کردن ... رسیدن تا غایت ... و برداشتن و بلند کردن چیزی نغص بفتحتین
بر اوندن ناگوار ... ناشدن شتر و ناخوش عیش شدن و کار تمام ناشدن ناعص نام شخصی نفاص
بالضم بیماری ... نقص بالفتح کم کردن و کم شدن و کمی نکوص بالضم باز گشتن و باز ایستادن از کار
و پس پا رفتن نمص بالفتح موی برچیدن و بالکسر نوعی از گیاه نمیص گیاهی که بعد از خوردن ...
نوص بالفتح باز پس شدن و گریختن و خویشتن را باز کشیدن و همچنین مناص و گورخر نبص ... حرکت نبض
بالفتح جنبیدن رگ و حرکت کردن آن نحض بالفتح گوشت کنده شدن و ریزیدن گوشت از استخوان ...
اندک ... نض و ناض بالفتح و تشدید بضاد درم و دینار نقد شده نغض بالفتح و نغوض بالضم
سر جنبانیدن و جنبیدن پالان شتر و دندان کودک که خواهد افتاد و حرکت ابر که بر هم نشسته باشد نفض
بالفتح افشاندن جامه و درخت و ... آوردن زن ... ناک شدن و افشاندن تب لرزه کسیرا و برگ
و میوه افتاده نفاض بالضم بی توشگی و تنک شدن و بالکسر ازار کودکان نقض بالفتح باز کردن تاب ...
و شکستن بنا و عهد و بالکسر شتر لاغر شده از بسیاری سفر و ... که واشده باشد ...
از وی نقبض بالفتح ... باز گونه چیزی ... نهض بالفتح و نهوض بالضم برخاستن
و راست تمام شدن بالای گیاه و در واشدن مرغ بوقت پریدن ناهض بچه مرغ که بال تمام و درست کرده

مع الصاد

در واحد پر او سر کشته ... و سر نکون ... لازم ... هندو ... بتخفیف ...

باشد و کوشت بازو و اسب نوض بالفتح رفتن در شهرها و برکندن شاخ و بیخ و جزان و پیوند نبات سرین
شتر باب النون مع الطاء نبوط بالضم برآمدن آب از زمین و چاه نبیط و نبط گروهی اند مردم و آبی
که از قعر چاه برآید نخیط بانگ و غیر نخط بالفتح بینی فشاندن آدمی نشاط بالفتح شادمانی نمودن نشیط
شادمان و نام مردی ناشط گاو دشتی نشوط بالفتح نوعی از ماهی و چاهی که بیک کشیدن دلو بر سر چاه
آید و همچنین نشاط بالفتح و گزیدن مار و بردن کسی را از جائی بجائی و آب برکشیدن از چاه بچرخه و گره آسان
گشادن نطناط بفتح مرد و نون دراز نطانط جمع ناعط کوهیست بقبیله همدان و نام کوهیست نفط
بالفتح والکسر روغنی است معروف و بالکسر افصح است و بفتحتین آبله کردن دست نفیط بینی فشاندن ماده بز نقط
بالفتح نقطه کردن حرف را و بالضم و فتح قاف جمع نقطه نمط بفتحتین نوعی از بساط و گستردنی انماط جمع و
گروهی که بریک کار باشند و طرز و طریق نوط بالفتح در آویختن و آماسیدن سینهٔ شتر و توشه‌دان که در آن
خرما افکنند و آن شتر را دراز بزنند و هرچه از جائی در آویخته شود و میان پشت و سرین نیط بالفتح رگ دل و
مرگ نیاط رگ پشت نیاط بالکسر رگ دل و جای آویختن کمان و بیابان دور کشنده نغوظ بالضم برخاستن
قضیب نکظ بفتحتین شتافتن باب النون مع العین نبوع بالضم برون آمدن آب از چشمه جز آن
نبع بالفتح درختیست که از آن کمان سازند و از شاخهای آن تیر سازند نجوع بالضم گواریدن طعام
و بطلب نیکوئی و آب علف شدن و سیر خوردن نجاعه زنگ را اثر کردن سخن و پند در او و بالفتح آب و
طعام گوارا و شیر کودک و مدد دادن ستور و ملاد آرد جو باشد یخ سرد کرده چون دوغ ستور را
خورانند تا زود فربه شود نجع بالفتح آرد جو ستور را ای فربهی دادن نجیع بالفتح خون سیاه خون
اندرون و آرد جو که بستر دهند نخع بالفتح قبیله ایست از یمن و از آن نسبت ابراهیم نخعی و مالک اشتر و
آب بینی انداختن و آن نخاعه نخع رسانیدن کارد را و خالص کردن دوستی و نصیحت را و بالکسر نخاع بالضم
والفتح مغز مهرهٔ پشت که از اجزام مغز گویند نزع بالفتح کشیدن چیزی از جای خود و برکندن و مانند
شدن بید و کشیدن کمان و جان کندن و بفتحتین رفتگی موی هر دو جانب پیشانی نازع شتری که آرزو
مند جای خود باشد نزوع بالضم پرداختن از کار و بالفتح چاه که قعر او نزدیک باشد نزیع غریب و
چاه که قعر او نزدیک بود نزایع اسپان و شتران که از قومی دیگر کشیده باشند و زنان که بغیر یکانگان داده باشند
نزاع بالکسر آرزومند شدن و مند شدن و بالفتح و تشدید زاء کشنده و رگی که بسوی آباء و اصل خود کشد
و فی المثل العرق نزاع واستعمال این لفظ بالکسر و تخفیف زا بمعنی کشیدن نیز آمده از جرید عوام نسع بالضم و
بفتحتین نوار و تنگ ستور نسعه واحد نسوع بالضم گوشت بن دندان دور شدن نشوع بالضم دارو در بینی

النون مع الطاء

النون مع الظاء

النون مع العين

بر دهان ریختن و بعضی تلقین کردن و بالفتح دارو که در بینی و دهان ریخته نصوع بالضم خالص شدن رنگ و
سعید شدن و پیدا و روشن شدن کار ناصع خالص از هر چیز و جامهٔ سپید یا زرد یا سرخ خالص نصیع
بالکسر نوعی از جامهای سپید نطع بالفتح والکسر و بفتحتین بساط از پوست و کلیم شکمهای کام نفع بالفتح
سود و سود کردن نقع بالفتح گرد نقاع جمع و بفتحتین تشنگی نشاندن و یکجا گرد آمدن آب و آنچه در جا گرد آمده
باشد از آب و زمین که خاک پاک و خوش دارد و آب در آن بایستد نقوع بالفتح آنچه در آب تر کنند چون مویز
و خرما و جز آن و عناب و سپستان و بنوشند و آب کم باشد یا سرد و شبانه روز بجنبانند و به بیمار دهند
و بالضم گرد آمدن آب در چاه و بلند شدن آواز و فریاد و مهمانی که از سفر رسیده کنند و گوسفند شتر کشتن بجهة آن
و سیراب شدن و باور داشتن خبر را تا فرو زهر ببینا کشند و خون تازه نقیع چاه بسیار آب و آب بسیار و هما
گرد کرده باشند و آب ایستاده و بانگ و فریاد و شیر خالص که سرکشند و خورند نقایع مهمانیها و ضیافتها
سنافو و سنورا که بجهة آن کشند نکع بالفتح شتابیدن در کاری و بفتحتین پوست رنگی سینی نوع
بالفتح گونه و بالضم تشنگی نابع تشنه **باب النون مع الغین** نبغ بالفتح ظاهر شدن و شعر نیکو
گفتن بی آنکه در اصل شاعر بوده باشد و همچنین نبوغ بالضم ندغ بالفتح خستن بانگشت و زبان و نیزه زدن
و بالفتح والکسر سعتر دشتی نزغ بالفتح تباهی و فساد افکندن و برغلانیدن میان مردم و طعن کردن بزبان
نسغ بالفتح خستن بسنان یا نیزه و طعن کردن و سخن را موزانیدن و سوزن زدن بر دست بجهة نشان و نقش
و نعره زدن کسی چنانکه بیهوش شود و تلقین کردن نشوغ بالضم دارو در بینی و دهان کردن و بالفتح دارو
در دهان ریختن **باب النون مع الفاء** ناف بالفتح و سکون همزه خوردن طعام و سیراب شدن و بالف
سوراخی که در شکم مردم و بالای موزهار میباشد چنانکه سعدی گوید مصرع ولی شکم بدرد چون بگیرد ناف
و نافه زمین مکه معظمه چنانکه مولانا نظام الدین گنجوی فرماید مصرع ز ناف زمین سر بعقصا
نهاد نتف بالفتح برکندن موی و بفتحتین برکنده کسبرا و بفتحتین کتا هما و مویها و جز آن بر سنخ چیده
جمع نتفه نجف بالفتح تراشیدن و فراخ شدن و بفتحتین جای بلند که آب بر آن نرسد نجاف جمع و پاشنه در
و نام موضعی است معروف که مدفن حضرت علی بن ابی طالب ع است نجاف بالکسر پوست خصیتین بز تا کشنی
نکند نجیف تیر پهن پیکان نحیف لاغر و نزار نخف بالفتح و بخاء معجمه ابله بر آوردن ندف بالفتح پنبه
زدن و برف باریدن آسمان و جست بر داشتن و پاشنه در رفتار ندیف پنبه ندافی کرده و همچنین
مندوف نزف بالفتح همه آب چاه را کشیدن و همه آب چاه خشک شدن و سست کردن و رانیدن و ریختن
خون کسیرا و تمام خون رفتن و بیهوش شدن جهة کسی در خشم و هوش بردن و بالضم و فتح زاء معجمه ستیزها

مع الغین

مع الفاء

وابنه

و ابهای اندک اندک جمع نوفه نسف بالفتح بر کندن بنا و علف و با ستیدن غله و بر باد دادن خرمن و جز آن
و بفتحتین شهریست معروف که از نخشب نیز گویند نسوف بالفتح شتر که گیاه از بیخ بر کند و بجوید و اسپی که
دو دو بدن سمها خود بر زمین نزدیک دارد نسیف راز و سخن پنهان و نشان دندان خر و نشان لگد
بر پهلو و اندامهای ستور چنانکه ستور بحنه شود نشف بالفتح و بفتحتین بجود کشیدن جامه عرق را و
کاغذ سیاهی را و حوض آب را و بر چیدن و کشیدن آب از هر چیز و سنگهای سیاه سوخته و سنگهای پا خار
نصف بالکسر نیمه و راستی و طرح و معنی بضم نیز آمده و بالفتح بر نیمه رسیدن هر چیز و نیمه روز شدن و بفتحتین
زن و مرد میانه سال و خدمتکاران جمع ناصف نصیف معجر و نیمه چیزی و پیمانه ایست و آن نصف مد است
و بزبان گیلان ابزار نیم هشتک گویند نصاف بالکسر خدمتکردن ناصف خادم و قرابه نواصف جمع نصف
بالفتح هم پستان را مکیدن شتر بچه نطف بالفتح بعیب آلوده شدن و تباه و فاسد شدن و تهمت نهاده شدن
و شکسته شدن سو چنانکه جراحت بمغز رسد و بفتحتین آلوده کی بعیب و گوشوارها جمع نطفه است و بفتحتین و بالضم
و فتح طاء جمع نطفه بالضم ناطف حلوائیست نطوف بالفتح شب که باد و باران بارد و نطف بالکسر نام شخصیست
از بنی یربوع که بغایت غنی بود و مال بسیار ملک باذان حاکم یمن برای کسری میفرستاد غارت نموده در بکر و نصر نمود
النون مع القاف نظیف پاک باب النون مع القاف نبق بالفتح نوشتن و بار درخت کنار و بکسر با نیز آمده بنقه واحد
نتق بالفتح فشاندن و جنبانیدن و بر کندن و بسیار بچه شدن زن و زود آبستن شدن و بیرون آمدن ناتق
از اثر زنه ناتق زن بسیار بچه و شتر که زود آبستن شود و اثر زننده از اثر زنه و اسپی که سوار را افشاند
و جنباند نزق بفتحتین سبکی و چستی و بر جستن و شتاب نمودن نزیق چست رفتار نسق بالفتح سخن را نظم و
ترتیب دادن و بفتحتین رشته دندان و جز آن و سخن ترتیب داده و مهره در رشته کشیدن نشق بالفتح بوییدن
و در دام افتادن آهو و بفتحتین بوی و بالفتح و کسر شین مردیکه در کاری افتاده باشد که از آن کار خلاصی نیابد
نشوق بالضم مردیست نشوق بالفتح داروئی که در بینی افشانند نطق بالضم سخن گفتن ناطق سخن گوی و
بالذات و بالحال انداز از قسم حیوان خلاف صامت منطق بالکسر کمربند مردان و جامه است که زنان میپوشند
نطق بضمتین جمع منطقه باصطلاح ریاضیین قوسی از فلک انوری گوید بیت نه از آن دایره که در بند بر نتوانند
ز نطق و نطاق نعیق بانگ کردن زاغ و اسپ و آواز کردن شبان گوسفند را و همچنین نعاق بالضم نغیق
بغین معجمه بانگ کردن زاغ و اسپ نفاق بالفتح روان شدن و رواج یافتن متاع ضد کساد و بالکسر دو روی
کردن جمع نفقه نیز آمده نفق بفتحتین سپری و تمام شدن خرج و نیست شدن زر سپید و روان شدن آب و جز آن
و راه باریک و سوراخ نقب نمق بالفتح نوشتن نمرق و نمرقه بضم نون و راء و هر دو بالضم خورد و بالش بالاده

نمارق جمع نمرق بالضم بالشها جمع نمرقه نوّاق بالفتح و تشدید واو رام کننده شتر و مردیکه اصلاح کار کند
نواهق مخارج آواز خر از گلو جمع ناهقه است ناهق خر و استخوانهای اسپ نهیق بالفتح و نهاق بالضم آواز
خر و آواز کردن آن نیفق بالفتح جای بند شلوار و بانو بکسر ازو پوستان پوستین سازند بهر دو معنی معرب نیفه

مع الکاف

نیاق بالکسر جمع ناقه و شتر ماده نیق بالفتح بلندترین جای در کوه باب النون مع الکاف نُبک بالضم جای
بلند نوانک جمع نبک بالفتح بلند شدن و بفتحتین زمین پشته های خورد و همچنین نیاک نزک بالکسر و سکون زاء
معجمه قضیب سوسمار و بالفتح طعنه زدن و عیب کردن و نیزه زدن نزّاک بالفتح و تشدید زاء عیب کننده و طعنه
زننده نسک بالفتح شستن و پاک کردن و بالضم عبادت کردن و قربانی کردن و بضمتین قربانیها و همچنین
نسائک هر دو جمع نسیکه ناسک عبادت کننده و در راه خدا قربانی کننده نلک بالکسر و الضم درختیست
که بار آن از زعرور اصغر باشد که آنرا کیالک گویند و بعضی گویند که از کیالک گویند و ولانه گویند و آن درختی خرس گویند
واحدش نلکه هم می باشد که نلک بار اند رحنت نوک بالضم ناودان ناودان جمع انواک نهک بالفتح کهنه و
فرسوده شدن جامه بپوشیدن و مبالغه کردن در خوردن طعام و مبالغه کردن در هر چیز و لاغر و ضعیف کردن
تب و بیماری کسیرا نهیک دلیر و شیر و شمشیر برنده نیک بالفتح جماع کردن نائک جماع کننده نیّاک
بالفتح و تشدید یاء بمعنی جماع کننده نیزک نیزه کوتاه تبانک ناک بمعنی صاحب چنانچه آموزناک و همناک
یعنی صاحب آموزنده و صاحب غم و این لفظ در اصل پارسی است چنانچه نظامی گنجوی گوید مصرع نوی

مع اللام

برین دانش آموزناک باب النون مع اللام نارجیل معرب نارگیل که آنرا جوز هندی گویند
نال دهش کردن و نیا نام میباشد و مرد بسیار بخشش نبل بالفتح تیر نبال بالکسر جمع و آگاهی و فضل و نجابت
و تیر انداختن و غالب آمدن بر تیر اندازی و بصلاح شتر قیام نمودن و راندن سخت ستور را نابل تیرگر
نبّال بالفتح و تشدید باء تیرانداز و باخفتان نبیل بمعنی بزرگ و بزرگان قوم و خوردان ایشان نبل
بفتحتین جمع نتل بالفتح کشیدن پس یا یکی و نواپیش کشیدن چیزی را و بیضه شتر مرغ که در آن آب پر کنند و
در بیابان دفن کنند و بفتح تاء نیز آمده نثل بالفتح خاک از چاه بیرون آوردن نثیل سرگین نجل بالفتح
نسل و اولاد و فرزند و زه انداختن چیزی بنیزه و فراخ زخم زدن و شکافتن پوست و باز کردن پوست و بفتحتین
پوست باز کردن فراخ چشم شدن نحل بالفتح مگس انگبین و بالضم عطیه و بالکسر دین نحل دادن
بی عوضی و طلبی و پیدا کردن و نامسند کاهن را دعوی کردن و سخن کسی بر دیگری بستن و بالکسر و فتح
حاء مد تیها باطل و بخششها جمع نحله بالکسر نخل بالفتح بیختن و درخت خرما و همچنین نخیل نخله واحد
نذل بالفتح خادم جانی بردن و دزدیدن نذال و نذیل نیز وقتانه نزل بالضم خورش مهمان فرود آمده

بلش

پیش آرند از طعام و جز آن و در آمدن و دخل نزل فرود آمدن نزال بالضم آب مرد و بالفتح و کسر لام بمعنی
امر است یعنی فرود آی و بالکسر فرود آمدن دو گروه با هم در کارزار نسل بالفتح فرزند و زه و زادن و پر
انداختن مرغ و افتادن آن و ریختن پشم و وقت پشم ریختن مشغول شدن و پیشی گرفتن بر قوم و جامه از کتف
افتادن و بشتاب دویدن و بفتحتین شیر که از پستان آید و شبنم بیرون آید نسیل عسل گداخته و آن
موم جدا شده و آنچه از پر و پشم و جز آن بیفتد و همچنین نسال بالضم نشل بالفتح گوشت برکشیدن از دیگ نشیل
گوشت بی توابل پخته نصل بالفتح پیکان و تیغ و کارد و نیزه نصول جمع و نصال نصول بالضم زائل شدن رنگ
حنا از دست و خضاب از ریش و بیرون افتادن پشم از ستور و موی از خضاب و در ماندن پیکان بجای نصب
پیوند مناسب و کردن نضال بالکسر تیر اندازی کردن با هم و سخن و شعر نبرد کردن نطول بالضم آب جوشیده
بادوها بجای ریختن و بالفتح آب جوشیده بادوها که بر اندامها بزنند ناطل کوزه که شراب بدان
بپیمایند نعل بالفتح معروف که از آهن پوشند و زمین درشت که سنگریزها از وی درخشد و پیکر گوش
کمان زنند و نعل السیف آهن نیام شمشیر و جز آن که بصورت هلال می بستانند و بسم اسپ و ستوران می بندند
ناعل صاحب نعل نعال بالفتح و تشدید عین نعل بند نعثل بالفتح کفتار نر و پیر نادان و نام یهودیست
که در مدینه میبود و نام مردی دراز ریش که حضرت عثمان را بدان تشبیه میکردند نغل بفتحتین تباه شدن
پوست و نغل بکسر غین معجمه بد نسب و پوست خراب و ضایع شده و کهنه و رسیدن و سخن چینی و تباهی کردن
میان مردم نفل بالفتح عطیه و عبادتی که واجب نبود و بفتحتین غنیمت و کار هنیت و بالضم و فتح فا بعد از سه روز
غره ماه و سه روز دیگر نقل بالفتح از جائی بجائی بردن و موزه و نعل کهنه فا صمرا باره زدن و دوختن
و بکسر نون بر آمده و بالضم آنچه بر شراب و جز آن خورند و بفتحتین ریگ که از بر ریگ بر ریگ افتد و سنگستان
یا درخت بی باری شتر که در سم و پهلو می رسد و خاض جوابی و بکسر قاف حاضر جواب نقیل راه و نوعی از
رفتار نکال بالفتح عقوبت نکل بالکسر بند و آهن دهنه لگام و مرد راه برو مرد آزموده قوی و بفتحتین
مرد دلیر و راست و قوی و آزموده نکول بالضم باز ایستادن از دشمن و از سوگند نمل بالفتح مور
و دانهای خورد که بر اندام ظاهر شود و اطبا آنرا ذباب کوبند و بالفتح و کسر میم بیقرار و بی آرام و عیب
کننده و سخن چین ناکل ترسنده و ضعیف دل و از سوگند باز ایستاده نول بالفتح نورد بند و عطا
دادن و اجرت کشتی و رود خانه روان و چوبی که بر آن پارچه پیچند یعنی نورد بافنده و منوال و بالضم
طایفه ایست از سپاهان نوال بالفتح عطا و همچنین نائل و صواب نوفل دریا و مرد بسیار عطا و
نام پادشاهی از پادشاهان عرب نهشل بالفتح گرگ و چرغ و نام مردیست نهل بالفتح و بفتحتین

خسته خوردن و تشنه شدن و سیراب شدن ناهل تشنه و سیراب نهل بفتحتین جمع نیل بالفتح در یافتن
و بالکسر رود مصر و گیاهی است که از او رنگ برمی آید چون نک آسمان باب النون مع المیم نم بالفتح نرم و
آواز دادن کمان و شیر نجوم بالضم ستارگان و برآمدن گیاه و ستاره و دندان و شاخ و پدید شدن مرد
بیمن هب نجم ستاره و گیاه بیساق و نام پروین و بدر بمعنی الف و لام للادم با شلیو و قنه چینی و وظیفه
ضم بالفتح با لسند و تنجیم کردن نادم پشیمان ندم بفتحتین پشیمانی و پشیمان شدن ندیم پشیمان و حریف
شراب و خواران و همنشین بزرگان نسیم باد نرم و اول باد که وزیدن کرد نسم بفتحتین مردم نشم بفتحتین
درختی که از وی کمان سازند و خال الخال شدن پوستکاو و جزان و بد شدن حرم و دکاری با کسی و
بکسر شین بچه بز و نقطهای سیاه و سفید باشد نظم بهم پیوستن و در کشیدن جواهر در رشته و سخن را و
زن و بوزن دادن و رشته مروارید و شعر و گروه ملخ و نام ستاره کوکب از جوزا نظام بالکسر رشته
جواهر و رشته که در و چیزها را پیوند کنند ناظم شعر گوینده و مهره برشته کشنده و مرغ خانگی که در
شکم تخم داشته باشد نعیم دشت س و نیکی و ناز و مال النعم بالضم نام زنی و نازکی و تن و نیکویی خلاف
بوس و بکسر نون و فتح میم نیک شدن و بفتحتین چارپا انعام جمع و بسکون میم حرفیست بمعنی آری و بکسر نون و فتح
عین جمع نعمه و معنی آن گذشت نعام بالفتح شتر مرغ و چوبی که بر بهنا بر سر چاه کنار نهند و زیر قدم و نشانی که
نشانه که در راهها نصب کنند و موضعی است نعائم منازل قمر ناعم نازک و بناز و نعمه
پرورده و قلعه ایست نزد ملاع خیبر نغم بالفتح سخن آهسته گفتن و بفتحتین آوازها جمع نغمه نقم بالفتح عتاب کردن
بر کسی و ناپسند داشتن کار و عیب کردن و داد ستاندن و کینه کشیدن و بکسر نون و فتح قاف عقوبتها جمع
نقمه نمام بالفتح و تشدید میم ساعی و سخن چین و گیاهیست خوشبو که از ابعاد سپهی سپسبر خوانند نم بالفتح
و تشدید میم سخن چینی کردن و نقش زدن و حرکت کردن و سخن چینی نمایم سخن چینها جمع نیم نوم بالفتح
خواب کردن و خواب نائم خواب کننده نیام بالکسر جمع و لباس ناعم شب ره مبده نهم بالفتح حریص گردیدن و
بیحوصله زاندن و بانگ بر چارپا زدن و انداختن و اقرار کردن شیر درنده و جبل و بفتحتین اشتها بطعام شدن
و بمعنی حریص شدن بطعام و بکسر هاء حریص بطعام نهم حریص و آواز شیر و جبل نهام بالضم نام مرغی نیم
بالکسر نوردهای ریلک که او و بیدن باد شود و پوستینهای کهنه و نام درختی است باب النون مع النون
منّ بالفتح کنده شدن و کندگی بوی نوش نجران بالفتح تشنه و سلوخ استانه در که یا شیر در بادا
مبگرد و شهر بست دیمن ندمان بالفتح پشیمان نزوان بفتحتین برجستن نسیان بالکسر فراموش کردن
و برگ نمودن و بالفتح مردیکه بسیار فراموشی داشته باشد نسوان بالکسر زنان نشوان بالفتح مست شکر

والمیم النون مع

النون مع النون

نوردجه نیز دانند و جمع آمده برهان

بالفتح نام دهی است در شام که نصاری در آن میباشند و جمع نصرانیه نیز گفته‌اند چنانکه ندم و ندمی و نزع و نزعی
ولهذا صاحب صحاح گوید نصاری جمع نصران است **نطرون** بالفتح بوره ارمنی **نعمان** بالضم چارپایان جمع نعم و نام
ملک عرب که از نعمان بن منذر گویند و نام ابوحنیفه کوفی و بالفتح دره ایست که بطرف طائف میرود و آنرا
نعمان الاراک گویند **نفیان** بفتحتین خاکی که باد برداشته بیخ درختان جمع کند و بمعنی چیز اندک آمده **نون**
ماهی و دوات و نیز به تیغ و نام شمشیری است و حرف معروف و ذوالنون لقب یونس پیغمبر است **نیدلان** بالفتح وضم ذال
معجمه کابوس **باب النون مع الواو** **نبو** بالفتح و بضمتین و تشدید واو دور شدن و واپس جستن از زخم
شمشیر و بجائی فرا رنگرفتن (؟) و موافق نیامدن و کارنا کردن **نجو** بالفتح راز گفتن و بویناک بو شدن دهن و خواستن و
غایط کردن و شاخ درخت بریدن و پوست از گوشت باز کردن و راز و سرگین و آنچه از شکم بیرون آید **نحو**
سوی و راه و مانند و علمیکه اعراب کلام عربی بدان دانسته شود و قصد آهنگ کردن و برگردانیدن و نام مردی
است و نیو نحوی منسوب است و عربیه بدو منسوبند **ندو** بالفتح بمجلس جمع کردن مردم را و بمجلس مردم رفتن و بحشر
کردن و چریدن شتر ما بین دو خوردن آب و مدوم (؟) **نزو** بالفتح برجستن **نصو** بالفتح موی پیشانی گرفتن و کشتن
و سلمان بنا ماندن دیگر متصل شدن و اکردن جامه **نضو** بالفتح عریان کردن از جامه و نا چیز شدن ناسب و کشیدن
شمشیر و قطع کردن بلا و زایل شدن خضاب از موی سر و ریش و از دست و پا و بالکسر شتر لاغر و چوب تیر تا موضع
پیکان و جامه کهنه و دهنه لگام **نضو** بضمتین و تشدید واو زایل شدن خضاب **نطو** بالفتح دور شدن
نقو بالفتح مغز از استخوان بیرون کردن و بالکسر استخوان با مغز **نمو** بضمتین و تشدید واو افزایش کردن
و برآمدن گیاه از زمین و مانند آن **نهو** بضمتین و تشدید واو باز دارنده **باب النون مع الهاء** **نبه** النون مع الهاء
بالفتح آگاه شدن و بفتحتین و کسر با شهرت یافته و ناپدید شده که معلوم نشود که کدام وقت ناپدید شده
که ناگاه پیدا شود و نام مولای پیغمبر ص **نابه** و **نبیه** بزرگوار و مشهور بزرگ **نده** بالفتح راندن چارپایان
نیز بانگ داشتن **نزه** بالفتح و کسر زاء معجمه پاک و خالی و دور و بزرگوار و بلند همت **نفه** بفتحتین کند شدن
در رفتار و درماندگی و بیدل شدن **نافه** کند رفتار و کند ادراک و مانده شده **نقه** بفتحتین و **نقو**
بالضم دریافتن و گوش بسخن کردن و از بیماری به شدن **ناقه** از بیماری به شده **نوه** بالفتح بزرگوار شدن
و سطبر و قوی شدن **باب النون مع الیاء** **نائی** بالفتح و سکون همزه دور شدن و بصلاح آوردن النون مع الیاء
و ساز نیست معروف و آواز سرود و حلق و **نبی** خبر دهنده و مشرف بر خلق و پیغمبر **نجی** بالفتح و تشدید یاء
راز گفتن و همراز **ناجی** شتر چست رفتار **نحی** بالکسر خیک روغن **ناحی** قصد کننده و کوشنده
نادی و **ندی** مجلس و جمع شدن گاه مردم **ندی** ... **نسی** فراموش کننده **نسی** چیز فراموش کرده شده

و چیز زبون که در منزل سفر از انداخته باشند و بدان التفات نکرده و دکوی پاک کردن حیض زنان صد
بالضم نشد بیا و شمشیر کشید و پیشی گرفتن شتر برده بکر شتران و جامه برکندن و گذشتن تیر از نشانه
و بالفتح موضع پیکان تیر یا بعد از جای پر تیر باشد که هنوز پر و پیکان ننهاده باشد نعی بالفتح خبر مرگ
کسی دادن و اظهار و شهره کردن نعی کسی و خبر مرگ و بالفتح و تشدید یا خبر مرگ دهنده و همچنین ناعی نفی
بالفتح راندن و رانده شدن و نیست کردن و نیست کردن و بکسر فا و تشدید یا آنچه بیندازد و دیلت
کند چو ثرد انچه بیفتد از دلو و آنچه بیندازد سمهای اسبان از سنگریزه و جز آن و آنچه بر دارد باد از خاک و جمع
زیر بیخ درختان مرادف نقبا و نیز سپر که از برگ خرما سازند و آنچه بشب نماید از لشکر عظیم و وجه هلد
نقی بالکسر مغز استخوان و پیه چشم و بالفتح و تشدید یا پاک و خالص نهی بالفتح چیزی بر سر چیزی نهادن و چیزی
بکسی اسناد کردن و نسبت کردن چیزی بچیزی و برداشتن و رسانیدن سخن بر وجه صلاح و بالضم و تشدید
میم و یاء فرزند و لحم و ... مغشوش که در آن مس یا ارزیز بوده باشد و از افلس نیز گویند نامی افزایش کنند
نواصی موی پیشانی و بزرگان قوم جمع ناصیه نواحی طرفها و گوشها نهی بالفتح باز داشتن و منع
کردن و بالکسر بعضی از آب بسیار که جای مانده باشد و نیز آمده ناهی باز دارنده نواهی باز دارندگان
جمع ناهیه نی بالفتح و تشدید یا ناپخته و خام و بالفتح نیه باب الواو مع الالف وباء بر وزن
بیاء پراو و باشیدن زمین و باء بالضم و غیره هزه مرگ عام که بسبب فساد هوا بهم رسد و ثوی بالضم اسنو
و جمعی بالفتح بیماران درد دندان وجی بفتحتین سوده شدن سم ستور و درد سم یافتن ستور و ذا با
داشتن و عیب کردن و وری بفتحتین آتش از آتش زنه بیرون کردن و علی است خلق عالم و رفا کبوتر و مط
بالضم اصناف مهابه و انگشت ... و شا بالکسر جامهای رنگین جمع وشی و ضو بالضم دست
و رو شستن برای نماز و بالفتح ایکه بدان دست و رو شویند وضی نیکو و پاک وکا بالفتح رفتن و پای
ره زیر نهادن و پامال کردن و بالکسر ... همزه باکسی ... کردن و جامه که بر هودج و جز آن بندازند
با جای بکسر زند وغا بالفتح فریاد و غوغا کردن و دد بغل کردن و آواز و غوغا و بالکسر و مد همزه با
... وعثاء بالفتح سختی سفر و عثا زمین نرم ریگستان وغا بالفتح جنگ و آواز و غوغا و فا
و عده بجا آوردن وفا و بالکسر و الفتح الکه با چیزی نگاه دارند و سپر وکاء بالکسر رسن بند خیک و کوزه
و سر بند هر چه باشد و لاء بالکسر دوستی داشتن و پیاپی کار کردن و دوستی و بالفتح مبرا شدن از
دیاران و دوستان و ناء بالفتح سست شدن و مانده شدن باب الواو مع الباء و اب بالفتح و سکون
همزه شرمنده و سر زیر کشیدن از شرم و شتر بزرگ و سم مقعادار و ثب بالفتح و ثوب بالضم و ثب

باب الواو مع الالف

باب الواو مع الباء

بجستن و وجوب لازم شدن و سزاوار شدن و افتادن و مردن و فرو شدن آفتاب و مضطرب شدن سبع
و وجیب طپیدن دل و وخب بالفتح مرد بد و ورب بفتحتین تباه شدن امر و وسب بالفتح بسیار شدن
گیاه در زمین و بالکسر گیاه انبوه و وصب بفتحتین بیماری و وصوب بالضم همیشه بودن و اوصب همیشه و دایم شد
و وطب بالفتح مشک شیر که از پوست بچه شیرخوار سازند و مرد سخت دل عهد و وظوب بالضم همیشه
بودن بر کاری و وغب بالفتح مردم نادان و متاع سفط و شتر فربه و اوغاب لیمن ظروف خانه و وقبه
بالفتح مغاکی در سنگ که آب در آن گرد آید و نادان و در روغن بچیزی در فرو شدن انقاب در آن و وکب بالفتح
پیاده خواستن و وکوب بالفتح آهو و ناقه فراخ گام و لوب بالضم پوستین و رسیدن و وهب بالفتح بخشیدن
و وهاب بخشنده بسیار بخشنده و همچنین وهابه و ها ازبرای مبالغه است و وهب بالفتح وامی مرادف
ویل **باب الواو مع التاء** وتاحه بالفتح اندک شدن و زبون شدن و وتیره راه سستی و حلقه
که بدان نیزه زدن آموزند و سپید پیشانی اسپ و گوشت ما بین هر دو سوراخ بینی باشد و وتره بالفتح رگی که
در اندرون سر ذکر میباشد و پرده که ما بین هر دو سوراخ بینی میباشد و گرداگرد چیزی و وثاجه
درشتی و آکنده گوشت شدن و وثیقه پیمان و عهد و وجبه بالفتح افتادن و شبانه روزی یکبار خوردن
و یکبار دوشیدن و وجوبه بالضم بددل شدن و خداوند جاه و بزرگوار شدن و وجنه بهر حرکت
موضع و بالاصح آدمی که بلند بر لب ست و جنات جمع و بالفتح و کسر جیم ملخی که از او کوفته سازند و بو و خوش
چوب کهنه که بخورند و وجهه بالکسر قبله و موضعی که روی بطرف او باشد و وجنه هر دو زن روی شکل و
خداوند جاه و خوب شکل و اجفه لرزه و ترسیدن و طپیدن و وحده یگانه شدن و تنها شدن و یکتی
و وحشت خالی و اندوه و تنهائی و دورماندگی و وخزه بالفتح و سکون خاء کرم سرخ که بر زمین میپیچد
و وخامه بالفتح دشوار و گران شدن و بیکار و ناسازکار شدن و واده آرزو کردن و وده
کلکون شدن و ودعه بالفتح و بفتحتین مهره است سپید و بمعنی امانت و وراثه میراث یافتن و میراث
بردن و ورده بالضم رنگ گلگون و بالفتح گل گلاب و ورطه بالفتح زمینی که در وی راه نباشد و محل هلاکت
و وراطه بالکسر فریب و ورثه بفتحتین میراث بزرگان و وازره گناه بردارنده و وزغه بفتحتین آفتاب پرست
و وسمه برگ گیاهیست که بآن موی را رنگ کنند و آن برگ گیاه نیل است و وساده بالکسر بالش و وساطه
بالفتح بزرگوار شدن و وسامه بالفتح نیکو روی شدن و وسوسه کارها ناصواب در دل انداختن
و آواز زیور و اندیشه بد و واسطه در میان بوده و میانجی و واسطة القلاده بهترین جوهر و مهره که در میان
قلاده کنند و وسیله نزدیکی و دستاویز و هرچه بدان نزدیکی جویند بچیزی و وسعه بالضم فراخی

الواو مع التاء

آفتاب پرست جانوریست مانند چلپاسه بقعان

وشمه بالفتح قطره باران و بکسر واشمه زنی که بر دست زن دیگر بسوزن نقش کند و مستوشمه زنی که
بر دست او نقش کنند وشایه بالفتح دروغ گفتن و از کسی عیبی باز گفتن و بسیار تر شدن و زائیدن — لب بودن صح
وصافه بالفتح خدمت کردن و بخدمت کاری رسیدن کودکان وصومه زنبلک کرد ابند و بند بچشم
و برقع وصایه بالکسر والفتح وصی شدن و پیوستن چیزی بچیزی و پیوسته گیاه شدن زمین و بهم
پیوستن گیاه و صیت اند و صیلت نیز فراخ و فراخی و گوسپند ماده که هفت بطن بچه ماده
زائیده باشد و در بطن هشتم بچه نر و بچه ماده بهم زائیده در زمان گوسپند وصلت اخاها یعنی پیوند
زاد بچه نر را با بچه ماده و او را آزاد کنند و این کار اسلام منع شد وصیفه کنیزک واصله زن موی — در زمان جاهلیت بود صح
پیوند کننده و مستوصله زنی که طلب موی پیوستن کند فی الحدیث لعن الله الواصله والمستوصله وصمه
بالضم عیب وصله بالضم پیوند و خویشی و بالفتح پاره چیزی واصیه زمینی که گیاه در وی بهم پیوسته
باشد وضاعه فرومایه شدن وضیعه زیان کردن و بار درخت و آنچه بر مردم لشکر از مال الصدقه
و گیاه و زیان در تجارت وضعه بالفتح نهادن وضاده بروزن لطافت نیکو روی شدن و روشن روی شدن
و پاک و خالص و بی عیب شدن واصحه صدائی که غایان بوده باشد در وقت خندیدن وضیمه گروه آدمیان
و طعام ماتم و فردی از هشیش و گیاه وطاوه نرم شدن زمین و نشستنگاه و پایمال شدن و بجا کردن غازی
اللهم اشدد وطأتك على مضر وطبه غراره و پینه و غبار و نوعی از خوردنی وظیفه چیزیکه برای مقرر شده — غراره جوال و شبکه معًا
باشد واعیه رفتن فریاد کننده و یاد دارنده و نگهدارنده و با معنی قول خدا تعالی اذن واعیه وفاده
بالفتح نزدیک پادشاه رفتن برسولی وفاق الحق وقت زمان و هنگام چیزی بدیدن کردن و زمان وقایه بالکسر
نگهداشتن وقاحه و وقحه بالفتح سخت شدن سم و سخت روی شدن و بی شرم شدن وقیعه بدگوئی
از عقب مردم کردن و بدگوئی در پس مردم و کارزار و چاهک ایکه در سنگ بوده باشد واقعه حوادث
و حال و کار و سختی جنگ و حادثه زمانه و قیامت وهقه سختی جنگ وکاله بالفتح والکسر وکیل شدن
و ضامن شدن ولادت بالکسر زائیدن ولایت بالفتح یاری کردن و بالکسر حاکم شدن و والی کسی
شدن و یار شدن و دوست شدن و یاری و پادشاهی و جمع شدگان برای یاری کردن مفرد و جمع آمده
ولوله بفتح هر دو واو بلا گفتن ولیده دختر و کنیزک ولیجه صاحب سر و دوست ولیحه بحاء مهمله
غراره پشم و صوف ولیمه طعام عروسی وهله بالفتح ترسیدن و نومیدن و ترس واهیه سست و دریده و
ازهم افتاده وهده بالفتح زمین پست و نشیب و زمین فراخ باب الواو مع الثاء ورث بالفتح میراث — الواو مع الثاء
بردن و میراث یافتن و بدر الورث شد از انبساکه درد ملک عرض میشود و لرزه و گلگونه که بسازند و برگ و نمود زنان

بماند

بنما انند واکرچه پیر باشد نماید جوان بنظر مردم بنماید وارث میراث برنده وطث بالفتح سخت زدن
پای بر زمین مرادف وطس وعث بالفتح نافرم کردن بکسر بهیت ... وزمین نغاب نرم چنانکه پای در آن
فرو رود واستخوان شکسته وات بالفتح زدن بعصا وجز آن وعهد بستن و بار ارنامک و عهد اخبار
وصفنا استوار باب الواو مع الجیم وثج بالفتح وسکون ثاء مثلثه سیر نقطه سطر و درشت و جوان
اکنده کوشت وجّ بالفتح وتشدید جیم دارو نیست که آنرا اکر ترکی کویند نام شهریست بطایف ودج بالفتح صلح
افکندن میان قوم و صلاح آوردن و خون کشادن سنه رک وداج اسپیدن و بریدن رک وداج و بفتحتین
رک کردن همچنین وداج بالکسر اوداج جمع وسیج نوعی از رفتار شتر مرغ وشج بالفتح بهم در رفتن وشیج
بهم در رفتن ونام درختیست که از آن نیزه سازند ولوج بالضم در آمدن چیزی بچیزی ولیج انچه در
میان چیزی بوده باشد واز جنس آن نباشد وهج بالفتح افروخته شدن آتش و بفتحتین افروختگی وسوزش
آتش وهاج بالفتح وتشدید ها درخشنده باب الواو مع الحاء وتح بالفتح وسکون تاء فوقانیه کمتر ان
اندک وزبون وبخیل وخسیس وجاح بهر سه حرکت پرده و پوشش واجاح بهمزه نیز آمده واپ ندانک که بخوح خدا
بپوشد وجیح استوار ومحکم وجامه سفید و استوار بافته وحواح مرغیست وسبک ویجد الف نیز آمده
ودح بالفتح دارو نیست که آن را زوفا عوز کویند و بفتحتین کوسفند که بر باده نر ود وذح بفتحتین
بول وسرکین که بر دنبه کوسفند واطراف آن چسپیده باشد وچسپیدن بول وسرکین وخشک شدن آن
بر دنبه کوسفند ووشاح بالکسر والضم حمائل واشح بنیله اسپیدن زمین ووضوح پیدا و روشن
شدن واضح آشکارا و روشن وضح بفتحتین و بالفتح روشنی وسپیده کشادگی راه و میان
برص قدم سره و پیرایه که از آن دم و د بیار ساخته باشد و دندان و بیشه وضاح بالفتح و تشدید ضاد
معجمه مرد سپید رنگ جمیل و مرد برص و لقب جذیمه ابرش و استخوان سپیدی که طفلان شبها مهتاب بدان
بازی کنند و در عرب و هند متعارفست وطیح بفتحتین سرکین قد که بر سم و چنگال ستور و مرغ
چسپیده باشد وقح بالضم و بضمتین شوخی و سخت شدن سم چهار پا و بی شرم شدن ووقاح بالفتح
بی شرم و سم سخت و دی و سخت و همچنین وقح بکسر قاف و فتح بضمتین جمع ولیح و ولاح غرارها پشم و پنبه
جمع ولیحه ویح بالفتح کلمه ترحم چنانکه ویل کلمه عذاب باب الواو مع الخاء ودخ بفتحتین سست شدن
ونرم شدن خمیر و وسخ بفتحتین چرک و چرکناک شدن دست و جز آن و بکسر سین چرکین ووضوخ بالفتح
بیم دلواب ولخ بفتحتین نام کیاهیست وءاد بالفتح و سکون همزه زنده در کور کردن و آواز سخت کردن
و آواز سخت ووئید بالفتح آواز سخت و رفتار آهسته وبد بفتحتین بد حال شدن و خشم کردن و بد حال

الواو مع الجیم

الواو مع الحاء

مع الخاء

مع الدال

وند بفتحتین هیچ و هیچ زدن و دندان و بلند نبودن و کوش رجود مسنی و بانتن مطلوب حین الفتح
اند و هکین شدن و بالکسر توانکر شدن وحد تنها شدن و یکانه شدن و یکانه و نسیج الواحد ممتاز و منفرد
و بضمتین تنها و یکانه و بالکسر دوستی و لحد یکی وحید یکانه و تنها وخد نوعی از رفتار شتر وداد
بالکسر دوستی داشتن و بالفتح آرزو کردن و خواستن ودک بهر سه حرکت ودک بمد دال دوستی داشتن و بالفتح
میخ و کوه بست وودک رک کردن ورود در آمدن وورد بالکسر پاره از خواندنی و جزان کر وظیفه باشد
و با آمدن و با ب آینده کان از مردم وشتر و تشنه کان لقوله تعالی ونسوق المجرمین الی جهنم وردا و منزل و نوبت
اب نوبت شیر و شیر رونده سرخ رنک و اسب کلکون و بالفتح کل کلاب و اورد در آینده و راه و وراد الشعر
او بجیه لی و اورد الشعر دراز موی وساد و وساده بالکسر بالش و بالدو وسد بضمتین جمع وصید
استان در و کاهها کرینچهای انبیم نزدیک باشد وطد بفتحتین استوار کردن و با بر جا کردن و کران
سنک کردانیدن و ثابت داشتن و بجای داشتن و سخت بزمین انداختن وطائد تواعدبنا و الطد
ثابت وعد بالفتح نوید دادن و این در خیر مستعمل شود چنانکه ابعاد ووعید در شر بکار بردن و اعد
افراد وعده کننده و عید ابعاد و موعود کرده شده وغد بالفتح حد منکر دن کسبر انچه خوردنی و
ناکس و فرومایه و خادم قوم و نیز ی از شیرهای کار کرایشان هیبت نیست و کودک وفد بالفتح بر سوی پیش کسی
رفتن و سر کوه و ریک جمع وافد نیز آمده وافد بر سوی پیش کسی رونده و انکه برمرکب بجنیب سوار شود و اشتر
پیش رو و جمع وفود وادفاد جمع الجمع ووافدان بلند دو رخسار و وقود بالضم فروخته شدن آتش و همچنین
وقد و وقود و بالفتح هیزم و آنچه بدان آتش افروزند ووقاد بالفتح و تشدید قاف شعله زدن و افروخته
و اقد بکسر قاف برافروزنده آتش وکد بالفتح قصد کردن رکاد بالکسر رسن کر بو بند و بشدن بر
گاو بندید ولد بالضم و بفتحتین فرزند مفرد و جمع آمده و بالکسر بچه ولید کودک و بنده ولدان وولده
بالکسر جمع و نام بدنه الله وولیده دختر کوچک و کنیزک والد پدر و کوسپند آبستن وهد بفتحتین
سینه کرمای شب وهاد بالکسر منتها نیز جمع وهده باب الواو مع الذال وجذ بالفتح جا هک
که دره ا ما باشد وجاز جمع وقذ بالفتح بچوب زدن و کشتن چیزی را و سست کردانیدن و غلبه کردن
خواب و ضعف کردن از بسیاری عبادت یا بیماری وقید لاغر و بی قوت باب الواو مع الراء و اد
بالفتح و سکون همزه ترسانیدن و بر بفتحتین پشم شتر و پشمناک شدن و بار بالفتح زمین عاد و بر بالکسر
تنها و طاق کردن و بفتحتین زه کمان و بار رسانا و اوتار جمع بالفتح و کسر تاء فوقانیه کم کردن حق کسی و بر بالکسر
ابسر بزم و بفتحتین ثار بالفتح و بفتحتین ابکش در دم کرنا هراد وی آشتن شود و سبابا کشته کردن کشتن

مع الذال
۷ ابکیر کرد و
مع الراء

وجود بالفتح دارویی که در درد دندان بزنند و جر بفتحتین ترسیدن و بکسر جیم ترسنده و جار بالفتح والکسر
خانه کفتار و حر بالفتح کینه و بفتحتین کرمکیست سرخ در زمین چسپیده و کینه داشتن و زر بالفتح کنا
و ترک کردن وازر ترک کننده و زر بالفتح پناه و کوه و بالکسر کرانی و کناه و پشتاره جامه و سلاح اوزار
جمع و برداشتن بار بر پشت و غلبه کردن و زیر معروف وانکه در بار برداشتن با کسی شریک باشد و شر
بالفتح دوش و نیک کردن دندان و بریدن چوب باره و صر بالکسر عهد و نباله و عهد نامه و ضر بفتحتین
چرک و چربی و بوی ناخوش و چرک ناک شدن و طر بفتحتین حاجت و عر بالفتح دشوار و اندکی از احسان و سختی کردن
و کینه و خشم و غر بفتحتین پر شدن سینه از خشم و کینه و غر الحبش بانک لشکر و فر بالفتح البسیار و تمام و
بسیار کردن و فور تمام شدن و بسیار شدن و قر بالفتح کرانی گوش و گران شدن و گران کردن گوش را
و شکافتن استخوان و بالکسر بار خر و استر چنانکه وسق بار شتر و قار بالفتح آهستگی و آهستگی کردن
و بالکسر مرتبه و حرمت چنانکه سعدی گوید مصرع تو بر سر قدر خویشتن باش و وقار و قور بالفتح
آهسته و قیر مغاک در کوه مرادف وقیره و کر بالفتح آشیانه مرغ و کور جمع و با شیانه در آمدن و دویدن
اشتر و اسب و پر کردن مشک و اکر مرغیکه در آشیانه باشد باب الواو مع الزاء وجز بالفتح کوتاه
کردن سخن و ز بالفتح و تشدید زای ابطا ای مخفف او ز و چیز اندک و جیز بالفتح چیز اندک و خز بالفتح وزا
معجمه چیز اندک و نیزه و خنجر زدن و سوزن زدن و آمیختن و شز بفتحتین جای بلند و سنجها و شاز جمع و عز
بالفتح اشارت کردن و بیش رفتن و فز بالفتح و بفتحتین شتاب و سفر و جای بلند و کز بالفتح بمشت زدن و سوختن
و نیزه زدن و دفع کردن و هز بالفتح به دست زدن و سخت زدن باب الواو مع السین وجس
بالفتح آواز نرم کردن و کوفتن دل و در دل ماندن چیزی و آواز نرم و لجس بدل دراینده و دس بالفتح آواز
گناه کردن و بد و پوشیده شدن بر کسی و پوشانیدن و دفن و رس بالفتح گیاهی است زرد مانند
اسپرک کذا فی الصراح اما مخفی نماند آنکه ورس غیر اسپرک است زیرا که در غیر بلاد یمن کم یافته شود و اسپرک را
زریر گویند که سرخ باشد اما آنچه زرد باشد چون بکار برند چند برسال باقی باشد و پوشیدن جامه رنگ کرده
بدان مقوی باه باشد و اسپرک را زریر گویند و ریس جامه رنگین بورس و سواس بالفتح اندیشه بد که در
دل خطور کند و آواز نرم سگ و صبا و آواز پیرایه و هر آواز نرم و نام دیو و بالکسر اندیشه بد در دل افکندن
وطیس تنور آهنین و حمی الوطیس سخن گرم شدن تنور یعنی سخت شدن جنگ و کارزار و طس بالفتح بوده
زدن سنور سر خود را و شکستن و قس بالفتح پوست باز کردن از جراحت و ریش و کرفتن جرب و بند شدن خشم
و جرب و کس بالفتح کم کردن و کم شدن و بفتحتین کمی و لاس بالفتح و تشدید لام کرک و مس بالفتح کوفتن

الواو مع الزاء

الواو مع السین ١٦

وسپردن وسخن چینی کردن وسخن چینی زدن ولیس وای واین کلمه در محل استغفار گویند باب الواو

مع الشين ولش بالفتح مثناه دو نقطه اندك وزبون از هر چیز وحش بالفتح جانور دشتی وخشی واحد

وحشك خالی وگرسنه وخش مرد زبون وفرومایه ونام شهر نسبتش بنوزانت وروش بالضم گرفتن

طعام خوردن وناخوانده بطعام حاضر شدن وارش نیز زننده وناخوانده بطعام آینده وورش بالفتح نام دارو

است اندوهاه دراء وشواش بالفتح وفش بالفتح نام مردی وجنبیدن باب الواو **مع الصاد** وبص

درخشیدن ودص بالفتح سخن انداختن وصوص بالضم سوراخ کردن پرده بمقدار چشم تراز وبی

نکرند وصواص بالفتح نوعی بندجوزد وسنك بد میان زمین وصاوص جمع وقص بالفتح کردن شکستن

وبفتحتین کوتاهی کردن وکوتاه شدن آن واش وهمه خورد که با نان افزوند وماین بدفرض

نصار کوه که بر دران ذکوه واجب نشود ووقصا آنکه گردنش شکسته باشد وهص بالفتح شکستن وسخت پامال

پامال کردن ونیز سخت انداختن باب الواو **مع الضاد** وخص نیزه زده شده وخض بالفتح جستن ونیزه

زدن وفض بالفتح شتاب وفاض بالکسر کیسها چرمین که زاهد نیز سازند جمع فضد ومض وومیض

وومضان درخشیدن برق بی آنکه پراکنده شود درابر باب الواو **مع الطاء** بوط بالضم ضعیف رای

شدن وهمچنین وبط بالفتح وبفتحتین وابط ضعیف بیدل ووبط بالفتح باز داشتن وخط بالفتح

پیدا شدن سپیدی موی ونیز نیزه زدن چنانکه گذرا شود وبشتاب رفتن ووراط بالکسر نیک کردن گوسپند

از میان گوسپندان ووسط بالفتح میان چیزی وبفتحتین میانه رفتن ومیانه ووامنی برگزیده وبرد گوار

وسیط میانه وبزرگوار وانکه در نسبت میانه بود در محل رفیع باشد وسوط بالضم میانه رفتن

ووبالفتح نوع خانه ایست که از موی ویشم سازند وشتر ماده که بسیار شیر دهد چنانکه یکبار ظرف پر شود

وواسط نام شهری معروف وواسط الکور پیش پالان شتر وسابط میانچیها جمع واسطه وطوط

پرستو که از خطاف نیز گویند مرد ضعیف شیره را نیز گفته اند ولقب شاعری معروف ووط بالفتح آب

کبیر ومغاك در زمین سخت یا کوه که در ان آب گرد آید وهمچنین وبط وقاط جمع واندافتن ودفتن جزوی

کمان ویوم الوقیط روز جنگ میان بنی تمیم وبکر بن وائل ووهط بالفتح زمین نشیب ونام موضعی است که عمرو بن

عاص دران بود باب الواو **مع الظاء** وشظ بالفتح شکستن استخوان دست وجز پاره در بن دسته تبر

کردن تا استوار شود وشیظ جماعتی از مردم که متفرق باشند وشایظ چیزهای زاید که بکار نباید ووعظ

پند دادن واعظ پند دهنده ووعاظ بالضم ونشتید عین جمع وکظ دفع کردن وباز استن باب الواو

مع العين وجع بالفتحتین درد منده وبحوز هلوجاع جمع ووجعوز درد مند شده وجع درد ناك

مع الشين

مع الصاد

مع الضاد

مع الطاء

دراط کالکاف فی الصغیر الجمع بین متفرق او عکسه او ان بجمعها فیا فاد غیره او وهذه فی الارض لیدلاه اها المصدق او ان یفرقها او هو ان یقول احدهم للمصدق عنده فلانا صدقته ولیست عنده

الواو مع الظاء

مع العين

وداع بالفتح بدرود و ودیع و وداع ترسا و ترک کننده و ودایع امانتها جمع ودیعه و ودع
بفتحتین مهره سپید که از دریا بیرون آرند و قلندران میبوازند و بعضی گفته اند از جنس صدف است و ودع آکوم
میباشد و ورع بفتح الواو بکسر الراء پرهیزکار و ترسنده و بیدل و چیز خورد و روع بالضم والفتح بیدل شدن و چیز
و کوچک شدن و کوچک وزع بالفتح باز داشتن و اول و آخر لشکر را فراهم آوردن و وازع باز دارنده و
سگ شبان و مهتر و سالار لشکر که صف را برتیب دارد و سلطان و حاکم و وزوع بالضم برانگیختن
کسی را بر چیزی وسع بالضم فراخی و توانگری و دست رس و توانائی مرادف وسعت و بفتحتین اسب فراخ گام
و همچنین وساع بالفتح و وسیع فراخ و نام اسپی است واسع فراخ و احاطه کننده و دریابنده چیزی
و نام ایزد تعالی از نامهای خدا وشع بیا بالا برآمدن وشوع بالفتح داروی که در دهان یا در بینی کنند و وشیع
درخت خشک که افتاده باشد و شاخ ریزها و کیاه بافته از ریشه درخت خرما و چوب آن که بر بام خانه افکنند
تاگل بر سران ریزند و پرچینی از درخت و چوبی که بر گرد باغ کرده شود و وشایع جمع و وشیعه ریسمان غلوله ریسمان
و لقمه طعام است و وصع بفتحتین مرغ غلیشنجه و در برابر کنجشک و بعضی گفته اند بچه کنجشک و وضع بالفتح نهادن
چیزی و بجائی و زاییدن و امانت نزد کسی گذاشتن و بستانیدن و مقنعه انداختن از سر همچنین موضع و موضوع
و از مرتبه خود افکندن چیزی را و بالضم در آخر طهر آبستن شدن زن و بچه که در آخر طهر پرستار شود و وضیع
خرماء تر که خشک ناشده در ظرف گذارند و فرومایه و ناکس و امانت و اوضع طهنه چیزی و زنی بمقنعه و وضایع
بارها و درختها و شوه کیاهها جمع ضیعه و وعوع بالفتح روباه و مرد زیرک و وعواع آواز و غوغا و گروه
مردم و مرد رشت آواز و بز کوهی و وقوع بالضم و سکون واو افتادن و فرود آمدن مرغ و وقع بالفتح جای بلند
و سر کوه و سختی کرما و بیمناک درانداختن و سنگ از هر جنس درانداختن و تیز کردن مردم را بسخن و کارد و شمشیر را
بفسان و چکش زدن بر چیزی و بفتحتین سنگ و قعر بکی و سوده شدن پای و تنگ شدن سم ستور از سنگ و از زمین درشت
و درد ناک شدن پای از برهنه پائی و وقیع ستیم که سنگ و سوده شده باشد از سنگ و زمین سخت و کارد و شمشیر
تیز کرده بسنگ و سوهان واقع افتاده و مرغ فرود آینده از هوا و فعل مشکل خلاف لازم و نسر واقع ستاره ایست
برابر نسر طایر و وقاع بالکسر کارزار کردن و جماع و بالفتح و تشدید قاف عیب کننده مردم و وقایع کارزارها
و بد کوئیها پس مردم و بد کوئیها و آبگیرها که آب باران در آن جمع شود جمع وقیعه و وکع بالفتح گزیدن مار و کزدم
و بدست زدن پستان گوسفند را در وقت دوشیدن تا شیر برون آید و سر زدن بچه پستان را بوقت مکیدن
و بفتحتین انگشت ابهام بر سبابه افتادن و بر هم افتادن انگشتان و سخت شدن و وکیع سخت و محکم و نام مردی
دانشمند معروف و مشکی که آب زان تراود و ... که خوش نگند و بعضی بمعنی استادی نیز گفته اند و لوع بالفتح

غلوله کلوله بود

حریص شدن بچیزی و حریص ولیع غنچه ناشکفته از خرما و جز آن که از طلع گویند والع دروغ گو ولیع
بالفتح دروغ گفتن و باز داشتن و بفتحتین حریص شدن **باب الواو مع الغین** **وبغ** بفتحتین هلاک شدن و
گناه کار شدن و گناه و مرد کم عقل **وثغ** بالفتح نافه او شبه سلخ و آن رگی است که در اندام نافه کنند یا بر پیچه
غنچه را دو پیچ گویند دار و سبز هندوانه از درجه تیز کوبند **وزغ** بفتحتین اقلب پوست **وشغ** بالفتح چیز اندک
وتوغ بالضم آب خوردن سالته و جز آن و همچنین **ولغ** بفتحتین **باب الواو مع الفاء** **وجف** بفتحتین و جیف
طپیدن و نوعی از رفتار شتر و جنبان و لرزان شدن **واجف** طپنده و لرزنده **وحف** بالفتح و بفتحتین گیاه انبوه
و موی بسیار و انبوه و نیکو و مال بسیار **واحف** گیاه سبز بسیار و نام موضعی است **وحاف** سنگهای بسیار و جمع
وخف بالفتح در آب زدن خطمی تا لعاب از آن بیرون آید **وخیف** خطمی بدست مالیده **ودف** بالفتح چکیدن
خون و آب و روان شدن آن **ودیف** بشتاب رفتن و خرامان رفتن **وریف** فراخ افتادن سایه و بالکسر
وسبز و سیر آب شدن گیاه **وارف** فراخ و سبز و تازه **وزیف** شتافتن در رفتن **وصف** بالفتح بیان کردن
وصف بیان کردن **وصیف** خدمتکار و کنیز **وصاف** بتشدید صاد بسیار وصف کننده **وطف**
بفتحتین دراز ابرو و دراز مژه شدن و بسیار شدن باران و خوش عیش شدن و کوتاه شدن موی گوش شتر
و موی مژه او **وظف** بالفتح کوتاه کردن پای بند شتر و پیروی کردن **وظیف** بالفتح یکی ساق و ذراع شتر
و اسب و جز آن که در زیر رسغ است **وظایف** روزیها از طعام و خدمت کار روزگار و مانند آن جمع
وظیفه **وعف** بالفتح و بفتحتین ضعف بصر و چیزی که بر شکم بز نر بندند تا کشنی نکند **وقف** بالفتح
دستبانه از عاج و ایستادن و وا داشتن و مطلع شدن بر چیزی و وقف کردن چیزی را بر فقرا **وقوف**
دانستن و ایستاده کردن و وا داشتن **واقف** ایستاده و داننده چیزی و گروهی از انصار **وکف** بالفتح
چکیدن باران از سقف خانه و چکیدن آب از چیزی و نطعی که بر سران می بستند و بفتحتین گناه کار شدن و عیب
ناک شدن وکف عیب و گرانی **وکاف** بالکسر الاکاف اسپ و جز آن **وکوف** بالفتح شتر ماده
بسیار شیر **وکیف** پیاپی چکیدن باران از سقف و چکیدن آب از چیزی **ولاف** بالکسر الفت کردن و نوعی
اندویدن و با هم آمدن و نوعی پیاپی آمدن **وهف** **وهیف** بالفتح سبز شدن گیاه و برگ بر آوردن
باب الواو مع القاف **وبوق** بالضم هلاک شدن و همچنین **وبق** بفتحتین **وثوق** بالضم اعتماد و
استواری **وثاق** بالفتح و الکسر بند **وثیق** استوار **ودق** بالفتح باریدن باران و نزدیک شدن و
آرام یافتن بچیزی و گشن خواستن ماده بان و ودیق بمعنی ماده گشن خواه است **وداق** بالکسر و **ودقان** بفتحتین بدانی کردن
ذوی داردو گو یا از هر دو طرف مناید **ودوق** و **ودیق** ماده بان گشن خواه **ولدق** ... **ورق** بالفتح

العین الواو مع الفاء الواو مع

دو حیقه ا لیست که در وضع نافه میبندند ۱۵

الواو مع القاف

برکار درخت چنبیل و برک براو زدن درخت و بالضم تاساکه باران بدان نباشد و اوراق جمع ورق و بالکسر
و فتح واو و کسر را ادم و بمعنی مسکوک جمع ورق آمده و بفتحتین برک درخت و کاغذ برنده و نوجوانان و مال از درم
و دینار و گوسپند و شتران و بزان و پاره خون که گرد شده بر زمین افتاده باشد و وداق بالفتح شتر زمین
از گیاه و زمین سبز پر گیاه و بالفتح و تشدید راء کاغذ برنده و کاغذ فروشنده و مرد بسیار نویسنده و وسق
بالفتح گرد کردن و راندن و بار کردن و بار داشتن و بار گرفتن و آبستن شدن شتر ماده و بفتحتین بار شتر
و مقدار شصت صاع و واسق شتر ماده آبستن و وساق بالکسر جمع و وشق بفتحتین تباه کردن گوشت و جانور
است که از پوستش پوستین سازند و آن پوستین را نیز گویند و وشیق گوشت تباه کرده و واشق بکسر شین
نام سگی و نام مردی است و عاق بالضم آواز شکم ستور در وقت رفتن و آواز غلاف قضیب چارپا در وقت
یاد زدن قضیب و همچنین عنق و عقق بالفتح و کسر عین بمعنی و فاق بالکسر سازگاری کردن و وفق بالفتح
موافق آمدن و سازگار شدن و سازکار و بسر شونده و فواق بدل و نام درختی است و بعضی گفته اند نام جائی
است و لوق بالفتح شتافتن و همیشه رفتن در رفتار و زدن شمشیر و نیزه و جانوری و نوعی از رفتار
نامر و موق بالفتح دوست داشتن و امق بدوستی دیدن و نام مردی است که عاشق عذرا بود و هوق بالفتح
و بفتحتین کند و واق پرنده ایست که پشت صحرا و ماهی منجمد و مانند بو بسیار میشود باب الواو مع الکاف
و دک بفتحتین مردم چربی گوشت و فربهی ماکیان و وراک بالکسر پاتابه یا بالش که در پیش پالان شتر بندند
و وروک بالضم پهلو خفتن و بر سرین نشستن و ورک بالفتح و کسر را سرین و یکطرف ران و بسکون
را نیز آمده و ورک بضمتین جمع و سک بالضم و الفتح شتافتن و شتاب و شاک بالکسر یا یک بکر شتاب
کردن و ونک شتابیدن و نیز دوچیزی و عک بالفتح تیزی تب و ضعیف کردن تب کسی را و کواک
بالفتح بمعنی لرزنده و ویحک کلمه ترحم با کاف خطاب بمعنی ترحم است مر تو را و ویلک بمعنی وای تر اولیا
بحذف لام نیز آمده باب الواو مع اللام وال بالفتح و سکون همزه و وول بالضم پناه و پناه بردن
و وبل بالفتح باران بزرگ قطره باریدن و سخت و دشوار شدن و گران و ناگوار شدن و وبال بالفتح ناگوار
و دشوار شدن و وابل مثله است و باران بزرگ قطره و وبیل دشوار و ناگوار و پشته هیزم و عصاء
بزرک و ثل بفتحتین رسن از لیف خرما و وثیل لیف خرما و نام مردی است بمعنی عصا هم آمده و وجل بفتحتین
ترسیدن و بکسر جیم ترسنده و وحل بفتحتین گل و لای افتادن و ذائل آینها و نادها نقره جمع وذیله و ذل
بفتحتین جانوریست مشابه سوسمار و سقنقور و وسیل و سائل جمع وسیله و مغیران گوشت و شکل
بالفتح پیاله و نام کوهیست بتهامه و چکیدن آب و آبها گران شدن خانه و خران و وشول بالضم ستیزه

الواو مع الکاف

الواو مع اللام

دکی

وکمی مانده و بهره و بالفتح ناقه که از پستان او شیر چکد از بسیاری شیر و اشل ابچکانند و چکنده وصل
پیوند و پیوستن ضد هجر و پیوند کردن و مانند و صول و مثله سبب و اصل بمعنی پیوسته و پیوند کننده و نام مرد
وصائل جامها مخطط یمانی وصال بالکسر بکسیه پیوستن و کاری پیوسته کردن وعل بالفتح بز کوهی و جاموس بکسر
عین مرد فرومایه و بز کوهی و وعول و اوعال جمع و وغول بالضم بر درخت رفتن و پنهان شدن و وغل بالفتح در جنس
شراب ناخوانده آمدن و شرابی که واغل خورد و مرد فرومایه و انکه بجهت خوردن خدمت کند لوتیان و بکسر غین بدینجا
واغل انکه ناخوانده بمجلس شراب آید و وقل بالفتح درخت مقل و بز ماده بر کوه و همچنین و وقول بالضم و بکسر قاف
... کوه و ... سهام رد و هر چیز که بر قله کوه بر آید وکل بالفتح کار بکسی واگذاشتن و همچنین وکول
بالضم و بفتحتین مرد عاجز که از عاجزی خود را بمردم واگذارد و وکال بالفتح والکسر کاهلی کردن در رفتن
و وکل انکه کار وی باو گذاشته شود وهل بالفتح دل کسی بجای دیگر رفتن که مراد او نباشد و بیلا و ورد در چیزی
بی قصد و بفتحتین ترسیدن و غلط و سهو کردن و ویل بالفتح وای و سختی عذاب و نام وادی در دوزخ باب
الواو مع المیم وام بالکسر و مثله بر وزن کتاب موافقت کردن و مباهات کردن و وثم بالفتح کوفتن
و شکستن ... و ثیم اکنده گوشت و جوم بالضم خاموش شدن از اندوه و خشم و سخت
کم شدن و سخت غمگین شدن و وحیم سخت گرم و بحاء مهمله نیز آمده و وحم بفتحتین نشانها و بناها در
راهها و صحراها و وحد و وحام بالکسر نام حیوانیست که در شوار آبستن شود و انچه آرزو کند زن آبستن
چیزها از طعام و همچنین نام بالفتح و وخم بالفتح فصل کردن و بالفتح و کسر خا گران و دشوار و بدگوار
و ناسازگار شدن و همچنین وخم و وخام بالکسر جمع و وخام بالفتح ناگوار و دشوار شدن و ناسازگار
شدن و همچنین وخم و وذم بالفتح دوالهای اطراف دلو و بریده شدن دوالها و گوشتها مانند
ثالیل در رحم ناقه که از ولادت او را باز دارد و ذام بالکسر شکنبه و وذمها جمع و وذمه بالفتح و ذام
هدیها و نذرها که بزاه بیت الله فرستند جمع و دنبه و ورم بفتحتین اماس و ورام جمع و اماسیده و ورم انفه
یعنی پر باد شد بینی او و غضب کرد و وزم بالفتح برگرد در افتادن در خوردن و وزیم گوشت خشک سوده
و ملخ و جزان بریزه و سبزی دسته کرده و مرد بسیار گوشت وسم بالفتح نشان کردن و داغ کردن و نشان
و همچنین وسمه و وسمی باران نخستین بهار وسام بالفتح نکورو و خوب صورت شدن و همچنین وسامه و وسیم
نکوروی و وشم بالفتح نقش و نگار و وشام بالکسر جمع و نام شهریست زنیامه و نقش کردن بر دست و جز آن
بسوزن وصم بالفتح عار و عیب و شکاف و وضم بالفتح گوشت بر تخته نهادن و جز آن و بفتحتین تخته و
بوریا و جز آن که بر آن گوشت نهند و وغم بالفتح کینه و حرص و اوغام جمع و کینه ور شدن و جنو غیر محقق

الواو مع المیم

بز ... وحم بفتحتین آرزو کردن آبستن ...

دادن کسیرا و وقم بالفتح کشیدن عنان و باز داشتن کسیرا از حاجت باز گردانیدن و غمگین کردن و خوار
گردانیدن و زدن و قهر کردن و پایمال کردن زمین و گیاه ان خوردن و وکم بالفتح غمگین شدن و
غمگین کردن و پایمال کردن زمین و گیاه آن خوردن و ونم پنجال معکوس و پنجال کردن ان و وهم بالفتح رفتن دل
بسوی چیزی بی قصد ان و گمان بردن و بفتحتین غلط کردن در حساب و حیران و کشوده شدن باب الواو
مع النون و ونن رگی است که چون بریده شود صاحبش بمیرد و ونّ بالفتح برلشدل زدن
و وتون بالضم دایم شدن و واثن دایم و ثابت و بثاء مثلثه نیز آمده و واب و ان ظلم و وثن بفتحتین بت و اوثان جمع
و حبلان بالکسر زاستن و خشم کردن و وجن بالفتح کوفتن گاذر جامه را و وجین کرانه وادی و زمین درشت
و هموار و فراز و نشیب که در دامن کوه باشد و وحدان بالضم جمع واحد و ودن و وذان بالکسر تر کردن بچیز
لاغر زادن و در کار عروسی ایستاده کردن و وزن بالفتح سنجیدن و سنجیده نهادن و ناسنجیده شدن
و کوشر کوه و سنجیدگی و وزن و حضار دو ستاره اند که نزدیک سهیل بر آیند و وزان بالکسر سنجیدگی و هم
وزن آمدن و بالفتح و تشدید زاء معجمه وزن کننده و وسن بفتحتین خواب و بیهوش شدن از بوی زشت چاه
و حیران و وسنان بالفتح خواب کننده و انکه در ابتدای خواب باشد و وضن بالفتح نوار و حیران بافتن و چیزها مرصع کردن
و وضین نوار شکم تاب هودج را بر شتر بندند و وطن بفتحتین جای بودن و جا نامن کردن مردم اوطان
جمع و وکن بالفتح نشیمن آدمی و بر سر خانه نشستن مرغ و آشیانه مرغ و بالضم فرود آمدنگاها و آشیانها جمع وکنه
ست و لهن و ولهان بفتحتین حیران شدن و بیهوش شدن و ولدان بالکسر کودکان و بندگان جمع ولید است
و وهن بالفتح سستی و سست کردن و سست شدن و شتر انبوه و شتر سطبر و پاره از شب و نزدیک نیم شب باب
الواو مع الهاء و وبه بالفتح و زیرکی و کبر و باک داشتن و وجه بالفتح روی و راه و اول روز و طور و طریقه
و برابر و جهه جمع و وجاه بالضم و الکسر برابر و وجیه خوب روی و روشناس و خداوند جاه و بزرگی و فرزندی که
در وقت ولادت سر او پیشتر بیرون آید نام آن اسپی است و وره بفتحتین کم عقل شدن و حیران شدن از ترس
و وقه بالفتح فرمان بردن و وافه و وافه ترسائی که همیشه مقیم کلیسا باشد و وله بتحریک حیران شدن
و واله سرگشته و شیفته و بتحریک دوستی ماده که بر بچه خود بغایت عاشق و شیفته باشد و ویه بالفتح کلمه استلذاذ است
و کلمه تحریض با استلذاذ و معنی ان بفارسی چه خوش باب الواو مع الیاء وای بالفتح و سکون همزه وعده
کردن و واجب کردن و بفتحتین کوه خر و اسب و حیران و وثنی بت پرست و وحی دل انداختن چیزی و پیغام
در رسانیدن خفیه با کسی و نوشتن و پنهان سخن گفتن و اشارت کردن و پیغام خدا و کتاب و سخن پوشیده و بکسر
حاء و تشدید یا زود و جلد و نزدیک و وحشی جانور صحرائی رمنده و جانب چپ جانب هر چیز و پشت کمان

پنجال بعید ضد ...
الواو مع النون
و حبد بالمال و حبا
بالضم والکسر لغة ...
الواو مع الهاء
الواو مع الیاء

وجبانیه پیر مرکب که از ان طرف بران سوار شوند **وخی** بالفتح قصد کردن و توجه بجائی نمودن و راه **وادی**
جای کشاده میان کوهها و تلها و پشتها که سیلاب از ان روان شود **ودی** بالفتح خون بها دادن و فرو هشتن
بیمار یا قضیب خود را تا بول نکند یا کشتی کند و بیرون امدن ودی از ذکر و هلاک شدن **وادی** که از قضیب بیرون اید
بعد از بول و بدین معنی بکسر دال و تشدید یا هم امده و نیز بکسر دال و تشدید یاء درخت خرما جمع و مغز امده **وری**
بالفتح بیرون امدن اتش از اتش زنه و خوردن ریم درون اندرون و مبتلا کنده شدن مغز در استخوان و فربه شدن
و سمی یاران اتش زنها **وشی** بالفتح رنگ کردن جامه و جامه رنگین **واشی** دروغ کو و سخن چین و وشاه جمع
وصی بالفتح پیوستن و بتشدید یاء انکه با و چیزی وصیت کرده شود **وعی** بالفتح یاد کردن و نکهداشتن و جمع
شدن ریم در جراحت و بسته شدن استخوان شکسته **واعی** نگاه دارنده و یاد دارنده **وفی** بالفتح تمام شدن
و نیست باشدن **وافی** تمام و بسیار **واقی** نکاه دارنده و پرهیز کننده و ترسنده و ذنبی که پشت را اخراج
نکند و نام مرغیست که از اصرد نیز کویند **ولی** بالفتح نزدیک شدن و دوم باران امدن و بتشدید یاء باران
دوم بعد از وسمی و دوستدار نده و دوست یار و نزدیک و متکفل کار کسی **والی** حاکم و نزدیک **وفی**
بالفتح سست شدن و کند شدن و مانده شدن **وهی** بالفتح سست شدن و دریده شدن و شکافته شدن
مشک و جز ان باب الهاء مع الالف **ها** بهمزه حرف تنبیه است و بمعنی بگیر نیز امده و بهمزه نام حرفیست
از حروف هجی **هاء** بکسر همزه بمعنی بخش و بده **هؤلاء** بمعنی اینجماعه **هباء** بالفتح غبار و کرد که از روزن پیدا
شود در شعاع آفتاب **هجاء** بالکسر نکوهیدن کسی را و هجی کردن حروف هجی را و بمعنی شمردن زن شوهر را
هداء بالکسر زن را بخانه شوهر فرستادن و بخانه اوردن **هدی** بالضم راه راست نمودن و راه راست
هدایا چیزها که بتحفه برند جمع هدیه **هردی** و **هردی** بالکسر زرد چوبه **هزء** بالضم سخریه و استهزا
کردن **هلا** بالفتح لفظیست که بدان رانند ناسبکو یند و حرف تنبیه است و بتشدید لام حروف تحضیض
است بمعنی چرا نه **هناء** بالکسر و مد همزه قطران و مالیدن ان بر شتر و کوارا شدن **هنا** بالفتح عطا دادن و
کوارا شدن طعام و بالکسر عطا **هنیئ** بر وزن بدیع کوارنده و انچه بی مشقت حاصل شود **هندباء**
بالکسر و فتح دال و کسر آن و باء موحده بهمزه و بغیر همزه کاسنی **هوا** ارزو کردن و دوست داشتن و بی فرزند
شدن مادر و خالی و عنصریست از عناصر اربعه که زیر کره نار است و انچه از روی خواهش نفس باشد **هیجاء**
بالفتح و بهمزه و بغیر همزه کار زار باب الهاء مع الباء **هبه** بالفتح و تخفیف باء بخشش و ببینید اروسلمنا و بالفتح
و تشدید با بیدار شدن و روان شدن نیزه و شمشیر در مضروب **هبو** بالضم و زیدن باد و همچنین هبیب
و امدن و ایستادن بکار زار **هبوع** بالفتح باد کرد انگیز و **هبیب** بر وزن صهیل **هنبا** بالفتح بنشاط رفتن شتر

خنزطان بالضم الرأس من المساف وهو اول ... صلى الله تعالى

باب الهاء مع الالف

باب الهاء مع الباء

هراب

هدب بالفتح دوشیدن و موی چیدن و بالضم و بضمتین موی مژگان و سلسلهٔ چادر اهداب جمع و بفتحتین برگی که
پهنا ندارد هدب بفتحتین صفا و پاکی هرب بفتحتین گریختن و گویند ما له هارب و لا قارب یعنی نیست او را کسی که از او
بگریزد و نه کسی که با او نزدیکی جوید یعنی هیچ نیست و اصلا اعتبار ندارد هضب بالفتح شروع کردن در
سخن و حدت کردن با فلان بلند و باریدن باران و زمین پشته ها و بارانهای بزرگ قطره هضبة واحد همچنین
هضاب بالکسر و بالکسر و فتح ضاد و تشدید باء اسپ بسیار خوی کننده هلاب و زباد و باران هلب بالضم موی
درشت چون دم اسپ و موی خوک و کنده و سطبر و بالفتح سختی روز که هنب بالکسر نام مخنثی که رسول صلعم او را از مدینه
اخراج کرد و بفتحتین نادانی و نادان شدن هندب بالکسر کاسنی که از هندباء نیز گویند هوب بالفتح دوری و دور
شدن و مرد احمق پرگوی و فروغ آتش و درخشیدن و برانگیخته شدن و بر مادهٔ هیوب بالفتح بددل و ترسنده
و همچنین هیاب بتشدید یا ۞ باب الهاء مع التاء ۞ هات بکسر تا اسم فعل است بمعنی امر یعنی بخش و بیار هالة دایره
که گرد ماه کیان را خرمن ماه گویند هامة سر و پیشانی و مهتر و مرغ شبی که از بوم گویند و تن مرده و نیز
تشدید میم جانوران و جنبندهٔ زمین هامدة خشک شده و فرو برده شده و زمین بی گیا لقوله تعالی و تری الارض
هامدة هاجرة نیمروز و ذکر در غایت کرم باشد هبة بکسر هاء و فتح باء بخشیدن و بالفتح و تشدید باء وان
شدن شمشیر و نیزه در مضرب و ساعة و بعضی از زمان و بکسر ها و فتح باء مشدد پارهٔ جامه هبت بالفتح و فرو
و بیخود شدن و بیدل شدن و سست دل گردانیدن هبرة گرد و غبار انداخت جمع هبات نام موضعی است
هبنقع بر سر پا نشستن هتات بفتح ها و تشدید تاء مرد بسیار گوی چست هت بالفتح و تشدید تا
بهت سخن گفتن و بسیار سخن گفتن و دریده شدن جامه و درانیدن و شکستن هجرت بالکسر گذاشتن وطن و جدا شدن
هجعة بالفتح خفتن و بالضم و فتح جیم احمق غافل هجمة بالفتح رمهٔ شتر و سختی سرمای زمستان هجیجة نام جاست
هدایة راه نمودن و راه راست گرفتن هدت بفتحتین فرو افتادن و باطل شدن و بالضم و فتح دال فرو افتاده
و با چیز سده هدبة رشتهٔ جامه هدنة بالضم آشتی و آرمیدن هدیة بالکسر کالای فرستاده و بالفتح و فتح
ها و تشدید یا آنچه از روی محبت از برای دوستان بتحفه فرستند و بتخفیف یا نیز آمده و شتر و چارپائی که برای
حرم کعبه برند تا قربانی کنند هدات بالضم رهنمایان جمع هادی هرت بالفتح دریده شدن و پیکان بیختن کوشش
و بکسی طعن کردن و بفتحتین فراخ شدن دهن و دهن فراخ هرات شهریست از خراسان هرة بکسر ها و فتح را
جانور خانگی و تشدید را گربه هریسة کوفته شده و طعام معروف و هرابذة مجوسان که در خدمت آتش مینا شند
و آتش برافروزند جمع هربذ هرنة بالکسر و تشدید را جنبیدن سواران و آواز و غوغاء ایشان و خوردی و آوان
جوش دیگ هرولة نوعی از راه رفتن هزیزة جنبانیدن هزیمة دست و جاهل سیه و جاهلی که در سبب افتد

هریسه حلیم ۱۲

چون شتر ده شود هر نیمه چاه و شکستن لشکر و لشکر را شکستن هسهسه آواز کردن دزد مهیب و گرد بردن
آواز کردن حرکت آدمی در شب هشاشه گشاده روی شدن و شاد شدن و خوش طبع شدن و سبک شدن و
نرم شدن و ناچسبنده شدن و پرشیر شدن شتر و گوسپند صاحب بضاب الصبیان یعنی بانی جان یعنی دمو چشان
نیز نوشته هشبله چهارپایی که بیرحض صاحبی نشر شود و هر جا که برده شود باز بصاحبش بد گرد مشود
هفات و هفتات افتادن دو وفات شدن و احمق و پراکنده شدن هفهفه بفتح هر دو ها و سکون فاء
اول بار بیان کردن هفوه بالفتح خطا کردن و خطا هفوات جمع هقعه بفتحتین دایره پیش سینه و پیشی عرب آن
کروه است و یکی از منازل قمر و آن سه ستاره است در جوزا نزدیک یکدیگر و بالضم و فتح قاف و میم که بسیار خسپد و
بسیار تکیه کند هلکه بفتحتین نیست شدن و نیست شدگان هلاکه نیست شدن همهمه بانگ کردن با گلو
کلو و نالیدن و بانگ کردن شیر درنده هنّه علتی سکته که آدمیزاد را عارض شود همه بالکسر و تشدید میم و صدا هنک
ورن پیر هنجبه بفتحتین گوسپند ماده لاغر و مگس خورد بیشانند پشه که بر روی گوسفند و خر و جز آن نشیند
هنزه بالفتح لذت و بفتحتین وسواس شیطانی و فاسد دیوانگی چیزی که ایشان را میرسد و وسوسه شیطان هستند
مقدار صد عدد شتر یا مانند آن باضعم از چیزی هوشه و هیشه شر کردن و جنبیدن بر انگیختن هوات
بالفتح و تشدید واو زمین کنده زمین هنعه بفتحتین داغ پس گردن شتر و یکی از منازل ماه و آن پنج ستاره
است بر منکب جوزا از سوی چپ هندسه بالفتح اندازه کردن و در اصل هندزه بوده زیرا که از هنداز بالکسر
معرب اندازه ماخوذ است و چون در کلام عرب دال و زا بی فاصله جمع نمیشود سین بدل کردند هباث
صوت ساخته شدن و مهیتر از هی مشتق است هیادت بالکسر توبه کردن و یهودی شدن هیبت ترسیدن
و بزرگ داشتن هیلله لا اله الا الله گفتن هینمه آواز و آواز پنهانی کردن و سخن گفتن چنانکه کسی نشنود
و دیدنیا بد هیمنه گواه شدن و مهربانی کردن و مهیمن از اینجا مشتق است هیئت صورت هیت بفتح تا اسم
فعل امر است و بمعنی هلم یعنی بیا و نام شهر است هیهات اسم فعل بمعنی بعد یعنی دور هیقله نوعیست از شکم
رفتن هیاطله قومی اند از هند باب الهاء مع الثاء هلاث بالضم نرم شدن و سست شدن عضو
آدمی هلث بالضم گروه هلبوث بالکسر والفتح احمق هیث بالفتح چیزی کم و اندک چیزی دادن باب
الهاء مع الجیم هبیج بفتحتین آماس و آماس شدن پستان شتر و بزدن بعصا چوب اندو فرو رفتن چشم هجهج
بفتحتین لفظی است که برای راندن گوسپند گویند هجیج وادی عمیق و زبانه آتش و برافروختن آن هرج
بالفتح آشوب و فتنه و کشش و بسیار گفتن و در آمیختن و مخلط کردن چیز و بسیار رفتن اسپ و بسیار مجامعت کردن
و بفتحتین سرگشتگی شتر از سختی سرما و از نظر آن که بر آن مالیده باشند هزج بفتحتین آواز رعد و آواز خوش

الهاء مع الثاء

الهاء مع الجیم

وبفی

ونوعی از سرود و ترانه و نام بحری از عروض هجع بالفتح بیکدفعه فرو بردن شتر چنانکه تشنگی بشکند و
بفتحتین هکشها دیزه و کوسفند لاغر و مردم فرومایه و نادان و احمق هوج بالضم با تشا سخت هوجا
و بالفتح و بفتحتین درازی و شتاب کردن و نادان و دراز شدن هودج بار کیر و کجاوه که زنان در آن سوار
شوند هیج بالفتح عبارت از انگیخته شدن و بر انگیختن و بر انگیختن و بفتحتین هماج بالفتح خشک کردن گیاه و زرد
شدن آن و کارزار کردن و یوم الهیاج روز کشش هابج شتر نر که آرزوی جماع داشته باشد و غضب

باب الهاء مع الدال هبد بالفتح دانه حنظل و در قاموس هبید حنظل یا دانه آن و هبد شکستن
حنظل و پختن و چیدن آن و همچنین هبد و تهبد آنها که گفته که هبید حنظلیکه چیده و شکسته و پخته شود
و کحظ برای خوردن و این در نسخه نسخه فعیل بمعنی مفعول است و همچنین هبد مصدر است بمعنی مفعول
هبود بالفتح و تشدید یا نام جایست در بلاد بنی نمیر و مردیست و ابیات است از عمرو بن جعد که این موضع
است چنانکه جوهری گمان برده هجود بالضم شب خفتن و شب بیدار داشتن و همچنین تهجد هد بالفتح و تشدید
دال شکستن و ویران کردن و شکستن دیوار و مصیبت کبیره سست کردن و شتاب کردن کبیر اهو تند مرد
و بخشنده و کریم و بالکسر مرد ضعیف بددل هدید آواز دیوار و جز آن و وقت فرو آمدن هاد بتشدید دال
آوازیکه از دریا برآید و اهل ساحل بشنوند و از آنکه در زلزله پیدا شود هد هد بضم هر دو ها مرغی
است معروف که از انبیاء سلیمان بوده گویند هدا هد بالضم و هداهد بالفتح کبوتر هبشانه هدالیل بالضم
شتر بسیار و بعد از الف یا نیز آمده هدبد بالضم و فتح دال بیماری که در چشم پیدا میشود و بواسطه آن اب برید
هرد بالفتح گوشت پختن و مهرا کردن و شکافتن و دریدن جامه طعن و عیب کردن و رنگ زرد کردن
چیزی را و بدو چوبه که از آن هردی بالکسر نیز گویند همود بالضم فرو مردن آتش و کهنه شدن جامه و بیگاه
شدن و بمعنی هامد گیاه خشک و جامه کهنه هند بالفتح بر بهر و بالکسر نام زنیست و ملک معروف
مقدار دویست عدد از شتر و غیر آن و این معنی از مجمل منقول است و در قاموس گوید صد شتر یا دویست یا زیاده
یا کم از صد هنود هندوان و زنانی که مسمی باشند بهند هود بالفتح توبه کردن و بجای باز گشتن و کاهلی
کردن و یهود شدن و بالضم نام پیغمبریست و نام سوره است هود بر کسلکان و به معنی جمع هاید است

و بفتحتین کوهانهای شتر هوده واحد باب الهاء مع الذال هذ بالفتح و تشدید ذال بشتاب بریدن
و بشتاب رفتن و بشتاب خواندن هذ و ذ بالفتح برنده هربد بکسر ها و با مجوسی که آتش برافروزد

و خدمت آتشکده کند و معرب هیربد باب الهاء مع الراء هبر بفتحتین گوشت کرفتن هبیر زمین
هموار و جمع هبار بالفتح و تشدید با نام مردیست بوزنه و همچنین هو بر هتر بالکسر سخن بی فایده و شگفت

وسخنی و هذرها نو سخنی سخن ناکبد است هجر بهم و زو جدائی کردن و پریشان گفتن بیمار و بنك بر کشیدن شتر
و بالضم بمعنی بیهوده و بعضی گفته اند بالضم فحش و بالفتح هذیان و بفتحتین نام شهری است که خرما دران بسیار میشود
هجار بالکسر رسن که الان شتر و زه کمان هجیر شوره که جاجت نه شکسته دکرما نیم و بر و حوض فراخ و بالکسر
و تشدید جیم خو و عادت هاجر هجرت کننده و مبتلا است و بفتح جیم نام مادر اسمعیل علیه السلام که از ا حرم بیرون
کو بند هدر بالفتح و بفتحتین باطل شد خون و خون ما ندان هدیر بالفتح بانك کردن کبوتر و شتر
هادر و شیر بکر بالا و جرأت شده باشد و زبان زر دار باشد هذر بالفتح بیهوده گفتن و بفتحتین
بیهوده هذار بالفتح و تشدید بذال بسیار بیهوده کو و همچنین مهذار بالکسر هر بالکسر تشدید راء کریه و بالفتح
کراهیت داشتن و خواندن کوسفند و معنی لا یعرف هرا من بر در باب بر گفته شد هرار بالضم بیماری شتر
بیماری که بوست سر از بر اند شتر پیر از ان سال ز میرما و جزان هرر بالفتح بعد نادن و خشنه کردن هریر
بالفتح لکسر و فتح زاء شیر درنده هصر بالفتح شاخ درخت شکستن و میل دادن چیزی را هصار بتشدید صاد
شکننده و همچنین هصور بالفتح هکر بالکسر و بفتحتین بمعنی شگفت داشتن همر بالفتح ریختن ابر اشك و دوشیدن
و دادن چیزی بکسی همار بالفتح و تشدید بهم بسیار کوی و همچنین مهمر و مهمار باب الهاء مع الزاء هزبر
و دنیه باد و جنبانیدن درخت هزاهز فتنها هزها جنبانیدن و همچنین هزهز بالضم هزاز بالکسر
مبتلا است هامز و همّاز عیب کننده و بچشم اشارت کننده هنداز بالکسر و بر اندازه و چون در کلام
عرب هنداز بالفتح نادر است ها را کسر دادند باب الهاء مع السین هجس بالفتح آواز و سخن نرم که شنوده
شود و فهم کرده شود و چیزی در دل در آمدن هاجس در دل در آینده هجرس بکسر ها و را بچه هدس
بالفتح راندن هرس بالفتح کوفتن و بکسر را کریه و شیر درنده هسهسا بالفتح شبانی که همه شب پاس دارد و
کوسفند چراند هلاس بالضم بیماری سل هلس بالفتح بیماری سل شدن و لاغر کردن و ربودن عقل همس
بالفتح آواز نرم و نرم کردن آواز و آهسته جنبید هموس بالفتح شیر نرم رونده برای گرفتن صید هوس بالفتح
کوفتن و بسیار خوردن و نوعی از رفتار و نرم راندن و چرا کردن شتر و شب کردیدن و بفتحتین دیوانه شدن
و عشق مفرط داشتن هواجس چیزها که در دل خطور کند و وسوسه اندازند هلبس بالفتح رفتن و دانستن
و هزیمه دادن لشکر را و بفتحتین اسبان برزکوهی از جفتها و جزآن باب الهاء مع الشین هامش بکسر میم
حاشیه و کناره و این لغت مولد است و اصل نیست هبش بالفتح کسب کردن و کرد آوردن هراش بالفتح مهارشت
و بالکسر سکان را در هم انداختن برای جنك هش بالفتح و تشدید شین برك ریختن از درخت برای خوراك
کوسفند و نرم و ناچسبنده و اسپی که عرق نکند و مرد کشاده روی و رجل هش بش شادمان و سبکروح هشاش

جرأت داشتن برهان

هربکا مبرد

مع الزاء

مع السین

هرماس بالکسر شیر درنده صح

مع الشین

بالفتح

بالفتح و تشدید شین شادمانی کننده هتبش بزم و شادان و گوسفند ماده و شتر ماده ببا شیر هشوش
بالفتح گوسفند پرشیر همش بالفتح مرد شتابکار و چست و زبر و زبر شدن طلح و پیر و بیش دمن مرد و عزم رفتن
سنو هوش بالفتح جنبیدن و برامیختن و فتنه کردن و در فتنه افتادن و عقب ببا از هر چیز هبش بالفتح
جنبیدن و بر انگیخته شدن فتنه و دور شدن باب الهاء مع الصاد هبص بالفتح شادمان شدن و بکسر مع الصاد
باء شادمان هص بفتح ها و تشدید صاد فشردن چیزی را هصهص بضم هر دو هلوک هصبص پدید کرده قومی از مردم و شتر
از قریش باب الهاء مع الضاد هرض بفتحتین دانهای ها ستد ابله هض بالفتح و تشدید ضاد شکستن
کوفتن هضیض شکسته و کوفته و همچنین مهضوض هضا بالفتح و تشدید ضاد شکسته هیض بالفتح
شکستن استخوان بعد از بستن آن و باز کرد آیندن بیماری باب الهاء مع الطاء هبط بالفتح فرود آوردن مع الطاء
و لاغر کردن و نقصان کردن هبوط بالضم فرود آمدن و کم شدن بها متاع و لاغر شدن از بیماری و نقصان شدن
و کودن و بالفتح شتر لاغر و همچنین هبیط و زمین سراشیب هرط بالفتح طعنه کردن و بد گفتن و بهم آمیختن و بالکسر
و فتح راء گوسفندان ماده بزرگ جمع هرطه بالکسر همط بالفتح ستم کردن و بی اندازه گرفتن و کار باطل
کردن هباط بالکسر شیخ و عرب گوید وقع القوم فی هباط و مباط یعنی شدة باب الهاء مع العین مع العین
هبع بالضم شتر بچه که در آخر سال زاید هبلع بالکسر خوار هبنقع بفتحتین احمق و متکبر هجوع بالضم
خفتن و خوردن نه تا حد سیری و نادان شدن هجیع پاره از شب هجرع بالکسر دراز و نادان هرع بفتحتین
شتافتن و روان شدن خوی و خون و جز آن هریع آنکه زود دیگر برود هروع بالضم شتافتن هزیع
پاره از شب هطوع بالضم چشم بر چیزها انداختن و از آن بر نداشتن هکوع بالضم بنشستن و ایستادن
هکاع بالضم سرفه کردن هلع بالفتح خروشیدن و بی صبری کردن و حریص شدن و حریص هالع شتر
مرغ تیز رفتار و مرد حریص هلوع بالفتح بسیار حریص و سخت شتابنده و ناصبوری کننده همع بالفتح روان
شدن اشک از چشم و آب از جائی و همچنین هموع و همعان بالفتح و کسر میم ابر بارنده همیع بالکسر و سکون
تای و بالفتح مرگ و بغین معجمه نیز آمده هنع بفتحتین پستی کردن و پستکردن شدن هواع بالضم قی کردن
همع بالفتح بد دلی کردن و نوشیدن و همچنین هبوع و روانشدن آب هابع ار زیر که اختر روان و مرد بد
دل باب الهاء مع الغین هبوغ بالضم خفتن هبغ مرگ مفاجاة باب الهاء مع الفاء هتف الهاء مع الفاء
بالفتح آواز و آواز کردن هتاف بالضم آواز هاتف بکسر تاء آواز کننده هجف بالکسر و فتح جیم و تشدید
فا مردم و شتر مرغ گران جثه هدف بفتحتین چیزی بلند و بنا برافراشته و ریگ توده و پشته و مانند آن
و نشانه تیر و مرد بزرگ هرف بالفتح غلو کردن در مدح و دراز کردن زبان و زود مشوانیدن درخت خرما

هفّ بالکسر و تشدید فاء ابر تنک بی آب که از وقت درو در کشتزار الجماعه در وی بجنبد باشد و نیز
دیگ پر خورد و شان عسل که در وی عسل نباشد هفیف شتابیدن و سبک شدن و از مثل دور جنبیدن
هفاف بالفتح و تشدید فاء سایه تنک و باد تند و نیز آهن تنک و باریک و همچنین هفهفا هوف بالضم باد
گرم و آن بادیست که از جانب یمن وزد هیف بالفتح باد گرم و بفتحتین باریک میان باب الهاء مع القاف
هدق کناره بالفتح و بذال معجمه شکستن هرق بالفتح ریختن هزق بالفتح و کسر زا رعد سخت آواز همق
بفتحتین یا [illegible] و ترکی هبق بالفتح سنگ مرغ باب الهاء مع الکاف هتک بالفتح پرده دریدن
هتاک بالفتح و تشدید التاء پرده درو فاش کننده هک بالفتح و تشدید کاف شمشیر و جز آن زدن
و فرو ریختن و خراب شدن چاه و بمعنی باران نیز آمده هلوک بالضم نیست شدن و همچنین هلاک و بالفتح
زن بد کار مثله بمرد هلک بالضم نیستی و بفتحتین نیست کردن و زمین فرو افتاده میان دو کوه و هلک
شده و هر چه فرو افتد هالک نیست شده و نیست کننده هوالک و هلاک بالضم و تشدید اللام جمع و نام امرأ
کو نیست هوک بالفتح نادان و حیران شدن باب الهاء مع اللام هبل بفتحتین بی فرزند شدن و گم کردن
فرزند مادر را و بالضم و فتح با نام بتی است که در کعبه بود و بالکسر و فتح با و تشدید لام مردم و شتر گران سنگ
سال خورده هبال بالفتح صیاد فریبنده هبول بالفتح زنی که او را فرزند نماند هتل بالفتح باریدن باران
و روان شدن اشک از چشم و بالفتح و کسر تای ابر بسیار بارنده و بالضم و تشدید تای ابرها بارنده هجل بالفتح زمین پست
چنبره و بفتحتین شبهه امون که میان دو کوه باشد هجول بالفتح زن فاحشه هدل بالفتح رها کردن چیزی را و فرو
آویختن لب شتر را و بفتحتین افتاده شدن لب شتر بواسطه جراحت و بکسر دال شتر دراز لب و همچنین هادل هدیل
کبوتر نر و آواز کبوتر و فرخ و جوره و بانگ کردن آن هدال بالفتح شاخ درخت فرو هشته از بسیاری میوه
هذلول بالضم زمین پشته خورد و مرد سبک و تیز سبک هذالیل جمع هذیل بالتصغیر و فتح ذال گروهی است
از فیئی تمیم و نام مرد هذلی منسوب بدان هرطال بالکسر دراز هرقل بکسر ها و فتح قاف و بالکسر و فتح را
لقب پادشاه روم و او را عظیم الروم نیز گویند هرامیل موی ها افتاده هزل سخن بیهوده و مسخرگی کردن و لاغر
کردن هزال بالضم لاغر شدن و لاغری و بالفتح و تشدید زاء مسخره و همچنین هازل هاطل ابر بسیار
بارنده هلال بالکسر ماه نو تا سه شب و بعد از آن قمر گویند سر نیزه دو شاخه و آبی اندک که در ته چاه و
مشک مانده باشد و گوشه سنگ آسیا که شکسته بود و قبیله از بنی هوازن و چنبر و آهن پاره یا چوبی که
فراهم آورده شود هر دو طرف چوب پالان شتر هلل بفتحتین ترس و اول باران هلهل بفتح هر دو ها از هر
معروف هلاهل و جامه سبک و زبون بافته هلاهل ابر بسیار صاف هل بالفتح و سکون لام آبا و نیست

شان چیزی است خانه زنبور و عسل در آن

الهاء مع القاف

الهاء مع الکاف

الهاء مع اللام

و بلد سیمی همل بالفتح ویران شدن ناشک و همچنین هول و هملا و بفتحتین شتر و گوسفند که روز و شب بی‌شبان
بچرا گذاشته باشند و نفش در شب بی شبان گذاشتن در روز و ابی که او را مانعی نباشد و هر که خواهد بردارد
هول بالفتح ترسانیدن هوجل بالفتح شتر تیز رو و تیز راهرو و دشت بی نشان و زمین ناهموار هیل بالفتح تو
دیختن و ویران کردن غال البنا و زیلله و بالکسر دارو نکیست از افاقله و هال و فا فله کبار گویند و اکثر در طلا خطوط
و حتن و تبیبا لیبیا میشود هیکل بالفتح شکوه واسپ دراز و جسیم و بنا بلند و معبد ترسایان و خانه گوسفند

باب الهاء مع المیم هتم بالفتح شکستن دندان از بن و بفتحتین شکسته شدن دندان هشم بالفتح بجنبیدن
هجم بالفتح کاسه بزرگ و تمام شیر پستان دوشیدن و ویران کردن خانه و از بن برکندن هجوم در آمدن بر
کسی و بر چیزیکه ناخوش آید و چشم فرو رفتن و ناگاه بر سر چیزی در آمدن و ناگاه بر سر چیزی در آوردن چیزی را
و بالفتح با دیگر جا نهاد او ویران کند هدم بالفتح ویران کردن و بالکسر جامه کهنه و بفتحتین آنچه از کرانه چاه بریزد
باشد و باطل هذم بالفتح بریدن و بشتاب خوردن هذام بالفتح و تشدید ذال شمشیر برنده و همچنین هذم بالکسر
هرم بالفتح گیاه بسته شوره و بفتحتین پیری و کبیدا هرام جمع و بکسر راء مرد سخت پیر و سفس و عقل و نام مرد هیثم
شتریکه گیاه شوره خورد هرام بالکسر نام مرد هزم بالفتح شکستن و همچنین هزیمه و شکسته از هر چیز
و بکسر زا باران که نا بند هزیم آواز رعد هشم بالفتح شکستن چیزی سو اشکنه کردن نان و بسین مهمله نیز آمده
هاشم شکسته نان در کاسه و اشکنه کننده و لقب جد حضرت رسول صلعم بود از سطر آنکه در قحط برای فقرا اشکنه
میکرد هشیم گیاه خشک و پوسیده و مرد ضعیف بدن هصم بالفتح شکستن هضم بالفتح گوارا شدن طعام و
کم کردن از حق کسی و ستم کردن و شکستن چیزی و بالکسر زمین نشیب هضام و هضوم جمع و بفتحتین پهلوها بهم دادن
و نوعی از بوی خوش هاضوم جوارش که طعام را گوارا کند هضیم اول بر خود ستم کرده شده و غنچه ناشکفته
و زن نازک سرین و باریک میان و لطیف اندام هقم بفتحتین سخت گرسنه شدن و بکسر قاف هقم سخت گرسنه و بالکسر
و فتح قاف و تشدید میم دریا و مرد بسیار خوار هلم بالفتح و ضم لام و تشدید میم یعنی بیا هم بالکسر و تشدید
میم پیر فانی و بالفتح اندوه و هموم جمع و کذلک هم پیمانه تن را و قصد کردن و در خواب کردن کودک با آواز خوش و
بالضم و تخفیف میم صیغه ضمیر است یعنی ایشان که عبارت از گروه مردان باشد همام بالفتح مرد بزرگ همت
و مهتر هامه میانه کله سر و کوهان شتر همیم بزم دفن هموم بالضم جمع هم و بالفتح چاه و آب بسیار هوام بالفتح
و تشدید میم مار و مور و کژدم و حشرات الارض جمع هامه هیم بالفتح شیفته و سرگشته شدن در عشق و دل
بسوی چیزی کردن و بغیر راه راست رفتن و سخت تشنه شدن و بالکسر مردم و شتران سخت تشنه قال الله تعالی
فشاربون شرب الهیم هیام بالضم تشنگی سخت و دیوانگی و عشق و بیماری که شتر را رسد و مشهور از غایت تشنگی

و بالفتح ریک نرم و روان و بالکسر شتران تشنه هیثم بچه عقاب و بلشوده سرخ و نام مرد بنت هیص
بالفتح شیر درنده و مرد قوی هیثم شتر مرغ دراز و آواز موج دریا و آواز لقمه بگلو فرو بردن **باب الهاء**

مع النون هنن بالفتح و هنون بالضم چکیدن اشک و باریدن باران هاتن ابر بارنده و همچنین هتون
بالفتح هجران بالکسر از کسی بریدن و جدا کردن هجان بالکسر زمین پاک و زن کریمه بزرگوار و شتران
سپید نیکو جمع و مفرد آمده هجاین جمع هجین ناکس و فرومایه و آنکه پدرش آزاد و مادرش کنیز باشد و شتر
بزرگ و چیز زشت و اسپی که پدرش عربی و مادرش غیر عربی باشد و اسپ پالانی هاجن دختر نارسیده
کراورا شوهر دهند و کرماده از مرجوان هرجان بفتحتین لرزان رفتن شتر مرغ در راه هدن بالضم
هدون بالضم صلح و آرام دادن هدلان بالکسر ریگ لرزان هدن بضمتین جمع هدیان بفتحتین بیهوده
گفتن و سخن بیهوده هرمان بالفتح عقل و هوش بفتحتین دو کنبد است در مصر قدیم و بنا استوار که در
طوفان نوح خراب نشد هرم بفتحتین که یعنی کنبد کذشته با استوار هرمان دو کنبد مثل تثنیه خاقانی گوید
مصرع حصن بغایت نوزن از هرمان در حرم هزان بالکسر و تشدید نداء قبیله ایست هفوان بفتحتین
خطا کردن هلیون بالکسر سکون لام گیاهی است که از بقادسی مارچوبه گویند همدان بالفتح قبیله ایست یمن
و بفتحتین و ذال معجم شهریست معروف معرب همدان بدال مهمله همیان بالکسر نام شخصی است کیسه که در آن زر
کنند معرب همیان بالفتح و بفتحتین روان شدن اشک و آب جوان و همچنین هملان بفتحتین پراکندن شتر و ستور
بچراگاه هیلان بفتحتین رمیدن و آرام دادن هن بالفتح و تشدید نون نا لبیدن و گریستن و همچنین هنین و
چیزی و قضیب مرد و اندام زن و بتخفیف نون نیز آمده و بالضم صیغه ضمیر است یعنی گروه زنان هاون معرب
هاون هواوین جمع هون بالفتح آرام و آهسته کردن و سبک شدن و همچنین هوان و بالضم خواری
و نام مردی هوزن بفتح ها و زاء غار و مرغ لیست هوازن جمع و نیز هوازن قبیله است از بنی قیس هیجان
بفتحتین برانگیخته شدن و نر بر ماده هیمان بفتحتین حیرانی و حیران شدن هین بالفتح و هین بالفتح و کسر
یاء شدید آسان و سهل **باب الهاء مع الواو** هبو بضمتین عزم بر خاستن کردن و فرو مردن آتش
هجو نکوهیدن و بدی کسی گفتن نظم هدو بضمتین آرمیدن هدو بالفتح بیهوده گفتن و شتاب بریدن
هرو بالفتح زدن هزو بالضم افسوس داشتن و بضمتین افسوس و مسخره داشته شده هفو بالفتح گم
شدن و بضمتین دویدن چیزی و پریدن مرغ هنو اندام زن و قضیب مرد و چیزی **باب الهاء مع
الیاء** هاجی هجی کننده حروف و هجو کننده هدی بالفتح سیرت نیکو داشتن و چارپایی قربانی
که بمکه معظمه فرستند و بتشدید یاء هدیه و عروس و هدیه داشتن و هدیه اوراخ هدی نیا شد و زنی که بخانه

شوهر

الهاء مع النون

الهاء مع الواو

الهاء مع الیاء

شوهر بر ستاده شود هادی اطلم کیرنده و راه نماینده و پیکان تیر و کردن و گاو بکره زنبان خرمن گا
دارند و بکر گاو ان را کوزا کرد او کرد انند تا خرمن خورد کسد هی بالفتح بجش ای دیوان از جای باشد کرچه
چارپا و بچر اگاه رفتن و رها کردن چارپا هوی بالفتح والضم و تشدید یا از زور افتادن و از بالا فرو د آمدن و
سر اشیب رفتن و پاره از شب باب الیاء مع الباء یباب بالفتح خراب یثرب بالفتح نام موضعیاست
در یمامه یترب بالفتح نام مدینه مشرفه یشب بالفتح معرب یشم یعبوب بالفتح اسب تیز رفتار و آب جوی
تند رفتار یعسوب بالفتح مهتر زنبور عسل و امیر یکسان و مهتر قوم یعاسیب جمع یعقوب علیه السلام نام
پیغمبری که او را اسرائیل نیز خوانند و یوسف علیه السلام فرزند او بودند یعرب نام شخصی که اول بعربی تکلم کرد
یلب بفتحتین سپرها از پوست و چرم و جوشن که از پوست ساخته باشند و پوست سپید اشتر و پولاد و آهن خالص
و بزبان ترکی زان با پاشنه یوم یبخ بفتح یا نام پدر حضرت شعیب باب الیاء مع التاء یبوسه بالفتح
خشکی یراعه که از او قلم سازند و مگس که درخشد چون پشه کرم شب افروز و بمعنی بساره بالفتح تو انگر
یسره بالفتح طرف دست چپ و بمعنی خطها که بر دست چپ باشد و نشانی که بر ران باشد جمع و مفرد هر دو
آمده یقظه بفتحتین بیدار شدن و بیداری یاقوت جوهریست معروف یواقیت جمع و نام غلام مستعصم بالله
که بخوش نویسی معروف است و او را یاقوت مستعصمی گویند یلبه بفتحتین جوشن و سپر از پوست ساخته
یمنه بالفتح طرف راست و بالضم جامه ایست یمنی یمامه بالفتح کبوتر صحرائی و نام ولایتیست و نام زنی کبود چشم
که مقدار سه روزه راه می دید و عرب بدو مثل زنند ابصر من زرقا الیمامه باب الیاء مع الحاء یبروح گیاه
و از آن یبروح الصنم نیز گویند و اصح بتقدیم با بر را است بر وزن دیجور یوح بالضم آفتاب باب الیاء
مع الخاء یافوخ تارک سر باب الیاء مع الدال ید دست یا کف دست تا سر بند و نعمت و نیکوی و
منت و توانائی و جواری وید العوس خانه ز الاثین کمان ید و قبضه ید اختن عبد الباب کروه بالا برد و ز ید
ید الله هم همیشه و ید الثوب بخه از جامه زیاده آید چون پیچید بر چیز یهود قومی از بنی اسرائیل جمعی
جمع یهود جیب باب الیاء مع الراء یحمور خر وحشی یا سر طرف چپ و نام زنی و نام پدر عمار رضی الله عنه
یسر بالضم و بضمتین آسان شدن و ضد دشوار تر یسر بو کو دو با لفتح شتر کشتن و بخش کردن و با پبلدن
نیمان چنانکه در و قت تاسف دستها بیکن دست باشد خود کشیده دارند و دست چپ بالا برده باشند
واین بخلاف یسر چنانکه کذشت یسیر بالفتح آسان و اندک یسار بالفتح دست چپ و طرف چپ و توان
کری و نام مولای رسول الله یشکر بالفتح وضم کاف نام نوح پیغمبر علیه السلام و نام قبیله ابن یعمور
بالفتح بزغاله و یعفور بالفتح خرسیغ و بچه آهو و بچه گاو کوهی یعافیر جمع باب الیاء مع الزا

الیاء مع الباء
سنگ یشم معروفست
یرقان
جوشن چرم کردن با بدان
باشد عربی یلب از بکر
آهن و جلمه ابن خشک
مع التاء
مع الحاء
یبروح بتقدیم الباء
الموحده اصل الاصنام
بیخ شبیه بصورت انسان
مع الخاء
مع الدال
مع الراء
مع الزاء

باب الباء مع الزاء

بوزنا بالضم قسمی است از شیر خورد که او را بپرند تند شکار با و منکبر بدان از هشکه چینه کویند باب
الباء مع السین باءس بالفتح و سکون همزه نا امید شدن و ذا البتس بوءس بالفتح نا امید بیس خشک
شده یا بس خشک باب الباء مع الظاء بفظ بالفتح و کسر فاء و فتح آن بیدار باب الباء مع
العین بنوع بالفتح و تشدید نا و تخفیف آن هر گیاهیکه شیره و هر آنکه دارد یربوع کوشت پیش
و نام شخصی است و موش دشتی و درد سنور کویند کران که موش داد و پای باشد یراع همان یراعه که
گذشت برمع سنگ سپید لنبک درخشنده بسع نام پیغمبری بقاع بالفتح زمین پشته بلند
بافع جزان بلند یالا بلمع سراب ینابان و درغ کو یانع میوه رسیده ینبوع بالفتح چشمه که
از آن آب برآورد ینابیع جمع باب الباء مع الفاء یوف بالفتح زمین پشته بلند و بیت یوسف
بضم یا و سین نام پیغمبری مشهور و نیز این لفظ عبری است نه عربی یهفوف بالفتح بد دل و تیز خاطر
و زیرک باب الباء مع القاف یارق معرب یاره یعوق نام بتی است یقق بفتحتین سخت سپید و بکسر
قاف نیز آمده یلق سپید از هر چیز یلق و یلق یلمه یعملا شتر قوی رکاد باب الباء مع اللام
یاسمین کل یاسمین یام نام قبیل است و نام فرزند زن نوح علیه السلام یتم بالفتح و بالضم بی پدر
شدن آدمی و بی مادر شدن بچه چارپا و یگانه و بی نظیر شدن و بفتحتین کاهلی نمودن یتیم طفل
بی پدر از آدمی و بچه بی مادر از چارپا و یگانه و نفیس از مروارید یحموم دود سیاه و شب تاریک و
نام اسب نعمان بن منذر یلملم بفتح هر دو لام و سکون میم اول نام موضع است که اهل یمن از آنجا احرام
بندند یم البحر یا شیرین یا شور و دریا و سوی نزد دریا کویند یم بالفتح و تشدید میم دریا
و در دریا انداختن و قصد کردن یوم روز یرقان بفتحتین زردی که در کشتها افتد و زردی
یا سیاهی که از غلبه صفرا یا سودا در روی و بدن آدمی ظاهر شود و لذا یرقان اصفر و یرقان
سود کویند و یرقان دو قسم اول شایع است یاسمین بالفتح کلی است رنگ سپید و نیز رنگ
و بغایت خوشبو یقطین بالفتح یشبهه کرک لقوله تعالی ... یقطین درخت
کدو و هر درختی که بر زمین پهن شود یمن بالضم نشستن شدن و برکت و بفتحتین ملکی است معروف که از جانب
یمین قبله است و طرف راست یمان بالفتح منسوب به یمن و نام یک صحابی صاحب سر حضرت رسول صلعم یا من طرف
راست یمین دست راست و طرف راست و سوگند و منزلت و قوت و توانائی یون بفتحتین دهی است یمن یونان
دهیست در اصفهان یونان بالضم دهی است به بعلبک و ده نیست میان بردعه و بیلقان و ملکی است معروف که حکمای
یونان آنجا بودند باب الباء مع الهاء یاه کلمه است که برای اندوه شتر کویند یهوی بضم یا و فتح واو و تشدید یاء آخر نام مرد بستی

مع الظاء
مع العین
از چهار دست برجستن و لطو کردن برهان

تمام شد کتاب منتخب اللغات شاهجهانی بعون و عنایت حضرت ایزدی

اعلان لازم الاظهار

الحمد لله الذي جعلنا بمنه القديم وفضله العميم والصلوة والسلام على سيد الكريم
ووصيه العلي العظيم وآله المعصومين المكرمين وبعد وقد وفقنا الله
تعالى بالاتمام والطبع لهذه النسخة الشريفة المسماة بمنتخب اللغة شاهجهاني
بعون الله وحسن توفيقه والمرجو من اخواني المؤمنين ان يذكروني ولمن
اعانني في طبعه بالخير ونسئل الله التوفيق لتهية الطبع كتب اخرى وانا اقل الحاج
احمد الشيرازي

تفصيل الكتب التي قد تصدينا بطبعها والتي نشتغل
بطبعها ونسئل الله الاتمام سريعا

شرح چغميني مع حواشي كثيرة
من الافاضل المتقدمين ورسائل ملحقة به للشيخ بهائي وغيره

شرح هداية للحكيم الموحد آخوند ملا صدرا مع حواشي الراسخين
في الحكمة ورسائل عديدة ملحقة به

تفسير آية النور له — رسالة مشاعر
وعرشية له مع شرح لآخوند ملا اسمعيل على العرشية والغرض الكلي له تعريضات
للشيخ احمد الاحسائي والزامه بما قال في شرحه على العرشية ورسائل اخرى ملحقة بها

رسالة سبع الشداد مع رسالة اعضالات معا للسيد الداماد طاب ثراه

شرح صحيفة السجادية المسمى بنور الانوار لسيد نعمة الله جزائري مع
تعليق لخاتم الحكماء السيد الداماد ومع شرح وتعليق على الصحيفة لملا محسن على الصحيفة
الكاشاني ومع حديقة الهلالية في شرح دعائه اذا نظر الهلال في كمال التحقيق
والتفصيل للشيخ بهائي طاب ثراهم معا

صحيفة سجادية مع مناجات خمسة عشر والمناجات
الانجيلية المنسوبة الى سيد الساجدين مع حديث الكساء معا

تنفيذ

بقیهٔ فهرست

الاغيار مع تصنيف الامام الهمام ابن الاكبر الشيخ جعفر كاشف الغطاء رسالة شريفة في الجبائر للمحقق العلامة الشيخ علی
نجل الزكی الشيخ الاكبر الشيخ جعفر نجفی طاب ثراه

في ورود زينب وام كلثوم وسكينة المدينة بقلوب حزينة

ترميلا لا يوم اعظم حسرة من يومه ابدا ولا شبه الحسين قتيلا فكانما بك يا ابن بنت محمد قتلوا جهارا عامدين رسولا ويكبرون اذا قتلت وانما قتلوا بك التكبير والتهليلا قال ثم ناديت يا اهل المدينة هذا علي بن الحسين عليهما السلام واخوته وعماته قد نزلوا بساحتكم وانا رسوله اليكم قال فلم يبق في المدينة مخدرة الا وبرزت من خدرها ولبسوا السواد وصاروا يدعون بالويل والثبور فلم ار الا باكيا وباكية ونادبة وناعية وسمعت جارية تبكي وتقول نعى سيدي ناع نعاه فاوجعا الابيات ثم قال قال فقام بعض موالي عبد الله بن جعفر بن ابي طالب ونعا اليه ولديه وقال هذا ما القيناه من الحسين فحذفه عبد الله بن جعفر بفرده بنعله ثم قال يا ابن اللخناء اتقول في الحسين بمثل هذا الكلام والله لو اني شاهدته لاحببت ان لا افارقه حتى اقتل معه ثم اقبل على جلسائه وقال يعز علي والله ان لا استشهدت معه ولكن قد واساه ولداي قال وخرجت ام لقمن بنت عقيل بن ابي طالب تندب قتلاها بالطف وترثيهم ايها القاتلون ظلما حسينا ابشروا بالعذاب والتنكيل كل من في السماء يدعوا عليكم من نبي وشاهد ورسول ولعنتم على لسان داود وسليمان وصاحب الانجيل كيف ترجون رحمة من مليك صمد دائم عظيم جليل قال فسمعت ام لقمن صراخ زينب وام كلثوم وعاتكة وصفية ورقية وسكينة فخرجت حاسرة الراس ومعها اترابها وام هاني ورملة واسماء وبنات عقيل بن ابي طالب فجعلن يبكين ويندبن الحسين قال وكان دخولهم المدينة يوم الجمعة والخاطب يخطب الناس فذكروا الحسين وما جرى عليه فتجددت الاحزان واشتملت عليهم المصائب وصاروا ما بين باك وناحب واقبلت اهل المدينة باسرها وكان اشبه الايام بموت النبي وفي ذلك قال عقبة بن عروة الشعبي يرثي الحسين وهو يقول مررت على قبر الحسين بكربلا ففاض عليه من دموعي غزيرها فما زلت ابكيه وارثي لشجوه ويسعد عيني دمعها وزفيرها فيا عين ابكي للحسين وعصبته اطافت به من جانبيه قبورها سلام على اهل القبور بكربلا ...

